MEHMET ALİ AYBAR

bağımsızlık demokrasi sosyalizm

SEÇMELER 1945 - 1967

GÇ
GERÇEK YAYINEVİ

BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ, SOSYALİZM

Mehmet Ali Aybar

GERÇEK YAYINLARI : 22

MEHMET ALİ AYBAR

BAĞIMSIZLIK DEMOKRASİ SOSYALİZM

SEÇMELER: 1945 - 1967

gerçek yayınevi

BİRİNCİ BASKI : ŞUBAT 1968

KAPAK: SAİD MADEN

gerçek yayınevi

İstanbul, Cağaloğlu Yokuşu, Saadet İş Hanı, Kat: 4

YAYLACIK MATBAASI
İSTANBUL

ÖNSÖZ

İkinci Dünya Savaşından sonra olaylar, yeni bir tarih dönemine girdiğimizi gösteriyor. Aslında bu dönemi Birinci Dünya Savaşından başlatabiliriz. Fakat yeni bir çağa girdiğimiz, İkinci Dünya Savaşından sonra daha açıkça belirmiştir. Sonsuzluğa kadar sürecek sanılan kapitalist dünya düzeni temelden sarsılmakta, ekonomisi, politikası, manevî değerleri ile çökmektedir.

Dünyanın kapitalist ekonominin kanunlarına bağlı tek bir pazar olmaktan çıktığı günden beri dengesi bozulan kapitalizmin, İkinci Dünya Savaşından sonra politik gücünü de hızla yitirdiği, bir üretim biçimi olarak çöküş dönemine girdiği görülmektedir. Şüphesiz kapitalizmin son kalesi Amerika, bugün dünyanın en güçlü devletidir. Ekonomik potansiyeli, askerî gücü ile bütün öteki devletlerin ilerisinde bulunuyor. Ama bu aldatıcı bir görünüş. Ekonomik ağırlığına, korkunç askerî gücüne rağmen, artık Amerika beceriksiz, başarısız bir kuvvet olmıya başlamıştır: Siyah - Beyaz kavgası ciddî bir safhaya girmiştir. Küllendirilmiş sosyal sorunlar alevlenmektedir. Ve de Amerikan buyruklarına eskisi gibi kayıtsız şartsız boyun eğilmiyor. Bir Fransa meselâ, Amerika'ya (Hayır!) diyebiliyor. Ve daha şaşırtıcı olanı, küçük devletler Amerika'ya karşı komak cüretini gösteriyorlar. Vietnam'a, nükleer silâhlar dışında bütün askerî gücüyle ve hukuk ve ahlâk kurallarını çiğneyerek, yıllardır saldırdığı halde,

bir sonuç alamıyor. Kuzeye tırmanayım derken, Saygondaki elçilik binası için savaşmak durumuna düşüyor. Sonunda dev Amerika'nın küçük Vietnam'a boyun eğeceği, savaşı kaybedeceği anlaşılıyor.

Bir zamanlar Avrupalı kapitalist devletlere kapalı tuttuğu, özel av alanı haline getirdiği Lâtin Amerika ülkelerindeki gerilla hareketlerini bastıramıyor; ve küçücük Küba'nın mağrur Sam Amca'ya meydan okumasına, tahammül etmek zorunda kalıyor.

«Pueblo»yu suç üstü yakalayan Kuzey Kore'ye karşı, savaşı göze alamıyor. Savaş açarsa ikinci bir Vietnam çıkmazına düşmekten korkuyor.

Onbeş yirmi yıl öncesine kadar bunlar hayal bile edilemezdi: Küba Amerika'ya meydan okuyacak; Kuzey Kore gibi bir devlet, Amerikan donanmasının bir savaş gemisine el koyacak; ve Vietnam Fransa'yı yendikten sonra, Amerika ile de yıllarca dövüşecek ve Amerika'yı yenilginin yokuşuna iteleyecek... Olacak şey değildi bunlar. Bir tek Türkiye'nin örneği vardı. Fakat Emperyalizm, bu ilk yenilgisini bir takım özel etkenlerin varlığı ile açıklar, Millî Kurtuluş Savaşımıza bir daha tekrarlanmayacak bir istisna gözüyle bakardı.

Birinci Dünya Savaşından bu yana, özellikle son yıllarda olup bitenler, bir yaprağın çevrilmekte, yeni bir çağın başlamakta olduğunu gösteriyor: Binlerce yıldır, biçimden biçime girerek süren SÖMÜRÜ DÜZENİ, gözlerimiz önünde yıkılıyor. Bir yeni çağ, SOSYALİZM ÇAĞI başlıyor.

Önümüzdeki 30 - 35 yıl, bu bakımdan kesin sonuçlu olacaktır. Bilimde, teknolojideki bulgular bu süreci hızlandıracaktır. İnsanlık 2000 yılında kapitalizmi tasfiye etmiş, henüz tam olarak tasfiye edememiş olsa bile, bir süre sonra ister istemez silinecek bir «KALINTI» haline

getirmiş bulunacaktır. Şüphesiz bu kendiliğinden oluvermiyecek. İnsanlar bu yolda bilinçle ve şevkle savaşacaklardır; savaşıyorlar. Özgürlük yolu kurbanlar vermeden aşılmıyor. Yol boyunda kanlı menzil taşları var; yenileri de dikilecek şüphesiz. Ama yolun sonu, şimdiden görünmektedir.

Türkiye'de de yolun sonu şimdiden görünmeye başladı. Duraklamalara, gerilemelere rağmen, dünyadakine paralel bir gelişme içindeyiz. Bir yandan Türkiye yeniden emperyalizmin kucağına düşerken; bir yandan da yüzlerce yıl politikanın çekiş alanı dışında, durgun ve kapalı yaşamış olan halk kütleleri, gittikçe hızlanan bir uyanışla Amerika'ya, sömürü düzenine karşı çıkıyor. Halk kütleleri içinde tabanı işçiler, köylüler ve tüm emekçiler olan bir sosyalist akım. Türkiye İşçi Partisi, hızla gelişiyor.

★

Savaş sona erdiği günlerde Türkiye'yi yönetenler zor durumdaydılar. «Bürokrat» sınıftan başka, yani kendi kendileri dışında, gerçek hemen hiç bir dayanakları kalmamıştı. Halk savaş yıllarını daha da ezilerek geçirdiği için, kuşaktan kuşağa miras kalan ıstıraplarından, bu yöneticileri, yani C.H.P.yi sorumlu tutmaktaydı. Büyük toprak sahipleri ile komprador'lar da C.H.P. iktidarına genellikle karşıydılar. Gerçi C.H.P., kapitalizmi benimsemiş bir parti olarak son tahlilde, bunların çıkarları doğrultusunda bir kuruluştu. Fakat savaşın yoksulluk yıllarından yararlanmasını bilmiş ve artık kendilerini güçlü hisseden ağalar ve kompradorlar, savaş sonrasının özel teşebbüse elverişli görünen şartlarını, Devletin, yani yönetici «Bürokrat» sınıfın «vesâyetinden» kurtularak serbestçe değerlendirmek istiyorlardı.

Milletlerarası durum da C.H.P. yöneticileri için endişe konusu idi. Savaş boyunca demokrasi ve özgürlük

için dövüşüldüğü o kadar çok tekrarlanmıştı ki, C.H.P. yöneticilerinin, faşist eylemli rejimlerin gerçekten devrileceğini veya bunların milletlerarası ilişkiler dışında tutulacağını sanmış olmaları mümkündür. Almanya'ya son anda savaş ilân etmeleri, treni kaçırmamak telâşı ile alınmış bir karara benzemekteydi. Demokrasiler kervanına katılmak uğraşı içindeydiler. San Fransisko Konferansına davet edilmek için büyük çabalar harcıyorlardı. Tek parti rejimine demokratik bir görünüş vermek için uğraşıyorlardı.

C.H.P., Osmanlı Tipi Devlet anlayış ve yönetiminin son temsilcisidir. Yüzlerce yıllık uygulama, yönetici «KADRO»ları Devletle adeta bütünleşen «Sui generis» bir sosyal sınıf haline getirmiştir. Osmanlı toplumunda bu yönetici «Kadro» Has, Zeamet, Tımar yoluyla toprak rantına tasarruf eder; Gedik, Narh, Lonca örgütü gibi mekanizmalarla da tüm ekonomiyi kontrol eder, çalışma şartlarını düzenleme yetkilerini tekelinde bulundururdu. Bu ekonomik temel üzerine oturtulmuş politik ilişkiler merkezci, tekelci, ceberut bir Devlet'e vücut vermiştir.

Osmanlı toplumu, Batı kapitalizminin sömürücü boyunduruğunda, el sanayii çökmüş, borca batmış bir yarı - sömürge durumuna düşünce, yönetici «kadro» içinde ve yönetici sınıf mensupları arasında Batı'ya dönük bazı aydınlar «reformlar»la çöküşün durdurulacağı, Devletin kurtarılacağı fikrine gelmişlerdir. Aslında bunlar bilerek bilmiyerek yeni doğan bir sosyal sınıfın, «komprador» burjuvazinin çıkarları doğrultusunda bulunuyorlardı.

Paris'te toplanan ilk Jön Türk'ler Kongresinde (1902) iki görüş belirdi. Prens Sabahattin etrafında toplananlar, Abdülhamit istibdadını devirebilmek için yabancı devletlerin yardım ve müdahalesini zorunlu görüyor, özel te-

şebbüs ve ademi · merkeziyet esaslarını savunuyorlardı. Ahmet Rıza bey ve arkadaşları ise, yabancı müdahalesini reddediyor, onlar da özel teşebbüsten yana olmakla beraber, Türkcü - islâmcı bir ideolojiye dayanan merkezci, tekelci, bir meşrutî devlet görüşünü ileri sürüyorlardı. Aslında birinciler, kozmopolit «komprador» burjuvazinin egemenliğinde, bir «liberal» Devlet kurulması için savaşıyor; ikinciler ise, son tahlilde yönetici «Kadro» ve «Bürokrat» sınıfın egemenliğindeki geleneksel Osmanlı Tipi Devlet'in muhafazası için mücadele ediyorlardı. Kapitalizm bu «Bürokrat» sınıfın vesayetinde geliştirilecekti. [1]

---

[1] OSMAN NURİ bey'in son derece önemli bulduğum şu açıklamasını aynen aşağıya alıyorum: «O zaman milli şirketlerin ve esnaf cemiyetlerinin başında bulunan zat (bu zatın Kara Kemal bey olduğu anlaşılıyor) maksadını teşrih ederken demiştir ki: «İTTİHAT ve TERAKKİ cemiyeti iptida askere, sonra memurlara istinat etti. Askerin siyasetle iştigali doğru olmadığı bütün cihanca müsellem olduğundan bundan ergeç el çekileceği tabiidir. Memurlara gelince: onlara hangi fırka bol maaş ve yüksek memuriyet vaad ederse o tarafı tercih ettiği görülür. Askerle memura istinat etmenin mahzuru bu suretle anlaşılınca esnaf cemiyetleri teşkili ile onlardan ahz-ı kuvvet edilmesi düşünüldü. Ve filhakika bu cemiyetlerin başına ikame edilen kâtib-i mes'uller vasıtasıyla esnafı arzu edilen tarafa imale taht-ı imkâna alındı ise de bir kuru kalabalıktan ibaret olan esnaf ancak sokak nümayişlerinde işe yaramaktadır. Şu halde bunlardan da İTTİHAT ve TERAKKİ Cemiyeti istifade edemiyor. Binaenaleyh sair memalik-i mütemeddinede olduğu gibi memleketimizde de bir BURJUVA sınıfı vücuda getirilerek İTTİHAT ve TERAKKİ cemiyetinin bu sınıf sayesinde idame-i mevcudiyetine çalışmak icap etmekte bu maksatla cemiyet milli şirketler teşkiline, millî bir banka küşadına ve müslüman esnaf ve tüccarın birer cemiyet halinde birleşmelerine gayret edilmektedir.» (MECELLE-İ UMURU BELEDİYE. Cilt: 1, Say: 869)

«Bürokrat» sınıfla ağalar ve kompradorlar arasındaki iktidar mücadelesi, meşrutiyetten bu yana çeşitli partiler kılığına bürünerek devam etmiştir. İttihat ve Terakki ile C.H.P., «Bürokrat» sınıfın partileri olarak Osmanlı Tipi Devlet anlayış ve yönetimine sahip çıkmışlar, kapitalizmi vesayet altında geliştirmek istemişlerdir. Ağa - Komprador ikilisinin vesayetten kurtulmak, «liberal» bir Devletin egemen sınıfları haline gelmek için yürüttükleri mücadele de Ahrar, Hürriyet ve İtilaf, Terakkiperver ve Serbest fırkalarla, Demokrat Parti, Adalet Partisi tarafından yürütülmüştür.

İç politika mücadelesinin ana çizgisi, Türkiye İşçi Partisi kurulana kadar bu olmuştur. Ayrıntılarına girmiyeceğim. «Türkiye Sosyalizmi» başlıklı yazıda, buna dair daha geniş açıklamalar bulacaksınız.

★

Tekrar 1945 yılına dönelim:

Devletçilik politikasıyla güçlü bir kamu sektörü kurmuş ve millî ekonomiyi tümü olarak kontrol etmek olanaklarına kavuşmuş olan «Bürokrat» sınıf, durumunu iyice güçlendirmiş bulunuyordu. Fakat yıllardır korudukları, vesayet altında geliştirmeye çalıştıkları ağa - komprador ikilisi de güçlenmişti. Yönetici «Kadro»ların, vasiliğinden kurtulmak, Devlet yönetimini ele geçirmek için sabırsızlanıyorlardı. Amaçları «Bürokrat» burjuvaziyi saf dışı etmek değildi. Çünkü «Bürokrat» burjuvazinin hizmetlerine muhtaçtılar. Ancak totaliter tek parti rejiminde politik, ekonomik bütün güçleri tekelinde tuttuğu için, bağımsız davranabilen «Bürokrat» burjuvaziyi, egemen sınıflar içinde işgal etmesi gereken hakiki yere, yani Ağalar - Kompradorlar ikilisine bağlı, ikinci derecedeki yerine oturtmak istiyorlardı.

Biraz önce değindiğim iç ve dış etkenlerin zoruyla tek

dereceli seçim ve çok parti sisteminin kabulü, Ağa - Komprador ikilisine iktidar yolunu açtı. C.H.P. yönetici «Kadro» sundan kopmuş dört kişinin kurduğu Demokrat Parti — kurucularından biri toprak ağası, biri de iş çevrelerinin adamı idi — halkın oylarıyla iktidara geldi.

Burada son derece önemli bir noktayı belirtmek isterim. Ağa - Komprador ikilisini iktidara getiren 1950 seçimlerinin gözden kaçan şu özelliği vardır: Halkımız ele geçirdiği bu ilk fırsatı kaçırmamış, kuşaklardır sürüp giden ıstıraplarının sorumlusu bildiği bir yönetim biçimini, OSMANLI TİPİ DEVLET yönetimini devirmiştir. Burada önemli olanı, devirdiğinin yerine, gene kendisine karşı bulunan sınıfları iktidara getirmiş olması değildir. Kaldı ki, başka alternatif de yoktu. Önemli nokta, halkın, «hükûmet - halk» ilişkisine doğru bir açıdan bakarak kendisinden olmıyan bir yönetici «Kadro»yu bilinçle devirmiş olmasıdır. Bu uyanık davranışı ile halkımız, ilerde kendinden olanı iktidara getireceğinin kesin delilini vermiş, ilk «DEVRİMCİ» adımını atmıştır. Türkiye İşçi Partisi'nin yalanlara, iftiralara, taşlı sopalı saldırılara rağmen, ve de malî imkânları son derece sınırlı olduğu halde kısa zamanda en ücra köylerden oy alarak Meclise girmiş olması da bunu doğrulayan bir olaydır.

Burada bir başka önemli noktayı daha belirtmek gerekir: Halkımız C.H.P.'yi bir daha iktidara getirmemekle, geriye dönüşü olmıyan bir yolda yürüdüğünü de göstermiştir. Tekrar ediyorum: yağmurdan kaçarken doluya tutulmuş olması kaçınılmazdı. Halk için, ıstıraplarını etinde kemiğinde taşıdığı OSMANLI TİPİ DEVLET'i devirmekti hedef. Ağa - Komprador iktidarının kötülüklerini önceden görememesi bir eksiklik sayılamaz.

Emekçi halk sınıfları o tarihten beri hızla uyanmışlardır. Hele son yılların uyanış hızı pek az yerde görü-

lecek yüksekliktedir. Bunda ,kendi seçtiği ve yıllardır iktidarda tuttuğu partilerin, halkın hiç bir sorununa çözüm getirmemiş olmasının büyük etkisi vardır. Halkımız Türkiye İşçi Partisi kurulduktan sonra politikanın sınıflar arasında bir mücadele olduğunu kavramaya başlamıştır.

Amerika'nın üsleri, askerleri ve ajanlarıyla, millî duygularımızı zedelemesi, haysiyetimizi kırması da halkın uyanışına büyük ölçüde hizmet etmektedir.

Beri yandan Amerikan emperyalizmi ile ortaklaşa halkı sömüren Ağa - Komprador - amerikancı Bürokrat üçlüsü, halkın gözüne gayrı millî bir cephe olarak görünmeye başlamıştır.

Bütün bu etkenler İkinci Millî Kurtuluş mücadelesi içinde Sosyalizme gidiş yolunu açmıştır: Aşağıdan yukarı emekçi halkın elleriyle kurulacak, bize özgü bağımsız ve demokratik sosyalizm.

Gerçekten Amerikan emperyalizminin boyunduruğuna giriş, Ağa - Komprador ikilisi ile «Bürokrat» sınıf arasındaki çelişiyi iyice yumuşattığı gibi, Komprador - Ağa çelişisini de yumuşatmış, bu üç sınıfı amerikan ortaklığının sağladığı çıkarlar dolayında birbirine yaklaştırarak, emekçi halk sınıf ve tabakaları karşısında tek bir cephe halinde birleştirmiştir.

Ağa - Komprador - amerikancı Bürokrat üçlüsünün Amerikayla ortaklık ve işbirliği, emekçi sınıf ve tabakaların yani işçilerin, yoksul köylülerin, zanaatkâr ve küçük esnafların, küçük memurların ve yurtsever gençlerle sosyalist aydınların da birbirlerine yaklaşmalarına, yabancıyla ortaklık halinde bulunanlar karşısında, kendilerini aynı cephenin, millî cephenin insanları olarak görmelerine sebep olmuştur.

Toplumumuzun temel çelişisi artık budur. Temel çeli-

şinin bir görüntüsü Amerika ve ortakları olan Ağa - Komprador - amerikancı Bürokrat üçlüsü; öbür görüntüsü de işçi sınıfı, yoksul köylüler ve bütün emekçi sınıf ve tabakalarla yurtsever gençler, gerçek aydınlar, Türkiye İşçi Partili sosyalist militanlardır.

Türkiye Sosyalizmi, eylem ve teori olarak bu temel çelişiden hareketle Türkiye İşçi Partisinin yedi yıldır verdiği mücadeleler içinde bilimin mihengine vurula vurula meydana gelmiştir.

Böylece Tanzimattan beri süre gelen politik mücadele, tam rayına oturmuş bulunuyor: bir yanda sömürücü güçler; öbür yanda sömürülen emekçi sınıflar...

Batı demokrasisi bu karşıt sınıflar arasında, tarihin akışı ile ve bilinçli mücadelelerle boyuna emekçi sınıflardan yana dönüşen, dönüştürülen sosyal - politik bir denge rejimidir.

Kemal Sülker'le Turhan Tükel arkadaşlarımın büyük emekler harcıyarak derledikleri yazı ve konuşmalar 1945' ten bu yana Türkiye'de millî bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm için yürütülen mücadelelerin kalın çizgisini yansıtmaya çalışıyor.

Sayın Kemal Sülker'e, Sayın Turhan Tükel'e ve bu kitabı yayınlıyan sayın Fethi Naci'ye teşekkür ederim.

Ankara, 6 Şubat 1968 Mehmet Ali Aybar

DERLEYENLERİN AÇIKLAMASI

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Sayın Mehmet Ali Aybar'ın 1945 - 1967 mücadele dönemindeki; yazı, demeç, mektup, konuşma ve bildirilerinden derlediklerimizi «Mehmet Ali Aybar - Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm» adı altında kamuoyuna sunuyoruz.

Elinizdeki kitap Sayın Aybar'ın sorumluluk duyan bir aydın olarak tek başına mücadele dönemindeki - imzalı, imzasız - yazıları ile; Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı olduğu 1962 tarihinden bu yana örgütlü mücadele dönemindeki yazı, demeç, konuşma ve bildirilerini kapsamaktadır.

Biz, Sayın Aybar'ı, bir yazar olarak tek başına mücadelesini yürüttüğü dönemde onu yakından izleyen bir gazeteci ve bir okurduk. Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı olduğu 1962 tarihinden bu yana da, aynı partinin saflarında çalışan iki gazeteci olarak bulunduk. Partideki çeşitli görevlerimiz ve mesleğimiz gereği; Sayın Aybar'ın konuşmalarını dinlemek, mesajlarını ilk okuyanlardan olmak, demeçlerinin çoğaltılmasına çalışmak gibi unutulmaz günleri birlikte yaşadık.

Bu durumumuz ve mesleğimiz bize, Sayın Aybar'ın 1945'ten bu yana yaptığı mücadeleyi yansıtan bir kitap hazırlamak görevinin yerine getirilmesini yüklemiş bulunuyordu. Bu şerefli görevi yerine getirmek için; yazı küpürlerimizi, gazete kolleksiyonlarımızı, TİP ile ilgili basılı bütün evrakı, Parti arşivinden de yararlanarak bir ara-

ya topladık. Bu çalışma sonucu ortaya çıkan beş büyük dosya tutan 300'ü aşkın metni kronolojik bir esasa göre düzenledik. Çalışmamızı Sayın Aybar'a göstererek bir derleme hazırlamak için iznini aldık. 1945 - 1950 döneminde çıkan bazı yazılarının tam metnini verebilmek için Sayın Aybar'ın özel arşivinden de yararlandık.

Elimizdeki malzemeyi bir ciltlik kitapta toplamak zorunluluğu, bir seçmeyi gerektiriyordu. Bir bakıma çalışmamızın en güç noktasına gelmiştik. Çünkü elimizde değişik tarihlerde, değişik politik ve sosyal sorunlar karşısında değişik zamanlarda ele alınmış pek çok yazı, demeç, mektup, konuşma ve bildiri vardı. Bunlar arasından seçim yaparken; Aybar'ın bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm üzerine yazdıklarının ve söylediklerinin; tarihsel şartlar bakımından en önemlisine, ya da en geliştirilmiş olanlarına, öncelikle yer vermeyi gözönünde bulundurduk. Uzun ve titiz bir çalışma sonunda 300'ü aşkın metinden 124 metin üzerinde birleştik. Çalışmamızın bu bölümünde de Sayın Aybar'ın tavsiyelerinden, hatırlatmalarından büyük ölçüde yararlandık.

Derlediğimiz yazıların bazı kelimelerini dil açısından, anlamını hiç bozmayacak ölçüde değiştirdik. Bunun dışında yazılarda, yazıldığı günün şartları içinde önemi olan, bugün ayrıntılar niteliğinde kalan bir kaç paragrafı çıkardık, yerlerine noktalar koyduk. Bunları yaparken okurlarca, hele genç kuşaklarca bilinmesi, hatırlanması kolay olmayan, basına da yansımayan bazı olayları - Sayın Aybar'ın da zaman zaman bilgilerinden yararlanarak - kısaca anlatmada yarar gördük. Bazı bölümlerin başına, ya da yazının sonuna açıklamalar koyduk. Böylece 1945'ten başlayan ve gerçek bir demokratik hayata kavuşulmasını, emekçi sınıfların örgütlenerek demokratik bir rejimde denge kurulmasını, tam bağımsızlık içinde özgür ya-

şanmasını, ancak sosyalizmle mutluluğa ulaşılacağını ve emperyalizmin pençesinden kurtulmak için ikinci bir millî kurtuluş mücadelesi verilecek döneme geldiğimizi belirten bir SEÇMELER'i basılır duruma getirdik.

Okurlar bu SEÇMELER'de ilk defa Sayın Mehmet Ali Aybar tarafından ele alınan, eleştirilen ve karşı çıkılan andlaşmaların, bağlantıların Türkiyemizi nereye sürüklediğini de ibretle öğrenmek olanağını bulacaklardır. Hele, yazıldığından bir yıl kadar sonra koğuşturma konusu olan ve hiç bir yerde yayımlanmayan Sayın Gürsel'e Mektup'u da okuyacaklardır.

23 yıllık bir mücadelenin belli başlı belgelerini bir cild içinde kamuoyuna sunmayı sağlamamız, derleyenler olarak bize düşen kusurları örtecek ağırlıktadır. Tarih sırasına göre sunduğumuz yazıların başlıklarını aynen aldık. Mesaj, konuşma, demeç, anketlere cevaplar şeklindeki metinlere kendimiz başlıklar koyduk. Eklediğimiz açıklamalar ve başlıkları Sayın Genel Başkanımıza sunduk. Onayını aldıktan sonra baskı için Gerçek Yayınevi'ne verdik. Yayınevi'nin telif ücreti olarak ödeyeceği parayı Sayın Aybar, tamamen TİP'e bırakmıştır. Biz Derleyenler de bu çalışmamızı Parti görevi olarak yapmış, ne Yayınevi'nden, ne de Partimizden maddî bir karşılık almamışızdır. Sayın Aybar'ın bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm ana temalarının ağır bastığı, fakat bütün Türkiye sorunlarına da cevap veren görüşlerini bir kitap içinde toplamamız bizler için şerefli bir parti görevi olmuştur.

Eksiklerimizin, kusurlarımızın bağışlanmasını dileriz.

Kemal Sülker - Turhan Tükel

İkinci Dünya Savaşı yıllarında CHP'nin tek partili yönetiminde karaborsacılık almış yürümüş, açlık ve yoksulluk ve de idarenin halkı hor gören tutumu köylüden kentliye, işçiden memura kadar hemen her sınıf ve tabakada bıkkınlık yaratmış ve tepki başgöstermişti. Keyfî idareye karşı çok partili bir düzene özlem duyanlar yavaş yavaş seslerini çıkarmaya başlamıştı.

Savaş yıllarında palazlanan komprador sınıfı da kendi kanatlarıyla uçmak istiyor, tek partili düzene karşı belirli - belirsiz muhalefet etmeyi deniyordu. «Tek partiyle değil, çok partiyle yönetilsek» gibi düşünceler ürkek bir dille fısıldanıyordu.

Savaş, son yıllarına doğru bir demokrasi savaşı niteliğini almıştı. Bir yanda faşist cephe, bir yanda demokratik cephe (Birleşik Amerika, Sovyetler Birliği, İngiltere, Fransa ve müttefikleri) faşistlere karşı doğüşüyor, sistemler sınav veriyordu. Bu sırada demokratik yönetimin tek partili faşist diktatörlüğüne üstünlüğü yazılıyor, anlatılıyordu.

CHP'nin resmî, yarı resmî sözcüleri uzun süreler dillerinden ve kalemlerinden düşürmedikleri «tek parti - tek şef» gibi faşist sloganları bir tarafa atmış, bu kez CHP'nin tek partili yönetimini «demokratik idare» diye tanıtmaya, savunmaya kalkışmışlardı. Hükûmetin «halk için hükûmet» ilkesini kabul etmiş bulunduğunu yazıyor, hattâ bazı CHP'li başyazarlar «Halk Partisinin sosyalist» olduğunu bile iddiada bir sakınca görmüyorlardı.

İşte böyle bir ortamda Mehmet Ali Aybar hem İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Devletler Hukuku'nu okutuyor, hem de Vatan gazetesinde, CHP'nin yeni tutumu ile halkı aldatmaya çalışma-

sına karşı çıkıyordu. «Gerçek hürriyet rejimi yolunda» genel başlığı altında çıkan ve kâğıd üstünde demokrasinin tenkitleriyle dolu olan bir seri makalesinde Aybar, gerçek demokrasilerle kâğıd üstündeki demokrasiler arasındaki ayrımları, Türkiye'nin içinde bulunduğu koşulları da değerlendirerek, bilimsel açıdan inceliyordu.

CHP'ye karşı yöneltilen bu ilk ciddi tenkitler üzerine CHP yöneticileri Mehmet Ali Aybar'ı türlü yollardan önce kazanmağa, sonra susturmağa çalışmış; bu çabaları hiç bir sonuç vermeyince tehditler başlamış, bunlarla da başarı sağlanamayınca yani Aybar susturulamayınca bir telefon emriyle Aybar'ın Üniversite'deki görevine son verilmişti. Bu, Aybar'a karşı girişilen tasfiye politikasının ilk adımı oldu. Bunu mahkemeler, suçlamalar, karalamalar ve hapisler izleyecektir.

Aybar'ın 1945 - 1950 döneminde yazdığı yazılardan bazı örnekler sunuyoruz.

DERLEYENLER

Gerçek Hürriyet Rejimi Yolunda :

KÂĞIT ÜZERİNDE DEMOKRASİ

İkinci dünya harbi, hergün şiddetini biraz daha artıran bir demokrasi savaşı halinde cereyan etti ve bitti. Fakat totaliter devletler yere serildiği halde, müttefik devlet adamları, demokrasi savaşının yeni bir hızla devam edeceğini söylüyorlar. Zaferi kutlarken Başkan Truman: «Bugün faşizmin ve kuvvete dayanan hükûmetlerin dünyadaki mevcudiyetlerine son verildiği gündür. Bu, demokrasi günüdür. Bugün, dünyada serbest hükûmetler kurmak hususundaki hakikî vazifemize başlıyabileceğimiz gündür. Tarihte karşılaştığımız en büyük vazifeyi başarmakla yükümlü bulunuyoruz. Bu, 7 aralık 1941 tarihinde olduğu kadar aceledir. Bunu başarmak için herkesin yardımına muhtacız. Bu vazifeyi başaracağımızdan eminim» dedi. Churchill: «Biz, demokrasiyi 1940 - 1941 yıllarının karanlık günlerinde olduğu gibi savunmalıyız.» diyor. Attlee de: «Avrupada birçok hükûmetler vardır ki, halk seçimlerinden vücut bulmuş sağlam esaslara dayanmıyorlar. Her tarafta milletlerin arzusunun muzaffer olmasına yardım etmek niyetindeyiz. Serbest seçimlere dayanan ve harap olan Avrupa kıt'asının onarımına katılacak demokrat hükûmetlerin kurulmasını temenni ediyoruz» dedi.

Halbuki bugün yeryüzünde «demokrat değilim» diyecek bir tek hükûmet yoktur. Eminim, sorulsa Habeşistan İmparatoru Haile Selasie bile, memleketini demokrasi esaslarına göre yönettiğini iddia eder. Kimsenin iyi niyetinden şüphe etmeğe hakkımız olmadığı için, demokrasi kelimesinin çeşitli manâlarda kullanıldığını ve yeryüzünde çeşitli demokrasiler bulunduğunu kabul etmekten başka çare yoktur. Fakat, demokrasinin klâsik olmuş bir anlamı da vardır; şahısların ve hükûmetlerin arzusuna tâbi olmayan bir anlamı.. İşte biz, bu bir iki yazıda mev-

cut demokrasi çeşitlerini klasik demokrasinin mihengine vurarak, gerçek hürriyet rejiminin anlamını ve teşkilâtını açıklamağa çalışacağız.

★

Bugün kendi kendine «demokrasi» diyen hükûmet şekilleri arasında ilk karşılaştığımız çeşit, «kâğıt üzerinde demokrasi» adını verebileceğimiz hükûmet şeklidir. Bu ad altında topladığımız hükûmetlerin, gerçek hürriyet rejimine olan uzaklıkları bir değildir. Bunların hürriyetçiliği, - vatandaşların hükûmete serbestçe katılmaları esasen söz konusu olmadığı için - söz ve yazı hürriyetlerine ve serbest tenkide arada sırada müsaade edip etmemelerine göre derecelenir. Bunlardan bir kısmı vatandaşların düşündüklerini serbestçe söylemelerine ve yazmalarına, hiç olmazsa zaman zaman göz yumarlar. Bir kısmı ise, resmi fikirden başka bir fikrin açıklanmasına kat'iyyen meydan vermezler. Hükûmetin gidişini alkışlamak için olmadıkça, vatandaşların aralarında dertleşmeğe bile hakları yoktur. Fakat hepsinin ortak bir tarafı vardır. Bu da adı geçen rejimlerin kâğıd üzerinde demokrat görünmeleridir.

Kâğıt üzerinde demokrasilerde, devlet teşkilâtı hürriyet esasına göre çizilmiştir. Devletin anayasası hürriyetçidir. Hâkimiyetin millette olduğu ilân edilmiştir. Hükûmet edenler serbest seçimlerle iş başına gelirler. Milleti temsil eden seçilmiş bir meclis vardır. Hükûmet meclis önünde sorumludur. Anayasanın üstünlüğü prensibi kabul olunmuştur: Kanunlar anayasanın özüne ve sözüne aykırı olamaz. Vatandaşlara, âmme hakları başlığı altında, vicdan, düşünme, söz ve yazı hürriyetleri, toplanma hürriyeti ile siyasi hürriyetler, yani milletvekili seçilmek ve milletvekili seçmek serbestlikleri ve şahıs ve mal dokunulmazlığı sağlanmıştır. Evet, hürriyet rejimlerinin bütün bu ve buna benzer nimetleri anayasada, kanunlarda, nizamlarda yazılıdır; ama uygulama bambaşkadır.

Uygulamada hükûmet edenler gerçek seçimlerle iş başına gelmez; serbest seçimin şekli muhafaza olunarak, milletvekilleri iktidarda bulunanlarca tayin edilir. Milleti temsil ettiği farzolunan meclis, ancak tek bir partinin güvenini kazanmış şahıslardan kurulmuştur. Zira anayasa sözü ve özü ile buna mâni olmadığı halde, memlekette yalnız bir parti vardır. Bu-

na parti demek bilmem caiz midir? Fakat herhalde bu da, bildiğimiz gerçek partiler gibi, siyasî amaçları olan bir teşekküldür. Rakibi yoktur ama, siyasî programı vardır. Ve rejim demokratça olduğu için, parti de halkçıdır. Partinin hedefi: Halka hizmet, halkın dileklerini yerine getirmek, halkın her bakımdan seviyesini yükseltmek, bir kelime ile halkın efendiliğini kurmaktır. Bu arzular samimidir. Lâkin ne çare ki parti tektir; yani tek bir görüş ve anlayış memleketin mukadderatına hâkimdir./Millet vekilleri, serbest seçim perdesi arkasında iktidarı elinde tutanlarca atanmış olduklarından, meclis hükûmetin denetçisi değil, memurudur./Hükûmet adamları da, mevkilerini bir şahsa, çok kez devlet reisine borçlu bulunduklarından, hürriyet rejimlerinin, kaidesi halk olan üçgeni, zirvesi üzerine oturur. Sonuç olarak, hükûmet meclis önünde sorumlu olacak yerde, meclis hükûmete, o da devlet reisine karşı sorumludur. Anayasanın üstünlüğü prensibi yerini, teşriî nitelikteki şahsî kararlara bırakmıştır. Devlet reisinin ve onun tarafından onanmak şartile, hükûmetin her dileği, her buyruğu kanun şeklini alır. Teşri uzvunun, yani meclisin kendi inisiyativi ile kanun yapabilmesi için her şeyden önce hükûmet kanalı ile devlet reisinin onayı alınmış olmak gerekir.

Teşri görevinin durumu bu merkezde iken âmme haklarından söz edilebilir mi? Her teşrii tasarruf kutsal bilinen ferdî hürriyetleri kayıtsız şartsız sınırlayabilir. Vicdan, düşünce söz ve yazı hürriyetleri, toplantı hürriyeti, şahıs ve mal dokunulmazlığı, hükûmet edenlerin diledikleri gibi kullanabildikleri konulardır. Siyasî hürriyetler ise, sırası geldiği zaman kullanılmalarına müsaade edileceği vaadi ile açıkça piyasadan kaldırılmıştır. Ancak resmî görüşleri teyit eden düşünce, söz, yazı hürdür. Toplantı hürriyeti, siyasî karakterde olmayan toplantılar ve cemiyetler hakkındadır. Şahıs ve mal dokunulmazlığı ise, hükûmet yararına düşüncesine bağlıdır.

Kendi kendine «demokrasi» ismini veren hükûmetlerin bu ilk çeşidi, bu kâğıt üzerinde demokrasi rejimi, mutlaka, ama mutlaka derhal aşılması lâzım gelen bir merhaledir. Zira bu merhalede gecikildikçe, millette âmme işlerine karşı ilgisizlik toplum yapısında dalkavukluk, kendini aldatma, halinden memnun olma, boş gurur ve kerametine inanma hastalıkları başgösterir. Halk ile hükûmet arasında her gün biraz daha derinleşen bir uçurum açılır. Millet fertleri her türlü yaratıcı hamleyi yavaş

yavaş yitirir. Mücadele kabiliyeti ve kişiliğin geliştirilmesi yeteneği ölür. Kâğıt üzerinde demokrasi ile idare olunan cemiyetler, insanlığın geri ve parazit saydığı cemiyetler arasına girmekte gecikmez.

Halkın hükûmet işlerinden uzak tutulması, hükûmet adamlarının etrafında bir dalkavukluk zümresinin türemesine yol açar. Halkın kayıtsızlığından istifade ederek onu istismar eden bir zümre, hükûmet edenlerin her yaptığını alkışlarile felce uğratır. Hattâ bu zümre yavaş yavaş hükûmet edenler arasına katılır. Dalkavukluktan yetişme hükûmet adamları meydana çıkar; ve bir kendini aldatma siyaseti başlar. Artık her yapılan şey mükemmeldir; her söylenen söz bir cevherdir. Hükûmet edenler ve dalkavukları hallerinden memnun yaşarlar. Boş bir gurur ortalığı sarar. Hükûmet edenler ortalığı gül ve gülistan göre göre, on binlerce kere her söylediklerinin hakikatin tâ kendisi olduğunu duya duya, kerametlerine inanırlar.

Bir insan kerametine bir kere inandı mı, artık onu doğru yola getirmek mümkün değildir. Kâğıt üzerindeki demokrasilerin, hürriyet esasen yazılı bir formülden ibaret olduğu için, hükûmet edenler bütün kudret ve kuvvetleriyle kendilerine doğru yolu göstermeye teşebbüs edenleri sustururlar. Kerametlerine inandıkları için böyle yaparken vatana hizmet ettiklerine de samimî olarak kanidirler ve böylece kâğıt üzerinde demokrasiler, başlangıçta iyi niyetlerle kurulmuş dahi olsalar, ister istemez, nehirlerin denize döküldükleri gibi, diktatörlüğe ulaşırlar. **Bunun için apaçık, düpedüz bir mutlakiyet ve istibdat rejimini, kâğıt üzerindeki demokrasilere tercih edenlerdeniz. Zira, avundurulmadan durumu bütün çıplaklığı ile gören vatandaşlar, bu duruma bir an evvel bir son vermek çarelerini ararlar ve hemen daima bulurlar.**

Nihayet kâğıt üzerindeki demokrasiler, istikbali hiç düşünmiyen rejimlerdir. İktidar mevkiinde bulunanlar için zeval, ölüm yokmuş gibi hareket ederler ve günün birinde iktidarda olanlar göçüverince, senelerce iyimser bir propaganadanın etkisiyle afyonlanmış olan halk, doldurulmaz bir uçurum karşısında şaşırıp kalır. Kendi içinde taşıdığı cevherleri tanımayı öğrenmemiştir ki bu boşluğu doldursun.

VATAN, 24 Ağustos 1945

Gerçek Hürriyet Rejimi Yolunda :

KÂĞIT ÜZERİNDE DEMOKRASİNİN HAVASI, İDARESİ VE HALKI

Sıra romantik ve soyut demokraside idi; bugün ondan bahsedecektim. Fakat, baktım ki, kâğıt üzerinde demokrasi konusunda daha söylenmesi gereken şeyler var. Düşündükçe bunları mühimsedim ve bunları yazmadan kâğıt üzerinde demokrasi bahsini kapamak istemedim. Çünkü bu rejimin yarattığı ve içinde yaşadığı havayı, idare sistemini nihayet halkla münasebetlerini, kısaca da olsa, anlatmadıkça, onun içtimaî bünyeyi sarkom gibi nasıl sarıp kemirdiğini belirtmiş olmıyacaktım.

Kâğıt üzerinde demokrasi dediğimiz rejimler bir yalan havası içinde doğar ve bir yalan havası içinde yaşarlar. Kötü şey diyeceksiniz. Haklısınız. Yalanla hükûmet barışmaz iki kavram olmak gerekir. Lâkin ne çare ki hakikat bu merkezdedir. Prensipleri kâğıtta kalmak üzere kurulan bir rejim yalanla doğmuş demektir. Yalanla doğunca da, onun artık sonradan atacağı her adım, kullanacağı her vasıta da elbette yalan olacaktır.

Belki başlangıçta bu rejimler iyi niyetlerle kuruluyor. Geri milletlerin başında bulunanlar, demokrasi perdesi altında otoriter bir idare tesis etmeği, belki sırf milletin muhtaç olduğu inkılâpları daha kolayca başarmak için arzuluyorlar. Evet, belki başlangıçta demokrasinin kâğıt üzerinde kalması bundan ileri geliyor. Fakat bunun böyle olması meselenin mahiyetini değiştirir mi? dersiniz. Asla! Ne maksatla söylenmiş olursa olsun yalan, yalandır ve kötü şeydir. Hükûmetler ise halka doğruluk, adalet ve fazilet yolunda rehberlik etmekle mükelleftirler; yalan yolunda değil.. Binaenaleyh gerçek bir ihtiyaca cevap vermek kaygusile de olsa, bir hükûmetin yalana dayanması haddi zatında kötü bir şeydir.

Bu sözlerimde nazariyatta kalan, zamanını anlamıyan dar ka-

falı bir ahlâkçı gibi konuştuğuma hükmetmeyiniz. Nazarî ahlâkın önemini küçümseyenlerden değilim; bilâkis. Fakat, sırf uygulamaya önem verenlere şimdiden haber verebilirim ki, kâğıt üzerinde demokrasinin kuruluşta bir yalan rejimi olmasının, uygulama alanında da pek vahim neticeleri vardır. Bunları biraz sonra anlatmıya çalışacağım. Esasen şuna da inanıyorum ki, en çetin inkılâpları bile demokratça usullerle başarmak mümkündür. **Bu hamlelerin, doğruyu; iyiyi ve ileriyi anlatmak ve sevdirmek suretile, halka yaptırılması kabildir ve halkın bizzat yaptığı inkılâplar, tepeden inme olanlara kıyasen mutlaka daha canlı ve daha ömürlü olurlar.**

Sonra şu noktayı da hatırdan çıkarmamak lâzımdır: Hükûmet adamları daima yeni yeni inkılâp ihtiyaçlarile karşılaşacaklardır. Çünkü ilerleme sonu olmıyan bir kavramdır. Şayet inklıâp ihtiyacı bu yalan rejimini meşrulaştıracak olursa, iktidarı elinde tutanlar, yine başlangıçtaki samimiliklerile, demokrasinin sonsuzluğa kadar kâğıtta kalmasında bir beis görmiyeceklerdir. Gerçekten de öyle oluyor. Kâğıt üzerinde demokrasilerde intikal devresi uzadıkça uzuyor ve uzadıkça da yalana dayanan bu rejim dal budak salıyor ve kökleşiyor. Memlekette demokratça bir idarenin güzel meyvalarını vermekte olduğu sanısı uyandırılarak, bütün devlet teşkilâtı, inkılâp peşinde derece derece yalanla işler bir makine halini alıyor.

Çok garip bir psikolojik hâdise karşısında olduğumuz muhakkaktır. Kâğıt üzerinde demokrasilerin yalanı müesseseleştirmesi, öyle zannediyorum ki, sadece halkı aldatıp iktidarı muhafaza etmek kaygusundan ileri gelmiyor. Millete hamleler yaptırmak aşkı, idare ve hükûmetin başında, en başında bulunanların ilk hızı ile yaşadığından, bu yalanın bir kısmı da, bu kişilerin kendi kendilerini aldatmalarına yarıyor. Hele bir dalkavuk zümresinin, hükûmet edenleri kendi kerametlerine inandırmış oldukları düşünülecek olursa, halk için hazırlanan yalanlardan, hükûmet erkânına da bir pay ayrılmış olması pek tabiî telâkki ediiir. Zira hükûmet adamlarına, kerametlerini ve başarılarını göstermek için başka çare yoktur. Ve belki de maksatlı hareket edilmedığı halde, döntip dolaşıp çıktığı yere gelince, yalanın yalan olduğu unutulduğu için hükûmet edenler kendi yalanlarına inanıyorlar. Bu ihtimallerden hangisi doğrudur; pek bilemiyorum. Lâkin hangisi doğru olursa netice şu olu-

yor ki, yalana dayanan nüfuz ve iktidar yine yalan sayesinde devam ede geliyor.

Kâğıt üzerinde demokrasilerin, hem halkı, hem hükûmet edenleri aldatan yalanı, çeşitli şekillerde karşımıza çıkar. Bunları teker teker burada sayarak başınızı ağrıtmak istemem. Bunların içinde en modern kılıklı olanından bahsedeceğim: İstatistikçilik..

İstatistik bilimi kâğıt üzerinde demokrasilerde olduğu kadar, başka hiç bir rejimde rağbet kazanmamıştır. İki durumu rakkamlar ve grafiklerle mukayese etmiye yarayan bu bilgi, kâğıt üzerinde demokrasinin halkı ve kendi kendini avundurmak için bulduğu en kuvvetli silâhtır.

Maarifin yayıldığı, yüksek mekteplerden çıkanların çoğaldığı mı isbat edilecektir? Hemen bir istatistik. Nüfusun arttığı mı gösterilecektir? Derhal bir istatistik. Dış ticaret dengesinin lehte olduğu mu meydana konacaktır? İstatistik. Devlet bankasındaki altın stokunun fazlalaştığı mı anlatılacaktır? Yine istatistik.. Bu müsbet ilim asrında, hükûmetin başarılarını bundan daha kuvvetle hangi vasıta canlandırabilir?

Halbuki halkın çoğu bilmese de bilenler vardır ki, istatistiklere ve grafiklere istediğimizi söyletmek mümkündür; ve esasen rakkamlar da bizatihi bir kıymet ifade etmezler. Meselâ yüksek mektep mezunlarının çoğaldığını gösteren bir istatistik bize kıymet hükmü verdirtecek gerçek hiç bir bilgi vermez. Çünkü rakkamlardan mezunların ilmi seviyeleri hakkında bir şey öğrenmediğimiz gibi, bu artışın sınav usullerinin kolaylaştırılması neticesinde vukuagelmiş olmadığını da bilemeyiz. Hele bunun memleket ihtiyaçlarına cevap verip vermediğini asla anlayamayız. Hikâye ederler: Bilmem hangi memleketin, hangi bakanı beyanatta bulunacakmış; müsteşarından, demeç vereceği konu ile ilgili istatistikleri hazırlamasını istemiş; müsteşar da cevaben «İsbat etmek istediğiniz şeyi söyleyiniz de istatistikleri ona göre hazırlatayım» demiş. Fakat söylediğim gibi, meselenin bu tarafını bilen pek azdır. Onun için göz alıcı rakkamlar kabardıkça, hükûmetin müsbet icraatına inananlar da o kadar artar.

VATAN, 1 Eylül 1945

Gerçek Hürriyet Rejimi Yolunda :

HALKI AFYONLAMA, UYUTMA YOLLARI

Kâğıt üzerinde demokrasiler istatistiği bir inanma ve inandırma vasıtası olarak kullanırlar. Ama istatistiklere inanış muvakkattir. Çünkü hürriyet hasretini ve müsavata inanışı ilânihaye istatistikler ve grafiklerle uyutmak kabil değildir. Bunlar gerçek şeyler dahi ifade etseler, bir zaman gelir ki, hükûmetin iyi çalışıp çalışmadığı değil, demokrat olup olmadığı sorulur.

Bunu pek iyi bildikleri için olacak, kâğıt üzerinde demokrasilerde istatistiğin pasif propagandasile yetinilmez. Bir gün gelip de o mukadder sual ile karşılaşılmasın diye, koca bir eğitim teşkilâtı, radyo ve basın teşkilâtı da seferber edilir. Halkı afyonlayarak yumuşak başlı bir kütle haline getirmek için bu yollarda yürünür. Bu maksatla bir taraftan «dün» kötülenip «bugün» öğülürken demokrasi mefhumunun mânası da değiştirilmeğe çalışılır. «Halk için hükûmet» formülünden tutun da «halkın sevgisine dayanan hükûmet» formülüne varıncaya kadar çeşitli tarifler, «halkın bizzat hükûmet etmesi» formülünün yerine konur. Hattâ eğitim teşkilâtı radyo ve basın kâfi gelmez diye, aynı ağızı kullanan «Halk Ocakları» açılır. Nihayet bunların hepsinden kuvvetli bir vasıta olarak, itaatli vatandaş yetiştirmek için, bütün okuyan gençlik daha mektep sıralarında iken asker edilir **(kışla disiplinine tâbi tutulur.)**

Bu arada, kâğıt üzerinde demokrasi rejimlerinde, vatandaşlara şovence duygular aşılanır; başka milletleri aşağı gören fikirler telkin edilir. İtaatli ve pasif olmağı öğrenmiş olan bir halk kütlesi aşırı ve ölçüsüz bir millî gururla da teçhiz edilince, icabında bu kütlenin rejim uğrunda ölüme gönderilmesi de kolay olur. Her ihtimali derpiş eden kâğıt üzerinde demokrasi rejimleri bu noktayı da ihmal etmezler. Bununla beraber bu reji-

min pek çok çeşitleri olduğu için, bittabi bütün bu saydığım şeyler de çeşitli olarak gerçekleşir. Şiddet dereceleri rejimden rejime değişir. Lâkin tek ağızdan hükûmeti öğme ve vatandaşı itaatli ve pasif yetiştirme kaygusu hepsinde mevcuttur.

Fakat iktidarın elde tutulması için daha başka tedbirlerin de alınması lâzımdır. Kâğıt üzerinde demokrasi bunlara da baş vurur. Günlük ve mahallî en basit işe varıncaya kadar bütün toplum faaliyetlerini merkezden denetlemek ve idare etmek sevdasına kapılır: Siyasette ve iktisatta devletçilik, idarede merkeziyet usulleri geçerli olur. Gerçi devletçilik ve merkeziyet yalnız bu rejime hâs olan usuller değildir. Bunlara derece farkile öteki rejimlerde de tesadüf edilir. Fakat kâğıt üzerinde demokrasiler, yani maskeli şahıs hükûmetleri, mutlaka devletçi ve merkeziyetçi olurlar. Çünkü tek şahsın iradesini hâkim kılmak için başka yol yoktur; bütün işlerin merkezden görülmesi zaruridir. Günlük en basit işler bile derece derece merkeze arzolunur. Ve böylece muazzam bir memur sınıfı, işi merkezle halk arasında ulaştırıcılık etmekten ibaret olan ceberut ve zorba bir memur sınıfı, bütün ağırlığı ile işlerin ve halkın sırtına biner. İşler uzar; sonu gelmez bir kırtasiyecilik bütün muamelâtı boğar; mahallinde görülmediği için çok defa işler uygunsuz bir şekil alır. İdare halkın denetî dışında işlediğinden, kamu hizmetlerinin gerek ihdasında, gerek işlemesinde şahsî düşünceler daima ön plânda gelir. Tabiatiyle her yapılan işi makul gösterecek gerekçeler bulunur. Fakat bu sebepler de, bizzat rejimin kendisi gibi, kâğıt üzerinde sebeplerdir. Nihayet kâğıt üzerinde demokrasilerde, devlet otoritesile menfaat temin etme, hırsızlık ve rüşvet, normal birer müessese halini alır. Halk, idareden en tabiî bir hakkını elde etmek için, iktidarına göre kesesinin ağzını açmak zorunda kalır. Kesesinin ağzını biraz daha açmak suretile, aynı yoldan gayrimeşru istifadeler dahi temin olunur.

Fakat kanaatimce bu yalan rejiminin en korkunç neticesi milleti hükûmetten ayırmasıdır. Filhakika rejimin yalana dayandığını, her işte aldatıldığını, parasının israf edildiğini, en tabiî haklarının pervasızca çiğnendiğini anlaması üzerine, halkın hükûmete itimadı, sevgisi ve bağlılığı kalmaz. Hele şu son noktanın, Halkın hükûmetten gönül ve yüz çevirmesinde belki de tek başına âmil olduğunu düşünüyorum.

... ...

Nihayet bu rejimin bozguncu havası kamu ahlâkını bozmaktan da geri kalmaz. Yalana dayanan, yalanla yaşıyan bu rejim, kötü örneklerile, halk arasında da yalanın, dolanın, mevki, iktidar ve para hırsının, «muvaffakiyetçiliğin» alıp yürümesine sebep olur. Ve böylece siyasî çevrede başlayan şu menfur cereyan, yavaş yavaş Halkı ve bütün toplum yapısını sarar. Öz, şekle, görünüş ve gösterişe feda edilir.

VATAN, 2 Eylül 1945

Gerçek Hürriyet Rejimi Yolunda :

ROMANTİK VE MÜCERRET (SOYUT) DEMOKRASİ

İkinci dünya savaşı, demokrasi akımının kesin bir safhaya girmesine sebep oldu. Savaş öncesi yıllarında demokrasi bir kriz geçirmişti. Bu savaş, onun insanlığa yaraşan biricik hükûmet şekli olduğunu, inkâr edilmez bir şekilde meydana koymuştur. Fakat bunu herkes kabul etmiş gibi göründüğü halde, bugün hâlâ demokrasi ile adından başka bir ilişiği olmıyan rejimlerin yaşamakta olduğunu görüyoruz. Bundan önce çıkan dört yazıda, kendilerine demokrasi süsü veren hükûmetleri ele almış ve bunlarda demokrasinin otoriter şahıs hükûmetlerini maskelemeğe yarayan sihirli bir kelime olarak kullanıldığını anlatmağa çalışmıştım. «Kâğıt üzerinde demokrasi» adını verdiğim bu hükûmet şeklinden sonra, artık bugünden başlıyarak kâğıt üzerinde kalmıyan demokrasilerden bahsedeceğim.

Bunların da çeşitleri var. Fakat hepsini bir tek ad altında toplamanın mümkün olduğunu düşünüyorum. Bunlara da «Romantik ve soyut demokrasi» diyeceğim. Neden mi romantik ve soyut? Çünkü, demokratça müesseseler kurmuş ve bunları gereği gibi işletegelmiş olmalarına rağmen, bunların karşısında demokrasinin temelinde duran hürriyet hasretimizin ve eşitliğe inanışımızın temenni ettiğimiz derecede tatmin edilmiş olmadığını görmek ve bu yüzden bir huzursuzluk duymamak kabil değildir de ondan.. Romantik ve soyut kelimelerile beklediğimiz gerçek demokrasiye kavuşmak için daha yol almaklığımız icap ettiğini belirtmek istedim.

Fakat şu nokta üzerinde önemle duracağım. Eksikliklerine rağmen bütün bu çeşitli hükûmetlerin, «Romantik ve soyut demokrasi» adını verdiğim rejimlerin birer demokrasi oldukları ve demokrasiyi sözde bırakınayıp fiilen tatbik ettikleri şüphesizdir. Daha iyisini temenni etmek, bunların gerçek kıymetle-

rini inkâr demek değildir. Bu pek mühim bir noktadır. Çünkü demokrasi perdesi altında şahıs hükûmeti kurmuş olanlar, iktidarı elden kaçırmamak için, çeşitli demokrasilerin mevcudiyetinden faydalanarak derler ki: «Muhtelif hükûmet şekillerinin kesin bir tarifini yapmak imkânsızdır. Her millet kendi bünyesine, hususiyetlerine uyan hükûmeti kurar. Bundan ötürü tek bir demokrasi değil, çeşit çeşit demokrasiler vardır. Filân memleketin demokrasisi şöyle, falan memleketin demokrasisi böyledir» derler.

Bu ve buna benzer iddialar karşısında kaya gibi sert bir cephe kurulmalıdır. Gerçi demokratça kurulmuş hükûmetlerin çeşitli olduğu bir gerçektir. Fakat aradaki farklar özde değil, devlet uzuvlarının birbirleriyle olan münasebetleri ile ilgili bulunmaktadır.

Milletler öz bünyelerini göz önünde tutarak devletin esaslı uzuvlarından birine nisbî bir üstünlük veren bir teşkilât vücude getirebilirler. Fakat esasta, özde bu farklara rağmen, hepsi demokratça teşkilâtlanmış hükûmetlerdir. Meselâ bazı memleketlerde meclis; bazılarında hükûmet, bazılarında devlet reisi nisbî bir üstünlük taşır. Bazılarında da meclisle hükûmet arasında bir denge kurulmuştur. Muhakkak ki, Anayasa ilmi bakımından bu hükûmetler arasında farklar vardır. Fakat bu farklar, bunların demokratça bir esasa dayanmalarına, başka bir deyişle hepsinin demokrasi olmasına mâni teşkil etmez. Bu farklara bakıp demokrasinin tarif edilemiyeceğini söylemek; ayni makineye muhtelif çarklar ve dişliler takılabildiği için makine hakkında bir fikrimiz olamıyacağını iddia etmek kadar gülünçtür.

Hayır efendim, demokrasi denilen, eni boyu belli bir hükûmet şekli vardır ve bir hükûmetin demokrat olup olmadığını anlamak da zor bir iş değildir. Demokrasi yeryüzünde bir hükûmet şekli olarak ortaya çıktığı günden beri bir ölçü kullanılmaktadır. Gerçekten bir rejimin demokrasi olup olmadığını anlamak için bakarız: İktidar mevkiine gelenler halkın serbest oyları ile buraya geliyor ve halkın serbest oylarıyla iktidardan uzaklaşıyorlarsa; Halk oyunu her zaman açıkça beyan ediyorsa; nihayet vatandaşların kutsal bilinen hürriyetleri hükûmet otoritesine bir sınır teşkil eyliyorsa; tereddüt etmeden demokratça bir rejim karşısında olduğumuzu söyleyebiliriz. Evet, mesele bu kadar basittir; şu üç satıra sığdırdığımız vasıfları taşıyan rejimlerin cümlesi demokratça rejimlerdir. Asgarî şart budur.

Doğrudan demokrasi, yani halkın meydanlarda toplanıp kanun ve nizamları doğrudan doğruya yapması, bugünkü şartlar altında mümkün olmadığına göre, serbest ve bir dereceli seçim usulünün, basın hürriyetinin ve çok partilerin; dokunulmaz ferdî hak ve hürriyetlerin gerçekten sağlandığı rejimlerin hepsine yanılmadan demokrasi diyebiliriz.

Demokrasiyi bir zümrüdüanka kuşu sayanlar, şayet iddialarında samimî iseler aldanıyorlar. Demokrasi bir hayal değil, hakikattir «Romantik ve soyut demokrasi» adını verdiğimiz rejimler, gözümüzün önünde yaşıyan demokrasilerdir. Bu yazılarla, onları size anlatmıya çalışacağım. Aksayan ve tekâmüle muhtaç bulduğum taraflarını da belirtmeğe çalışacağım. Fakat her şeyden önce demokrasinin iki temel prensibinden, hürriyet ve eşitlikten ve asıl demokrasinin hayat ve hakikat karşısındaki felsefesinden söz açmak istiyorum.

★

Demokrasi bir hasretin ve bir inanışın hükûmet şeklidir. Hürriyet hasretinin ve eşitliğe inanışın.. Hürriyet ve eşitliğin, romantik ve soyut demokrasilerde ne dereceye kadar gerçekleştirilmiş olduklarını şimdilik bir tarafa bırakalım da, isterseniz beraberce demokrasinin havasını, hayat ve hakikat karşısındaki felsefesini ele alalım.

Kendi kendime çok defa sordum: Demokrasiyi öteki hükûmet şekillerinden, öz bakımından ayıran nedir? diye. Demokrasiyi muhtelif cephelerden mütalâa ettikten sonra şuna kani oldum ki, demokrasiyi demokrasi yapan hususiyet, söylendiği gibi, onun septikliği ve hoşgörürlüğüdür. Filhakika demokrasi, hükûmet işlerinde keramete inanmayan yegâne hükûmet şeklidir. Öteki rejimlerde, monarşilerde, oligarşilerde, diktatörlüklerde, hep keramete, hükûmet işlerinde mutlak ve ilâhî bir hakîkatin, âdeta vahiyy yolile bilindiğine inanılır. Bu rejimlerin felsefesine göre, iktidarı elinde bulunduranlar, halka yol göstermek üzere, tabiat üstü bilgilerle donatılmışlardır. Doğru yolu ancak onlar görür. Doğru yolu ancak onlar gördüğü için de, buyurmak onlara; buyrulan yoldan yürümek halka düşer. Demokrasiden başka bütün hükûmet şekillerinin böyle mistik bir cepheleri vardır.

Demokrasi ise o, septikdir; mutlak bir hakikate, yalnız ik-

tıdar mevkiinde bulunanlarca görülen doğru yollara o inanmaz. Ona göre bir hakikat değil, hakikatler, bir yol değil, yollar vardır. Demokrasi bütün hakikatleri dinler; bütün yolların karşısında bekler. Halk bunlardan birini seçene kadar demokrasi bunlardan hiç birini benimsemez. Benimsedikten sonra da, halk tuttuğu müddetçe onu tutar.

Mutlak ve tek bir hakikate inanmayan demokrasi, neticede hoşgörücüdür de.. Halk tuttu diye bir hakikati benimsediği halde bile, öteki hakikatlerden yüz çevirmez; seslerine daima kulak verir. Benimsediği hakikati, pratik gayelerle muvakkaten benimsemiş olduğunu unutmadığı için, benimsediği hakikatin ötekileri susturmasına müsaade etmez. Bütün hakikatlerin beşerî olduğunu pek iyi bildiği için de, demokrasi, kadim Yunanistanın ilâhları gibi, bunlar karşısında dengeli, tarafsız, bir kelime ile hoşgörücüdür. Tabiatiyle septikliğe dayanan bu müsamaha havası içinde, kerameti kendinden menkul şeflere ve halka zorla kabul ettirilen hakikatlere yer yoktur. Demokrasi izafi hakikatlerin rejimidir; tıpkı ilim gibi..

Amma diyeceksiniz ki: «O halde demokrasi dehalara, büyük istidatlara, müstesna yaradılışlara yer vermiyor; demokrasi bir vasatlar hükûmetidir.» Hayır efendim, hayır! Bilâkis demokrasi hakikî dehalara, hakikî istidatlara, hakikî müstesna yaradılışlara, serbestçe gelişme ortamı hazırlayan biricik hükûmet sistemidir. Çünkü o, peşin hükümlerle hiç bir hakikati benimsemiş olmadığı için, insanlar fikirleri çarpıştırarak, en doğruyu, en iyiyi, en güzeli ancak demokratça bir rejimde bulabilirler. Hakikî kıymetler dürüst ve serbest rekabet içinde belli olur. Doğru, iyi ve güzel eşitlik toprağından feyiz alıp hürriyet havasında gelişen çiçeklerdir.

Böylece sözü, demokrasinin temelinde duran iki prensibe, hürriyet ve eşitliğe getirmiş bulunuyoruz. Biraz önce dedim ki: Demokrasi, hürriyet hasretinin ve eşitliğe inanışın hükûmet şeklidir. Gerçekten de öyledir.

VATAN, 7 Eylül 1945

Gerçek Hürriyet Rejimi Yolunda :

BİR GÜN SABAH OLURSA..

Bizim zamanımızda Galatasaray lisesinin tören salonunda, Tevfik Fikret'in kocaman yağlıboya bir tablosu vardı. Bilmem halâ duruyor mu?. Çocukluğumun, şimdi mes'ut dediğim, fakat o zaman üzüntülü geçen günlerinde, salona girip, ağır çerçevesi içinde sükûnla oturan, o geniş alınlı, doğru bakışlı, temiz yüzlü, dağ cüsseli insanı görünce, hocaları, mubassırları, sıkıcı dersleri, bitmez tükenmez mütalâa saatlerini, herşeyi unutur, Ahmet Ağanın azat tanburile büyük yeşil kapı sanki açılmış da mektepten kaçıp kurtulmuş, hürriyete kavuşmuşum gibi ferahlardım.

Fikret'i düşünmek bana bugün aynı ferahlığı veriyor. Kendi kendime: «Henüz bütün ümitler mahvolmadı; değil mi ki Fikret yaşamış; şu halde bağnazlığa rağmen hür düşünen insanlar yetişebilir..» diyorum. Filhakika insanlık hür düşünceyi boğan bir taassup buhranı geçiriyor. Hür düşünmek imkânlarından sistemli bir şekilde mahrum ediliyoruz. Yunan medeniyeti çökeliden, özellikle eğitim bir kamu hizmeti olalıdanberi bu böyledir. Hayır! Kanunların himayesi altında bulunan, o zâhiri hür düşünceden bahsetmiyorum. Zamanımızın ileri memleketlerinde o var. Lâkin düşünce makinemiz, bir kere istenilen şekle sokulduktan sonra, onun serbest bırakılmış olması ne ifade eder ki.. Ben hür düşünce derken, ifsat edilmemiş bir dimağın ifrazatını kasdediyorum..

Düşününüz bir kere: En körpe çağında, henüz yumuşak bir gramofon plâğı halinde iken düşünce makinemize el konuyor; istenildiği gibi üstünde işleniyor. Evet inkâr edilmez ki, bu sayede bir takım hakikatler, gerçek bilgiler öğreniyoruz: Matematik, kimya, fizik gibi.. Fakat doğruluğu pek şüpheli, hattâ doğru olmadığı muhakkak olan bir takım bilgiler de ediniyo-

ruz: Kurulu sosyal düzenin âdil olduğunu, en ileri milletin bizimki olduğunu, yabancının kötü düşman olduğunu da öğreniyoruz. Hayır! Bu anlattıklarım diktatörlüklerin, kâğıt üzerinde demokrasilerin muarızı değil. Onların söze gelir tarafı yoktur. Çünkü onlar, bir de iktidarı elinde tutan şahsın, tabiatüstü yaradılışta olduğunu, gösterdiği hür yolun, tek hak yolu olduğunu da öğretirler; çünkü onlar, varımızla, yoğumuzla, bütün mukaddesatımızla bizi, hepimizi o tabiatüstü şahsın yoktan var ettiğini de öğretirler; çünkü onlar, hattâ insanlığın, rejimlerinden başlayıp, rejimlerinde bittiğini de öğretirler. Evet, onların söze gelir tarafı yoktur. Benim söylediklerim, hür dediğimiz demokrasilere aittir. Mübalâğa etmiyorum. Size canlı bir misal verebilirim. Muhtelif memleketlerde okutulan tarih kitaplarına bir bakınız; tek bir şekli olduğu muhakkak olan ayni hâdiselerin, memleketten memlekete nasıl kılık değiştirdiğini göreceğ ve bana hak vereceksiniz..

Fakat yaşadığınız asırda, düşünce makinemizin muayyen kalıplara sokulması, yalnız çocukluğumuza ve tahsil çağımıza inhisar eden bir felâket değildir. Fikri esaretimiz, bu asırda ölünceye kadar devam ediyor. Mütekâmil yayın vasıtaları sayesinde daimî bir vesayet altında bulunuyoruz. Radyo her evi bir mektep haline sokmuştur.

Eğer hakiki demokrasinin, gerçek bir hürriyet rejiminin kurulmasını istiyorsak, bu gidişe mutlaka, hem de pek acele son vermeliyiz. İnsanlığın istikbali mevzuu bahistir. Körü körüne inandığımız artık yeter. B. Russell'in işaret ettiği kurtuluş yolunu tutmalıyız. Etrafımıza inanmamak azmini telkin etmeliyiz. O kadar çok mümin var ki..

Evvelâ fikrî sefaletimiz üzerinde durduğum için, sakın içinde kıvrandığımız maddî sefaleti küçümsediğimi zannetmeyiniz. Servet farkının insanlar arasında açtığı uçurumları görmeyenlerden; büyük sermaye tahakkümünün ne demek olduğunu bilmeyenlerden değilim. Ancak bana öyle geliyor ki, körü körüne inanmaktan kurtulmadıkça, hakikaten hür düşünür bir hale gelmedikçe, maddî refah içinde dahi yeni yeni istibdatların zebunu oluruz. İktisadî demokrasi tecrübeleri bu görüşümü doğrulamaktadır. İşçi hakları ve âdil hayat şartları amacı ile taçlı bir taassup yerine, bir bakıma ondan bin kere daha korkunç olanı oturtulmuş; değil hükûmet işlerine karışmamız, hattâ mâna verişimiz bile resmî kalıplar içine sokulmuştur.

Evet, bizzat tahkik etmediğimiz şeylere inanmamak azmile, her şeyden evvel hür düşünen varlıklar haline gelmeliyiz. İktisadî devrimler ancak böyle bir hava içinde yapıldıkları takdirde, yeniden esarete düşmeden ileri bir adım atmış oluruz. **Biliyorum; bir memlekette en zarurî ihtiyaçlarını tatmin edemeyen, barınacak yeri, sırtına giyecek çulu, yiyecek iki lokma ekmeği olmayan, sıhhati korunmayan, aile kuramıyan muazzam insan kütleleri yaşarken; beri tarafta bir avuç kimsenin lüks içinde yaşaması adalet fikri ile bağdaşmaz. «Bu neden böyle olmuştur?» Sormadan, sebeplerini aramadan, bugün elinde fazla olandan alıp, hiç olmayana vereceğiz. Adalet bunu emreder.**

Peki bunu nasıl yapacağız? Diktatörlüklerin kucağına düşmemek için, demokratik müesseseleri mutlaka muhafaza edeceğiz, yetersizliklerini gidereceğiz.. Fakat herhalde temel hürriyetlerin koruyucusu olan demokratik müesseselerden: Yani serbest seçimden, dokunulmaz temel haklardan, basın hürriyetinden, çok parti sisteminden vazgeçmiyeceğiz. **Kısacası, barışmaz iki kelimeyi korkmadan birleştirerek diyelim ki: Fertçi bir sosyalizm tatbik edeceğiz. İşte benim tahayyül ettiğim gerçek hürriyet rejimi** [1]..

VATAN, 13 Ekim 1945

---

[1] **Gerçek Hürriyet Rejimi Yolunda genel başlığı altındaki yazı serisinden aldığımız bölümler burada sona eriyor. Bu serinin son bölümündeki fertçi sosyalizm terimi üzerine dikkati çekeriz. Dertleri, sevinçleri, umutları ve inanışlarıyla gerçek kişilerin daima rejimin hedefi olması lâzım geldiği ve emekçi sınıfların iktidarı demek olan sosyalist düzende somut insanın mutluluğu, hürriyeti ve eşitliğinin gözden kaybedilmemesi endişesiyle söylenmiş olan bu formül, yıllarca sonra Türkiye İşçi Partisinin programında «her şey insan için» bölümünü teşkil edecektir.**

DERLEYENLER

İNTİZAR (BEKLEYİŞ)

André Gide'in «Les nourritures terrestres»'ini bilir misiniz? Bundan bir kaç yıl önce «Dünya nimetleri» diye türkçeye de tercüme edilmişti. Bu kitapta «intizarlar» dan bahseden bir bölüm vardır. Burada: Yazın kuraklıktan, sanki daha fazla su çekmek için çatlamış toprağın yağmur bekleyişi ve şafak sökmeden gecenin sabaha intizarı öyle bir anlatılmıştır ki, bu parçayı okuyup da intizarların müstesna güzelliğini duymamak kabil değildir.

Geçen gün bu küçük kitabı karıştırırken, bu parçayı tekrar okudum ve düşüncelere daldım: «Evet, intizarın kendine mahsus bir güzelliği var. Hattâ belki intizar kavuşulan şeyden de güzeldir. Bütün ihtimalleri zihnen yaşıyarak, arzulanan şeyi vehim içinde beklemenin verdiği haz, vuslatın kaba zevklerile mukayese edilebilir mi hiç?. Fakat ne yazık ki, bu ilâhi ânın uzamasına, sabırsızlığımız hep engel olur. Uygunsuz bir hareket yapıveriyoruz ve tılısım bozuluyor» diye, kendi kendime felsefe yaparken, gözlerim şu satırlara takıldı: «Nathanaêl sende her intizar bir arzu bile olmasın, fakat sadece kabule bir istidat olsun. Her gelene intizar et, fakat ancak sana geleni arzu et. Ancak sende olanı arzu et. Anla ki, günün her ânında, Allaha tamamile malik olabilirsin. Arzun aşk olsun; kendine maletmen de âşıkcasına.. Zira müessir olmayan bir arzu nedir ki?» [1].

Düşünce mekanizmamız ne garip şekilde işler yarabbi!.. Tedai denilen şey, ne esrarengiz bir fakültedir. Toprağın suya ve gecenin gündüze intizarından sonra, Nathanaêl'e verilen öğütleri okur okumaz, hiç bir münasebet yokken, benim birdenbire halka vasilik eden hükûmetleri düşünmüş olmamı, gelin de izah ediniz.

---

[1] **Çevirenin hakkına tecavüz etmiş olmamak için, bu kötü çevirinin bana ait olduğunu söylemeği bir vazife bliyorum.**

İtiraf edeyim ki, başlangıçta ben de şaşırdım: «André Gide'in intizarlar hakkında yazdıkları nerede; halka vasilik iddiasında bulunan hükûmetler nerede..» dedim. Fakat yavaş yavaş aradaki münasebeti kurmağa muvaffak oldum. Şimdi vasilik iddiasında bulunan hükûmetlerin izledikleri siyaset, bana yepyeni bir aydınlık içinde görünüyor. İntizarlara dair okuduklarım, gözlerimi örten perdeyi yırtmıştır..

★

Okumuş, yahut işitmişsinizdir: Kâğıt üzerinde demokrasi denilen memleketlerde, her iş yolunda, yani hükûmetin istediği gibi gidiverirken, hiç beklenmedik bir anda, halk arasında gayri memnunlar çıkıyor. İnatçı çocuklar gibi ayak direyen bu muhalifler diyorlar ki: «Halkın henüz siyasî rüşte erişmiş olmadığı hakkındaki hükûmet ididaları asılsızdır. Vasilik sistemini, iktidarın elden kaçırılmaması endişesi doğurmuştur. Hükûmet maksadını açıkça söyliyemiyeceği için, halkın henüz yetişkin olmadığı iddiasını ortaya atmış ve kanun ve nizamlarda yazılı siyasî hakları piyasadan kaldırmıştır. Vasiliğin, asıl maksadı gizlemeğe yarıyan bir maske olduğunu anlamak için, belediye seçimlerinin dahi serbest bırakılmadığını hatırlamak yeter. Çünkü maksat halkın yetiştirilmesi olsaydı, hiç değilse belediye seçimleri serbest bırakılarak halkın asıl seçimlere, milletvekili seçimlerine hazırlanması cihetine gidilirdi.» Ve daha başka deliller de ileri sürülüyor; o derece ki; zihinlerde tereddütler, istifhamlar beliriyor.

André Gide'in, intizarlara dair yazdıklarını tekrar okuduğum şu son günlerdenberi, bu ididaların tamamile yersiz olduğunu anlamış bulunuyorum. Hayır! Kâğıt üzerinde demokrasilerde, kanun ve nizamlarda yazılı hakların kullanılmasına müsaade edilmiyorsa, bilmiş olunuz ki, bu sırf estetik endişelerden doğuyor. Evet, Gide'vâri bir hassasiyetle hareket ettiği içindir ki, kâğıt üzerinde demokrasilerde hükûmet, hakların kanun ve nizamlarda uyuklaması için akla gelen bütün tedbirleri alıyor. Buna artık tamamile kaniim. İktidarı elden kaçırmamak gibi, kaba ve materialist endişeler, hiç, amma hiç rol oynamıyor. Hükûmeti yalnız ve yalnız estetik heyecanlar yönetiyor. Vesayet, halka estetik zevkler aşılamak için başvurulan bir çaredir.

Sırası gelmişken şunu da söyliyeyim ki, vesayet kelimesini de yersiz buluyorum. Çünkü vesayet, vasi ile vesayet altındaki şahıs arasında ruhsuz ve hissiz, yapmacık bir kanun münasebeti kurar. Halbuki, kâğıt üzerinde demokrasilerde, hükûmetin halkla münasebeti hisli ve şefkatlidir. Bir baba hassasiyeti ile yapılan işleri ise, vesayete değil, olsa olsa velâyete benzetebiliriz. Binaenaleyh bundan böyle kâğıt üzerinde demokrasilerdeki rejime, vesayet yerine velâyet denmesini teklif ediyorum.

Lâkin bunun önemi ikinci derecededir. Önemli olan nokta şudur: İster vasî, ister velî olsun, kâğıt üzerinde demokrasilerde, hükûmetin münhasıran estetik heyecanlarla hareket ettiğinin anlaşılması lâzımdır. Ben şuna kani oldum ki, hükûmet, halktan haklarını esirgemekle, ona, intizarın güzelliğini ve ilâhi hazzını duyurmak gayesini güdüyor. Fakat maksadını açığa vursa, bütün e m e k l e r boşa gideceği için, bu gayeye, halkın dikkatini bile bile başka yerlere çekmek suretile ulaşmak istiyor. M u h a l i f l e r çıkıp: «Anayasadaki haklarımızı veriniz; Anayasaya aykırı kanunları değiştiriniz; keyfî idareye son veriniz» deyince, hükûmet bunu fırsat biliyor. Bu ilk falsolu seslere, radyo ve gazetelerile: «Vatan hainleri müstahak oldukları cezalara yakında çarpılacaklardır!» cevabını vererek, halkın dikkatini başka tarafa çekiyor ve ona sezdirmeden intizarların eşsiz güzelliğini, ilâhî heyecanını duyurmağa çalışıyor. Yoksa hükûmetin maksadı, ne halkın haklarını kısmak; ne temiz olduğu bilinen vatandaşları lekelemek; ne de masumları cezalandırmaktır.

Şayet falsolu sesler yılmaz da, haykırmakta devam ederlerse, hükûmet elbette bu fırsatı da kaçırmıyor. Ancak, halkı usandırmamak için, taktik değiştiriyor; muhaliflerle bir fikir münakaşasına girişiyor: «Nasıl olur da rejimimize demokrasi değildir! dersiniz. Bakınız Anayasamız demokratik prensiplere dayanıyor. Kanunlarımızı yapan ve hükûmeti denetliyen, Meclisi de seçim kanunu hükümleri dairesinde halk seçiyor. Çok şükür basınımız da hürdür. Hükûmet kanunsuz faaliyette bulunamıyacağına ve kanunlarımız da demokratik olduğuna göre, rejimimiz hâlis muhlis demokrasidir. Hattâ tek partili olmamız bile bir eksiklik sayılamaz. Çünkü her milletin bünyesine göre şekil alan demokrasi, pekâlâ tek partili de olabilir» diyor.

Muhalifler bu iddiaları çürütmek için bin dereden su getiriyorlar. Hukuka, sosyolojiye, tarihe başvuruyorlar. Tatbikat-

tan misaller alıyorlar. Bir türlü anlamıyorlar ki, hükûmetin maksadı, halka hissettirmeden intizarın güzelliğini ona duyurmaktır.

Falsolu sesler yine susmazlarsa, hükûmet nihayet asıl maksadı ifşa eden kelimeleri kullanmak mecburiyetinde kalıyor: «Evet bizde bugüne kadar demokrasi kâğıt üzerinde kalmıştır. Bir çok kanunlarımız da demokratik değildir. Söz ve yazı hürriyeti olmadıkça, hükûmet partisinin karşısında bir muhalefet partisi kurulmadıkça, demokrasiden bahsolunamaz. Fakat bütün bu aksaklıklar giderilecektir. Kanunlar değiştirilecek; partilerin kurulmasına müsaade olunacaktır. Ancak bunların yapılması zamana bağlıdır. Demokrasiye kavuşmaklığımız için daha bir müddetin geçmesi zaruridir. Hem bu intizar devrinde demokrasiye biraz daha alışmış olacağız» diyor. Evet, intizar edilmesini istiyor.

Muhalifler yine asıl maksadı anlamıyorlar. Bir kısmı bunu bir cayma sayıyor. Bir kısmı da hükûmeti zaman kazanmakla itham ediyor. Yıllarca şahsi ve keyfî bir idare kurmuş olanların, kanunları demokratlaştırmak için ehil olmadıklarını söyleyenler de çıkıyor. Bir türlü göremiyorlar ki, hükûmet, eserini tamamlamak üzere bulunan bir sanatkâr hassasiyetile son gayretlerini sarfetmektedir; halka heyecanların en güzelini, en ulvisini bir müddet daha duyurmak için çırpınmaktadır. Hayır! Bunu bir türlü göremiyorlar.

Hem kâğıt üzerinde demokrasilerin halkına da, muhaliflerine de, yalnız hükûmetin vereceği şeylere intizar yaraşır. André Gide: «Nathanaêl, sende her intizar bir arzu bile olmasın, fakat sadece kabule bir istidat olsun. Her gelene intizar et, fakat ancak sana geleni arzu et. Ancak senin olanı arzu et» demiyor mu?

VATAN, 15 Kasım 1945

CHP'nin tek partili ceberut gidişine ve bu yönetimin sebeb olduğu çeşitli yolsuzluklara ve hoşnutsuzluklara karşı TAN ve VATAN gazetelerinde muhalefet yapılıyordu. Bu muhalefet basınına, YENİ DÜNYA gazetesi katılmış (1 Aralık 1945), GÖRÜŞLER Dergisi de hazırlanmıştı. Sayıları bir kaç bini geçmeyen bir azınlığa hitabeden Fransızca La Turquie gazetesi CHP'yi tenkid edenler arasındaydı. Berrak Kitabevi de Avrupadan sosyalizme dair yazılmış bilimsel kitapları getiriyordu.

Bu yayınlar ve bilimsel kitapların hemen satılması, CHP iktidarını çileden çıkarıyor, CHP'li başyazarlar da iktidarın nabzına göre atıyor, bir Başyazar, sanki CHP'ye muhalefet, vatana ihanetmiş gibi halkı bu yayınlara karşı kışkırtıyor «kalkın ey ehli vatan» başlıklı başyazılar yayınlıyordu.

Böyle bir ortamda Üniversite gençliği adına bir tertip düzenlendi. Bir kısım insanlara balyozlar, çekiçler, tornavidalar verildi. Dövizler hazırlandı. VATAN gazetesi, miting günü muhalefeti temsil eden bir kaç gazeteye karşı düzenlenen tertibin vahametini önceden haber aldığı için hemen bir Başyazı ile durumu kurtarmak istedi ve TAN - VATAN Cephesi diye bir muhalefetin mevcud olmadığını bildirdi. Bu başyazının VATAN bakımından başarılı olduğu 4 Aralık günü anlaşıldı.

4 Aralık 1945 günü içlerinde CHP'li gençlerin de bulunduğu kalabalık bir grup bu yayınlara karşı protesto yürüyüşüne geçti. Yürüyüşü yapanların ellerindeki dövizler arasında şu ibareye de rastlanıyordu: «Bundan fazla hürriyet mi istiyorsunuz?»

Nümayişçiler TAN gazetesinin bulunduğu ve basıldığı binaya saldırdılar, rotatifi kırmağa çalıştı-

lar, makineleri tahrib ettiler .Sonra sıra, adlarını yazdığımız gazetelere, dergi ve kitabevine geldi. Aynı kırma, parçalama ve yıkma olayları aynı intizam içinde yapıldı. Bu arada ABC kitabevi de tahrip edildi.

Bütün bu kanunsuz hareketler bir tek formül etrafında toplanıyor, «komünistlere aman vermemek» şeklinde ifade ediliyordu. Bu taktik sonraki yıllarda, hele Amerikan emperyalizminin nüfuz ve etkisine düşüldükten sonra, daha da geliştirildi. Hükûmete ve özellikle ekonomik ve sosyal düzene, dış politikaya yöneltilen bütün tenkitler «komünizm tahrikatı» olarak nitelendiriliyor ve kâh kanun dışı yollardan, kâh faşist kanunlar yoluyla susturuluyordu. Aynı taktiğin, gücünden pek çok şey kaybetmiş olmakla beraber, hâlâ uygulanmakta olduğu görülmektedir.

Bu olaylar üzerine ne basında, ne üniversite çevrelerinde herhangi bir itiraz sesi yükselmedi. Matbaaları tahrip, fikri kaba kuvvetle susturma gayreti umumî bir tasviple karşılanmış, hiç değilse tasvib edilmediği yolunda yayın yapılmamıştı. Bir tek protesto sesi yükseldi: Mehmet Ali Aybar, zorbalığı suçlayan bir yazı yazdı. Vatan sorumluları, Başyazar A. E. Yalman'ın Ankara'da olduğunu söyleyerek yazıyı bekleteceklerini bildirdiler. Yalman'ın dönüşünde makaleden bir çok bölümlerin çıkarılacağı Aybar'a bildirildi. Aybar buna müsaade etmedi. Bunun üzerine başlayan olur - olmaz pazarlığı sonunda Aybar yeni bir yazı hazırladı. Bu yazı da Yalman'ın sansüründen geçerek yayınlandı. İşte o ünlü 4 Aralık olaylarına karşı yazılan tek yazı..

DERLEYENLER

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ İLE HASBİHAL

Genç üniversiteliler! Daha yaşlı bir arkadaşınız sıfatile sizlerle konuşup dertleşmek ihtiyacını duydum. Geçen salıdan beri hep sizi ve o nümayişinizi düşünüyorum: Beyazıt meydanında heyecanla toplanışınızı, kafilenin oradan hareketini, Divanyolu'ndan geçişini, levhalardaki yazıları görür gibi; vatanperverce hitabelerinizi duyar gibi oluyorum. Hayatım senelerdir, sizlerle beraber geçtiği için, ne temiz düşüncelerle hareket ettiğinizi de pek iyi biliyorum. Fakat Babıâliye vardıktan sonra yaptıklarınızı görmek istemiyorum, duymak istemiyorum, bilmek istemiyorum. Halbuki, yanmış gibi yalnız dört duvarı ve camsız pencerelerile ayakta duran o bina ve sefaletini yırtık kepenklerin bir türlü örtemediği o dükkânlar, heyhat! realitelere mahsus ısrarlı inatla karşımda duruyorlar.

Bundan yıllarca önce, bizim talebeliğimiz sırasında da buna benzer bir hareket yapılmış, Yataklı Vagonlar idarehanesi hayli hırpalanmıştı. Bereket versin daha sonra, Hatay meselesinde, hususile Bulgar mezarlığı işinde, üniversite gençliği o derece bir olgunluk ve asalet göstermişti ki, yataklı vagon hâdisesi unutulmuş ve artık üniversitelerimizin, sokakta yapılan toplu hareketlerin hakiki mânasını kavradıkları hakkında herkeste samimî bir kanaat hâsıl olmuştu. Şu son aşırı coşkunluğunuzun, bina ve dükkânlarla beraber, bu kanaati de yıkmış olmasından korkuyorum.

Genç arkadaşlarım! Temiz hislerin doğurduğu haklı endişelerle hareket ettiğinize inandığım halde, şu harap bina ve dükkânların hazin manzarası beni güzel ve doğru bir şey yapmadığınızı söylemeğe sevkediyor. Siz aydın insanlarsınız. Aydın insanlar hislerini akıl süzgeçinden geçirmesini bilen, her halde bu işte âlelâde bir fertten daha çok hüner ve başarı gösteren kimselerdir. Evet, biliyorum: Topluca sokağa çıkıldıktan sonra, serin kanla düşünmek imkânları ortadan kalkar. Sokak hare-

ketlerinde ruhi seviyenin normalden çok aşağı indiğini psiko-sosyoloji yazar. Bütün bunları biliyorum. Fakat ne de olsa, aydın insanlardan mürekkep bir topluluktan, hiç değilse memleket kanunlarına saygı gösterecek kadar nefse hâkimiyet beklenir.

Derdiniz ne idi?

Bazı gazete ve dergilerin yayınları sizi çileden çıkarıyordu; bu yayınları memleket için zararlı buluyordunuz; hattâ, belki dolaşan söylentilere kulak vererek, bunu yapanların samimi olmadıklarına, yabancı parmağı ile hareket ettiklerine inanıyordunuz.

Bazı gazete ve dergilerin yayınlarını memleket menfaatlerine uygun bulmamış olmanıza bir şey denilemez. Memleket menfaatleri hakkında herkesin bir fikri vardır. Üniversite gençliği de, iki gazete ve bir derginin yaydığı fikirlerin üniversiteliler tarafından benimsenmemiş olmasından, bunların memlekette tutunmadıkları neticesi de çıkarılabilir ki, sırf bu netice, şayet düşünse idiniz, endişelerinizi hafifletir ve aşırı hareketlerinizi önlerdi.

Bazı gazete ve dergilerin yayınlarını zararlı bulduğunuzu, memleket ve dünya efkârına açıkça anlatmak istemiş olmanıza ve bunun için bir nümayiş yapmağı kararlaştırmış bulunmanıza da bir şey denilemez. Kanaatlerin, nümayişler tertip edilerek topluca açıklanması da bir haktır. Hele nümayişlerin üniversite gençliği tarafından yapılması, dünyanın her tarafında özel bir anlam taşır. Bizde ise, bunun mânası daha da derin ve ümit vericidir. Olsa olsa, zararlı fikirlerle mücadelede yalnız nümayişlerin yetmediği, zararlı bulunan fikirlere karşı faydalı fikirlerin ileri sürülmesi lâzım geldiği hatırlanabilir.

Yaptığınız nümayiş bu sınırlar içinde kalsaydı, memleket dâvaları ile ilginizi, hassas ve uyanık olduğunuzu görerek, bilseniz ne kadar sevinecektik. Fakat maalesef her halde aranıza karışan ve sizden olmıyanların sürükleyici örneğine kapılarak, aranızdan bazılarınız nümayişinize yıkıcı ve kırıcı bir şekil verdiler. Memleket kanunlarına ve kanunların himaye ettiği: düşündüğünü yayma hakkına, mülkiyet hakkına, serbest çalışma hakkına fiilî tecavüzlerde bulundunuz. Sakın: «Bu kimseler yabancı emellere hizmet ediyorlar; yazı hürriyetini gayri meşru bir şekilde kullanıyorlardı» diyerek, yaptıklarınızı haklı göstermeğe kalkmayınız. Çünkü hiç kimsenin bizzat ihlâkı

hakka yetkisi olmadığı için, bu takdirde de adâleti tahrik etmeniz icap ederdi.

Genç arkadaşlarım! Nasıl oldu da, topluca hareketin verdiği coşkunluktan bir an kurtularak, kanunlara ve herkesin hakkına riayetle mükellef olduğunuzu hatırlamadınız? Evet, nasıl oldu da bu gibi hareketlerden yalnız matbaa sahiplerinin değil, hayatını bu sayede kazanan bir çok fakir vatandaşın da zarar göreceğini düşünmediniz? Tahrip edilen servetin netice itibarile millî servet olduğunu nasıl oldu da unuttunuz? Halbuki bütün bunlar, Üniversite gençliğinin bilgili ve hassas gözlerinden kaçmıyacak kadar basit şeylerdir.

Bahis mevzuu olan dergi ve gazetelerin yayınlarını alenen protesto ettikten ve adâleti tahrik eyledikten sonra, fikre fikirle karşılık verme yolunu tutsaydınız, maksadınıza hem çok daha kolaylıkla, hem de siz, Üniversitelilere yaraşan şekilde erişmiş olmaz mıydınız? Faydalı fikirlerinizi memlekete yaymak için elinizde vasıta mı yoktu?

Hâdisenin beni en çok üzen taraflarından biri, şüphesiz şu oldu: Biz şu son aylar zarfında demokrasi ve hürriyet rejimlerine ayak uydurmağa çalışıyoruz. Demokrasi demek, hoş görür bir hava içinde fikre fikirle mukabele edilen hükûmet şekli demektir. Demokrasinin öz ve felsefesini kavramak ve etrafa yaymak için, memlekette en elverişli durumda siz, Üniversiteliler bulunuyorsunuz. Çünkü teneffüs ettiğiniz ilim havası size esasen hoşgörüyü ve fikir hürriyetini aşılamıştır. Bu böyle iken, Üniversite gençliğinin bir memleket dâvasında bizzat kuvvet kullanmak yolunu tercih etmiş bulunması, işte beni asıl bu üzdü. Hatırlamalıydınız ki, tâ on üçüncü asırda; dünya taassup zindanına gömülü bulunduğu bir çağda, Mevlânayı yetiştiren bir milletin evlâtlarısınız. Ve:

Gel! Gel! Ne olursan ol, gel!
Kâfir de, Mecusi de, putperest de olsan gel!
Bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhı değildir;
Bin defa tövbe bozmuş isen, yine gel..

diyen koca Mevlâna'nın, bundan yedi asır önce gösterdiği hoşgörünün milyonda birini göstererek, bir memleket dâvasında yalnız heyecanınızı ifade ve adâleti tahrik edecek kadar nefis hâkimiyeti ve olgunluk göstermeliydiniz. Bunu sizden beklemek hakkımızdı.

Genç arkadaşların! Hoşgörülü ve ağırbaşlı olunuz. Memleket dâvaları ve mukadderatı ile yakından alâkalı, heyecanlı, fakat hoşgörülü ve ağırbaşlı olunuz. Karşıtlarınızı fikir düellolarında yeniniz. Vatan hainlerini de kuvvetin zifiri karanlığında değil, adâletin nuru içinde ve onlara savunma hak ve imkânları tanıdıktan sonra boğunuz.

İlk heyecanınız şu anda artık geçmiştir. Bu sözlerimi berrak aklınızın ve temiz vicdanınızın şaşmaz terazisine vurunuz. Bana hak vereceksiniz.

VATAN, 11 Aralık 1945

Mehmet Ali Aybar yedeksubaylık hizmetini Maltepedeki (İstanbul) Zırhlı Tuğayda yapıyor, derslerini verecek başka hoca bulunmadığı için Üniversitedeki görevine de devam ettiriliyordu. Ancak, kâğıt üstünde demokrasilere karşı yazı ile giriştiği tenkitler üzerine bu kez üniversiteden uzaklaştırılmasından sonra yedeksubaylığı İstanbul'dan Kayseri'ye nakledilmiş, bir bakıma sürgün edilmişti.

VATAN, bundan bir süre sonra sütunlarını Aybar'a kapadı. Bu defa Kayseri'de CHP'ye muhalefet eden Doğruyol gazetesinin sorumlusu, Aybar'a makale yazmasını teklif etti. Aybar da, hiç bir değişiklik yapılmamak şartiyle makaleler yazmayı kabul edeceğini bildirdi.

Aybar, DOĞRUYOL'da bir çok yazılar yazdı. Bu başyazı ve makaleler siyasî yazılardı. Aybar, Askerî Ceza Kanununun bir maddesine dayanılarak ve askerlerin siyasî faaliyet ve neşriyatta bulunamayacağı gerekçesi ile mahkemeye verildi, yargılandı ve beraet etti.

Mehmet Ali Aybar'ın yedeksubayken Kayseri'de DOĞRUYOL'a yazdığı makalelerden bazılarını sunuyoruz.

DERLEYENLER

BİGÂNE (KAYITSIZ) KALMIYALIM!

Toplum işlerine zihin yormaktan, hele bu işlerden hissemize düşeni gönüllü olarak yapmaktan pek hoşlanmayız. Bütün doğu milletleri gibi, topluluk hayatına karşı kayıtsız insanlarız. Topluluğun bir işile karşılaştık mı: «Adam sen de; işin mi yok!» demeği âdet edinmişizdir. Bu uyuşukluğu üzerimizden atmamız için, mutlaka büyük çapta hâdiselerin bizi kamçılaması lâzımdır. O zaman uyanır, en müşkül şartlara galebe çalar, fakat bundan hemen sonra yine kayıtsız yaşama tarzımıza döneriz. Zeybek oyunu, tabiatımızın bu cephesini ne güzel canlandırır: Kayıtsız bir eda ile aheste bir gidiş; birden coşan ve şahlanan bir iki adım; hemen sonra yine durgunluk, yine o kayıtsız eda...

Halbuki, insanlar ömürleri boyunca topluluk halinde yaşamak için yaratılmış olduklarından, toplum hayatına ve toplum işlerine, ferdî hayatımızın ve hususî işlerimizin tamamlayıcısı ve ayrılmaz bir parçası gözü ile bakmasını bilmemiz, bilmiyorsak öğrenmemiz gerekir. Ama diyeceksiniz ki: «Toplum işleri yüzüstü kalmıyor ya! Nasıl olsa bir bakanı, bir çekip çevireni bulunuyor. Biz varsın kendi işlerimize bakalım...» Evet, doğrudur; toplum işleri yüz üstü kalmaz, mutlaka biri çıkıp bunların idaresini üzerine alır. Ve bu, bir bakıma da hepimiz için bir nimet sayılabilir; bizi bir külfetten kurtardığı için... Fakat, daha derin düşünür, doluyu ve boşu hesap ederseniz, görürsünüz ki, bu düşünüş tarzı sakattır. Sakattır çünkü, her ne kadar toplum işleri yine döner ve toplum hayatından beklenilen istifadeler yine az çok temin edilir ise de, buna karşılık iki şey kaybederiz ki, bu iki şeyin her biri de hayat kadar kıymetli şeylerdir; hele bunlardan birincisi.. Kaybettiğimiz şeylerden ilki hürriyetimizdir. İkincisi de, mahrum kaldığımız daha ileri bir hayat seviyesi....

Evet, hürriyetimizi kaybederiz. Çünkü, bizim kayıtsızlığımız yüzünden toplum işlerinin idaresini üzerlerine almış olanlar, ayni zamanda nüfuz ve kuvveti de ele geçirmiş bulunacakların-

dan, bu nüfuz ve kuvveti toplum işlerini yürütmek için olduğu kadar kendi istikballerini emniyet altına almak için de kullanırlar. Bu, tabiat kadar, insanlık kadar eski bir kanundur ki, herhangi bir kuvvet başka bir kuvvet tarafından durdurulmadıkça genişler ve yayılır. Siz kendi hürriyetinize, kendi haklarınıza bilinçli bir şekilde sahip çıkmayınca, hükûmet nüfuz ve kuvvetinin bunları her gün bir az daha kısması mukadderdir.

Daha ileri bir hayat seviyesinden de mahrum kalırız demiştim. Çünkü, şu keyfiyet de ötedenberi malûmdur ki, denetlenmeyen umuma ait işler, sonunda tavsarlar. İş başındakiler rekabetin, terakki kaynağı kamçısını yemedikleri için gevşerler. «En iyisini yapıyoruz» düşüncesile avunurlar. Verim düşer. Yavaş yavaş, uzmanların yerini kayrılan liyakâtsızlar alır. Memleketin her köşesinde mütegallibeler türer. Kamu yararı perdesi altında, hususî kazançlar temin edilir...Kişileri toplum işlerine kayıtsız kalan milletleri bekliyen son işte budur.

Şimdi gelelim derdimize. Aylardır gazetelerde, şurada burada münakaşaları yapılan siyasî ve idarî ıslahatın arifesinde bulunuyoruz. Elbet duydunuz: Demokrasi denilen hükûmet ve idare şeklini, kâğıt üzerinden alıp hayata tatbik edeceğiz. Bu teşebbüsün kısır kalmaması için, halkın, yani sizin, benim, hepimizin, hürriyetlerimize, haklarımıza bilinçli bir şekilde, inatla sahip olmamız, bunların en küçük zerresi üzerine titrememiz, bunları bizzat kullanmamız lâzımdır. Şunu aslâ hatırdan çıkarmamalıyız: Hür ve ileri seviyede bir hayata kavuşabilmekliğimiz için, her birimiz toplum işlerini kendimize mal etmeliyiz. Hepimiz şunu iyice bellemeliyiz ki, hürriyetlerimiz, haklarımız ve hayat imkânlarımız, göstereceğimiz titizlik ve uyanıklık nisbetinde genişleyecek ve kök salacaktır. Şimdiye kadar düşünmeden tekrarladığımız şu kötü sözü: «Büyüklerimiz bizim için düşünüyor! İcap edeni yaparlar!» sözünü, bir daha yer almamak üzere lûgatimizden silmeliyiz. Hepimiz düşünmesini ve yapmasını öğrenelim. İlk imtihanı önümüzdeki tek dereceli seçimlerde geçireceğiz. Tek dereceli seçim biliyor musunuz nedir? Siz, ben, hepimiz teker teker oyumuzu kullanıp, istediğimiz kimseleri doğrudan doğruya toplum işlerinin başına getirebileceğiz artık... Ama bu kolay iş değildir. Seçim devresinde, ne yeni zorbalar, ne tatlı dilli şeytanlar türer bir bilseniz! Para kuvvetile oyunuzu satın almağa teşebbüs edenler bile çıkar. Bütün bunlara mukavemet etmek, her tehlikeye göğüs germek kolay iş değildir. Fa-

kat bu zorlukları göze almaktan başka da çare yoktur. Çünkü unutmayınız; işin ucunda hürriyetimiz ve daha iyi şartlar altında yaşama imkânlarımız var...

Birkaç gün sonra belediyecilerimizi seçeceğiz; birkaç ay sonra da milletvekillerimizi... Eğer Türk milleti dünya milletleri arasında ileri bir yer tutmak istiyorsa — ki bunda kimsenin şüphesi yoktur — teker teker hepimize, çok güç, fakat kutsal ve o nisbette zevkli bir vazife düşüyor: Şu önümüzdeki günlerde ve aylarda her şeyden çok seçimleri düşünmek. Bizim adımıza belediye işlerini görecek vatandaşları düşünelim. Bizim adımıza devlet işlerini çekip çevirecek, kanun yapıp tatbik edecek, icabında bizi ateşe göndermek için karar alacak vatandaşları düşünelim. Aramızdan bu işleri görebilecek kabiliyette, faziletli, evet bilhassa faziletli vatandaşları arayıp bulalım.. Parlak vaadlere kapılmadan, Mehmetçiğe «çarıklı erkânı harp» şöhretini kazandıran doğuştan gelen sezişimizle, her tanıdığımızı bir gözden geçirelim. Yirmi yıldır yapılanları da düşünelim isterseniz, fakat asıl yapılmıyanlar, yapılamıyanlar üzerinde duralım. Ve yeni simalar arayalım. Taze kan, insan vücutlarına olduğu kadar, toplumlara da hayat getirir. Bunu da unutmıyalım.

DOĞRUYOL (Kayseri), 3 Mayıs 1946

KAFA, DÜŞÜNMEK İÇİNDİR

Evet, kafa düşünmek içindir! Bu kadar açık bir hakikatı burada tekrarladığım için hayret mi ediyorsunuz? Fakat, hele bir bakınız etrafınıza; düşünen kaç kişiye tesadüf edeceksiniz. Hayır! Günlük işleri, çoluğu çocuğu düşünmekten bahsetmiyorum. Bu kadarını hepimiz yapıyoruz. Hattâ aydınlarımız bile bu kadarcık düşünüyorlar. Ben, bunların üstüne çıkıp, toplum mes'elelerini düşünenleri soruyorum. Bir tecrübe ediniz. Ahbaplarınıza, hepimizi ilgilendirmesi gereken mes'elelerden birini, meselâ şu seçimlerin zamanından önce yapılmasına neden lüzum görüldüğünü, hele bir yol soruveriniz. Hattâ isterseniz biraz da yardım ediniz ve: «Sakın, Halk Partisi ileri gelenlerinin özel bir maksatları olmasın? Sakın, Halk Partisi öteki partilerin memleket içinde yayılıp kökleşmelerine vakit bırakmadan bir oldu-bitti yapmak istemiş olmasın?» diye onlara bazı ip uçları veriniz. Alacağınız cevabı size şimdiden söyleyim. Konuştuğunuz kimseler düşünmemenin verdiği mütevekkil bir eda ile: «Büyüklerimizin elbet bir bildiği vardır» diyeceklerdir. Bir başkası belki bu kadarını bile söylemiyecek, kayıtsızca omuz silkerek başka şeylerden söz açacaktır.

Onda ne şüphe! Büyüklerimiz dediğiniz kimselerin elbet bir düşündükleri vardır. Fakat, asıl mes'ele sizin bir düşündüğünüz olmasında; sizin, benim, hepimizin birer düşündüğümüz bulunmasındadır. Hakiki mânâda siyasî hayatın başlaması, efkârı umumiyenin boş bir söz olmaktan çıkması, millet işlerinin milletçe çevrilmesi ve milletçe murakabe edilmesi, işte hep buna bağlıdır: Sizin, benim, hepimizin her şeyi düşünmemize...

Fertleri düşünmiyen bir millet, ne bahtsız ve ne hasta bir varlıktır. O, perişan bir halde, peşinde çocuklar sokak sokak dolaşan, biçare akıl hastaları gibidir: ne gittiği yolu bilir, ne yediğini, ne içtiğini ve ne tarafa sürükleseler o tarafa gider. Bü-

yük bir filozof: «Düşünüyorum, o halde varım» demiş. Bu söz canlı birer varlık olan milletler için de doğrudur. Pekâlâ şöyle diyebiliriz: «Hepimiz kamu işlerini düşünüyoruz, o halde millet olarak varız.» Çünkü, nasıl fert düşündüğü için kendi varlığını idrak ederse, bir millet de öylece, fertlerinin toplum işleri hakkında fikir sahibi olmalarile varlığını duyar ve duyurur.

Kendi günlük işlerimizin dışına çıkıp toplum işlerini düşünmedikçe; milletçe varlığımıza şuur edinmemiz, teker teker hür birer varlık gibi yaşamamız, idare edenlerin oyuncağı olmaktan kurtulmamız mümkün değildir. Düşüneceğiz! Toplum mes'elelerinin, millet işlerinin her birini ve hepsini, teker teker ve toptan, hepimiz ve her birimiz düşüneceğiz. En basitinden en çetinine kadar, iç siyaset mes'elesinden dış siyaset mes'elesine kadar, her mes'elede fikir sahibi olacağız. Her şeyi, karınca kararınca, kendi aklımızın mihengine vuracağız. Teslim ederim ki, bu külfetli bir iştir; ve kolay da değildir. Ama insanca yaşamanın kolay bir şey olduğunu kim söylemiş?.. İnsanca yaşamak için didinmek, mücadele etmek, güçlükleri yenmek lâzımdır; ve bu zor bir iştir. Fakat, hür bir varlık olarak yaşamak, paha biçilmez mükâfatıdır bütün bu zorlukların.

Demiyorum ki, her düşünenimiz mutlaka en doğru yolu bulacaktır. Hayır! Fakat hepimiz her mes'elede bir fikir sahibi olunca, mutlaka en doğru yol kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Hem şu: «Büyüklerimiz bizim için düşünüyor» sözü, ne mânasız, ne gülünç bir sözdür. Yarabbi!.. Büyüklerimiz bizim için konuşuyor, görüyor, işidiyor, bizim için büyüklerimiz yiyip içiyor, dolaşıp geziyor demek kadar mânâsız bir sözdür bu. Halbuki, mânâsızlığını fark etmeden, gülünçlüğünü görmeden her fırsatta kullanıyoruz bu sözü. Bir an hatırımıza getirmiyoruz ki, ağzımız, gözlerimiz, kulaklarımız ve ellerimiz, ayaklarımız, midemiz gibi, omuzlarımızın üstünde bir de kafamız vardır. Ve bu kafa düşünmek içindir. Ve tek başına yaşamadığımız için, bu kafa yalnız kendi işlerimizi değil, hepimizin işlerini düşünmekle de mükelleftir. Bu, asla aklımıza gelmiyor. Ne yapalım; asırlardır birbirini takibeden istibdat idareleri, bizi düşünmez, düşünmesini bilmez birer kukla haline getirmiştir. Fakat, silkinip bu gaflet uykusundan bir an önce uyanmalıyız artık.

DOĞRUYOL (Kayseri), 7 Mayıs 1946

DİYORLAR Kİ: HER KAFADAN BİR SES ÇIKARSA...

Bundan bir yıl kadar önceydi. Anayasamızın mumyalaşan hükûmlerine can vermek, Demokrasiyi kâğıt üstünden hayata geçirmek için bir akım başlayınca, iktidarı elde tutan biricik p a r t i y e mensup g a z e t e l e r feryada başlamışlardı. «Tek partili d e m o k r a s i olmaz; tek partili rejimlerde kamu işleri ciddî bir denete tâbi o l m a d ı ğ ı gibi, vatandaşların hak ve hürriyetleri de teminat altında değildir» diyenlere karşı, bu gazeteler: Tek partili olmamıza rağmen bizim mükemmel bir demokrasi olduğumuzu ispata çalışırlarken, bir taraftan da hürriyet mes'elesi üzerinde durmuşlar ve bizdeki hürriyetin tek parti rejim ve zihniyeti sayesinde, başı boş zararlı bir nesne olmaktan çıktığını ve vatandaşlarımızın «disiplinli» denilen bir hürriyetin bütün nimetlerinden faydalandıklarını iddia etmişlerdi. Disiplinli hürriyet! Yani hürriyetin testiye konması ve halkın sızan damlalarla yetinmesi... Hatta pek iyi hatırlarız: Cumhuriyet gazetesinde, o tarihlerde çıkan «Halk partisi nedir? ve ne değildir» başlıklı iki yazıda, partinin etkin üyelerinden biri o kadar gayret göstermişti ki, tek partili rejimimizin en ileri demokrasilerde uygulanan bir usulü, halkın kanun teklif etmesi usulünü gerçekleştirdiğini bile söylemişti. Ağlar mısın! Güler misin!!.. Bilmem aynı zat bu gün ne düşünür, daha doğrusu ne söyler? Fakat zaten, daha o zaman, durumu olduğu gibi görenler en ufak bir tenkide tahammülü olmıyan bu sözlere gereken cevapları vermişlerdi.

Bu gün bunları hatırlatmaktan maksadımız, kapanmış bir dâvayı tazelemek değildir. Bunları sırf, durumu çok iyi aydınlattıkları için yazıyoruz. Filhakika, tek partili rejimlerin savunmasını yapanlar birden ağız değiştirdiler ve çok partili bir siyaset hayatına taraftar olduklarını söylemeğe koyuldular. Derken, günün birinde hükûmet de yeni siyasî partilerin kurulmasına müsaade ediverdi.

Bu anî değişiş samimî midir? Zannetmiyoruz. Buna nasıl

ihtimal verebiliriz ki, insan kanaatlerini çamaşır değiştirir gibi kolayca değiştiremez. Nitekim resmi ağızlar, demokrasi ve hürriyete âlenen methiyeler yağdırırken, birtakım vatandaşlarımız en tabiî bir haklarını kullandıkları, düşündüklerini korkmadan yazdıkları için, mahkemelere verilmiş, tek parti gidiş ve zihniyetinin ifadesi olan birçok kanunlarımız son zamanlara kadar yürürlükte bırakılmıştır. Muhalefetin mütemadi feryadı üzerine bunlardan bir kısmının değiştirilmesine muvafakat edildiyse de değişiklik bir derece farkından ibaret olmuş, öz, yine o eski tek parti özü, olduğu gibi kalmıştır.

Sanki bütün bunlar, Halk Partisi mensuplarının vasilik sistemini terk etmekte ne kadar istekli olduklarını gösteriyormuş gibi, bir de genç milletvekili çıkageldi ve Ulus Gazetesine yazdığı bir başyazıda hürriyetin üzerine bir şal örtüp yukarıdan aşağı bir otorite kurulmasından dem vurdu. Hem de bu sözleri büyük hukuk ulemasına atfederek... Mensup olduğu partinin hakiki düşüncesini açığa vurduğu için, bu genç milletvekiline hepimiz teşekkür etmeliyiz. Yazdığı başyazının biricik kıymeti budur. Yoksa gölgesine sığınmak istediği o büyük hukuk ulemasının «Hürriyetin üzerine şal örtülür» sözü ile Demokrasinin idam hükmünü vermedikleri muhakkaktır. Ve bu sözle, ulemanın münhasıran örfî idare halini kasdettiklerini bu genç milletvekili de elbet bilir.

Nihayet, polis vazife ve selâhiyet kanununun, o meş'um 18. inci maddesiyle hâlâ yürürlükte kalması, yani en büyük mülkiye âmirinin bir işareti üzerine, sizin, benim herhangi birimizin, mahkeme kararı olmaksızın süresiz hapsedilmemizin hâlâ mümkün olması, iktidar partisinin yeni gidişe ne kadar iştihasız ve zoraki ayak uydurduğunu pek açık bir şekilde göstermektedir.

Lâkin mesele iktidar partisinin demokrasi yoluna zoraki girmiş olmasında değildir. Bunu gayet tabiî telâkki ederiz. Bugüne kadar karışanı görüşeni olmadan, istediği gibi hareket edebilirken, birdenbire kayıt altına girmeyi; şiddetli bir muhalefetle karşılaşmayı, bir iki oy eksik olunca iktidar mevkiini bırakıp gitmeği kimse arzu etmez. Evet mesele burada değildir. Önemle üzerinde durulması gereken mes'ele, demokrasi yoluna henüz yeni ayak uydurmağa çalışılırken, tek partili keyfî gidişin devamında fayda umanların el altından tekrar faaliyete geçmiş olmalarıdır.

Son zamanlarda bir kalp akçe gibi yine şu sözlerin dolaştığını duyuyoruz. Diyorlar ki: Her kafadan bir ses çıkması millî birliği sarsar; vatandaşlar arasına nifak sokar. Buna müsamaha eden rejimlerin en ufak sarsıntılara tahammülleri yoktur; derhal çöküverirler. Bakınız Fransaya her kafadan bir ses çıktığı için bu harpte ne hale düştü. Sözün ayağa düşmesine meydan verilmemelidir. Bozgunculuk istidatları şiddetle önlenmelidir.

Bu ve bu gibi sözler karşısında uyanık olmalıyız. Şunu iyice bilmeliyiz ki, fikir çatışmaları, basın ve parti mücadeleleri millî bünyeyi zayıflatmak şöyle dursun, aksine ona, tek partili ve halkı körü körüne itaate alıştırılmış milletlerin asla erişemiyecekleri bir zindelik verirler. Çünkü, bir milletin zindeliği, vatandaşların düşünebilen varlıklar olmaları ile doğru orantılıdır. Asıl bozgunculuk, bunu bilipte bilmemezlikten gelmekte ve fikir hürriyetini, serbest münakaşa ve tenkidi zararlı şeylermiş gibi göstermektedir. Fikir çatışmaları olmadıkça hakikatın keşfedilemiyeceğini, tenkidin şevk veren kırbacı yenmedikçe uyuşukluktan kurtulunamıyacağını bu açık hakikatları asla hatırdan çıkarmamalıyız.

Şu mahut Fransa misalini ele alalım: Demek Fransa her kafadan bir ses çıktığı için, çok partili bir rejimle idare edildiği için göçtü? Garip iddia doğrusu! Bu sözleri söyliyenler düşünmezler mi ki, birinci dünya savaşının büyük galibi Fransa, yine çok partili idi. Bu zatlar düşünmezler mi ki ikinci dünya savaşının başlıca galipleri: Amerika ve İngiltere'de de çok partili bir rejim vardır. Düşünmezler mi ki, bu savaşın kat'i ve perişan mağlûpları: Almanya, İtalya ve Japonya o övgüsünü yaptıkları tek parti sistemine dayanmışlardı. Ve yine bu zevat düşünmezler mi ki Tarihte eşine pek az tesadüf edilen fedakârlıklar pahasına Fransa gizli mukavemet denilen hareketle sonunda Almanları yenmiştir. Bu yolda koşanların işgal altındaki Fransayı görmüş olmalarını çok isterdik. İstilâ kuvvetlerine mensup mağrur kumandan ve subayların meselâ bir lokantaya, yahut bir tiyatro veya sinemaya girerken, nasıl ezilip büzüldüklerini, «Acaba bir münasebetsizlik mi yapıyoruz. Bir pot mu kırıyoruz? Acaba Fransızlar, o keskin ve ateşli zekâları ile için için bizimle alay mı ediyorlar?..» düşüncesile bu muzaffer subayların nasıl rahatsız olduklarını, etrafa nasıl ürkek bakışlar attıklarını bir görmelerini arzu ederdik. Acaba

o zaman da: «Fransa kokmuştur. Her kafadan bir ses çıkması yüzünden Fransa göçmüştür.» derler mi idi? Tanklarına, binlerce uçaklarına, uçan ve uçmayan bombalarına ve milyonlarca çizmelerine rağmen Almanlar Fransız toprağında kendilerini bir türlü galip hissedemediler. Niçin mi? Çünkü hürriyet havası içinde yetişen, hürriyetin tadını tatmış, manâsını anlamış milletler, esarete, Şef rejimlerine asla boyun eğmezler.. Maddi kuvvetlerle manevi zenginlikler aslâ alt edilemez de onun için..

Fakat, o zevat esasen bütün bunları bilirler. Başka türlü konuşuyorlarsa bu tek partili gidişten faydalandıkları içindir. Uyanık olmak, safsatalara inanmamak bize düşer.

DOĞRUYOL (Kayseri), 12 Haziran 1946

HÜRRİYET İÇİN PAZARLIK OLMAZ

İnanılmayacak şeydir amma, bu memlekette de bir hürriyet dâvâsı vardır. Hem de yüz kusur yıldanberi süregelen bir hürriyet dâvâsı.. Ve yine inanılmıyacak şeydir amma, bu memlekette Hürriyet için çarpışanların çoğu, bu mukaddes mücadelenin manâsını bir türlü kavrayamamışlardır. Hattâ bunca tecrübeden sonra, bugün bile Hürriyeti bir pazarlık mevzuu sananlarımız çoğunluğu teşkil ediyorlar. Evet aramızda bu gün hâlâ: Kurda bir but vererek kuzudan, kuzu için bir tutam ot koparmağa çalışanlar pek çoktur. Ve bu pazarlığı saflık derecesine götürenler de eksik değildir. Kafamızı kalıba çekenlere, dilimize düğüm, gözümüze bağ vuranlara, sırtımıza binipte bizi sürüp sömürenlere, bunlar: «Ne olur siz de bizimle elele veriniz; şu kafaları kalıptan çıkaralım; şu dilleri beraberce çözelim, gözleri açalım, taşınacak bir yük varsa eğer, birlikte taşıyalım» diye hitap edenlerimizdir. Sözde sağduyunun dilini konuşuyormuş gibi görünen bu pazarlıkçılara, toptan, ben şu adı veriyorum: «Tatlı su hürriyetçileri» diyorum. Ve Allahın bildiğini kuldan ne diye gizliyeyim: Hürriyetin bunca zamandır hep sürçmesinde, bu «Tatlı su hürriyetçilerini» suçlu görüyorum. Çünkü onlar, tatlı sözleriyle bütün enerji kaynaklarını kurutmuşlardır.

Hayır efendiler! Hürriyet pazarlığa gelmez. Hürriyet, yani her insanın, insanlık gururunu duyup bilmesi; yani insandan başka her şeyin, her işin bir vasıta, değerini ancak insana yararlı olmaktan alan bir vasıta olduğunun anlaşılması ve bunun için de manevî ve maddi varlığını her insanın, hiç bir tazyike maruz kalmadan, aklının ve gönlünün ışığında geliştirmesi.. Hürriyet, yani içinde yaşadığı toplumu da kendi gibi bilip her ferdin, başkalarıyla anlaşarak, onu her ferd için en elverişli şekilde düzenlemesi.. Şimdi sorarım size: İnsanları, varıyla

yoğuyla herşeyiyle bütün bir toplumu, kendileri için vasıta bilenler; açıkça söyleseler de söylemeseler de, kendilerini mabut, bizleri kul bilenler; topluma buna göre manâ ve nizam verenler; şu kafaları kalıba çekip, dillere düğüm, gözlere bağ vuranlar; şu sırtımıza binip de bizleri süren ve sömürenler; sorarım size işte bu zatlar, bir kelime ile, bu «Zorbalar» insafa gelirler mi hiç?. «Tatlı su hürriyetçileri» işte bu zevatla pazarlığa girişiyorlar. Onlar ne verir insana? Öbür dünyada belki işe yarar diye, günahlarını bile vermezler. Hayır «Tatlı su hürriyetçileri»! Şu hakikatı bir kere ve iyice artık anlayınız. Hürriyet pazarlık konusu değildir, hiç bir «ideal» zaten pazarlık kabul etmez. Şayet cepheden mertçe, gözünü budaktan esirgemedeen Hürriyet mücadelesine girişemiyecekseniz, Hürriyeti, sadaka ister gibi «Zorbaların» yumuşamasında beklemiyecekseniz, biliniz ki, bizim, yani kahır altında ezilenlerin tatlı sözlerinize artık tahammülleri kalmamıştır. Ve bilin ki, her pazarlık teklifi ile Hürriyet dâvasına ihanet ettiğinizi artık biliyoruz.

Bizim dâvanız açıktır, cephedendir. Ve iki cephelidir.

Bir cephemizde: Kafaları kalıba çekenler, dilleri ve gözleri bağlayıp sırtımıza binenler vardır. Bir cephemizde de: Asırlar boyunca gözü ve dili bağlı kalmaktan, konuşmaz ve görmez edildikleri için düşünmez de olmuş insanlar, bizim kardeşlerimiz vardır. Biz işte bu iki cephede çarpışacağız. «Zorbaların» amansız ve pazarlıksız düşmanıyız. Öbür cepheye, kardeşlerimizin cephesine de, kafamızın ve kalbimizin bütün nurunu dökeceğiz.

«Tatlı su hürriyetçileri» dâvâmız ve mücadelemiz işte budur. Eğer anlamıyorsanız bunu, anlıyamıyorsanız, bari «gölge etmeyin, başka ihsan istemeyiz..»

DOĞRUYOL (Kayseri), 19 Haziran 1946

HÜRRİYET KANUNLA OLMUYOR

Ötedenberi Hürriyetin bir Kanun işi olmadığını söylerim. Yani demek isterim ki, Hürriyet, hiç değilse muvakkat bir zaman için, Kanunla ortadan kaldırılabildiği halde, aslâ Kanunla yaratılamaz. Çünkü Hürriyet bir inanış ve bir öz mes'elesidir. O inanış, o öz olmadıkça, siz istediğiniz kadar Hürriyetçi kanunlar koyunuz, yeni müesseseler kurunuz, eski gidişi bir türlü değiştiremezsiniz. Hattâ o öz ve inanış memlekette yayılıp kökleşmedikçe, hürriyetçi kanunların perdesi altında ve sinsi olduğu için, düpe düz, apaçık istibdada rahmet okutan bir istibdat rejimi hüküm sürebilir.

Bakınız şu gözlerimizin önündeki manzaraya: Eski müstebit kanunların yerine, Hürriyet esasına dayanan yenileri konuyor. Fakat bu gösteriş arkasında hâlâ o keyfî tek parti gidişi devam ettiriliyor. Ve ihtiraslarını gizliyecek kadar kurnaz olmıyan zorbalar lüzum görürlerse, eskisinden daha şiddetli kanunları yürürlüğe koyacaklarını, ötede beride hâlâ söylüyorlar.

Bir az daha eskiye dönecek olursak, bu sefer göreceğimiz manzara, Hürriyetin kanunla kurulamıyacağını bize daha iyi anlatacaktır. Bizim Anayasamız, sonradan eklenen bazı hükûmler yüzünden muhasebesinde hasıl olan dengesizliğe ve çelişkilere rağmen, tümüyle hürriyetçi bir kanundur. Ve bu kanunlar kanunu, tâ 1924 yılından beri yürürlüktedir. Halbuki, vatandaşlık hak ve hürriyetlerinin piyasadan kaldırılması ve gün geçtikçe memlekette diktatörce bir idarenin kurulup gelişmesi, tâ o günlerden başlar.

Demek oluyor ki, iş; kanunda değil, özdedir. Memleket halkı insan olmanın gururunu duymadıkça, kendini, gayesini nefsinde taşıyan bir varlık olarak görmedikçe ve kendisinden başka her şeyi, hükûmeti de, idareyi de, belediyeyi de, velhasıl

insandan gayrı her hangi bir varlığı, insana hizmet için yaratılmış saymadıkça, ve bu inanışlarını cesaretle savunmadıkça, hürriyetçi kanunlar yaldızlı, fakat boş birer çerçeve halinde kalmağa mahkûmdurlar. Ve bunun içindir ki, Hürriyet dâvâsına ötedenberi, memleket halkının aydınlanması, kafaların ve gönüllerin nurlanması işi olarak bakmaktayım. İktidarı ellerinde tutanlar, yahut servet sahibi olanlarla halk arasında insanlık cevheri bakımından bir fark gözetildikçe, birinciler «Efendi» ikinciler «Kul» telâkki edildikçe ve bu ayrılığa ve «Efendilerin» imtiyazlarına memleket halkı inandıkça, en hür kanunlar bile kâğıt üzerinde kalacaklardır. Hürriyete kavuşabilmekliğimiz için işte önce bu anlayışın yıkılması ve bunun yerine insancı bir inanışın olması lâzımdır.

Mamafih böyle konuşmakla, müstebit kanunların yürürlükten kalkmasında hiç bir fayda görmediğim sanılmasın. Elbetteki bu hayırlı ve faydalı bir iştir. İktidarın el değiştirmesine engel olan, keyfî idareyi ayakta tutmaya yarayan kanunların yerini, Hürriyeti esas bilen kanunlar aldıkça, bizi Hürriyete ulaştıracak yol açılmış olur. Bunda hiç şüphe yoktur. Fakat işi yalnız bu taraftan tutmakla Hürriyet'e aslâ kavuşamayız. Çünkü biraz önce de işaret ettiğim gibi, kanunlar nihayet boş birer çerçeve olup bunların doldurulması ve canlandırılması için mutlaka kanunun amaç bildiği özde bir kitlenin varlığı zorunludur. Gerçi kanunlar vasıtasiyle bir toplumun inanışları ve yaşama tarzı üzerine etki yapılabileceği doğrudur. Ve öyleyse denilebilir ki: «Hürriyetçi kanunlar ergeç Hürriyetine sahip insanların yetişmesinde amil olurlar..» Fakat şurasını unutmamak lâzımdır ki, böyle bir neticeye varabilmekliğimiz için, bir kere bu kanunların iyi niyetle uygulanması icap ettiği gibi, bir de mutlaka embriyon halinde de olsa, cemiyette esasen bir Hürriyet nüvesinin bulunması şarttır.

Özlerde ve kafalarda yenileşme olmadıkça, kanunların hükümsüz kaldığına en canlı ve en yeni örnek şu Üniversitelerimize verilen muhtariyettir. Bilindiği gibi son günlerde kabul olunan bir kanunla Üniversitelerimiz artık özerkliğe kavuştular. Muhtariyet demek, Üniversitelerimizin Millî Eğitim Bakanının vasiliğinden kurtulması ve kendi işlerinde serbest olmaları demektir. Bu maksatla yeni kanun, bir taraftan Üniversitelerce verilen kararların zati bir icra kuvveti taşımalarını temin ederken, bir taraftan da Üniversite hocalarını emekliye

çıkarılmaz, azlolunmaz, Bakanlık emrine alınmaz bir duruma getirmekle, bunların tepeden esen rüzgârlara boyun eğmemelerini sağlamak istemiştir. Fakat gelgelelim, her kanun hükmü gibi, bu hükümler de ancak kâğıt üzerinde birer imkândan ibarettir. Ve ne çare ki ,kanunların en hür olanları bile, hürriyetin sadece sözünü ihtiva ederler; hürriyet özü aşılamaktan âcizdirler. **Kanunlarda yazılı hükümleri tatbik mevkiine koyup hürriyete can vermek için, mutlaka eğilmez başlara, korkusuz yüreklere ve tok midelere ihtiyaç vardır. Evet, tok mideleri de hesaba katmak lâzımdır. Çünkü açlar için hürriyetin manâsı kalmaz. Bunlar olmadı mı, kanun istediği kadar hürriyetçi olsun, işler «eski taş, eski hamamdır».** Nitekim bakınız, muhtariyet veren kanuna rağmen, Üniversitelerimiz yıllardır alıştıkları itaat yolundan çıkmadılar ve muhtar Üniversitelerimizin yaptıkları ilk iş, Ankara'ya bir hey'et yollayıp «Büyüklere» tazim ve teşekkürlerini sunmak oldu.

Bu cidden acı, ağlanacak kadar acı bir hâdisedir. Düşününüz ki, teşekküre ve tazime giden zevat da, bunları gönderenler de, ilim uğrunda saç sakal ağartmış kimselerdir. Ve şayet «Büyükler» sözünün bir mânası varsa, bu kişiler memleket ölçüsünde, hiç değilse kafaca «Büyüktürler». Fakat, iktidar koltuğunda oturanları eteklemek, bizim o derece iliklerimize işlemiştir ki, bu kerli ferli hocalar, firenkçe tâbiriyle ordinaryüs dediğimiz bu koca profesörler, sanki verilen muhtariyetin hiç bir şey değiştirmiyeceğini ve eski minval üzere itaate hazır olduklarını göstermek istiyorlarmışcasına, derhal Ankara'ya koşup emir kulu olduklarını bildirdiler.

Görüyorsunuz ki, Hürriyet kanunla olmuyor, korkulu rüyadan uyanırcasına, bir sıçrayışta istibdattan hürriyete geçilemiyor. Hürriyetsiz yaşamağa alışmış olanlar, hürriyetçi kanunlara rağmen, yine hürriyetsiz yaşıyorlar. Hürriyete kavuşmak için özleri ve kafaları «insancı» bir zihniyetle yeni baştan terbiye etmek lâzımdır. İnsandan hareket eden ve gayesi insan olan bir zihniyetin memlekette kök salıp tutunması ise kolay bir iş değildir. Bunun için misyonerler gibi inanarak, yorulmadan ve yılmadan mücadele etmeliyiz ki, herkes kendi kendinin efendisi olsun ve zorbaların, sömürücülerin elinden kurtulsun.

DOĞRUYOL (Kayseri), 8 Temmuz 1946

Mehmet Ali Aybar, Kayseri'de yedek subaylığını yaparken, İstanbul'da sosyalist hareketler yeniden başlamıştı. Beri yandan yurdun hemen her yerinde muhalif gazeteler çıkıyor, CHP iktidarına karşı örgütlü bir karşı koma hareketi beliriyordu. Bu arada İzmir'de de, sonradan Demokrat İzmir adını alacak olan, İZMİR gazetesi yayınlanıyordu. Aybar bu gazete ve dergilere yazılar yazmak suretiyle muhalefet saflarında vazifesine devam etti.

Aybar'ın GÜN ve GERÇEK'te yayınlanan makaleleri, YENİ TÜRKİYE gazetesinin Demokrat imzasını kullanan yazarına göre (27 Kasım 1946), Demokrat Partilileri hayal kırıklığına uğratmıştı. Onlara göre, «Demokrasi hareketinin başından beri muhtelif gazete ve dergilerde neşrettiği makalelerle dikkati çeken Üniversitenin değerli profesörlerinden Mehmet Ali Aybar'ı büyük bir itina ile takib eder, mert, cesur tenkitlerini seve seve okurduk. Dâvânuz için güzel bir şeyler yazdı. İlimlik izahlar yaptı. Halk Partisine hücum etti. Bu yüzden bir aralık Üniversiteden bile uzaklaştırıldı. Fakat, hakkında bu kadar iyi niyet ve takdir beslediğimiz M. Ali Aybar, bir komünist dergisindeki yazıları ile bizi tam bir hayal kırıklığına uğrattı.»

Gazete idarehanelerine gelen D.P. kurucularından Bayar, Köprülü ve Menderesle görüştüklerini, Aybar'ın yazılarını okuduklarını ve «maalesef aynı neticeye» vardıklarını da ekliyordu. Kâğıt üzerinde demokrasi yerine, gerçek demokrasiyi isteyen ve savunan Ay-

bar, CHP'lilerce de, DP'lilerce de klâsik suçlamayla «komünistlik» le suçlanıyordu. Böylece, 4 Aralık'ta salıneye konmuş olan taktik DP'ce de benimsenmişti.

Aybar'ın bu dönemde yazdığı yazılardan bazılarını sunuyoruz..

DERLEYENLER

DEĞİŞEN VE DEĞİŞMEYEN YANLARIMIZ

Asırlardır bir tarafımız hemen hiç değişmiyor, bir türlü siyasî hürriyete kavuşamıyoruz. «Yüz küsur senedir idare şeklimizin yalnız ismi değişiyor.» diyenler, büyük ölçüde haklıdırlar. Bir Ferman, bir Kanunu Esasî, bir Teşkilâtı Esasiye Kanunu, aynı ruha, Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet isimlerini vermiş gibi görünüyor. Gerçi yüz küsur sene evveline göre azıcık bir terakki kaydettiğimiz inkâr olunamaz. Fakat, bunun hiç de kâfi olmadığını, öyle zannediyorum ki, her insaf sahibi kolayca teslim eder. Yirminci asır ortasında, hükûmet adamlarımızın, yapılan tenkitlere tahammül gösterdiklerini övünme yollu söylemeleri, Hürriyetin anlam ve önemini hâlâ kavramadığımızı pek açıkça göstermektedir.

Niçin idare edenlerle idare edilenler arasında karşılıklı sevgi güven ve saygıya dayanan münasebetler bir türlü kurulamıyor? Neden hükûmet işi bir hizmet; ehliyetleri yüzünden halkın kendi arasından seçtiği kimselerin gördüğü ve hesabı kızgınlık uyandırmadan sorulabilen bir hizmet sayılmıyor? Niçin insanlık haklarının kutsallığı; söz ve yazı hürriyetleri apaçık tanınmıyor?

Bu soruları hürriyet için mücadele edenlere sorarsanız, onlar size kabahatin hep hükûmette olduğunu söylerler. Bugüne kadar bizde hiç bir hükûmetin, hürriyet istekleri karşısında anlayış zihniyeti göstermediğini, hattâ, inkılâpçı hükûmetlerin bile ideallerini çarçabuk unutarak, hürriyetin amansız düşmanları kesildiklerini, tarihimizden misaller alarak ispata çalışırlar; birinci ve ikinci meşrutiyetlerin yıkılışını anlatırlar; Cumhuriyet devrinin vasilik zihniyetinden acı acı şikâyet ederler.

Bu izah şeklini ötedenberi şüphe ile karşılarım. Kimsenin günahını almak istemem ama, bana öyle geliyor ki, hürriyet için mücadele edenler kendi acizlerini örtmek için bu iddiada bu-

lunuyorlar. Öyle ya, dünyanın neresinde hükûmetlerin hürriyet verdiği görülmüştür ki, biz hürriyetsizliğimizin kabahatini hükûmete yüklemekte haklı sayılabilelim. Elbet şöyle düşünmek ve hükûmetlerin halka hizmet için kurulduklarını ileri sürerek, bunların hürriyeti kendiliklerinden getirmeleri lüzumu üzerinde durmak mümkündür. Fakat, bu sûrî mantığın kuru çerçevesinden sıyrılıp da, cemiyet ve hükûmetlerin meleklerden değil, insanlardan teşekkül ettiği hesaba katılacak olursa, bu iddianın hayal hudutlarını asla aşamıyacağı hemen meydana çıkıverir. İnsanların evvelâ kendi menfaatlerini düşünmeleri; başkalarının menfaatlerini düşünmekle yükümlü oldukları hallerde de, şaşmaz bir yanlış görmeyle şahsi menfaatlerini kamunun menfaati gibi görmeleri, egoist yaradılışımızın icaplarındandır.

İnsaflı olalım! Başıboş yaşar dururken bin bir kayıt altına girmeyi; hesap vermeyi; bir iki oy eksik alınca, pek rahat olduğunu tahmin ettiğim iktidar koltuğunu bırakıp gitmeği kim arzu eder? Hayır! kendi miskinliğimizden doğan neticeleri hükûmete yüklemeğe kalkmayalım. Şunu kabul edelim ki, hürriyetle mücadele hükûmetler için bir nevi «iztirar hali» teşkil eder. Hani şu, sebebiyet vermediği ağır bir tehlike karşısında, nefsini korumak için başkalarının haklarını çiğnemesinin hukuken caiz sayıldığı haller yok mu? İşte onun gibi bir şeydir bu..

Fakat, hükûmetlerin hürriyete karşı cephe almalarını tabiî saymamız, korunma çarelerini ve kurtuluş yollarını aramaktan vaz geçmemizi gerektirmediğine göre, bu mücadelenin hangi silâhlarla yapıldığını bilmemizde her halde fayda vardır.

Hükûmetler, bir taraftan malûm olan yıldırma ve sindirme siyasetlerini devam ettirirlerken, bir taraftan da fikirleri çelerek halkı avutmak yolunu tutarlar. Bu maksatla resmî ve gayri resmî bütün ikna vasıtaları seferber edilir. İlk safhada, aldatıcı mantık oyunlarile hürriyete çeşitli mânâlar verilerek, halkta, zaten demokrasinin bütün nimetlerinden faydalandığı anlayışı uyandırılır. Fakat hakikatlara uymıyan sözler, sarf edildikleri sırada ne kadar kandırıcı olmuş olurlarsa olsunlar, ergeç sihirli kuvvetlerini kaybederler. Bunun için, hürriyet masalı da bir gün gelir iflâs eder ve mücadelenin başka silâhlarla yapılması zarurî olur. Böylece ikinci safha başlar. Bu sefer de, sanki ilk iddiayı başkaları söylemiş gibi,halk beklemeye davet edilir ve henüz hürriyet esaslarına dayanan bir rejimin kurulması zamanı gelmediği, bin dereden su getirilerek anlatılır. Halkı ikna

için her fırsattan istifade edilir. Beynelmilel münasebetlerde gerginlik mi vardır? Hükûmet emrindeki ağızlar derhal faaliyete geçerler ve dış tehlike karşısında birleşmiş bir cephe kurabilmek için, iç mes'elenin bir tarafa bırakılması lüzumunu ısrarla ileri sürerler. Yok; şayet beynelmilel münasebetler normal bir yol takip ediyorsa, aynı ağızlar bu sefer de memleketin tezelden kalkınmağa muhtaç olduğunu, halbuki her kafadan bir ses çıkacak olursa bunun başarılamıyacağını iddia ederler. Halkın, henüz hürriyeti kullanabilecek bir olgunlukta bulunmadığı hakkındaki sözler ise, klâsiktir. Fakat zamanla bunlar da tesirsiz kalır. Hattâ, bazı uyanık halk kitleleri üzerinde bu tür iddiaların beklenilen uyuşturucu tesiri hiç göstermemeleri de mümkündür. Bu takdirde yeni bir silâha ihtiyaç hasıl olur. Hürriyet istiyenlerin, hükûmeti tenkit edenlerin samimiliklerinden ve vatana bağlılıklarından şüphe uyandırmağa yönelmiş şayialar piyasaya sürülür. Hürriyeti bozmak için kullanılan silâhların, bu, hiç şüphesiz en korkuncu ve en öldürücüsüdür. Çünkü birini yeren sözlere, onu öven sözlerden çok daha kolay inanırız.

Elbette bu iddiaların hakikatle hiç bir münasebeti yoktur. Ne hürriyet yurt müdafaasına ve milli kalkınmağa engeldir; ne de hürriyet istiyeneler ülküsüz vatan hainleridir. Bilâkis bu iddialar sadece birer silâhtır: Hükûmetlerin müdafaa silâhları.. Ve vaziyet bütün çıplaklığı ile görüldüğü andadır ki, hürriyet yolunda ilk kurtuluş adımı atılmış olur. Dünyanın her tarafında bu böyle olmuştur.

★

Hürriyetin hükûmetten beklenemiyeceğini pek iyi bildiğim için, hürriyet dâvâsının mukadderatını, ben şu son zamanlara kadar aydınlarımızın talihine bağlamıştım. Niçin mi aydınlarımıza? Anlatayım:

Biz, umumiyetle ağır kanlı insanlarız. Üstelik çoğumuz toplum hâdiseleri üzerinde fikir yormaktan da hoşlanmayız. İlk hareketin, mutlaka, içimizden bize göre daha uyanık biri tarafından yapılmasını bekleriz. Kaldı ki, bu uyuşukluk yalnız bize, bizim halkımıza mahsus bir şey de değildir. Bütün halk kitlelerinde müşterektir. Bunun için hürriyet çıkmazından nasıl kurtulacağımızı düşünürken, bize bu ilk hareketi yaptıracak uyanık ve insaflı birini arıyordum. Öyle bir kimse ki, kalbimiz-

deki hürriyet hasretini müessir bir fikir haline getirmenin sırrını bize öğretecek ve sonra **Menalque**'ın **Nathanael**'e dediği gibi «Unut beni!» diyerek çekip gidecek bir kimse.. Ve gözlerim gayri ihtiyari aydınlarımıza takılıp kalıyordu. Öyle ya, hürriyet dâvâsının hayatî ehemmiyetini onlardan, aydınlarımızdan daha vukufla kim kavrayabilirdi? Ve bir kere de kavradıktan sonra, bizimle, halkla elele vererek onlardan, aydınlarımızdan daha emin adımlarla hürriyete doğru kim yürüyebilirdi? Bu kutsal vazifeyi verebileceğimiz, daha bilgili ve daha faziletli eller memleketimizde yoktu ki, aydınlarımıza bir kurtarıcı nazarile bakmakta haksız sayılayım.

Evet, yakın zamana kadar işte böyle düşünüyordum. Fakat heyhat! hürriyet kördüğümünü aydınlarımızın da çözemiyeceğini artık anlamış bulunuyorum. Meğer heyecanım bir takım hakikatları hesaba katmama engel olmuş; surî bir mantığın cazibesine kapılarak bir çok hakikatları unutuvermişim. Unutuvermişim ki, bu memleketin aydınları da, büyük bir çoğunlukla, ağır kanlı ve itaatli kimselerdir; tıpkı halkı gibi.. Tarihî coğrafî, içtimaî ve ırkî amiller, bir memleket halkının aydınına başka aydın olmıyanına da başka türlü tesir etmiyeceğine göre, bu noktayı ihmal etmemem lâzımdı. Fakat etmişim işte. Unutmuşum ki, bütün şark milletleri gibi, biz de aydınlarımız ve aydın olmıyanlarımızla, hepimizin toplum hâdiseleri karşısında genellikle pasif kalan insanlarız. Gerçi hâdiseler bizi kayıtsız bırakmaz. Dedikodusunu yaparız. Fakat, öne atılanları yalnız gözlerimizle takip ederiz. Seyrettiğimiz oyunda bize düşen roller de bulunduğunu, seyirci değil, aktör olduğumuzu asla hatıra getirmeyiz. Unutuvermişim ki, aydınlarımızın pek çoğu geçimlerini hükûmet kapısından temin ederler ve ister istemez yukarıdan esen rüzgârlara boyun eğmek mecburiyetindedirler. Bugüne kadar, aydınlarımızın toplu olarak, hürriyet hareketlerinin birinde rehberlik ettiklerini; birbirlerini tuttuklarını tarihin hiç kaydetmemesi manâlı değil midir? Nihayet yine unutup hesaba katmamışım ki, aydınlarımızın arasında, şu acıklı halimizi bir hürriyet ışığı içinde gören ve gösteren kimseler de vardır. Mahut mümayişte, Üniversite adına dolaşanların elinde: «biz daha fazla hürriyet istemiyoruz» ibaresinin yazılı olduğu levhalar vardı. O hürriyet ki, bir Anglo-Sakson düşünürünün dediği gibi: «Aşk gibi sürekli bir mücadele mevzuudur. Her başarı sonunda hürriyeti mutlaka kaybederiz, tıpkı aşkı

kaybettiğimiz gibi. Hürriyet için mücadelenin sonu yoktur.» Hâdiseler unuttuğum bütün bu hakikatları bana birer birer hatırlattılar.

★

Geri kalıyor halkın kendisi. Bütün ümidimi artık halkın hürriyeti bilinçli bir şekilde duymasına bağlamış bulunuyorum. Fakat bir takım engellerin bunu geciktirmesinden de korkuyorum. Evet, bir takım engeller var. Bir kere, şu biraz evvel de üzerinde durduğum, yaradılış itibarile ağırkanlı ve toplum işlerile alâkalanmaz oluşumuz var. Bunun mühim bir eksiklik olduğu şüphesizdir. Fakat, şimdi söyleyeceğim ve menşeleri tarihî ve terbiyevî olan başka engeller buna eklenmemiş olsaydı, tabiatımızın bu pasif tarafını şimdiye kadar mutlaka yenerdik.

Herkesçe malûmdur ki, garp dünyasında hürriyet, uzun bir (incubation) devresi geçirmiştir. Asırlarca süren bu (incubation) devresinde hürriyet hareketlerini hazırlıyan ve ilk bakışta hürriyetle hiç ilgisi yokmuş gibi görünen bir takım tarihî ve sosyal hâdiseler vukua gelmiştir: Feodal sistemin merkezî otoriteyi inhilâl ettirmesi gibi; Şövalyelik âdetlerinin haksızlıkla mücadeleyi müesseseleştirmesi gibi; Rönesansın, eski Yunan medeniyetinin hürriyet havasını, ilimde, sanatta, hattâ siyasette yeniden estirmesi gibi; Reform hareketlerinin, taassupların en koyusuna, din taassubuna karşı isyan bayrağını açmış olması gibi.. Sonradan, çok sonradan kurulan hürriyet rejimlerinin köklerini asırlar boyunca bu hâdiseler beslemiştir.

Halbuki biz, bütün bunlara uzak ve yabancı kaldık. Bu hâdiselerden hiç birini yaşamadık. Bugünkü hürriyetsizliğimizde, bunun rolü yok mudur dersiniz?

Fakat, dahası var. Bu yetmiyormuş gibi, biz üstelik bir de tâ kuruluşumuzdan beri, sosyal ve politik hayatımızı hep kışla örneği üzerine düzenledik: O derece ki, itaatli bir ömür sürmek, bizim için adeta ikinci bir tabiat haline geldi.

Asırlarca itaat etmesini öğrendik. En büyük haksızlıklara, en korkunç gaddarlıklara mütevekkilâne boyun eğdik. Tarihimizde yüzlerce, binlerce misali vardır bunun. Uzak vilâyetinde emrinde tümen tümen sipahisi olan kudretli Beyler, elinde ferman, belinde kement, tek başına gelen cellâda kellelerini verirlerdi. Hem de ne sebeple? Ya karısına, ya malına padişah

göz koyduğu için.. Evet, yirminci asır ortasında hürriyeti halâ kalplerimizin derinliğinde hasreti çekilen acılı bir his olarak taşıyor ve onu müessir bir fikir haline getiremeden yaşıyorsak, bunda hiç şüphesiz, asırlarca körü körüne itaat etmeğe alışmış olmamızın da payı, hem de büyük payı vardır.

Ümidimin uzun vadeli olmasından korkuyorum, derken, işte yenilmesi icap eden bütün bu engelleri düşünüyorum. Fakat, milletlerin hayatında bazan sıçramalar olduğu da görülmüştür. Hele istibdat ve keyfî idare bir haddi aştı mı, halk mutlaka adeta anî diyebileceğimiz bir şekilde şuurlanıveriyor. Hürriyeti kalbimizin karanlıklarından, aklımızın nuruna bir an evvel çekip çıkarmamızı bütün kalbimle temenni ediyorum. Çünkü artık kaybedecek zamanımız kalmadı.

★

Şimdiye kadar, asırlardır değişmiyen bir tarafımızdan bahsettim. Yenilik meraklılarının buna canları sıkılmış olmalıdır. Onları da memnun etmiş olmak için, yazımı değişen ve yenileşen bir tarafımızı göstererek bitireceğim. Hayır! Üniversitelerimize verilmesi kararlaştırılan muhtariyetten söz açacak değilim. Verilen muhtariyetin ne kıymeti var ki.. Üniversitelerimizin henüz muhtariyete hak kazanmış olduklarını zannetmiyorum. Kanaatini serbestçe söyliyemiyen; elinden anadili ve hocaları alındığı halde sükût eden bir Üniversite, peri masallarında olduğu gibi, bu günden yarına muhtariyete kavuşamaz. Üniversitelerimiz muhtariyetten evvel ne idi iseler, muhtariyetten sonra da o kalacaklardır. Hayır! Yenilik meraklılarını memnun etmek için, ben size on beşinci asırda olmuş bir vak'ayı hikâye edeceğim [1].

Bundan beş yüzyıl önce Semerkand rasathane ve medresesinde büyük Türk alimî Kadızade-i Rumî'nin baş müderrislik ettiği bir sırada imiş. Günün birinde, zamanın hükümdarı Uluğ Bey, medrese hocalarından birini azleder. Bir işaretle başların vurulduğu bir devirde bir işten çıkarma işleminin ne kıymeti olabilir?. Fakat, Kadızade böyle düşünmez ve o günden itibaren bir daha vazifesi başına dönmez. Bir gün, iki gün, beş gün, ni-

---

[1] **Abdülhak Adnan Adıvar: Bilgi Cumhuriyeti Haberleri. Sayfa: 59.**

hayet iş Uluğ Bey'e akseder. Uluğ Bey'in Kadızadeye hürmeti varmış, meselenin esasını öğrenmek için kalkıp Kadızadenin evine gider. Hocadan aldığı cevap şudur:

«Biz, mansıb-ı tedrisi azil cari olmaz menasıptan zannederdik; ondan ötürü kabul ettik. Halbuki refikimiz azle düçar olıcak, gördük ki cah-i tedris bizim umduğumuz gibi değildir; bu işten faariğ olduk.»

Yanılıyorsunuz! Bu cevap üzerine Kadızade'nin boynu vurulmamış, hatasını anlayan Uluğ Bey, azlettiği hocayı derhal vazifesine iade ettiği gibi, Kadızade'nin gönlünü alarak Başmüderrislikte kalmasını temin etmiş. Fakat şurası var ki, Uluğ Bey de gerçek bir âlimmiş..

Aradan geçen beş yüzyılda ne kadar değişmişsiniz. Bugün hocalarımız meslek haysiyetini, hükûmet adamlarımız da bilim hüriyetini bambaşka şekilde anlıyorlar. Her fırsatta yeniyi, eski ile karşılaştırmaktan zevk ve gurur duyanlarımıza bu hikâye armağan olsun.

GÜN, Haftalık Dergi, 8 Mayıs 1946

DEMOKRASİDE MABUTLARA YER YOKTUR

Hürriyet ve Demokrasi uğrunda mücadele devam eder dururken, iktidar partisinin kozunu kozun beyi ile kırmak için, kısa görüşlü oldukları anlaşılan birtakım siyasetçiler, seçim piyasasına yeni Mabut **(tapınılacak kişiler)** namzetleri sürdüler. Ve bu Mabut namzetleri de daha şimdiden Mabut edasiyle konuşmıya başladılar. Halbuki hürriyet ve demokrasi dâvasının can noktalarından biri de, Mabutsuz hükûmetler kurmaktır. Hele bizim gibi asırlardır tapmıya ve tapınmıya alışmış milletlerde bu büsbütün zarurîdir.

Hiç kimse için bir sır değildir ki, Osmanlı İmparatorluğu bir Mabutlar hükûmeti idi. Başımızdaki Padişah peygamberin vekili sıfatiyle buyurur ve biz kulları da, onun başka yaradılışta olduğunu kabul ederek, buyruklarına kayıtsız şartsız itaat ederdik. Ve padişahın devlet işlerini döndürmek için yardımcıları vardı. Bunların başında Sâdrazam bulunurdu ki, Mührü Hümayunu tutardı. Lâkin Mührü Hümayunu Sadrâzam bastığı halde, buyuran tek baş yine Padişah efendimiz hazretleri idi.

Gel zaman, git zaman Mutlakiyetin yerini Meşrutiyet, Meşrutiyetin yerini de Cumhuriyet aldı. Ve Cumhuriyet kurulunca zannedildi ki, eski gidiş değişecektir. Heyhat! Kurulan Cumhuriyet kâğıt üstünde bir Cumhuriyetti. Osmanlı İmparatorluğunun yerine kâim olan Türkiye Cumhuriyeti bir Mabutlar hükûmeti olarak doğdu, öylece yaşadı ve hâlâ da öyle yaşıyor. Bütün değişiklik Hanedanı Âli Osman yerine başka Mabutların geçmesine inhisar etmiştir.

Gerçi, Cumhuriyet, yeni bir Anayasa getirdi. Ve bu kanunlar kanununda Cumhur Başkanının sorumsuz bir şahıs olacağı ve sorumsuz olduğu için de devlet işlerine karışmıyacağı yazılı idi. Fakat, yazılı hükümler kara kaplı kitapta kaldı. Ve tatbikatta bu hükümlerin yalnız mes'uliyetsizlik cihetini benimsiyen Cumhur Başkanları, tıpkı Mutlakiyette olduğu gibi, kayıtsız şart-

sız buyurdular ve Başbakan ismini alan Sadrâzamlar, tıpkı Mutlakiyette olduğu gibi, bu buyrukların altına Mührü Cumhuriyeyi basıverdiler. Ve biz, biz zavallı biçare halk ta bu buyruklara kayıtsız şartsız itaat ederken, Cumhurbaşkanına ve bütün hükûmet adamlarına bizden ayrı ve üstün yaradılışda kimseler gözüyle baktık. Tıpkı Mutlakiyet devrinde olduğu gibi.

Hattâ bu devri dilârayı Cumhuriyete, halkın körü körüne itaat itiyadı kaybolmasın diye, Cumhur Başkanları Mabutlaştırıldı; tıpkı Padişahlar gibi.. Ve onlara bir takım yeni unvanlar verildi; tıpkı Padişahlara verildiği gibi.. Cumhur Başkanlarına Münci dedik, Gazi dedik, Ebedi Şef dedik, Lozan Fatihi, İnönü kahramanı ve Millî Şef dedik. Ve halâ diyoruz. Ve tam hürriyet ve demokrasi uğrundaki son mücadelelerin bizi bu kötü alışkanlıklardan kurtaracağını ümit ederken, çıkıverdi karşımıza yeni Mabut namzetleri..

Halbuki, demokrasi denilen hükûmet ve idare şeklinde, vatana ettiği hizmet ne olursa olsun, kimsenin Mabutlaşmasına ve hesapsız buyurma hakkı kazanmasına cevaz verilemez. Çünkü demokrasi, insan ferdinin gayesini nefsinde taşıyan mutlak bir kıymet olduğuna inanır. Ve bu inanıştan hürriyet ve eşitlik fikirlerine geçilir ki, ne hürriyetin, ne de eşitliğin fâni bir insana Mabut muamelesi yapılmasına tahammülleri yoktur. Hele bu mabudun kimseye hesap vermeden buyurması ise, demokrasiyle asla bağdaşamaz. Çünkü demokrasi, devlet işini, halkın oyu ile onun adına ve onun yararına görülen bir hizmet saymış ve halkın murakabesi altına koymuştur. Binaenaleyh görülen işin hesabını mutlaka vermek icap eder.

Bu açık ve açık olduğu kadar değişmez hakikatler unutuldu, yoksa kıymetten düştüler mi ki hürriyet ve demokrasi önderi olarak ortaya çıkanlar bize yeni Ma'butlar sunuyorlar. Düşünmüyorlar mı ki, ellerindeki koz beyi ile, olsa olsa bir parti vurulur. Halbuki gaye hürriyet dâvâsını kazanmaktır. Ve yine düşünmüyorlar mı ki, kozun beyi ile iktidar partisini mat edeceğim derken, yeni Mabutların ortaya çıkması demokrasi hareketlerini en az on sene geciktirebilir.

Hayır beyler! Biz artık insanlığımızı bilmek istiyoruz. Asırlardır kölelik, kulluk ettiğimiz artık yeter. Biz artık Mabutsuz, Şefsiz bir hükûmet ve idare istiyoruz. Geçmiş hizmetlerin mükâfatını bırakın tarih versin.

GERÇEK, 21 Temmuz 1946

C.H.P.'NİN DEĞİŞMEZ BAŞKANINA AÇIK MEKTUP

Sayın Başkan;

Seçim bahsinin tazelenmesini istemediğinizi biliyorum. Bildirinizde bunu açıkça söylediniz. İstanbul Sıkı Yönetim Komutanlığının tebliği ve tebliğe uymadıkları için iki gazeteyi kapatışı da, bu arzunun pek şiddetli olduğunu gösteriyor. Haklısınız. Bu şekilde kazanılan seçimlerden bahsedilmesini istememekte yerden göğe kadar haklısınız. Fakat alâkası, heyecanı ve cesareti hiçe sayılarak en kutsal bir hakkı pervasızca çiğnenen bu milletin de, elinden başka bir şey gelmediği için, feryat etmekte haklı olduğu teslim edilmelidir. Zaten vicdanları susturmak, gazete kapatmak kadar kolay değildir. Onun için hoşunuza gitmese de, size bu mektubumda, seçimlerden bahsetmeme müsaade buyurunuz.

Sayın Başkan; etrafınızdaki zevat size belki milletçe duyulan bu ıztırap ve infiali bir avuç bozguncunun ve tahrikçinin eseri diye anlatmışlardır. İnsan işitmek istemediği sözlere kolay inanır, fakat siz inanmayınız. Ve şayet durumu sizden saklıyorlarsa biliniz ki, Türk milleti başkanlığını yaptığınız partiye itimat etmediğini açığa vurunca partiniz erkânı gayri meşru vasıtaların her türlüsüne baş vurarak iktidarda kalmak yolunu bulmuşlardır. Ve Türk milleti, toplum işlerine kayıtsız eski Türk milleti olmadığı için, dilediği kimseleri seçmek hakkına karşı gösterilen bu saygısızlıktan fevkalâde müteessirdir, tiksinmiş ve kızmıştır. İşte bütün çıplaklığiyle hakikat, budur.

Memleketin dört köşesinden adınıza çekilen binlerce imzalı şikâyet telgrafı ve on binlerce kişinin katıldığı muazzam mitingler nasıl üç beş tahrikçinin eseri olur?. Bunlar üç beş kişinin kudretini fazlasiyle aşan memleket ölçüsünde hâdiselerdir. Nasıl ki, seçim günü partinizin kaybetmekte olduğu haberi barut ateşi gibi yayılınca tâ hasta odalarına kadar giren o çılgın se-

vinç de, üç beş kişinin eseri değildi ve olamazdı.

Etrafınızdakilerin; (bozguncu, tahrikçi) dedikleri insanlar, memlekette böyle kahir bir çoğunluk teşkil edince artık onlara «bozguncu» değil, millî vicdanın «sözcüleri» denir.

Size temin ederim ki, partiniz, bu memleket halkının sevgisini de, itimadını da tamamile kaybetmiştir. Bundan hâlâ şüphe ediyorsanız, Ankara şehrinde, Halk Partisinin pür azamet hüküm sürdüğü o beldede, hattâ bizzat ikamet buyurduğunuz Çankaya'da azınlıkta kaldığınızı bir hatırlayınız. Güneş, balçıkla sıvanmaz. Bu memleketin hakiki yükünü taşıyanlar arasında tek bir ferdin partinizden hoşnut olmadığı muhakkaktır.

Sayın Başkan!

Partiniz bir referandum yaptı. Karşınızda kökleşmiş siyasi teşekküller mevcut olmadığı için 21 Temmuzdaki halka baş vuruşa bu ismi vermek daha münasip olur. Ve Referandumun neticesi, yüzde 85, 90 gibi ezici bir çoğunlukla partinizin aleyhinde tecelli etti.

Sahte oy pusulaları, sonradan düzenlenen mazbatalar belki yabancıların gözünü boyayabilir, fakat sandığa oyunu atanları bununla aldatmak kabil değildir. Esasen neticeyi önceden tahmin etmek de güç değildi. Yüzde 80'den fazlası köylü olan bu memleket halkı ne toprak mahsulleri vergisini, ne köy kanunu ve uygulanmasını, ne angariyeli köy okullarını, ne jandarmayı, ne nahiye müdürünü, ne de kaymakam ve valileri unutmuştu; ve unutamazdı da..

Kendi alın terinin mahsulü olan tonlarla buğday, silolarda çürütülürken, bu memleket halkı çamurdan ekmek yediğini de unutmamıştır. Bazı basit gibi görünen hâdiseler vardır ki, silinmez izler bırakır. Bu memleket halkı, istasyonlarda sürünürken, karanlık vagonlarda günlerce süren yolculukları üstüste ayakta yaparken katarlara bağlanıveren radyolu, salonlu, banyolu Bakan vagonlarını, bom boş fakat kilitli giden milletvekili kompartımanlarını da unutmamıştır ve unutamazdı..

Bu memleket halkının sustuğuna bakıp da olup bitenlerin muhasebesini yapmadığına hükmetmek fahiş bir hata idi. Memleketteki hoşnutsuzluğu görmemek için ancak Halk Partisine mensup olmak gerekti. Nitekim, seçim sonuçları, parti erkânı için tam bir sürpriz olmuştur.

Partinizin şu son senelerdeki faaliyeti, farzımuhal, yalnız başarıdan ibaret olsaydı, seçimlerin gene aleyhinize neticelene-

bileceğini hesaplamanız icap ederdi. Çünkü usanmak da insanların hakkıdır, Sayın Başkan..

Bilmem, ihtiyar çobanın «doğru» Aristidis'e verdiği cevabı hatırlar mısınız? Aristidis, Atina devletinin başında bulunduğu müddetçe hak ve kanuna o derece saygılı olmuş ve kendisi de o derecede faziletli imiş ki, hemşehrileri ona «Doğru» ismini vermişler. Ve «Doğru Aristidis» her seçim devresinin sonunda yeniden seçilirmiş; gene seçimlerin yenilendiği bir gün imiş. İhtiyar bir çoban, elinde koca bir İstridye kabuğu, çıkagelmiş.

Eski Yunanda bir vatandaşın ismini istiridye kabuğuna yazmak, onun sürgün edilmesine delâlet ettiği için, herkes çobanı merakla takibe koyulmuş, çoban okuma yazma bilen birini aramış; nihayet o civarda dolaşan bir zata baş vurmuş ve okuma yazma bildiğini öğrenince istiridye kabuğunu uzatarak: «Yaz şuraya Aristidis'in ismini» demiş.

Baş vurduğu adam Aristidis'in kendisi imiş. İhtiyar çobandan bu sefer o sormuş: «Aristidis'in ne kötülüğünü gördün ki, onun sürülmesini istiyorsun?»

Çoban cevap vermiş: «Hiç bir kötülüğünü görmedim; bilâkis çok iyi adam olduğunu söylüyorlar. Fakat (Doğru Aristidis) ismini o kadar çok duydum ki, artık usandım.»

Mektubumu müsaadenizle size bir sözünüzü hatırlatarak bitireceğim. Seçim nutkunuzda; «Milletin rizasiyle tayin olunmıyan iktidar mevkiinin hiçbir kıymeti yoktur» buyurmuştunuz. Bu hususta sizinle ayni fikirde olmıyan tek bir vatandaşınız yoktur.

Sizin gibi tecrübeli bir devlet adamının bu sözü, neticelerini düşünmeden sarfetmiş olduğuna ihtimal verilemez. Millet arzusunu belli etmiştir. İktidar mevkiini bu arzuya uydurmak artık size düşüyor, Sayın Başkan..

Saygılarımı lütfen kabul buyurunuz.

İZMİR, 12 Ağustos 1946

YENİ DÜNYA

Mütemadiyen değişen bir dünyada yaşıyoruz. Bir çeyrek asırdır insanlar başka türlü düşünür oldular. Yeni kıymet hükümleri kullanıyorlar. Asırlık müesseselerde derin çatlaklar ve yer yer çöküntüler görülüyor. Temel sarsılmıştır.

Halbuki çoğumuz, bu değişikliklerin farkında olmadan, bazılarımız da bunun delâlet ettiği manâyı anlamadan, anlamak istemeden yaşıyoruz. Ne çare! İçinde yuvarlandığımız hâdiselere kavrayıcı bir gözle bakabilmekliğimiz için, mutlaka bunlardan uzaklaşmamız lâzım geliyor. Bazı göz hastaları gibi, tarihi değişiklikleri ancak uzaktan görebiliyoruz. Fakat bir çeyrek asırlık mesafe de, görmek isteyenler için az mesafe değildir.

Birinci dünya harbinden beri hayatımızın değişmeyen ve değişmeye yüz tutmayan tarafı kalmadı. Terbiye dediğimiz şeyden tutun da, san'at telâkkilerimize varıncaya kadar her şey değişti ve değişmektedir.

Terbiye değişti: İmtiyaza artık sözle bile kimse tahammül etmiyor. Karşılıklı münasebetlerimizi «sen sen, ben de ben» düsturuna göre ayarlıyoruz.

Ahlâk değişti: Başkasının emeğinden geçinmek henüz menfur sayılmıyorsa da kadın hürriyete kavuşmak üzeredir. Taşlanmadan, işinden gücünden olmadan cinsi hayatını artık erkekle eşitçe yürütebiliyor.

Hukuk değişti: Sosyal ve ekonomik düşüncelerin fertçiliğe galebe çaldığı görülüyor. Ferdi hakların en mutlağı ve en kutsalı sayılan mülkiyet hakkı, her gün toplum yararına biraz daha sınırlandırılıyor.

Ekonomi değişti: Liberal iktisadın başı boş piyasası yerine plânlı iktisat sistemleri geçiyor. «Bırakın yapsın» düsturu artık altın devrini hatırlatan bir efsanedir. Üretim araçlarının millileştirilmesi günün meselesi olmuştur.

Sanat değişti: Şimdiye kadar varlıklı zümreye hizmet etmişken, bugün sanat âleminde geniş halk kitlelerine doğru bir hareket seziliyor. Halk hem ilham perisi, hem de sanatkârın muhatabı olmak yolundadır. Hattâ halk kitlelerinin kurtuluşunda sanatın sosyal bir rolü olduğu bile iddia olunuyor.

Siyaset değişti: Hükûmet adamları icraatını meşrulaştırmak için, halkın menfaatlerine uygun hareket ettiklerini; ekonomik ve sosyal zaruretlerden ilham aldıklarını, hiç değilse söylemek lüzumunu duyuyorlar. Ve halkın kontrolü her gün biraz daha ciddileşiyor.

Nihayet **devlet değişti:** İlâhi çehresini gitgide kaybedip insanlaşıyor. Eskiden pür kudret bir varlık iken, bugün devlet amme himetlerinin yekûnu oluverdi. Yapmakla mükellef olduğu işlerin adedi gün geçtikçe kabarmaktadır. Vazifesi sırf korkutmak ve ticaret piyasasını serbest tutmaktan ibaret olan «polis devleti» de, liberal iktisat gibi ve onunla beraber tarihe karışmıştır.

Umumî bir değişme ve yenileşme karşısında bulunduğumuz meydandadır. Çeşit çeşit münasebetleri ve kurumları ile toplum hayatı da kökünden değişmektedir. Ve işin garibi şudur ki, bütün bu değişme ve yenileşmeler sanki görülmez bir elin idaresi altında imişler gibi hep ayni yönde olmakta ve ayni «dünya görüşüne» sağlanmaktadır. Hürriyet ve eşitliğin sözde kalmayıp hakîkat olmasını kuvvetle arzu ettiğimiz için, medeniyetin bütün nimetlerinden serbestçe ve bu nimetlerin yaratılmasındaki payımız oranında faydalanmak istediğimiz için dünya değişiyor. Hürriyetin kanunî bir imkân, eşitliğin de hukukî bir farksızlık olarak kalmasına artık tahammülümüz kalmadı. İstiyoruz ki, bu kanunî imkândan hepimiz faydalanabilelim. İstiyoruz ki bu hukukî farksızlık, yaşama hakkımız bakımından bir farksızlık olsun! Ve hürriyet ve eşitlik varlıklı sınıfın inhisarından çıkarak müşterek nimetlerimiz olsun.

Zaruretler, bizde işte bu şuuru uyandırdığı için değişiyoruz ve yenileşiyoruz. Eğer bu gün muaşeret adabımızın mihveri değişmiş ise, bu, emekleriyle dünya nimetlerine her gün bir şey katanların sınıf şuuruna erişerek yaşadıkları hayat gibi riyasız ve imtiyazsız olan kendi muaşeret adaplarını bize kabul ettirmiş olmalarındandır. Eğer bugün cinsi hayatımızı tanzim eden ahlâk kaideleri değişmişse ve kadın serbest yaşıyabiliyorsa, bu da kadının hayatını erkeğe muhtaç olmadan kazanabilmesindendir.

Serbest ve müsavat dairesinde münasebetler, kadının fabrikaya, atölyeye ve büroya girdiği tarihten başlar.. Eğer sanatta yepyeni bir cereyan bağlamışsa ve sanat ve sanatçıyı varlıklı sınıfın esaretinden kurtarıp, halk kitleleriyle barıştırmak için bir hamle yapılıyorsa, bu da halkın sanatı himaye etmesinden ve yoksulluk içinde geçen hayatı boyunca, sanatçının dert ortaklarını yakından tanımak fırsatını bulmuş olmasındandır. Hukukta, İktisatta, Siyaset ve Devlette göze çarpan değişmelere gelince, bunların sosyalist temayülleri o derece aşikârdır ki, ayrıca izahları lüzumsuzdur.

Dünyanın Sosyalizme girmesi zaten mukadderdi. Tarihin akışında ve içtimaî müesseselerin tekâmülünde tesadüfe yer yoktur. İnsanlığı Hürriyet ve Eşitliğe götüren yolda Din ve Hukuk merhaleleri aşıldıktan sonra; Hürriyet ve Eşitliğin gerçek şekline kavuşulması mukadderdi.

Dinler bize hesabı öbür dünyada görülen bir hürriyet ve eşitlik verdiler: İnsan hak yolunu bulup Cenabı Hakka serbestçe kulluk etmek için hürdür; ve kul olduğu için de, Cenabı Hakkın nazarında bütün insanlar eşittir. İnsan Hakları Beyannameleriyle, insanlar kanun önünde hür ve eşit oldular. Amerika'nın istiklâli ve Fransız inkılâbından sonra imtiyazlar kalktı; Kanun her insana hür yaşamak ve başkalariyle eşit muamele görmek imkânını tanıdı. Fakat İnsan Hakları Beyannamelerinden sonra, milyonlarca insan yine köle hayatı sürmekte devam ettiler. Zira Kanunların vaat ettiği Hürriyet ve eşitlikten ancak varlıklı insanlar faydalandılar.

Hürriyet ve eşitliğin «Teolojik» ve «Metafizik» şekilelri böylece idrak edilmiş olunca, artık nasıl olsa bir gün bunlardan müsbet devreye geçilecekti. Bir çeyrek asırdır bu intikal devresini yaşıyoruz.

Bu kolayca oluverecek bir şey değildir. Sosyalist bir dünya düzeninin kurulması için daha pek çok mücadele etmek icab ediyor. Her ileri fikir gibi Sosyalizmin de reaksiyoner kuvvetlerle karşılaşması tabiidir. Fakat ileri fikirlerin reaksiyoner kuvvetlere mağlûp olduğu hiç görülmemiştir. Onun için istikbale emniyetle bakabiliriz. Nasıl emniyetle bakmıyalım ki, Sosyalizm, Kapitalist dünyayı içinden zaten kemirmiştir ve kemirmektedir. Binaenaleyh üçüncü bir dünya harbi çıksa da, çıkmasa da, eninde sonunda Kapitalist rejim çökecek ve emeğinin hak-

kını alan insan, gerçek Hürriyete ve gerçek eşitliğe mutlaka kavuşacaktır.

Şu halde acaba yeni Dünya Sovyet dünyası örneği üzerine kurulmuş bir dünya mı olacaktır?.

Zannetmiyorum. **Sovyetizm, Sosyalizmin gerçekleşen bir şeklidir; fakat gerçekleşebilecek tek şekli değildir.** Sosyalizme dayanan başka hükûmet ve idare şekilleri de bulunabilir [1]. Nitekim, on altınca yüzyılın ilk yıllarına kadar yaşıyan «İnkalar» devleti de, iptidaî bir şekilde olmakla beraber, Sosyalist bir devletti. Halbuki Amerika yerlilerinin bu devleti ile Sovyet Rusya teşkilâtının hiç bir münasebeti yoktur.

Mamafih pek tabiîdir ki, Sosyalist bir dünyada Sovyet örneğinde devletler de bulunacaktır. Hele ilk zamanlarda ve Rus nüfuz bölgesinde bu mutlaka böyle olacaktır. Fakat bu uzun sürmeyecektir. Çünkü Kapitalizmle Sovyetizmin karşılaşmasından yani bu tezle antitezden daha ileri bir sentez doğacaktır. Ve Sosyalist nizam yer yüzünden sefaleti, yoksulluğu, yarın endişesini ve harbi kaldıracaktır.

Fakat bundan dolayı insanlar daha mutlu mu olacaktır?

Sosyalizmin dünyadaki ızdırap yekûnunu azaltacağı muhakkaktır. **Ama insanın iyi ve kötü tarafları, arzuları ve ihtirasiariyle yine egoist** (kişiliği olan) **bir mahluk olarak kalacağı da muhakkaktır.** Ve sosyalist nizam kurulduktan sonra da, daha iyi, daha doğru ve daha güzel için, insan yine mücadele edecektir. Ve zaten saadet de **enfüsî (öznel)** bir halettir.

GÜN, 13 Ekim 1946

---

[1] **Aybar'ın bu satırları yazdığı yıllarda sosyalizme geçiş yolunun olsun, sosyalist devlet şeklinin olsun, Sovyetler Birliği örneğinde olacağı inancı yaygındı. Aybar'ın sosyalizmin başka örnekleri bulunabileceği hususundaki görüşü - ki, bugün herkes tarafından kabul edilmiştir - o yıllarda ileri sürülmüş olmak bakımından ilginçtir.**

DERLEYENLER

MEN DAKKA DUKKA

Nazi şefleri Nuremberg'de muhtelif cezalara çarpıldılar: kimi idama, kimi hapse mahkûm oldu. İçlerinden üç talihli de beraat etti..

Meseleye hukuk prensiplerinin ışığından bakınca, bunun kanunsuz bir iş olduğu anlaşılır. Çünkü bir fiilin suç teşkil etmesi ve failine ceza verilebilmesi için onun henüz işlenmezden evvel bir kanunda tarif edilmiş ve cezası gösterilmiş olması lâzımdır. Ve bu kanunu tatbik edecek bitaraf bir mahkeme de bulunmalıdır. Bir dâvâda aynı şahıs, hem dâvâcı, hem de hâkim olamaz. Halbuki Nazi liderlerinin mahkûmiyetlerine sebep olan fiiller, şimdiye kadar hükûmet adamlarının şahsen mes'uliyetlerine yol açan birer suç sayılmamıştı. Ve Nuremberg mahkemesi de galiplerin kurduğu, yani dâvâcının hâkimlik ettiği bir mahkemedir.

Fakat, bütün bunlara rağmen yapılan iş âdildir. Çünkü, beynelmilel kanunlar hükûmet adamlarının tecziyesini derpiş etmemiştir diye, Nazi Almanyasının meş'um kahramanları cezasız kalsalardı ahlâk ölçülerimiz altüst olurdu. Şekilci hukuk zihniyetinin adâleti kösteklemesine asla meydan vermemeliyiz. Sonra unutulmamalıdır ki, Nazi şeflerine isnat olunan suçlar arasında alelâde cinayetler de vardır: Toplama kamplarında yapılan canavarlıkların caniyane mahiyeti, küçük bir çocuğun bile kavrayacağı açıklıktadır. Binaenaleyh, «tecavüz harbi hazırlamak» ve «tecavüz harbi açmak» gibi siyasî mahiyetleri itibariyle münakaşa götüren fiilleri bir tarafa bırakılsa bile, Nazi liderleri sırf şu toplama kampları facialarından dolayı cezalarını hak etmişlerdir.

Fakat, Nuremberg dâvâsının en dikkate şayan tarafı: Kötülerin cezasız kalmadığını, edenin mutlaka bulduğunu bir kere daha isbat etmiş olmasıdır. Aradan on beş sene bile geçmeden.

Nazi şefleri döktükleri masum kanlarında boğuldular. Hele Nazilerin kendi kullandıkları silâhla vuruldukları düşünülünce, insanın ilâhî bir adaletin mevcudiyetine inanacağı geliyor. Bilindiği gibi Naziler, işlendiği vakit suç sayılmayan fiilleri sonradan suç addederek faillerini cezalandırmışlardı. Akibet onlar da beynelmilel kanunlarda yazılı olmıyan suçlar için cezaya çarpıldılar. Men dakka dukka. Onların hâlâ yaşayan küçük çaptaki mukallitleri tetik dursunlar. Elbet onların da bir gün sıraları gelecektir.

VATAN, 17 Ekim 1946

HAYIRLI BİR GELİŞME

Tek parti sisteminden çok partili bir rejime geçmiş olmak için bazı kanunlarımızı değiştirdik. Değişen kanunlar arasında Cemiyetler Kanunu da vardır. Bu kanunun yeni şekline göre sınıf esasına dayanan cemiyetler kurmak artık mümkün olduğu için, memleketimizde gün geçtikçe gelişen bir hareket başladı: Sendikacılık.. Çeşitli iş kollarında çalışanlar kendi meslekî teşekküllerini kuruyorlar.

Sendikacılık, Demokrasi yolunda bir senedir attığımız adımların en vâdedicisidir. Çünkü memleket nüfusunun çoğunluğunu teşkil eden Köy ve Şehir emekçileri kendi sendikalarını kurdukça, önce kendi iş kolları içinde meslek dayanışmasını duyacaklar ve bu yoldan da çarçabuk sınıf bilincine kavuşacaklardır.

Emekçilerin sınıf bilincine kavuşmaları ise, memlekette çoğunluğun kendi ihtiyaçlarını bilen ve tatmin etmek isteyen aktif bir kuvvet haline gelmesi neticesini doğurur ki, bu da Demokrasinin ta kendisidir.

Elbetteki siyasî partilerin, hususiyle bunlar arasında çoğunluğun menfaatlarını, yani hakiki memleket menfaatlarını müdafaa eden siyasî partilerin de Demokrasi yolunda büyük hizmetleri vardır. Fakat çok parti sisteminin yabancısı ve üstelik de fertleri asırlardır siyasî hayattan uzak tutulmuş milletlerde, meslek teşekkülleri, siyasî partilerden daima daha çok iş görürler.

Siyaseti bir fantazi sayanlarımız çoktur; halbuki ekmek parasının şakaya gelmediğinde herkes hemfikir olduğu için, meslek teşekküllerinin yolunu, siyasî partilerden evvel buluruz. Ve bir kere de bulduk mu, Sendikada artık yalnız değil, yaşama şartları, ihtiyaçları ve ümitleriyle birbirine sımsıkı bağlı bir topluluğun mensubu olduğumuzu hergün biraz daha kuvvetle

duyacağımızdan, ister istemez siyasî hayata kayıtsız kalmaktan kurtuluruz.

Demokratik gelişme yukardan aşağı olmaz, olamaz. Çünkü yukarıdan aşağı gelen hareketlerde daima anti demokratik bir karakter vardır. Teşebbüs halktan gelmedikçe, çok parti sistemi de tek dereceli seçim de, basın hürriyeti de, hülâsa bütün demokratik hürriyetler kısır kalmağa mahkûmdur. Hele aydınların halka muntazaman ihanet ettiği memleketlerde bu mutlaka böyledir. Elbette yukardan gelen hareketlerin de, halka teşebbüsü ele almak imkânları hazırladığı için, dolayısiyle faydaları olur. Fakat tekrar edelim; bunların hakikî bir kıymet kazanmaları için halk tarafından desteklenmeleri şarttır.

Halka dayanışma bilinci verdiği ve onu aktif bir kitle haline getirdiği için, Sendikacılığı şu bir senelik gelişmelerin en hayırlısı sayıyorum.

İZMİR, 28 Ekim 1946

Mehmet Ali Aybar, terhis edildikten sonra, İstanbul'da Sıkı yönetim bulunmasına rağmen HÜR adında haftalık bir gazete çıkarmaya başladı: 1 Şubat 1947. HÜR, altı sayı sonra Sıkıyönetim Komutanlığınca kapatıldı ve Aybar'a Sıkıyönetim bölgesinde başka bir adla gazete veya dergi çıkaramayacağı tebliğ edildi.

Bu sırada İzmir'de bir matbaacı, HÜR'ü İzmir'de basabileceğini bildirdi. Bu davet üzerine Aybar İzmir'e gitti; bu kez, HÜR yerine ZİNCİRLİ HÜRRİYET'i çıkardı: 5 Nisan 1947. Ve Aybar, o güne kadar görülmemiş bir muhalefet yapıyor, dış politika konularını da eleştiriyordu. Çünkü 12 Mart 1947'de Amerikan Cumhurbaşkanı Truman, meşhur doktrinini açıklayan konuşmasını yapmıştı. Buna göre Amerikan yardımı maskesi adı altında Türkiye ve Yunanistan'ı Amerikan emperyalizminin nüfuz ve etkisi altına alıyor, bu memleketleri birer Amerikan üssü haline getirmek için ilk hazırlıklara girişiyordu. Aybar milli bağımsızlığımız ve güvenliğimizi tehdid eden Amerikan emperyalizminin bu hulûl politikasını protesto etti ve elindeki küçük gazetelerle kamu oyunu uyandırmağa çalıştı. Aybar'ın mücadelesinin doğruluğu, aradan 20 yıl geçtikten sonra bugün pek açık olarak ortaya çıkmıştır.

ZİNCİRLİ HÜRRİYET ancak üç sayı çıkabildi İzmir'de, Çünkü aynı kaynaklardan beslenen ve kışkırtılan 100-150 kadar kimse 19 Nisan 1947 günü İzmir'de, 4 Aralık nümayişini andıran bir tertibe girişmişti. Nümayişçiler ZİNCİRLİ HÜRRİYET idarehanesine girmiş, gazeteleri yırtmış, yakmış, tehdid yollu konuşmalar yapmışlardı. Emniyet kuvvetlerinin gözleri önünde yapılan bu kanunsuzluğa ses çı-

karan olmamış, Demokrat İzmir, olayı tenkid etmiş ve şöyle demişti:

«Demokrat Parti Başkanı Celâl Bayar ve arkadaşları İzmir'e geldiği gün, Deniz gazinosu önünde toplanan binlerce halkı suç işlemedikleri halde silâhla dağıtan zabıta kuvvetlerinin dün, bir şahsa ait bir malı yırtan 100-150 genci seyretmesi, kanunen suç sayılacak bir harekete müsamahalı nazarlarla bakmaları, elbetteki çok manâlıdır. Hiç şüphe yok ki muvafakat gazeteleri bu hareketi çok yerinde bulacaklar ve bir kaç gencin yaptığı kanunsuz hareketleri tasvib edeceklerdir. Çünkü onlar, Anayasaya saygı göstermeyen bir partinin fikirlerini neşretmektedirler. Biz ise, Zincirli Hürriyet gazetesinde çıkan yazıları bir yana bırakarak «fikre fikirle, zorbalıkla değil» prensibini kabul ederek diyoruz ki: Bu memlekette zabıta kuvveti, yalnız muhalefet toplantılarını dağıtmak, muhalefet liderlerini susturmak ve kanun dışı hareketle başkasının malını yırtanları seyretmek için mi vazifelidirler?» (21 Nisan 1947).

HÜR ve ZİNCİRLİ HÜRRİYET'te çıkan Avbar'ın yazılarından bir kısmını ve sözü geçen nümayiş üzerine Aybar'ın verdiği demeci sunuyoruz..

DERLEYENLER

APAÇIK DİKTATÖR OLSUNLAR..

Demokrat Partinin büyük kongresini Halk Partisinin divan toplantısı takip etti. En basit bir politika mantığı icap ettirirdi ki, önümüzdeki kurultay görüşmelerine hazırlık mahiyetinde olarak Halk Partisi divanı, Demokrat Partiden daha ileri kararlar alsın; daha hürriyetperver görünsün. Halbuki böyle olmadı. Bir çeyrek asırdır, muhalifsiz bir iktidarın akla verdiği durgunlukla Halk Partisi kurtuluş yolunu maalesef yine bulamadı. Fakat basiretsizlik bu sefer o dereceye vardı ki, Halk Partisinin istikbalinden endişe edenlere hak vermemek kabil değildir. Tasavvur buyurunuz! Bu ana kadar inkılâpçılığı ve lâikliği ile övünen bu parti, siyasî hayatının en kritik bir zamanında kurtuluşu dine sarılmakta bulmuştur. Tıpkı ölüm döşeğinde kelime-i şehadet getiren ağzı kalabalık münkirler gibi..

Gizli divan toplantısının son resmî tebliği görünüşü kurtarmak istiyen diline rağmen, bu hakikati gizliyemiyor, hiç değilse din derslerinin okutulmasına müsaade edileceğini açıklıyor. Ortada İslâm cemaatinin kalkınması diye bir söz de dolaştığına göre, kimbilir belki tekke ve zaviyelerin ihyası bile düşünülmektedir. Atatürk'ün kurduğu ve bir zamanlar ileriliği temsil eden bu partinin, velevki bir politika oyunu için dahi olsa, yıktığı putlara tapar görünmesi; halkın teveccühünü kazanırız ümidine kapılarak, kendi tâbirlerince kara başlı olan irticaa el uzatmaları cidden acıdır.

Bununla şu sabit olmuştur ki, Halk Partisi şaşkın bir haldedir; fakat iktidarı kaçırmamak için de her vasıta ve çareye baş vurmaktan çekinmiyecektir. Başbakanın idareciler kongresinde irat buyurdukları nutuk ve yeni Vilâyet Teşkilâtı hakkındaki Kanun projeleri, Halk Partisinin dinle beraber daha ne gibi vasıtalardan faydalanacağını açığa vurmuştur. Filhakika, kongre Başbakanın direktiflerine uyar ve kanun projelerini tasdik edecek olursa, Nazi Gauleiter teşkilâtının Türkiye'de canlanışına şahit olmamız mümkündür. Zira merkeze mutlak bir

itaat göstermelerine karşılık vilâyetlerinde mutlak surette hâkim olan bu yirmi beş valiye, başka bir isim verilemez.

Bu ana kadar tereddüt edenler de artık anlamalıdırlar ki, Halk Partisi otoriter ruhunu sadece, maskelemek emelindedir. Zaten iki senedenberi Halk Partisi hep bu oyunu oynamıyor mu? Komedya devam edecek demektir. Tıpkı Doktor Jeckyll ile Mister Hyde gibi, kâh tatlı yüzlü ve yumuşak sözlü; kâh korkunç çehreli ve demir yumruklu olacaktır. Demokrasi ve hürriyetten dem vururken, anayasaya aykırı ve her biri bir Bastille rejimine bedel, o toptancı otoriter kanunların hâlâ yürürlükte kalmasından şikâyet edenlere bu kanunların tatbik edilmediğini söyliyecek; fakat bu sözlere kanıp da kendisini hür zannedenler çıkacak olursa hiç beklenmedik bir günde o tatbık edilmediği söylenen kanunlar harekete getirilerek kadife eldivenli demir yumruğu ile, Halk Partisi gafillerin tepesine inecektir.

Aynı oyunla şu son iki yıldır gazeteler mi kapatılmadı? Partiler mi dağılmadı? Vatandaşlar mı hapse atılmadı? Bunların hepsi, hepsi oldu. Hattâ bir avuç muhalif milletvekilinin Meclisten kovulduklarına bile şahit olduk.

Fakat bu oyuna - Halk Partisi için ne kadar cazip olursa olsun - artık bir son vermenin zamanı çoktan gelip geçmiştir. İktidar partisinin avcılık merakını vatandaşlar üzerinde tatmin etmeğe hakkı yoktur. Mutlaka, mutlaka bu işin artık sonu gelmelidir.

Ama sakın bu sözlerimden, benim de şu menhus kanunların değiştirilmesini istediğim zannedilmesin. Böyle bir isteğin boşluğunu bilenlerdenim. Ben sadece Halk Partisinin yüzündeki maskeyi atmasını teklif edeceğim. Anayasa'ya aykırı kanunları değiştirmediklerine ve değiştirmiyeceklerine göre, bari Anayasayı şu otoriter kanunlara uydursunlar ve düpedüz, apaçık diktatör olsunlar. Halk Partisinden, bir Nasyonal - Sosyalist partisi; bir Faşist partisi; bir Falanjist teşkilâtı kadar dürüstlük ve açıklık beklemek, öyle zannediyorum ki, hepimizin hakkıdır. Hepimiz, kimlerin ve neyin karşısında olduğumuzu hele bir bilelim. Bilelim ki, bu memlekette hürriyet mücadelesi çok çetin ve çok zor olacaktır. Ve nihayet anlıyalım ki, Türkiye'de asırlardanberi değişmiş hiç bir şey yoktur.

HÜR (Fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür), Haftalık Gazete, 1 Şubat 1947.

SULHA (BARIŞA) DOĞRU

Bazı muhitlerden durmadan tekrarlandığı gibi, dünya üçüncü bir dünya savaşının eşiğinde bulunmuyor. Gerçi cephelerde çarpışma duralı iki yıla yakın bir zaman geçtiği halde henüz barış kurulmamıştır; ve barışı kurmak vazifesini üzerlerine alan büyük galipler arasında hâlâ ihtilâflı meseleler vardır. Fakat bu pürüzlü meselelerden büyük bir kısmının geçen yıl içinde bir hal suretine bağlandığı hatırlanacak ve iktisat kanunlarının büyüklerden her birine verdiği hareket imkânları da hesaba katılacak olursa, dünyanın savaşa değil barışa doğru yol aldığından şüphe edilemez.

Hele 1945 yılı Eylülünde Londrada toplanan büyükler konferansının havasını ve başarısız neticelerini bir göz önüne getiriniz ve bundan sonra bir buçuk yıl içinde toplanan çeşitli konferansları bir hatırlayınız.

Bu konferansların ele aldığı ihtilâfları da bir düşününüz: Sovyet - İran ihtilâfını; İngiliz silâhlı kuvvetlerinin Yunanistanı bir türlü terketmemelerinden çıkan Sovyet - İngiliz ihtilâfını; yine İngiliz silâhlı kuvvetlerinin Endonezya'da kalmalarından çıkan Ukrayna - İngiltere ihtilâfını. Bunları, İngiliz. Fransız kuvvetlerinin Lübnanda bulunmasından çıkan yeni bir ihtilâf takip etmişti. Ve yine bir hatırlayınız, dört büyüklerin Nisan ayı içinde Pariste toplandıkları günleri. Daha ilk görüşmelerde bir Trieste dâvâsı ortaya çıkmıştı; kötü niyetli kimselere: «Bu ikinci bir Danzig olacaktır» dedirten, Trieste ihtilâfı... Churchill'in Fulton'da söylediği harp kokan nutkunu hatırlayınız: Hani şu Sovyetlere karşı bir Anglo - Amerikan blokunun kurulmasını istediği nutuk... Sonra Dış işleri bakanlarının Paristeki toplantısını ve Almanya meselesini düşününüz: Sovyetler her şeyden evvel Almanyanın Nazilikten temizlenmesi ve demokratlaştırılması

esası üzerinde ısrar ederlerken, Anglo - Amerikanlar Almanyanın iktisadî bütünlüğü meselesinin ön plâna alınmasını istemişler; Fransızlar da Ruhr ve Sar bölgeleri için iktisadî muhtariyet talebinde bulunmuşlardı. Geçen Ağustosta Pariste açılan barış konferansını, ve daha ilk celselerde usul yüzünden kopan fırtınayı hatırlayınız.

Üstelik Trieste meselesi de eski vehametini muhafaza ediyordu...

Nihayet Boğazlar meselesini; İspanya meselesini; ve Tuna ihtilâfını hatırlayınız... Bütün bunları ve ikinci derecedeki anlaşmazlık konularını hele bir hatırlayınız... Bugün bunlardan ortada hangisi kaldı?

Esaslı olarak Almanya meselesi ve bir de Boğazlar işi...

Almanya işi cidden çetindir. Fakat dışişleri bakan muavinlerinin çalışmalarına dair Londradan gelen müsbet havadislere bakılacak olursa, bunda da bir anlaşma zemini bulunacağını ümit etmemek için sebep yoktur. Boğazlar meselesine gelince: Hâdiselerin müsait bir seyir aldığı bir sırada Boğazlar ihtilâfının muallâkta kalacağını ve hele üçüncü bir dünya savaşına yol açacağını düşünmek kötümser bir kısa görüşlülük olur.

Hülâsa durum bazı kimselerin göstermek istedikleri gibi ümitsiz olmaktan çok uzaktır. Dünyanın savaşa değil, barışa doğru gittiği o derece âşikârdır ki, her birinin iktisadî durumunu inceliyerek - Birleşik Amerika müstesna - büyüklerden hiç birinin üçüncü bir dünya savaşını göze alamıyacağını söylemeği lüzumsuz sayıyorum. Birleşik Amerikanın müttefiklerini finanse edebileceği düşünülse bile - bu da muhakkak değil ya - savaşmak için en aşağı «iki» olmak lâzım geldiği unutulmamalıdır. Ve sonra Birleşik Amerika halkını yeni bir savaş macerasına sürüklemek de bugün için kolay bir mesele değildir.

O halde bütün bu savaş yaygaraları; itimatsızlık yaratan bu zehirli sözler neden? Henüz ikincisinin yaralarını sarmamışken, üçüncü bir dünya savaşından bahsetmeğe dili varanlar acaba kimlerdir? Hiç şüphesiz üçüncü bir dünya savaşından menfaat umanlar. Bunlara bu savaşın doğurduğu bir isimle «kara borsacılar» diyebiliriz. «Kara borsacılar», yani başkalarının felâket ve ıstıraplarından kendilerine maddî menfaat payı çıkaranlar... Çünkü zannedilmemelidir ki, «Kara borsacılar» sadece birer millî âfettir. Kara borsacılar beynelmilel çapta işler de görürler. Üçüncü bir dünya savaşından bahsedenler, karanlık kom-

hinezonları için şimdiden zemin hazırlıyan Beynelmilel kara borsacılardan başka kimseler değildir. Fakat gayretleri beyhudedir. Ne söyleseler, ne yapsalar dünyayı hemen yarın savaşa sürükliyemezler. Mutlaka bir barış devresine kavuşacağız. Ve bizi bekliyen bu barış devresinde Kara borsacılara fırsat vermemeği bilirsek insanlığın bir daha savaş yüzü görmemesi de pekâlâ mümkündür. [1]

HÜR, 1 Şubat 1947

[1] **Bu yazıda «Karaborsacılar» deyimi ve bu deyimi açıklamasıyla Aybar'ın Kapitalistleri yâni kompradorları kasdettiği anlaşılıyor. Zaten «Amerikan yardımını bizde kimler istiyor?» başlıklı makalesi de (12 Nisan 1947, Zincirli Hürriyet) bunu doğrulamaktadır.**

DERLEYENLER

MAKSATLARI HÜRRİYETİ BOĞMAK, MUHALEFETİ EZMEKTİR

Geçen hafta İçişleri Bakanı [1] memleketteki Komünist tahrikatı hakkında beyanatta bulundu. Bu demeçten anlaşılıyor ki, bizde komünizm tahrikatı 1919 senesinde başlamış ve beş safha içinde son Sıkı Yönetim tevkifatına kadar süregelmiştir. Ve yine bu demeçten anlaşılıyor ki, 1925 - 1928 yıllarında Türkiyede faaliyette bulunan komünistlerin sayısı 38 kişiden ibarettir. Bugün Sıkı Yönetimin el altında bulundurduğu kimselerin adedi ise 45 civarındadır. Demek oluyor ki komünistlerin yirmi yılda kazançları ancak on kişi olmuştur; yani iki yılda bir kişi... Nüfusumuz aşağı yukarı on sekiz milyon olduğuna göre, bu gidişle bütün Türkiyenin komünistleşmesi, 36 milyon yılda tamamlanacak demektir.

Lâtife bir yana İçişleri Bakanının demeci şunu ispat etmiştir ki, «Kızıl Tehlike» dedikleri şey de, sadece, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidarı elden kaçırmamak için kullandığı bir silâhtır.

Evet, bütün bu gürültülü açıklamaların artık bugün hakiki mânasını anlamış bulunuyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi, hürriyet hareketlerini tekrar boğmak için bir plân hazırlamıştır. Bu plân gereğince memleketin bir «Kızıl Tehlike» ile karşı karşıya bulunduğu iddia edilecek ve «Kızılları» temizlemek bahanesiyle bütün muhalefet ortadan kaldırılacaktır.

Muhalefet deyince akla: Mareşal Fevzi Çakmak gelir; Demokrat Parti gelir; Sosyalist partiler gelir; Millî Kalkınma Partisi gelir; ve bağımsızlar gelir... Cumhuriyet Halk Partisi şöyle düşünmüştür: Zafer, karşıdaki kuvvetleri birbirinden ayırarak ve en zayıfından işe başlıyarak, bunlar birer birer yere serilmek-

---

[1] **İçişleri Bakanı, eski Emniyet Genel Müdürü Şükrü Sökmensüer idi. — D.**

le elde edilir. Millî Kalkınma Partisi şimdilik bir tehlike değildir; onu geçelim. Bağımsızlar da devede kulak değerindedir; onları da geçelim. Elde kalıyor: Mareşal, Demokrat Parti ve Sosyalist Partiler... Sosyalist partiler bu üç kuvvetin en zayıfıdır; ve eldeki silâhla en kolayca vurulacak durumdadırlar. Öyle ise işe önce onlardan başlanmıştır. Bunlar saf dışı edilince Cumhuriyet Halk Partisi hücumunu, Mareşali Demokratlardan ayırmak noktasında toplamıştır. Ve denmiştir ki: Demokrat Partiyi Mareşalden ayırmağa muvaffak olursak, Mareşalsiz kalan Demokratları sonradan yere sermek işten bile değildir.

Bu strateji böylece kararlaştırıldıktan sonra harekete geçilmiştir; ve Mareşal Solcuların ağına düşmekle ittiham olmuştur. İçişleri Bakanının Meclisteki uzun demecinde Demokrat partinin komünistlerin oyununa düşmediğini ısrarla belirtmesinin hikmeti, işte budur: Mareşali yalnız bırakmak; ve yalnızca vurmak...

Esefle kaydedilmelidir ki, Demokrat Parti, bu pek basit siyaset taktiğini başlangıçta anlıyamadı. İçişleri Bakanının Demokrat Partiyi komünist oyunlarına düşmediğinden dolayı öğen sözlerini Demokratlar geçer akçe sandılar. İçlerinden biri derhal kürsüye gelip bu demecin hakikî mânâsını açıklamadı. Fakat bereket versin Demokratların bu gafleti uzun sürmedi. Vaziyeti olduğu gibi gören Mareşalin, hürriyet mücadelesine atılan merd insanlara yaraşan bir edâ ile sesini yükseltmesi ve: «Bu beyanat Cumhuriyet Halk Partisi liderlerinin yeni bir iç politika tabiyesidir» demesi üzerine, Demokratlar da tehlikeyi sezdiler; ve hürriyet ve demokrasinin mukadderatı söz konusu olduğunu anlayarak harekete geçtiler. «Kuvvet» gazetesinde Fuat Köprülü maksadın Demokrat partiyi yıkmak olduğunu yazdı.

Hürriyeti kurtarmak için mücadele edenler, ellerinde Hak ve Halktan tarafa olmaktan başka maddî bir kuvvet olmadığına göre, hiç değilse Halk Partisinin oyununa düşmemelidirler. En ufak bir ihmal, en küçük bir tedbirsizlik hürriyet dâvâsının mahfına sebep olabilir. Uyanık olmak bütün hürriyet mücahitlerine ve evvelâ «Hürriyet misakını» ilân eden Demokrat partiye düşen millî bir vazifedir.

HÜR, 8 Şubat 1947

İSTİKLÂL SAVAŞLARI TÜRKİYESİNE YARAŞIR BİR DIŞ POLİTİKA İSTİYORUZ

Bu son savaş yılları içinde C. H. Partisinin takip ettiği dış politikadan da şikâyetçiyiz. Açık konuşalım. Bu politika İstiklâl savaşları Türkiyesine yaraşmıyor. Nasıl yaraşsın ki, bundan yirmi yedi yıl önce bu topraklardan yabancıları, Türk olmıyan menfaatları kovmak için kanını akıtan Türk milletine, C. H. Partisi, bir Peyk politikası kabul ettiriyor. Dış politika rotamızın Londradan ayarlandığı sanısı, gün geçtikçe kuvvetlenmektedir.

Dünyanın neresinde İngiliz menfaati varsa, C. H. Partisi bu menfaatların en hararetli müdafii kesilmiştir: İngiltere Yunan tahtına bir kral oturtuyor; istediği bir hükûmet kurdurtuyor, bu durumu silâhlı kuvvetleriyle muhafaza ediyor. Ve Yunan halkı bu yabancı emellere, tıpkı yirmi yedi yıl önce bizim yaptığımız gibi, silâhla karşı koyunca; C. H. Partisi, istiklâl için döğüşen Yunan halkını değil, İngiltereyi, Yunan kralını ve hükûmetini tutuyor. Ve işin garibi şudur ki, İngiliz milletvekillerinden kurulu bir soruşturma hey'eti durumun bu merkezde olduğunu bir raporla tespit ettiği ve İngilterede bu politikaya açıkça hücum edildiği halde, C. H. Partisi onu Türkiye'de tenkide yeltenenlere Vatan haini damgasını vuruyor. Mısır'da, İran'da, Endonezya'da; hülâsa nerede İngiliz menfaatleri yerli menfaatlerile çatışırsa,C. H. Partisi daima İngilizlerden tarafa çıkıyor.

Fakat daha kötüsü var. İş İngiltere ile bitmiyor. İngiliz ajanlarına kadar iniliyor. C. H. Partisi, yüzlerle, binlerle Mehmetçik kanını meş'um bir hil'at gibi sırtında taşıyan İngiliz menfaatlerinin aylıklı müdafilerine, olmadık teşrifat yaptırılıyor.

Ve bir taraftan da Anglo - Sakson sermayesine kapılarımız ardına kadar açılıyor. Hani şu yirmi yedi yıldan beri sömürücü-

lüğünden kurtulmak için didindiğimiz ve her kurtuluşta bayram ettiğimiz yabancı sermaye tahakkümü...

Hayır! İstiklâl savaşları Türkiyesine yaraşan dış politika bu değildir. Ona yaraşan dış politika, haksız Sovyet istekleri karşısında gösterilen hassaslığın, duyulan infialin, bizi kendi emellerinin gerçekleşmesinde bir vasıta gibi kullanmak istiyen bütün yabancı istekler ve menfaatlar karşısında da — bunlar açık olsun, sinsi olsun; siyasî olsun, iktisadî olsun; Şarktan gelsin, Garptan gelsin — aynen duyulmasını ve gösterilmesini âmir olan politikadır. Türkiyenin dış politika rotası Türkiyeye göre ayarlanır...

Sakın Halk Partisi gazeteciler mugalataya kalkışmasınlar; ve demesinler ki:«İngiltere bizim müttefikimizdir; Rus tehlikesine karşı onunla işbirliği etmek bir politika zaruretidir.» Çünkü cevaben deriz ki, işbirliği başka şeydir; teslim olmak da başka... Kaldı ki, bir Rus tecavüzüne uğradığımızda, İngiltere nasıl olsa bize yardım edecektir; yardım etmek zorundadır. Çünkü, İmparatorluklarına giden yolun, Türk boğazlarından kesilebileceğini, İngiltere pekâlâ bilir.

C.H. Partisinin İngiltereye tâbi bir politika güttüğü söz götürmez bir hakikattır. Zaten C. H. Partisi yöneticileri bunu gizlemiyorlar. Bizzat Parti başkanı Sayın Cumhur Reisi İnönü, 1 Kasım 1945'de irat ettikleri uzun bir nutukta şöyle buyurmuşlardı: «Almanlar ve Japonlarla harp haline girmemiz yalnız müttefiklerin isteği üzerine olmuştur. Onlar için herhangi bir önemi var idi ki, bizden bunu istediler.» Dikkat ediliyor değil mi? Harp haline yalnız müttefiklerin isteği üzerine ve onlarca herhangi bir önemi olduğu için girmişiz.

Şimdi bir de Atatürk'ün, Birinci Dünya Savaşına giriş tarzımız hakkındaki şu sözlerini hatırlayalım: «Harbi umumiye tarzı duhul hiç bir zaman şayanı tenkit olmaktan kurtulamaz. Her millet harbi umumiye hayat ve memat mücadelesi olduğunu samimen ve cidden bilerek karar vermiştir. Hayat ve memat mücadelesine karar vermek bir kimsenin bir hey'etin hakkı değildir. Bu, milletin bizzat verebileceği karardır. Bu kadar büyük ha-

disat, milletin karşısında emri vaki olarak bulundurulamaz.» [1]

Bu mukayeseden sonra, C. H. Partisinin «İstiklâl» anlayışında bir değişiklik olmadığı, bilmem hâlâ iddia edilebilir mi?

HÜR, 15 Şubat 1947

[1] Bugünün diliyle şöyle: **«Birinci Dünya Savaşına giriş tarzımız hiç bir zaman tenkide değer olmaktan kurtulamaz. Her millet, Umumî Harbe, ölüm - kalım mücadelesi olduğunu içtenlikle ve ciddiyetle bilerek karar vermiştir. Ölüm ve kalım mücadelesine karar vermek, bir kimsenin, bir kurulun hakkı değildir. Bu, milletin kendisinin verebileceği karardır. Bu kadar büyük olaylar, milletin karşısında olup bittiye getirilemez.» D.**

SAĞ, SOL..

Tehlike var! Hürriyet dâvâmız yine bir çıkınaza girmek üzeredir.

İktidar partisi vatandaş hürriyetlerini çiğneyen malum kanunları, solculara karşı memleketi korumak için yürürlükte tuttuğunu söylüyor.

Bu sözlerin bir politika oyunu olduğuna inanan D. P. de, maksadın kendisini vurmak olduğunu, zira solculara karşı gerektiği kadar şiddetli davranılmadığını, hatta C. H. P. nin bir zamanlar solcuları himaye bile ettiğini iddia ediyor.

Muvafık muhalif, bütün gazeteler ise, solculuğu tel'in etmekte müttefiktirler.

Fakat şurası şayanı dikkattir ki, C.H.P. olsun, D. P. olsun, basın olsun, solculuğu zararlı bir akım olarak gösterenlerden hiç biri, bunun ne olduğunu ve neden kötülendiğini bize izah etmiyorlar. Halbuki hürriyet, kötünün ne için kötü olduğu isbat edilsin ve kötülükle suçlananlara savunma hakkı verilsin ister...

Bizim bildiğimize göre, sol kelimesinin siyasi bir terim olarak kullanılışı, dünyada Millet Meclislerinin kuruluşundan başlar. Halk menfaatlerini ve ileri fikirleri, imtiyazlı sınıf menfaatlerine ve geri fikirlere karşı savunan milletvekilleri, Meclislerde, tarihî bir rastlantı eseri olarak, salonun sol tarafında oturmuşlardır. Meselâ İhtilâl Fransasında Zadegân ve Ruhban sınıfları temsilcileri Başkanlık makamının sağında, Halk mümessilleri ise solunda toplanmışlardı. Ve sırf bu yüzden ileriliği ve Halkı temsil edenler «Solcu» diye adlandırılmıştır.

Elbette zamanla solcuların savundukları fikirler değişmiştir. Fakat bunlar daima yeniliği, genişleyen ve Halka doğru inen eşitlik ve hürriyet fikirlerini temsil etmişlerdir.

Bugün uygar memleketlerde «Sol» deyince, akla derece derece sosyalist eğilimde olanlar gelir. Bunlar, adâletsizliklerin

kaynağını bu günkü ekonomik düzende gören kimselerdir. Bunun için de bu zatlar, endüstrinin, tarımın, madenlerin ve enerji kaynaklarının, ticaretin, kredi ve ulaştırma vasıtalarının, hususi ellerden alınarak millileştirilmesini isterler. İçlerinden bir kısmı bunun, halk kitleleri şuurlandıkça kendiliğinden olacağına; diğer bir kısmı da, millileştirmenin daha şümullendirilerek hızlandırılması lâzım geldiğine kânidir.

«Solculuğun», bizim bildiğimize göre dünyadaki mânâsı budur.

Nitekim bizde de, C. H. P. si programiyle ve ilk zamanlardaki icraatiyle «Sol» bir teşekküldü. Çünkü o da geriliğe karşı ileriliğin ve imtiyazlı sınıflara karşı Halk menfaatlerinin temsilcisi olmuştur.

Ve yine bildiğimize göre bugün Avrupa'da, İspanya, Portekiz ve Yunanistan hariç, başta İngiltere olmak üzere «Solcu» hükûmetler iş başındadır.

Görülüyor ki, solculuğun vebaya, cüzzama benzer bir yanı yoktur. Aksine. Hatta, en geniş halk kitlelerinin hükûmet etmesi ve en geniş halk kitleleri menfaatine hükûmet edilmesi demek olduğuna göre, solculuk, demokrasinin ta kendisidir denilebilir.

Öyle ise bu köpürme, bu kızgınlık neden? Neden söyleyen bu kelimeyi hakaret için kullanıyor; ve söylenen ürküyor, siniyor? Eğer Solculuğun bu izah ettiğimiz anlamından başka bir anlamı varsa, bunu öğrenmek istiyoruz. Öğrenmek istiyoruz, çünkü Hürriyeti, her zaman ve her yerde «Neuzübillâh kâfir olur» diyenler boğazlamıştır.

HÜR, 22 Şubat 1947

HER ŞEYDEN EVVEL VE HER ŞEYİN ÜSTÜNDE İSTİKLÂL [1]

Tarihimizin en kritik anlarından birini yaşıyoruz: İstiklâlimiz tehlikededir. Ve işin korkunç tarafı şudur ki, istiklâlimize kasdedenler bu sefer ordularla değilde, bir yardım teklifinin yaldızlı paravanası arkasına gizlenerek üzerimize yürüdükleri için, Türk milleti kuşkulanmıyor. Ve mahirane, mahir olduğu kadar hainane bir propaganda da bu kuşkusuzluğu arttırmağa, hattâ istiklâlimize kasdedenleri bir kurtarıcı gibi göstermeğe çalışıyor. Bu gibi hallerde hakikati gören namuslu her Türk'e mukaddes bir vazife düşer: Her ne pahasına olursa olsun hakikatleri haykırmak..

Bilmeliyiz ki, Amerikan yardımı söylendiği gibi bir altın halka değildir. O, bedelini ergeç kanımızla ödeyeceğimiz bir esaret zinciridir. Amerika yüzelli milyon dolar mukabilinde biliyor musunuz bizden ne istiyor? Üçüncü Dünya Savaşında Polonya'nın bu savaştaki rolünü oynamamızı ve bunun için de şimdiden Amerikaya teslim olmamızı...

Hayret etmeyiniz! Evet, istediği budur. Zaten Amerikan çevreleri bunu gizlemiyorlar. Akıl hocaları ve yarı resmî sözcüleri

---

[1] **Zincirli Hürriyet, 5 Nisan 1947. Bu yazılar, Truman Doktrininin ilânından sonra Türkiye'deki ilk tepkiyi dile getiriyordu. Aybar, böylece, Amerikan yardımı aldatmacasının içyüzünü kamuoyuna duyurmaya çalışmıştı. Demek ki Aybar 20 yıldanberi bu mücadelesine devam etmektedir. 20 yıl önce basında Amerikan emperyalizmine karşı ilk makaleleri yazan Aybar, 20 yıl sonra Türkiye İşçi Partisi Gurubu adına Meclis Kürsüsünden de ilk defa İkili anlaşmaların ve NATO İttifakının aleyhindeki ilk konuşmayı yapan milletvekili olmuştur. — DERLEYENLER**

sayılan Walter Lippman bundan yedi sekiz ay önce şöyle yazıyordu: «On yıla kadar Sovyetlere karşı savaşa gireceğiz. Bu savaşın siklet merkezlerinden biri, belki en mühimi Yakın şark ve Boğazlar bölgesi olacaktır. Sovyetler, Boğazlar hakkındaki istekleri ile, en hassas noktalarının burası olduğunu açığa vurmuşlardır. Binaenaleyh yarınki savaşta Amerikan kuvvetleri buradan hücuma geçmelidirler.» Aynı zat dün de şunları yazdı: «Amerikanın kendi kuvvetleriyle Sovyet Rusyayı çenber içine almağa kalkışması bir çılgınlıktır. Buna ne malî kudreti yeter, ne de halkı razı olur. Fakat aynı şeyi başka yoldan yapmak da pekâlâ mümkündür. Amerika dünyanın şu üç stratejik noktasını nüfuzu altında bulundurmakla yetinmelidir. Bu noktalar Almanya, Türkiye ve Japonyadır. Sovyetlere karşı girişilecek bir savaşta bu noktalar sıçrama tahtası olacaktır.»

Haydi diyelim ki, şöhreti ne olursa olsun Lippman nihayet bir gazetecidir; ve sözleri Amerikayı bağlamaz. Fakat aynı fikirleri resmî ağızlar da tekrarlıyacak olursa, öyle zannediyorum ki, Amerikan yardımının gerçek anlamı hakkında artık tereddüd ve şüpheye yer olmaz.

Amerikan kongresindeki tartışmalar, hele dışişleri müsteşarı Cleiton'un yardım vesilesiyle sarfettiği sözler, Walter Lippman'ın kendi nam ve hesabına konuşmadığını gösteriyor. Bilmem dikkat ettiniz mi idi? Yapılan yardımın askerî maksadlara tahsis ve sarfedilmesi halinde, bunun borç sayılmamasını istiyen Cleiton şunları söylemiştir: «Askerî gayelerle yapılacak bir yardım bizim kendi emniyetimiz bakımından zarurî olduğu cihetle geri vermeyi gerektirmez.»

Anlaşılıyor ki, Amerikan menfaatlerinin ileri karakolluğunu yapmak vazifesi bize düşüyor. Sovyetlerle çıkacak savaşta, ilk ağızda biz harcanacağız, bizim topraklarımız çiğnenecek, bizim kanımız dökülecektir. Tıpkı bu savaştaki Polonya gibi...

Diyeceksiniz ki, başka ne yapabiliriz? Sovyetler istiklâlimize göz dikmiştir: Şark illerimizi istiyorlar; Boğazlarımızı istiyorlar. Muhtemel bir Sovyet tecavüzüne karşı Amerika ile işbirliği yapmamız zarurî değil midir?

Eğer Amerikan yardımı, peşinden malûm şartları sürüklememiş olsaydı, bu nokta münakaşa edilebilirdi. Fakat Amerika ile işbirliği, bugünkü şekli ile, asırlar boyunca zebunu olduğumuz, ve pençesinden kurtulmak için bir istiklâl savaşı yaptığımız kapitülâsyonlar belâsının bir başka yoldan, hem de katmerli bir

şekilde geri gelmesi demektir. Şartları biliyorsunuz. Yardımın yerinde kullanılıp kullanılmadığını kontrol bahanesiyle, Amerika Cumhurbaşkanından başlıyarak, derece derece basın ve radyo mensuplarına varıncaya kadar birtakım yabancıların, iç ve dış işlerimiz üzerinde göz ve söz hakkına malik olmaları... Devletler Hukuku kitaplarında bu duruma düşen zavallı milletlere hatır için «yarı müstakil» ismi verilir. Amerikan yardımı bizi bu derekeye düşürecek mahiyette olduğuna göre yarın Sovyetlere karşı istiklâlimizi korumak için, şimdiden köle olmağı hiç bir Türk kabul edemez.

Peki o halde ne yapalım? Sovyetlere tek başımıza karşı koymağa kalkışmak, çok riskli bir siyaset olacağı için, Sovyetlere düşman diğer bir büyüğün himayesine sığınmaktan başka çare var mıdır?

Bu suallere verilecek cevap pek basit olduğu kadar, içinde bulunduğumuz realitelerin de bir icabıdır.. Coğrafî bakımdan muhataralı, fakat müstesna bir durumumuz vardır. Bir taraftan, asırlardır bize düşman bir siyaset takip etmiş ve asırlar boyunca kavgalaştığımız bir devlet, en yakın komşumuzdur. Ve bugün her zamankinden daha kuvvetlidir. Öte yandan iki büyük imparatorluğun, İngiliz ve Amerikan imparatorluklarının da komşusuyuz. Bu durum bizler için bulunmaz bir talihtir. Osmanlı imparatorluğu çok zaman buna benzer durumları iyi kullanmasını bilmiştir. Bizim bugün Osmanlı imparatorluğu hükûmetlerinden daha beceriksiz çıkmamız için bir sebep yoktur.

Bir kere şunu iyice bilmeliyiz ki, Sovyet Rusya haksız toprak ve üs taleplerini gerçekleştirecek durumda değildir. Asgarî daha beş yıl Sovyetler bir dünya savaşını göze alamazlar. Malî ve iktisadî kanunların az buçuk âşinaları bunun böyle olduğunda şüphe etmezler. Sovyetlerin bize saldırması ise, mutlaka üçüncü bir dünya savaşına başlangıç olur. Fakat biran için farzedelim ki, Sovyetler bugün üçüncü bir dünya savaşını göze alacak durumdadırlar; ve bize saldırıyorlar. Bu vaziyet karşısında Amerika ile İngiltere ne yapacaklardır?.. Derhal Türkiyenin yardımına koşacaklardır. Elâ gözlerimiz için değil tabiî; menfaatleri bunu gerektirdiği için... Şu halde Sovyetlerin muhtemel bir tecavüzüne karşı tedbir almış olmak için, kendimizi şimdiden Amerikaya teslim etmemize hiç lüzum yoktur.

Bize tarihî ve coğrafî şartların, hatta sadece sağduyunun emrettiği politika, iki taraflı bir dostluk politikasıdır. Sahte

bir dostluk değil, hakikî ve samimî bir dostluk. Biz hem Amerikalıların ve İngilizlerin, hem de Sovyetlerin dostu olmağa mecburuz. Sovyetlerin hakiki menfaatleri, hattâ, dünyaya barış getirmek istiyorlarsa, Amerikalıların ve İngilizlerin de menfaatleri bunu emreder. Bu anlayış ve bu samimiyetle biz, bir taraftan Amerika ve İngiltere ile, Sovyetlere karşı yönelmeyen bir ittifak yaparken, bir taraftan da Amerika ve İngiltereye karşı olmayan bir Sovyet ittifakı akdedebiliriz. Bizim bugün yürüyeceğimiz yol işte bu yoldur. Tek tarafa bağlanmalar Türkiye için hiç bir zaman hayırlı olmamıştır... Hele bu tek taraflı bağlanış, Amerikan yardımı şeklinde olursa...

AMERİKAN YARDIMINI BİZDE KİMLER İSTİYOR?

Yardım sözünün arkasında gizlenen Amerikan menfaat örgülerinin neler olduğunu yer yüzünde bizlerden başka bilmiyen kalmadı. Âlem öğrendi ki, Amerika barışı korumak bahanesiyle dünyaya hâkim olmak gayesini güdüyor; ve tek rakibi Sovyet Rusyayı ne pahasına olursa olsun saf dışı etmek için hazırlanıyor. Bu uğurda Amerika gerekirse, üçüncü bir dünya savaşını göze alacak, hattâ onu bizzat kendisi açacaktır. Çünkü Roosevelt'in ölümünden sonra Amerikan siyasetine yön veren büyük kapitalistler gurubu, kendilerine dünya pazarlarını serbestçe sömürme imkânlarını verecek bir savaşın, neticede masraflarını kurtarıp kâr bırakacağını hesaplamışlardır. **Ve yine âlem öğrendi ki, Amerikalılar dünyanın stratejik noktalarını bu maksatla şimdiden ele geçirmeğe çalışıyorlar. Şayet bu stratejik noktalardan biri de Türkiye olmasa idi bütün bu Amerikan manevraları bizi doğrudan doğruya ilgilendirmezdi. Fakat ne çare ki, bu noktalardan biri Türkiyedir, ve Türkiye olunca da işin rengi değişmektedir. Çünkü bu manevraların ucunda bizim istiklâlimiz, bizim şerefimiz, bizim hayatımız vardır. Evet, istiklâlimiz ve hayatımız: Yüzelli milyon dolara mukabil Amerika istiyor ki, derhal nüfuzu altına girelim ve yarın Amerikan menfaatleri uğrunda ölelim.. Yardım sözünün yaldızı altına gizlenen hakikat, bütün çıplaklığı ile işte budur.**

O halde diyeceksiniz, nasıl oluyor da radyoları, gazeteleri, resmî ve gayrî resmî ağızlariyle, bu memleket evlâdlarından mürekkep bütün bir zümre, Amerikan yardımından minnet ve şükranla bahsediyor?

Bu soruya karşılık verebilmek için, her şeyden önce S o v y e t tehdidi hakkında söylenenleri hakikate uygun bir şekilde kıymetlendirmek lâzımdır. H e r k e s biliyor ki, bugün S o v y e t R u s y a bize dost bir siyaset takip etmiyor. B u n u n sebebini ve kaynağını aramağa lü-

zum yoktur. Nedeni ve kaynağı ne olursa olsun son zamanlarda Sovyetler bize düşman bir tavır takınmışlardır: Bazı Şark illerimizi istiyorlar, Boğazlarda üsler istiyorlar. Bunları hepimiz biliyoruz. Yalnız çoğumuzun bilmediğimiz bir nokta var: Sovyetler bugün, bu düşmanca emellerini gerçekleştirecek durumda değillerdir. Uzun bir savaştan bitkin bir halde çıkmışlardır. Bellerini doğrultmaları için, en az altı yedi yıla muhtaçtırlar. Bu bakımdan bir korkuluk gibi gösterilen, şu meşhur Sovyet istekleri, hakikatte siyasi bir blöften ibarettir.

Fakat tutalım ki, bu hesaplar yanlıştır da, Sovyetler bize hemen bugün saldırdılar. Bu takdirde, ortada henüz fol yok, yumurta yok iken yardımda bulunmağı teklif eden Amerikalılar ve hattâ İngilizler derhal yanımızda yer alacaklardır. Çünkü Türkiye, Orta Şark petrollerinin ve Akdenizin, yani bu bölgelerdeki Amerikan ve İngiliz menfaatlerinin kilididir. O kilid açıldı mı, Orta Şarktaki ve Akdenizdeki menfaatler de çözülüverir..

Bundan şu netice çıkıyor: Bugün bir vehim uğrunda istiklâlimize veda ediyoruz; ve yarın başkaları hesabına ölmeği şimdiden kabulleniyoruz.

Peki diyeceksiniz, bizi bu duruma sokanlar kimlerdir? Ve niçin bu duruma sokuyorlar?

Amerikan yardımını nimet sayanların başında Halk Partisinin yöneticileri gelir. Bu zatlar kendilerine göre şöyle bir hesap yapmışlardır. Demişlerdir ki: «Demokrasi diye feryad etmelerine rağmen, dünyanın şu kararsız durumunda, Amerikalılar da İngilizler de, tıpkı Frankoyu tuttukları gibi, bizleri de pekâlâ tutabilirler. Çünkü bizim yerimize geçeceklerin, tutalım ki, Demokratların müstakil bir politika takip etmelerinden Amerikalılar da, İngilizler de endişe duyarlar. Zaten İngilizler müttefikimizdir. Amerika da İngilizlerin müttefikidir. Dostlarımızın dostu bizim de dostumuz olur. Kaldı ki, Amerikada Sovyet düşmanlığı alıp yürümekte, savaş hazırlıkları yapılmaktadır. Eğer yarınki savaşta Amerikalıların tarafından olmağı ve şimdiden Amerikan emellerine hizmet etmeği kabul edersek, Amerikan yardımiyle daha sekiz on yıl yerimizde kalırız.»

Hesapları doğru çıktı. Sovyetlere karşı savaşa hazırlanan Amerika, Türkiye denen bu sıçrama tahtasını ele geçirmek için biraz kesesinden, biraz da demokratik idealinden fedakârlık yaptı. Halk Partililer istikballerinden artık emindirler.

Amerikan yardımına söz söyletmiyen bir ikinci zümre de,

bu memleketin büyük karaborsacılarıdır. Bunların yaptığı hesap da şudur: «Amerikan yardımı serbest ticaret demektir. Bakınız, henüz daha yardım başlamadan müdahale başlamıştır. Amerikan hükûmeti, gümrük resimlerinin indirilmesi için, hükûmetimize resmen müracaat etmiştir. Faaliyetimize az çok gem vuran bütün tahdidler kısa bir zamanda tamamiyle ortadan kalkacaktır. Amerikan sermayesi memlekete girecek; çoğunu onlar kazansalar bile, biz karaborsacılara da her halde şimdikinden fazla kâr kalacaktır..»

Karaborsacıların hesabı da doğrudur. Amerikan yardımiyle girecek yabancı sermayeden, çöplenen ve tüylenenlerin mutlaka apartmanları çoğalacak, bankadaki hesapları kabaracaktır. Amma buna karşılık bu memleketin zavallı halkı esaret zincirinden bir daha kurtulamıyacakmış.. Ne çıkar. Bu memleket halkının nasibi asırlardır zaten bu değil midir? Zincirde olduktan sonra, ister ağanın zincirinde ol, ister karaborsacının, ister Halk Partisinin, ister Amerikalıların. Fark etmez. Zincir hep zincirdir. Belki yabancı zincir birazcık daha ağır gelir..

Nihayet, bir de yardıma taraftar olup da, ne Halk Partili, ne de karaborsacı olmıyanlar vardır: Bunlar Amerikan dostlarıdır. Hani bu memlekete Amerikan gözüyle bakan; millî menfaat derken Amerikan menfaatini düşünen; ve Amerikan yardımından söz açarken: «İstiklâl meselelerinde çok hassas olan Türk vatandaşları tamamiyle müsterih olabilirler. Amerikan hareketinde hiç bir hususî menfaat gayesi, hiç bir hususî hesap, hiç bir tahakküm emeli yoktur» diye, tıpkı bir Amerikalı gibi bize teminat verenler yok mu? Bunlar işte onlardır. Bu zatların bu işteki kârını ise varın artık siz düşünün..

Bu elim vaziyet karşısında Atatürkün, Cumhuriyeti ve istiklâli Türk gençliğine emanet ederken söylediği o unutulmaz sözleri ve bu sözler arasında şu cümleyi ibret ve dehşetle hatırlamamak kabil midir?

«... İstikbâlde dahi seni bu hazinenden mahrum etmek istiyecek dahilî ve haricî bedhahların olacaktır...»

ZİNCİRLİ HÜRRİYET, 12 Nisan 1947

YARDIMIN ALEYHİNDE BULUNMAK HER TÜRK İÇİN KUTSAL BİR GÖREVDİR

Amerikan yardımını millete hoş göstermek ve kuşkuları bertaraf etmek için yeni bir strateji kullanıyorlar. Kim yardımın aleyhinde bulunursa, «Sovyetlerin adamıdır» diyorlar. Çünkü bilindiği gibi, Sovyetler de yardımın aleyhindedir. Bunun kurnazca bir strateji olduğu ve işe yarıyacağı muhakkaktır: Sovyetlerle söz birliği ediliyormuş sanısının uyandırılması, yardım aleyhindeki sözleri değerden düşürebilir; ve damgalanmak korkusu da pek çok kimseleri sindirip susturabilir..

Amma susmak kabil mi? İstiklâl göz göre göre elden giderken, bu millet başkaları uğruna savaşa sürüklenirken insan nasıl susabilir? Söylemek; hakikatleri haykırmak lâzım. Dinletmek ve inandırmak lâzım. Bugünkü şartlar içinde bunun pek güç bir iş olduğunu bilmez değilim. Üstelik elimde bu haftalık gazeteden başka vasıta yoktur. Ve karşı tarafta radyosiyle, günlük gazeteleriyle, hitabet kürsüleriyle bütün bir teşkilât vardır. Ve daha kötüsü «Sovyet» damgası yemek vardır. Fakat buna rağmen susmak olmaz! Herşeyi göze alıp bildiklerimi söyliyeceğim. Harcanırsam, bir ben harcanırım. Millet sağ olsun, amma buna karşılık üç vatandaşıma, beş vatandaşıma hakikatleri olduğu gibi gösterebilirsem, kendimi vazifemi yapmış sayacağım.

★

Evet, Sovyetler de yardımın aleyhindeler. Çünkü onlar da biliyorlar ki, yardım maskesi altında Amerika yeni bir savaşın ilk hazırlıklarını yapıyor; ve bu savaş Sovyet Rusya'ya karşı açılacaktır. Amerikan kongresindeki tartışmalardan, bazı senatörlerin demeçlerinden ve Walter Lippman'ın yazdıklarından Sovyetlerin habersiz oldukları düşünülemez.. Ve yine biliyorlar ki,

Türkiye topraklarından hücuma geçen Amerikan kuvvetleri Rusyayı en nazik bir yerinden vurabilir: Kafkasyanın petrol bölgelerine, Urallerdeki maden ve endüstri bölgelerine, kara toprakların hububat anbarlarına Karadeniz kıyılarından girilir. Ve buralar bir kere istilâ edildi mi, Avrupa Rusyası göçmek tehlikesindedir. Sovyetleri Amerikan yardımı aleyhinde bulunmağa yönelten nedenler işte bunlardır.

Ben ise, Amerikan yardımını bambaşka sebeplerden istemiyorum. İki kişi pek âlâ aynı şeyi ayrı sebeplerden istemeyebilirler. Ne Sovyetlerin «adamı» yım, ne de sadece dostları.. Hakkımızdaki kötü niyetlerini öğrendiğim günden beri, hattâ Sovyetlerin düşmanıyım. Ama buna rağmen Amerikan yardımını istemiyorum. Amerikan yardımını: bir kere bizi şimdiden istiklâlimizden mahrum edeceği ve Amerikan himayesi altına koyacağı için istemiyorum. Yardımın şartları malûm: Amerikan Cumhurbaşkanından tutun da, derece derece tâ Amerikalı radyo ve gazete muhabirlerine varıncaya kadar bir takım yabancılar, yardımın yerinde kullanılıp kullanılmadığını kontrol etmek bahanesiyle bizim içişlerimize müdahale edeceklerdir; yardımın sureti tahsis ve sarfı ile alâkalı işlerde Amerikan Cumhurbaşkanından müsaade alınacaktır; Amerika Cumhurbaşkanına yapılan işler hakkında muntazaman raporlar verilecektir. Ve daha buna benzer bir takım şartlar.. Hukuk kitapları bu duruma himaye ismini verirler. Ve himaye altına alınan devletlere de «yarı müstakil» derler. Amerikan yardımını bütün mevcudiyetimle reddetmemin birinci sebebi işte budur.

İkinci sebebi ise, bu yüzden savaşa sürüklenmemizin muhakkak olmasıdır. Çünkü bizden başka herkes biliyor ki, Amerika yeni bir savaşa hazırlanmakta ve Türkiyeyi bir üs olarak kullanmak niyetindedir. Walter Lippman bunu aylardan beri yazıyor. «Sekiz on yıla kadar Sovyetlere karşı açacağımız savaşın siklet merkezi Türkiye'de olacaktır. Zamanı gelince Türkiye'yi bir sıçrama tahtası olarak kullanabilmekliğimiz için, şimdiden burasını nüfuzumuzun altına almalıyız» diyor.

Siz diyeceksiniz ki, hükûmetin ve muhafazakârların yarı resmi sözcüsü sayılmasına rağmen, Lippman nihayet bir gazetecidir. Kabul. Fakat yardım vesilesiyle kongrede yapılan tartışmalara ne buyurulur? Hele gazetelerimizin hayretle ilk sahifelerine geçirdikleri şu sözler herşeyi izaha kâfi değil midir? Senatör Edvvin Johnson demiş ki: «Nefes aldığımız ve yaşadığımız ka-

dar muhakkaktır ki, üçüncü dünya savaşı ortadoğuda ve petrol için yapılacaktır. Bu savaşın muharebe safları Türkiye çöllerinde kurulmak üzeredir.» Dikkat ediliyor değil mi? «Muharebe safları Türkiye'de kurulmaktadır..» Bu sözleri söyliyen bir gazeteci değildir; Amerikan milletinin bir temsilcisidir. Binaenaleyh yardımın savaşı hazırlamak maksadiyle yapıldığını hiç değilse bir ihtimal olarak nazarı itibara almak mecburiyetindeyiz.

Milyonda bir ihtimal ile de olsa, sonu savaşa varacak bir kombinezon Türkiye için bir felâkettir. Çünkü çatışma topraklarımızda olacaktır. Topraklarımızda iki devin çatışmasından bize ne kalacağını kestirmek ise, güç olmasa gerek. Bu savaşta bunun bir çok örneğini gördük. Amma diyebilirsiniz ki: «Bu suretle asırlık bir düşmanımızın yere serilmesine yardım etmiş olacağız. Evlâdlarımız yarın nefes alacaklar.» Bu da muhakkak değil. Üçüncü dünya savaşını mutlaka Amerika kazanacaktır diyemeyiz. Koca Alman ordusunun akıbetini unutmıyalım. Rusyanın Amerikaya galebe çalması hiç de ihtimal dışında değildir. Fakat tutalım ki, Amerika Sovyet Rusyayı sonunda ezecektir. Fakat Sovyetler ezildiği gün, biz onlardan daha iyi bir durumda olmıyacağız. Çünkü topraklarımızdan yakıcı, yıkıcı ve öldürücü iki harp dalgası geçecektir: Sovyet dalgası, Amerikan dalgası.. En iyi evlâdlarımızı gömdükten, evsiz barksız, aç sefil kaldıktan sonra, galip gelmişiz ne çıkar?. Hem de Amerikan işgali altında bir galibiyet.. Ve sonra niçin? Bize saldırsalar, bundan daha elverişsiz şartlar altında da savaşı göze alırız; ve nitekim bugüne kadar hep almışız da.. Fakat bu sefer saldıran yok. Aksine biz saldırmağa hazırlananlarla işbirliği ediyoruz.

Nasıl! Nasıl! diyeceksiniz; ya Rusların mahut talepleri? Karsı istemiyorlar mı? Ardahanı istemiyorlar mı? Boğazlarımızda üs istemiyorlar mı? Bunlar Sovyetlerin tecavüz emellerini açıkça göstermiyor mu?

Sovyetlerin bize karşı düşmanca bir siyaset takip ettikleri muhakkaktır. Fakat bu düşmanca siyaseti Sovyetler hemen bugün gerçekleştirmeğe kadir değillerdir. Sovyetler bu savaştan bitkin çıkmışlardır. Kendilerine gelip yeni bir savaşı göze alabilmeleri için en az sekiz on yıl geçmesi lâzımdır. Bunu hiç düşünüp taşınmadan söylemiyorum. Beş yıllık Sovyet plânları elimizde şaşmaz bir ölçüdür. Beş yıllık plân demek, belirli bir iktisad

durumundan daha ilerisine geçmek demektir. Bu ölçü barış zamanları için geçerli olduğuna göre, savaştan çıkan bir Rusyanın da en az beş yıl sonra bugünkünden daha iyi şartlara kavuşabileceği aşikârdır. Bu müddete bir dünya savaşını göze alabilmek için gereken hazırlık zamanını da ekliyecek olursak, Sovyetlerin daha sekiz on yıl savaş açamıyacakları, bize saldıramıyacakları meydana çıkar.

Fakat biran için kabul edelim ki, bu hesaplarımız yanlıştır da, Sovyetler hemen yarın bize hücum ettiler. Ve Amerikan yardımını reddettiğimiz için de Sovyetlerin karşısında biz tek başımızayız. Bu takdirde ne olur dersiniz? Amerikalılar ve İngilizler derhal yardımımıza koşarlar. Çünkü Sovyetlerin Türk topraklarına inmesi, Akdeniz ve Yakın şarktaki Anglo - Amerikan menfaatlerine açık bir tecavüz teşkil eder. Yardım teklifi, bunun böyle olacağına delildir.

Binaenaleyh, siyasetimizin bu hakikatlere göre ayarlanması lâzımdır. Ben diyorum ki, mevhum tecavüzlere karşı koymak için Amerikan himayesine girmek bir çılgınlıktır. Ve memleketin bu yüzden savaşa sürükleneceğini bilip de bu himayeyi istemek ise, çılgınlıktan da fazla bir şeydir.

Şu halde ne mi yapmalıyız? Nasıl bir yol mu tutmalıyız? Anlatayım:

Mademki, Sovyetler bize daha sekiz on yıl hücum edemezler; ve hücum ettikleri takdirde Amerikalılar nasıl olsa bize yardım edeceklerdir.. Yapılacak ilk iş: Amerikaya teslim olmaktan vazgeçmek ve Amerikan yardımının normal bir borç alma şeklini almasına çalışmaktır. Yapılacak ikinci iş de şudur: Amerikalılarla birlikte Sovyetlere galip gelsek bile netice bizim için hüsran olacağına göre, ne yapıp yapıp savaş dışında kalmak çarelerini aramaktır. Bunun pek zor olacağını zannetmiyorum. Çünkü bizim savaş dışında kalmamız hem Sovyetlerin, hem de ısrar etmek ve anlaşmak şartiyle, Amerikalıların işine gelir. Zira böylelikle Sovyetler en hassas noktalarını, endüstri ve tarım bölgelerini emniyete almış bulunacakları gibi, Anglo - Amerikanlar da Akdeniz ve Yakınşarktaki menfaatlerini korumuş olacaklardır.

Amma böyle bir politikayı başarı ile uygulayabilmemiz için, bugünkünden başka bir hükûmetin işbaşına gelmesi şarttır. Bu-

güne kadar tek taraflı bir siyaset takip eden ve Anglo - Amerikanlara teslim olan C.H.P. yöneticilerinin, iki tarafa da emniyet telkin eden bir rol oynamalarına artık imkân kalmamıştır. Milletin itimadını kaybetmiş ve iktidarda durmak için, düşündüğü türlü çareler arasında, boyuna mevhum dış tehlikeler yaratmak zaruretini de duyan bir partiden, bu beklenemez. Bunu bize ancak kendi istikbalinden endişesi olmıyan bir parti ve milletçe sevilen devlet adamları getirebilir. Amma böyle bir partiyi, bu çapta devlet adamlarını bekleyedururken, hepimize kutsal bir vazife düşmektedir: Bizi esarete, savaşa ve ölüme sürükleyecek olan Amerikan yardımının, her yerde ve her zaman aleyhinde bulunmak..

ZİNCİRLİ HÜRRİYET, 19 Nisan 1947

YARDIM KONUSUNDA ŞUNLARI DA BİLMELİYİZ!

Diyebilirsiniz ki: «Şunun bunun söylediklerini bir tarafa bırakalım. Amerikanın savaşa hazırlandığına delâlet edecek bir takım müsbet vakıalar gösterebilir misin?»

Şu halde dinleyiniz. Bildiklerimi anlatacağım:

1945 yılının ekim - kasım aylarında Amerikan endüstrisinin koca kralları Absekonda bir toplantı yaptılar. Toplantının birinci hedefi, savaş endüstrisi üretimlerinin seviyesinin düşmemesi için çareler aramaktı. Müzakereler ve kararlar yayınlanmış olmadığı için konferansta neler konuşulduğunu ve nasıl bir neticeye varıldığını bilmiyorum. Yalnız kuvvetle tahmin ediyorum ki, Absekonda savaş malzemesi stoklarının akıtılması işi görüşülmüştür. Çünkü konferansın hemen arkasından savaş endüstrisi başkanı Donald Nelson ilgili makamlara bir rapor sundu. Bu raporda Amerikan harp stoklarının nasıl akıtılacağı ve nasıl yenileneceği izah edilmekte ve bu arada dünya milletlerinin Amerikan silâh ve malzemeleriyle donatımı tavsiye edilmektedir.

Absekon konferansından ve Nelson raporundan sonradır ki, Amerika Birleşik Devletleri, cenup Amerikası devletlerine ve İngiltere ile Fransaya silâh satmak ve silâh modellerini birleştirmek hususunda tekliflerde bulunmuştur. Fakat bu teklifler, moda sı geçmek üzere olan Avrupadaki stoklar için yapılamazdı. 1944 modeli silâh ve malzemeyi bugün kim alır? Gerek İngiltere, gerekse Fransa, Amerikadan yeni silâhlar istiyorlardı. Binaenaleyh bu stokların akıtılması için başka bir yol bulmak icabetmiştir. Amerikanın yakın şarkta menfaatler edinmesi bu yolun açılmasına sebep oldu.

Bilindiği gibi savaşın bir numaralı galibi sıfatiyle, Amerika dünyanın dört köşesine yayılırken, bu arada İran ve Arabistan petrol kuyularını da ele geçirmiştir. İngiliz kumpanyaları hisselerinin büyük kısmını Amerikan firmalarına satmışlardır. Ve Ame-

rkalılar üretimi arttırmak için İran ve Arabistan çöllerine milyonlar dökmüşlerdir.

Bir yakın Şark devleti oluverince, Amerika bu bölgenin emniyet ve muhafazasiyle alâkalanmak zorunda kaldı. İngiltere bu işi göremez bir durumda idi. Ve Sovyet Rusya, İran ve Arabistan petrollerine karşı hiç de kayıtsız değildi. Amerika Yakınşarkta asker bulunduramazdı. Buna ne Amerikan milleti razı olurdu; ne de Amerikan maliyesi.. Çaresiz bir bekçi arandı. Öyle bir bekçi ki, Sovyetlerin önünü kesecek ve icabında Amerikalılar yetişene kadar döğüşecek bir bekçi.. Türkiyeyi buldular. Zaten Türkiyeden iyisini bulamazlardı. Asırlardır Çarlık Rusyanın emperyalist emellerine karşı koymuş ve bugün de Sovyetlerin haksız bir takım isteklerine maruz kalan bir millet sıfatiyle, Türkler Sovyetlere karşı fisebilillah döğüşürler. Kaldı ki, Türkiye'de bunu kolaylaştıracak bir durum da vardı. Milletin itimat ve sevgisinden tamamiyle mahrum olan C.H.P. yöneticileri iktidarda kalmak için böyle bir fırsat kolluyorlardı. Amerikanın yardım teklifi işte bu şartlar içinde yapıldı.

Diyebilirsiniz ki, bütün bunlar Amerikanın bir savaş hazırladığını göstermez. Doğrudur. Amerikanın savaş hazırlattığını anlamak için Amerikada olagelen değişiklikleri de bilmek lâzımdır.

Roosevelt, emperyalizmin yıkılması ve âdil bir dünya düzeninin kurulması için savaşmıştı. Roosevelt maalesef zaferi görmeden öldü. Yerine geçen Truman, onun çapında bir insan değildi. Demokratların yıldızı söndüğü ve büyük sermayedar gruplarının gemi azıya aldıkları bir sırada iktidara gelen bu zat, lâzım gelen dirayet ve enerjiyi gösteremedi. Gaf üstüne gaf yaptı. Amerikan tarihinde belki ilk defa olarak, vekillerin başkanı tekzip ettikleri görüldü. Son seçimlerde Cumhuriyetçilerin kazanması, Truman'ı büsbütün yıktı; ve Amerika Roosevelt zihniyetine veda ile, koyu bir irticaa gömüldü. Amerikan sermayesi galibiyetin verdiği imkânlardan faidelenmek yolunu tuttu. Ve Sosyalist akideleri her ne pahasına olursa olsun boğmak azmiyle harekete geçti. Amerikada büyük tröstlerin başındakiler şöyle düşünüyorlar: «Fırsat elimizde iken istikbali de emniyet altına almalıyız. Sosyalizm tehlikeli bir şekilde yer yüzüne yayılıyor. Rusyadan başka, bugün İngiltere, Fransa, İtalya, Belçika, Danimarka, İsveç ve bütün Orta Avrupa ve Balkanlar Sosyalist hükümetler tarafından idare ediliyor. Bırakılırsa Yunanistan da bunlara katılacak. Derhal harekete geçmeliyiz ve Sovyet Rusya'-

ya kat'i bir darbe indirmeliyiz. Sovyet Rusya yıkılacak olursa en az yüz yıl rahat nefes alırız..»

Zaman ve zemin de gerçekten pek elverişliydi. Sovyet Rusya herkesin antipatisini çeken bir siyaset takip ediyordu: Milletlerarası konferanslarda uyuşmaz ve haşin davranıyor, istilâ ettiği memleketlerde kendine taraftar hükûmetler kuruyor; bunları iktisaden kendine bağlıyordu. Amerika'da büyük sermayedarların elindeki radyo, gazete ve dergiler dört koldan faaliyete geçtiler. Sovyet aleyhdarı bir propaganda alıp yürüdü. O derece ki, çekingen davranan ve üçüncü bir savaştan kaçınanlar bile kendilerini bu girdaba kaptırdılar. Tasavvur buyurunuz: Cumhurbaşkanlığı muavinliği etmiş bir zata, Wallace'e vatan haini diyecek kadar gözler karardı. O Wallace ki, Roosevelt'in en yakın çalışma arkadaşı olmuştur.

Bugün Amerika, üçüncü dünya savaşını kaçınılmaz bir zaruret olarak karşılamağa alışmıştır. Bunu kimin hesabına yapacağını düşünmiyor. Yalnız en elverişli zamanda ve en elverişli şartlar içinde savaş açmak istiyor. Elverişli zaman kollanacaktır. Fakat elverişli zemin şimdiden hazırlanıyor.

İşte Amerikan yardımı bu kocaman örümcek ağının bir parçasıdır. Absekon konferansını; harp endüstrisi üretimlerinin seviyesinin düşürülmemesi endişesini; silâh stoklarının akıtılması meselesini birbirine ekler ve bu olayları bugün Amerikada hâkim olan zihniyet içinde mütalea ederseniz öyle zannediyorum ki, üçüncü bir dünya savaşının hazırlandığını anlamakta ve Türkiye'ye bu savaşta düşen rolün ne olduğunu keşfetmekte güçlük çekmezsiniz.

ZİNCİRLİ HÜRRİYET, 19 Nisan 1947

«ZİNCİRLİ HÜRRİYET» İN SAHİBİ MEHMET ALİ AYBAR DİYOR Kİ: [1]

— Bunu beklemiyordum, dersem yalan olur. Çünkü, gençlik adına kazan kaldırmak artık bugün, siyasî geleneklerimiz arasına girmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi, Sıkı Yönetimin ve anti - demokratik kanunların kâfi gelmediği yerlerde gençliği kullanıyor. Şu son bir iki yıllık hürriyet mücadelemizde, bunun iki üç örneği vardır. Tan Matbaası İstanbul'da taşlandığı zaman bir yazı yazmış, hürriyet ve demokrasi rejimine ulaşmak için çabaladığımız şu sıralarda okur - yazar gençliğin, özellikle Üniversite gençliğinin beğenmedikleri, memlekete zararlı buldukları fikirlere balyozla, matbaa yıkarak ve gazete yırtarak değil, faydalı buldukları fikirleri ileri sürerek karşılık vermeleri gerektiğini söylemiştim.

Bugün bu sözlere ilâve edilecek bir şey yoktur. Yalnız şu vardır ki, artık iş çığırından çıkmıştır. Zira gençliğin asıl galeyanı ve Kızıllara karşı nümayiş falan filân gibi sözlerin artık hakiki mânaları anlaşılmış bulunuyor. Bugün hürriyet mücadelesinin düğüm noktası öyle zannediyorum ki Kızıllık damgasındadır. İktidar partisi kendisi için tehlikeli saydığı her hareketi evvelâ bir kızıl damgasile damgaladıktan sonra gençliğin asil?! heyecanlarına terkediyor.

Zincirli Hürriyet için de aynı usul kullanılmıştır. Amerikan yardımının aleyhinde bulunmaklığım vesile ittihaz edilerek, evvelâ tahrik havası yaratılmıştır.

Üç gün önce gençlik adına yazılmış imzasız bir tehdit mektubu almıştık. Bu mektupta Kızıl propagandası yaptığım söylendikten sonra yakında cezasını bulacağım da ilâve ediliyordu. Nihayet bugün, hâdiseden iki saat önce bir nümayiş yapılacağı ha-

---

[1] **Demokrat İzmir, 20 Nisan 1947. İzmir'de 100 - 150 kişinin Zincirli Hürriyet idaresine tecavüz ve gazeteleri yırtma olayı üzerine verilen demeç.**

berini duyduk ve malûm hâdiseler oldu bitti. Gazete satıcılarından gazete toplayıp yırtıp yaktıktan sonra, seksen, yüz kadar genç matbaanın demir kapısını zorlayarak içeri girmişler ve polis nezaretinde olan makinelere dokunmayıp yalnız gazeteleri yırtmışlardır.

Allah rızası için söyleyin, lâzım gelirse «Zincirli Hürriyet» te bu memleketin menfaatlerini korumak, istiklâlimiz üzerine titremek ve hürriyet için cenkleşmekten başka tek bir satır gösterilemez.

Gençlilk galeyana gelmiş. Ne için galeyana gelmiş?. Aman istiklâlimiz elden gidiyor, körü körüne bir savaşa sürükleniyoruz, ne yapıp yapıp bu savaş dışında kalmak yolunu ve çarelerini bulmalıyız, yoksa sonumuz Polonyanın sonu olur dediğimiz için..

Ve şu okur yazar gençliğin gazete parçalayan asil heyecanına bakın ki, yırttığı gazetenin ilk sahifesinde Atatürk'ün Cumhuriyet ve istiklâli gençliğe emanet eden o kutsal hitabesi vardı.

Kızıldır dedikleri «Zincirli Hürriyet» te ve Sıkı Yönetimin kapattığı «Hür» de ve bugüne kadar yazdığım yazılarda Kızıl denilecek ve bu toprakların ve bu vatanın menfaatlerinden ve bu milletin biraz daha müreffeh, müstakil ve hür yaşaması endişesinden başka gizli veya açık bir maksat takip eden tek bir satırı, tek bir kelimeyi göstermelerini «o asil heyecanlı» gençlerden isterim. Ama o «asil heyecanlı gençler» yırttıkları gazeteyi eminim ki okumamışlardır bile. Okumak herhalde âdetleri değildir. Okumuş olsalardı, nasıl bir günah işlediklerinin elbette farkına varırlardı.

Hürriyet mücadelesi kritik bir safhaya girmiş bulunuyor. Hürriyet uğrunda mücadele eden herkesin bunu anlaması lâzımdır. Kızıl damgası yemekten çekinip susmak değil, aksine mücadeleye devam etmek ve kızıllık damgasının Halk Partisinin elindel nasıl bir koz olduğunu millete anlatmak ve duyurmak lâzımdır. Eğer içimizde kızıllık propagandası yapanlar varsa, bu memlekette komünizm bir suç olduğuna göre, bunların derhal mahkemelere verilerek cezalandırılmaları işten bile değildir. Ve bu işten bile değilken, Halk Partisinin, gençliğin asil galeyanına müracaat etmesi, pek mânalıdır. Tekrar ediyorum:

Kızıllık damgası da hürriyet hareketlerini boğmak için, Cumhuriyet Halk Partisinin elinde bir silâhtır. Ve yine tekrar ediyorum: Zincirli Hürriyette ve diğer gazete ve dergilerde bugüne kadar yazmış olduğum yazılarda «Kızıl» sayılacak bir tek kelimenin gösterilmesini istiyorum.

Nümayiş yapan genç arkadaşlarıma diyorum ki:

— Allah rızası için âlet olmayınız. Okur yazar kimseler olmak haysiyetile hükmünüzü vermeden, anlayıp dinlemek mecburiyetindesiniz. Size filânca Kızıl mıdır? diyorlar. Araştırınız!.. Eğer bu adam yazı yazmış ise, yazılarını okuyunuz, iyice okuyunuz. Kızıl ise, kızıllığı bu yazılardan elbet meydana çıkacaktır. Herhalde, körü körüne hareket etmeyiniz. Yazık oluyor. Yarın bu yaptıklarınızın mânevi mes'uliyetini elbet duyacaksınız..

İstanbul ve çevresinde 1939 yılından beri süregelen Sıkıyönetim nihayet kalktı. Mehmet Ali Aybar, ZİNCİRLİ HÜRRİYET'i İstanbul'da çıkarmak istedi ve ilk sayısını yeni seri, sayı 1 olarak yayınladı: 5 Şubat 1948. Mehmet Ali Aybar, daha önce de olduğu gibi imzalı, imzasız bir çok yazılarla HÜR ve ZİNCİRLİ HÜRRİYET'lere bol bol emek veriyor, fikirlerini yayınlıyordu. ZİNCİRLİ HÜRRİYET'in bu yeni ilk sayısı İstanbul'daki bütün kâğıd üstünde demokrasi taraflılarını, ırkçı-turancı takımını ve sözde gelenekleri korumak için didinen ve kendilerine «Anadolucu» diyenleri bir noktada birleştirdi: Ne yapıp yapmalı, Aybar'ın gazetesini yayınlatmamalı. Ve matbaacılara göz dağı verildi, yakıp, yıkmadan, TAN ve öteki gazetelerin başına gelenlerden, daha beterlerine hazır olmalarından dem vuruldu. ZİNCİLİ HÜRRİYET'teki fikirlere dört taraftan saldırıya geçildi.

Fikirlerini yayma imkânı bulamıyan Aybar, bu gizli kapaklı baskıları gün ışığına çıkaran ve sonra da Cumhurbaşkanına hakaret iddiasıyla 3 yıl hapse mahkûm edilmesine yol açan ünlü mektubunu yayınladı:

ZİNCİRLİ HÜRRİYET sahibi Mehmet Ali Aybar'dan İstanbul Valisi Lütfü Kırdar'a açık mektup.

İstanbul'da tek sayı çıkabilen ZİNCİRLİ HÜRRİYET'te Mehmet Ali Aybar'ın yazdığı bazı makalelerle, Kırdar'a mektubunu sunuyoruz.

DERLEYENLER

DOSTA DÜŞMANA BEYANNAME

İşte tekrar çıkıyoruz. Aylardır susturulduktan sonra, ilk fırsatta tekrar çıkıyoruz. Ama ümide kapılmadan çıkıyoruz. Çünkü biliyoruz ki ,bugün efendilerimiz yalnız Demokrat Parti liderlerinin, ırkçıların, bir de yobazların konuşmasına müsaade buyurmuşlardır; o da Vaşington'a sadık kalmak şartıyla.. Ve yine biliyoruz ki, efendilerimizin elinde bizi susturmak için türlü vasıtalar vardır: Antidemokratik kanunlarla olmazsa, iftira ve yalan çamuru saçan gazeteleriyle, o da olmazsa, Üniversite Gençliğinin temiz ismini istismar eden uşaklariyle, bizi istedikleri anda susturabilirler. Bunu biliyoruz. Fakat biz de efendilerimizin şunu bilmelerini istiyoruz ki, bu memleketin hayrına bildiğimiz hakikatleri, yılmadan, usanmadan tekrarlıyacağız. Hiç bir kuvvet bu mukaddes vatan borcunu ödemekten bizi alıkoyamıyacaktır.

Bu memleketin hayrına bildiğimiz hakikatleri, gazetemiz tekrar çıkarken, dosta düşmana karşı işte ilân ediyoruz.

★

Biz de hürriyet ve demokrasi istiyoruz. Fakat, Halk Partisi liderlerinden ırkçı ve ümmetçilere, diktatör eskilerinden faşist çıraklarına kadar, bugün herkes aynı şeyleri ister göründükleri için, hürriyet ve demokrasiden ne anladığımızı hemen söyleyiverelim.

Biz, hürriyet denince şunu anlıyoruz: Yirminci asır uygarlığının maddî manevî her türlü nimetlerinden halk yığınlarının serbestçe faydalanmak imkânlarına gerçekten malik olması.. Bunu halk yığınlarına sağlayan ve halk yığınlarının iştirak ve denetimi altında işleyen hükûmet ve idare şekline de, biz demokrasi diyoruz. Bu, halk yığınlarına mensup her vatandaşın de-

vanılı ve belli bir iş sahibi olması demektir. (Unutmıyalım ki, belli işi olmıyan, beş milyondan fazla vatandaşımız vardır.) Bu her vatandaşın emeğinin tam karşılığını alması demektir. (Memleketimizde senelik geliri 120 lirayı aşmıyan, yani gündelik kazancı 33 kuruş olan beş milyon insan yaşıyor.) Bu, mağara kovuklarında yaşıyanlarımızın, pırtılara bürünenlerimizin ev bark sahibi, giyecek sahibi olması demektir. Bu, gıdasızlıktan yirmi beşinde ihtiyar görünenlerimizin, çalışan insanların muhtaç olduğu kaloriyi alması demektir. Bu, sıtmadan, veremden, frengiden, trahomdan ve daha nice hastalıklardan kırılanlarımızın, hastanede yatmaları, tıbbın en yeni keşiflerine göre tedavi görmeleri demektir. Bu, onların da kendi gazeteleri, kendi matbaaları, kendi radyo merkezleri, kütüphaneleri, tiyatroları, sinemaları, salonları, spor sahaları olması demektir. Bu, halk çocuklarının, Üniversite de dahil, parasız okuması demektir. Bu, onların yarın endişesi duymadan baskısız, korkusuz yaşamaları demektir. **Bu, halk yığınlarının gerçekten hükûmete katılınası ve hükûmeti denetlemesi demektir. Hulâsa, bu, resmî nutuklardaki efendimizin sahiden efendi olması demektir.**

Bunun için de, kâr gayesiyle yapılan üretim yerine toplum ihtiyaçlarını karşılayan üretim sisteminin konması, yani plânlı bir iktisat sisteminin tatbiki lâzımdır ki, sınırlı ve belirli ellerde biriken millî servet asıl sahibine, yani millete dönsün ve halk yığınlarının kurtuluşu yolunda kullanılsın.

Bu itibarla serbest teşebbüsün, halk yığınlarının menfaatlerini bozmadığı ölçüde muhafazasını, büyük üretim araçlarıyla kredi ve ulaştırma vasıtalarının orman ve madenlerin mutlaka millileştirilmesini, ticaretin de kontrol altına alınmasını istiyoruz.

İşte bizim hürriyet ve demokrasi anlayışımız.

Dış münasebetlerdeki durumumuza gelince: Kuvvayi Milliye ruhuna sadık kalınmasını istiyoruz. Bu, bütün bir programdır. Çünkü Kuvvayi Milliye ruhu siyasî ve iktisadî istiklâlimizi, toprak bütünlüğümüzü her şeyin üstünde tutar. Kuvvayi Milliye ruhu, her şeyden evvel Türk halk kütlelerinin menfaatini gözönünde bulundurmağı emreder. Çünkü Kuvvayi Milliye ruhu emperyalizm düşmanıdır. Kuvvayi Milliye ruhu dünya barış idealinin hizmetindedir. Dünya milletleriyle ve komşularımızla dostluk bağları kurmamızı ister. Çünkü Kuvvayi Milliye ruhu

savaş kışkırtıcılığının her türlüsünü reddeder.

Dış politikamıza bu ruhun aydınlığında bakılınca açık olarak görülür ki, bugün Türk milletinin öz menfaatleri, dünyanın her iki büyük devleti ile yani hem Sovyet Rusya ile, hem de Birleşik Amerika ile hakiki ve samimî dostluk bağları kurulmasını âmirdir. Yarın savaş olacağını farzederek, bizim savaş dışı, tarafsız kalmamızı temin edecek çareleri biz bu günden aramalıyız. Son savaşta iki defa istilâ edilen Polonyanın acıklı halini unutmayalım. Evet biliyoruz; bizim savaş dışı kalmaklığımız yalnız bizim elimizde olan bir iş değildir. Fakat bu uğurda çalışmak, hiç değilse şimdiden taraf tutmamak kabildir; daha doğrusu kabildi. Sakın bizim gibi küçük bir devlet için bunun imkânsız olduğu söylenmesin. Çünkü meselâ İsveç'in bugünkü politikası budur. Onun yaptığını bizim yapmamamız, yapamamamız için makul hiçbir sebep yoktur. Ve İsveç'in stratejik durumu, önem bakımından bizimkinden aşağı değil, belki de fazladır.

Halk Partisi hükûmetlerinin, Demokrat'ların da onayı ile takip ettiği tek taraflı siyaseti, bu milletin menfaatlerine uygun bulmuyoruz. Çünkü bu siyaset istiklâlimize daha şimdiden halel getirmiştir. Filhakika Amerika ile akdedilen yardım andlaşmasının, yardımın hüsnü suretle kullanılıp kullanılmadığını kontrol bahanesiyle Amerikan hükûmetine tanıdığı yetkiler istiklâl kavramı ile bağdaşamaz.

Ama denilebilir ki, Sovyet Rusya'nın dostluğa sığmayan bir takım üs ve toprak isteklerinde bulunmasına karşı başka ne yapılabilirdi?

İstiklâl savaşlarının ilk günlerinde kurulan ve son yıllara kadar devam eden bir dostluğun sebepsiz düşmanlığa çevrilebileceğine inanmıyoruz. Bunun elbet birtakım sebepleri olacak. Bu sebepleri bulup kaldırmak, eski dostluğun yeniden kurulmasına çalışmak lâzımdı. Elbetteki bu, karşılıklı yapılacak bir iştir. Fakat biz kendi hissemize düşeni mutlaka yapmalıydık; yapmalıyız. Unutmamalıdır ki, Rusya bize çok yakın, Birleşik Amerika da çok uzaktır.

Biz, Amerikan menfaatleri uğruna harp hareketlerini on beş yirmi gün geciktirmek için Türk milletinin ilk ağızda harcanmasına razı değiliz.

Ne sovyet peykliği, ne Amerikan köleliği.

Dosta düşmana karşı ilân ediyoruz: İç politikada ve dış politikada bu memleketin hayrına bildiğimiz yol işte budur. Ne sinsilik, ne gizlilik, ne maske. Türk halk yığınlarının istiklâli, hürriyeti, refahı için apaçık bir mücadele. Tuttuğumuz yolun bu memleket halkının hayrına olmadığını iddia ve isbat edebilecekler varsa, bekliyoruz. Hodri meydan!. [1]

ZİNCİRLİ HÜRRİYET, 5 Şubat 1948, Sayı: 1 (Yeni seri)

---

[1] Yukarıdaki yazının Türkiye İşçi Partisi'nin tüzük ve programındaki fikirleri yıllarca önceden dile getirdiği hususa dikkati çekmek isteriz. Gerçekten de Aybar'ın kaleme aldığı «Dosta Düşmana Beyanname» başlıklı yazıda gerek demokrasi ve hürriyet anlayışı bakımından, gerekse bağımsızlık, millî güvenlik ve dış politika anlayışı bakımından TİP'in bugün uyguladığı prensipler arasında tam bir uygunluk bulunmaktadır. Bu da bir sosyalist partinin rast gele doğmadığını, program ve tüzüğünün, uyguladığı politikanın özünü; kökleri geriye doğru uzanan mücadelelerin, savaşların ve fikirlerin teşkil ettiğini bir kere daha ortaya koymuş bulunuyor.

DERLEYENLER

İLERİ DEĞİL, GERİ GİTTİK

Üç yılda çok şeyler oldu diyenler var. Halk Partili'ler, bazı Demokrat'lar ve birtakım muhalif (!) gazeteler bu aradadır. Çok şeyler olmuş! Bir bakıma doğrudur: Muhalif partiler kuruldu; tek dereceli seçimler yapıldı; Saraçoğlu gitti, Peker geldi; o da gitti, Saka geldi; hürriyet misakları, 12 temmuz tarihli beyannameler yayınladı; Sıkıyönetim kaldırıldı. Hattâ insanı şaşırtan bir takım şeyler de oldu: Hürriyete şal örtenler; antidemokratik denilenlere rahmet okutacak kanunlar çıkarıp, muhalefeti boğuvereceklerini iftiharla söyliyenler, hürriyet ve demokrasi kahramanı kesildiler.

Evet, üç senede çok şeyler oldu. Fakat acaba bu olanları bir ilerieme, hürriyete doğru bir adım saymak kabil midir?

Bu sualin cevabını, eski günleri bu günümüzle mukayese ederek isterseniz birlikte arayalım.

★

Üç sene evvel, henüz hürriyet ve demokrasi hareketi başlamadan, manzara şuydu!

Devletin başında bir Cumhur Başkanı vardı. Bu öyle bir Cumhur Başkanıydı ki, Anayasa'mıza göre selâhiyetleri pek mahdud iken, kendisi Halk Partisi'nin, yani memleketteki tek partinin, faşist örneği üzere kurulu biricik parti başkanı, hem de değişmez başkanı olduğu için, dilediğini yapar, buyrukları kanun olurdu. Bu durumu pek güzel ifade ettiği için olacak, kendisine Führer'ler, Duçe'ler misillû «milli Şef» denirdi.

Milli Şef'ten hemen sonra, Bakan'larla Milletveki'lleri gelirdi. Anayasa'ya göre Bakanlar, Büyük Millet Meclisine karşı mes'ul olmak lâzım gelirken, milletvekillerini de, bakanları da şef tayin ettiği ve hepsi de aynı partiden oldukları için, neti-

cede hem bakanlar, hem milletvekilleri yalnız ona karşı mes'ul ve ona bağlıydılar.

Bakan'larla Milletvekilleri'nin arasında «yârânın» görünmez kalabalığı yer alırdı. Bunlar, büyük tüccar, müteahhid, bankacı, fabrikatörler olup, ehliyet ve kabiliyetlerine binaen hep büyük çaptaki işlerin çevrilmesine memur idiler.

Daha sonra idare çarkının muhtelif kademeleri gelirdi. Umum müdürden, validen tutun da, polis ve jandarma neferine kadar.

Bunun altında: Münevveri, yarı münevveri ve serbest meslek erbabının çarçurlarıyla orta halk tabakası.. Nihayet en altta: Sıtmadan, veremdeen, frengiden, trahomdan ve daha nice hastalıklardan kırıla kırıla, en üst kademelerdeki efendilerini doyurmak için, fakat kendi doymadan çalışan o mübarek, o cefakeş Türk milleti vardı.

Kanun ve nizamlarımızın görünüşü de şuydu:

Başta Cumhuriyet Halk Partisi'nin program ve nizamnamesi yer alırdı. Onun hemen altında, ondan ilham alan bir takım kanunlar: Tunceli kanunu, iskân kanunu, istiklâl mahkemeleri kanunu, polis vazife ve selâhiyet kanunu, sıkıyönetim kanunu, matbuat kanunu, cemiyetler kanunu ve bunlar nev'inden bir takım kanunlar. Daha sonra: Askeri ceza kanunu ile askerî mahkemelerin teşkilât kanunu ve faşist İtalya'dan alınan Türk ceza kanunu. Hülâsa Şef hükûmetini ayakta tutmağa ve yürütmeğe mahsus çeşit çeşit buyruklar ki, bunlara bugün antidemokratik kanunlar diyoruz.

İnsan hak ve hürriyetlerini zincire vuran nizam ve talimatnameden sonra, çok sonra ve en altta: mumyalaştırılmış Anayasa'mız gelirdi. Tıpkı Türk milleti gibi..

★

Bugün de manzara şudur:

Bir kere kanun ve nizamlarımız manzumesinde herhangi bir değişiklik olmadığı meydandadır: Tunceli kanunu ile bir de iskân kanunu galiba yürürlükten kaldırıldıysa da, öteki antidemokratik kanunlar hâlâ yürürlüktedir. Milleti oyalamağa çalışanlar: Değiştirilecek diyorlar. Tutalım ki değiştirilecekler. Ama bundan ne çıkar? Malûm ya, basın kanunu da değiştirilmişti; eskisini mumla arıyoruz.

Halk yığınlarının durumunda da bir değişiklik yoktur: O, efendilerimizi doyurmak için gene takatin üstünde çalışır; gene yarı açtır; gene türlü hastalıklarla kırılır; gene pırtılara bürünür, mağara kovuklarında barınır ve sesini çıkamadan feleğe boyun eğer. Yalnız bir kerecik, 1946 senesinin 21 temmuzuna tesadüf eden mübarek bir pazar günü sesini duyuracak oldu ve boyunun ölçüsünü aldı.

Aydını, yarı aydını ve serbest meslek erbabının çurçurlarıyla orta halk tabakası da eskisi gibi, çıkarına göre şakşakçılıktan dedikoduya, dedikodudan şakşakçılığa yuvarlanıp gidiyor. Gestapo örneğindeki gizlisi ve aşikâresiyle polis, gene polis; jandarma neferi, gene jandarma neferi; vali de gene validir. Ahmet Demir'lerin, Fazlı Güleç'lerin, Şefik Soyer'lerin gene astıkları astık, kestikleri kestiktir. Arslanköy faciası, Senirkent trajedisini kovalıyor. Gene milyonluk suiistimaller oluyor ve örtülüyor; ve gene «yârân» büyük işler çeviriyorlar. Milletvekilleri gene ezici çoğunlukla Halk Partisi'nin vekilleri, bakanlar da onun bakanlarıdır. Ve «Millî Şef» İnönü gene Cumhur Başkanıdır. Yalnız şu farkla ki, artık kendisine «Millî Şef» denmiyor. Yerine «Partilerüstü hakem», «Demokratik gelişmelerin öncüsü» falan filân gibi lâflar ediliyor.

★

Görülüyor ki, hakikatte değişen hiçbir şey yok. Hepsi boş lâkırdıdan ibaret. Tek parti devrinin kanunları ve bendegâniyle İnönü bugün de başımızda mıdır, değil midir? Meselenin düğüm noktası buradadır. O İnönü ki, 1946 seçimlerinde Halk Partisinin başkanı sıfatiyle seçimleri idare etmiş; o İnönü ki, seçimlerden hemen sonra, tam çok partili parlâmento hayatına gireceğimiz sırada, Recep Peker'i ve benzerlerini iktidara getirmiş; o İnönü ki, Demokrat liderlerini 12 temmuz beyannamesiyle tava getirdikten sonra, yeni Başbakanına: «Bu memlekette antidemokratik kanunlar diye bir şey bilmiyorum» dedirtmiş ve kendisi de Halk Partisi Kurultayında: «Kanunların değiştirilmesi diye bu memlekette bir çekişme konusu tasavvur etmeğe yer yoktur» demiştir; o İnönü ki, bugün hâlâ Cumhuriyet Halk Partisi'nin Başkanı'dır..

İleri değil, geri gittik efendiler !Cumhuriyetle beraber Türk milletini ileri bir cemiyet haline getirecek bir takım prensipler

kabul etmiştik. Gerçi bunların çoğu kâğıt üstünde kalmıştı ama, ileri fikirleri boğmak, geri dönmek de yasaktı. Halbuki bugün? İrtica şahlanmıştır. İleri, Doğru, Güzel ne varsa hücum ediyor. Tekkeler, zaviyeler, ha açıldı ha açılacak ve «Talebe-i ulûm» kazan kaldırıyor. «İstemezük» avazeleriyle rektör dövüyor, hoca kovuyor, gazete kitap paralıyor, matbaa yıkıyor.

Bir de, bu yeni baskı âleti ellerindeyken: «Sıkıyönetimi kaldırdık ya!» derler. Allah âfiyet versin.

Peki, ya Demokrat Parti? diyeceksiniz. O da ileri bir adım değil mi?

Demokrat Parti tatlı bir rüya idi. Bir kısmımız uyandık; bir kısmımız da uyanmak üzeredir. Demokrat Parti başka liderlerin elinde bir kurtuluş hareketi olabilirdi. Fakat yıllarca şef hükûmetlerinin çıraklığını edenler, hürriyet bayrağını ne sıfatla ve nasıl taşıyabilirler? Nitekim taşıyamadılar. «İnönü Ankara'nın 17 inci milletvekilidir» diye ter ter tepinenler nerede? Hepsi İnönü'ye dehalet ettiler.

Hakikat şudur ki, kurtuluş gününden daha çok uzağız. Bize hürriyeti, demokrasiyi, cumhuriyeti, prensibinde kaya gibi sert, yepyeni insanlar getirecektir. Halkın içinden çıkan, onun dilini konuşan yepyeni insanlar..

ZİNCİRLİ HÜRRİYET, 5 Şubat 1948, Sayı: 1 (Yeni seri)

İSTANBUL VALİSİ SAYIN LÜTFİ KIRDAR'A AÇIK MEKTUP

Sayın Vali;

«Yeni Sabah» ta çıkan beyanatınızı okudum. «Gençlerimizin vatanî ve millî meselelerdeki heyecan ve hassasiyetlerini hem anlar, hem de hürmet ederiz. Ancak tabiatiyle bu heyecan ve duyarlık kanun çerçevesi dışına çıkamaz ve çıkmamalıdır» buyuruyorsunuz. Kanun tanımaz bir takım tekrar harekete geçmek üzere olduklarına siz de kanaat getirmiş olacaksınız ki, bu memlekette de kanun olduğunu ve kanuna uyulması lâzım geldiğini söylemek lüzumunu duydunuz. Bir devlet adamının bu lüzumu duyması, buna mecbur olması acı şeydir.

Yıllardanberi kanunsuzluk içinde geçen hayatımızın, bu günlerde hiç şüphesiz en ölçüsüz, en korkunç anlarını yaşıyoruz. Üç beş kişinin hususî maksatlarla kışkırttığı bazı Üniversiteliler: «Memleketin polisi, jandarması, ordusu, adliyesi vardır demeden harekete geçeceğiz.. Yıkmak ve mahvetmez hakkımızdır» gibi sözler söylüyor; hareketleriyle de hakikaten, kanun, nizam tanımadıklarını ispat ediyorlar. Bu durumun memleketimizin hali ve istikbali bakımından ne kadar dehşet verici olduğunu aklı başında her vatandaşımızın hissettiğine eminim. Zira henüz mektep sıralarında iken kanun tanımazlığı prensip haline getirenlerin, yarın mes'ul mevkilere geçince nasıl hareket edeceklerini kestirmk zor değildir. Korkarım ki, bu memleket halkı yarın, bugünün kanunsuz bazı idare adamlarını rahmetle anacaktır.

Sayın Lütfi Kırdar;

Bilmem siz bu fikrime iştirak edecek misiniz? Her şeye rağmen ben bu delikanlıları mes'ul tutamıyorum. Yaptıkları

kötülüklerin manevi mes'uliyetini yalnız onlara yüklemeğe bir türlü razı olamıyorum. Düşünüyorum: Anayasayı hükümsüz bırakmakla işe başlıyanlar senelerdir kanunları keyiflerine göre tatbik ettiler. Milyon vurduğu israrla söylendiği halde bir türlü Divanı Âliye verilemiyen bakanlar, mahkeme kararlarını kâğıt sepetine atıveren valiler, köylüyü haraca kesen kaymakamlar, hususî bir raporcukla kurtuluveren anlı şanlı katiller, sırf mevki sahibi şahısların babası, kardeşi, akrabası oldukları için yüzbinler kazanan tüccarlar milletin gözü önünde sefa sürdüler, gezdiler, tozdular. Bu kötü misallerle zehirlenen körpe dimağ ve taze ruhların bir kısmında kanuna hürmet fikrinin, mes'uliyet duygusunun kök salmamış olmasını tabii karşılamalıyız.

Yine düşünüyorum: Bu gençler yalnız kötü misallerle zehırlenmekle de kalmadılar; kanun dışı bir tazyik unsuru olarak da kullanıldılar. «Tan» matbaasının nasıl bir tertible tahrip edildiğini ve ondan sonra ikide bir yapılagelen nümayişlerin ve bu nümayişleri takip eden kanunsuz hareketlerin kimlerin teşviki ile ve ne maksatlarla yaptırıldığını artık herkes biliyor. Ve işte bunları düşününce de, kanunsuz hareketleri meşru gören iki üç yüz delikanlıyı bir türlü mes'ul tutamıyorum.

Sayın Vali;

Kanunsuz hareketlere teşvik edilen gençler, artık yalnız Halk Partili çevrelerden emir almıyorlar. Onları bu gün ırkçılar, Turancılar, Anadolucular da kışkırtıyor. «Millî Türk Talebe Birliği» başkan ve idare kurulu âzalarının Irkçı ve Turancılardan olması; bunların ırkçı bir teşekkül olan «Türk Kültür Derneği» ile işbirliği etmesi bir tesadüf eseri değildir. Nasıl ki, softalara, yobazlara söz verilmesi; maarif teşkilâtımızın başına Anadolucuların, yani an'aneleri yaşatmak bahanesiyle dinî taassubu körükliyen, köy ağalarının, eşrafın sözcülüğünü eden geri insanların getirilmesi de bir tesadüf sayılamaz. **Halk Partisi Başkanı İnönü, halk kitlelerinin şuurlanmasını geciktirmek için, tekmil irtica kuvvetlerini seferber etmiştir [1].**

Binaenaleyh, «Zincirli Hürriyet» gazetesine dört taraftan

---

[1] **Bu satırlar yüzünden Aybar, Cumhurbaşkanına hakaret iddiası ile 3 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı.**

saldırılmasına şaşmadım. Bekliyordum. Hattâ bu zatların tek bir fikir, kendi inandıkları ipe sapa gelmez fikirleri bile ileri süremiyeceklerini ve sadece küfür edeceklerini de biliyordum. Nitekim yanılmamışım. «Zincirli Hürriyet» ilk sayısında bu memleketin hayrına bildiği bütün hakikatları bir bir saymış, iç ve dış politikada tutulmasını istediği yolu açıkça göstermiş, dostu düşmanı bu mevzular üzerinde münakaşaya davet etmişken; düşmanlarımız bula bula bir mizah yazısı buldular. «Ey Türk Faşisti!» başlığını taşıyan bu yazıyı mugalataya elverişli görmüş olacaklar ki, küfürlü, yaygaralı bir neşriyatla herkesi Ata'nın hâtırasına saygısızlık, Türk gençliğine hakaret ettiğimize inandırmağa kalkıştılar.

Halbuki bu yazı Ata'nın emanetine ihanet edenleri teşhir maksadı ile kaleme alınmıştır. Bunun böyle olduğunu da kafası işliyen her vatandaşımız anlamıştır. Çünkü matbaa yıkmak, Üniversite basmak, Rektör dövmek kanunu inkâr etmektir. Kanunu inkâr ise, kanunun hükümranlığı demek olan Cumhuriyeti, yani Atatürk'ün mukaddes emanetini inkârdır.

Türk gençliğine hakaret meselesine gelince: Türk gençliğini bu üç beş yüz delikanlı ile karıştırmak ve onlardan ibaret saymak için, ya hakikatlere göz yummak, ya da ırkçılar ve turancılar gibi mugalâta yapmak lâzımdır. Ben Türk gençliği denince, on beş ile yirmi dördü arasındaki, tutarı iki buçuk milyonu aşan vatandaşlarımı düşünüyorum. Bunların bir buçuk milyonu, kara sapan peşinde, davar arkasında, kağnıda, tarladı, soğuk sıcak demeden en ağır şartlar altında çalışır. Yüz seksen bini, çeşitli sanayi kollarında memleket servetine bir şeyler katarak aile geçindirir. İki yüz on beş bini, sair istihsal ve ulaştırma kollarındadır. Altı yüz bine yakın bir kısmının belli işi yoktur; şurada burada çalışıp karın doyurur. Nihayet Türk gençliğinin on beş bini de yüksek mekteplerde talebedir. Kendilerini kanun üstü, partiler üstü, şu üstü bu üstü sayan, bizim faşist dediğimiz delikanlılar da üç beş yüz kişidir; yani yüksek tahsil gençliğinin aşağı yukarı yüzde üçü, bütün Türk gençliğinin de ancak on binde ikisi..

Sayın Vali;

Unutanlara kanun hâkimiyetini hatırlatırken, sizi tasvip etmiyecek namuslu bir tek vatandaşımız yoktur. Fakat siz alelâde

bir vatandaş değilsiniz; siz devletin bu vilâyetteki en büyük temsilcisisiniz. Kanunu tatbik etmek, korumakla mükellefsiniz. Binaenaleyh kanun çerçevesinin aşılamıyacağını yalnız sözlerinizle değil, fiillerinizle de göstermelisiniz.

Halbuki.. «Zincirli Hürriyet» beş haftadır çıkamıyor. Kanunî bir mâni mi var? Ne münasebet! Fakat matbaa sahipleri çekiniyorlar. Başvurduğum matbaalardan hep aynı cevabı aldım: «Ekmek parasını bu makinelerden çıkarıyoruz. Ya gelirler, birine bir balyoz vururlarsa, sonra biz ne yaparız; halimiz ne olur?» diyorlar. «Yahu kanun nizam yok mu? Polis yok mu?» deyince de, mânalı mânalı gülümsüyorlar: «Polis de geldi. Basarsanız mes'uliyet kabul etmeyiz dedi» diyorlar. Cevap veremiyorum. Ne diyebilirim? Hükûmet merkezinde güpe gündüz Üniversite basılırken, Rektörü hırpalanıp zorla istifa ettirilirken ne diyebilirim. Susuyorum.

Bu anlattıklarım belki yarın gürültülü şekilde yalanlanacaktır. Matbaacılardan tekzip mektupları alınacaktır. Fakat bu yalanlamalar herkesin bildiği bu hakikatları değiştirmiyecektir. Hattâ «Zincirli Hürriyet» i bastırmak kabil olursa, bu sefer de bayi ve müvezzilerin baskı altına alındığı görülecektir.

Nitekim daha şimdiden kâğıtçıların dolaşıldığını, «Zincirli Hürriyet» e kâğıt satılmamasının tembih edildiğini duyuyorum. Tasavvur ediniz. Haftalarca matbaa matfaa gezdiğim halde, şu açık mektubu bile bir türlü bastıramadım. Ankara'ya yollamak zorunda kaldım.

Bu ne korku yarabbi! Haftada bir çıkan küçücük bir gazeteyi kanun dışı baskılarla susturmak için, ne kadar korkmak lâzım. Yanlış anlaşılmasın: Korkuları «Zincirli Hürriyet» ten değil. Korkuları, bu baskıyı yapan ve yaptıranların korkusu, millettendir, dayandıkları müesseselerdendir, kendilerindendir. Evet kendilerinden korkuyorlar. Mukaddes korku! Ve korktukça da baskıyı arttırıyorlar.

Fakat eminim ki, bu kanun dışı hareketlerden sizin haberiniz yok: başladığı sıralarda Ankara'da bulunuyordunuz; sonradan da kulağınıza çalınmamış olacak. Çünkü «Bu memlekette kanun var!» diyen namuslu bir devlet adamının kanun dışı baskılar yaptırabileceğini, yahut bunlara göz yumabileceğini hayalen bile almıyor.

Beyanatınızı umumî efkâr önünde senet sayıyorum. Ve şu antidemokratik denilen kanunlar çerçevesi içinde bile neşriyat yapmasına müsaade edilmiyen bir vatandaş sıfatiyle sizi, bu duruma nihayet verecek tedbirleri almağa davet ediyorum. «Zincirli Hürriyet» i çıkaramadığım müddetçe İstanbul Vilâyetinde kanun olduğuna müsaadenizle inanamıyacağım.

Derin saygılarımı lütfen kabul buyurunuz.

Mehmet - Ali AYBAR

15 Şubat 1948 tarihinde İstanbul'da yazılmış,
23 Mart 1948 tarihinde Ankara'da basılabilmiştir.

1948 yılında Babıâli basınında yazılarına yer verilmeyen, çıkarmak istediği gazetelerin basılması engellenen Mehmet Ali Aybar'ın adı da «çok tehlikeli» olmuştu. İlerici haftalık gazeteler, hapis ve sürgünü göze alarak yayınlarını sürdürebiliyor, fakat kapanmalarını çabuklaştırır korkusuyla Mehmet Ali Aybar'ın adına sütunlarında yer vermekten kaçınıyorlardı. Aybar bu şartlar altında yazılarını imzasız veya takma adla yazmağa başladı. Bu yazılar, önce gerçek demokrasiden yana yayın yapan halk gazetesi GEVEZE'de çıkmaya başladı. İmzasız çıkan başyazılar, makaleler GEVEZE'nin etkisini arttırıyordu.

Bir süre sonra GEVEZE de çıkarılamayınca, (Haziran 1949), başka bir gurup yazar ve çizer NUHUN GEMİSİ'ni yayınlamağa başladılar: (Kasım 1949). Bu sırada Mehmet Ali Aybar Zincirli Hürriyet'te yayınladığı bir yazıdan dolayı hükûmetin manevî şahsiyetine hakaretten ve Kırdar'a Açık Mektub'undaki bir cümle ile de Cumhurbaşkanına hakaretten dolayı mahkûm edilmişti. Mahkûmiyetini Üsküdar'daki Paşakapısı Cezaevinde çekmekteydi.

NUHUN GEMİSİ'ni çıkaranlar, Aybar'ın makalelerini dolaylı yollarla alabilmeyi başardılar. Aybar'ın yazıları bazan NUH imzasıyla başyazı olarak, bazan imzasız makaleler şeklinde yayımlandı. Bu yazılarıyla Aybar tek partili, ya da çok partili olsun, daima halka karşı rejimlerin ve Amerikan emperyalizmin en etkili tenkitcisi olmaktan geri kalmadı.

«Haftalık Mizah Gazetesi «GEVEZE», «Çarşamba günleri çıkar siyasî mizah dergisi» NUHUN GEMİSİ'nde yayınladığı yazılardan bazılarını, bir de 15 günlük sanat Dergisi YEDİTEPE'de çıkmış bir yazısını sunuyoruz.

DERLEYENLER

SOLCU PROFESÖRLERİN YÜZÜ AK, MÜFTERİLERİNKİ KARA ÇIKTI

Aylardır memleket kamu oyunu meşgul eden solcu profesörler meselesinin iç yüzü artık anlaşılmıştır. Üniversiteler arası kurul, yani muhtar üniversitelerimizin en yetkili organı, Ankara Üniversitesi senatosunun ihraçlarına karar verdiği üç profesörü kürsülerine iade etmekle bir senedir her vesile ve vasıta ile tekrarlanan komünistlik propagandası masalının iğrenç bir iftiradan ibaret olduğunu meydana koymuştur.

Üniversiteler arası kurulun ihraç edilen profesörler lehine karar vermesinden Reşat Şemseddinler, Fahri Kurtuluşlar, Cihat Babanlar o kadar endişe ediyorlardı ki, kurul üyelerini tesir altında bırakmak için her çareye baş vurdular. Meselâ Başbakanın kurul üyelerini dâvet edip meselenin vahametini anlattığı gazetelerde okundu. Fakat baş vurdukları çareler kâr etmedi. Vicdanlarının sesinden başkasına kulak vermiyen bu dürüst insanlar, yalan ve iftiraya âlet olmadılar. Üniversitelerimizin hürriyet ve haysiyetini kurtardılar; ve prensiplere sadık on üç kişinin nelere kadir olabileceğini gösterdiler. Var olsunlar.

Artık karşı taraf ne yapsa nafiledir. Bu üç hocayı ders okutmaktan menedebilirler. Nitekim Ankara Üniversitesinin bilmem hangi kurulu derhal toplanmış, bu hocaların okuttukları dersleri kaldırmış. Hattâ israrla söylendiği gibi Atatürk'ün yadigârı addedilen Dil - Tarih - Coğrafya Fakültesini lâğv dahi ettirebilirler. Fakülteyi yeniden kurarken bu hocaları dışarıda bırakmak için.. evet, her şeyi yapabilirler. Fakat yapamıyacakları, değiştiremiyecekleri bir şey var: Hakikat. Artık herkes biliyor ki, komünistlik propagandası iğrenç bir iftiradır. Herkes biliyor ki, Behice, Pertev ve Niyazi tertemiz memleket evlâtları ve çok kıymetli ilim adamlarıdır. Herkes biliyor ki, bu tezvirlerin sebebi, bu genç hocaların yıllarca önce çıkardıkları dergilerde

Anadolucuların, Irkçıların, Turancıların maskelerini düşürmüş olmalarıdır.

Başlarında Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemseddin ile «Anadolucular» denilen bir grubun, bu memlekette köy ağalarının, eşrafın menfaatlerini güttüklerini, ırkçı ve Turancıların da yabancı ülkelerde kalan eski toprak ve servetlerini tekrar ele geçirmek sevdasile bu memleketi bir macera politikasına sürüklemek istediklerini, bu hocalar açığa vuranlardandır.

Bu hakikatler meydana çıktıktan sonra, artık ne yapılsa nafiledir. Bu üç hocanın ders okutup okutmaması, ikinci derecede kalan bir meseledir. Birinci derecede önemli olan mesele, yalan ve iftiranın meydana çıkması idi; bu olmuştur. Reşat Şemseddin ve arkadaşları artık ne yapsalar yeniktirler.

GEVEZE, 4 Mart 1948

İNÖNÜ DEMOKRASİSİ

Şöyle bir etrafınıza bakınız: Asırlarca bu memleket halkına zarar vermiş ne kadar kara kuvvet varsa, bugün hepsi hareket halindedir. İleri bir millet olmak için kabul ettiğimiz ilkeler bir bir yuvarlanıp gidiyor. İnkılâpçılık gitti; lâiklik gitti; halkçılık gitti; devletçilik gitti; milliyetçilik gitti.. Evet, milliyetçilik de gitti. Çünkü ırkçıların, Turancıların milliyetçiliği ile, Atatürk devrinin milliyetçiliği arasında uçurumlar var.

Hoş, bu ileri fikirlerin hiç biri zaten gerçekleşmiş, kök salmış değildi; hepsi kâğıt üstünde kalmıştı ama, hiç değilse Atatürk zamanında bunları inkâr etmek, geri gitmek de yasaktı.

Bu sağdan geri dönüşün sebebini sorarsanız; demokrasi diyorlar: Herkes, inandığı şeyleri serbestçe söylemeli; herkes kendi hayrına bildiği işleri müdahalesiz yapabilmeli imiş. Kabul; güzel. Lâkin: «şu demokrasimizde niçin ileri fikirlere, halk kütlelerinin hayrına olan hakikatlara da ayni serbestliği tanımıyor?» diye soracak olursanız, «Seni Moskof ajanı seni!» cevabından başka karşılık alamıyorsunuz. İsrar ettiniz mi; mugalata, yaygara, küfür. Biraz daha israr ederseniz: Zindan..

Halbuki işin iç yüzü şudur: 946 Temmuzunda, İsmet İnönü ve adamları, oturdukları koltukların sallandığını, hem de nasıl sallandığını görünce, işin şakaya tahammülü olmadığını hemen anladılar. Çare düşündüler. Halk kütlelerinin bilinçlenmesini durdurmak, hiç değilse geciktirmek için çare düşündüler. Ve derhal kafaları örümcekliyecek, hakikatleri örtecek ne kadar kara kuvvet varsa hepsine meydanı boş bıraktılar.

Yobazlar: «Cehennem! Ahiret!» den bahisle bugünün, bu dünyanın dertlerini örtmeğe çalışırken; Özbekistandan, Tata-

ristandan dem vuran ırkçı ve Turancılar da: bize, pırtılara bürünen, mağara kovuklarında yarı aç yaşıyan ve hastalıktan kırılan vatandaşlarımızı unutturmağa çalışıyorlar. Ve Anadolucular: gelenekleri yaşatmak bahanesile, mektepleri medreseye çeviriyorlar. Ve karaborsacılar: «Yaşasın hürriyet! Yaşasın serbest teşebbüs!» diye kulaklarına bağırtırlarken perde arkasından vuruyorlar milyonları..

Anlaşıldı mı Vehbinin kerrakesi?..

GEVEZE, 11 Mart 1948

İLK HEDEF İNÖNÜ'LER, CELÂL BAYAR'LARDIR

Sık sık şöyle öylendiğini duyarız: «Şahsiyetle uğraşmamalı; fikirlere, kurumlara hücum etmeli» derler. Elbette ki bu sözde doğru bir taraf var. Fakat fikirleri, müesseseleri bir maske olarak kullananlara; çamaşır değiştirir gibi inanç değiştirenlere bu sözden faydalanmak imkânı verilmemelidir.

Meselâ bakınız İnönü'ye.. Bu zat daha düne kadar tek partili şef idaresinin temsilcisi, sözcüsü idi; 12 Temmuzdan beri hürriyet sever bir demokrat oluvermiştir. Dün devletçi idi; bugün liberaldir. **Yarın icabederse, sosyalist, hattâ komünist kılığına bürünebilir.** Adamları da öyle. Daha dün «tek partili demokrasi olur» diye bar bar bağıran Reşat Şemsettin Sirer, bugün çok partili rejimin Milli Eğitim Bakanıdır.

Bir de resmî muhalefet sıralarına bakınız. Baş muhalif Celâl Bayar: tek parti devrinin başbakanı; devlet eliyle sanayileşme programının gerçekleştiricisi; Anayasaya aykırı kanunların yapıcısı.. Aynı Celâl Bayar bugün hürriyet ve demokrasi bayraktarıdır; çok partili parlamento sisteminin savunucusudur. Kendi yaptığı kanunların aleyhindedir; ve devlet fabrikalarının özel kişilere devrini istemektedir. Fuat Köprülüler, Adnan Menderesler de öyle..

Bu zatların hangi fikirlerine hücum edeceksiniz? Aziz nefislerinden, çıkarlarından başka inandıkları bir şey yoktur ki.. Bir zamanlar tek partili hükûmetleri kurmak işlerine geldiği için, otoriter, totaliter, falan filân olmuşlar; bugün de çıkarları başka türlü olmalarını emrettiği için, demokrat, hürriyet sever görünüyorlar.

Öyle ise bu zatların şahıslarını hedef tutmaktan başka çare yoktur.. Bunların şahısları ele alınacak, geçmişleri ile bu gün-

leri karşılaştırılarak hürriyet ve demokrasi mücadelesinde işe yaramıyacakları halk kütlelerine anlatılacaktır.

Hürriyet ve demokrasi yeni bir dâvâdır. Yeni dâvâları yeni insanlar yapar. Bu bakımdan ilk hedefimiz bin bir kılığa girerek bu gün hâlâ dünü yaşatmak isteyenler olmalıdır: İnönüler, Hasan Sakalar, Celâl Bayarlar, Köprülüler..

Kuvvetimizi boşuna harcamamak için bu ilk hedefi şaşırmıyalım.

GEVEZE, 18 Mart 1948

İKTİDAR PARTİSİNİN MANEVRALARI

İktidar partisinin manevraları devam ediyor. Şimdi de seçim kanununu değiştiriyorlar. Muhalefet aylardır, hattâ yıllardır: «Seçim emniyeti isteriz!» diye nefes tüketip mecalsiz kaldığı şu sıralarda, iktidar partisi seçim kanununu değiştiriyor: sözde «gizli oy ve açık tasnif ile» seçim emniyeti sağlanıyor.

Hazırlanan tasarı etrafında Büyük Millet Meclisinde kopan fırtınayı şöyle uzaktan takip edenler bile, iktidar partisinin asla iktidarı bırakmak niyetinde olmadığını anlamışlardır. Şimdi bütün mesele bu gayeye demokrasi maskesi altında varmaktır. Bunun içindir ki, «adlî teminat bahsi» bin yorıma yol açıyor, arkasından bir de eski kanuna eklenmek istenen dördüncü madde çıkıyor:

Halk Partisi'nin Millet Meclisindeki sözcüleri âlimâne görünen tefsirlerden, apaçık demagojiye kadar kürsü hitabetinin bütün tellerini çaldılar: Bu oyunda muvaffak olduklarından şüphe yoktur. Hele Başbakanın açıkladığı gibi kırk bin köyümüzden otuz dokuz bininde muhtarlar Halk Partisinden seçtirilmiş olduktan sonra.. Fakat bilmeyiz, bu sayın baylar, kendilerinden başka kimseye tesir etmiyen bu sözlerin arkasında gizlenen gerçek maksatlarını bu milletin tamamile kavradığının farkında mıdırlar?

İktidar partisi ikinci bir manevrasını da sağ ve sol akımlarla mücadele işinde çeviriyor. Sanki bu günkü kanunlarınız, bilhassa ceza kanunumuzun 141 ve 142'nci maddeleri yetmezmiş gibi, on beş yıl ağır hapistan başlayan cezalar koymağı, sağcılıktan yahut solculuktan sanık olanları askeri mahkemelere vermeği düşünüyorlar.. Gördünüz mü demokrasiyi! Cevap olarak: «Buna benzer şeyler büyük dostumuz Amerikada da var. Biz, onlardan ilham alıyoruz» diyorlar. Evet, şu son zamanlarda maalesef Amerikan demokrasisinin şanına yaraşmıyacak bir ta-

kım yüz kızartıcı işlerin orada yapıldığını, meselâ Amerikan vatandaşlarının sorguya çekilerek «İkrarı imana» zorlandıklarını duyuyoruz.. Evet, fakat Amerika'da bugün hâlâ en aşırı sol partilerin faaliyette bulunduklarını da unutmamak lâzımdır. Bu sefer de: «İyi amma her şeyi Amerikadan mı kopya edeceğiz? Bizim demokrasimizin bir özelliği olmıyacak mı? Hem biz; bize benzeriz! Değil mi efendim?» diyeceklerdir..

İktidar partisi başkanı sayın İnönü 19 Mayıs 1948 tarihli nutuklarında bu hususu aynen belirtmiş bulunuyorlar. Yeni gelişen demokrasimizde sağ ve sol akımlara müsaade edilmiyeceğini daha o zamandan söylemişlerdi. Şu halde Türk milletinin nasibi olan demokrasi budur: Sağı solu olmayan demokrasi!

Gerçekten iktidar partisinin sağı solu yok. Programa bakarsanız: Altı oku ile misk gibi bir sol parti. Yaptıklarına bakarsanız: Bal gibi bir sağ parti. Son Meclis Grubu konuşmalarında Halk Partili bir milletvekili, yanılmıyorsak bay Fahri Kurtuluş, mücadelenin yalnız solla olacağını söyledi. Biz mücadelenin ne sağla ne solla olduğuna inanıyoruz. Mücadele sadece muvazaaya yanaşmayan gerçek muhaliflere karşı olacaktır: Nüfusunun yüzde seksen ikisi köylü olan bu memlekette - hem de topraksız köylü - derebeylerin, köy ağalarının tasfiyesini, toprağın değerlendirilmesi için makineli kollektif ziraat usullerinin uygulanmasını istediniz mi? Aşırı sol deyip tıkacaklar içeri. Sayın Mareşal Fevzi Çakmak kızının Eyübdeki mezarını ziyaret etti mi aşırı sağ deyip tıkacaklar içeri..

Yani işin esası: Hep dümen, manevra; ve üst tarafı: masal, hikâye; hülâsa lâfı güzaf!

GEVEZE, 7 Temmuz 1948

KAPİTÜLASYONLAR GERİ Mİ GELİYOR DERSİNİZ?

Geçen ayın başında Amerikalılarla yeni bir anlaşma imzaladık. Bu da iktisadî işbirliği anlaşması imiş: Önümüzdeki üç ayda Amerikalılar bize on milyon dolarlık tarım makinası ve maden ocağı donatımı vereceklermiş..

Bu vesileyle gerek Millet Meclisinde, gerek gazetelerde geniş ölçüde sevinç gösterileri yapıldı.

Anlaşmanın tam metni, Resmî Gazeteden alınmak suretile, 9 Ağustos tarihli «Yeni Sabah» gazetesinde yayınlanmıştır. Bu metni, titremeden, dehşet duymadan okumak kabil değildir.

Bu şartların ağırlığını duymak için, devletler hukuku hocası olmaya lüzum yoktur.

Sağ duyusu olan her vatandaş, böyle bir anlaşma imzalamanın millî istiklâli can evinden vurduğunu hemen anlayıverir. Her hangi bir hükûmet, hareketlerini yabancı menfaatlara göre ayarlar; bütçesini yabancıların müdahalesile denkleştirir; ekonomisinin göçeceğini bildiği halde gümrüklerini yabancılara açarsa; bu ağır şartları kabule mecbur edilirse, hali nice olur sonra?.

Amerikan vatandaşlarının seyahatlerini teşvik ve kolaylaştırmak meselesine gelince: Bunun da millî şeref ve haysiyetimizi kırıcı bir takım imtiyazlar şeklini almasından korkulabilir. Yani Amerikalıların, Yunanistanda olduğu gibi, her türlü vergi ve gümrük resimlerinden, kambiyo kayıtlarından muaf tutulmaları, işledikleri suçlardan ötürü mahkemelerimizde yargılanmamaları hiç de uzak bir ihtimal değildir. Nitekim, duyduklarımız doğru ise, memleketimizdeki Pan Amerikan hava şirketinin Frank

Kelloyus adındaki makinisti kullandığı otomobil ile bir vatandaşımıza çarparak ölümüne sebep olduğu halde, dört aydanberi hâlâ serbestçe dolaşıyormuş. Binaenaleyh, denilebilir ki, Amerikalı dostlarımız bir takım imtiyazlardan faydalanmak için, işbirliği anlaşmasının imzasını bile beklememişler.

Demir çenberinden kurtulmak için asırlarca çırpındığımız o meş'ul kapitülâsyonlar tekrar geri mi geliyor dersiniz?

GEVEZE, 15 Ağustos 1948

AMERİKAN YARDIMI VE HÜRRİYET MÜCADELESİ

Geçen sene Amerikan Kongresinde Truman'ın yardım teklifi konuşulurken, bize dair dikkate şayan sözler edildi. Türkiyenin demokrat memleket olup olmadığı hakkındaki soruya, Amerikan hükûmeti adına cevap veren zat-ki ya Klayton, yahut Akensondur, Türkiye'nin demokratik bir anayasası bulunduğunu; hükûmetin 1946 da yapılan serbest seçimlerle iş başına geldiğini; yer yüzünde basın hürriyetini Türkiye kadar geniş ölçüde tatbik eden pek az memleket bulunduğunu söyledi.

Halbuki anayasanızdaki demokratik prensiplerin dışında, 1946 seçimlerinin ne şartlar altında yapıldığını; hele sıkı yönetim idaresi ve ikide bir yaptırılan nümayişler altında, basının ne derece serbest olduğunu, Amerikan hükûmetinin bilmemesi imkânsızdı. Türkiyede demokrasinin «D» si bile olmadığını elbet onlar da biliyordu.

Bundan şu netice çıkar:

Öyle olmadığını bildiği halde, bizim C.H.P. hükûmetini Amerikan halk efkârına demokrat bir hükûmet olarak tanıtan ve bu sayede Amerikan mükellefinin kesesinden ona yardımlar sağlıyan Amerikan hükûmeti, C.H.P. yöneticilerinin dostu ve hâmisidir.

Bunun böyle olmasını da tabiî karşılamalıyız. Zira, üçüncü dünya savaşına hazırlanan Amerikan hükûmeti, önümüzdeki savaşın en hassas bir noktasında bulunan Türkiye'de, elbette kendisine dost ve bağlı insanların iş başında kalmalarını; dolayısile Türkiye'de gerçek demokrasi komedyası oynanmasını isteyecektir.

Nitekim Amerikan hükûmeti, son yıllarda, C.H.P. yöneticilerini açıkça desteklemiş ve buna karşı Türkiyede yeni kurduğu nüfuzu kökleştirmek için, C.H.P. hükûmetlerinden bir ta-

kım imtiyazlar koparmıştır.. Bunlar öyle imtiyazlardır ki, asırlarca zebunu olduğumuz o menfur kapitülâsyonlara, yakın bir gelecekte rahmet okutacaklardır.

Evet, Berton-Vuds anlaşmasile bundan iki, iki buçuk yıl önce bileklerimize vurulan esaret zinciri, son imzalanan «İktisadî iş birliği» adındaki tek taraflı anlaşma ile bütün vücudumuzu artık sarmış bulunuyor.

Maliyemizi ve iktisadiyatımızı, «Dolar» hakimiyeti altına koyan Berton - Vuds anlaşması, o meş'um 7 Eylül kararlarını doğurdu. Hani şu köylüsü, işçisi, esnafı ve memurile bütün milleti sefalete sürüklerken, bir kaç karaborsacıya milyonlar kazandıran 7 Eylül kararları..

Truman doktrini gereğince yapılan askerî yardımlar millî savunma bütçemizi bir hayli kabarttığı için, bu sefaleti bir kat daha arttırdı. Ve üstelik uzman kılığında bir sürü Amerikalıyı harimimize, en harimimize soktu..

Marşal plânı ve geçen ay imzalanan «iktisadî iş birliği» anlaşması da, memleketimizdeki Amerikan nüfuzunu, âdeta bir hâmi devletin himayesine aldığı hükûmet üzerindeki nüfuz ve müdahalesi derecesine çıkardı; dış ticaretimizi felce uğrattı..

Netice şu oluyor ki, durum bu iken, hürriyet ve demokrasi mücadelesini, C.H.P. zimamdarlarile mücadeleden ibaret saymak, büyük gaflettir.

Bugün, içinde bulunduğumuz şartlar, memleketimizdeki hürriyet ve demokrasi mücadelesini, bir nevi istiklâl mücadelesi şekline sokmuştur. Samimî muhaliflerin gerçeği bir an önce kavrayıp ona göre hareket etmeleri icap ediyor.

GEVEZE, 24 Ağstos 1948

30 AĞUSTOS

Birinci Cihan Harbinde halis Türk topraklarına ayak basamıyan düşman, harpten sonra emsalsiz ve korkunç bir istilâ hareketine girişti. Bir taraftan Fransızlar, İtalyanlar, İngilizler memleketimizi yer yer işgal ederlerken, diğer taraftan Yunan krallık orduları da İzmir yoluyla İç Anadoluya doğru uzandılar. Ve Türk halkına türlü türlü işkence yaptılar.

Atatürk'ün büyük bir sözü vardır: «Türk Milleti yenildi derlerse inanmayınız. Yenilen kumandandır.»

İşte Birinci Cihan Harbinin muzaffer kumandanı, emperyalist istilâcıların sürdükleri Yunan orduları karşısında şahlandı; büyük Türk Milletinin önüne düştü ve onunla beraber kahramanca çarpıştı. 26 Ağustosta bir güneş haliinde Türk semalarını aydınlattı.. Böylece Yunan krallık ordularını Akdenizin köpüklü mavi sularına gömdü.

Demek oluyor ki, Türk Cumhuriyeti böyle kahramanca bir mücadelenin en güzel verimidir.

Atatürk düşmanın yalnız dışardan değil, günün birinde içerden de taarruz edebileceğini biliyordu. Bunun içindir ki, Büyük Nutkunda inkılâba ihanet edenleri birer birer gösterdi.. Ve nutku şu sözlerle bitirdi:

«..... Memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ ihanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar şahsî menfaatlarını müstevlilerin siyasî emellerile tevhit edebilirler. Millet fakru zaruret içinde ve harap ve bitap düşmüş olabilirler.. Ey Türk istikbâlinin evlâdı! İşte bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır.»

GEVEZE, 1 Eylül 1948

AMERİKAN SERMAYESİ MEMLEKETE GİRERKEN

Geçenlerde gazetelerde şöyle bir haber okuduk: Amerikan petrol sermayedarlarile, Amerikada kaçak paraları bulunan yüksek mevkili bazı vatandaşlarımız, bir Türk - Amerikan petrol şirketi kuruyorlarmış «Turkihs - American Oil Company» adını taşıyacak olan bu şirkete, memleketimizde petrol arama ve işletme imtiyazı verilecekmiş; ve çıkan petrolün yüzde onu bize bırakılacak, gerisi de şirkete maledilecekmiş..

Yine bir gazetede okuduk ki: Amerikan iş adamları, Türkiye'nin iktisadî durumunu inceden inceye tetkik etmekte ve memleketimizde iş imkânları aramaktalarmış.. Bu arada meselâ üç milyon Türk lirası sermayeli bir ampul fabrikası kurulmak üzere imiş. Ayrıca başka bir Amerikan grubu da demir ve çelik endüstrimizin geliştirilmesi; bir diğeri mensucat, bir başkası çay; daha başkaları da çimento, liman yol ve baraj işlerile alâkalı imişler. Ve bütün bu Amerikan teşebbüslerine, Türk sermayedarları ortak edileceklermiş.

Bu haberlere Amerikan hükûmetinin, Türkiyeye yatırılacak Amerikan sermayesi için dolar garantisi vermeyi kabul ettiği eklenecek olursa, Amerikalıların memleketimize ne kadar ehemmiyet verdikleri anlaşılır. Ve şu da anlaşılır ki, hesabını pek iyi bilen Amerikan hükûmeti, böyle bir garanti vermeye yanaşmış, yani memleketimize yatırılan Amerikan sermesi, Türk hükûmetinin alacağı kararlar yüzünden zarar gördüğü takdirde, bu zararı ödemeyi üzerine almış olmak için, daha evvelden mutlaka işi sağlama bağlamış bulunmalıdır.

Ve gerçekten de iş sağlama bağlanmıştır: 26 Mayıs 1947 tarihli 13 sayılı kararname ile, hükûmetimiz, Türkiye'ye yatırılacak yabancı sermayenin ve gelirlerinin herhangi bir tahdide uğramadan Türkiyeden çıkarılmasına izin vermiştir. Topladığımız bütün bu malûmattan şu neticeler çıkar:

1 — Amerikan sermayedarları, işçisi ve köylüsü ile Türk halk kitlelerinden ve toprak üstü ve toprak altı zenginliklerinden dilediklerı gibi faydalanacaklardır.

2 — Amerikan bankalarında kaçak paraları yatan üç beş karaborsacı vatandşınız, bu paraları memlekete iade etmek şöyle dursun, Amerikalılarla kuracakları şirketler sayesinde bunları işletip üretmek ve tekrar dışarı çıkarmak imkânına sahip olacaklardır. Ve böylece bugün 250 milyon dolar olan kaçak para miktarı, yarın belki milyarı bulacaktır.

3 — Vücuda getirdikleri tesisleri, diledikleri zaman söküp götürmek hakkı da Amerikalılara tanınmış olduğu için, artık yabancı sermayeyi, «Gerçi memleketi sömürür ama, hiç olmazsa kurduğu tesis bizde kalır» diye müdafaa etmek imkânı da kalmıyacaktır.

Binaenaleyh bu yazıya son verirken diyeceğiz ki, gerçekten yurtsevenler, bu, hakikatler karşısında, aralarındaki fikir ihtilâfları ne olursa olsun, mutlaka birleşmeli ve memlekette kök salan Amerikan nüfuzuna karşı cephe almağı hürriyet mücadelesinin ilk ve asıl hedefi saymalıdırlar.

GEVEZE, 15 Eylül 1948

TÜRK MİSAFİRSEVERLİĞİ VE İZMİR CİNAYETİ

Elbet biliyorsunuz ya; fakat bir de biz anlatalım: Bundan bir müddet evvel, İzmir limanında demirli bir Amerikan harp gemisinin bir kaç eri karaya çıkmışlar. Gezip, içip, tozduktan sonra bir taksiye binmişler ve gitmişler. Buraya kadar işler yolunda. Fakat vakta ki, taksi parasını vermeden savuşmağa kalkmışlar, işlet çatallaşmış. Ağız kavgası derken el peşrevine geçilmiş. Eh! bu iş de Amerikalı dostlarımızın hüneri malûm; almışlar bizim şoförü ayaklarının altına. Onlar vurmuş, bizimkisi bağırmış: «Can kurtaran yok mu!» diye. Fakat kos koca Kordon boynda ne bir polis, ne bir jandarma, ne bir bekçi yokmuş her halde ki, şoförün imdadına gelen olmamış. Bir ara kurtulup ellerinden, seyirtmiş en yakın noktaya kadar. Polis: «Amerikalılara biz karışmayız» demiş ve berikiler yine çullanmışlar bizimkisine; yine başlamışlar vurmağa ve cümbüş böylece devam etmiş, tâ ki, can havliyle bizim şoför, yahut muavinliğini yapan 16 yaşındaki küçük kardeşi, sustalıya sarılmış ve bir de görülmüş ki, Amerikalılardan biri kanlar içinde yerde yatmaktadır.

Bunun kötü bir iş olduğu muhakkak; ama emsaline her yerde, her gün rastlanan alelâde bir katil vak'ası olduğu da muhakkak. Fakat gel gelelim efendim, İzmir adliyesi birbirine girmiş; koca başsavcı işe hemen bizzat el koymuş; tahkikat, soruşturma, kovuşturma, falan filân - hani şu günlerde, aylarca sürmesine alıştığımız işlemler - hepsi bir çırpıda tamamlanıvermiş ve katil şoförle kardeşi gözlerini açıp kapatana kadar bulmuşlar kendilerini Ağır Ceza Mahkemesinin huzurunda.. Vekem küm etmelerine meydan kalmadan; şahit şuhut dinlenmiş; ehli vukuf raporları okunmuş ve «Amerikalıyı ağabeyimi kurtarmak için ben vurdum» diyen küçük muavine «sen beraat et-

tin!» şoförümüze de «Yedin sen 16 küsur sene ağır hapsi; buyurun!» diyivermişler.

Bunda da bir fevkalâdelik yoktur. Olsa olsa bir dâvayı bu derece sür'atle neticelendirdiği için adliyemiz tebrik edilir; ve «darısı sürüncemede kalan cümle işlerimizin başına» denir. Lâkin mahkûmiyet kararının mucip sebepleri arasında öyle bir tanesi var ki, şayet geçici bir ruh haletinin ifadesi değilse, hepimizin günlerce, aylarca uykumuzu kaçırmağa yeter.

Mahkeme katilin cezasını «misafirlik kaidelerine riayet etmediği için» iki sene arttırmış..

Bir mahkemenin takdir selâhiyetine karışmak aklımızdan aslâ geçmez.

Lâkin, misafirperverlik bizim ananevi hasletlerimizden biri olduğu için, bu konuda hassas olmamak da elimizden gelmiyor. Demek ki efendim, İzmirli şoför misafirperverlikte kusur etmiş? İtiraf edelim, biz bunu pek kavrayamadık. Bu ne biçim misafirperverlik anlayışıdır ki, yabancıların misafir bulundukları memlekette kendilerini idare edemiyecek kadar sarhoş olmalarını; sokaktan geçen kadınlara polisin gözü önünde sarkıntılık etmelerini, bindikleri taksinin parasını vermeden sıvışmağa kalkışmalarını ve yaptığı hizmetin karşılığını istediği için, bir vatandaşımızı öldürürcesine yumruklamalarını hoş karşılamağı emreder de; bu muameleye maruz kalan bir zavallının, nefsini korumağa kalkışmış olmasını misafirperverlikle telif etmez. İtiraf edelim biz, misafirperverliğin bu çeşidini kavrayamıyoruz.

Ve temenni ediyoruz ki, misafirperverliğin bu menfi anlamı, İzmir hâdisesine münhasır kalsın; ve üç hâkimimizin hâdiseden duydukları büyük üzüntünün sadece bir tepkisi olsun. Aksi takdirde, iktisadımız gibi, idaremiz gibi, siyasetimiz gibi, manevi kıymetlerimizi de Amerikalılara teslim ettiğimiz neticesine varmak lâzım gelir ki, bunun, memleketin hal ve istikbali için ne demek olduğunu kapitülâsyonlar devrini yaşamış olanlarımız pek iyi anlarlar.

GEVEZE, 29 Eylül 1948

AMERİKAN YARDIMININ FAYDALARI (!)

Amerika Türkiye'ye biri Truman doktrini, diğeri Marşal planı gereğince iki türlü yardım yapıyor. Bunlardan birincisi tamamen askerî, ikincisi iktisadî mahiyettedir. Birinci yardım askerî malzeme vermek suretile yapılıyor. İkinci yardım mucibince de Türkiye'ye senede 50 milyon dolar bir pay ayrılmış bulunuyor.

Amerika bu yardımı tabiî kara gözlerimize âşık olduğu için yapmıyor. Takip ettiği umumî siyasette Türkiye'den istifadeyi umduğu içindir ki, elini bize uzatıyor.

Fakat bizi ilgilendiren nokta, Amerikanın elde etmek istediği faydalardan ziyade, Türkiye'nin bu yardımdan ne gibi faydalar temin ettiğidir.

Bu faydalar (!) şöylece sıralanabilir:

1 — Amerika bize bir takım askerî malzeme veriyor. Bu malzemenin bir kısmı geçen harpten arta kalmış ve artık modası geçmiş teçhizattır. Bir kısmı da, «Radar» tesisatı ve saire gibi yeni aletlerdir. Ordunun bu modası geçmiş silâhlarla makinalaşmasından şu istifadelerimiz oldu: Millî Müdafaa masrafları esksine nisbetle yüzde yüz artmıştır. Ve bu yüzden muvazeneli bir bütçe yapmamız imkânsız olmuştur. Hükûmetin muvazeneli bir bütçe yapmakta çektiği güçlüğün en mühim sebebi budur. Ordunun makinalaşmasının ikinci faydası da dolar stokumuzun tükenmesi şeklinde tecelli etmiştir. Çünkü Amerikalılar makinalı vasıtalar vermişler, fakat yedek parçalarını esirgemişlerdir. Bu yedek parçaları mevcut dolarlarımızla Amerikadan almak zorundayız. Bu yüzden döviz mevcudumuz erimiştir.

2 — Yardım diye gönderilen bir takım malzemenin bedelini, Türkiye'de bulunan Amerikan mekteplerine vereceğiz; bu mekteplerde okuyan Türk çocuklarının mektep masraflarını

ödeyeceğiz ve Amerika'ya tahsile giden gençlere sarfedeceğiz. Sözün kısası Amerikan kültürünün memleketimizde yayılıp kökleşmesine çalışacağız.

3 — Yardım anlaşması gereğince Amerikan sermayesine kapılarımızı ardına kadar açık bulunduracağız. Yabancı sermayedarlar kazançlarını, hattâ isterlerse kurdukları müesseseyi memleket dışına gönderebilecektir. Bunu temin için evvelce yabancı sermayeye karşı hudutlarımızı kapayan kanunlarımızı bile değiştirdik. İcap ederse daha da değiştireceğiz.

4 — Pariste Marşal yardımı 16 millet arasında paylaşılırken, Amerika ayni zamanda bu 16 millet arasında bir ekonomik yardımlaşma ve işbirliği sistemi kurulmasını istedi. Bunun üzerine Marşal yardımından istifade eden bazı memleketler, diğer memleketlerden aldıkları yardıma göre bir kredi açmağı kabul ettiler. Kredi açabilen üç babayiğit çıktı. Biri İngiltere, ikincisi Belçika, üçüncüsüs de - bilin bakalım kim - Türkiye. Bu anlaşmıya göre biz, aldığımız yardımın bir kısmına karşılık Avrupa devletlerine kredi ile buğday, tütün ve saire vereceğiz.

Ve saire ve saire..

Görüyorsunuz ki, Amerikan yardımının Türkiyeye paha biçilmez faydaları olmuştur. İş ilerledikçe bunlara benzer daha bir çok istifadeler temin edeceğimize de şüphe yoktur. Bir memleket bir defa müstemleke olmayı kabul etmiye görsün; ondan ötesi artık kendi kendine yürür gider.

GEVEZE, 6 Ekim 1948

CUMHURİYET BAYRAMINI KUTLARKEN

Cumhuriyet kurulalı 26 yıl oldu. Bundan 26 yıl önce Türk halkı saldırgan emperyalist ordularını eşine az rastlanan kahramanca savaşlar vererek yendiler. Kuvvai Milliye ruhu muzaffer oldu. Ve tarihe karışan Osmanlı İmparatorluğu yerine, bağımsız yeni bir devlet kuruldu.

29 Ekim 1923'te kurulan bu yeni idarenin hususiyeti, ayırt edici vasfı ne idi acaba?

Türkiye Cumhuriyeti emperyalizmle savaşarak doğmuş ve emperyalizme karşı koyarak kurulmuş ve gelişmiş olduğu için, hiç şüphe yok ki, yeni idarenin ayırt edici vasfı, hususiyeti de, emperyalizm düşmanı olmasında, emperyalizme karşı durmasında idi.

Ama emperyalizm düşmanı olmak, emperyalizme karşı durmak, yurda düşman silâhlı kuvvetleri saldırdıkça onlarla savaşmaktan ibaret değildir. Bağımsız Milletler, emperyalist silâhlı kuvvetlerin saldırışına uğramadan yıllarca evvel, iktisaden boyunduruk altına alındığı için, korunma çarelerinin de buna göre olması gerektir.

Bu gerçeği biz herkesten iyi biliriz. Çünkü Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü, bunun en canlı örneğidir. Emperyalist devletler Osmanlı devletinin bağımsız hayatına son darbeyi indirmezden evvel, onu yüz yıllarca can damarlarından sömürdüler, mecalsiz düşürdüler.

Kaldı ki, bugünkü şartlar emperyalizm ahtapotunun bağımsız bir devleti silâhlı kuvvetlerini hiç harekete getirmeden sömürgeleştirmesini mümkün kılıyor: İşte bahisgeç Amerikan

emperyalizmi. İkinci dünya savaşının doğurduğu şartlardan faydalanan Amerikalılar, bağımsız bir çok milleti, dostluk ve yardım bahanesi ile sömürgeleştirmek yolundadır.

Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünü, Kapitülasyınların; Kapitülasyonlarla beraber memlekete giren yabancı malların ve yabancı sermayesinin hazırladığını pek iyi bildiği içindir ki, kurtuluş savaşları biter bitmez, Atatürk hepimizi yeni bir savaşa çağırmıştı: İktisadî kurtuluş savaşı..

Osmanlı İmparatorluğundan devraldığımız yabancı sermaye kalıntılarını imtiyazlı şirketleri, Düyunu Umumiye İdaresini aynı şevkle memleketten bir bir söküp atmış; Osmanlı Bankasını zararsız hale getirmiştik. Ve yerli istihsalimizi gümrük duvarları ile korurken, bir yandan da hızla sanayileşme yolunu tutmuştuk.

Gerçekten baımğsız bir millet olmak için başka yol da yoktu zaten. Yabancı sermayesi memleketi sömürmeye devam ettikçe emperyalizmin boyunduruğundan kurtulamazdık: Yabancı sermayeli şirketler satın alındıkça bayram ettiğimiz, yeni kurulan fabrikalarımızı iftiharla açtığımız günleri hep hatırlarız.

Oysaki bugün muvafığı ve muhalifi ile nüfuz sahibi çevrelerimiz tam tersine bir yol tuttular; bütün yapılanları bozuyorlar. Yabancı sermayesini memlekete çekmek için yeni nizamlar konuldu. Devlet Bakanımız Barlas gümrüklerin bile kaldırılacağını söylüyor. Devlet eli ile sanayileşme hareketi durduruldu. Amerikan dostlarımızın tavsiyesi üzerine kuvveti tarıma veriyoruz. Osmanlı İmparatorluğunun kara günlerini özlemiş gibi bir halleri var bu efendilerin. Ve halkın dikkatini başka tarafa çekmek, halkı oyalamak için de bir Demokrasi oyunu oynanıyor.

Ama Hürriyet ve Demokrasi gibi büyük sözler, seçim emniyeti gibi parlak vaatler arkasında gizlenen gerçekler yine de sırıtıyor..

Çünkü memleketin hali meydanda. Amerikan Donanmasının limanlarımıza mütareke senelerinin havasını getiren ziyaretleri yeter. Her gün artan işsizlik ve geçim zorluğu meydanda: Bunun da bizden alındığından çok, Amerikanın bize mal sürmesinden ileri geldiği âşikâr. Onun için politikacılar ne yaparlarsa yapsınlar, Türk halkı, Amerikan emperyalizminin pençe-

sine düştüğümüzü de; her yönden irticaın hortladığını da; muvafığı ve muhalifi ile nüfuz sahibi çevrelerin Atatürk yolundan döndüğünü de; o şaşmaz sağduyusu ile kavrıyor. Ve tıpkı 26 yıl önce olduğu gibi kurtuluş yolunun inkılâpçı hedeflere yürüyerek emperyalizme karşı komakta olduğunu duyuyor, biliyor..

NUHUN GEMİSİ, 2 Kasım 1949, Sayı: 1.

YURTTA SULH, CİHANDA SULH

Atatürk'ün 11'nci ölüm yıldönümü: «Yurdda sulh, cihanda sulh» parolası iktidar partisinin ve muhaliflerin dilinde.. Ama çevremize şöyle bir bakınca, iktidar partisinin de, muhalif partilerinin de, Atanın bu parolasını göstermelik bir söz olarak kullandıkları besbelli..

Yurdda sulh ne demek? Yurdda sulh nasıl olur? Nasıl kurulur?

Bir başka Ata sözümüz var bizim, Atatürk'ün parolası ile bağdaşır: «Biri yer, biri bakar mı kıyamet bundan kopar.» demiş atalarımız. Yurdda sulhun, hattâ cihanda sulhun temeli burada. Millî servet bir avuç soyguncu karaborsacının elinde toplanır ve emeği ile yaşıyanlar hergün biraz daha işsiz, biraz daha aç, biraz daha sefil ve perişan kaldılar mı, ne yurdda sulh olur, ne cihanda. Çalışan halk yığınlarının mutlaka geçim zorluğundan kurtulması, işsiz kalmaması ve yüz yılımıza yaraşır bir hayat sürmesi gerek. Yani devlet eliyle istihsalin geliştirilerek işsizliğin yok edilmesi ve işçiye grev hakkı tanınarak ücretler ile fiyatların denkleştirilmesi; köylünün topraklandırılması ve toprağın verimle işleyecek şekilde donatılması; küçük sanat erbabının mamullerine pazar sağlanması ve saire..

Bunun için de bağımsız bir iktisat politikası güdecek durumda olmak lâzım eliyor: Yabancılara karşı yerli istihsali, millî parayı korumak..

Gümrükleri açmak, paranın değerini düşürmek zorunda kaldın mı, pazarlarını yabancı sermayesine ve mallarına açtın mı, açmak zorunda kaldın mı, bu saydıklarımızın hiç biri olmaz. Ama bu olmadıkça da, yurdda gerçekten sulh kurulamaz. Evet, zorla asayiş sağlanabilir elbet. Sağlanabilir ama, bu, yurtta sulh olduğuna değil, tersine sulh olmadığına delâlet eder.

Cihanda sulha gelince: Bu de berikilere bağlıdır. Eğer halk

kendi kaderine hâkim değilse, nüfuzlu çevreler - bunlar ister muvafık, ister muhalif olsunlar - imtiyazlı durumlarını muhafaza için, yurd dışında kendi benzerleri ile anlaşacaklar, yani emperyalistlerin savaş cephesinde yer alacaklardır.

«Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz!» bu da bir başka sözümüz. Ve işlere bakınca, Halk Partisi ve muhalif partiler başlarının ağızdan düşürmedikleri «Yurdda Sulh, Cihanda Sulh» parolasını ciddiye alamayız.

Memleketimiz savaşa hazırlanan bir Amerikan üssü haline getirilmişken; onbinlerce yurddaşımız iş peşinde, milyonlarcası da aç, sefil, perişan sürünürlerken «yurdda sulh cihanda sulh» yolunda yürüdüğümüzü söyleyen bu sayın baylar, eğer söylediklerine kendileri gerçekten inanıyorlarsa, Allah afiyet versin! Ama bilmelidirler ki, Türk halkı bu sözlere inanacak kadar ne saftır, ne de kör.

NUHUN GEMİSİ, 9 Kasım 1949

SÖMÜRGELEŞMEYE DOĞRU

Devlet Bakanı Bay Barlas, Paris dönüşü gazetecilere verdiği demeçte, Amerikanın isteğine uyularak Marshall yardımına dahil memleketlerin bu sene ithalâtlarının yüzde 50'sini serbest bırakacaklarını söyledi. Bundan böyle ithal ettiğimiz malların yarısı memlekete gümrüksüz girecek demek.

Bu haber basında hiç tepki yapmadı. Olağan bir şeymiş gibi karşılandı. Oysaki şakaya gelir tarafı yok işin.

Böylece bir kere daha sabit oldu ki, bağımsızlığımızdan her gün yeni yeni fedakârlıklar yapmak zorunda bırakılıyoruz. Zira yabancı bir hükûmetin, yani Amerika'nın, yaptığı yardımı (?!) kesmek tehdidiyle gümrük tarifelerimizde dilediği değişiklikleri yapdırması, millî bağımsızlığımızla asla telif edilemez.

Gerçi bazı politikacılarımız ve aydınlarımız arasında, bağımsızlığı modası geçmiş boş bir millî gurur sayanların sayısı gün geçtikçe artıyor. Ama çok şükür, Türk halkının ezici çoğunluğu hiç de bu fikirde değil. O, millî bağımsızlığın, insanca yaşamanın ilk ve temel şartı olduğunu, şaşmaz sağ duyusu ile kavrıyor; iyice biliyor.

İthalâtımızın yüzde 50'sini serbest bırakınca ne olacak acaba?

Geçen sene dış ticaret muvazenemiz 240 milyon açıkla kapandı. Bu seneki açığın ne olacağı henüz belli değil.

Demek ki ihracatımız ithalâtımızı karşılamıyor. İthalâtımızı kontrol etmek yetkisine sahip olduğumuz ve ithal edilen her maldan gümrük aldığımız halde bu böyle olursa, ithalâtın yarısı serbest bırakılınca bu açığın en az bir misli artacağı besbelli. Borcumuzu ödemek için altın ve dövizlerimizden bir miktarını daha satacağız demek. Satınca paramızın değeri düşecek; hayat daha da pahalılanacak dolayısile halk yığınlarının hayat seviyesi, bugünkü seviyenin de altına düşecektir.

Ama iş bu kadarla kalmıyacak ki. Maliyeti ucuz olan ya-

bancı malları memleketimize tahditsiz ve gümrüksüz girince, yerli istihsal kollarımız ölecek. Yani işsizlerin sayısı artacak; milyonlarca yurddaşımız açlığa, sefalete, hastalıktan kırılmağa mahkûm olacak.

Cevap olarak: «Biz de ihracatımızın yüzde 50'sini yabancı memleketlere serbestçe sokacağız» denilmesin. Çünkü maliyeti yüksek olan mallarımıza kolayca alıcı bulacağımız farzı muhal kabul edilse de, ihracatımız ithalâtımızı karşılamadığı için, yine biz zarar edeceğiz. Kaldı ki, sermayesi ve istihsali temerküz etmiş batının büyük sanayici memleketlerile, bizim gibi ekonomisi henüz ortaçağ devrinde olan memleketlerin, serbest rekabet alanında boy ölçüşmeğe kalkması sadece gülünçtür. Ve bunun doğuracağı tek netice, memleketimizin yakın bir gelecekte sömürgeleştirilmesinden başka bir şey olamaz.

Bay Barlas, maliyet fiyatlarını düşünerek ihracatımızı çoğaltmamız gerektiğine işaret buyurdular; ama maliyeti ne edip de düşüreceğimizi söylemediler. Eğer bay Bakan, bunu Amerikadan gelen âletlerle tarımımızı makinalaştırarak sağlayacağımızı düşünüyorlarsa, kendileri yine yanılıyorlar. Çünkü toprak reformu yapılmadan tarımı makinalaştırmanın memlekette doğuracağı ve bugünden doğurduğu sosyal ve ekonomik huzursuzluklar bir tarafa bırakılsa da - bırakılmaz ya - Marshall planı gereğince verilen makinalar, Türkiye'nin borç hanesine yazıldığı ve yedek parçaların getirtilmesi de altın ve döviz stoklarımızı biraz daha tüketeceği için, neticede bu yol da bizi feraha çıkarmıyacak.

Böyle bir çıkmazda iken memleket, resmî muhalefeti ele aldığı konulara bakıp da, hem Demokrat Parti başlarından, hem de Millet Partisi liderlerinden ümit kesmemek kabil mi?

NUHUN GEMİSİ, 16 Kasım 1949

BİR DAHA S. O. S.

Mister Foster Dulles geçenlerde şöyle bir lâf etti. Dedi ki: «Doğu Avrupa ve Akdeniz memleketleri, Amerikanın siyasî ve stratejik menfaatleri hududunu teşkil eder. Artık Rusya'nın başka yerlere el atması gerektir.»

Bu sözlerden iki netice çıkıyor. Birincisi, Akdeniz memleketlerinin, binaenaleyh Türkiyenin, artık Amerikan hakimiyeti altında olduğu; ikincisi de, Amerikanın Doğu Avrupa memleketlerinde gözü olduğu ve buralarda hakimiyeti altına almak için fırsat kolladığı neticesi.

Bizim gazetelerin «Ayandan Foster Dulles» diye bahsettikleri bu zatın hakiki hüviyeti, iş ve ticaret dünyasındaki yeri bilinmedikçe, yukarıdaki sözlerin şümul ve önemini anlamak kabil olmaz. Mister Dulles, dünya nikel ticaretini avucunda tutan (İnternational Nickel Company) adındaki inhisarcı şirketin müdürlerindendir. Birinci dünya harbinden sonra, Amerikan sermayesinin Almanya'ya akmasını ve Almanyanın kalkınıp silâhlanmasını sağlayan meşum Dawes plânının hazırlayıcılarından olan Foster Dulles, münih anlaşması imzalandığı sırada Amerikan, İngiliz ve Alman inhisarcı sermayelerinin daha sıkı bir iş birliği kurması ve bu üç memleketin savaşa aynı safta katılmaları için sonsuz gayretler sarfetmiştir. Alman sermayesile kurulan (Scröder) bankasında ve almancı (Dillon Read and Company) bankasında özel menfaatleri vardır: Başkan Roosevelt'in ölümünden sonra, Amerikan finans dünyasının bu maharetli temsilcisi, Vaşingtonun en nüfuzlu politikacıları sırasına geçince, Amerikan iş çevrelerinin tasarlayıp da henüz gerçekleştiremedikleri plânları, birer birer gerçekleştirmeğe başladı: (Schöder) bankası müdürlerinden general Draper Almanya'ya yollandı; fabrikaların sökülmesi durduruldu; başlarına eski Hitlerci sahipleri getirildi; Amerikan sermayecileri bunlarla ortak

oldular; nihayet Almanya'da bir hükûmet kuruldu ve 25 yılda dünyayı iki kere kana boyayan Almanyanın yeniden silâhlanması kararlaştırıldı..

Gazetelerimizin «Ayandan Foster Dulles» diye bahsettikleri zat, işte bu Foster Dulles'tir.

Şimdi Mister Dulles'in yukarıdaki sözlerine, İngiliz mareşali Montgomery'nin Vaşingtonda teklif ettiği şu savaş plânını ekliyelim.

Mareşal diyor ki: «Yalnız Batı Avrupanın müdafaasile yetinmek hata olur. Kuzeyde, Danimarka'da, güneyde, Balkanlarda ve bilhassa Türkiye'de en kısa zamanda müstahkem mevkiler kurulmalıdır. Türkiye ve Danimarka'da kurulacak bu müstahkem mevkiler, taarruzda müttefik ordularınca bir hareket üssü olarak kullanılır: Bu suretle müttefik orduları Doğu Avrupanın içerlerine, tâ kalbine kadar girerler ve geniş bir sahaya yayılırlar. Müttefik kuvvetlerinin yerlerinden bir ok gibi fırlayarak birinci gün Berlin'e, ikinci gün Stettin hattına, üçüncü gün Varşovaya varmaları gerektir.»

Atlantik Paktına dahil devletlerin Millî Savunma ve Genel Kurmay Başkanlarının gizli toplantılar yaptığı; Almanya'nın silâhlandırılmasına karar verildiği; Amerikan Akdeniz filosunun takviye edildiği, şu günlerde verilen bu iki demeçten, şu neticeler çıkıyor:

1 — Batı Avrupa memleketleri ile Akdeniz memleketleri, binaenaleyh Türkiye, artık bağımsız milletler değildir. Bunlar Amerikanın hâkimiyeti altına girmişlerdir. Foster Dullesin, Amerikanın siyasi hudutları hakkındaki sözleri, şüpheye yer bırakmıyacak kadar açıktır.

2 — Amerika üçüncü bir dünya savaşını hazırlamakla meşguldür. Son ümidleri olan Marşal plânının yürümemesi, Amerikan iktisadiyatını öyle bir çıkmaza sürüklemiştir ki, sermayeci çevreler için tek kurtuluş yolu, üçüncü bir dünya savaşının hesapsız savaş malzemesi israfı şeklinde görünüyor.

3 — Türkiye topun ağzındadır. Müttefik ordularına bir hareket üssü olacak; Anglo-Amerikan menfaatleri uğruna evlâtlarının kanını dökmek zorunda bırakılacaktır.

Artık, siz isterseniz hâlâ Amerikanın barışı korumak için çalıştığına; sırf bu maksatla silâhlanıp dünyayı silâhlandırdığına ve milletin bağımsızlığına saygı gösterdiğine inanınız.

NUHUN GEMİSİ, 21 Aralık 1949

1919 — 1950

Ecnebi bir devlet himaye ve sahabetini kabul etmek, insanlık evsafından mahrumiyeti, aciz ve meskeneti itiraftan başka bir şey değildir.
ATATÜRK

1950 yılının başında memleketin umumî görünüşü şudur:

Halk yığınları perişan. İşsizlik bugüne kadar görülmedik bir âfet halini almış. İş arayan kafileler şurada, burada konaklıyor. Her yanda açlık, sefalet, hastalık. Millet Meclisinde: «Bizim bölgede halk ağaç kabuğu yiyor!» diyen bir milletvekiline; «Bizimkinde onu da bulamıyor!» cevabı veriliyor. Belli başlı sanayi kollarımız, küçük sanatlarımız ölüyor. Memleketin bütün maddî kaynakları kurumuş gibidir. Rakamlar iflâs ettiğimizi gösteriyor: Bütçemiz açık; tediye muvazenemiz açık; altınımız, dövizimiz kalmamış; borcumuz milyarları aşmış..

Memleketin kaderi avuçtan akan kum gibi elimizden çıkmış. Başkentimiz Ankara'da, iki Amerikan heyeti var. Biri memleket savunmasına bakıyor; başında Amerikalı general Mc Bride, öteki bütçemizden yol işlerimize kadar her işimizi denetliyor; başında Amerikalı mister Door. Politikamızın rotası Vaşintongdan çiziliyor ki, üç ayda bir başkan Truman, Amerikanın her hangi bir sömürgesinden bahsedercesine lâübali bir edâ ile, bizim işlerimiz hakkında açıklamalar yapıyor.

Halkla bağlarını koparan bir çok aydınlarımız, bütün sahte aydınlar gibi, bir fasit daire içindeler. Kendi dünyalarında, mânasız kavgaları ile meşguller.

Politikacılarımız? Onlar da sahte aydınlarımızın bir kolu zaten. Memleketle, halkla tek ilgileri, halkın, memleketin lâfını etmekten ibaret. Bütün ümitleri Amerika'da: İktidar partisi Amerikalılara dayanarak iktidarda kalacağına; Muhalefet de Ame-

rikalıları gücendirmezse iktidara geçebileceğine inanmış.. Ve arada büyük lâflar: Demokrasi, Hürriyet, İnsan hakları falân filân. Fakat, halktan yana olan aydınları, halk çocuklarını «vatan haini!» diye ezmekte, muvafığı muhalifi müttefik..

Mütereke yıllarını sanki yeniden yaşıyoruz. Aynı bozguncu ruh; aynı teslimiyet. Aydınlar, politikacılar halka inanmıyorlar; bağımsız yaşayabileceğimize inanmıyorlar. Evet, otuz yıl önceki manzara karşısındayız tekrar bugün. Şu farkla ki; o zaman varlığımıza kastedenlerin düşmanımız olduğu aşikârdı. Bugünkiler ise dost maskesine bürünmüşler.

Hattâ şahıslar bile aynı. Mütareke yıllarının bozguncu Amerikan mandacıları işte yine sahnede: İşte Rauf bey, işte doktor Adnan bey, işte Ahmed Emin Yalman, işte Halide Edip hanım. Yeni ortaklar bulmuşlar kendilerine.

Ama bir yandan «Atatürk ideallerinin mirasçısıyız» diye haykırırken, bir yandan da bağımsızlığımızın Amerikan himaye ve hibelerile sigortalandığını söyliyen bu yeni mandacılar, eğer kendi avâzelerinin aksi sedasından başka bir cevap alamadıklarına bakıp, halkı görmez ve duymaz sanıyorlarsa, aldanıyorlar.

Aattürk'ün Amerikan mandacılarına verdiği şu susturucu cevabı biz unutmadık; onlar da hatırlarlar elbet:

Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun istiklâlden mahrum bir millet, beşeriyeti mütemeddine muvacehesinde uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye kesbiliyakat edemez. Ecnebi bir devlet himaye ve sahabetini kabul etmek, insanlık evsafından mahrumiyeti, aciz ve meskeneti itiraftan başka bir şey değildir. Filhakika bu dereceye düşmemiş olanların istiyerek başlarına bir ecnebi efendi getirmelerine asla ihtimal verilemez.. Nısfet ve merhamet niyaz etmekle millet işleri, devlet işleri görüşülemez, millet ve devlet şeref ve istiklâli temin edilemez. Nısfet ve merhamet dilenmek gibi bir prensip yoktur. Türk milleti, Türkiyenin müstakbel çocukları bunu, bir an hatırdan çıkarmamalıdır [1].

NUHUN GEMİSİ, 11 Ocak 1950

---

[1] **Büyük Nutuk; 1927 Baskısı. Sayfa: 9 ve 221.**

GREV HAKKI

Haftalardır tartışıyorlar: Grev hakkı olsun mu olmasın mı? diye. C.H.P.'liler olmasın diyorlar. Sözcüleri bay Sirer, tek parti devrinin bu yiğit evlâdı, tıpkı Musolini gibi, tıpkı doktor Göbels gibi konuşuyor. Ve devletin de patron, hem de patronların en büyüğü olduğunu unutarak: «Devlet, diyor, iş verenle işçi arasında hakemdir. Bütün anlaşmazlıkları halleder. Hallederken de işçinin hakkını korur. Greve ne hacet!»

C.H.P. kendi kurduğu işçi sendikalarındaki kendi adamlarına, işçiler adına demeçler de verdiriyor: «İstemezük!» diyor bu sahte işçi temsilcileri. «Türk işçisi grev istemez!» diyorlar. Gülünç! Aç insanların «Ekmek istemeyiz!» demesi kadar gülünç.

Demokratlara gelince, onlar «olsun» diyor. «Batı demokrasilerinde mademki var, bizde de olmalı!» diye barbar bağırıyorlar. Ama sahtelikleri de sırıtıyor. Önümüzdeki seçimlerde işçi yığınlarını kazanmak ümidile böyle konuştukları besbelli..İktidara dayanmanın, bu güne kadar bir yolunu bulamıyan büyük arazi sahiplerinin, fabrikatörlerin, tüccarların, bankacıların partisi olan Demokrat Parti, sahiden grev isteyecek değil a.. Onların istediği göstermelik grev hakkı. İsmi var, cismi yok kabilinden. Onun için C.H.P.'nin bu oyunu oynamağa razı olmaması doğrusu şaşılacak şey. Çünkü, kuşa çevirip bir grev maddesi ekleyiverselerdi iş kanununa, hem gerçekte yine grev filân olmazdı, hem de tıpkı: «Bizde basın hürdür! Seçim hürdür! Şu hürdür! Bu hürdür!» dedikleri gibi, «Bizde grev hakkı yasak değil!» derlerdi.

Bu bayların er geç tanıyacakları grev hakkı başka türlü olmıyacak zaten.

Fakat, yapmacık da olsa, resmî muhalefetle iktidar arasın-

daki bu şiddetli tartışmalar şu iki gerçeğin meydana çıkmasına yaramıştır. Birincisi: Halkçısının da, demokratının da, artık işçi zümresini bir kuvvet olarak; çekinilmesi, hesaba katılması ve her çareye baş vurarak mutlaka kazanılması gereken bir kuvvet olarak tanıdıkları gerçeğidir. İkincisi de: Türk işçisinin kendi yaratıcı ve kudretli varlığına her gün daha çok inandığı; demokrasi inkılâbında halk yığınlarına önderlik etmek olan tarihî görevini hergün daha iyi kavradığı gerçeğidir..

Bu mademki olmuştur, Türk işçisi pek yakın bir gelecekte, grev de dahil, bütün haklarına; kendi elile sahip olacaktır. Ve sonunda, Halkçılar da, Demokratlar da; seçim manevralarında yemlik sözlerile başbaşa kalacaklardır.

NUHUN GEMİSİ, 8 Şubat 1950

İTHALÂT SERBESTİSİ VE TÜRK İŞÇİSİ

Amerikanın zoru ile kabul edilen ithalât serbestisinin ilk kurbanı Türk işçisi olacaktır. Yabancı mamuller memlekete serbestçe girince, yerli fabrikatörler fiyatları kırmak lüzumunu duyacaklar, bunun için de maliyeti düşürmeğe kalkacaklar. Maliyet fiyatı nasıl düşer? Yövmiyeleri kırmak ve çalışma saatlerini arttırmakla, makinenin verimini arttırmak da var ama, o nasıl olsa bizlerin harcı değil.

Demek ki efendiler, patronlar işçiyi hem daha çok çalıştıracaklar, hem de daha az yövmiye verecekler. İşçinin bugün aldığı yövmiye zaten en aşağı geçim seviyesinin çok dûnundadır. Türk işçisi gıdasızdır. Sarfettiği enerjiyi karşılayacak kadar yiyemiyor. Çoluğu çocuğu da öyle. Grev hakkı da tanınmadığı için işçi bu yeni şartları ister istemez kabul edecektir..

Devlet işçiyi korur! denmesin. Çünkü devletin kendisi de maliyeti düşürmek zorunda kalacaktır. Unutmayalım ki, yerli sanayi kollarımızda yatan 2 milyarlık sermayenin 1,5 milyarı devlete aittir. Devlet memleketimizde en büyük iş verendir. Bu hususta ondan bir şey beklenemez. Çünkü ithalât serbestliğini, neticelerini bile bile kabul eden bugünkü iktidar ve onun dış politikasını destekleyen muhalefettir.

Ama bu devre ne yapsalar uzun süremez. Çünkü maliyeti yabancı mamullerle rekabet edecek kadar düşürmeğe imkân olmayacak ve Devlet Sanayii de, ithal serbestliğinden pek kısa bir zaman sonra iflâs bayrağını çekecektir.

Amerikalılar bunu önceden hesapladıkları için, memlekete girecek yabancı sermayesi için teminat istediler. Bu teminat, bugün, yarın Meclise gelecek olan bir kanun tasarısı ile sağlanıyor. Yabancı sermayesi buradaki kazancını da, tesislerini de

dilediği zaman memleketten çıkarmak hakkını kazanıyor bu kanunla.

İflâs etmeğe yüz tutan yerli sanayiimiz, böylece garantili yabancı sermayesinin eline düşecek, sözde ortaklıklar kurulacak. Ama bu öyle bir ortaklık ki, bizimkiler bir korsa, onlar yüz koyacaklar. Tabii işlerin idaresi ve kazançların paylaşılması da bu nisbete göre olacak.

Öte yandan fazla fazla ithal ettiğimiz malların bedelini, ihracatımızla ödeyemiyeceğimiz için altınlarımızı satmak zorunda kalacağız. Altınlar tükenince, tediye muvazenemizdeki açık, Amerika'dan alacağımız borçlarla kapanacak. Borç kabardıkça istiklâl azalacak. İstiklâl azaldıkça memlekete daha çok yabancı malı ve Amerikan nüfuzu girecek. Ve bunlar girdikçe Türk işçisinin alın terinden kazanılan kârlar oluk gibi Amerika'ya, memleket dışına akacak, halkın benzi büsbütün solacak, takati büsbütün tükenecek.

NUHUN GEMİSİ, 22 Şubat 1950

BİR VATAN BORCU

Bu hafta toplanan Müstakil İşçi Sendikaları Birliği bütün Türkiye'ye şu hakikati haykırdı: Türk işçisi işinden atılıyor. Gümrük duvarları ardına kadar açıldığı gün Türk işçisi tamamile açıkta kalacak. Bu, nazari bir dâvâ değildir. Bu yüz binlerce işçinin geçimi, çoluk çocuğunun nafakası dâvâsıdır. Ekmek dâvâsıdır. Vakit geçirmeden çare bulunması lâzım gelen bir dâvâdır bu..

İktisadi istihsalimizin çocuğu olan koskoca bir işçi sınıfı, daha henüz serpilip geliştiği bir sırada boğuluyor, kendi çığlığını işittirmek için çırpınıyor, koşuyor, didiniyor, «Beni kurtarın» diye bağırıyor da «Millet» ve «Vatan» kelimelerini ağızlarından düşürmiyen muvafık ve muhalif çevrelerden bir tek kelime işitilmiyor. Tısss.. Bu yetişmiyormuş gibi işçinin bu ölüm kalım dâvâsını baltalamak için türlü oyunlar, türlü dalâveralar..

Muvafık ve muhalif çevrelerin bu tarz hareketi neden? Çünkü bu neticeyi doğuran dış politikada hep beraberdirler de ondan. Hepsi de aynı derecede sorumlu bu işten..

Onlardan bir hayır gelmiyeceğini anlıyan işçi sınıfı artık kendi dâvâsını kendi elile yürütmeğe azmetmiştir. Müstakil İşçi Sendikaları hareketi bunun ifadesidir.

Her Türk vatandaşının, işçi dâvâsını benimsediğini iddia eden her aydının, bu hayat memat dâvâsında, Türk işçisinin yardımına koşması, onu desteklemesi bir zarurettir. Bu, her şeyden evvel bir insanlık, bir vatan, bir millet borcudur.

NUHUN GEMİSİ, 1 Mart 1950

ÇEKİVER SEÇİMLERİN KUYRUĞUNU

Seçim günü yaklaşıyor. Ama nerede dört yıl önceki heyecan, ilgi. Herkes boyunun ölçüsünü aldı bir kere. Hâlâ umuda kapılanlar varsa, onlar da bu sefer alırlar ağızlarının paylarını.

Seçime hile karışacak mı? Baskı yapılacak mı? Doğrusunu isterseniz işin bu yanı bizi hiç ama hiç ilgilendirmiyor. Doğru dürüst yapılırsa, tutalım ki bir çoklarının inandığı gibi Demokratlar gelecek iktidara. Peki sonra ne olacak? Demokratlar hangi derdimize çare bulacaklar? Hayat darlığını mı giderecekler? İşsizliği mi önliyecekler? Yerli sermayemizi mi koruyacaklar? Köylüyü toprak ağalarının elinden mi kurtaracaklar? Yoksa serbest sendikalar kurulmasına; işçiye gerçek grev hakkı tanınmasına; yoksa tam bir fikir hürriyeti tam bir düşünme ve yazı hürriyeti; insana tam bir dokunulmazlık mı sağlıyacaklar?

Ne gezer! Hiç birini yapmıyacaklar bunların. Onlar da C. H. P.'nin yolunda yürüyecekler. Nerden mi malûm? Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir a kuzum. Değil mi ki dış politikada Halkcılarla beraber, eski tas eski hamam demektir. Beyoğlundan Tüneli salıverince, Şişliye gitmez ki mübarek. Ne etsen, ne yapsan soluğu Galatada alır.

İktidar partisi Amerika ile istiklâlimizi, bağımsızlığımızı çiğniyen iki anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşmalarda: devletçilikten vaz geçeceğimize, yani halkın yararına bir iktisat politikası yürütemiyeceğimize; gümrükleri indireceğimize; yerli sanayimizi korumak için özel tedbirler alamıyacağımıza; yabancı sermayesine kapılarımızı açacağımıza, ettikleri kârları dışarı götürmelerine ses çıkarmıyacağımıza dair maddeler var bu anlaşmalarda.

Demek ki her şeyden önce bu anlaşmalardan kurtulmak gerek. Oysa ki Demokratlar buna hiç yanaşmıyorlar. Yanaşmadıkça da dertlerimizden bir tekine çare bulamazlar. O halde seçim miş, meçim miş, nemize gerek.

Millî bağımsızlığı her şeyin üstünde tutan barışçı, gerçekten Demokrat bir Parti seçimlere katılmadıkça, çekiver seçimlerin kuyruğunu!

NUHUN GEMİSİ, 22 Mart 1950

KISA BİR HESAPLAŞMA

Millî bağımsızlığımızdan söz açılınca omuz silkenler, son günlerin şu gazete hâvadislerini görmüşlerdir elbet:

— Bütçemiz bu sene de hem denk değildir; hem de geçen seneye nazaran kabarmıştır.

— Dış ticaret ve tediye muvazenelerimiz yine açıktır.

— Amerikanın tavsiyelerine (?!) uyularak millî savunma işlerimizde temelli değişiklikler yapılmış ve savunma işlerimize sokulan Amerikalı uzmanların (?!) sayısı çoğalmıştır. (Türk umumî efkârı bu olayları başkan Trumanın Türkiye hakkındaki son raporundan öğrenmiştir. İlgili çevrelerimiz daha önce açıklamalar yapsalar da, zevahiri kurtarsalar bari!)

Bütçemizde, dış ticaret ve tediye muvazenelerimizde açık olmasının neye delâlet ettiğini bu sayın kimseler bilirler elbet. Ama neden açık verdiğimizi hiç düşündüler mi acaba? Bütçe, ticaret ve tediye muvazenelerindeki açıkların, memleket halkının yaşama seviyesi üzerindeki tesirlerini ve memlekette hangi sınıfa mensup halk tabakasının bu açıkların ağırlığı altında ezildiğini hesapladılar mı? Hele Türk halk yığınlarının yarınları için besledikleri ümitlerle, başkan Trumanın raporu arasındaki korkunç münasebeti sezdiler mi acaba?

Olaylar bu yönlerden incelenirse, bütçe açığının milli savunma masraflarımızı karşılayamıyacak durumda olmasından bir de gerçek gelirlerimizin son senelerde bir hayli düşmesinden ileri geldiği görülür. Ve yine görülür ki; bu açıkların yükünü, memleketin doğrudan doğruya emeğile yaşayan halkı, yani memleket nüfusunun yüzde 93'ü taşıyor.

Oysa ki, gerçek gelirimizin düşmesi ve milli savunma masraflarının artması sebepsiz değildir. Her iki olay da, Amerikanın kuyruğuna ve buyruğuna bağlanmamızın sonuçlarıdır. Gerçekten, millî savunma masraflarımız, Amerikanın ileri karakolu olmak vazifesini üzerimize aldığımızdanberi büsbütün kabarmış; dış ticaret ve tediye muvazenelerimizdeki açıklar da, Amerikan mallarının pazarlarımızı istilâsından sonra başlamıştır.....

NUHUN GEMİSİ, 7 Aralık 1949

HA KAPI KULLARI, HA KÖY AĞALARI...

Genel seçimlerin vaktinden evvel yapılacağı söyleniyor. Meclis, Martta kendini feshedecekmiş; ve arkadan hemen seçimler yapılacakmış... Bu haberler eğer doğru ise, -ki doğruya benziyor- milletvekili seçimlerine iki, iki buçuk ay gibi nisbeten kısa bir zaman kaldı demek. Ve bu duruma göre demokrat partinin yayınladığı son beyanname de, seçim mücadelesinin ilk çatışması sayılmak gerek.

Ne deniyor bu beyannamede?.. Muhalif partilerin kuvvetlisi sayılan Demokrat Parti diyor ki: «Önümüzdeki seçimler mutlaka dürüst olmalıdır. İktidar partisi geçen seferki gibi baskı yaparak seçim neticelerini kendi lehine çevirmeğe kalkışırsa, Demokratlar seçimlere girmemek kararını verebilirler. Seçimlere girsek bile, sonradan Meclisten çekilebiliriz.»

Beyannamenin özü bundan ibaret. Bir de: «Husumet andından» vaz geçildiği anlaşılıyor. Elbette ki seçimlerin dürüstlüğü şarttır. Ama seçim mücadelesinin başladığı şu günlerde Demokrat parti kongresinin, bundan başka söyleyecek şey, deşecek dâva bulamamış olması, resmî muhalefet hesabına bir başarı sayılamıyacağı gibi, işlerin iç yüzünü göstermek bakımından da pek mânalıdır.

Ele alınacak mesele mi yoktu? İktidar partisinin şahsi politikası, hataları, ihmalleri yüzünden bugün, memleket Amerikan himayesine girmiş; millî bağımsızlığımız çiğnenmiş; bütçemiz, maliyemiz alt üst olmuş; ticaretimiz, sanayiimiz, ziraatimiz iflâsa yüz tutmuştur. Bunların sonucu olarak da: pahalılık, işsizlik, sefalet... Ortada bu olaylar dururken; bu elle tutulur dâvaların deşilmesi, iktidar partisinin bu işlerdeki sorumluluğunun ortaya konması gerekirken: ötedenberi bu konulara yanaşmıyan demokratların, şu seçim arifesinde «dürüstlükten» başka ele alacak mesele bulamamaları, onların da iktidar partisinin hamurundan olduklarını bir kere daha ispat etmiştir.

Hattâ bu ikisine, Millet Partisini de ekliyebilirsiniz. Bunların hiç biri halkın partisi değildir: hepsi de başka başka zaviyelerden olmakla beraber, hep aynı zümrenin menfaatlerini halka karşı savunan teşekküllerdir.

Halkçılıkları da, Demokratlıkları da, milletçilikleri de yalnız adlarındadır onların. Aralarındaki kavgaya bakıp aldırmıyalım: Post kavgasıdır.

Önümüzdeki seçimlerin dürüst olup olmaması meselesine gelince: Bizden bizim içimizden çıkma, gerçekten halkın olan bir parti seçimlere katılmadıktan sonra, bunlar ister dürüst olmuş, ister hileli, ister fesatlı... Çünkü iş başına ha «Kapı kulları» gelmiş, ha «köy ağaları» seçilmiş; bizce fark etmez. Nasıl olsa her ikisi de bizden değil onların...

NUHUN GEMİSİ, 18 Ocak 1950

MİLLÎ KÜLTÜR DÜŞMANI YABANCI YAYINLAR [1]

Son zamanlarda yabancı dilde dergi ve kitaplar o kadar çoğaldı ki, bu nefis baskılı şeylere artık en ücra semtlerin tütüncü dükkânlarında bile raslanıyor. Hal böyle iken, bu yayınlarla bize ne gibi fikirler, duygu, zevk ve inançlar aşılandığını araştırmak, bunların fikir hayatımız, edebiyat ve sanatımızla tekmil kültür hayatımız, hattâ seciyelerimiz üzerindeki tesirlerini hesaplamak kimsenin hatırına gelmiyor. Oysaki, kötülüklerin en kötüsü, Trova atı gibi memlekete sinsice bu kanaldan girebilir. Lâkin yabancı yayınlar karşısında kayıtsız kalmak, ötedenberi maalesef âdetimizdir.

Aman maksadımız sakın yanlış anlaşılmasın. Yabancı kültürlerin düşmanı değiliz aslâ. Kendi kabuğuna çekilmiş bir millî kültürle yetinilmesini de istemiyoruz. Bunun ne budalaca bir düşünce olduğunu bilenlerdeniz. Tam tersine milletler arasında kültür alışverişine şiddetle taraftarız. Üstelik Batı medeniyetinin **aydınlıklar çağından**, bütün terakkici milletlerden istifadeyle alacağımız pek çok şeyler olduğuna da inanıyoruz. Fakat şuna da inanıyoruz ki, bu iş bir tarafın dilediğini dayatması, ötekinin de dayatılanı körü körüne kabullenmesi şeklinde olamaz. Oldu mu, kabullenen millet, namı nişanı kalmamak

---

[1] **Yeditepe, 1 Ekim 1952. Bu yazı Yeditepede Tahsin Hüsnü takma adıyla yayınlandı. Mehmet Ali Aybar, D.P. iktidarı boyunca bir çok gazete ve dergilere imzalı, imzasız, takma adla makaleler gönderdi. Bu arada 1956 yıllarında FORUM dergisine de bazı yazılar yolladığı halde hiç biri yayınlanmadı.**

DERLEYENLER

üzere silinip gider. Kültür alışverişi eşitlikle ve serbestçe yapıldığı zaman verimli oluyor. Zira her milletin başkalarında olmıyan özellikleri vardır. Baskı altında kalmazsa bu özellikler gelişip insanlığın ortak kültür hazinesini zenginleştirir. Onun için kültür alışverişinde taraflardan her birinin aktif olması şarttır. Birbirlerinden alacaklar, aldıklarını öz kültürlerinin en güzel örnekleriyle zenginleştirip tekrar birbirlerine sunacaklardır. Medeniyet, kültür böyle gelişip ilerler.

Ama bugünkü durum bunun tam tersidir. Dünyada serbest kültür alışverişine set çekilmiş. Memleketimizde de yabancı kültürün istilâsına uğramışız. Ve biz hâlâ seyirciyiz, pasifiz. Bize öyle birtakım fikirler, duygular, zevkler, inançlar aşılanıyor ki, yavaş yavaş biz biz olmaktan çıkıyoruz. «Adam, bizde bu yabancı dergi ve kitapları kaçbuçuk kişi okur?» deyip, işi belki büyüttüğümü sananlar olur. Hayır, sözlerimde en küçük bir mübalâğa payı yok, emin olun. Bu yayınlar bir bulaşık hastalık gibidir. Zehirleri yabancı dil bilenlerin dar çevresine sıkışıp kalmaz. Hemen yerli taklitleri çıkıverir. Nasıl ki bizde de çıkmıştır. Yerli magazin, dergi ve yıllıklarımızdan çoğu, kapaklarındaki açık saçık kadın resimlerinden, makalelerine, hikâyelerine kadar her şeyleriyle - baskı tekniği hariç - benzerleri yabancı yayınların eşi değiller midir? Düşününüz ki ayrıca bunlardan tercümeler, adaptasyonlar da yapılmaktadır. Günlük gazetelerimizdeki tefrikaların çoğu, sahneye koyduğumuz piyeslerden bir kısmı, ve yerli filimlerimizin hemen hepsi böyle şeylerdir. Şimdi buna bir de resimli yayınların yabancı dil bilgisine ihtiyaç göstermiyen yayılma kabiliyetini ekleyiniz, göreceksiniz ki tehlikeyi büyütmemişim. Sonra bunların okuyucuları bir avuç da olsa, onları nasıl ihmal edebiliriz? Onların, göz göre zehirlenip soysuzlaşmalarına nasıl müsaade ederiz ki, memleket kültürüne, sanat ve edebiyatına istikamet verenlerin bir kısmı da bunlar arasındadır. Zaten bu iş sade kitap ve dergilerle olmuyor. Soysuzlaştırıcı aynı kozmopolit düşünce ve zevkler yabancı filim, radyo ve dans türkülerine varıncıya kadar türlü vasıtalarla, memleketin her yanına yayılıp kökleşmiye yelteniyor. Fikir hayatımız, edebiyatımız, sanatımız, geleneklerimizin iyileri, bütün mânevi değerlerimiz tehlikededir!

★

Ama hükmünüzü yine siz kendiniz verin: Renk renk, boy boy yabancı dilde dergi ve kitapların satıldığı her hangi bir ser-

gi önünde durunuz. Önce kapak resimlerine bir göz gezdiriniz. Çoğu ustaca mahrem yerlerini gösteren yarı çıplak kadın resimleriyle süslüdür. Bakarsınız ki, bir kaplan postuna sırtüstü uzanmış, siyah ajur çoraplı çıplak bir dilber baygın gözlerle sizi çağırmaktadır. Bunların türlüsünü göreceksiniz: sarışınını, esmerini. Yatmışını, ayaktasını, çömelmişini... Hemen yanlarında cinayet resimleri: tabancayla, bıçakla, zehirle, iple cana kıyış levhaları. O kadar çok ki, suçu kanıksar, tabii bir cemiyet hâdisesi saymıya başlarsınız. Dehşet ve nefret duymuyorsunuzdur. Çünkü bu işde ressamın ustalığını da hesaba katmak lâzım. Şu boğazlanan sarışını size öyle bir zaviyeden göstermiştir ki, gözleriniz sıyrılan eteğin altındaki mevzun kalçalara takılıp kalır. İşte şunlarda çocuklara mahsus olanlar: şahlanmış atının üstünde, belinde çifte tabancasiyle bir yeni Buffalo Bill. Kemendini savurmuş, Bizon avlar gibi bir Kızılderili avlıyor. Kızılderilimiz bir korkunç hayvana benzetilmiştir. Buffalo Bill'iniz ise, beyaz ırktan bir **üstün insan** örneğidir. İnsan kadri ve kıymeti bilmez bu merhametsiz, bu hoyrat, sahte kahraman çocuğunuzun rüyalarına girecektir. Ve çocuğunuz şu Kızılderililerin kökünü kurutmalı diye düşünecektir... Bazan da kapaklarda hindi gerdanlı, iğreti gülüşlü yaşlı bay resimleri görülür. Resimlerin altında hayata meteliksiz atıldıkları yazılıdır. Hasetle karışık bir hayranlık içindesinizdir. Bunun ne iğrenç dolaplar çevirmek pahasına kazanılmış bir başarı olduğunu hatır ve hayalinizden geçirmezsiniz bile..

Kapak resimlerini seyrettiğiniz yeter. Şimdi biraz da içerdeki yazılara göz atınız. Elinizin altında sürü sürü romanlar, sözüm ona ilim, fikir ve sanat kitapları, dergileri var. İsterseniz romanlardan başlayınız. Çoğu polis romanı, geri kalanı macera ve aşk romanlarıdır. Ama hepsi de **kara edebiyat** denen cinsten. Okuyup bitirdiğinizde tiksintiyle karışık bir boşluk, bir umutsuzluk duyacaksınız. Kurulmuş sosyal değerlerin çöktüğü bir devirde yaşadığınız için, zaten romanın havası içindesinizdir. Ve bunu bilen yazar sizin bu ruh haletinizi istismar etmiştir. İkinciyi bir üçüncü, üçüncüyü bir dördüncü takibedince, o ilk sefer duyduğunuz tiksintiden içinizde eser kalmaz. Sayfalar boyunca anlatılan o rutubetli, o sıcak, o her şeyi yok eden şehvet âlemlerinin aşinası olmuşsunuzdur. Artık içinizdeki umutsuzluktan, boşluktan bir hastalıklı entellektüel gibi haz duymıya başlamışsınızdır.

Bu sergide ilme, fikre, sanata dair yazılı ne varsa, hepsi de sizin bu umutsuzluğunuzu kuvvetlendirmek içindir. İlimden, terakkiden, gelecek daha iyi, daha doğru, daha güzel günlerden umut keseceksiniz. Bunu apaçık söylemezler elbet. Güveninizi kazanmak için önce en son ilim buluşlarından söz açılır. Tecrübeler anlatılır. Rakamlar, grafikler, diyagramlar verilir. Ve sonra, sureti haktan görünerek, bunlardan maksada uygun neticeler çıkarılır. «Artık ilmin, eşyanın sadece görünüşü hakkında bilgi verdiği sabit olmuştur. Çünkü düşünce mekanizmamız ve maddenin iç yapısı **gerçek hakikati** bilmemize elverişli değildir. **Atomistik,** ilme bir sınır çekmiştir; bu sınır, dolayısiyle terakkinin de sınırıdır» derler... Bilmem hangi üniversitede profesör bay bilmem kimin bu kesin hükümleri sizi inandırmıştır. Düşünmezsiniz ki, ayağınızdaki kunduranın suni kauçuk tabanı bile bu âlimane safsataları yalanlamıya yeter. Çünkü sentetik olarak imal edilen her maddenin iç yapısını, avucumuzun içi gibi biliyoruz demektir.

Sanat bahsinde, öyle yeni ölçüler edineceksiniz ki, zevklerinizin, heyecanlarınızın insanlardan çoğunun heyecanları, zevkleriyle, hele öz halkınızın zevkleri, heyecanlariyle hiç bir yakınlığı kalmıyacak. Sanat eseri diye, sade renk, çizgi ve ses oyunlarından ibaret şeyleri sever olacaksınız. Gerçeğe, dünyamıza, insanlara dair, memleketimize, üzüntü ve sevinçlerimize dair bir şeyler anlatan eserler karşısında omuz silkip geçeceksiniz. Sanatın halk için olduğu, halktan gelip halka gittiği hakkındaki fikirler sizi güldürecektir.

Şimdi farzediyorum ki, bu yabancı yayınların yerli taklitlerini de okursunuz. Yabancı ve yerli filmleri kaçırmazsınız. Radyoları da dinlersiniz. Ortada imdadınıza yetişen her hangi bir tenkit ışığı da bulunmadığına göre, siz tanınmaz hale gelmiş olacaksınız. Artık sanırsınız ki, bir çölün ortasında yapyalnızsınız. On binlerce yıllık başarıları insanlığın, seraptır. Yaşadığınız şu andan ve tükenmek bilmez ihtiraslarınızdan başka her şey yalandır. İçinizde ne insan, ne memleket, ne tabiat, ne de hayvan sevgisi kalmıştır. Kör nefsinizin dışında sizin için bir tek şey vardır: para ve paranın medeniyetsiz, kültürsüz hâkimiyeti. Faust gibi ruhunuzu şeytana satmışsınızdır. Artık o nefis baskılı dergi ve kitapların övdüğü bir kozmopolit medeniyetin hayranısınızdır. Hayranlıktan taklitçiliğe, taklitçilikten teslimiyete giden basamakları, artan bir hızla ineceksiniz.

Karşımızdaki tehlike işte bu... Hâlâ seyirci mi kalacağız? Kalmamalıyız. Ama ne yapacağız? Fikir sağlığımızı, kültürümüzü, geleneklerimizin iyilerini nasıl koruyacağız? Kim koruyacak? Bu işi hükûmetlerden bekliyemeyiz. Günün liberalizme dayanan sosyal ve politik şartları buna elverişli değildir. Şu halde dâvayı, tekmil namuslu yurtseverlerin işbirliği ve kendi vasıtalariyle halletmelerinden başka çare kalmıyor.

Fakat nasıl, ne yoldan halledeceğiz? Meselâ **Yeditepe**'nin, okuyucuları arasında bu konuya dair bir tartışma açması faydalı olabilir diye düşünüyorum. Bizim şimdilik aklımıza iki yol geliyor. Birincisi, millî kültürümüzü korumak amacı ile bir dernek kurulmasıdır. Bu dernek basın yoliyle, konferanslarla, mümkünse radyodan da faydalanarak millete tehlikeyi haber verecektir. Kozmopolit ruhta soysuzlaştırıcı yayın ve yayımların boykot edilmesine çalışacaktır. Fakat bu, hemen yapılması gereken ilk iş olmakla beraber, ne de olsa pasif ve yarım bir tedbirdir. Asıl mesele millî kültürümüze, soysuzlaştırıcı tesirleri yenecek bir gürbüzlük ve canlılık verebilmektir. Bu ikinci yol hem daha çetindir, hem daha uzun nefes ister. Bu işin hakkından gelebilmeleri için düşünürlerimizin, sanatçı ve edebiyatçılarımızın, tekmil aydınlarımızın millî kültür hazinelerimize gidip, işe yarar ne varsa yeniden değerlendirmeleri, fakat her şeyden önce, halka dönmeleri, halka gitmeleri, halktan olmaları gerekiyor. Bunun başka yolu yoktur. Çünkü millî kültürümüze yeniden can verecek taptaze, dipdiri kuvvet yalnız onda vardır, halktadır.

2 Mayıs 1960 günü NATO Konseyi İstanbul'da toplanırken, hükûmet aleyhtarı gençlik gösterileri devam ediyordu. İstanbul Barosuna kayıtlı bazı avukatlar bu gösterileri desteklemeğe karar vermişlerdi. Taksim Anıtına çelenk konulacaktı. Adliye Sarayında toplanıldığı sırada Emniyet kuvvetleri Adliye Sarayını sardılar. İstanbul Adliyesini dolduran halk ve yürüyüşe hazırlanan avukatlar galeyan içindeydiler. Orada bazı olaylar oldu. Adliyenin camları kırıldı. NATO toplantısını izlemek için İstanbul'a gelmiş olan yabancı gazetecilerden bazıları Adliye Sarayına koştular. Bir İtalyan gazeteci Aybarla konuştu. Aybar bu gazeteciye gösteriler hakkında açıklamada bulundu. Gece saat 23'te I. Şube memurları Aybar'ı evinden alıp Emniyet Müdürlüğüne götürdüler. Aybar'ın yazılıp da yayınlanmamış yazıları, notları, ve kitapları da emniyete götürüldü.

Ertesi gece sorgusu yapılan Aybar bir gün daha Emniyette tutulduktan sonra eski Harbiye Mektebine, oradan da Rami kışlasına götürüldü. Rami kışlasında Aybar gençlerle birlikte bir süre alakondu. Sıkı Yönetim makamları suçun sivil adliyeyi ilgilendirdiği gerekçesiyle vazifesizlik kararı verdiler ve 27 Mayıstan bir kaç gün önce Aybar'ı salıverdiler.

27 Mayıs hareketi Anayasa dışı davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş olan bir iktidarı devirince yurdun ilerici çevrelerinde gerçek bir demokrasi düzeninin kurulması yolunda umutlar belirmiş ve yıllardan beri su yüzüne çıkmak fırsatını bulamayan sosyal ve ekonomik dâvalar da günün konusu haline gelmiş bulunuyordu. Ancak 27 Mayıstan kısa bir süre sonra gerici, tutucu ve sömürücü çevreler ilk

günlerdeki çekingenliklerinden sıyrılarak, yeni kurulacak rejimin gene kendi nüfuz ve etkileri altında olmasını sağlamak için harekete geçtiler ve türlü yollardan baskılarını arttırdılar. İşte bu ortamda Mehmet Ali Aybar, Devlet Başkanı Cemal Gürsel'e bir mektup yazarak endişelerini belirtmeyi ve gerçek bir demokrasi düzeninin kurulabilmesi için ne gibi şeylerin yapılması gerektiğini açıklamayı kendisine görev bilmiştir.

19 Kasım 1960 tarihini taşıyan bu mektuptan bir süre sonra Aybar Ankara'da yaptığı bir basın toplantısında demokrasinin emekle sermaye arasında ve tarihin akışıyla boyuna emekten yana dönüşüp gelişen bir denge rejimi olduğunu; ve hazırlanmakta olan Anayasanın mutlaka emek gücünün serbestçe teşkilâtlanmasına izin vermesi ve sol fikirleri ve hareketleri yasak şeyler olmaktan çıkarması gerektiğini açıklamıştır. Aybar bu basın toplantısından dolayı Sıkıyönetim makamlarınca mahkemeye verilmiş ve demokrasinin bir denge rejimi olduğu yolundaki sözlerinden dolayı komünizm propagandası yapmak fiili ile 5 yıl ağır hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Aybar'ın bu mahkûmiyeti Askerî temyiz mahkemesince bozulmuş ve Sıkıyönetim kaldırıldığı için dâvaya yeniden bakan Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi Aybar'ı bir celsede beraet ettirmiştir.

Bunun üzerine Devlet Başkanına yazdığı mektuptan dolayı Birinci Koalisyon Hükûmeti zamanında Aybar hakkında dâvâ açılmıştır. İddia önce millî menfaatlere zarar vermek suçuyken, 161. maddenin barış zamanında uygulanamayacağı yolundaki tadili üzerine suçlama Devlet Başkanına mektupla komünizm propagandası yapmak şekline çevrilerek dâvâ İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir. Bu mahkemede Aybar bir celsede beraet etmiştir.

Bu mektubu, taşıdığı büyük önemi göz önünde tutarak bu kitaba aldık. Gerçekten demokratik rejimin yaşayabilmesi emek gücünün politik bir örgüt hâlinde kanun teminatı ile ödev görmesine bağ-

lıdır. Aybar bu mektubunda 1946 - 1960 dönemindeki çok partili rejimin neden iflâs ettiğini pek açık bir şekilde belirterek aynı hataya düşülmemesi için yeni rejimde sol kuvvetlerin teşkilâtlanması hususuna yer verilmesini öngörmektedir. Bugün emek gücünü temsil eden sosyalist bir parti Meclis'te Grup kurarak yer almıştır. Bu, Türk Ceza Kanunundaki 141 ve 142. maddeler yürürlükten kaldırılmamış olduğu halde o maddelere rağmen gerçekleştirilmiştir. Zira sosyal gelişmeye sırt çeviren mevzuat ölü maddeler hâline gelir. Bugün Anayasanın sosyalizme kapalı veya açık olduğu yolundaki tartışmalar hâkim sınıfların, mevzuatı ve Anayasayı tarihin akışına ters doğrultuda yorumlamak istediklerini pek açık olarak olarak ortaya koyuyor.

Bütün bunlardan dolayı Aybar'ın, Cemal Gürsel'e yazdığı bu mektup aktüalitesini hâlâ muhafaza etmektedir.

İşte tarihî mektup...

DERLEYENLER

CEMAL GÜRSEL'E MEKTUP

İstanbul, 19 Kasım 1960

Sayın Devlet Başkanı,

İktidara gelir gelmez, bir basın konferansında, o güne kadar hiç bir devlet adamımızdan duymadığımız, yurt gerçeklerini bilmenin ve sağduyunun ilham ettiği şu ilerici sözleri sizden duyduk. Seçimlere dair bir soruyu cevaplandırırken dediniz ki: «Komünist partisinin başarı kazanacağını sanmıyorum. Ama bir sosyalist partisinin yurdumuz için yararlı olacağına inanıyorum. Sosyal dâvâlarımız ancak bir sosyalist partisinin yardımıyla çözümlenebilir.» Bu istikamette başka demeçler de verdiniz. İşçileri teşkilâtlanmaya çağırdınız; bay Alaettin Tiritoğlu'nun sosyalist partisini teşvik ettiniz... Bu demeçlerinizden, politik denge için bir sol kanadı gerekli gördüğünüz sonucu çıkıyordu. M. B. Komitesinin toprak reformu, eğitim seferberliği, hekimliğin millileştirilmesi, ekonominin plânlanması gibi reform tasarıları da, 27 Mayıs ihtilâlinin ilerici bir karakter taşıdığına işaretti. Yurtta ne zamandır hasreti çekilen ilerici, hatta sol bir hava esmeğe başladı. O derece ki, yıllarca en sağ politikaları yürütmüş, sol düşünce ve hareketi amansızca ezmiş olan Halk Partisi bile, program ve tüzüğüne sosyalist bir çeşni vermeye kalkıştı. Daha bir yıl önce sosyalizan teklifler ileri sürdükleri için, bir kaç üyesini saf dışı eden Millet Partisi de aynı yolu tuttu.

Politika ibresinin bu sola kayışı elbet sebepsiz değildi. Bunda demeçlerinizin büyük etkisi olmakla beraber, ekonomik ve sosyal şartlar bu yön değişikliğini zorunlu kılıyordu. Ama ne var ki, böyle bir yön değişikliği sade güzel sözlerle, temennilerle olacak şey değildir. Öteden beri denenmiş politika adamlarının, şimdi de sosyalist havarileri kılığında ortaya çıkmaları, el-

bette ciddiye alınamazdı. Hele bundan dâvâlarımızın sosyalistçe çözümlenerek milletimiz yararına sonuçlar çıkacağı hiç beklenemezdi. Gerçekten bir sol kanat kurulması ve bu kanadın ilerici ve ilerletici bir kuvvet olarak çalışabilmesi için, **önce mutlaka solu yasaklayan kanun maddelerinin yürürlükten kalkması şarttır.** Oysa bu yola bir türlü gidilmiyordu. Beri yandan sağ çevrelerin, demeçlerinizle başlayan sola doğru gelişmeden hoşlanmadıkları, gözden kaçmıyordu. Meselâ Halk Partisi çevreleri, sosyalist bir partinin yararlı olacağı yolundaki demecinize karşı, yeni partiler kurulmasına lüzum olmadığını ileri sürüyorlardı. Halk Partisi çevrelerine göre, doktrin partilerinin modası geçmişti; sosyalizm gerekiyorsa, onu da onlar yapacaklardı. **Sol aydınlar düşüncelerini açıklamak hak ve hürriyetinden hukuken ve fiilen yoksun oldukları için, bu iddialara gerekli cevaplar verilemiyordu.** Yavaş yavaş sağa kaymıya başlamıştık. Çok geçmeden eski iktidarların havasına dönüldü: sol, hücumda herkesin birleştiği tek hedef haline geldi... **İstanbul'da bir kitapçı 26 yıl önce yayınladığı «Hayalî ve İlmî Sosyalizm» adlı meşhur bilim kitabını yeniden bastığı için, mahkemeye verildi. Sol olduğu** söylenen **«Yeni Yol» adında bir dergi, yayınlanmadan toplatılarak, yazarları tevkif olundu.** Yeni anayasa tasarısının da sola hak tanımadığı anlaşıldı. Arkadan 105 sayılı İskân kanunu çıkarıldı. Gazeteler bu kanunun doğu ve güneydoğu illerimizdeki derebeylerine karşı çıkarıldığını yazıyorlardı. Kanunun asıl amacı şüphesiz bu idi. Ama metne «yabancı ideoloji», «millî menfaatlara zarar verecek herhangi bir faaliyette bulunmak» formülleri de konmuştu ki, kanunlarımızda tarifi olmıyan bu yuvarlak formüllerle, geçmişte yapıldığı gibi yine solların vurulacağında şüphe yoktu. Derken Üniversitelerdeki tasfiye oldu. Kimi hocaların da sol olarak tanındıkları için atıldıkları söylendi. Ve daha bu tasfiyenin «şoku» geçmemişti ki, gazetelerde o korkunç «Ülkü ve Kültür birliği» tasarısı yayınlandı: Dış Türkler masası, muzır ideolojiler masası, azınlıklar masası... Üniversite tasfiyesinin de ortaya koyduğu gibi, bu olağan bir sağa kayış değildi. Faşist bir dikta rejimine mi gidiyorduk? Şu yoksul milletin bağrından çıkmış, idealist namuslu yurtsever ihtilâlcilerin, faşist bir dikta rejimine gitmelerine nasıl ihtimal verilebilirdi? Tarih mi bilmiyorlardı? Millet kavramını yanlış mı değerlendiriyorlardı? Faşist bir dikta rejimi ıztıraptan başka bize ne getirebilirdi? Kaldı ki ne dünya şartları, ne yurt şartları böyle bir

deneme için elverişli değildi. Üniversitelerdeki tasfiyeden hemen sonra böyle bir tasarının ortaya atılmış olması, sermaye çevrelerini iyice ürküttü. Çünkü sermaye, ancak iktidarın sola geçmesi ihtimali kuvvetle belirince, faşizm'e sarılır. Oysa sermaye çevrelerimiz için, böyle bir tehlike yoktu; olmadığı için de faşist bir denemeye müsamaha edilmezdi. Ve de edilmedi.

Sayın Devlet Başkanı,

M. B. Komitesinde yapılan son operasyondan sonra, demokratik rejimin mutlaka kurulacağına dair millete bir kere daha teminat verdiniz. Bu sözü yerine getireceğinizden kimsenin şüphesi yoktur. **Ancak bu iş iki türlü yapılabilir. Birincisi eldeki politika ortamı değiştirilmeden, sol kanat olmadan seçimlere gidilir. Bu takdirde maddî manevî tam bir iflâsla sonuçlanan, 1946 - 1960 denemesini yenileyeceğiz demektir.** İkincisi, politik ortam değiştirilir; sol kanadın kanun güvenliği altında bir politik kuvvet olarak ortaya çıkabilmesi için gerekli şartlar sağlanır ve seçimlere öyle gidilir. Demokratik rejimi kurmanın ve yaşatmanın zaten başka yolu yoktur. Birinci yol ne teorik bakımdan, ne yurt gerçekleri bakımından, ne de millî çıkarlarımız bakımından tutulacak bir yol değildir. **Gerçekten de demokrasi vardır denilebilmesi için, sermayenin ve ona bağlanan türlü zümrelerden kurulu sağ kanat karşısında, emek gücünün ve ondan yana olan türlü zümrelerin kurduğu sol kanadın, kanun güveni altında politik bir kuvvet olarak teşkilâtlanması şarttır. Mihenk budur. Sol kanada hayat hakkı tanımayan bir rejim, etiketi ne olursa olsun, demokrasi değildir.** Tarih gösteriyor ki, batı demokrasisi bir denge rejimidir. Bu denge toplumsal sınıflar arasında, sağ ve sol kanatlar arasında kurulmuş ve boyuna sola doğru değişip dönüşen bir dengedir. Sağ kanadın gerici veya tutucu davranışlarını, ancak ve ancak sol kanat frenleyip dengeler. Ve tarihsel gelişme, ancak sol kanadın ilerici ve ilerletici çıkışlarıyla gerçekleşir. Batı memleketlerinin sosyal ve politik tarihleri bunu böyle gösteriyor. Gerçek böyle iken, bir takım biçimsel mantık oyunlarıyla, **ikinci Cumhuriyetimizi sadece sağ kanadın türlü zümreleri arasında işler bir rejim olarak kurmağa kalkışmak, milletimizi yeni bulıranlara sürüklemekten başka bir sonuç vermiyecektir. Çünkü sol kanat baskı ve ezgi altında bulundukça, toplum gelişmesini normal olarak yapamaz. Karşısında sol kanadın frenleyici kuvvetini bulmayan sermaye, serbest teşebbüs**

rejiminin doymak ihtirasıyla, maddî manevî bütün değerleri sömürür. Bir yanda büyük servetler birikirken, milletin büyük çoğunluğu artan bir hızla yoksullaşır. Para bütün değerlerin biricik ölçüsü haline gelir. Sermaye çevreleri hatta hükûmetle ortaklıklar kurarak bu kuvveti de emellerine hizmet eder duruma getirirler. Bütün ahlâk değerleri tersine döner. Sanki bir sosyal Gresham kanununun etkisi altındaymışız gibi, kötü, piyasadan iyiyi kovar. Bunu sadece kanunla önlemeğe imkân yoktur. Sermayenin kötü taşkınlıklarını, ancak bundan doğrudan doğruya zarar görenlerin teşkilâtlı kuvveti durdurur. Bu da emek gücü ve onun dolayındaki zümrelerin kurduğu sol kanattan başkası değildir. 1946'da başlıyan çok partili rejim denemesi, sol kanadı olmadığı için iflâs etmiştir. Aynı rejimi bir kere daha denemeye kalkışmak akıllıca bir iş olmaz.

Sayın Devlet Başkanı,

Sol kanat ezgi ve baskı altında tutuldukça, sol kanun dışı kaldıkça, hürriyetler rejimi işleyemez. Hiç bir hürriyetimiz gerçekten kanun teminatı altında sayılamaz. Çünkü hürriyetler rejimi, milletin büyük çoğunluğunun yararına olan, sol düşünce ve davranışın hürriyetsizliği üzerine kurulamaz. Sol düşünceye hayat hakkı tanınmayınca, hiç bir meseleyi medeni memleketlerde olduğu gibi, her yönden ve derinlemesine ele alamazsınız. **Bugün Türkiyenin ancak sosyalizm yoluyla çağdaş medeniyete ulaşabileceği gün gibi aşikârken, bu konuda açık bir tartışma bile yapılamıyorsa, bu Ceza kanunumuzun 141, 142, 161 inci maddeleriyle sair kanunların bunlara benzer hükümlerinin yürürlükte** olmasından dolayıdır. Tasavvur buyurunuz, 1938 tarihli bir kararname, meşhur Kapital'in yurda sokulmasını, satılmasını, okunmasını yasak etmiştir. Sade Kapital değil, Marx'ın, Engels'in çağımız toplum bilimlerine kaynaklık eden öteki kitapları da yasaktır. Marksizm'in kanun dışı olduğu bir memlekette, bilim hürriyetinden, düşünce ve inanç hürriyetlerinden söz açılabilir mi? Ama solun kanun dışı olması, toplum hayatımızda daha başka zararlı sonuçlar da doğuruyor. Bu yasaklar yüzünden, cahillik korku ve kuşku ile karışık, öyle bir curnalcılık havası yaratılmıştır ki, ilerici hiç bir düşünce ve davranışa hayat hakkı kalmamıştır. Yerleşmiş çıkarlara dokundunuz mu, vatan hainliği ile damgalanmanız mukadderdir. Hem bunun için mahkeme ilâmına falan lüzum da yoktur. İmalar, fiskoslar, yurdu sarmış

cahillik ve kuşku havası içinde, sol paryalar zümresine hemen sokuluvermeniz için kâfidir.

Sayın Devlet Başkanı,

Solu yasaklayan kanunlar toplum hayatımızı zehirliyor. Hiç bir alanda normal gelişme olamıyor. Politika hayatımızdan, bilim ve sanat hayatımıza kadar kültür varlığımızın tümü, felçli durumdadır. Bugün bir resim sergisi açmak, bir şiir kitabı, bir roman yayınlamak bile, medenî cesaret isteyen işler haline gelmiştir. Son yıllarda, sadece ilerici oldukları için, şairlerimiz, ressamlarımız, romancılarımız sık sık mahkemelere verildiler. Bir «abstre» tablonun kışkırtıcı işaretler taşıyıp taşımadığı; bir mısrağın gizli anlamlara gelip gelmediği, ağır ceza mahkemelerini celselerce uğraştırmıştır. Eroin gizler gibi kitaplarımızı gizliyoruz. Evlerimiz basıldıkça kitaplıklarımız, yazılarımız talan ediliyor. Kör çıkarından başka bir endişesi olmayan, kitaba, düşünceye düşman bir azınlığın, milletini insanlığı seviyor diye, iyiden doğrudan güzelden ileriden yanadır diye, insanlara zulmettiği bu memlekette; milletinin hayrından başka bir isteği olmıyan, kursağına on paralık haram girmemiş elmas kadar temiz insanların parya hayatı sürdüğü bu memlekette, insan hak ve hürriyetleri vardır demeye kim cesaret edebilir? Bu durum değiştirilmeden kurulacak bir rejimin, «sosyal cumhuriyet» gibi zaten mânâsız bir etiket taşıması kimi aldatır?

Sayın Devlet Başkanı,

Solun yasak olup olmaması hürriyetlerin mihengidir. Çünkü yüzyılımızda, hürriyet kavramının özü soldur. Yani son bir tahlil ile, yüzyılımızda hürriyet mücadelesi, halk yığınlarının sömürülen emek gücü yığını olmaktan kurtulması amacıyla yapılmaktadır. Artık hürriyeti kimse 18 inci yüzyıldaki özü ile, teşebbüs serbestliği olarak anlamıyor. Hürriyetin bu yolda anlaşılmasında çıkarları olanlar bile, soğuk harbin kızıştığı anlar dışında, bunu açıkça savunamıyoralr. Dünya sola gidiyor. Batı dünyası da sola gidiyor. Çıkarları insanlığı sağa çekmek olanlar, ne yapsalar boştur. Dünyanın sola gidişini durduramazlar. Çünkü insanlar şuurlandıkça sömürülmelerine izin vermiyorlar. Dünyanın üçte birinden çoğu sosyalist bir düzen altında yaşıyor. Ve kapitalist rejimin aslâ ulaşamadığı bir tempoyla ilerli-

yor. Beğensek de beğenmesek de gerçek budur. Buna paralel sömürge halkları da birer birer bağımsızlığa kavuşuyorlar. Geri kalmış milletler oldukları için, ergeç çağdaş medeniyete bir an önce ulaşma gayretiyle, bunlar da sosyalizm yolunu tutacaklardır. Bu gerçekleri görmemek milletimizin hayrına olmasa gerektir. Biz yoksul, geri kalmış ve yüzyıllarca yarısömürge olmuş bir milletiz. Millet olarak bizim sola gidişten bir korkumuz olamaz. Birer birer hepimiz, emeği ile zor yaşıyan yoksul kişileriz. Çağdaş medeniyetin maddî manevî bütün değerlerinden milletçe yoksunuz. İçimizde yalnız bir avuç insan, Batı sermaye çevrelerine aracılık eden büyük tüccarlarımız, fabrikatörlerimiz, bankacılarımızla, derebeylik zamanından arta kalmış büyük toprak beyleri, bugün insanca yaşamak imkânlarına sahiptir. Sayıları en cömert bir hesapla sekiz onbini ya bulur, ya bulmaz. **Beriyanda yirmi yedi küsur milyon insan, insanlıkla hiç bir ilişkisi olmıyan bir hayat sürüyor. Acaba milletimizin yüksek çıkarı hangi yandadır? Ama bu sekiz onbin kişi, toplumun can damarlarını öylesine ellerinde tutarlar ki, sonunda mutlaka onların çıkarına uygun olan yol tutulur.** Evet toplumun can damarları onların elindedir. Sade ekmeğimizi ellerinde tuttukları için değil. Asıl en körpe yaşımızdan beri kafalarımıza diledikleri biçimi verdikleri için, milletin kaderini bildikleri gibi çizerler. Sermaye çevreleriyle aramızda çıkar birliği olmadığı halde, çoğumuz kıraldan çok kıral taraflısı oluruz.

Sayın Devlet Başkanı,

Millî burjuvazimiz, ufuksuz, kültürsüz, kısa görüşlü, yakın çıkarına yönelmiş bir kurnazlıktan başka hiç bir hasleti olmıyan bir sınıftır. Bu, tarihsel gelişmesini tam yapamamış, ithalatçı tüccar merhalesinde kalmış olmasının sonucudur. Ne dünya, ne yurdumuz gerçeklerini, hattâ kendi öz çıkarı açısından bile, gereği gibi değerlendirecek durumda değildir. O hâlâ sol kanadı baskı ve ezgi altında tutmak sevdasındadır. O hâlâ sol aydınları zorla susturarak imtiyazlarını sürdürebileceğini sanmaktadır. O hâlâ işçileri emekçi yığınlarını, bundan onbeş yirmi yıl önceki durumda bellemektedir. Afrikanın göbeğindeki halkların uyandığı bir çağda yaşıyoruz. **Bu gerçekleri görmeden baskı ve ezgi metotlarında ısrar etmek, ancak bu sefer kanlı olacak ihtilâlleri hazırlar. Milletimizi ihtilale zorlamaya kimsenin hakkı yoktur.**

Sayın Devlet Başkanı,

Kaderimizin çizildiği şu günlerde, şekli hal suretlerinden kesinlikle kaçınılmak gerektiğine inanıyorum. Naçizane görüşüm tutulacak yolun, ilk demeçlerinizde işaret ettiğiniz yol olması merkezindedir. Yani mutlaka sol kanadı olan bir demokrasi kurulmalıdır. Sol aydınlar da artık paryalıktan kurtulmalıdırlar. Onlar da görüşlerini açıklamak hak ve hürriyetine artık sahip olmalıdırlar. İşçiler, emekçi halk yığınları kendi partilerini serbestçe kurup, yaşatabilmelidirler. Grev hakkı, hem de kısıntısız olarak, tanınmalıdır. Sol gazete ve dergiler çıkabilmelidir. Ve hepsi bu hak ve hürriyetlerin kanunun teminatı altında bulunmalıdır. Tersine tutulacak yol, mutlaka ama mutlaka, hem de on yıla varmadan iflâs etmeğe mahkûmdur.

Sayın Devlet Başkanı,

Demokrasiyi kurmak kararında ve azmindesiniz. Ama bu amacınıza, bugünkü politika ortamıyla ulaşamazsınız. Yalnız sağ kanadın partileriyle demokrasi olmaz. Milletimizin hayrına olan işler de yapılamaz. Bundan dolayı vakit kaybetmeden sol kanadın ortaya çıkmasına engel olan kanunlar yürürlükten kaldırılmalıdır. Bay Alaettin Tiritoğlu'nun sosyalist partisini teşvik ediyorsunuz. Ama bu partinin sadece ismi sosyalisttir. Gerçek bir sosyalist partisinin kurulabilmesi ve yaşayabilmesi için, önce yürürlükte olan solu yasaklayıcı kanunların ayıklanması gerekir. Bunların başında Ceza kanunumuzun 141 ve 142 inci maddeleriyle 161 inci maddesi gelir. 141 inci maddenin birinci fıkrası şöyledir:

> «Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmeye matuf cemiyetleri her ne suret ve nam altında olursa olsun kurmaya tevessül edenler veya kuranlar veya bunların faaliyetlerini tanzim veya sevk ve idare edenler veya bu hususta yol gösterenler sekiz yıldan onbeş yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılırlar.»

Faşist İtalya ceza kanunundan alınmış olan bu maddelerin yürürlükte kalmasını haklı göstermek için deniliyor ki: «Bu kanun hükümleriyle dışarının emrinde ihtilâl hazırlayan, casuslardan kurulu komünist partisi yasaklanmıştır. Hiç bir rejim ihtilâlle kendisini yıkacak bir casus çetesine hürriyet tanıyamaz.» İlk bakışta pek yerinde gibi gelen bu gerekçenin, ceza kanunumuzda ihtilâl ve casuslukla ilgili ve daha ağır müeyyideli başka maddeler bulunduğu görülünce, asıl maksadı örtmek için ileri sürülen yalancı bir gerekçe olduğu anlaşılıyor. Gerçekten de ceza kanunumuzun 125'den 140'a kadar olan maddeleri, türlü casusluk suçları hakkında idama kadar giden çok ağır cezalar komuştur. 146'dan 156'ya kadar olan maddeler de ihtilâl yoluyla iktidara geçme teşebbüs ve fiillerini, yine idama kadar giden ağır cezalara çarpar. Beriyandan 35 yıldır açılan komünistlik dâvâlarında hiç kimse ne casusluktan, ne ihtilâl hazırlamaktan hüküm giymemiştir. Demekki asıl maksat ne ihtilâli önlemektir, ne de casusluğu yasaklamaktır. 141 ve 142 inci maddeleri yürürlükte tutmanın asıl sebebi, sermayenin imtiyazlarını ve politik tekelini sürdürmek için, sol aydınları susturmak ve işçileri ve emekçi halk yığınlarını teşkilâtsız bırakarak, rahatça sömürülen bir emek gücü yığını halinde tutmaktır.

Sayın Devlet Başkanı,

141 ve 142 inci madde ve benzerleri yürürlükte kaldıkça, sol kanat politik bir kuvvet olarak ortaya çıkamaz. Bırakınız komünist partisini, sosyalist partisi de kurulamaz. Kurulsa da yaşayamaz. Çünkü sosyalist partileri sınıf karakteri olan partilerdir. Yurt ve dünya olaylarını, işçi sınıfının ve emekçi halk yığınlarının çıkarları açısından değerlendirir. Sosyalistlere göre, işçi sınıfının, emekçi halk yığınlarının çıkarıyla, milletin yüksek çıkarları bir birinden ayrılmaz bir bütündür. Bundan dolayı yalnız komünist partisi değil, sosyalist partisi de 141 ve 142 inci maddeler şümulüne girer. Bu iki partiyi ayırdetmeye yarayacak, kanuni bir kıstas bulunabilip bulunamıyacağını, burada incelemek yersiz olur. Ancak memleketimizdeki tatbikata göre, sosyalist partilerin de bu maddeler gereğince takibata uğradıkları bir gerçektir. Son yılların tatbikatından tipik bir misal arzetmeme müsaade buyurulsun: 1946 tevkifatında Türkiye Emekçi ve

Köylü Sosyalist partisi ile birlikte, Türkiye Sosyalist Partisi de kapatılmış, kurucu yönetici ve üyeleri tevkif olunmuştur. Yıllarca süren bu dâvâ sonunda Türkiye Sosyalist partisi beraet etmiştir. 1950 yılında yeniden faaliyete geçen bu parti, 1952'de bir daha kapatılmıştır. Dâvâ sekiz yıl sürmüştür. Lideri Esat Adil'in, ikinci beraet kararını almaya ömrü vefa etmedi. 15 yıllık bir sürede 13-14 yıl kapalı kalmış, yöneticileri üyeleri yıllarca hapiste yatmış bu parti, sonunda iki kere beraet etmiştir diye, memleketimizde sosyalist partiler kanunun teminatı altındadır denilebilir mi? Bu parti yeniden faaliyete geçse, iki kere beraet etmiş olması, onu üçüncü defa kapatılmaktan hiç korur mu? Hükûmetin bir işaretiyle kapanıvermek, üyeleri yıllarca hapsedilmek tehlikesiyle her zaman karşı karşıya olan bir partinin, normal bir politik kûvvet haline geleceğini, sol kanadı teşkilâtlayabileceğini kim ileri sürebilir? Bu maddeler yürürlükte dururken, sol düşüncenin serbestçe gelişeceğini, 142 inci maddenin meseleleri sınıf açısından ele almayı yasaklayan hükmü karşısında, sosyalist bir görüşün savunulabileceğini kim iddia edebilir? Meseleye hangi yönden baksak, sol kanadın politik bir kuvvet olarak ortaya çıkmasına bağlı olan demokrasi rejiminin, nihayet bizde de kurulabilmesi ve yaşaması için, her şeyden önce mutlaka bu maddelerin, solu kanun dışı eden hükümlerin ayıklanması gerektiği anlaşılıyor.

Sayın Devlet Başkanı,

İkinci Cumhuriyet kurulurken, sol kanun dışı olmaktan kurtulmalıdır. Kurulacak rejimin uzun ömürlü olması, toplumumuzun huzura kavuşması ve normal şekilde gelişmesi, ilerlemesi buna bağlıdır. Ayrıca şu intikal devresinde sol aydınlara görüşlerini açıklamak imkânlarının verilmesi gerektiğine inanıyorum. Bundan yurdumuz için ancak hayır gelir. Naçiz inancım sol aydınların ödeve çağrılmasıyla, çizilmekte olan yolun çok daha isabetle çizilebileceği merkezindedir. Anayasa tasarısı hazırlandı; kurucu meclis için çalışmalar oluyor; türlü komisyonlar var; bunların hiç birinde sol aydınlara iş verildiğini duymadım. Sol aydınların piyasada görünmemesi, yokluklarına delâlet etmez. **Ödeve çağrılacak sol aydınların adlarını ve adresterini Emniyet dosyalarından öğrenmek kabildir.** Dâvâlarımızı bir de sol açıdan ele alıp çözümleyenlerin görüşlerini öğrenmek-

te, yurdumuz için zarar değil, yarar olsa gerektir. Kurucu Meclisi ağır yurt ödevleri bekliyor. Eldeki anayasa tasarısının bu Mecliste tartışılacağı, son şeklini buna göre alacağı anlaşılmaktadır. Bu tartışmalara sol aydınların katılmasında, her bakımdan büyük yararlar olduğunu düşünüyorum. Kurucu Mecliste sol aydınların da bulunması, ilerletici ve yapıcı yepyeni bir çığırın açılmasına önayak olabilir. Gerçeklere tarih açısından bakabilmeliyiz.

Yüksek takdirinize tazimlerimle arzederim.

Mehmet Ali Aybar

Avukat

Galata, Veli Alemdar Han 5/5

Türkiye İşçi Partisi 13 Şubat 1961'de kuruldu. 12 sendikacı tarafından kurulan bu parti, tarihimizde aşağıdan yukarı yani emekçilerin kendi teşebbüsleriyle kurdukları ilk partidir. Kurulduğu günden itibaren Türk işçi sınıfını ve bütün emekçi sınıf ve tabakaları örgütleme çabası içine giren Türkiye İşçi Partisi, hâkim çevrelerin kuşkuyla izledikleri bir kuruluş olmuştur. Çeşitli yollardan bu partinin işçiler ve emekçiler arasında tutunup gelişmesini önlemek için hâkim çevreler teşebbüslerde bulunmuşlardır. Çalışanlar Partisi de bu teşebbüsler arasında sayılabilir.

Gerçekten bazı iyi niyetli aydınların katılması da sağlanarak bu ad altında bir parti kurulmak istenmiş ve İşçi Partisi'nin gelişmesi önlenirken aynı zamanda işçi hareketinin de bu parti aracılığı ile el altında bulundurulabileceği düşünülmüştür.

Türkiye İşçi Partisi kurucuları oyuna gelmemişlerdir. Üstelik kendi kurdukları partiyi korumak ve geliştirmek için bazı toplumcu aydınlarla, bu arada Aybar'la, esasen partinin kurulduğu günden beri devam ettirdikleri konuşmalar ve temasları sonuca bağlamak gereğini duymuşlardır. Partinin gerçek bir işçi partisi hüviyetini kazanması için program ve tüzüğünde esaslı değişiklikler yapılması gerekiyordu. Kurucular, böyle bir değişikliğin lüzumuna inanmaktaydılar. Son gelişmeler karşısında Parti'ye gerçek bir işçi partisi hüviyeti vermenin ve toplumcu aydınlarla işbirliği yapmanın zorunluluğunu daha iyi görmeğe başlayan kurucular, aralarında ittifakla karar alarak, Aybar'a Parti'nin Genel Başkanlığını teklif etmişlerdir.

1 Şubat 1962 günü alınan karar hemen o gün, hatta gece yarısı, Aybar'a bir heyet tarafından iletilmiş, daha sonra, kurucular Aybar'ın yeni program ve tüzüğün ana çizgilerini ihtiva eden görüşlerini benimseyerek, 8 Şubat tarihli Bildiri'yi yayınlamışlar, Aybar'ın Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanlığına getirildiğini kamuoyuna duyurmuşlardır.

Ertesi gün Mehmet Ali Aybar, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı olarak basına ilk demecini vermiştir.

O tarihten bu yana Mehmet Ali Aybar'ın yazdığı yazılardan, yaptığı konuşmalardan ve verdiği demeçlerden en önemlilerini tarih sırasıyla sunuyoruz.

DERLEYENLER

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ BİLDİRİSİ

Türkiye İşçi Partisi adına kurucuların 8 Şubat 1962 perşembe günü parti merkezinde yaptıkları basın toplantısında basına sunulan metindir.

Türkiye İşçi Partisi kurulalı birkaç gün sonra bir yıl olacaktır. Bu bir yıl içinde geçen olaylar, çalışan halk kitlelerini hakkı ile temsil eden bir işçi partisinin lüzumuna bizi bir kerre daha inandırmıştır. Gerçekten de bugün hiç bir dâvâmız yoktur ki, çalışan halk kitlelerinin inanlı ve şevkli müdahalesi olmadan çözümlenebilsin. Hattâ iç politikanın günlük meseleleri bile çalışan halk kitlelerini temsil eden kuvvetli bir işçi partisinin yurt işlerinde sesini kuvvetle duyurmasını zorunlu kılıyor.

Her halde en önemli dâvamız olan, Türkiye'yi bir an önce çağdaş medeniyet yoluna sokmak ve hızla kalkındırıp ilerletmek dâvası, çalışan halk kitlelerinin iştiraki olmadan gerçekleştirilemez.

Türkiye'nin geri kalmış bir toplum olmaktan kurtulması her şeyden önce iş araçlarının, çalışan insanın ve tekniğin, yani toplumun üretici kuvvetlerinin, ileri toplumlar ölçüsünde hızla geliştirilmesine bağlı bulunduğuna göre, üretici kuvvetlerin gelişmesindeki engeller, köklü reformlarla ortadan kaldırılmadıkça, ve çalışan halk kitlelerinin bu günlerini ve yarınlarını güven altına almış olmaktan ve yurt işlerinde söz ve karar sahibi bulunmaktan doğan inanlı ve şevkli çabası sağlanmadıkça, bu işin asla başarılamıyacağı açık bir gerçektir.

Bu hakikatlara, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi bir kerre daha inanmış olan bizler, Türkiye İşçi Partisini en kısa zamanda, bütün çalışan halk kitlelerinin hakkı ile temsil edecek bir seviyeye yükseltmek kararını almış bulunuyoruz. Geçen bir yıl-

da edindiğimiz teorübeler bize parti program ve tüzüğünde değişiklikler yapılması lüzumunu da anlatmıştır. Aydın çevrelerle yapageldiğimiz temaslar bize memleket gerçeklerine uygun orijinal bir program hazırlama imkânını vermektedir. Programımızın ana hatlarını bu vesile ile kısaca özetlemek isteriz.

Partimiz emek gücünü temsil eden bir partidir. Yani Türkiye'de çalışan bütün halk kitlelerini, işçi sınıfının toplumcu aydınlarla işbirliği etmesinden doğan demokratik öncülüğü etrafında toplamayı amaç bilen bir partidir. Hemen şurasını da ilâve edelim ki, partimiz programındaki esasları benimseyen herkese, hangi sınıftan olursa olsun açıktır. Türkiye İşçi Partisi Anayasanın ve Kanunların çizdiği yoldan iktidara gelip, anayasa çoğunluğunu elde ettiği takdirde her şeyden önce memleket ekonomisinde, demokratik usullerle aşağıdaki dönüşümleri yapmak kararındadır.

1 — Ulusal ekonominin kilit taşı durumunda olân üretim ve dolaşım araçları önem derecelerine göre bir sıraya konarak Devletleştirilir.

Daha kurulmamış, fakat ileri ve tam bağımsız bir toplum olmak için kurulması gereken ağır endüstri kolları da Devlet eliyle kurulur, Devlet malı olarak Devlet eliyle işletilir.

Özel sektöre bırakılan endüstri kolları ve ekonomik faaliyet alanları, genel ekonomi plânının hedef ve direktiflerine uyarak çalışır ve gelişir. Devlet sektörünün ağır bastığı bir plânlı ekonomik düzeninde özel sektör daha uzun yıllar Ulusal kalkınmamızda yararlı bir faktör olacağı için korunacak ve teşvik edilecektir. Devletleştirilecek ve şimdiden kurulmuş bulunan endüstri kolları zaten bugün de ya Devletin elindedir, ya da Devlet kontrolü altındadır. Bu itibarla Türkiye İşçi Partisinin Devletleştirme hususundaki kararı bir yenilik olmaktan çok bir rasyonelleştirme hareketi şeklinde mütalaâ olunmalıdır. Henüz kurulmamış ve kurulması zarurî olan ağır endüstri kollarının ise Devlet eli ile kurulması pek tabiîdir.

Tarımda, Devlet nümune çiftlikleri ve işletmeleri, kooperatifler ve özel işletmelerden kurulu, bilim ve tekniğin son icaplarına göre üretim yapan karma bir sistem uygulanır.

Tarım, genel ekonomi plânına uygun olarak, halkın beslenme ihtiyaçlarını endüstrinin ham madde ihtiyacını karşılayacak ve ihracatı besliyecek şekilde geliştirilir. Köyü ekonomik ve sosyal bakımdan kalkındırmak başlıca amaçtır.

2 — Toplumun hızla kalkınıp ilerlemesi ve çalışan halk kitlelerinin insanca yaşama şartlarına kavuşması, ulusal ekonominin belirli süreler için hazırlanmış bir plâna göre gelişmesini zorunlar. Ekonomik hayati bütünü ile kavrayan genel plânın direktifleri, hem devlet sektörü hem özel sektör için mecburidir. Ulusal ekonomi, genel plâna göre âhenkli biçimde ve sürekli olarak geliştiği için işsizlik ve buhranlar kalkar, çalışan halk kitlelerinin alım gücü durmadan artar.

Genel plân, yatırımları ve el emeğini, Türkiyenin hızla endüstrileşmesine ve tarımın gelişmesine yöneltecektir. Endüstrileşmede ağır endüstriye önem verilir. Ağır endüstri Ulusal ekonominin temelidir. İstihlâk malları yapan hafif endüstri de, tarım da, ancak ağır endüstri temeli üzerinde gelişir. Ağır endüstri üstelik tam bağımsızlığın da şartıdır. Kaldı ki, bilim ve teknik te, endüstrileşme hareketi ile paralel olarak ilerlediği için, Türkiye'nin endüstrileşmesi aynı zamanda, Millî Kültürün yayılıp ilerlemesinin de şartıdır. Bütün bunlardan dolayı Türkiye İşçi Partisi, Ulusun teknik kaynak ve enerjilerini, ağır endüstrinin kurulması ve tarımın geliştirilmesi için çalışan halk kitlelerinin gönüllü iştirakini sağlayarak seferber etmek kararındadır. Bu arada Ulusal bağımsızlığı zedelemeyen dış yardımlardan da yararlanılır.

3 — Ulusal gelir her vatandaşın emeğinin niceliğine ve niteliğine göre paylaştırılır. Prensip budur. Ücretler, aylıklar ve her türlü kazançlar bu prensip göz önünde tutularak ayarlandığı gibi vergi sisteminde de bu prensibe uygun değişiklikler yapılır. Çünkü, Türkiye İşçi Partisi, toplumsal emeğin bütün servetlerin kaynağı olduğu inanışındadır.. Her şey, mal da, mülk de kültür değerleri de toplumsal emek mahsulüdür. Üstelik emek, ahlâk bakımından kendisi de bir değerdir. Çalışmak herkes için bir ahlâk borcudur. Ölümsüz Atatürk dili ile: «Çalışmak sayesinde bir hakkı iktisap ederiz. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını sâydan muarrâ geçirmek isteyen insanların (yani çalışmadan yaşamak isteyenlerin) bizim heyeti içtimaiyemizde yeri yoktur, hakkı yoktur.» Bundan dolayı toplumun herkese iş vermesi başta gelen ödevidir.

Kısacası, Türk ulusunun yüksek menfaatleri hakikatte çalışan halk sınıflarının yani, işçi, ırgat, köylü, memur, her türlü ücretli, zanaat sahibi, esnaf, küçük tüccar dar gelirli serbest

meslek erbabı ile aydından kurulu ve Türk ulusunun % 99,9'unu teşkil eden koskoca bir kitlenin menfaatinden başka birşey olamıyacağı için, T.İ.P.'nin amacı dış ve iç politikada bu menfaatleri savunan görüş ve istekleri demokratik yoldan hâkim kılmak ve böylece çalışan halk kitlelerini, kendi elleri ile insanca yaşamak şartlarına kavuştururken Türkiye'yi de ilk kurtuluş savaşını yapmış, emperyalizme ve sömürücülüğe karşıt dünya barışının ve insanlığın hizmetinde, her bakımdan tam bağımsız, ülkesi ve ulusu ile bölünmez, halkçı, emekten yana Devletçi, devrimci, lâik, insan haklarına ve sosyal adalete ve güvenliğe dayanan demokratik bir Cumhuriyet olarak çağdaş medeniyet yolunda hızla ilerletmektir.

T.İ.P.'nin programının ana çizgilerini ve amacını yukarıda özetledik. Biz şuna inanıyoruz ki, bu program ve amaç altına, Türkiye'de imza koymıyacak iyiniyetli bir tek yurtsever yoktur. Bu programın gerçekleşmesi, çalışan bütün halk kitlelerinin ve hangi sınıftan olursa olsun iyi niyetli bütün vatandaşların T.İ.P.'ni destekleyip bir an önce iktidara getirmesi ile olur. Bundan dolayı bizi, ilk kurulduğumuz günden beri desteklemiş olan kıymetli basınımız aracı ile Türkiye'de, emek gücünden yana olan bütün vatandaşlara ve aydınlara sesleniyoruz:

• Muhterem basın mensupları aracı ile umumî efkâra açıklamakta zevk duyduğumuz mühim konulardan biri de, bir yıldan beri kıymetli desteğini gördüğümüz, sosyal meselelere vukufu ve bu uğurda karşılaştığı güçlüklere mertçe göğüs germeyi bir vatan borcu bilen gerçek bir aydın olarak tanınan Hukuk Doktoru, Doçent Avukat, Sayın M. Ali Aybar'ın, Ana Nizamnamemizin verdiği yetkiye dayanarak, Partimiz Genel Başkanlığına getirilmesi hususunda aldığımız karardır. Sayın M. ALİ AYBAR'ın bu hizmeti seve seve kabul edeceğine inanıyoruz.

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ GENEL BAŞKANI MEHMET ALİ AYBAR'IN 9 ŞUBAT 1962 GÜNLÜ DEMECİNİN METNİDİR

Türkiye İşçi Partisinin dâvetini bir memleket vazifesi saydığım için, ağır sorumluluğunu bilerek kabul ediyorum. Beni parnin genel başkanlığına seçen işçi arkadaşlarıma teşekkür ederim. İtimatlarına lâyık olmaya çalışacağım.

Türkiye bugün çok ciddî bir buhran içindedir. Bunun kökleri tarihimizin derinliklerine kadar uzanır. Pek çoklarının saydığı gibi, bu sadece politika alanındaki huzursuzluklardan ibaret değildir. Bizce bunlar yüzeyde kalan ufak rahatsızlıklardır. Buhranın kökü, yirminci yüzyıl ortasında, geri kalmış bir toplum olarak yaşamaya çabalamamızda bulunuyor. İş araçlarımızı ve insan elemanını da içine alan çalışma tekniğimizi, çağdaş seviyeye bir an önce çıkarmak zorundayız. Bir ortaçağ ekonomisiyle medenî bir toplum olamayız. Türkiye hızla endüstrileşmelidir. Tarım da, ancak kuvvetli bir endüstri temeli üzerinde ve ileri teknikle, ihtiyaçlarımızı karşılayacak bir seviyeye ulaşabilir. Tam bağımsızlığın; bilim ve tekniğin ilerlemesinin şartı da budur.

Fakat bütün bunlar, çalışan halk kütleleri yurt işlerinde söz ve karar sahibi olacak şekilde politik bir kuvvet haline gelmedikçe gerçekleştirilemez. Emekten yana bir devletçilik ve plânlı bir ekonomi, çalışan halk kütleleri memleket hayatında etken bir rol oynadığı takdirde, bizi hedeflerimize ulaştırıcı araçlar olur. Türkiye İşçi Partisi, ana çizgileri dün açıklanan yeni programından anlaşılacağı gibi, Türkiye'nin çağdaş medeniyet yolunda ilerlemesini, çalışan halk kütlelerinin, Türk işçi sınıfının aydınlarla iş ve kader birliği etmesinden doğan demokratik öncülüğü etrafında teşkilâtlanmasına bağlı görüyor. Gerçekten

de medeniyet dâvamız, çalışan halk kütlelerinin insanca yaşama şartlarına kavuşması ve yurt işlerinde söz ve karar sahibi olması dâvasından ayrılamaz. Bu iki dâva, aslında tek bir dâvânın iki yönden görünüşüdür.

Bugün küçük bir teşekkül olan Türkiye İşçi Partisinin, bilim ışığında ve ergeç iflâsa mahkûm küçük hesaplar dışında, yalnız ve yalnız memleketin yüksek menfaatlerini göz önünde tutan sabırlı çalışmalarıyla, yeni demokratik düzende boş duran yeri doldurup, kısa zamanda büyük bir kuvvet haline geleceğine inanıyoruz.

FAŞİST KANUNLA AÇIK REJİM OLMAZ [1]

«Son zamanlarda sosyal meseleler memleketimizde ön plâna geldi. Bunun sebepleri muhteliftir. Fakat asıl sebebi, çelişmelerin had bir safhaya intikal etmesidir. Bu itibarla işçi sınıfı çok kısa zamanda şuur edinme yoluna girdi. Bu vakıa bugün memleketimizde, artık herkesçe kabul ediliyor. İşçi sınıfı yoktur, diyenler, ya işlerin içinde değillerdir veya hâlâ böyle bir olaya karşı koyabiliriz düşüncesindedirler. Fakat bunlar azınlıktadır. Çoğunluk vakıayı kabul etmektedir. Binaenaleyh, Faşist İtalya'dan alınmış kanun maddeleri yürürlükte kalmış olmakla beraber, kitleleri sindirmek için bu kanunların uygulanması, bugünkü iç ve dış politika şartları karşısında zordur. Ama, bu kanunlar münferiden şahıslar için uygulanabilir ve uygulanmaktadır.

Şimdiye kadar İşçi Partisi özel bir baskı sezmedi. Yalnız gerici basından kaba kışkırtmalar oluyor. Bu da normaldir. Ne var ki, Türkiye İşçi Partisi ve emekten yana olan hareketler, kendilerini hususî ve geçici olabilecek durumların teminatı altında görmekle yetinemezler. Teminatın Anayasa teminatı olması gerekir. Bizim Anayasamız karşısında bütün bu Faşist kanunların yürürlükte tutulması esasen Anayasa'ya aykırıdır. Hükûmetin bu tutumu anlaşılır ve izah edilir bir tutum değildir. Başbakan'a soruyorlar, «Faşist kanunlar hakkında ne düşünüyorsunuz?» diyorlar. Başbakan, «Her hükûmet muhalefette iken bunlardan şikâyet eder, ama iktidara gelince bunlara yenisini ekler» diyor. Ondan sonra, «Bunu Anayasa Mahkemesi halledecektir.» diyor. Anayasa Mahkemesi bir dâvâ dolayısıyle hüküm verir. Bu, doğrudan doğruya hükûmetin vazifesidir. Anayasanın

---

[1] **Öncü, 19 Ağustos 1962. TİP Genel Başkanı Aybar'ın Öncü yazarına özel demeci.**

hükûmete yüklediği bir vazifedir. Anayasa'nın hükümleri yürürlükte iken Başbakan'ın bunu vazife bilip evvelâ bu kanunları ayıklatması gerekir. Bu kanunlar yürürlükte tutulduğu müddetçe Türkiye'de açık rejimden bahsetmek herhalde yersiz bir sözdür. Bu kanunlar yürürlükte oldukça ve bu kanunların tatbikatı bizce malûm olduğuna göre elbette kendimizi emniyet altında göremeyiz. Anayasa'ya bakarsak huzur içindeyiz. Anayasa'ya uygun olması gereken kanunlara bakınca bu emniyet ve huzuru duymuyoruz. Bu çelişmeden mes'ul herhalde hükûmettir.»

Genel Başkan, işçi hareketlerinin son gelişini hakkındaki görüşünü de şöyle açıklamıştır:

«Temelden gelen bu hareketler çok sağlamdır. Büyük işçi kitleleri bugün haklarını elde etmek için samimî olarak mücadele ediyorlar. Bu alttan gelen salim, sıhhatli cereyana sendikacı liderler elbette ki ayak uydurmak zorundadırlar ve umumiyetle ayak uydurmaktadırlar. Ancak işçi hareketini müessir olmaktan çıkarmak için bir takım teşebbüslerin olduğu gözden kaçmıyor. Bir kere işçilere şu fikir telkin ediliyor: «Siz meslek teşekküllerinizin içinde kalın, ücretlerinize 5 - 10 kuruş zam koparın. Bir de konut (Mesken) teminatı ile grev hakkını aldınız mı, tamam»

«İşçi sınıfının birinci derecede vatandaş sıfatına lâyık olmasını görmek istemiyorlar. Çünkü bir vatandaşın birinci derecede vazifesi, yurt işleri üzerinde söz sahibi olmaktır. İşçi sınıfının yurt işlerinde söz sahibi olmasına razı değildirler. Biz her zaman diyoruz ki, işçi sınıfının iki organı vardır: Siyasî partisi ve sendikaları. İkisinin fonksiyonları ayrı ayrıdır. İşçi sınıfı niçin siyasetten uzak kalsın? Memurlar siyaset yapamaz, askerler siyaset yapamaz; işçi sınıfı da siyasetten uzak tutulursa siyaseti kim yapacak? Toprak ağaları, sermayedarlar ve onların menfaatini savunan aydınlar mı? İşçi sınıfını siyasî hayatın dışında tutmak, demokratik hayatı hiç anlamamış olmak, demektir. İşçi liderlerinin hepsinin mutlaka İşçi Partisi etrafında toplanmaları bugünkü şartlar altında işçi lideri olarak birinci derecede vazifeleridir. Siyasî hayatın dışında kalmak, kendisini birinci derecede vatandaş saymamak demektir. Kendilerini böyle bir aşağılık duygusundan tenzih ederim.»

Aybar, işçilerin siyasal teşkilâtlanmasına engel olmak için girişilen sinsi bazı tertiplere de işaretle demiştir ki:

«İşçi Partisi aleyhinde direkt bir baskı değil, fakat bir demokraside olmaması lâzım gelen şayialar çıkartılarak baskı yapılmak isteniyor. Türkiye İşçi Partisi, tüzüğü ve amaçları ortadadır. Partinin öncüleri hakkında, «Tevkif edildi, tevkif edilecek..» diye şayialar çıkartmak suretiyle vatandaşları ürkütmek gayesi gütmektedirler. Faşist kanunlar kalktığı takdirde bu şayialar mesnedsiz kalır.»

Son zamanlarda, yeni sosyalist partiler kurma yolunda çalışmalar yapıldığına dair çıkan söylentiler hakkında da İşçi Partisi Genel Başkanı şunları söylemiştir:

«Hiç kimseyi bir parti kurmak hakkından mahrum edemeyiz. İsteyen vatandaşlar istedikleri partiyi kurarlar. Yalnız birinci meselemiz bütün ilerici elemanları ve toplumcu aydınları bir tek cephe halinde toplamaktır. Çünkü toplumumuzun bugün için temelli çelişmesi, ilericilik ile gericiliğin çelişmesidir. Toplumdaki temel çelişme olan işçi - işveren çelişmesi zaman zaman ikinci plâna geçebilir ve kısa bir zaman için ön plâna geçebilir. Meselâ Avrupa'da Faşizm çok büyük tehlike olduğu zaman derhal cephe birlikleri kurulur ve Cumhuriyetçi, demokrasiye inanmış insanlar bir cephede birleşirler. Böylece işçi ve işveren çelişmesi kısa bir zaman için de olsa ikinci plânda kalmış olur. Bizde de öyle görünüyor ki, bugün toplumumuzun asıl temel çelişmesi, ilericilik ve gericilik arasındaki mücadeledir. Bu, yine işçi sınıfının öncülüğü etrafında teşkilâtlanmak suretiyle etkin olur. Bir toplumcu aydının mes'eleyi böyle koyması lâzımdır. Bu takdirde bu cephe birliğini bozacak hareketlerden sureti katiyede sakınmak gerekir.»

Diğer partilerde olduğu gibi varlıklı kimselerden partinize yardım teklifleri gelirse bunu nasıl karşılarsınız? şeklindeki sorumuzu Aybar şöyle cevaplandırmıştır:

«Meseleyi mücerret değil, müşahhas olarak ortaya koymak lâzımdır. Emekten yana olanlara, hangi sınıftan gelirlerse gelsinler, kapılarımız açıktır. Halen partimizde bu tip üyeler mevcuttur. Büyük tüccarlardan da gelecek iyi niyetli teklifleri kabul ederiz. Partimizi satın almak için gelirlerse, herhalde bu kadar külfeti, partimizi satmak için göze almadık.»

GERÇEK DEMOKRASİYİ EMEKÇİ HALK YIĞINLARI KURACAKTIR [1]

«Türkiye bugün çok ciddi ve gittikçe derinleşen bir buhran geçirmektedir. Buhranın yeni olmadığını söylemek yerinde olur. Buhran, bugün had bir safhaya giren buhran, köklerini tarihimizin tâ derinliklerine kadar uzatır. Buhranı her zaman gerçek nedenleri ile ve bütün şümulü ile isabetli bir şekilde görmüş değiliz. Hatırlarsınız, 27 Mayıstan önce buhranın sadece siyasî olduğunu sananlar pek çoktu. Buhranı atlatmak için Anayasa'yı değiştirmek, serbest seçimlere gitmek, tarafsız bir idare kurmak ve bunun gibi siyasî ve idarî değişiklikler yapmakla işin içinden çıkılacağını sananların sayısı ekseriyeti teşkil ediyordu. 27 Mayıstan sonra bunun ne kadar eksik bir yüzeyde olduğu çok kısa zamanda anlaşıldı. Hattâ, 27 Mayıs hareketini yapanlar bile, başlangıçta kendilerini harekete sevkeden nedenleri sadece bir politik ıslahat yapmaktan ileri gitmeyeceğini sanmışlar ve iktidarı ele geçirir geçirmez çok kısa zamanda seçimleri yenileyip yeni bir Anayasa yaptıktan sonra iktidarı seçimle işbaşına gelecek kimselere bırakmayı vaad etmişlerdi. Fakat kısa zaman sonra Anayasayı kaleme almakla ve seçim yapmakla içinde bulunduğumuz buhrandan kurtulamadığımız görüldü. Sosyal ve ekonomik meseleler toplumumuzun yüzeyine çıkıverdi. Aslına bakarsanız buhranın bu gerçek nedenleri Osmanlı İmparatorluğunun çöküş ve gerileme devirlerine kadar uzanır. Bugünkü sıkıntımız aslında geri kalmış bir toplum oluşumuzdan ileri ge-

---

[1] **TİP Genel Yönetim Kurulu'nun 19 Ağustos 1962 günü Ankara'da, Dışkapı'daki ŞAN sinemasındaki açık toplantısını Aybar bu konuşmayla açmıştır. Bu metin, 20 Ağustos 1962 günlü ÖNCÜ gazetesinden alınmıştır.**

liyor. Nedir geri kalmış bir toplum? Geri kalmış toplum her şeyden evvel ileri toplumlar gibi üretim yapamayan, üretici kuvvetleri çağdaş ölçüde ve seviyede gelişmemiş toplumlardır. Zamanımızın tarımcı ve ham maddeci toplumları bu kategoriye sokulur. Kendine yetecek kadar ve modern teknikle üretim yapamayan bu toplumlar elbette ki evvelâ ekonomik bakımdan bağımlı oluyorlar. Türkiye, kurtuluş savaşları sırasında ve kurtuluş savaşları neticesinde geriliğin, geri kalmışlığın ekonomik nedenlerden ileri geldiğini anladı ve kavradı. Daha kurtuluş savaşları içinde ölümsüz Atatürk Cumhurbaşkanı seçildikten sonra Dumlupınar'da yaptığı konuşmada «Asıl büyük zafer, ekonomik alanda kazanacağımız zaferdir» dedi. Yalnız ne var ki, güçlüklerin ve yenilmesi gereken asıl hastalığın ekonomik olduğunu teşhis etmek ayrı şeydir, bu güçlüğü yenmek, yenecek toplum gücünü ve toplumsal kuvveti harekete getirmek, o da ayrı bir şeydir. Büyük Atatürk bu işi tamamlamağa vakit bulamadan gözlerini dünyaya kapadı. Onun ölümünden pek kısa bir süre sonra İkinci Dünya Savaşı patlak verdi.

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sırasında çok zor günler yaşadı. Savaş yıllarında mümkün mertebe bir kapalı iktisat rejimi ile yetinmek yollarını aradık. Fakat savaşın bitimi dünyada yepyeni bir akıma, bir kurtuluş akımına yol açtı. O zaman iktidarda bulunan politikacılarımız ne yazık ki dünyanın harb sonrası en büyük olayını göremediler. İkinci Dünya Savaşından sonra bağımlı milletler, sömürgeler birer birer kurtuluş savaşına giriştiler.

Yeni Türkiye'nin Birinci Dünya Savaşından sonra başarmış olduğu işi dünyada bağımlı haklar birer birer başarma yoluna gittiler. Kanaatimiz şu ki, eğer o zaman hükûmet bu gidişi, bu kurtuluş cereyanının güçlülüğünü kavrayabilmiş olsaydı, belki Türkiye'nin bugünkü tutumu ve durumu bambaşka olurdu. Böyle olmadı. Olmayınca da Türkiye yavaş yavaş daha belirli bir şekilde bağımlı olmak yolunu tuttu. Bugün had safhaya girmiş olan buhranın asıl sebebi budur. Türkiye'nin geri kalmış bir toplum olarak çağdaş medeniyete ayak uydurmağa çalışması fakat bunu yaparken de geriliğin sebebini, geriliği doğuran ekonomik ilişkileri değiştirmek yoluna gitmemesidir. Böylece toplumun üretici kuvvetleriyle üretim münasebetleri şiddetle çelişir duruma gelmiştir. Bu günkü buhranın asıl sebebi budur.

Buhrandan Çıkış Yolu

Buhranı nasıl giderebiliriz? Bu buhrandan çıkış yolu nedir? Hükûmetin görüşü, bir plânlı ve karma ekonomi sistemi y ü r ü t m e k t i r . Bu karma ve planlı ekonomi sisteminde hükûmetin görüşüne göre özel teşebbüs ve yabancı sermaye önemli bir yer tutar. Hattâ denilebilir ki, itici ve ilerletici hamlelerin özel teşebbüsten gelmesi beklenir. Biliyorsunuz, hükûmet programında yayınlanan ve açıklanan amaçları.. Hazırlanan beş yıllık plânlara göre özel teşebbüse emniyet içinde çalışma imkânları sağlanırsa, ayrıca özel teşebbüse kredi politikası ile vergi indirimleri ile teknik yardımlarla gerekli teşvikler yapılırsa, ki hükûmet yapmağa kararlıdır, özel teşebbüs ümid ediliyor ki bu kalkınma plânına gerekli yatırımları yapacak, beri yandan bu gayretimizi destekleyen yabancı dostlarımız ve yabancı sermaye çevreleri de Türkiye'nin kalkınması için gerekli yardımları esirgemeyeceklerdir. Demek ki, hükûmetin buhrandan kurtuluş anlayışı yine yüzeyde kalan bir anlayış oluyor. Neden?. Çünkü ekonomik ve sosyal meselelere çare bulmak iddiasiyle kaleme alınmış olan program, buhranı doğuran gerçek sebeplere yine parmak basmıyor. Hattâ geri kalmamıza yol açan faktörleri hükûmet destekleyeceğini ve teşvik edeceğini söylemekle bir fasid daire içine düşüyor. Türkiye'nin geri kalmışlığını doğuran ekonomik temel, Türkiye'nin geleneksel orta çağ ekonomisi üzerine gelişmemiş bir kapitalizmin aşılanmış olmasından doğuyor. Bugünkü hükûmet programı bu durumu değiştirmek için hiçbir teklif getirmiyor. Getirmek şöyle dursun bu ekonomik temel üzerinden Türkiyemizi kalkındırmak hayalî peşinde koşuyor. Bunun vereceği sonuçları hesabetmek güç değildir. Buhran mutlaka önümüzdeki yıllarda şiddetlenecektir. Çünkü yirminci yüzyılda özel teşebbüsle, geri kalmış bir toplumun gerilikten kurtulması olacak iş değildir. Yüz elli yıl önce batıdaki toplumların özel teşebbüse dayanarak ileri medeniyet kurmuş olmalarına bakmak ve aynı macerayı bizim de yaşayacağımızı sanmak, tarihsel gelişmeyi inkâr etmek olur. Şartlar değişmiştir. Batıda yüzelli yıl evvel ileri hamlelere başlamış olan toplumlar, üstelik yirminci yüzyıl şartları içinde geri kalmış olmanın kösteğini de ayaklarında hissetmiyorlardı. İleri batı toplumları, bu ileri medeniyetlerini kurarlarken iki önemli faktörün yardımından faydalandılar. Bir kere içeride kendi işçi sı-

nıflarını aşırı derecede sömürdüler. Sermaye birikimi bu suretle elde edildi. O tarihlerde henüz batılı toplumlardaki işçi sınıfları politik mücadele için gerekli teşkilâtı kuramamışlardı. Cılızdılar ve kapitalizmin karşısına çıkacak güçte değildiler. Yine batıda, sömürge halklarının aşırı sömürülmesi de sermaye birikiminin katmerleşmesine yol açtı. Şimdi Türkiye'de tasavvur edilebilir mi ki, 20'nci yüzyılda artık varlığına bilinç edinmiş olan Türk işçi sınıfı, bugünden daha aşırı şekilde sömürülmesine göz yumsun. Bunun yanında batılı halkların birer birer sömürge olmaktan çıktıkları şu çağda, Türkiye'nin yeni bir sömürge imparatorluğu kurması ihtimali de ancak hayal hudutları içinde kalır. Herhalde batıda özel teşebbüs yolu ile ileri bir medeniyet kurmak işi, hem çok ıstıraplı ve kanlı olmuş, hem de yavaş bir gelişme temposu ile gerçekleşmiştir. Yani, özel teşebbüsün başarı imkân ve şartları bugünkü Türkiye'de mevcut değildir.

Özel Sektöre Dayanarak Kalkınma İmkânsızdır

Bundan başka Türkiye'nin kendisinin ekonomik bakımdan bağımlı olması, ekonomisinin nisbetsiz ve ahenksiz bir şekilde gelişmesine yol açmıştır. Yani yabancı sermaye ile işbirliği yapan, dış pazarlar için çalışan sektörler, berikilere nazaran şişmiş ve ekonomimizin iç dengesini bozmuştur. Bu da, Türkiye'de hâkim sınıfların statükocu olması sonucunu doğurur. Gerek dışarıdaki milletlerarası sermaye, gerekse onlarla işbirliği halinde bulunan içerdeki hakim çevreler, Türkiye'nin bu şekilde bağımlı kalmasında menfaat görürler. Demek ki, Türkiye'nin özel teşebbüs yolu ile kalkınabilmesi, bu bakımdan imkânsızdır. Üstelik Türkiye'de işçi sınıfı bugün dinamik bir eleman, hesaba katılması gereken bir sosyal kuvvet haline gelmiştir. O da bu maceraya kendisini âlet ettirmeyecektir. Ama denilecek ki, hükûmet, plânı sadece özel teşebbüsle yürütmüyor. Karma ekonomi diyor. Bir de devlet sektörü var. Deyimlere aldanmamalı, terimlerin ifade ettikleri gerçek anlamlar belirtilmelidir. Türkiye'de bugün karma denilen ekonomi nasıl bir ekonomidir? Hakikaten, özel teşebbüsün yanında geniş emekçi yığınlarının menfaatlerini savunan bir sektör mü vardır? Devlet sektörü dediğimiz sektör, böyle bir sektör müdür? Meseleye yakından bakınca görüyoruz ki, karma ekonomi denilen sistem: Özel teşebbüsün, işlerini bir yandan kendi eli ile doğrudan doğ-

ruya yürütürken, öte yandan kendi menfaatine olarak devlet sektörüne kullanmasıdır. Bu böyle olunca karmalık özel sektörün menfaatına olarak ortaya çıkmıştır. Yani, neticede toplumumuzu yine özel teşebbüsle ilerletme sevdası peşinde koşuluyor. Beri yanda deniliyor ki, bu karma ekonomi plânlı ekonomidir. Yani bir takım hedeflere ulaşmayı önceden tasarlayıp buna göre yatırım yapmayı düşünen bir sistemdir. Acaba Türkiye'deki ekonomik sistem, yani geleneksel bir ortaçağ sistemi üzerine aşılanmış gelişmemiş bir kapitalist sistem plânlamaya elverişli midir? Buna kesinlikle hayır diyeceğiz. Hattâ, değil. Türkiye'de olduğu gibi geri kalmış bir kapitalizmi, ileri memleketlerin kapitalizmini bile gerçek anlamda plânlamak mümkün olamıyor. Çünkü kapitalizmin kuruluşu, yapılışı plânlamaya elverişli değildir. İki sektörün sermayeleri arasında üretim sektörü ile tüketim maddeleri üreten sektör arasında belirli bir orantı bulmak lâzımdır. Bundan başka her iki sektörün içindeki sermayenin rotasyon hızını, değer artım haddini ve bunun gibi faktörleri de yine kesinlikle hesabetmek gerekir. Aşikârdır ki, bu işin yapılabilmesi merkezî bir otoritenin mevcudiyetini mecburî kılar.

Plânı Uygulayacak Otorite Emekten Yana olmalıdır

Plân hazırlayacak ve tatbik ettirecek merkezî otoritenin emekten yana olması ve işlemesi gerekir ki plân muvaffak olsun. Türkiye'de bu şartlar mevcut olmadığına göre plân bir tesadüfler blânçosundan ileriye geçemez. Binaenaleyh, diyeceğiz ki, Türkiye'nin, hükûmetin bugün teklif ettiği program dairesinde ileri bir toplum olma yoluna girmesi mümkün olmayacaktır. Kaldı ki, yine hükûmet programına göre plânın uygulanmasında dış yatırımlar küçümsenmiyecek bir yer tutar. Bu yatırımların ne şartlarla sağlanacağını hesaba katmalıyız. Bunun küçük bir misalini daha geçenlerde İzmir'de Ticaret Bakanı açıkladı. Biliyorsunuz, dediler ki, yardım için bize öyle ağır şartlar ileri sürüyorlar ki, biz bu ağır şartları burada açıklayamayız. Bu ağır şartlar basınımızı şimdi hayrete düşürdü. İki üç yazar kaleme sarıldılar, bağımsız Türkiye'de bu nasıl iştir, dediler. Bu yazar arkadaşlarımız feryat etmekte haklıydılar. Fakat geç kalmışlar, çünkü dış yardımın ne şartlarla sağlanacağı 1948 tarihli yardım

anlaşmasının maddelerinde açıkça belirtilmiştir. Devleti geniş halk yığınlarını koruyacak tedbirler almaktan men eden ve memleketi açık pazar haline getirmek amacını güden maddeler var. Şartlardan bu yana buhran gittikçe derinleşmiş ve kesinleşmiştir. Demek ki şöyle bir durumla karşı karşıyayız. Plân yapacağız, yatırımlar sağlıyacağız. Hedefimiz kalkınmak, Türkiye'yi ileri toplum haline getirmek. Fakat yapacağımız yatırımlar üretim münasebetleri değiştirilmedikçe Türkiye'yi daha geri bırakacaktır. Bu buhranı daha da şiddetlendireceklerdir.

Demokrasi Mutlu Azınlık Rejimi Değildir

Özel teşebbüse karşıt olmam şöyle bir netice doğurabilir mi? Türkiye İşçi Partisi açık rejime karşıdır denilebilir mi? Çünkü Başbakan, özel teşebbüsü açık rejim ile eşit tutuyor. Sayın Başbakana göre açık rejim, özel teşebbüsün rejimidir. Beri yanda, demokratik rejim açık rejimdi. TİP kendi görüşleriyle demokrasinin asıl savunucusudur. Çünkü bizim anlayışımıza göre demokrasi demek, vatandaşın, fikrî ve bedenî melekelerini engelsiz, sonuna kadar geliştirebileceği bir ortam ve rejim demektir. Öyle bir hürriyet ve eşitlik rejimi ki, yalnız mutlu bir azınlık değil, bütün vatandaşlarımız fikrî ve bedenî melekelerini yettiği kadar geliştirebilmek imkânına malik olsunlar. Demokratik rejim, emekçi halk yığınlarının siyasî, kültürel, ekonomik ve sosyal bütün hürriyetlerine sahip olduğu ve yurt işlerinde söz ve karar sahibi bulunduğu rejimdir. Bu şartların Türkiye'de olmadığı su götürmiyecek bir hakikattır. O halde bu rejimin, açık olması ne demektir? Bu rejim, yalnız toprak ağaları ve büyük sermayedarlar için açık rejimdir. Emekçi halk yığınlarına kapalı bir rejimdir. Şu halde terimlerin, sözlerin, formüllerin arkasındaki gerçekleri aramamız gerekir. Türkiye, sosyal tabakalarının durumu bakımından incelenirse görülür ki, Anayasamızca kabul edilen temel haklardan yoksundur. Pekiyi, o halde, acaba demokratik rejim içinde Türkiye'nin buhrandan kurtulması ve ileri bir toplum olma yoluna girmesinden ümit mi kesmek lâzımdır? Yani bazı çevrelerin düşündüğü gibi, Türkiye'de bir siyasî kadronun yukarıdan aşağı uygulayacağı kesin reformlarla ancak kurtulabileceğimizi mi sanmak lâzımdır? Kesinlikle buna cevap verelim: Hayır! Çünkü bugünkü şartlar altında yukardan aşağı bu işleri yapmak küçük bir si-

yasi kadronun işbaşına gelip, zorlu dönüşümlere girişmesi mümkün değildir.

Çıkar Yol, Emekçi Sınıfın T.İ.P. Öncülüğünde Toplanmasıdır

Çünkü bu dönüşümler geniş halk kitlelerinin, başta işçi sınıfı olarak, şevkli ve imanlı çabası sağlanmadıkça kısır kalmak ve ister istemez sermaye çevrelerinin kucağına düşüp, gerici rejime dönmek zorundadır. Bu ise, Türkiye'de faşist bir dikta rejiminin kurulmasına yol açar. Peki'yi, çıkar yol nedir? Çıkar yol, büyük emekçi yığınların Türk işçi sınıfının demokratik öncülüğünde toplanması ve Türkiye İşçi Partisinin eğitici ve uyarıcı etkileri ile, Anayasamız çerçevesi içinde iktidara gelmesi ve böylece ilerici ekonomi ve sosyal şartları gerçekleştirmesidir. Asıl demokratik rejim işte bu rejim olacaktır; hakikaten geniş halk yığınlarının desteğine, sevgisine, inancına dayanacaktır. Bu rejim gerekli reformları kolaylıkla başaracaktır.. Türkiye'nin geri kalmasına yol açmış olan bugünkü geri ekonomik temeli, köklü dönüşümlerle değiştirecektir. Bu dönüşümlerin başında belli-başlı üretim araçlarının, ulusal ekonomide kilit yerlerinde bulunan üretim araçlarının devletleştirilmesi işi yer alıyor. Özel teşebbüsün yeri ne olacaktır? Özel teşebbüs büsbütün tasviye mi edilecektir? Hayır. Çünkü T.İ.P. özel teşebbüsün bugünkü şartlar altında büsbütün tasviye edilmesinde, emekçi yığınların menfaatı yanında, ulusal menfaatin de bulunmadığı kanısındadır.

Mahalledeki bakkalın ve aktarın devletleştirilmesinde bir menfaat bulunmıyacağı âşikârdır. Devletleştirmede, hâlâ iktidarda bulunan CHP'nin anlayışının tam tersine bir tutumumuz var. CHP, devletçiliği şöyle tarif eder: Özel teşebbüsün yapamadığı, yapamıyacağı işleri devlet eliyle yapmak. Karma ekonomi de bu zihniyetin tezahürüdür. Ne demek oluyor böyle devletçilik? Böyle bir devletçilik anlayışı, özel teşebbüse halk yığınlarının sırtından prim ödemekten başka bir mânâ taşır mı? Onun için, Türkiye İşçi Partisi der ki: «Bizim devletçi sistemimizde, devletleştirilmesinde fayda görülmeyen sektörler özel teşebbüse bırakılır.»

Toplumda En Yüce Değer Emektir

T.İ.P.'nin düşündüğü bu ekonomik sistem, elbetteki sosyal adaleti ve sosyal güvenliği hakikaten gerçekleştirecek ve uygulayacak sistemdir. Çünkü TİP'in inanışına göre, toplumda en yüce değer emektir. Müsaadenizle, ölümsüz Atatürk'ün pek meşhur olan, TİP'in kendisine hareket noktası yaptığı bir nutkundan şu cümleleri tekrar edeyim: Atatürk diyor ki, «Heyet-i milliyemizde her birimizin hakkı vardır, selâhiyeti vardır. Fakat çalışmak sayesinde bir hakkı iktisap ederiz.. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını sâyden muarra geçirmek isteyen insanların bizim heyet-i içtimaiyemiz içinde yeri yoktur, hakkı yoktur.»

TİP, bu inanış ve ilkeden hareket ettiği için ulusal gelirin vatandaşlar arasında emeğe göre bölünmesini istiyor. Her vatandaşın, emeği ile oranlı olarak ulusal gelirden faydalanmasını isteriz. Ancak, şurasını da hesaba katmak lâzımdır ki, Türkiye'nin ileri bir toplum olma yolundaki çabasını milletlerarası bir ortam içinde incelemek lâzımdır. Türkiye fildişi kule içerisinde değildir. Yukarıda bahsettiğim devletçilik sistemini gerçekleştirmek ve gerekli yatırımları bulup, verimli ve hızlı kalkınmayı sağlamak için Türkiye, milletlerarası münasebetlerde dünyanın bugünkü durumunu iyice gözden geçirmek mecburiyetindedir.

Dış Politika Açıkça Tartışılmalıdır

İkinci Dünya Harbinden sonra dünyanın bellibaşlı ve insanlık için önem taşıyan olayı, hiç şüphesiz, eski sömürgelerin, bağımlı halkların, bundan 39 yıl evvel Türkiye'nin başardığı kurtuluş hareketine benzer bir mücadeleye girişmiş olmaları ve birer birer bağımsızlık ve hürriyetlerini elde etmeleridir. Türkiye bu halklar, bu milletlerle kader birliği içindedir. Neden? Çünkü durumları eşittir. Türkiye'nin kalkınma ve ilerleme işini başarabilmesi için, tıpkı bağımsızlığa yeni kavuşmuş milletler gibi, dünya barışının kurulmasında hayatî bir menfaati vardır. Fakir milletler, bütçelerinin, millî gelirlerinin büyük kısmını silâhlanmaya ayırmak zorunda kaldıkları için, kalkınmalarını gerçekten sağlıyamazlar. Bugün, bağımsızlığa kavuşan eski sömürgeler bu durumu gayet iyi görüyorlar ve onlar dünya barışının kurulması ve gerçekleştirilmesi için cesaret ve uzak görürlükle savaşıyorlar. Dünya barışının kurulması ne gibi şartlara bağ-

lıdır ve teminatlı bir dünya barışına götürecek yol hangisidir? Eskiden derlerdi ki, evvelâ milletlerarası emniyet sağlanmalı, sonra silâhsızlanmaya gidilmeli.

Bugün bu tersine dönüyor. Evvelâ silâhsızlanmaya gidilmeli, sonra emniyet gelecek, deniliyor. Silâhsızlanma, taraflardan birinin tek başına faydalanacağı şekilde olmamalıdır. Silâhsızlanma, milletlerarası gerçek kontrol altında olmalıdır. İster kademeli, ister kademesiz olsun, netice itibariyle bütün silâhların yok edilmesi amacı güdülmelidir. İşte böyle bir kutsal amaca ulaşmamızda dünün sömürgeleri bugün büyük rol oynuyorlar. Yarın daha da büyük rol oynayacaklardır. Çünkü, zengin - fakir ileri - geri her millet için silâhlanma ağır bir yüktür. Ama bugünün ileri ve zengin devletleri silâhlanma yükünü daha kolay taşıyorlar. Geri kalmış devletler için silâhsızlanma hayatî önem taşıyor. Ölüm kalım davâsıdır. Bundan dolayı geri kalmış ve bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş devletler dünyada barışın ve kontrollü silâhsızlanmanın bir an evvel gerçekleştirilmesi için bütün güçleriyle gayret etmektedirler.

Bu vesileyle bir noktaya işaret etmek gerekir. Biliyorsunuz, dış politika konuları bizim memleketimizde dokunulmaz, tabu olan konulardır. Bu durum millî menfaatlerimiz bakımından son derece zararlıdır.. Çünkü, bir kere dış politikayı iç politikadan ayırmağa imkân yoktur. Dış politikada söz söylememek iç politikada da hürriyetten yoksun olmayı gerektirir. Bu iki konu birbirinden su geçmez bölmelerle ayrılmış değildir. Dış politika konuları ile iç politika konuları birbirinin içine geçmiştir. Benim kanaatime göre böyle bir hürriyetin bir an evvel tanınmasında iktidarlar için fayda vardır. Çünkü diplomatik müzakerelerde, eğer memlekette dış politika konuları serbestçe tartışılıyorsa, iktidarlar ellerine çok değerli koz geçirmiş olurlar. Muhalefetin görüşlerini belirterek manevra kabiliyeti kazanmış, memleketin yüksek menfaatlerine daha iyi hizmet etmek fırsatını bulmuş olurlar. Bundan dolayıdır ki, gerçek demokrasilerde dış politika hattâ harp içinde dahi tartışılır.

İşçi Sınıfını Bölmek İsteyen Çabalar

Bir önemli konu da şudur: Toplumumuzun bugün için en önemli çelişmesi ilericilik ve gericilik arasındaki çelişmedir. Elbetteki üretim araçlarının özel mülkiyet konusu olduğu toplum-

larda temel çelişme işveren ile işçi arasında çelişmedir. Ama bazı hallerde ikinci, üçüncü derecede bir çelişme bir numaralı bir çelişme ile aynı ehemmiyeti kazanabilir. 1962 senesinde Türkiye'nin şartları öyledir ki, gericilik ile ilericiliğin çelişmesi, işçi-işveren çelşmesi ile yanyana toplumumuzun baş çelişmesi haline gelmiştir. Bu gün Türkiye İşçi Partisinin görüşü şudur:

Bütün ilerici unsurlar, emekten yana olan bütün vatandaşlar, bütün toplumcular, köylüler, ırgatlar, aylıklılar, ücretliler, dar gelirliler, serbest meslek sahipleri, velhasıl gericiliğe karşı durmakta şu veya bu yönden menfaatı olan bütün sınıf ve tabakalar İşçi Partisi saflarında yer almalıdırlar. Bu, millî menfaatlerimizin zorunlu kıldığı bir durumdur.

Bu sözlerim bir propaganda amacı taşımıyor. Türkiye İşçi Partisi Başkanı olarak konuşmuyorum. Bütün gerici çevreler hızla teşkilâtlanmaktadır. Aralarında doğrudan doğruya münasebet olmayan kimseler, ilericilere karşı cephe birlikleri kuruyorlar. Bunun karşısında ileri kuvvetlerin birbirine düşmüş, birbirinden ayrı kalmış olmaları, memleketimizin geleceği ve ulusal menfaatlerimiz için affedilmez bir gaflettir. Aslına bakarsanız demokratik rejim de böyle kurulur, böyle korunur. Demokrasiyi koruyacak olan kuvvetler bizzat demokrasinin gerçekten yürümesinde menfaatı olan yığınlardır. Bunlar ise işçi sınıfı ve bütün emekçi yığınlarından başkası değildir. Bugün işçi sınıfını bölmek, parçalamak, oyalamak, avutmak için hâkim çevrelerden ilham alan teşebbüsler yapıldığını görüyoruz. Bunların başında işçi sınıfına politik bir kuvvet olmamasını öğütleyen cereyanı sayabiliriz. İşçiler, deniliyor, siz parti içinde ne yapacaksınız? Bunu derlerken tabiî işçi sınıfının kendi partisini kastediyorlar. Oy alma zamanı gelince öbür partiler, politika dışında kalmasını istedikleri işçilerin oylarından müstağni olamıyorlar. Oylarını almak için ellerinden geleni yapıyorlar. Fakat iki seçim arasında, işçi sınıfı sendikalar içinde kalmalı imiş. Ne işiniz var Türkiye İşçi Partisi'nin içinde, diyorlar.

İşçi, iki numaralı vatandaş,
üvey evlâd olmaktan usanmıştır.

İşçi sınıfı ve emekçi halk yığınları Türkiye'de bir numaralı vatandaş olmak istiyorlar. İşçi sınıfı iki numaralı vatandaş, üvey

evlâd muamelesi görmekten usanmıştır.

İşçi sınıfının bugün Anayasa teminatı altında olması lâzımgelen, Anayasa'da yazılı hakkını kullanarak miting yapması bile hükûmet çevrelerinde kuşku ile karşılanıyor ve diyorlar ki, işçi sınıfı kışkırtılıyor. Hayır, işçi sınıfı kışkırtılmıyor, haklarını almak istiyor. Bu, onların en tabiî hakkıdır. İşçi sınıfı şu hakikati pek âlâ biliyor ki, kendisinin emrinde iki âlet var. Nasıl bizim iki elimiz varsa, işçi sınıfının partisi ve sendikaları vardır. Nasıl tek kollu bir insan güçünden, becerikliliğinden çok şey kaybederse, yalnız sendikalarla kalacak olan işçi sınıfı da her şeyden evvel vatandaşlık hakkını kaybedecek, ondan sonra mesleki haklarını bile elde edemeyecektir. 1947'den beri sendikalar yeni kurulmuştur. 1946'dan beri işçiye grev hakkı vaad edilir. Nerede grev hakkı? Toplu sözleşme vaadedilir. Nerede toplu sözleşme? Aradan on beş yıl geçti. Her muhalefet muhalefette iken sesini yükseltir, işçiye gider, ben grev hakkı vereceğim, der. İktidara gelir, grev hakkını unutur. Grevle uzaktan alâkası olmayan tasarılar hazırlanır. O tasarılarla işçi sınıfı oyalandırılır ve tasarı hasır altı edilir. Grev hakkı unutulur. Bugün aynı şey yapılıyor. Grev tasarısı hazırlandı. Görebileceğimiz kadarı ile hakiki grev hakkı vermekten uzaktır. Bu tasarı bile çıkarılamadı, sürüncemede kaldı. Neden? Çünkü işçi sınıfı bugün güçlü politik kuvvet olarak henüz teşkilâtını tamamlamamıştır. İşçi sınıfı, T.İ.P. saflarında güçlü ve bilinçli politik kuvvet haline geldiği zaman bu tasarılar kolayca çıkacak ve üstelik işçi sınıfı bir numaralı vatandaş olarak vatandaşlık hakkını alacaktır. Nasıl işçi sınıfını şaşırtmak için bir takım teşebbüsler yapılıyorsa, bunun gibi aydınları, toplumcuları, ilericileri birbirinden ayırmak için bir takım teşebbüsler yapıldığı istekler ileri sürüldüğü gözden kaçmıyor. İşçi sınıfı kendisine karşı oynanmak istenen oyunun farkına varmıştır. Sendikacı lider arkadaşlarımız hergün artan yığınlar halinde, T.İ.P. saflarına katılıyor. Aydınlar, bizlere ışık tutması gereken emekten yana aydınlar, aynı hızla partimiz saflarına koşuyorlar. Demek oluyor ki daha pek çok aydınlarımız birleşmenin lüzumunu işçi kardeşlerimiz kadar açık ve seçik anlamamışlar. Bu olay bir kere daha gösteriyor ki, hakiki aydınlık bize işçi sınıfından gelecektir. İşçi sınıfı, tarihsel kuruluşu bakımından ilerici sınıftır. Nitekim bu işte de öncülük işçi sınıfından gelmiştir. Toplayıcı hareket onun eseridir. Tarihimizde ilk defa olarak kurucuları yüzde yüz işçi

olan bir parti kurulmuştur. Bu parti, Türkiye İşçi Partisidir. T.İ.P. kurulduğu günden beri aydınlara, bütün ilerici elemanlara elini uzatmıştır. Demek ki işçi sınıfımız tarihsel görevine yakışır şekilde hareket etmiştir.

Demokraside hakkın kullanılması bir «Kelle meselesi» olamaz

Diğer bir konu da Faşist kanunların hâlâ yürürlükte bulunmasıdır. Anayasamız yürürlüğe gireli bir hayli zaman oldu. Anayasa Mahkememiz de kuruldu. Amma Faşist İtalya'dan alınmış olduğu, birinci hükûmette Adalet Bakanı, bu hükûmette İçişleri Bakanlığı yapan Sayın Kurutluoğlu tarafından bildirilen Ceza Kanunu maddeleri bu gün hâlâ yürürlükte tutulmaktadır. Hükûmet başkanı durmadan açık rejimden bahsediyor, hepimizin kalbini sevinçle dolduran demokrasiye güzel övgüler söylüyor. Biz demokrasi övgüleri söyleyen İnönü'den bu işi ivedilikle ele almasını ve Faşist Kanunları yürürlükten kaldırmasını bekleriz. Bu kanunlar Faşist bir memleketin ihtiyaçları düşünerek yapılmıştır. Yani bir tek partili rejim ve korporatif bir devlet anlayışına göre yapılmıştır. Faşist rejimde sendikaların müstakil hüviyeti yoktur. Bittabi işçi partilerine de yer yoktur. Bu kanunlara rağmen T.İ.P.'nin ve sendikalarımızın var oluşu işçi sınıfının ve liderlerinin cesareti ve bir bakıma da hükûmetlerin ister istemez müsamahası ile mümkün olmaktadır. Halbuki demokrasilerde haklar müsamahaya dayanmaz. Hakları kullanmak bir cesaret işi, bir kelle meselesi olamaz. Bu maddelerin tek ve hakiki amacı, emekçi halk yığınlarını kolayca sömürebilir bir emek yığını halinde tutmaktır. Ayrıca toplumcu ve ilerici aydınların emekçi halk yığınlarıyla el ele vermesi de önlenmektedir.

Bu kanunların zararları sadece politik alanda kalmıyor. Bu kanunlar toplumumuzun bütün hayatını zehirliyor. Kültür faaliyetlerimizi zehirliyor. Meselâ resim sergisi açmak, roman, şiir kitabı yayınlamak veya Erdek'de bir piyes oynamak, bir medeni cesaret işidir. Vatandaş ilmî, felsefî, siyasî kanaatlerinden dolayı bu kanunlarla vatan haini olarak damgalanıyor. Kim damgalıyor? Gizli, karanlıkta kalmış bir takım jurnalcılar. Bu kanunlar yürürlükte tutulduğu için bu jurnalcılar, tertemiz vatandaşlarımızı ve işçilerimizi suçlamak fırsatını buluyorlar. Nite-

kim T.İ.P.'nin hızla gelişmesi karşısında yine bu kanunların mevcudiyetinden faydalanan gerici çevreler, malûm silâhla T.İ.P.'ne hücuma kalkmışlardır. Beri yanda kulağımıza geliyor: Uzak illerdeki teşkilât mensuplarımıza ve müteşebbis heyetlerimize öğüt yollu baskı yapıldığını duyuyoruz. Bunun yalan olmasını dileriz. Bu gibi hadiseler bu kanunlar yürürlükte kaldıkça tekerrür edecektir. Onun içindir ki, kanunların ivedilikle kaldırılması bütün ilerici unsurlar ve emekten yana olan herkes için en bellibaşlı milli vazifelerden biri olmalıdır.

Şu anda genel başkanlığından ayrılmak üzere bulunduğum İşçi Partisi [1] memleketimizin politika alanına yepyeni, taptaze bir hava getiriyor. Biz bu partiye açıklık, dürüstlük, doğruluk ve şahsî amaç gütmeyen politikayı hâkim kılacağız. Memleketimiz için bu yepyeni bir şey olacaktır. T.İ.P. gerçeğe inanan ve dayanan bir partidir. Çünkü ilim partisi, çünkü ahlâk partisidir. Gerçeğe inanmayan bir ilim düşünülemez. Kendi kendini inkâr eder. Binaenaleyh biz gerçekleri konuşturarak politika yapacağız. Oy avcılığına çıkmayacağız. Biliyorum, profesyonel politikacılar bu sözlerimi tebessümle karşılarlar. Ne biçim politika? Politika doğrulukla yürür mü? İcab ederse yan çizersin, oluverir gider, derler. Bunlar, realistmiş, gerçekçiymiş gibi konuşurlar. Politika bir kuvvetler sanatıdır. Bir hedefe ulaşma sanatıdır, derler. Ahlâk tanımaz, derler. Ve bunu gerçekçilik sayarlar. Yalancının mumu yatsıya kadar yanar. Gerçek eninde sonunda mutlaka zafere ulaşır. T.İ.P. gerçeğe inanan, ilmi rehber edinen parti olduğu için doğruluktan ayrılmıyor. T.İ.P. saflarında hiç kimse partiyi şahsî menfaat sağlamak için basamak haline getiremeyecektir.

---

[1] **Mehmet Ali Aybar, TİP kurucuları tarafından Parti Genel Başkanlığına seçildikten sonra, Parti Tüzüğüne göre ilk Genel Yönetim Kurulunda görevi sona erecek ve G.Y.K. yeniden Genel Başkan seçecekti. TİP'in ilk G.Y.K. toplantısında Genel Başkanlığa Aybar yine ittifakla seçildi.**

DERLEYENLER

EMEK ZAFERE ULAŞACAKTIR [1]

Hepinizi yalansız saygıyla ve candan sevgiyle selâmlarım. Siz bütün değerlerin, bütün zenginliklerin yaratıcısısınız ve yarattığınız bu değerlerin, bu zenginliklerin karşısında sonsuz yokluk ve yoksulluk içinde yaşarsınız. Bu, hakka, hukuka, hürriyete, demokrasiye, kısaca insanlığa sığmayan durum elbette ki sona erecektir ve sona ermelidir. 1946 yılında çok partili hayata geçtiğimiz günden bu yana emekçi halk yığınları düşe kalka, emekliye emekliye toprağın altında yürüyen bir su gibi yollarına devam ettiler. Yavaş yavaş kendi varlıklarına inandılar. Bu varlıklarına inanış, türlü mücadeleler, türlü savaşlar, gazete sütunlarına geçmeyen fedakârlıklarla oldu. 27 Mayıs hareketi birdenbire halk yığınlarının gözlindeki perdeyi çekip atıverdi. 27 Mayıs'a kadar birçok kimselerin, bilhassa aydın kişilerin, memleket dâvasıdır, diye ele aldıkları meseleler, Üniversite muhtariyeti, idarenin tarafsızlığı, bütün bu meseleler bir gecede eskiyiverdi. 27 Mayıs sabahı uyandığımız zaman, biricik memleket meselesi zannettiğimiz, aslında temel meselenin yanında ancak bir üst yapısından ibaret olan bütün bu meselelerin eskiyiverdiğini gördük. Temel meselenin, 27 Mayıs 1960 sabahından itibaren sosyal ve ekonomik meseleler olduğu anlaşıldı. Memleketin ekonomik durumu, emekçi halk yığınlarının hakları ve hürriyetleri meselesi baş mesele haline geldi.

O günden bugüne bu alanda emekçi halk yığınları örgütlendiler, haklarını, hürriyetlerini, menfaatlerini savunacak ve elde

---

[1] **9 Eylül 1962'de Ankara'da TİP'in Altındağ ilçesi açıldı. Törene S.B. Fakültesi öğretim üyeleri, gençler ve işçiler katıldı. Aybar'ın ilçede düzenlenen toplantıda yaptığı bu konuşmayı ÖNCÜ'nün 10 Eylül 1962 günlü sayısından aldık.** D.

edecek bir güce artan bir hızla kavuşma yoluna girdiler. Yalnız bu gelişmenin, bu gerçek hızlı gelişmenin varlığına bakıp, kat edilmesi gereken yolu katettiğimiz, gerici ve sömürücü kuvvetleri artık yendiğimiz sanılmamalıdır.

Çok kıymetli dinleyenlerim, bilirsiniz ki, emekçi halklar bir arada ve teşkilâtlı olduğu zaman netice alırlar. Teşkilâtlanmamış ve bir arada olmıyan, dağınık olan emekçi halk yığınları siz işçilerle aynı ıztırap içinde oldukları halde, hattâ bazen yaşama şartları sizinkinden de geri olduğu halde, örgüt noksanından ötürü güçlü bir toplum kuvveti haline gelemezler.

Sözünü ettiğim emekçi halk yığınları, köylerdeki teşkilâtsız emekçi kardeşlerimizdir. Unutmıyalım, Türkiye'mizin büyük emekçi yığınları köylerde yaşar. Köylerdeki şartlar şehirlerdeki şartlardan çok daha geridir. Bu çok geri şartlar kurulu sömürücü ve gerici düzenin korkunçluğunu, kötülüğünü çok daha kolayca icra etmesine elverişlidir. Bunun için, iki yıldan beri büyük şehirlerimizdeki sosyal gelişmeyi ve hareketi görerek hemen zafer şarkıları söylememiz erkendir.

Arkadaşlar, yapılması gereken işler, yürütülmesi gereken mücadele çetin ve zordur. Sözlerime başlarken dedim ki, siz bütün zenginliklerin yaratıcısısınız ve bütün bu zenginliklerin içinde siz sonsuz yokluk ve yoksulluk içindesiniz. İki yıldan beri toplumun yüzeyine çıkıvermiş olan sosyal hareket sizi niçin acaba bu kötü durumdan hâlâ kurtarmış değildir? Kurtarmış değildir, çünkü, bu gerici ve sömürücü ortamın bekçileri ve sınır duvarları çok sağlam olarak ayakta duruyor.

İleri bir Anayasamız var. Anayasamızdan söz açıldığı zaman iktidarda olanlar da Anayasamızın başka milletlere örnek olduğunu, söylerler. Anayasamız yapıldığı zaman, bu Anayasanın 50 yıl payidar olacağını iddia ettiler. Arkadaşlar, bu Anayasa, sosyal adalet ve temel haklar ilkelerine dayanan bu devrimci Anayasa gerçekten yürürlüğe girdiyse, şu demin söylediğim ortam, yâni bütün zenginliklerin, bütün değerlerin yaratıcısı olanların sonsuz yokluk ve yoksulluk içinde yaşaması nasıl mümkün oluyor? Mümkün oluyor, çünkü, Anayasanın altında olan ve günülk hayatımızda doğrudan doğruya uygulanan nice nice kanunlar, bu Anayasa'ya aykırı bir düzenin bekçiliğini ediyorlar.

Demek ki, mücadelemizin bilinçli bir yola girmesi için, gerçeklerin emekçi halk yığınlarına daha da yakından daha gürce duyurulabilmesi için, kentlerdeki sesimizin en ücra köylere ka-

dar ulaşabilmesi için, evvelâ Anayasa'ya aykırı olan, sömürücülerin, toprak ağalarının düzenini koruyan antidemokratik dediğimiz, Anayasa'ya aykırı Faşist kanunların yürürlükten kaldırılmasını gerekli kılıyor. Yâni demek isterim ki, antidemokratik kanunların yürürlükten kaldırılması sosyal gelişmeyi mutlaka hızlandıracaktır.

Emekçi halk yığınları olarak, Türk İşçi sınıfı olarak, bize öyle geliyor ki, ilk amacımız Türkiye İşçi Partisi içinde ve dışında bu kanunlara karşı kitlece bir savaş açmak olmalıdır. Ancak bu temeller, bu gerici düzenin duvarları yıkılmasa bile, yâni Anayasaya aykırı kanunlar ortadan kaldırılmasa bile, işçi sınıfının ve emekçi halk yığınlarının dâvâları elbette cesaretle ve azimle gene savunulacaktır.

Anayasamızın 8'nci maddesi diyor ki, «Hiç bir kanun Anayasaya aykırı olamaz.» Ve gene diyor ki, «Anayasa hükümleri, Yasama Meclislerini, hükûmeti, mahkemeleri, idare organlarını ve kişileri temel kurallar olarak doğrudan doğruya bağlar.» Arkadaşlar, bu maddenin anlamı üzerinde iyice durmak lâzım. Anayasa eğer kanunların en yücesi ise, ki öyledir, o zaman biz emekçi yığınlar olarak Anayasaya aykırı kanunlarla durdurulamayız. **(Alkışlar.)** Biz emekçi yığınlar olarak; demokratik düzenin, hakkın, hürriyetin ancak bu kanunlar ortadan kaldırıldıktan sonra gerçekleşeceğine inanan kişiler olarak bu kanunların kaldırılmasını ilk hedef biliriz.

Halbuki seçimler yapılıp Meclisler kurulduktan, hükûmetler iş başına geldikten bu yana aylar geçti. Bu kanunların kaldırılması için bir - iki havadisten, bir gün çıkan, ertesi gün unutuverilen iki gazete havadisinden başka ciddî atılmış hiç bir adım görmedik.

Her konuşmasında açık rejimden söz açan ve açık rejimi, demokrasiyi savunun sözleri ile herkesi, her vatandaşı umuda düşüren sayın Başbakan, Anayasa'ya aykırı, Faşist İtalya'dan alınmış kanunlarla kendi açık rejimini yan yana yürütmekte, hiç bir çelişme görmüyor. **«Duvarlara bakardım, utanırdım.»** demişlerdi. Faşist kanunlara bakıp acaba ne düşünüyorlar? **(Şiddetli alkışlar.)** Basın mensupları bir toplantıda sormuşlar: «Faşist kanunlar hakkında ne düşünüyorsunuz?» demişler. Sayın Başbakan, **«Her hükûmet muhalefette iken bunların kaldırılacağından bahseder, iktidara gelince de bunlara yenilerini ekler»** buyurmuş ve ilâve ederek demişler ki: **«Biz öyle değiliz.»** Ama

öyle olmadıkları nereden belli? Kanunlar yerli yerinde duruyor. Ve ikinci hükûmet programı okunurken bu faşist kanunlarla da yetinilmiyeceği, sağa ve sola karşı mücadele bahanesiyle yeni antidemokratik kanunların da çıkarılabileceği ifade edilmiştir. Gazetelerin yeni sorularına karşı Sayın Başbakan. **«Bu işi herhalde Anayasa Mahkemesi halledecektir.»** buyurmuşlar.

Hayır efendim! Anayasa Mahkemesi bu işi halledemez. Çünkü bu iş, Anayasa Mahkemesinin işi değildir. Anayasa Mahkemesi, alınacak bir dâvâ açıldığı zaman, ancak dâvâ açılan kanun hakkında hükmünü verebilir. Dâvânın açılmasının ne çok çetrefil şartlara bağlı bulunduğunu da bilmem bilir misiniz? Vatandaşlar antidemokratik kanunların kaldırılması için dâvâ açamazlar. Oysa, antidemokratik kanunların etkisi ve baskısı altında kalanlar asıl emekçi halk yığınları, asıl vatandaşlardır. **(Şiddetli alkışlar.)**

Demek ki, Anayasamız hazırlanırken bu Anayasanın içine, Anayasanın umumî dengesi ve havasıyla bağdaşmayan hükümler de konmuştur. Vatandaşların antidemokratik, Anayasaya aykırı kanunlaradn şikâyetçi olmaları önlenmiş. Kime tanınmış bu haklar? İktidarda olanlara. Ama biz biliyoruz ki, antidemokratik kanunları emekçi halk yığınları çıkaramaz. İktidarda olanlar çıkarır. Şöyle bir çelişme içindeyiz: Bu antidemokratik kanunların kaldırılmasını o antidemokratik kanunları koyanlardan bekliyoruz. İşte, onun için de antidemokratik kanunlar, bütün açık rejim hikâyelerine rağmen, bugün hâlâ yürürlükte kalıyor.

Arkadaşlar, bu kanunlar, yürürlükte kaldıkça hiç bir hakkımız, hiçbir hürriyetimiz güvenlik altında değildir. Gerçi, bu kanunlara dayanarak, bugün emekçi halk yığınlarına karşı cepheden hücuma geçilmiyor, geçilemiyor. Çünkü emekçi halk yığınları bundan 20 sene evvelki halk yığınları değildir; şuurlanmıştır, teşkilâtlanmıştır, varlığının bilincine ermiştir. Ama bu kanunlar yürürlükte oldukça, emekçi halk yığınlarının politik bir kuvvet haline gelme yönündki gelişmeleri elbetteki yavaşlatılabilir. Durdurulmasa bile elbetteki kösteklenebilir. Ve unutmamak lâzımdır ki, bu kanunlar yürürlükte kalırsa, siyasî ortamın bu veya şu sebepten dolayı gerginleşmesi halinde, bu kanunlar emekçi halk yığınlarına karşı kitlece de tatbik edilir. Ama bu kanunlar, herhalde hâlâ, tek tek fertlere tatbik edilegelmektedir. Ve yine bu kanunlar yürürlükte olduğu içindir ki, toprak ağalarının, sömürücü sermayenin menfaatlerini savunan-

lar, bunların ücretli kalemleri, bu kanunların yarattığı ortama dayanarak emekçi halk yığınlarına saldırmaya ve emekçi halk yığınlarını yıldırmaya teşebbüs etme imkânlarını bulabiliyorlar.

Bu kanunlar nasıl kalkacak? Anayasaya bakılırsa, bu kanunları hükûmet, getireceği tasarılarla kaldırır; bir. İkincisi, Anayasa Mahkemesi kurulduktan 6 ay içinde Cumhurbaşkanı, Yasama Meclislerinin muayyen bir çoğunluktaki üyeleri, seçimlerde oyların yüzde 10'unu almış olan partiler veya Mecliste temsilcisi bulunan partiler ve bunun dışında üniversiteler, Sayıştay ve Danıştay gibi müesseseler yalnız kendilerini ilgilendiren hususlarda Anayasa Mahkemesine iptal dâvâsı açabilirler. Ya vatandaş? Vatandaşa karşı bir dâvâ açılırsa, bu antidemokratik kanunlardan birine dayanılarak, vatandaş ancak bir defi' hakkı dermeyan ederek bu kanunun Anayasaya aykırılığını ileri sürebilir ve böylece mesele yalnız hâdiseye münhasır kalmak üzere, Anayasa Mahkemesinin önüne gider ve Anayasa Mahkemesi o hâdiseye, o hâdisede uygulanmak üzere söz konusu olan kanunun Anayasaya aykırı olduğunu kabul edebilir. Bunun dışında, Anayasamıza aykırı kanunların yürürlükten kaldırılması için bir yol düşünülmemiştir. Ama, emekçi halk yığınları Anayasa'nın genel muvazene ruhundan ilham alarak bu yolları düşünebilirler ve düşünmektedir. Geniş bir halk tabakası bu kanunları ortadan kaldırmaya zorlasa hiçbir hükûmet halkın bu ilerici aydınlık ve devrimci isteklerine karşı duramaz. Hele bunun arkasında bir de Anayasa hükmü bulunursa.. Bunun için, Türkiye İşçi Partisi Anayasaya aykırı kanunlar meselesini halkoyuna sunmak kararındadır. İşçi Partisi elindeki bütün imkânlardan yararlanarak bu davaya hizmet için halkoyunu harekete geçirmeye çalışacaktır.

Çok sayın dinleyenlerim. Türkiye İşçi Partisi ne ister? Türkiye İşçi Partisi, bir kelime ile ifade etmeme müsaade ederseniz, emekçi halk yığınlarının bir numaralı vatandaş olmasını ister. Emekçi halk yığınlarının memlekette söz sahibi olmasını ister. Yani, emekçi halk yığınlarının kendi eliyle kendi kaderini tayin etmesini ister. Türkiye İşçi Partisi, emeğin, yaratıcı emeğin toplumumuzda biricik ve başlıca değer olarak kabul edilmesini ister. Türkiye İşçi Partisi ister ki, çalışan her vatandaş emeğine göre ulusal gelirden payını alsın. Türkiye İşçi Partisi bu amaçlara hangi yoldan varılacağını da açıklamıştır.

Biz bu amaçların gerçekleşmesini başkalarından beklediğimiz müddetçe yıllar ve yıllar geçecektir. Biz kendimiz iktidara gelip, yani emekçiler işçi sınıfının demokratik öncülüğünde köylüsü, ırgatı, memuru ve aydınlarıyla esnafıyla bütün çalışanlar, emek gücünü satarak yaşayan insanlar iktidara gelip İşçi Partisinin amaçlarını gerçekleştirmek suretiyle kurtuluş yolu bulunacaktır.

Türkiye İşçi Partisine göre, memleketimizin kurtuluşu da, sömürme sisteminin yok edilmesine bağlıdır. İnsan haklarının sırtından geçindikçe ve bunu kolaylaştıran mekanizma işledikçe emekçi halk yığınlarının kurulması mümkün değildir. Bunun için, Türkiye İşçi Partisi der ki, insanın insanı sömürmesine araçlık eden fabrikalar, madenler, bankalar, ticaret kurumları ve büyük taşıt araçları mutlaka devletleştirilmelidir ve büyük topraklar, sahiplerine yetecek kadar ayrılıp, topraksız köylüye dağıtılmalı, devletin uyarıcı kanunlarıyla en verimli şekilde işletilmelidir. Türkiye İşçi Partisi, bunun, ancak geniş emekçi halk yığınlarının gittikçe artan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, hazırlanmış bir ekonomik ve sosyal plâna göre gelişme içinde mümkün olacağına inanır. Yani bir plânlı ekonomi düzeni içinde bu amaçlara ulaşacağına inanır.

Türkiye İşçi Partisi şuna inanır ki, ulusal gelirimizin önemli bir kısmı müsmir olmayan savunma masraflarına ayrıldıkça ve yeryüzünde harp, insanlığı bu sefer toptan yokedebilecek, hayalimize bile sığmıyan o korkunç harp yokedilmedikçe bu amaçlarımız aslâ gerçekleşemez. Emekçi halk yığınlarının yaşama şartları düzeltilemez. Türkiye çağdaş uygarlık yoluna sokulamaz. Bunun için, Türkiye İşçi Partisi, dış politika olarak kurtuluş savaşları Türkiyesine yaraşır, taassupla istiklâlci, fakat aynı zamanda barışçı bir dış politikanın savunmasını ister. Türkiye İşçi Partisi, 40 yıl önce İstiklâl Savaşlarında Kurtuluş yolunu gösterdiği sömürge halklarıyla, kurtuluş savaşları yapan milletlerle menfaat beraberliği içinde ve dayanışma içinde olduğunu bilen bir politikanın savunucusudur. Çünkü bugünkü dünya muvazenesinde ve bilhassa kontrollü ve toptan silâhsızlanma savaşının başarılması merhalelerinde, dolayısiyle gerçekten barışın kurulması mücadelesinde, dünün sömürge halklarının gittikçe daha ağır bastığını görmektedir.

Arkadaşlar,

Türkiye İşçi Partisinin görüşlerini size kısaca anlatmaya

çalıştım. Şimdi, size Türkiye İşçi Partisi için türlü tertipler hazırlandığını söylerlerse bu tertiplerin mahiyetini siz daha kolay anlarsınız, bu tertipler kimlerin tertibidir, nereden geliyor, bunu çok daha iyi bilirsiniz. Çünkü, Türkiye İşçi Partisi bu memleket evlâdının, bu memleketin asıl yükünü taşıyanların ve gerektiği zaman bu memleket için cömertçe kanlarını akıtanların biricik ve en güçlü partisidir **(Alkışlar)**. Türkiye İşçi Partisi bugün fakirdir. Fakir bir partinin bütün zorlukları sırtındadır, ama hemen söyliyelim ki, bu fakirliği ile övünen bir partidir, yılmayan bir partidir **(Alkışlar)**. Biz, biliyoruz ki, emekçi halk yığınları iki lokmasından birini bu partiye vererek Türkiye İşçi Partisini, yani memlekette namusu, emeği, mutlaka zafere ulaştıracaktır.

EMEKÇİLERİN İNSANCA YAŞAMASI GEREKTİR [1]

SORU: Türkiye İşçi Partisi bir doktrin partisi. Böyle bir partiyi gerekli kılan nedenler hangileridir?

CEVAP: Sorunuzu cevaplandırmadan, bu fırsattan faydalanarak, Vatan gazetesine ve onun ilerici, toplumcu yazar, yönetici ve teknisyen kadrosuna, Partimize karşı kurulduğu günden beri gösterdikleri yakın ilgiden dolayı, teşekkür etmek isterim. Bizi başarıya bu gibi dayanışmalar ulaştıracaktır. İlerici ve toplumcu cephenin tezelden örgütlenmesini dilerim.

Geliyorum sorunuza: Türkiye geri kalmış bir toplumdur; yani üretici kuvvetleri çağdaş seviyede gelişmemiştir. Ulusal gelirimizin yarısını, en ilkel araçlarla yapılan tarım işlerinden sağlarız. Toplumumuzun ekonomik temeli, Ortaçağ artığı ilişkiler üzerine aşılanmış, gelişmemiş bir kapitalizmdir. Toplumun can damarları, büyük toprak sahipleri ile yabancılara aracılık eden bir ticaret burjuvazisinin elindedir. Sanayi burjuvazisi bağımsız bir kişilik ve üstünlük kazanmamıştır. Ekonomimizin kimi dalları oransızca gelişmiş, kimi dalları hiç gelişmemiştir. Genel manzara: Bağımlı, ufku kapalı, dengesiz, geri kalmış bir ekonomi. Bu bir.

İkincisi: Hâkim sınıflarla emekçi halk yığınları arasındaki uçurum gittikçe derinleşmektedir. En çok kazananla en az kazanan arasında 22 bin kat fark olduğu açıklanmıştır. Bu da ortalama bir hesap. Gerçek bundan çok daha korkunçtur. Ulusal gelirin % 38.5'i, nüfusun % 2'sini teşkil eden mutlu bir azınlığın cebine giriyor. Zenginlikle yoksulluk, açlık kutuplaşıyor. Açık ve gizli işsizlik bir sosyal afet haline gelmiştir. Ve bu çelişme-

---

[1] **Vatan, 24 Eylül 1962. Vatan muhabirine özel bir demeç veren Aybar'ı yazar şöyle görüyor: «Tipik ve alışageldiğimiz (politikacılar) dan başka bir kişiliği olan Aybar, sorularımızı, toplumsal, bilimsel bir süzgeçten geçirerek cevapladı.»**

DERLEYENLER

lerden hız alan Türk işçi sınıfı, güçlü ve kurtarıcı varlığın bilincine ulaşmış, politik bir kuvvet olmuştur.

Üçüncüsü: İnsanlık yeni bir çağa girmiştir. İlim ve tekniğin baş döndürücü bir hızla ilerlemesine paralel olarak, sömürge halkları, kırk yıl önceki Kurtuluş Savaşı Türkiyesinin izinde, emperyalizme, kapitalizme karşı amansız bir savaşa girmişlerdir. Birer birer politik bağımsızlığa kavuşan bu geri kalmış ülkeler, ekonomik bağımsızlığa da kavuşmak için, sosyalizm yolunu tutmakta, her halde kapitalist olmıyan metodlar kullanmaktadırlar.

Dördüncüsü: Atom ve hidrojen bombalarının insanlığı toptan yok edici tehdidi karşısında, Barışı kurmak ve korumak kudsal bir vazife olmuştur. Hele geri kalmış milletler bu işe dört elle sarılmışlardır. Dünyada yaşıyan insanların yarısı açken, silâhlanmaya milyarlar harcanmasına göz yumulacağı açık bir gerçektir. Ve geri kalmış milletlerin sesi, Bandung konferansından bu yana gittikçe daha kuvvetle duyulmaktadır. Bunlara faşizm tehlikesini de eklemeliyim.

İşte Yurt ve Dünya gerçekleri. Türkiyemizi ileri bir toplum haline getirmek gerekir. Emekçi halk yığınlarının bir numaralı vatandaş durumuna yükselmesi, insanca yaşama şartlarına kavuşması gerekir. Türkiye'nin ileri bir toplum haline gelebilmesi, her şeyden önce hızla sanayileşmesine bağlıdır. Emekçi halk yığınlarının bir numaralı vatandaş olması, insanca yaşama şartlarına kavuşması demokrasinin gerçekten kurulmasını zorunlu kılar.

Şimdi sorarım size: Toprak ağalarının büyük sermayecilerin yararına işleyen, serbest teşebbüsçü ve üstelik bağımlı bir ekonomi sistemi ile Türkiye hiç sanayileşebilir mi? Yüz elli yıldır biz hep bu sistem içinde ilerlemeye, kalkınmaya çabalamadık mı? Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, geri kalmış bir toplumun kapitalist metodlarla, serbest teşebbüs yoluyla kalkındığı, ilerlediği hiç görülmüş müdür? Buna imkân var mıdır? Gene sorarım size: Emekçi halk yığınlarının inanlı ve sevkli çabası olmadan sanayileşmemiz, ilerlememiz hiç düşünülebilir mi? Emekçi halk yığınları, emek gücünü temsil eden müstakil bir politik kuvvet olarak örgütlenmedikçe, demokrasi gerçekten kurtulabilir, emekçi yığınlar insanca yaşma şartlarına gerçekten kavuşabilir mi? Emekçi halk yığınları sömürülen bir mal durumunda kaldıkça, hümanizmacı bir kültüre, bir medeniyete

hiç sahip olabilir miyiz? Sorarım size: Ulusal gelirimizin önemli bir kısmını savunma masraflarına ayırmak zorunda kaldığımız müddetçe, emekçi halk yığınlarını insanca yaşama şartlarına kavuşturacak herhangi bir ekonomik ilerleme, hiç sanayileşebilir mi?

Bu soruların cevabı bizi bir doktrin partisine götürür. Türkiye İşçi Partisi Atatürkçülükten hareket ettiği ve ilhamını günümüzün gerçeklerinden aldığı için, Atatürkçülüğü de kalıplaşmaktan kurtaran, yüzde yüz yerli bir doktrin partisidir. Emekten yana, emekçilerin eliyle yürütülen, plânlı bir devletçilik sistemini savunuyoruz. Ulusal ekonomide kilit taşı vazifesi gören büyük fabrikalar, madenler, ulaştırma işleri, bankalar, ithalât ihracât ve toptan dağıtım işleri gibi büyük üretim ve mübadele araçları devletleştirilecektir. Büyük topraklar, sahiplerine yetecek kadarı bırakılarak, köylüye dağıtılacaktır; ve tarımda, köylünün seçmekte serbest olacağı, özel işletmecilik, kooperatifçilik ve devlet işletmeciliğinden kurulu bir karma sistem uygulanacak; fakat herhalde üretimde verimi arttıracak araçlar ve teknik yardım, her köylüye devlet eliyle sağlanacaktır. Köylüsü ve kentlisi ile emekçi halk yığınlarının konut, eğitim, kültür, sağlık ve emeklilik işleri, devlet plânında ilk önce ele alınacak işler arasındadır. Ulusal gelir herkesin emeğine göre dağıtılacak; insanın insanı sömürme sistemine son verilecektir. Ulusal ekonominin aslâ ağırlık noktasını teşkil edemiyecek olan özel sektör, plân içinde yararlı bir kesim haline getirilecektir. Ve bütün bu işleri Türkiye İşçi Partisi, halkın oyu ile iktidara gelip başaracağı ve halkın oyunu kaybedince iktidardan çekileceği için emekçi halk yığınlarının şimdiden eğitilmesi, hakları, hürriyetleri konusunda, yani ulusun gerçek menfaatleri konusunda uyarılıp aydınlatılması birinci derecede önem taşır. Bu da bir doktrin partisini zorunlu kılan başka bir faktördür.

Gerçekten de haklarına hürriyetlerine sahip çıkmış emekçi halk yığınlarının hükûmet şekli olan demokrasi, halkı eğitip uyaran, haklarına hürriyetlerine kavuşturan bir doktrin partisi var olmadıkça, özsüz bir şekilden ibaret kalır. Halkı oyalayıp aldatan ve böylece daha kolay sömürülmesini sağlayan dengesiz bir rejim olur bu demokrasi.

T.İ.P. üstelik varlığını Anayasamızın zorunlu kıldığı bir partidir. Temel Haklar Bölümü Anayasanın, ancak bizim partimiz gibi bir doktrin partisinin eliyle gerçekleşebilir.

Kurtuluş yolu: T.İ.P.'nin işaret ettiği yoldur. Türkiye onun işaret ettiği yoldan ilerici bir toplum haline gelecek; kendini bulma çabası içindeki demokrasimiz, gerçek kimliğine onun uyarıcı, dengeleyici varlığı ile kavuşacaktır.

SORU: «Türkiye İşçi Partisi öncülüğü işçi sınıfına veriyor. Bizim gibi geri kalmış bir toplumda işçi sınıfının öncülüğünden söz açmak gerçeklere aykırı düşmez mi? Bizde toplumcu bir partinin aydınların öncülüğünü savunması daha doğru değil midir?»

CEVAP: «Sorudan öyle anlıyorum ki, genel olarak işçi sınıfının öncülüğüne itiraz edilmiyor. Yalnız geri kalmış toplumlarda bu görevin işçi sınıfına verilemiyeceği ileri sürülüyor. Bir kere geri kalmış toplulmların gelişme dereceleri aynı değildir. Bu gelişme derecesine göre işçi sınıfı, kiminde daha çok, kiminde daha az önemli bir yer tutar. En ilkel şartlar içinde yaşıyan kimi Afrika ve Okyanusya toplumlarında da, işçi sınıfı yoktur. Ama milli kurtuluş hareketlerinin başladığı toplumlarda, mutlaka bir işçi sınıfı vardır - tabii tarım işçilerini de işçi sınıfından sayıyoruz - ve öncülük ona düşmektedir. Herhalde işçi sınıfının öncülük etmediği Milli Kurtuluş Hareketlerinin ergeç soysuzlaştığı ve tekrar emperyalizmin ve kapitalizmin ağına düştüğü bir gerçektir. Sonra işçi sınıfına öncülük tanımak veya tanımamak kimsenin elinde değildir. Tarihsel gelişmeye öncülük edecek kıvama gelen sınıf, kimseden izin almadan öncülüğünü yapar. Nasıl ki, 27 Mayıstan bu yana işçi sınıfımız öncülüğü fiilen ele almıştır: Yığın hareketlerini o yapıyor: Mitingler, grevler, gösteri yürüyüşleri. En ilerici şartları o ortaya koyuyor. En ileri parti onun kurduğu parti.. Türk işçi sınıfının eski bir tarihi var; mücadelesi de eski: Bizde bilinen ilk grev 1872'de yapılmıştır. İşçi sınıfımızı küçümsemeyelim; ona güvenelim. Toplumcu aydınlar olarak onun tarihsel öncülüğünde toplanalım. Onun dışında köksüz kaldığımızı, boşa dönen bir vida olduğumuzu anlıyalım. Nazari bilgimizi onun hayattan gelen bilgisiyle yoğurmadıkça, yaratıcılığa ulaşamıyacağımızı bilelim. Ve gerici kuvvetlerin saldırganlığı arttırdıkları şu günlerde Türk işçi sınıfının öncülüğü üzerindeki gereksiz tartışmaları bir yana bırakarak, saflarımızı pekleştirelim.»

SORU: «Ankara'daki konuşmanızda ilerici kuvvetlerin tek bir cephe halinde birleşmesi gerektiğini ileri sürmüştünüz. Bu birleşme hangi şiarlar etrafında olabilir?»

CEVAP: «Atatürk ilkelerini, çağımız insan hak ve hürriyetlerini emekten yana olmayı, barışçılığı, bir platform olarak kabul edebiliriz. Bu cepheye ilericilik adına sadece lâikliği veya kara çarşafla mücadeleyi savunandan, toplumculara kadar herkes gitmelidir. Bir çok ilerici dernek ve yayınlar var; Türkiye İşçi Partisi var; bunlar arasında bağlantılar kurmak mümkündür ve zaruridir. Bu işbirliği ilk olarak Anayasaya aykırı kanunlar konusunda gerçekleştirilebilir ve gerçekleştirilmeli.»

SORU: «Turhan Feyzioğlu'nun Çankaya İlçe kongresinde aşırı sağ ve sol hakkındaki sözlerine ne dersiniz?»

CEVAP: «Sayın Feyzioğlu Türk burjuvazisinin seçkin bir temsilcisidir. Kendisini bilgili ve muvazeneli bir kimse olarak tanıyoruz. Yeni Anayasamıza emeği geçmiştir. Anayasada yer alan temel hak ve hürriyetlerin şümulünü gayet iyi bilecek durumdadır. Bundan dolayı kendisine atfedilen yukarıdaki sözleri gerçekten sarfetmişse, bunu kötü bir tesadüf saymak yerinde olur. Herhalde Türkiye İşçi Partisi bu gibi imâlarla ürkütülüp sindirilebilecek bir teşekkül değildir. T.İ.P., Anayasanın teminatı altında, her işini herkesin gözü önünde yürüten, ne istediğini açıkça söyleyen, gizli kapaklı bir yanı olmayan yüzde yüz yerli bir doktrin partisidir. Emeğe, halka, Türkiye'ye, insanlığa, barışa inanmış kimselerin korkusuzluğu ve sabrı ile yolumuzda yürüyeceğiz. Ve yalanı, ikiyüzlülüğü, sömürücülüğü, çıkarcılığı mutlaka yeneceğiz.»

SORU: «Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, yabancı sermayenin Türk işçisini sömürlüğü hakkındaki bir demeçimize temasla bunun doğru olmadığını, Türk işçisinin sömürülmediğini ileri sürmüştür. Ne dersiniz?.»

CEVAP: «Sayın Bakan'a sormak gerek: Türk işçisi sömürülmüyorsa sermayenin kâr'ı nereden çıkıyor? En az kazanan vatandaşla en çok kazanan arasındaki, şu 22 bin kat fark nereden geliyor? Emeğin hakkını alamamış olmasından değil mi? Ciddi olalım: Kapitalizm, işçinin sömürülmesi temeli üzerine kurulmuş bir sistemdir. Sermaye, işçilerin karşılığı ödenmemiş emeklerinden meydana gelir. Kâr, karşılığı ödenmemiş emek gücündendir. Morrison şirketi burada sağladığı kâr'ı kendi memleketinde sağlayabilmiş olsaydı bunca külfete katlanıp buraya hiç gelir miydi? Aradaki kâr farkı, Türk işçisinin Amerikan işçisinden daha çok sömürüldüğünün kesin delilidir.»

DEMOKRASİYİ ANCAK UYANIK HALK GÜÇLERİ KORUR [1]

«T.İ.P. memleketimizin tarihinde yeni bir teşekküldür. Türkiye'de bundan önce de parti kurulmuştur elbet. Fakat T.İ.P. özelliğini yüzde yüz işçiler tarafından kurulmuş bir İşçi Partisi olmasından almaktadır.

Türk ulusunun eski bir tarihi var. İşçi sınıfımızın da tarihi eskidir. İlk grevini Türk işçisi 1872'de yaptı. İlk grevini yapabilmek için tahmin edersiniz, Türk işçisi uzun yıllar mücadele etmiş ve bu mücadelesinde grev yapacak şuura ulaşmıştır. Bu mücadelenin tarihi daha da eskilere uzanır. Elimizde 1834 tarihli bir vesika var. Burada şöyle bir ibare geçiyor: Müçtemian tatili eşgal eden amele makulesi.. anlaşılıyor ki, işçi sınıfımız o tarihlerde de mücadelesini yürütmekte idi. Demek ki aşağı yukarı yüzelli yıllık bir mücadele bu. Türlü yokluklarla, türlü baskılarla geçmiş yüzelli yıl. Türk işçisi varlığının bilincine ağır ağır ulaşmıştır. Partisini de ancak 1962 yılında kurabilmiştir.

Çünkü toplumların da kanunları vardır. Tıpkı tabiat kanunları gibi hükümlerini irademizin dışında yürüten kanunlardır bunlar. Ancak şu farkla: Toplu iradelerimiz, mücadelemiz, toplum kanunlarına büsbütün yabancı değildir. Mücadelemizle bunların hükmünü yavaşlatmak veya hızlandırmak elimizdedir. Ama bunları ancak bir dereceye kadar zorlayabiliriz. Her halde toplum kanunlarına sonuna kadar karşı koymak mümkün olamaz.

Bu gerçeği pek iyi bilen TİP, memleketin ve Türk işçisinin kaderini bilim ışığında sabırlı çalışmalarla değiştirmek zorundadır. Sabırla, yılmadan işçileri, hakları ve hürriyetleri konusunda, memleket menfaatleri konusunda, eğitip uyaracağız.

---

[1] **30 Eylül 1962 günü TİP Eyüp (İstanbul) ilçesinin açılışında Aybar'ın yaptığı konuşma.. (ÖNCÜ, 1 Ekim 1962).**

İleri ve ilerletici olmak her tarih döneminde yalnız bir toplum sınıfına nasip olmuştur. Bugün Türkiyemizde ileri ve ilerletici olan tek sınıf işçi sınıfıdır. Oysa işçi sınıfının öncülüğünü küçümseyenler var. İşçi sınıfı içinde kaç kişi okur yazardır ki, memleket meselelerinin çözümünü işçi sınıfından bekleyelim, diyenler var. Sormalı onlara: 27 Mayıstan bu yana işçi sınıfımızdan başka ilerici hamleler yapmış hangi sınıf ve zümreler var? Yüzelli binlik Saraçhane mitingini kimler yaptı? Kat kat barajları aşıp isteklerini Meclise duyuranlar kim? En ileri şiarları hangi sınıf ortaya attı? Bütün bunlar işçi sınıfımızın en ilerici ve en hareketli sınıf olduğunu inkâr edilmez şekilde ortaya koymaktadır.

Ama işçi sınıfının öncülüğü derken, işleri işçi sınıfı tek başına yapacaktır demek istemiyorum. İşçi sınıfı, emeğiyle yaşayan bütün öteki sınıf ve zümreleri etrafına toplayacaktır. Toplumcu aydınlarla kader ve işbirliği yapacaktır. İşçi sınıfı bu birleşmeyi sağlıyamazsa geniş halk yığınlarını uyarıp örgütleyemezse, ne kendi kurtuluşunu, ne de köylüsü kentlisi ile öteki emekçi yığınlarının kurtuluşunu, ne de bütünlüğü içinde ulusun kurtuluşunu aslâ gerçekleştiremez. Nasıl ki, bu ittifaklar gözlerimiz önünde bağlanıyor. Toplumcu aydınlar, işçi kardeşlerimizin dâvâlarına şevkle koşuyorlar. İşçi aydın kader ve işbirliği nurlu sonuçlarını mutlaka verecektir.

Üç - beş yıl önce kimsenin inanamıyacağı olaylar cereyan ediyor bugün. Türkiye işçi sınıfı artık kimsenin varlığını inkâr edemiyeceği sosyal politik bir kuvvet haline gelmiştir. Fakat işçi sınıfının bir kuvvet olarak belirmesi elbetteki tepkiler yaratacaktır ve de yaratmıştır.

Büyük dönüşümlerin ve buhranların yaratacağı derin sarsıntıların eşiğinde bulunuyoruz. Geleneksel çerçeve, gelişen toplum kuvvetlerini artık saramıyor. Gerici münasebetler, ilerici ve ilerletici kuvvetlerin gelişmesini köstekliyor. Tek umutları dışardan yardım görmek olan toplumsal sınıflar, hâkim sınıf olma niteliğini, hergün biraz daha kaybediyor. Bu gidişle toprak ağalarının ve şehirli büyük sermayecilerin iktidarı bırakmak zorunda kalacakları anlaşılıyor.

Bunu kendileri de sezdiği içindir ki, henüz emekleme çağında olan demokrasi ve yeni yeni serpilip gelişen emekçi kuvvetler tehlikeler karşısında bulunuyor. En ileri, en hareketli, en örgütlü sınıf olan işçi sınıfımız emekçi halk yığınlarını uya-

rıp örgütlemeyi kısa zamanda başaramazsa, fakir köylülerin, şehirli orta sınıfların yoksulluk içindeki umutsuzluklarını sömüren barbarca ülküler, hâkim sınıflara iktidarda kalmaları için destek olabilir.

Hele soğuk harp kızışacak olursa, demokrasi denemesinin kabaca durdurulması, emekçi halk yığınlarının haklarının, hürriyetlerinin çiğnenmesi çok kuvvetli bir ihtimaldir. Hepimiz, beliren bu tehlike karşısında uyanık olmalıyız.

Tehlikenin adını koyalım: FAŞİZM. Faşizmi bir bakıma şimdi içinde bulunduğumuz şartların benzeri şartlar doğurmuştur. Ne zaman emekçi halk yığınları kapkara bir yoksulluğa düşmüşlerse, ve ne zaman işçi sınıfı halk yığınlarına çıkış yolunu gösterememiş, onları dolayında toplayamamışsa, orta tabakaların umutsuzluğu ile beslenen, akla değil, kaba duygulara hitabeden saldırgan ideoloji ortaya çıkıvermiştir.

Faşizmi tek partili, tek şef idaresi olarak tanımlamak eksik ve aldatıcıdır. Faşizm türlü biçimler alabilir. Nasıl ki, biz faşizmin tek partili biçimini de, çok partili biçmini de yaşadık. Faşizm, işçi sınıfının halk yığınlarının bir bağımsız politik kuvvet olarak ortaya çıkmasına karşı koyan hükûmet şeklidir. Toplumun, ekonomik, politik, sosyal ve kültürel hayatını sermayeci sınıfın tekeline veren bir rejimdir faşizm.

Faşizm ister istemez saldırgandır. İnsanlar arasında çetin ayrımlar gözetir. Kimi insanı doğuştan üstün, kimini de doğuştan aşağı sayar. Irk ve kan asaleti iddiasındadır. Aşağı ırktan ve kandan saydıklarını köleleştirmek amacını güder. İçeride işçi sınıfını, azınlıkları, dışarıda başka milletleri köleleştirir. Faşizm harpçidir. Harbin üstün ırkı yücelttiği kanısındadır. Bütün bunlardan dolayı da faşizm zorbalığa, teröre dayanır. Faşizm gizli polisin, hafiyelerin, cinayetlerin rejimidir.

Anayasanın hâlâ işler hale gelmemesi, hâlâ Anayasaya aykırı kanunların yürürlükte tutulması, demokrasinin çıkar yol olmadığı düşüncesinin yayılmasına sebep oluyor. Kapalı rejime karşıtız deyip de faşist kanunları bir türlü yürürlükten kaldırmaya yanaşmayanlar kapalı rejime, faşizme kendi elleri ile ortam hazırladıklarının farkında değil midirler acaba? Bugün işçi sınıfı ile toplumcu aydınlar dışında geniş yığınlar sonsuz yoksullukları ile umutsuzdurlar. Ve Demokrasinin çıkar yol olmadığı düşüncesi bu ortamda kolay gelişir. Çıkar yol olmadığı kanısından, faşizme kolay atlanır. Toprak ağaları da, şehirli

sermayeciler de işçilerin, emekçilerin isteklerine set çekecek zorba bir rejimi sevinç ile karşılarlar. Hele azınlıklara da karşıt olacağı için faşizmin millî burjuvazinin bu bakımdan da işine geleceği açık bir gerçektir. Dünya üçüncü bir savaş yoluna girerse Turan hülyaları besleyen faşist bir rejimi bazı dostlarımızın da destekleyeceğini söylemek yanlış olmaz.

Faşistler şimdiden iktidar yolundadırlar. Toplumun hemen her katına sızmışlardır. Mecliste bile temsilcileri vardır. Millî Eğitimde, basında köprü başlarını tutuyorlar. İktidara geçmek için fırsat kolluyorlar. Önce işçi sınıfını ele geçirip partisini, sendikalarını dağıtacaklar, toplumcu aydınları susturacaklar, ilerici basını sindirecekler, sonra müslüman olmayan Türklere sıra gelecek, daha sonra dönecekler, kürde, çerkeze, lâza, gürcüye, tatara, araba.. Onlar da elenecek. Kültür adına ne varsa, medenî ölçüde ne varsa kabaca çiğneyecekler.. Eğer fırsat bulurlarsa!

Hayır! Medenî dünyanın ve Anayasamızın suç saydığı bir ideolojiye bu fırsatı vermeyeceğiz. Türkiyemizi geçen yüzyılların bir Orta Asya ülkesi haline getirtmeyeceğiz. İşçi sınıfı, emekçi halk yığınlarını uyaracak, halkçı ve devrimci Atatürkçü ordumuzla elele demokrasiyi, Anayasayı koruyacaktır. Ancak, halkı uyarma ve aydınlatma işini vakit kaybetmeden düzenlemek gerekir. Türkiye İşçi Partisi, ilerici dernekleri, ilerici basını, Atatürk gençliğini faşizmle mücadele etmek, demokratik hak ve hürriyetelrini savunmak için komiteler kurmağa çağırır. Komiteler faşizmin maskesini yüzünden düşürmelidir. Kimlerin faşist olduğu, nereden gelip nereye gittikleri, yalancı milliyetçiliklerinin arkasında neler sakladıkları, savundukları görüşlerin çürüklüğü, iftiradan, şirretlikten başka dağarcıklarında hiç bir şeyin bulunmadığı halkımıza birbir anlatılmalıdır. Tehlike küçümsenmemelidir. Ortam faşizmin gelişmesine elverişlidir. Demokratik kuvvetler uyanmalı, örgütlenmeli, etkin ilerleyici bir kuvvet haline gelmelidir ki, Faşizm gerilesin, yenilsin. Gaflete gelmez. İtalya'da, Almanya'da faşizm demokratik kuvvetlerin umursamazlığı, hareketsizliği sonucunda iktidara gelmiştir. Demokrasiyi, unutulmasın, ancak uyanık halk kuvvetleri korur. Hepinizi saygı ile selâmlarım.»

BEŞ PARTİNİN BEŞİ DE BİR [1]

Güdülen maksat ilericilere karşı bir cephe kurmaktır!

Meclisteki temsil edilen beş partinin ortak bildirisini, iç politikanın yakın gelecekte hangi yönlerde gelişeceğini açığa vuran ve Beşlerin gerçek kimliklerini kuvvetli bir ışıkla aydınlatan, önemli bir belge sayıyoruz.

Ortak bildiri önce samimiyetsizliği ile dikkati çekiyor: Herkesçe bilindiği gibi Beşlerden bir kısmı, 27 Mayısın mahkûm ettiği zihniyetin ve davranışların mirascısı olarak kurulmuştur. Ve kurulur kurulmaz, Yassıada mahkûmlarını kurtarmak, bu partiler için başlıca amaç haline gelmiştir. Aslında Beşlerin beşi de 27 Mayıs'a karşıdırlar. Çünkü öteki kısmı da Beşlerin, 27 Mayıs'ı, daha 27 Mayıs sabahında sinsice kemirmeye başlamışlardır: Sayın Gürsel'in işçileri örgütlenmeye çağıran, bir sosyalist partisinin lüzumuna işaret eden sözlerine, ilk itiraz sesi C.H.P.'den yükselmiştir. Ve 27 Mayısın tasarladığı yararlı işler, hep bu beşlerin açık veya kapalı karşı komaları ile başarısızlığa uğratılmıştır.

Bütün bunlar herkesçe bilinen gerçeklerdir. Oysa Beşler ortak bildirilerinde, 27 Mayıs'a bağlılıklarını ilân ediyorlar. Ama bildirilerinin mürekkebi bile kurumadan, 27 Mayıs'a en ağır vuruşu yapmışlar: Yassıada mahkûmlarına af çıkarmışlardır. Afcıların mantığına göre «huzur» ancak bütün Yassıada mahkûmlarının hürriyete kavuşmalarıyla sağlanacağından, kısmî afların Kayseri ve Adana Cezaevleri boşalana kadar birbirini kovalaya-

[1] **Parlâmentoda temsil edilen 5 partinin yayınladığı ortak bir bildiri üzerine Mehmet Ali Aybar, TİP Genel Başkanı olarak, 15 Ekim 1962'de bu bildiriyi yayımladı. (Vatan, 16 Ekim 1962).**

cağından şüphe edilemez. Nitekim bazı A.P.'lilerin daha şimdiden yeni aflar kampanyasına giriştikleri görülüyor. Ve sonra sıra 27 Mayısı ve 27 Mayıscıları açıkça suçlamaya gelecektir.

Beşler, insan hakları, demokrasi, sosyal adalet, sosyal devlet ve Anayasa bağlılık konularında da samimi değillerdir.

Bu beş partinin beşi de bir yıldır Meclistedir; iktidardadır. Ama faşist İtalyadan alınmış yani totaliter bir rejimin desteği olan kanun maddelerini (hani totaliter rejimlere karşıydılar?) ve Anayasaya apaçık aykırı sayısız kanunları yürürlükte tutmakta, her gün uyuglamaktadırlar. Bu tutumları gösteriyor ki, onların «açık rejim» dediği, demokrasi dediği şey, sadece kendileri ve temsil ettikleri sınıf ve zümreler için, yani toprak ağaları, spekülâsyoncu tüccarlar, bankerler, fabrikatörler ve bunların adamları için açık, serbest teşebbüs için, yani vurguncular için açık, emekçi halk için kapalı olan bir rejim, bir «yârân» demokrasisi, yani bir oligarşidir.

Beşlerin sosyal adalet ve sosyal devlet ilkelerine bağlılıkları da sözdedir. Çünkü ulusal gelirden aslan payını hâlâ nüfusumuzun % 2'sini teşkil eden mutlu azınlığa dağıtmaktadırlar. Uyguladıkları vergi sistemi de bu mutlu azınlığın yararınadır: Az kazanandan çok, çok kazanandan az vergi almaktadırlar. 180 bin köylü ailesinin işleyecek hiç toprakları yokken, beş bin dönümden geniş topraklı 329 çiftliğin, bir avuç toprak ağasının tekelinde kalmasına göz yummaktadırlar. Pek ılımlı bir kalkınma plânını bile, özel teşebbüse yük oluyor diye yine onlar baltalamışlardır. Ve emekçi halk yığınlarını, işsizlikleri, yoklukları, yoksullukları, cahillikleri, hastalıkları ve gecekondularıyla başbaşa bırakan da yine onlardır.

İsterseniz bu Beşlerin Atatürkçülüklerine Millî Mücadele ruhuna ve ulusal bağımsızlığa karşı olan bağlılıklarına hiç değinmiyelim. Atatürk'ün: «Biz hakkımızı mahfuz bulundurmak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için heyeti milliyemizce bizi mahvetmek istiyen emperyalizme karşı heyeti milliyece mücadeleyi caiz gören bir mesleği takip eden insanlarız» dediğini unutarak, kapitülâsyonları hortlatıcasına yabancıya taviz üstüne taviz verenlerin, Atatürkçülüğü, kuvayi milliyeciliği, «istiklâlciliği» hakkında, bırakalım da hükmünü tarih versin..

Ve zinde kuvvetlerin, emekçi yığınlarının sabrı tükendiğini anladıkları için, ilerici kuvvetlerin Anayasayı mutlaka ve bütün genişliğiyle tam olarak uygulayacaklarını, demokrasiyi gerçek-

ten kuracaklarını bildikleri için, aralarındaki küçük hesapları, sandalye kavgalarını şimdilik bir yana bırakarak, aynı etek altına sığınıyorlar ve «Makyavelce» plânlar tasarlıyorlar: A.P.'nin ve malûm gazetelerin 27 Mayısa açık saldırışlarını durduruyorlar; parti çekişmeleri, sen - ben kavgaları da dindirildiği için, zinde kuvvetlerin ve emekçi yığınlarının hızını kesmeyi umuyorlar. Birleşmenin sebebi budur.

Plânın bu kısmı uygulanırken, Beşler bir yandan da bir «komünist kışkırtması», bir «kızıl tehlike» karşısında olduğumuzu, gürültü ile ilâna başlamışlardır. Halkoyunun, işçi hareketlerine, ilerici ve toplumcu davranışlara karşı, zinde kuvvetlere karşı cephe almasını sağlamaya çalışıyorlar. Hattâ işçi sınıfını içinden bölmek, parçalamak için de tertiplere girişiyorlar. Plânları başarı kazanırsa, ileri cephe parçalanmış, birbirine düşürülmüş olacağından hâkim sınıflar tehlikeyi yine atlatmış olacaklardır.

İlk hedef hiç şüphesiz işçi sınıfının ve bütün emekçi yığınlarla ilerici kuvvetlerin, biricik siyasal örtüsü olan Türkiye İşçi Partisidir. Partimiz safdışı edildikten sonra ilerici dernekler, ilerici ve toplumcu basın, toplumcu aydınlar hizaya getirilecektir. Saldırı şimdiden başlamıştır. Partimiz kâh açıkça, kâh kapalı olarak, artık çaptan düşmüş olan o mahut silâhla tehdit ediliyor: Partimiz için komünisttir deniliyor.

Partimizi bu tehdid ne ürkütür, ne sindirir. Çünkü biz bu oyunun kimler tarafından ve kimlerin yararına olarak oynandığını pek iyi biliyoruz. Ve çünkü biz ne olduğumuzu, ne istediğimizi, ne yapacağımızı, nasıl yapacağımızı açıkça söylüyoruz. Amaçlarımız ortadadır: Biz, emeğin toplumda en yüce değer olduğuna inanıyoruz ve Emeğin hakkını teslim eden bir toplum düzeninin kurulmasını istiyoruz. Biz işçi sınıfının demokratik öncülüğünde toplanmış bütün emekçi halk yığınlarının (ırgatların, yoksul köylülerin, küçük esnafın, zanaatkârların, aylıklı ve ücretlilerin, dar gelirli serbest meslekçilerin, ilerici gençliğin, toplumcu aydınların, yani bütün zinde kuvvetlerin) kanun yolundan iktidara yürüyen, biricik partisiyiz. Biz onların haklarını, hürriyetlerini ve menfaatlerini savunuyoruz; ve ulusun bütüne yakın çoğunluğunu onlar teşkil ettiğinden, üstelik toplumun yaşama ve ilerlemesinde asıl yükü de, onlar taşıdığı ve (itici kuvvet) onlar olduğu için, emekçi halk yığınlarının men-

faatlerini savunmakla, ulusun bütününün en yüksek ve gerçek menfaatlerini savunduğumuzu biliyoruz.

Türkiye'yi ileri bir toplum haline getirmek için, tezelden sanayileştirmek istiyoruz; köylüyü topraklandırmak, verimle çalışacak şekilde en ileri teknikle ve kurumlarla donatmak istiyoruz; işsizliği kaldırmak ve emekçi halk yığınlarını insanca yaşama şartlarına kavuşturmak istiyoruz. Ve bu amaçlara, şu ortaçağ kalıntısı ekonomik temel üzerine aşılanmış, şu gelişmemiş, dışarıya bağlı kapitalist sistemle katiyen ulaşılamıyacağını kesinlikle bildiğimiz için, emekten yana ve emekçilerin deneti altında ve inanlı ve şevkli çabalarıyla, kendi elleriyle yürüttükleri plânlı bir devletçilik sisteminin kurulmasını istiyoruz. Ulusal gelirden herkesin emeğine göre pay almasını, sosyal adaletin ilk şartı sayıyoruz. Ve bir üçüncü Dünya Savaşının insanlığa ve ulusumuza akla sığmaz acılar getireceğini, belki de insanlığı toptan yok edeceğini, üstelik bugünkü ağır savunma yükünü taşımak zorunda kaldığı müddetçe, Türkiye'nin kalkınmasına, ilerlemesine aslâ imkân bulunmadığını gördüğümüz için, ulusal varlığımızı ve bağımsızlığımızı herşeyin üstünde tutan ve bütün devletlerle eşitlik içinde dostluk münasebetleri kurulmasını amaç bilen, Kurtuluş Savaşı Türkiyesine yaraşır barışçı bir dış politikasının savunulmasını istiyoruz. Ve bu amaçları uyardığımız, eğittiğimiz halk yığınlarının oyu ile iktidara geldiğimiz takdirde gerçekleştireceğimizi, halkın oyunu kaybedince de iktidardan çekileceğimizi ilân ediyoruz.

İşte biz buyuz. Ulusumuza ve bu toprağa böylesine bağlıyız. Bunlardan başka, bunların dışında ne amacımız, ne gizli çalışmalarımız ne de herhangi bir gizli teşekkülle bir ilgimiz yoktur. Şimdi soruyoruz bize açıktan açığa ve gizlice saldıranlara: Komünistlik bu mudur? Açık ve kesin cevap bekliyoruz. Ve eğer gizli amaçlarımız olduğunu iddia ediyorlarsa, bildiklerini, delillerini namusluca ortaya koymalarını bekliyoruz. Türkiye İşçi Partisi bir Komünist Partisi değildir.

Ama sorumuzun ve dâvetimizin cevapsız kalacağını biliyoruz. Bu baylar gece kuşları gibi aydınlıktan, berraklıktan hoşlanmazlar. Komünistliğin ne olduğunu, ne olmadığını açıklamak bu bayların işine gelmez. Onlar bu kavramın karışık anlamlı, bulanık bir kavram olarak kalmasını isterler. İsterler ki, komünistlik denince vatan hainliği, casusluk, satılmışlık, mal mülk ve aile düşmanlığı, kadınları ortak mal saymak, sahte-

cilik yalancılık, midecilik, din ve mukaddesat düşmanlığı gibi kavramlar hep birden, karmakarışık geliversin akla.. Ve isterler ki bu bulanık ve karmaşık kavramlar, kızıl bayrak açmış eli bıçaklı sürülerin, işinde gücünde namuslu insanlara saldırış hayali arasında, tiksinti ve korku yaratan bir çağrışım kurulsun. Çünkü bu baylar, bu psikozla zehirlenmiş halk yığınlarının kendi öz çıkarlarına karşı kullanılabileceğini umarlar.

Medenî ölçüleri kabul etmek zorundayız. Bu âdi oyuna mutlaka bir son verilmelidir. Zaten artık kimseyi eskisi kadar ürkütmüyor. Bunun için komünistlik silâhını çekenlerin karşısına korkmadan çıkıp: «Biz şunu, şunu istiyoruz, bunlar komünistlik midir? Açıkla» diye sormalıyız. İşin can noktası şuradadır: Bir yanda emeğini satarak yaşayanlar var; öbür yanda emeğini satanları çalıştırıp yaşıyanlar var. Hangi yanda olduğumuzu bilmeliyiz. Partiler, sistemler ve düşünceleri ve davranışlarıyla insanlar, bu iki cephenin ya birinden yana, ya ötekinden yanadırlar. Bu ölçüyü elden bırakmazsak her yerde «komünist ajanları» olduğunu ileri sürenlerin, kimlerin çıkarına hizmet ettiklerini, aldanmadan kestirebiliriz.

Biz Beşleri, komünistlikten ne anladıklarını açıklamaya dâvet ediyoruz. Paydos bulanık suda balık avcılığına..

Beşlerin tasarladığı plân işte budur. Emekçi halk yığınlarını ilerici hareketlerinde durdurmak için «kızıl tehlike» umacısını yine ortaya çıkarmışlardır. Ama bu sefer işler umdukları gibi gitmiyecektir. Emekçi yığınlar bu oyuna gelmiyeceklerdir. Aydınlar bu sefer teker teker avlanamıyacaktır. Çünkü bu umacının eski bir korkuluk olduğunu artık herkes anlamıştır. Ve Beşlerin bu oyunu oynamaktaki maksatlarından birinin de Anayasaya aykırı kanunları yürürlükte tutmak olduğu açıkça görüldüğünden ilerici aydınlar Anayasaya aykırı kanunların kaldırılması kampanyasına büsbütün hız vereceklerdir.

Türkiye İşçi Partisi tarihimizin bütün ilerici hamlelerinin mirascısıdır. Atatürkçülüğe o sahip çıkmıştır. Atatürk ilkeleri onun elinde gelişecek, taşlaştırılmış kalıplar olmaktan, onun elinde kurtulacaktır. 27 Mayıs'a, Millî Mücadele Ruhuna, ulusal bağımsızlığa gerçekten bağlı olan, odur. Anayasayı o koruyor. Anayasaya saygı gösterilmesini isteyen odur. Demokrasiyi o gerçekleştirecektir. Çünkü o emeğiyle yaşıyan halk yığınlarının partisidir. Mutlu güzel yarınlar emekçi halk yığınlarınındır; Türkiye İşçi Partisinindir.

BUGÜNKÜ DURUMDAN BİZ İLERİCİ AYDINLAR DA SORUMLUYUZ [1]

Sayın misafirlerimiz, sevgili partili kardeşlerim,

Bu toplantıya şeref veren değerli davetlilerimize ve bu toplantıyı yakından izlemek zahmetine katlanmış olan sendikacı, aydın ve ilerici gençlerle partili kardeşlerime Türkiye İşçi Partisi adına teşekkür eder; hepinizi en derin saygılarımla selâmlarım.

Anayasamızın tastamam, kasıntısız kesintisiz uygulanmasını sağlıyacak uyarıcı, uyandırıcı yolları arayıp bulmak; demokrasinin artık bu sefer mutlaka gerçekleştirilmesi yoluna gidilmesi için toplanmış bulunuyoruz. Anayasa, anayasanın deyimi ile «yurttaşların... uyanık bekçiliğine emanet edilmiş» olduğu için, Anayasanın eksiksiz, kesintisiz, tastamam uygulanmasını istemek ve demokrasinin sözde kalmamasını, nimetlerinden hergün yararlandığımız toplumumuzun gerçek düzeni haline gelmesine çalışmak, hepimizin en başta gelen ödevimizdir.

Anayasa halkoyundan geçeli bir yılı da aştığımız halde, hâlâ Anayasanın tastamam uygulanmaması, sadece politik bakımdan

---

[1] **TİP, 11 Kasım 1962 günlü Beyazıt Beyaz Saray'da (İstanbul) ortak bir toplantı düzenleyerek demokrasiye aykırı kanunların kaldırılması için kararlara varılmasını istedi. Bu toplantı, kendilerine «milliyetçi, mukaddesatçı» diyen bir kalabalık tarafından basıldı; toplantının yapılmaması için, zabıtanın da hoşgörüsü ile, ellerinden gelen saldırılarda bulundular. Ancak toplantı, TİP'in ve uyanık işçi-gençlik temsilcilerinin koruyucu çalışmalarıyla sonuna kadar yapıldı. TİP Genel Başkanı Aybar, bu toplantıda aşağıda yayınlanan konuşmayı yaptı.**

DERLEYENLER

değil, genel olarak sosyolojik bakımdan da üzerinde önemle durulması gereken bir olaydır. En yetkili ve sorumlu kimselerin her vesile ile (açık rejimi) savunurlarken, açık rejim anayasasını uygulamaktan kaçınmaları; faşist kanunlarını hâlâ yürürlükte tutmaları bir tesadüf eseri değildir. Batılaşma hareketinin başladığı günden beri, sözle gerçeğin bu çelişisi, tarihimizin en belirli özelliklerinden birini teşkil etmektedir. Hiç şüphe yok toplumumuzun büyük dertlerinden biri de sözle özün birbirini tutmamasıdır. Görünüşümüz, gösteriştimiz gerçeklerimize uymaz. Tarihimizin ileri hareket olarak kaydettiği olayları, evrimleri, Tanzimattan bu yana izleyiniz, bu ikiliği, bu çelişmeyi hemen hepsinde göreceksiniz. Kiminde bu hareketlerin, çelişi çok açıktır, kiminde daha kapalıdır; ama hepsinde temele dokunmadan yenileşmek veya yenileşmiş görünmek isteği, hepsinde dış görünüşü değiştirmekle ileri görünmek, veya bununla ilerleneceğini sanmak eğilimi mutlaka vardır.

Yakın geçmişimizden konumuzla ilgili bir iki örnek vermeme müsaade buyurulsun. 1946'da çok partili demokrasi rejimine geçtik. Partilerin kurulabilmesi için Cemiyetler Kanunu'nun 9. maddesini değiştirdik; sınıf esasına göre dernek kurulabileceğini kabul ettik. Ama faşist İtalya'dan alınmış meşhur 141/1, 142/1 ve 161. maddeleri, emekçi halk yığınlarının politik bir kuvvet olarak örgütlenmesini yasaklıyan kurulu düzenin demokratik yoldan değiştirilmesine izin vermiyen, tek parti diktatoryasının kilit taşı olan bu anti demokratik hükümleri olduğu gibi yürülükte tuttuk. Ve bir yandan anti demokratik kanunlar aleyhinde nutuklar verirken, öbür yandan bu faşist maddelerle emekçi halk yığınlarının, işçi sınıfımızın örgütlenmesini, en tabii haklarını savunmasını önledik; ne düşünce hürriyeti, ne bilim hürriyeti tanımadık, baskıyı şairin satırlarına, ressamın tablolarına kadar götürdük. Yüzlerce örnek sayabilirim. 1948'de Evrensel İnsan Hakları bildirisini imzaladık, oysa içerde en masum tenkitler bile üç yıllık, beş yıllık ağır hapis cezalarıyla karşılanıyordu. 1954'de Avrupa İnsan Hakları ve Temel Hürriyetleri Koruma Sözleşmesine katıldık. Bu sözleşmeyi 6366 sayılı kanunla tasdik ettik. Ama aynı tarihlerde yurdumuzda, eşine az raslanmış bir keyfi idare hüküm sürmekteydi. 6-7 Eylül olayları tertipleniyor ve suç masum vatandaşlara yükletiliyordu. Ve işte bugün: İnsan haklarına dayanan, sosyal ve demokratik hukuk devletini kurmayı amaç bilen bir yeni ana-

yasamız var. Bu Anayasamız halkın onayından da geçti. Ama bu Anayasaya açıkça aykırı olan kanunlar yürürlüktedir ve uygulanmaktadır. Hürriyet, genç yaşta ölen bir şairimizin dediği gibi, hâlâ kelle pahasınadır. Hâlâ sömürücüler, fırsatçılar yerli yerindedir; ve hâlâ emekçi halkımız en ağır baskılar altındadır; en ağır yükleri tek başına taşımaktadır.. Ve bu gerçekler görülmemezlikten gelinerek, (açık rejimin koruyacağı), (sosyal adaletin gerçekleştirileceği) ileri sürülmektedir.

Bu neden böyledir? Sorumlu kimdir? Tarihin akışına ayak uyduramamış, tarihsel görevlerini çoktan bitirdikleri halde, hâlâ hâkim sınıf olarak kalma çabası içinde olanlar, yani toprak ağaları, yabancı ile ortaklık kurmuş aracı ve ispekülâsyoncu büyük sermaye çevreleri ve çıkarlarını bu sınıflara bağlamış olanlar bilerek bilmiyerek onların amaçlarına hizmet edenler, bürokratlar, istatükocular.. Bu çelişiden, bu iki yüzlü davranıştan asıl sorumlu olanlar bunlardır. Ama itiraf edelim ki, bu işten derece derece hepimiz, ulusca ve başta biz ilerici toplumcu aydınlar, ilerici toplumcu sendikacılar da sorumluyuz. Bu komedyanın oynanmasına susarak müsaade ettiğimiz, haklarımıza, hürriyetlerimize dört elle sarılmadığımız için, aramızda dayanışarak, örneğin eski Anayasamızın kişi hürriyetlerini ve dokunulmazlıklarını tanıyan maddelerinin uygulanmasını istemediğimiz, biraz önce anılan Avrupa İnsan Hakları sözleşmesini yürürlüğe koyan 6366 sayılı kanunun uygulanmasını topluca istemek yollarını bulamadığımız için, evet biz de sorumluyuz.

Toplumumuzun çağdaş uygarlığa ayak uydurmasını engelliyen faktörlerden biri de hiç şüphesiz bu sözle öz arasındaki, bu biçimle gerçek arasındaki çelişidir. Ama bu iş böyle süregidemez; süregitmemelidir; süregitmiyecektir. Uygarlık ciddî bir iştir; uygarlık yolunda, insan oğlu insan oğlu olalı, durmadan savaşmış, kurbanlar vermiştir; ve savaşıldığı, kurbanlar verildiği içindir ki, uygarlık canlı bir varlık, bir tarih kategorisidir. Uygarlığı artık ciddiye alacağız. Özümüzü sözümüze, sözümüzü işimize uyduracağız.

Biraz önce biz ilerici toplumcu aydınlar da sorumluyuz, dedim. Dün bu sorumluluğu hafifleten bazı nedenler vardı. Toplumumuzu ileriye götürecek sosyal kuvvetler daha bilince ulaşacak nicelikte ve nitelikte değildi. Ama artık bugün işçi sınıfımız, sorumluluklarını hergün biraz daha kuvvetle kavrayan ilerici ve ilerletici bir sosyal kuvvet halindedir. İlerici aydın-

lar, toplumcular artık yalnız değillerdir, işçi ve sendikacı kardeşleriyle elele vererek toplumumuzu çağdaş uygarlığa doğru hızla yürütebilirler. Bir uyanış hareketinin çekirdeğini ve itici kuvvetini kurabilirler. Ve bütün zinde ve yurtsever kuvvetlerin demokratça iş ve kader birliği yaptıkları, inanlı ve şevkli bir hareketin doğmasına yol açabilirler; ve de açmalıdırlar; ve de açacaklardır.

Dileğimiz, bu toplantının bu yolda atılan ilk adım olmasıdır. Tarihsel gelişmemizde ileri bir merhale olan Anayasayı mutlaka uygulatmak, eksiksiz, kesintisiz uygulatmak yolunu bulmalıyız; ve de bulacağız. Anayasamız 157 maddedir. 62 maddesi Temel hak ve ödevlerimize ayrılmıştır. Anayasa uygulanıyor denebilmek için, Anayasanın demokratik ruhuyla, insan haklarına ve sosyal devlet ilkesine dayanan genel yapısı ile çelişen, Temel Haklar bölümünde yer alan maddelerine aykırı tek bir kanun, tek bir tüzük, tek bir genelge yürürlükte kalmamalıdır. Bu istek zaten Anayasanın 8. maddesinin açık bir hükmüdür. Bu madde hiç bir kanun Anayasaya aykırı olamaz, Anayasa hükümleri, B. M. Meclisini, Hükûmeti, Mahkemeleri, İdareyi ve kişileri bağlıyan temel hukuk kurallarıdır, demektedir.

Yürürlükte olan binlerce kanunun çoğunda, aransa mutlaka Anayasaya aykırı maddeler, hükümler bulunacaktır. Bu uzun ve yorucu bir çalışma ister. Oysa yetkili makamları uyarmak, harekete getirerek iptal dâvâlarını açtırmak için, Anayasanın koyduğu müddet 28 Şubatta sona eriyor. Bundan dolayı önce toplumca gelişmemizi, ilerlememizi engelliyen, geniş halk yığınlarını ilgilendiren Anayasaya, demokrasiye aykırı olan kanunları ele almak zorundayız. Faşist İtalya'dan alınmış olanlardan işe başlamalıyız. Gerçekten de bu maddeler sade politik hayatımızı değil, toplum hayatımızı tümü ile felce uğratmaktadır. Bu maddeler yürürlükte kaldıkça hiç bir hakkımız, hiç bir hürriyetimiz teminat altında sayılamaz. Ve bunların gölgesinde en gerici akımlar faşist eğilimli akımlar hızla gelişip örgütlenebilir; ve de örgütlenmektedir.

Oysa hükûmetten bu yönde herhangi bir adım atıldığını görmüyoruz. Adalet Bakanlığında Anayasaya aykırı kanunları ayıklamakla görevli komisyonun çalışmaları devlet sırrı gibi gizli tutuluyor. Neden? Niçin tespit edilmiş olan kanunların tam listesi yayınlanmıyor?

Anayasaya göre iptal dâvâsı açmaya yetkili şahıslardan, ma-

kamlardan da bir hareket gelmiyor. Son günlerde yalnız sayın Cumhurbaşkanımızın bütün antidemokratik kanunları iptal ettireceğine dair sevindirici demeçleri çıktı.

Yetkili ve görevli organların bu ilgisizliği karşısında, Anayasaya sahip çıktığımızı, onun uyanık bekçileri olduğumuzu ispat etmek biz basit yurttaşlara düşmektedir. Bir süredir gittikçe genişliyen bir kampanya zaten açılmıştır. Bu toplantının amacı bu tek tek ve yalnız hareketleri azçok örgütleme etkin ve gür bir ilerici cephe hareketi haline getirme yollarını aramaktır. Toplantının davetçisi bizdik. Bir araya geldik, toplandık. Artık iş sizindir, yüksek heyetinizindir. Türkiye İşçi Partisi tek oyunu kullanarak aranıza katılmaktan, payına düşen ödevi yerine getirmekten şeref duyacaktır. İlericiler Kongresine en derin saygılarımla başarılar dilerim.

GÖREVİMİZ ANAYASAYI UYGULAMAKTIR [1]

Genel Yönetim Kurulunun üç ayda bir yapılan olağan toplantılarından ikincisini açıyoruz.

Hepinizi saygı ile selâmlarım.

Genel Yönetim Kurulu'nun, bu toplantısında alacağı kararlarla yurdumuzun çetin sorunlarına ışık tutacağına inanıyorum. Türkiye İşçi Partisi, tarihsel sorumluluklarını kavramış ve işçi sınıfımızın ve emekçi halkımızın siyasal teşkilâtı olarak yeni yeni ışımağa başlayan yüzlerce yıllık karanlıklar içinde yol gösterici bir ışık kaynağıdır ve de kurtuluş yolunun kendisidir.

Tarihsel görevimizi bugün zor şartlar altında muhalefette, yarın iktidarda, ama her zaman eksiksiz yerine getirmeğe kararlıyız. Bunun için her birimizin, partinin en alt kademesinden en üst kademesine kadar, bütün sorumlu ve görevli partili kardeşlerimizin partinin yüklendiği sorumluluğu bütün genişliğiyle kavraması ve bu sorumluluğa uygun şekilde davranması gerekiyor. Bu sorumluluğu gerektirdiği gibi taşımak, ve Türkiye İşçi Partisi'nin omuzlarına yüklenmiş ağır ödevleri yerine getirmek için hepimiz uyanık ve yetişkin olmak zorundayız.

Toplum meselelerinde yetişkin ve uyanık olmak, toplumun genel gelişme kanunlarını yanılmadan, şaşmadan bilmekle ve olayları bu kanunların süzgecinden geçirip değerlendirmekle olur. Eğer toplumun genel gelişme kanunlarını bilmezsek, yurd meseleleri de, dünya meseleleri de anlaşılmaz bir kaos gibi görünür. Tarihsel gelişme ya tesadüflerin bir sonucu sanılır, ya da büyük insanların dehalarının eseri sayılır. Toplumun genel gelişme kanununu bilmezsek, üstelik olaylar karşısında olum-

[1] **TİP Genel Yönetim Kurulunun 25 Kasım 1962 günü yapılan toplantısında dinleyicilere açık olan birinci celsede Aybar bu konuşmayı yapmıştır.**

suz seyirciler durumuna düşeriz. Kadere boyun eğeriz. Oysa insan olmak demek, tabiatı, toplumu ve kendimizi insanın yararına olarak değiştirmek, demektir. Bunu bilinçle yapmak demektir. Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi gibi bir doktrin partisinin, bir emek partisinin saflarında yer alan arkadaşlarımızın, her şeyden önce toplumun genel gelişme kanunun ne olduğunu ve nasıl işlediğini iyice bilmeleri gerekiyor.

ÇELİŞEN KUVVETLER

İster canlı, ister cansız olsun, tabiatta bütün varlıklar, öz yapılarında çelişen kuvvetler taşırlar. Hareketi, gelişmeyi, bu kuvvetlerin çelişmesi yaratır. Tabiatın en küçük varlığından zamanımızın en gelişmiş toplumlarına varıncaya kadar bütün varlıkların iç yapılarında çelişen kuvvetler bulunduğu görülür: Elektron ve proton, artı ve eksi elektrik, sindirim ve ters sindirim, çekme ve itme; bütün bunlar tabiat varlıkları içindeki çelişen kuvvetlerdir.

Toplumların iç yapısında da gelişmeyi, hareketi sağlayan çelişkin kuvvetler vardır. Toplumsal hayatın en önemli işi, hiç şüphesiz, mal üretimi işidir. Üretim işinde insanlar, kullandıkları araçlar ve tekniklerle tabiatı durmadan değiştirirler. Tabiatın bu değişmesi, kullanılan araçları ve tekniği, dolayısıyla da insanı değiştirir. Üretimde çalışan insanın, kullanılan araçların ve tekniğin tümüne birden üretim kuvvetleri ismi veriliyor. Üretim kuvvetleri toplumun dinamik kuvvetidir. Bu üretim kuvvetleri tabiatı değiştirirken kendilerini de değiştirdikleri ve geliştirdikleri için toplumun kurulmuş ekonomik, sosyal, hukuki ve politik temel düzenleri ile çelişme haline düşerler. Toplumun kurulmuş ekonomik, sosyal, hukuki ve politik temel düzenleri, üretim kuvvetlerinin gelişmeden önceki durumlarına göre ayarlanmış olduklarından ve üretim kuvvetleri gibi hızla değişmediklerinden, bir süre sonra gelişen üretim kuvvetlerini çerçeveleyemez duruma düşerler. Başka bir deyişle, üretim kuvvetleri, toplumun üretim ilişkileri ile, yani toplumda üretim araçlarının mülkiyeti, rejimi, çalışma rejimi ve ulusal gelirin bölünüşü rejimi ile çelişirler. Yani toplumun ekonomik, sosyal, hukuki ve politik temel düzenlerini değiştirmek gerekir. Bu ahenkleştirme sonunda üretim kuvvet-

leri, yeni bir gelişme hızı içine girmiş olurlar. Fakat üretim ilişkileri, üretim kuvvetlerinin gelişme temposunu takip edemedikleri için ergeç üretim kuvvetleri üretim ilişkileriyle yine çelişkin hale düşer. Tarihte, kölelik rejiminden derebeylik rejimine, derebeylik rejiminden kapitalist rejimine, ondan da sosyalist rejime geçiş, hep bu iki çelişen kuvvetin ayarlanması sonucunda meydana gelmiştir.

Toplumun genel gelişme kanunu

Takdir buyurursunuz ki, bu ayarlama kendiliğinden olmaz. Bu ayarlama, insanlar tarafından toplumsal sınıflar tarafından yapılır. Bu çelişki son kerteye gelince, gelişen üretim kuvvetlerini temsil eden toplumsal sınıflar, egemen sınıf niteliğini kazanarak üretim ilişkilerini toplumun gelişme ve ilerlemesini sağlıyacak şekilde değiştirirler. Demek ki, toplumun genel gelişme kanunu, üretim kuvvetleri ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkinin aşılmasını ve üretim ilişkilerinin gelişmekte olan üretim kuvvetleriyle ahenkleştirilmesini zorunlu kılan kanundur.

İçinde bulunduğumuz buhranın nedeni

Bugün Türkiye'mizde bu ahenkleştirme zorunluğu, kendini bütün gücü ile duyurmaktadır. Toprak ağalarının ve yabancılara aracılık eden büyük sermayecilerin çıkarlarını koruyan üretim ilişkileri, toplumun ihtiyacını karşılayamıyor; üretim kuvvetlerinin gelişmesine hız vermek şöyle dursun, bu kuvvetlerin normal gelişmesini engelliyor. Derebeylik artığı ilişkiler üzerine aşılanmış bugünkü gelişmeyi kapitalist temelin, gelişen üretim kuvvetleri ile tam bir çelişi halinde bulunduğu, toplumun gelişmesini engellediği ve bugünkü temelin kendi şartları içinde iyileştirilmesine kat'iyen imkân bulunmadığı açıkça görülüyor. Karşılaştığımız dâvâların, çözümüne uğraştığımız önemli yurt sorunlarının bu çelişinin artık son kerteye gelmiş olmasından doğduğu ve kesin çözümlerin, ancak üretim ilişkilerinin üretim kuvvetlerini hızla geliştirecek yolda yeniden düzenlenmesinden sonra bulunabileceği anlaşılıyor.

Türkiye'nin egemen sınıfları, toprak ağaları, yabancılarla ortaklık kurmuş aracı sermayeciler, aslına bakarsanız, gelişmeden

eskimiş olan sınıflardır. Bugün üretim kuvvetlerimizin gelişme ihtiyaçlarına cevap verecek gücü nefislerinde yitirmiş olan ve tarihsel ödevlerini ve rollerini kapatmış olan sınıflardır.

Bu sınıflar olumsuzlaşmanın son sınırında bulundukları için, dâvâlarımıza, yüzeyde kalan biçimsel çözümler, yani sözde çözümler getirmekten ileri gidemiyorlar. Kendi elleri ile yaptıklarını, yine kendi elleri ile bozuyorlar. İşçi sınıfımızın ve emekçi halk yığınlarının dinamik varlığı egemen sınıflarımızın boyuna daha çok olumsuzlaşmasına yol açıyor. Tarihsel rollerini tamamlamış olan egemen sınıfların «çıkmaz» ı galiba buradadır. Çıkmazdan kurtulmak için sorunlara gerçek çözümler getirmek gerek; gerçek çözümler ise daha da olumsuzlaşmaları sonucunu doğuruyor. Bunun için biçimsel, sözde kalan çözümlerle yetiniyorlar; ama biçimsel çözümler sorunları katmerleştirdiğinden, egemen sınıfların çaresizliği, olumsuzlaşması artıyor ve sonunda emekçi yığınlara karşı açıkça kaba kuvvete baş vurmalarına bile sebep olabiliyor.

Anayasa'ya aykırı kanunlar

Egemen sınıfların çıkmazda oluşunu, gerçeklerle, gelişen halk yığınları ile, hattâ kendi kendileri ile çelişmesini, öyle sanıyoruz ki, Anayasa'nın bir türlü tam uygulanmaması kadar hiçbir olay ortaya koyamaz. Anayasamız yürürlüğe gireli bir yılı aşan süre geçtiği halde, Anayasaya aykırı kanunlar hâlâ yürürlükte tutuluyor.

Antidemokratik kanunlar meselesinin 17 yıllık bir geçmişi vardır. 1946'dan 1960'a kadar muhalefette bulundukları sürelerde Demokrat Parti, Millet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, zamanlarının iktidarına karşı antidemokratik kanunlardan şikâyetçi olmuşlardır. Ama iktidara gelince bu kanunları yürürlükten kaldırmadıkları gibi, bunlara yenilerini eklemişlerdir. Bugün Adalet Partisi ve Yeni Türkiye Partisi de aynı oyunu oynuyorlar.

Bu oyuna bir son verilmesi zamanı gelmiştir. Biraz önce çıkmazdan kurtulmamız için yapılması zorunludur dediğimiz ayarlama ve ahenkleştirme işi, yeni Anayasamızın geciktirilmeden tam olarak uygulanması sonucunda ancak gerçekleşme yoluna gireceği için üretim faaliyetinin yükünü taşıyan işçi sı-

nıfımız ve emekçi halkımız, Anayasamızın geciktirilmeden uygulanmasını istemektedir.

Anayasanın uygulanması, bugünün tarihsel değişme basamağında yurdumuzun gelişmesi ve mutlu bir yaşantıya kavuşması için zorunludur. Anayasa'yı uygulamadıkça Anayasanın getirdiği demokratik, insan haklarına dayanan sosyal devlet düzenini günlük hayatımıza geçirmedikçe hiçbir meselemiz, hiçbir dâvâmız gerçekten çözüm yoluna giremez. Bunun için Türkiye İşçi Partisi'nin gözünde Anayasa'nın uygulanması, en önemli meseledir. En hayatî meseledir.

Seksen üç kanun

Yeni Anayasamız yürürlüğe girdikten sonra uzun bir süre iktidar, Anayasaya aykırı kanunlar konusuna hiç değinmedi. Anayasaya aykırı kanunlar meselesi ağıza alınmadı. Karma iktidar, bu uzun süre boyunca kendi iç çelişmeleriyle uğraştı.

Bilindiği gibi, Anayasa'ya aykırı kanunların yürürlükten kaldırılması için partimizin önayak olduğu bir kampanya kısa zamanda güçlü bir halk hareketi halini almıştı. İlerici sendikacılar ve aydınlar, ilerici dernekler, ilerici gazeteler ve dergiler, halkı uyandırmakta başarı kazanmaktadırlar. Partimizin ilerici sendikacı, işçi ve aydınlar arasında tertiplediği ortak toplantı, bu konuda olumlu bir adım olmuş, geniş halk yığınlarının meselenin önemini daha iyi kavramasına yol açmıştır.

Hızla gelişen bu akımın etkisiyle hükûmet çevrelerinde bir kıpırdanış sezilmektedir. Anayasaya aykırı kanunları taramakla ödevli komisyonun Anayasaya aykırı 83 kanun tesbit etmiş olduğu geçenlerde açıklandı.

Faşist maddeleri savunan Adalet Bakanı

Faşist İtalya'dan alınmış Ceza Kanunu'muzun meşhur maddelerinin, 83 kanun arasında bulunup bulunmadığını merak ediyorduk ki, Adalet Bakanı Sayın Yörük'ün Meclis'teki son açıklaması bizi meraktan kurtardı. Adalet Bakanı ve Hukuk Felsefesi Profesörü Sayın Yörük, mahut Faşist maddelere dair görüşünü şöyle açıklamıştır: «Bu maddelerin kaldırılmasına hiçbir veçhile taraftar değilim. Bu maddelerin kaldırılması cemiyetimizin zararına olacak kuruluş, cereyan ve fikirler meydana

gelmesine yol açacaktır. İleride Ceza Kanunu'nda bu konudaki suç kavramının daraltılmasını temenni ederim. Ama bugünkü durumda mes'uliyetimin tabii neticesi olarak 141 ve 142'nci maddelerin kaldırılması yönünden hiçbir düşüncem yoktur.»

Bu demeç, egemen sınıflarımızın olumsuzlaşmasının elle tutulur delilidir. Bir Adalet Bakanı, üstelik hukuk felsefesi profesörü olan bir Adalet Bakanı, Anayasamızın getirdiği düzen karşısında, yani insan hakları, yani demokrasi, yani sosyal adalete dayanan bir hürriyetçi devlet düzeni anlayışı karşısında insan haklarını hiçe sayan, emeğe yalnız bir üretim aracı gözü ile bakan bir totaliter devlet düzeni anlayışını bir arada yürütmekten, bir arada tutmaktan kat'iyen bir rahatsızlık duymuyor. Medeni ölçülere göre böyle bir davranışın kendi kendini inkâr etmek demek olduğunu anlayamıyor.

İşte bizim büyük dertlerimizden biri de budur. Medeni bir toplumda kendi kendini yok edici ve öldürücü bir düşünce, bizde kimseleri rahatsız etmeden yolunu bulur ve yaşar durur. Bir tarafta demokratik düzen anlayışı, Anayasa'mızın hürriyetçi anlayışı, öte yanda Faşist İtalya'dan, Mussolini'den aktarılmış totaliter iki kanun maddesi..

Sayın Yörük'ten sormak gerektir. Bu iki anlayış, aynı kafada, aynı toplumda yer alabilir mi? Hangi yüksek felsefe mantığı ile biri ötekini yok eden bu iki dünya görüşünü, bu iki düzen anlayışını birbiriyle barıştırma yolunu bulabilmiştir?.

Sayın Yörük'ün bu demeci, hepimiz için uyandırıcı ve uyarıcı bir etki yapmalıdır ve yapacaktır.

Görülüyor ki, Anayasa'mızın uygulanmasını ancak biz, emekçi halk yığınları, işçi sınıfı, ilerici ve toplumcu aydınlar sağlayabiliriz.

Türk Ceza Kanununun
141/1 ve 142/1'nci maddeleri

Sayın Yörük'ün açıklaması, emekçi halkın, ilerici aydınların, Anayasa'yı üstün kılmak, tam uygulatmak için Anayasa'ya aykırı kanunların yürürlükten kaldırılması konusunda açılmış kampanyaya daha büyük bir hız ve bilinçle sarılmaları gerektiğini bir kere daha ortaya koymuştur.

Bütün kanunî imkânlardan yararlanarak ve Anayasa'nın biz, basit yurttaşların uyanık bekçiliğine emanet edilmiş olduğunu

asla akıldan çıkarmayarak yetkililerden ödevlerini eksiksiz yerine getirmelerini isteyeceğiz.

Anayasa'ya aykırı kanunlar konusunda mutlaka ve öncelikle yürürlükten kaldırılması gereken kanunların hangileri olduğunu yanılmadan tesbit etmemiz gerekiyor. Sayın Yörük'ün açıklaması, bize, bu işimizde ışık tutmaktadır.

Anayasa'ya aykırı kanun denince, herkesin aklına önce Faşist İtalya'dan alınmış ve demokratik bir düzende asla yer alamayacağı açıkça bilinen Türk Ceza Kanunu'nun 141/1 ve 142/1 nci maddeleri gelir. Gerçekten de bu maddeler Anayasa'ya aykırı maddelerin en önemlileri, Anayasamız ile en şiddetle barışmaz olanlarıdır. Bu maddelerin yürürlükte kalması, Anayasamızın başlangıç dahil birinci ve ikinci kısımlarında yer alan 62 maddesinin, yani Anayasa'nın 1/3'nin uygulanmaması sonucunu doğurur.

Bu iki madde, Türk Ceza Kanunu'na 1936 yılında alındı. İtalyan Ceza Kanunu'nun 270, 271 ve 272'nci maddelerinden kelime kelime tercüme edilerek Ceza Kanunumuza giren bu maddeler, sonradan değiştirilerek ve «cebir» unsuru maddeden çıkartılarak çok daha elâstiki bir hale getirilmiş, cezalar ağırlaştırılmış ve Faşist İtalya'da uygulandığı şekilde hürriyetleri daha da yok edici bir şekle sokulmuştur. Ceza Kanunu' muzun 141/1 ve 142/1 nci maddeleri şöyle özetlenebilir:

Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakküm tesis etmek veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak yahut memleket içinde müesses iktisadî veya sosyal temel nizamlardan herhangi birini devirmek veya devletin siyasî ve hukukî nizamlarını topyekûn yok etmek için teşkilât kurmak veya bu fiillerin her ne surette olursa olsun propagandasını yapmak..

Kanun maddelerini değerlendirmek için yalnız metinlerle yetinemeyiz. Metinler soyut ve nesnel görünen formüllerdir. Eğer Ceza Kanunumuzun yukarıda özetlediğimiz metni yalnız metin olarak ele alınacak olursa, bir çok yurttaşımız böyle bir maddenin yürürlükte bulunmasında sakınca olmadığını düşünebilirler. Kanun metinlerini yürürlüğe koyduğu ve yürürlükte tutulduğu toplumsal ortam içinde değerlendirmek gerektir. Bunun için bir an Faşist Mussolini'nin İtalya'sına gidip hangi şartlar altında bu maddelerin kanunlaştığını görmemiz gerekmektedir.

Kara Gömlekli'lerin Roma Yürüyüşü'nden sonra iktidara gelen Faşist Partisi, bir süre sonra İtalya'daki parlemanter reji-

me son vermişitr. Yalnız işçi ve emekçi partilerini değil, bütün partileri kapatmıştır. Hem sade partileri de değil, hürriyet ideolojisine, hürriyetçi amaçlara göre kurulmuş bütün dernekleri de kapatmıştır. Böylece emek gücünü büyük sermayecinin kayıtsız şartsız tahakkümü altına koymuştur. Ve bütün hürriyetçi akılları ve düşünceleri kanun dışı etmiştir.

Bu iki madde ilk olarak «Faşist Devleti Koruma Kanunu» adı ile 1925'te yürürlüğe giren ayrı bir kanunun konusunu teşkil ettiler. Partiler, dernekler, dergiler, gazeteler, kısacası İtalya'nın hürriyetçi gelenekleri ve varlıkları bu kanunla yok edildi. Kanunu, zamanın Adalet Bakanı Rocco ile tanınmış cezacı Mancini kaleme almışlardı. Sonradan bu bağımsız kanun, İtalyan Ceza Kanunu'nun içine alınarak yukarıda anılan maddeler haline getirilmiştir.

Faşist Devletini Koruma Kanununun yürürlüğe konulduğu günlerde İtalyan toplumunun manzarası şuydu: İtalya'da büyük sermaye ve büyük toprak sahipleri, toplum hayatının can damarlarını kuvvetle ellerinde tutuyorlardı. Bunların karşısında parlemanter rejim zamanında olduğu gibi dengeci ve ilerletici kuvvet olarak işçi sınıfı ve emekçi halk yığınları yoktu. Çünkü yukarıda işaret edildiği gibi, anılan kanunla bütün bu kuvvetlerin politik hayatına son verilmişti. Böylece devletin hayatına büyük sermayeciler, büyük toprak sahipleri, saray ve kilise ve bunların adına İtalyan Faşist Partisi ve onun adına da Duçe hakimdi. Burada dikkatinize arzetmek istediğim bir nokta var. İncelediğimiz maddeler, biliyorsunuz, «Bir sınıfın öteki sınıflar üzerinde tahakküm kurması..» diye söze başlıyor. Elbette demokratik düzende yaşıyan her insan, bir sınıfın öteki sınıfları politik, kültürel, ekonomik haklarından yoksun etmesini arzu etmez. Fakat dikkat buyurulsun ki, İtalya'da bu kanun yürürlüğe konulduğu zaman zaten bir sınıf bütün öteki sınıflar üzerinde tahakküm kurmuş bulunuyordu. Böylece, bu maddelerin aslında tahakkümü önlemek için değil, var olan bir tahakkümü korumak için ve tahakküm altında tutulan sınıfların tahakkümden kurtulma teşebbüslerini önlemek için yürürlüğe koyduğu ortaya çıkıyor. Soyut ve nesnel formüllerin gizlemeğe çalıştığı gerçek budur. Yani bu maddeler, İtalya'da belirli bir sınıfın, sermayeci sınıfının tahakkümünü koruyan maddelerdir.

Bu maddeler, Faşizm'in devrilmesi ve demokratik düzenin kurulması ile İtalya'da ölü maddeler haline gelmişlerdir.

Türkiye'deki durum

Bu iki madde, önce de belirttiğimiz gibi, Ceza Kanunu'muza 1936 tarihinde girdi. 141/1 ve 142/1'nci maddeler, ilk şekilleriyle İtalyan Ceza Kanunu'nun tam bir tercümesinden ibaret oldukları için «cebir» ve «şiddet» unsurlarını ihtiva ederlerdi. Yani fiilin suç sayılması için zor kullanılması veya netîce alınmasının zor kullanılmasına bağlı bulunması şarttı.

Sonraki değişmelerde cebir ve şiddet, suçun bir unsuru olmaktan çıkarıldı. Fiilde cebrin bulunması sadece ağırlaştırıcı sebep sayıldı. Bu maddeler, 1938, 1946, 1949 ve 1951'de dört kere değiştirildi. Her değiştirilişte hem cezalar ağırlaştırıldı, hem de yapılan ilâvelerle maddenin metni daha elâstiki hale getirildi.

Özellikle cebir ve şiddetin suç unsuru olmaktan çıkartılması, bu iki maddeyi Faşist İtalya'daki şekillerinden daha ağır ve daha keyfî bir baskı vasıtası haline koymuştur.

BU MADDELER KİMLERİ VE NEYİ KORUR?

Bu iki maddenin en son değişikliğinin yapıldığı 1951 tarihinde bu değişikliği yapıp kabul edenler acaba toplumumuzda hangi sınıfın sözcüsü ve temsilcisiydiler? O tarihte işçi sınıfının ve emekçi halk yığınlarının Meclis'te temsilcisi bulunmadığı, Meclis dışında da politik teşkilâtları olmadığı için toplumumuzda ekonomik ve politik gücü hiç şüphesiz büyük toprak sahipleri ve yabancı ile ortaklık kurmuş aracı sermayeci sınıf tekelinde bulunduruyordu. Toplumumuzun kurulu düzeni, bunların menfaatlerinin ön plânda tutulduğu bir düzendi; hâlâ da öyledir. Demek oluyor ki, bu madde yürürlüğe konulduğu zaman toplumumuzda tıpkı İtalya'da olduğu gibi, öteki toplumsal sınıflar üzerinde tahakküm kurmuş toplum sınıfları vardı. Egemen sınıf dediğimiz bu sınıflar, büyük toprak sahiplerinin ve büyük sermayecilerin sınıflarıdır. Anılan iki maddenin soyut ve nesnel formüller şeklinde kaleme alınmış olması, bu maddelerle yurdumuzda sınıf tahakkümünün yasaklanmış olduğu kanısını uyandırmaktadır. Oysa, gerçekte var olan sınıfsal tahakküm, bu maddelerle korunmak, aynı zamanda maskelenmek istenmiştir.

KALKINMA ŞARTI: KURTULUŞ SAVAŞI FELSEFESİNE DÖNÜŞ [1]

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın uygulanmasıyla ilgili bütçe, Cumhuriyet Senatosu'nda birkaç gün önce kabul edildi. Başbakan Sayın İnönü, bu vesile ile: 1963 Bütçe Yılı'nın Cumhuriyet tarihinin en verimli ve başarılı yıllarından biri olacağını; 9 milyar liralık yatırım bir yıl içinde tatbik edilirse, yurdumuzda ekonomik ve sosyal alanlarda büyük gelişmeler görüleceğini; sosyal adaletin de gerçekleşme yoluna gireceğini söylemiştir.

Kalkınma çıkmazı

Başbakan'ın bu iyimser görüşüne ne yazık ki, katılamayacağız. Zaten kendisi de şartlı konuşmuştur. Yüzde 7 kalkınma hızı her halde elde edilemeyecektir. Özel teşebbüsün çekimserliği, dış yatırım konusundaki şüpheli durum, yatırım tahminlerinin gerçekleşemeyeceği kanısını uyandırıyor. Üstelik, emeğiyle yaşayan halkımızın kendisinden istenen fedakârlığa katlanmayacağı da anlaşılıyor. Fakat, yüzde 7 kalkınma hızının elde edileceği varsayılsa bile, ulusal gelirdeki artıştan, işçi, köylü, memur, küçük esnaf gibi emeğiyle yaşayan vatandaşlarımız yararlanamayacaklardır. Çünkü, ulusal gelirin bugünkü adaletsiz bölünüşünde bir değişiklik olmayacaktır. Emeğiyle yaşayan halk sınıf ve zümreleri, ulusal gelirden bugün ne oranda bir pay alıyorlarsa, beş yıl sonra aynı oranda pay alacaklardır. Üstelik, vasıtalı vergi yoluyla, vergi yükleri de artacaktır. Buna karşılık

[1] Aybar, TİP'in 10 Şubat 1963 günü yapılan Genel Yönetim Kurulu toplantısını bu konuşma ile açtı.

özel sektörün müteşebbisler grubunun vergi yükü, yatırım indirimleri dolayısıyla yüzde 3.2 oranında azalacaktır.

Dünya Bankası'nın raporu

Bundan bir süre önce Türkiye'nin ekonomisine dair Dünya Bankası'nın bir raporu yayınlanmıştı. 1960 - 1970 dönemi için hazırlanmış olan bu rapora göre: yüzde 4 oranında bir kalkınma hızı sağlanması ve ulusal gelirin yüzde 5 oranında artması ancak mümkündür. Fakat nüfus da yüzde 3 oranında artmakta olduğundan, üretimdeki yükseliş nüfus artışını ancak karşılayacaktır. Kaldı ki, bu pek mütevazi kalkınma hızına da en rasyonel usullerin uygulanması takdirinde ulaşılabileceği işaret edilerek, yeniden dış borçlanmalara gidilmemek şartıyla Türkiye'nin 1970 sonunda 150 milyon dolar dış ödeme açığı vereceği belirtilmektedir.

Dünya Bankası'nın bize gerçeğe daha yakın görünen yukarıki tahminleri olsun, beş yıllık plânımızdaki rakamlar olsun, çalışan halk sınıf ve zümrelerinin yaşantısında iyiye doğru bir değişme olamayacağını ve toplum olarak da Türkiye'nin, ekonomisi bağımlı, geri bir toplum halinde kalacağını ortaya koymaktadır.

Kalkınmanın şartı

Kalkınma mes'elesi açıklıkla ve gerçeklikle incelenmelidir. Sosyal ve ekonomik kalkınma, toplumun temel yapısında değişmeyi gerektirir. İlk bakışta ekonomik ve sosyal yapı, kalkınma sonucunda değişecek sanılır. Elbette kalkınma olursa, ekonomik ve sosyal yapıda bazı değişiklikler de olacaktır; fakat geri kalmış toplumlarda, ekonomik ve sosyal yapıda önceden bazı değişiklikler yapılmadıkça beklenen kalkınmanın olamayacağı, artık bugün uzmanların genellikle kabul ettikleri bir gerçek haline gelmiştir.

Örneğin, Türkiye'de toprak ağalığı sistemini değiştirecek bir toprak reformu yapılmadıkça, ekonomik temel tarımdan endüstriye kaydırılmadıkça ve ağırlık noktası özel sektörden devlet sektörüne geçmedikçe gerçek bir kalkınma ve ilerleme olamayacaktır. Bugüne kadar gerçek anlamda bir kalkınma olamaması, toplumun temel yapısında değişikliğe gidilememiş olmasının bir sonucudur.

Meselenin can noktası

Mesele bu biçimde konunca kalkınma dâvâsının can noktası ortaya çıkıveriyor. Toplumun temel yapısındaki bu değişmeleri, bu dönüşümleri kim, hangi toplumsal kuvvet yapacaktır? Toprak reformunu kim gerçekleştirecektir? Endüstrileşme programını kim uygulayacaktır?

Bütün bu işleri başarmak için halkımızdan başka güvenimiz ve kuvvetimiz yoktur. Emeğiyle yaşayan vatandaşlarımızın yurt işlerinde gerçekten söz ve karar sahibi olmasına, büyük Meclis'te çoğunlukla temsiline kadar, bu işlerin böyle süregitmesi mukadderdir.

Türkiye'nin gerçek kalkınma yoluna girmesi ancak bundan sonra, emekçi halkımızın sesi büyük Meclis'te kuvvetle duyulduktan sonra, gerçekleşecektir. Çünkü sosyal ve ekonomik kalkınmanın yönetici, itici ve başarıcı biricik kuvveti o'dur. Ve çünkü geri kalmış, gelişmemiş bir toplumda biricik güvenilir sermaye, onun yaratıcı emeğidir. Bundan dolayıdır ki, bizim kalkınma yolumuz kapitalist olmayan bir yol olacaktır.

Özel teşebbüse de yer var

Hayır, bu sözlerden özel sektörün saf dışı edileceği sonucu çıkarılmasın. Özel sektör sadece vurguncu, olumsuz bir faktör olmaktan çıkartılarak ulusal ekonominin yararlı, yardımcı bir kesimi haline getirilecektir. Fakat ağırlık noktası, iticilik ve yöneticilik, halkın kendi eliyle yürüttüğü ve denetlediği devlet sektöründe olacaktır.

Devlet sektörü ve devletçilik bu şartlar altında ancak anlam kazanabilir. Yoksa bugünkü şekliyle kamu sektörü, özel sektörün devlet kanalıyla yürüttüğü, kendi çıkarına işlettiği işlerden bir ikincisidir. Özel sektör ekonomik faaliyetin bir kısmını, yatırımını doğrudan doğruya kendisi sağlayarak kendi eliyle yürütür; bir kısmı da yatırımını devlete yaptırarak, fakat ulusal gelirin tekrar dağılımından, vergilendirme sistemi, kredi ve dış ticaret rejimleri gibi yollardan yararlanmak suretiyle, devlet aracılığıyla yürütür. Bizde bugün uygulanan karma sistem, işte böyle bir sistemdir.

Kurtuluş Savaşı felsefesine dönüş

Böylece Kurtuluş Savaşı'nın yaratıcı felsefesine ve geleneklerine yeniden dönmüş olacağız. Bağımlı milletlerin kurtuluş savaşlarına öncülük etmiş olan Türk halkı, kendi kurtuluşunu yine kendi ellerine almış olacaktır.

Kurtuluş Savşı'mızın karakteri, hayat felsefesi, ekonomik ve politik doktrini, bugüne kadar bilimsel ölçülerle ortaya konmamıştır. İlerici hareketimiz için bu büyük bir eksiktir. Toplumcu aydınlarımızın, düşünürlerimizin, tarihçi, iktisatçı ve sosyologlarımızın, bu işe bir an önce koyulmaları, yolumuzu tekrar bulmamız için büyük önem taşıyacaktır. İlerici hareketimizin böyle bir nazariyeden bugüne kadar yoksun olması, hareketimize şüphesiz çok zarar vermiştir.

Kurtuluş Savaşı Türkiye'sinin toplum felsefesini, politik ve ekonomik görüşünü bugün işlenmemiş, değerlendirilmemiş ham şekliyle ancak Birinci Büyük Millet Meclisi'nin bazı tartışmalarında, bazı kararlarında ve ölümsüz Atatürk'ün özellikle savaş günlerindeki demeç ve söylevlerinde bulabiliyoruz. Bu, emekçi halkı toplumda yönetici, itici kuvvet kabul eden ve sosyal kardeşlik ve yardımlaşma esasları üzerine kurulmuş, kapitalizme ve emperyalizme karşı, çağdaş uygarlığa yönelmiş, lâik, demokratik, barışçı bir toplum düzeni ve yaşayış anlayışıdır.

Partimizin doktrini

Bilindiği gibi, Türkiye İşçi Partisi, doktrinini bu anlayış ve felsefe üzerine kurmuş, Kurtuluş Savaşı Türkiye'sinin sosyal, ekonomik ve politik felsefe ve görüşlerini günümüzün şartları karşısında yeniden değerlendirmeğe çalışmıştır.

Biz, Kurtuluş Savaşı Türkiye'sinin gerçekçi felsefesinden hareketle, ulusumuzun büyük çoğunluğunu meydana getiren emekçi halk sınıf ve zümrelerini, toplum gelişmesinin bu biricik ve yaratıcı kuvvetini, ulusun yöneticisi ve öncüsü olarak görüyoruz. **Emeğiyle yaşayan vatandaşı bir numaralı vatandaş tanıyoruz.** Ve sosyal ve ekonomik kalkınmamızın ancak o'nun eliyle ve o'nun yönetimi ve denetimiyle ve onun kendi emeğinin hakkını almasıyla gerçekleşeceğine ve bu işte demokratik öncülüğün Türk işçi sınıfına düştüğüne inanıyoruz.

Niçin işçi sınıfı?

Niçin işçi sınıfı da köylü değil? Yoksul köylü, çalışan nüfusun yüzde 74,6'sını teşkil ettiğine göre, öncülüğün köylüye düşmesi gerekmez mi?

Bu sorunun cevabını yine tarihimizin verilerini ele alarak cevaplandıracağız. Bir kere şu noktayı belirteyim: Toplumsal hareketlerde, sayının, kalabalığın önemi inkâr edilemez. Ancak, bilinçli ve örgütlü bir azınlığın büyük kitleleri eğitmekte, onları politik bilince ulaştırmakta etkin rol oynadığını olaylar bize gösteriyor. Sosyal hareketler tarihimize şöyle bir göz atmak, halk sınıf ve zümreleri arasında işçi sınıfımızın seçkin bir yer işgal ettiğini anlamak için kâfidir. Türk işçi sınıfının ekonomik, sosyal ve politik mücadelesi oldukça eskidir. İlk grevini, bilinen ilk grevini 1872'de yapmıştır. Bundan 50 - 55 yıl önce özellikle yabancı imtiyaz şirketlerine karşı cesaretle savaşmıştır. Bütün bunlardan dolayı da öteki halk sınıf ve zümrelerine göre daha bilinçli ve daha tecrübelidir. 27 Mayıs'tan bu yana işçi sınıfımızın ilerici bir unsur olarak en başta gidenler arasında yer aldığını görüyoruz.

Başka bir nokta daha var. İşçi sınıfı, emekçi halk sınıf ve zümreleri arasında biricik örgütlü olanıdır. Bizde işçi sınıflarının kökü, hemen her zaman köyde olduğu da unutulmamalıdır. Bundan dolayı da köye işçi sınıfı kanalıyla gitmek, politik bilinci, sosyal dayanışma bilincini onun yoluyla köye sokmak, Anayasada yazılı hak ve hürriyetleri konusunda köylüyü onun aracılığı ile eğitip uyarmak kolaydır.

Son olarak işçi sınıfının tarih sahnesine en son çıkan en genç sınıf olduğunu da unutmamak gerekir. İşçi sınıfı çağdaş tekniğin, bilimin yarattığı ve en ileri araçları kullanmakla, en ileri görüşlere, düşüncelere zihni her zaman açık, uyanık bir sınıftır. Ve üstelik, kuruluşu bakımından, insanın sömürülmesine, kesinlikle karşıt olan sınıftır.

İşte bütün bunlardan dolayıdır ki, emekçi halkımızın Türk işçi sınıfının demokratik öncülüğü etrafında örgütlenmesini şart görüyoruz.

Yolumuz, demokrasi yoludur

İşçi sınıfının demokratik öncülüğü konusunda kısaca bir açıklama yapmak isterim. Biz ileri bir toplum düzeninin yu-

karıdan aşağıya zorla kurulabileceğine inanmıyoruz. Endüstrileşmeye öncelik veren emekten yana ve emekçilerin kendi elleriyle yürütüp denetledikleri plânlı bir devletçilik sistemi zorla gerçekleştirilemez. Emekçi halk sınıf ve tabakaları, hakları, hürriyetleri konusunda aydınlatılarak, eğitilerek, bu sistemin menfaatlerine tek uygun sistem olduğu anlatılarak ancak şevkli ve inanlı bir çabaya teşvik edilebilir. Halkın şevkli, inanlı çabası olmadıkça da verimli bir çalışma, dolayısıyla ekonomik ve ulusal kalkınma asla gerçekleştirilemez. İşçimiz, köylümüz, küçük esnafımız, memurumuz, yeni toplum düzeninin kendilerinin düzeni olduğuna inanmadıkça ve kendisi işleri bizzat ele almadıkça ve böylece sistemin kendisi için işlediğini günlük deneyleriyle görmedikçe toplumcu amaçlara ulaşılamaz. Hele bizim gibi yüzyıllarca yukarıdan aşağı yönetilmiş, halkı yukarıdan her gelene sakınca ile bakan toplumlarda, toplumcu düzeni halka zorla benimsetmek ve tam verimle işletmek asla mümkün değildir.

Toplumcu bir düzen kurmak için halkı aydınlatacağız, halkı eğiteceğiz, inandıracağız. Bunun için de halktan olacağız. Biz de halkın ışığından nasibimizi alacağız. Onun hayattan gelme bilgilerinden biz de bir şeyler öğreneceğiz. Ne biz aydınlar halkın önünde, ne halk ve işçi bizim önümüzde; birbirimizin yanında, hepimiz hareketin içinde, birbirimizle kaynaşmış olarak, insanca yaşama şartlarına hep birlikte kavuşacağız. Ve ulusumuzu çağdaş medeniyet yoluna elbirliğiyle sokup ilerleteceğiz.

Halkın sevgisi, güveni ve oyu ile

Bu yol demokrasinin tâ kendisidir. Biz böylesine halk sınıf ve zümreleriyle kaynaşmış olunca elbette iktidara halkın güveni ve oyu ile geleceğiz. Halk da iktidara bizimle gelecektir. Ve halk oyunu bizden esirgediği gün iktidardan gideceğiz. Bunu yalnız kanunlara saygımızdan dolayı değil, toplumculuğa olan inancımızdan dolayı da yapacağız. İşçi sınıfının demokratik öncülüğünden biz işte bunları anlıyoruz.

Hepinizi sevgi ve saygı ile selâmlarım.

TEHLİKE GEÇMEMİŞTİR [1]

Anayasa bu sefer de kurtuldu. Atatürkçü, 27 Mayısçı devrimci Üniversitelilerle zinde kuvvetlerin ve Anayasadan yana olanların gösterdiği sert tepki, fesatçıları şaşırttı, bozguna uğrattı, birbirine düşürdü, dize getirdi. Korku ve şaşkınlıkla, karşı taraftan öğüt istemeye gidenler bile oldu.

Adalet Partisi içinde subaşlarını ele geçirmiş olan intikamcı ve kafataşçıların bu şaşkınlığına, bu yenilgisine bakarak, tehlikenin büsbütün atlatıldığını; artık Atatürkçülüğe, 27 Mayıs'a, temel haklara, sosyal adalete, herkesin candan bağlandığını sanmak saflık olur. Bunların bir süre sonra yine baş kaldıracaklarından, halkı rejime karşı kışkırtacaklarından şüphe edilmesin. Daha şimdiden Genel Kuruldaki konuşmalarını, pişmanlıklarını tevile kalkanlar çıkmıştır.

Beri yandan kimi ilerici yazarlar gibi, zinde kuvvetlerin

---

[1] 1963 Martında A.P. Yassıada hükümlülerinin affını bir slogan hâline getirdi ve bu arada plânlı kalkınma fikrine karşı sayılabilecek konuşma ve demeçler de bu parti sorumlularınca bol bol yapıldı. A.P.'nin bu tutumu, Yassıada hükümlülerine büyük ümitler verdi. Bu arada Celâl Bayar Mart sonunda doktor raporuyla 6 ay için cezaevinden çıkarıldı. Bayar, A.P.'lilerin düzenlediği gösterişli bir karşılamayla Ankara'ya girdi. Fakat devrimci güçler ve zinde kuvvetler, Anayasa'dan yana olan bütün topluluklar tepkiler gösterdiler, 27 Mayıs'a karşı olanların plânlarını bozdular. Bu sonuç hem A.P. içinde, hem koalisyon kabinesinde derin çatlaklar açtı ve yeni gelişmelere sebep oldu. Memleketteki bu hava içinde Sosyal Adalet dergisi yayın hayatına girdi: 19 Mart 1963. Aybar, Sosyal Adalet imzalı Başyazıların bir çoğunu yazdı. DERLEYENLER

fesatçıları her zaman yenilgeye uğratacağını düşünmek de, mekanik bir iyimserlik olur. Emekten yana zinde kuvvetler, sonunda elbet sömürücüleri yenecektir. İnsanlık ilerliyor; biz de elbet ilerleyeceğiz; ilerliyoruz da. Ancak bu zaman zaman duraklamaların, gerilemelerin olmıyacağı anlamına gelmez. Hele sayıları küçümsenemiyecek yurttaşımızın sistemli olarak aldatıldığı bir memlekette, kuvvetler arasındaki denge, sömürücüler, intikamcılar, kafatasçılar lehine, birden bozulabilir.

Tehlike gerçektir, büyüktür. Ve kışkırtıcılar şimdilik sinmiş olsalar da, rejimi tehdit eden tehlike olduğu yerde durmaktadır. Çünkü unutulmasın, tehlike, türlü yollardan, türlü yalanlarla rejime karşı kışkırtılmış, intikamcı bir ruh hâli içine sürüklenmiş yurttaşlarımızın, küçümsenemiyecek sayıda olmalarından doğuyor.

Tehlikeyi önlemek, Anayasayı korumak için ne yapacağız?

Hükûmet iki tedbir düşünmüş:

Birincisi kanunları bütün şiddeti ile uygulamak. Anayasa, Anayasaya uygun kanunlarla elbet korunmalıdır. Ama kanunların etki alanı yola getirme gücü sınırlıdır. Fesatçıları az çok yıldırırsa da, aldatılmış yurttaş yığınlarını kanunla uyarmak mümkün değildir.

Hükûmetin düşündüğü tedbirlerden ikincisi, bir iyi niyet çağrısıdır. Partiler, kurullar ve bütün yurttaşlar, Anayasamızı, Atatürk devrimlerini, 27 Mayısı tehdit eden tehlikeler, taşkınlıklar, kışkırtmalar karşısında iyi niyetle ve gayretlerini birleştirerek manevi bir cephe kurmaya çağrılıyor. Hükûmeti bu çağrısından dolayı alkışlarız. Ancak bu temele dayanmıyan çağrıdan hiç bir sonuç alınamıyacağını da belirtmek isteriz. İntikamcıların, kafatasçıların köşebaşlarını ele geçirdikleri partiler üzerinde, bu gibi çağırılarla olumlu etkiler yapılamıyacağı hükûmetçe de biliniyor ki, bu yolda daha önce yayınlanmış ortak bildiriler, verilmiş sözler bu son bildiride bir bir aranılıyor. Bu iyi niyet çağrısının aldatılmış, yıllardır öz menfaatlerini görmiyecek hale getirilmiş ve ne yazık ki sayıları hiç de az olmıyan yurttaşlarımız üzerinde de hemen hiç etkisi olmıyacaktır.

Şu halde?..

Halka gitmekten; ona gerçekleri anlatmaktan; Atatürkçülüğün, 27 Mayısın, Anayasasının halkın yararına olduğunu açıklamaktan; halkın gözüne çekilen yalan perdesini çekip yırtmaktan başka çıkar yol yoktur. Uyandırılmış, uyarılmış, gerçeğe

kavuşturulmuş emekçi halk yığınları, demokratik sosyal Anayasa rejimimizin, devrimlerin asıl dayanağı ve en sağlam koruyucusudur. Ama bu sadece sözle, öğütle üstesinden gelinebilecek işlerden değildir. Halkın size kulak vermesi, size inanması için, halk rejimin düne göre kendisini birazcık olsun daha iyi yaşattığını; yurt işlerinde hesaba katıldığını, günlük yaşantısında somut olarak duymalı, görmelidir. Bu yapılmadan halkımızı, hele yıllardır aldatılmış, rejime karşı kışkırtılmış olanları, hele yukardan gelenlere şüphe ile bakmaya alışık halkımızı, güzel sözlerle rejime kazanmaya kalkışmak, onun kalkınma plânına şevkle sarılmasını beklemek hayâle kapılmak olacaktır.

Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi'nin yuvarlak masa toplantısı teklifini olumlu karşılıyoruz. Çünkü emeğiyle yaşıyan yurttaşın hayat yükü bugün bile azaltılabilir. Meselâ Anayasanın vergi adaleti hakkındaki maddesini sadece bu maddeyi samimiyetle uygulamakla bile, halkı Anayasaya bağlayacak bir ortam yaratmak mümkündür.

Evet, Anayasayı koruyacağız! Ama halk kendisinin «uyanık bekçiliğine emanet edilmiş» Anayasayı koruyabilmesi için, onun yüksek değerini günlük yaşantısında somut olarak mutlaka duymalıdır.

SOSYAL ADALET, 2 Nisan 1963

AŞAĞIDAN YUKARIYA DOĞRU [1]

SORU: İlerici hareketlerin birliği ve yardımlaşması konusunda düşünceleriniz?

CEVAP: Dördüncü sorunuzu, izin verirseniz başa alacağım; ötekilerin de sırasını buna göre bozacağım.

Cumhuriyet kurulalı, gerici kuvvetler bugünkü kadar hiç bir dönemde tehlike olmamıştır. Bir merkezden yöneltildikleri, plânlı çalıştıkları besbelli; partilere, derneklere sızmışlardır. Büyük Mecliste bile temsilcileri var. Yüksek satışlı gazeteler, küçük küçük birçok dergiler çıkarıyorlar. Ama galiba en tehlikelisi, halkın kutsal duygularını politikaya âlet etmek fırsatını buluyorlar. Böylece yarı aç, zihinleri bulandırılıp karartılan milyonlarca yurddaşımızın yüreklerine intikamcı duygular sokuluyor.

Kimdir bu insanlar? Neden halkı şaşırtmaya, hep karanlıkta tutmaya çalışırlar? Ne isterler?

Bu soruların cevapları halka duyurulmalıdır. Onun tertemiz inançlarını, yurtseverliğini sömüren, meydan hatiplerinin, kaleminden kan damlıyan yazarların arkasında kimlerin gizlendiği, hangi küçük ve büyük çıkarların bu kimseleri birbirine bağladığı, halka anlatılmalıdır. O ateşli söylevlerin, orta çağ kalıntısı

---

[1] **Sosyal Adalet dergisi, Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar ile Sosyalist Kültür Derneği Genel Başkanı Osman Nuri Torun'un çeşitli konular hakkındaki görüşlerini tesbit amacıyla gerek Aybar'a, gerekse Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın eski başkanı Torun'a aynı mahiyette beş soru sordu. Aybarın cevaplarını sunuyoruz.**

DERLEYENLER

toprak ağalarının, kapkaççı vurguncuların çıkarlarını korumak için söylendiği açıklanmalıdır. İpleri bir avuç kafatasçı ile iktidar hırsından gözü dönmüş birkaç politikacının elinde bulunan şu politika ve din tüccarlarının, ayni efendilerin üçüncü, beşinci, yüzüncü derecede ücretli adamları olduğu ortaya konmalıdır.

İlerici hareketlerin birliği, beraberliği ve yardımlaşması bu büyük tehlike karşısında ele alınması gereken, hem de hiç geciktirilmeden ele alınacak bir konudur. Türkiye İşçi Partisinin geçen 11 Kasımda tertiplediği açık oturum, çalışmalarımız için bir çıkış noktası olarak kabul edilebilir kanısındayım. Bütün ilerici kuvvetlerin katılacağı, yurt ölçüsünde yankı uyandıracak büyük bir Kongre toplanmasını gerekli görüyorum. İlerici kuvvetlerin işbirliği konusu güzel bir söz olarak kalmaması için, somut meseleler üzerinde anlaşmak şarttır. Anayasanın hâkim kılınması ve gericiliğin sindirilmesi konuları, ilerici kuvvetlerin birleşebilecekleri ortak bir plâtform olarak kabul edilebilir.

SORU: Partinin Türkiye'de Sosyalizmin gerçekleşmesi konusunda bütün ilerici hareketler ve özellikle Sosyalist Kültür Derneği karşısında durum ve tutumu?

CEVAP: Sosyalizmin safha safha gerçekleşeceğine inanıyorum. Çünkü Sosyalizm bir ekonomik doktrin ve bu yönü ile bir çeşit teknik olduğu kadar, bir hayat felsefesi ve emekçi halkın yaşantısında kendini bulan yeni bir ahlâktır. Halkın yaşantısını yukardan aşağı zorla değiştirmek; yeni bir ahlâk anlayışını topluma mal etmek, belki mümkündür, ama herhalde çok ıstıraplı iştir. Türkiye'nin ekonomik, sosyal temel yapılarının değiştirilmesi işi gibi, ilk bakışta teknik mahiyette görünen bir iş bile, aslında işçi sınıfımızın, köylüsü ve kentlisi ile bütün emekçi halk yığınlarının gönülden onayı alınmadıkça, yani bu işlere halk doğrudan doğruya katılıp, işlerin yürütümünde söz ve karar sahibi olmadıkça gerçekleştirilemez.

Bundan dolayı tarihimizin bu döneminde, Anayasanın hâkim kılınmasını, demokratik düzenin kök salıp yerleşmesini, Atatürkçülüğe günümüz gerçeklerine göre yeni bir öz kazandırılmasını, işçi sınıfımızla kaynaşmış halkımızın hakları, hürriyetleri, gerçek menfaatleri konusunda, dünyada olup bitenler konusunda uyarılıp eğitilmesini, aydınların da bu temaslar sonucunda uyanmasını, yurt gerçeklerini öğrenip aydın sıfatına hak kazanmalarını, asıl gerçekleştirilmesi gereken işler olarak

görüyorum. Elbette ki bir bakıma bu da sosyalizmin gerçekleştirilmesi konusunda bir çaba sayılır. Ama herhalde bir öngerçekleşme safhasının çabasıdır.

Sosyalist Kültür Derneğini bu safhanın yararlı bir kuruluşu olarak görüyorum. Sosyalist Kültür Derneği Türkiye İşçi Partisinin yanında yer aldığına şüphe etmediğimiz bir kuruluş, halkımızın insanca yaşama koşullarına kavuşturulması, Türkiye'nin kalkınıp ilerlemesi dâvâlarında elbette bizim tabii müttefikimizdir. Biz bütün ilerici dernekleri, işçi sendikalarını kendi saflarımızda biliriz. Aramızda tarihsel akışın bağladığı çözülmez bağlar var.

SORU: Türkiye İşçi Partisi'nin Sosyal ve Ekonomik gelişmelerimizdeki yeri, amaçları, bu amaçları gerçekleştirmek için çalışma çabaları?

CEVAP: Türkiye İşçi Partisi'ni 13 Şubat 1961'de sendikacılar, işçiler kurdular. Türkiye İşçi Partisi halkın kurduğu, aşağıdan yukarı ilk partidir. Bu olayın önemi, derin anlamı üzerinde toplumcu aydınlar bile durmadı.

Halkımızın politik anlamda uyanışının, yavaş yavaş varlığının bilincine doğru yol alışının üç safhası olduğunu sanıyorum. Birincisi ulusal varlığın bilincine varmak: Halkımız Birinci Dünya Savaşından bu yana, ama asıl Kurtuluş Savaşında ve sonraki yıllarda bir ulusal varlık olduğu duygu ve düşüncesine gelmiştir. Bu, yabancıya karşı, dışarıya doğru bir ayrılaşmadır. İkinci safhaya 1946 da girdik. Bu safhada halkımız hükûmetle kendisi arasında sadece bir ayrılık değil, aynı zamanda ilişki de bulunduğunu sezinlemeye başladı: Tek dereceli seçim; oyu ile hükûmeti devirebilmekten doğan yeni bir bilinç safhası. 27 Mayıstan beri yeni bir safha yaşıyoruz: Onyedi yıldır sendikalar içinde örgütlenen işçiler ekonomik anlamda sınıf bilincine varmışlardır. Bilinç altı bir sezişle tutulacak doğru yolu buluyorlar. Ve tam politik sınıf bilincine doğru hızla gelişiyorlar. Bu gelişme bencil bir gelişme değil. Belki de köyle ilişiğini kesmediği için işçiler kendi ilerleyişlerinde, bütün emekçi halkın ileriye bir adımı anlamı buluyorlar. Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluş hazırlıklarının tutanakları önümde. Kurulacak partinin dar anlamda bir işçi partisi olmadığı, başta yoksul köylüyü emeği ile yaşıyan bütün sınıf ve zümreleri kapsıyacağı açıkça belirtilmiş. Aydınlarla işbirliğinin zorunluluğu üzerinde durulmuş.

Bu yargı işçi sınıfımızın tümüne mal edilmese bile, Parti Kurucularının uyarıcı ve sürükleyici bir tarihsel görevleri olduğuna inanarak hareket ettikleri, tutanaklardan iyice anlaşılıyor.

Türkiye İşçi Partisi, sosyal ve politik tarihimizde yeni bir dönemin başlangıcıdır. Bu dönem, sermaye kuvvetleri karşısında emek kuvvetlerinin de temsil edildiği denge rejiminin, Demokrasinin, Sosyal Adaletin gerçekleşme yoluna girmesi ile karakterini bulacaktır.

Partinin amaçlarını soruyorsunuz. Bunlar da safha safha gerçekleşecektir. Bugünkü amacımız; Anayasanın tanıdığı hak ve hürriyetlerin kâğıt üzerinde kalmaması için savaşmaktır. Aydınların işçi sınıfımızla onun en uyanık evlâtları ile iş ve kader birliği etmesini sağlamak; Emeği ile yaşıyan çeşitli halk sınıf ve zümrelerini politik bir kuvvet olarak örgütlemek; hakları, hürriyetleri, ulusumuzun öz menfaatinden asla ayrılamıyacak olan menfaatleri konusunda halkımızı uyarmak, aydınlatmak, eğitmektir. Ve uyandırılmış, bilince kavuşmuş, artık kimse tarafından aldatılmasına ihtimal bulunmıyan halkımızın oyları ile iktidara gelerek emeği ile yaşıyan yurddaşımızı da bir numaralı yurddaş durumuna yükseltmek; üretimin hızla artmasını, artan ulusal gelirin emeğe göre hakça bölüşülmesini sağlıyacak, temel yapıdaki köklü dönüşümleri, halkın eli ile ve denetı altında başarmaktır.

SORU: Mevcut siyasi partilerin ve bunların sözcülüğünü yapan ortamın (gazeteler, dernekler v.s.) eleştirilmesi?

CEVAP: Yukarıda işaret edilen büyük tehlike karşısında, özellikle iktidardaki partilerin Atatürkçü, ilerici üyelerine tarihsel ödevler düştüğü, ağır sorumluluk altında bulundukları inkâr edilemez. Basınımızın da aynı tarihsel sorumluluğu taşıdığı ortadadır.

SOSYAL ADALET, 19 Mart 1963

DEMOKRASİ KURTULDU MU? [1]

Adalet Partisi ve yöneticileri suçlu sandalyesine oturtuldu ve demokrasi kurtuldu.

Bir bakıma kurtuldu; bir bakıma kurtulmadı: Aldatılmış, kışkırtılmış halk toplulukları hırslıdır ve insanlık haysiyetine yaraşmayan şartlar içinde yaşamaktadır. Köylerin % 53'nde, kasabaların % 55'nde içme suyu yoktur. Nüfusun % 60'ı okuma - yazma bilmiyor; % 2.5'i veremlidir. 4000 kişiye bir doktor düşüyor. Hastanelerdeki yatak sayısı 45 bindir. Şehirlerdeki evlerin % 30'u oturulmayacak haldedir. 1.5 milyon insan gecekondularda yaşıyor ve üç büyük şehrimizde, nüfusun % 30'u tek odalı evlerde oturmaktadır. Ulusal gelirdeki artış, nüfus artışını ancak karşılayabiliyor. Yâni bütün çabalara rağmen, halkın, insanlık dışı yaşaması süregitmektedir. Halkımızın % 70'i köylerde yaşar; 3 milyon aile eder. Bunlardan 180 bininin hiç toprağı yoktur. Buna karşılık yüz ölçümü 5000 dönümden yukarı olan çiftliklerin sayısı, sadece 329'dur.

Bir bakıma kurtuldu, bir bakıma kurtulmadı: Türkiye'de 1,5 milyon sanayi işçisi ve 3 milyon ırgat, en ilkel şartlar içinde yaşamaktadır. Çeşitli iş kollarındaki asgarî ücretler, 500 kuruşla, 1200 kuruş arasında oynamaktadır. İşçiyi haftada 96 saat, yâni günde 12 saat çalıştıran işverenler vardır. Ve Grev, Toplu Sözleşme tasarıları, onyedi yıldır hâlâ uykudadır.

Bir bakıma kurtuldu, bir bakıma kurtulmadı: 25 yıllık hizmeti olan, dört çocuklu bir memurun eline, ayda 800 lira civa-

---

[1] **Sosyal Adalet, 9 Nisan 1963. Anayasa rejimi karşısında memleketin iç politikası konulu Meclis Genel görüşmelerinde sorumluluğun A.P.'de olduğu hükmüne varılmasından sonra yazılmıştır.**

rında bir para geçmektedir. Küçük esnafın yıllık kazancı 5 bin lirayı aşmıyor. Küçük tüccarın kazancı da aşağı yukarı o kadar. Ve avukat, doktor, mimar, mühendis gibi serbest meslek sahipleri arasında, yılda 5-6 bin lira kazananlar büyük çoğunluğu teşkil etmektedir.

Ve rezaletler, skandallar, yolsuzluklar, geride bıraktığımız yıllardaki gibi birbirini kovalıyor. Yüksek sosyetemiz aynı akıl durdurucu haksız kazançları ile, vicdanları rahatsız eden aynı umursamaz yaşamasına devam ediyor. Ve servetimiz, ulusal hazinelerimiz dışarıya akıp gidiyor. Ve petrol dâvâsını işlenmemiş tütünler dâvâsı; onu da Kromit Şirketinin millete ödetilen 10 milyonluk borcu meselesi kovalıyor.

Ve demokrasi, insan hakları, Atatürk devrimleri, 27 Mayıs, plânlı kalkınma ve Anayasa üzerine, and üstüne and içiliyor. Bozulan yeminler tazeleniyor.

Bir bakıma kurtuldu, bir bakıma kurtulmadı: Ve kör değneğini bellemişcesine izlenen bu çıkmaz yolda saplanılıp kaldıkça, demokrasi kurtulmayacaktır; demokrasi sömürücülerin, çıkarcıların, demagogların oyuncağı olarak kalacaktır, tâ ki çıkışı olmayan bu yoldan geri dönüle..

Çıkışı olmayan yoldan geri dönmek! Ama bu cesaret, bilgi ve yepyeni bir güç ve ruh isteyen işi kim başaracaktır? Olaylara yön vermekle görevli olanlarımız, olayların ardından, o da güçlükle yürütülebilmektedirler. Ve olayların ağırlığı altında ezilmeden kımıldanmak imkânını buldukça, bu sürüngence kımıldanışları bir başarı gibi görmek ve göstermek alışkanlığı içindedirler. Demokrasi! Evet demokrasi.. Ama demokrasi halkı aldatmak, halkı neticede kendi aleyhine olan yolda kışkırtmak hürriyeti değildir elbet. Ve demokrasi, aydınlatılmamış, uyarılmamış halkın, dört yılda bir oy'una başvurmak da değildir elbet. Demokrasi bunlardan başka bir şey olmak gerektir. Haklı, doğru ve güzel yaşama yolu, halkın günlük yaşamasında somut olarak duyduğu yüceltici bir düzen olmak gerektir.

Her işi cansız bir biçim meselesi haline getiriyoruz. Çağdaş uygarlık dâvâsını, ikiyüz yıldır bir biçim meselesi gibi ele alır, kalıplar içinde yukardan aşağı yürütmeye çabalarız. Ve meseleleri, yüzeydeki gürültüleri içinde çözümlemekle yetiniriz. Bu sözde çözümlerin işleri halletmediğini, olaylar başımıza vurur; vurur ama biz alışkanlıklarımızı bırakmayız. Bırakmayız, çün-

kü bu alışkanlıklar, yüzlerce yıllık çıkarların, imtiyazlı durumların yararınadır.

Ama artık bu böyle sürüp gidemez. Dertlerimize, dâvâlarımıza gerçek çözüm yolları bulmak, bir ölüm-kalım işi haline gelmiştir. Demokrasiye, Atatürk devrimlerine, 27 Mayısa, Anayasaya bağlılık.. Hepsinin can noktası şudur: Ortaçağ kalıntısı bir ekonomi üzerine aşılanmış ticaret kapitalizmi sistemi ile hiç, ama hiçbir meselemizi çözemeyiz. Toplumumuzun ekonomik ve sosyal temel yapısını değiştirmek gerekiyor.

Bu işi nasıl, kimin eliyle başaracağız? İşte bizim «var olmak, ya da olmamak» meselemiz bu.. Türkiye geri kalmış bir toplum; yâni üretici gücü çağdaş seviyede gelişmemiş bir toplum.. Önce buna el atmak gerekiyor. Türkiye dünyanın bu durumda olan biricik devleti değil. Aynı şartlar içinde olan pek çok memleket var. Aralarında sadece derece farkları bulunmaktadır. Kurtuluş için bunların yaptıklarından yararlanabiliriz. Fakat, Türkiye bunlar arasında bir bakıma en talihli olanıdır. Çünkü kurtuluş savaşını hepsinden önce yapmış bir memlekettir.

Bizim kurtuluş yolumuz bundan kırk küsûr yıl önce çizilmiştir. Atatürk'ün daha savaş yıllarında çizdiği bu yol, bugünkü deyimi ile kapitalist olmayan bir gelişme yoludur. Birinci ödevimiz, bu yolu bulmak, bu yola girmektir. Demokrasi de, karma ekonomi de, plân da ancak bu yola girilince gerçek anlamlarını kazanacaktır.

Ve demokrasi, uyarılmış, uyandırılmış emekçi halk yığınlarının da işbirliği ile, işte asıl o zaman, gerçekten kurtulacaktır. Halk yığınları, hele halk yığınları içinde en uyanığı, en bilinçli olanı, işçi sınıfımız, devrimci gençlik, toplumcu aydınlar ve bütün demokratik kuvvetler bizi bu yola itiyor. Günümüzün meselesi; bu kurtuluş yolunu açmak için, Türkiye'nin kalkınıp ilerlemesine, demokrasinin yerleşip kök salmasına gönül vermiş, hangi sınıftan olursa olsun, bütün gerçek yurtseverlerin güçlü bir cephe halinde birleşmeleridir.

SENDİKACILARIMIZ GERÇEKLERE DÖNMELİ [1]

Sendikacılığımız birkaç yıldır, Amerikan ve Batı Almanya sendikacılığının, ama daha çok Amerikanın etkisi altında bulunuyor. Türk - İş Amerikadan teknik yardımdan başka, paraca da yardım görüyor. Bugünkü teşkilât Amerikan dolarları ile ayakta durmaktadır. Sendikacılar sık sık Amerika'ya, Batı Almanya'ya çağrılıyorlar. Bu ziyaretlerden sendikacılarımız, bilgi ve görgü bakımından olduğu kadar, maddeten de yararlanarak dönüyorlar. Burada açılan kurslarda sadece sendikacılığı ilgi-

[1] **Toplu sözleşme, grev ve lokavt kanun tasarısını görüşmek ve «nihaî görüşü» tesbit için Türk - İş, kendi örgütü içindeki sendikaların yöneticilerini Nisan 1963'ün ilk yarısında Ankara'da topladı ve Türk - İş, getirilen tasarının Anayasada yer alan işçi haklarını kısıtlayıcı niteliğini göstermek isteyen sendikacılara karşı, lokavt'ı savundu, politik güç olma yolundaki sendikacıları kınadı, buna karşılık Amerika'da uygulanan «lobby» ciliği savundu. Hattâ Türk - İş Başkanı, tasarının Mecliste olduğunu, Meclis gruplarının kesin görüşlerini tesbit ettiklerini, bu bakımdan toplantıda alınacak kararların parlamento üyelerine ulaştırılması ve onları etkilemesi olanağının kalmadığını göremedi. İki günlük görüşmeler Türk - İş'çilerin, Anayasadan yana olan sendikacılara karşı olduğunu apaçık ortaya koymaktan başka bir değer taşımadı.**

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, bu toplantıdan sonra, sendikacılığımız hakkındaki görüşlerini Sosyal Adalet'in 16 Nisan 1963 tarihli sayısında açıkladı.

DERLEYENLER

lendiren teknik konular değil, bir çeşit sendikacılık anlayışı da öğretiliyor.

Bütün bu işlerin uluslararası işçi dayanışması adına, sadece aşkla yapıldığını düşünmek biraz saflık olur. Bu yardımların arkasında politik amaçların gizlendiği şüphesizdir. Amerikanın ve Batı Almanyanın Ortadoğu hakkındaki genel stratejisi ile, Türk sendikacılarına bu el uzatış arasında, sıkı bağlar bulunduğu şüphesiz. İşçi sınıfımızın politika dışı kalması noktasında, bu iki devletle hakim sınıflarımız arasında tam bir görüş birliği bulunduğunu tahmin etmek zor değildir. Türk-İş yöneticilerinin tutumunu, bu bakımdan son derece ilginç buluyoruz.

Sendika ve Grev kanun tasarılarının Büyük Mecliste görüşüldüğü sürece, Türk-İş Mecliste denetçiler bulunduracaktır. Bunlar milletvekillerinin, senatörlerin, Türk-İş görüşlerini benimseyip benimsemediklerini denetliyecekler ve fiş tutacaklardır. Bu denetleme işi Büyük Meclise işçileri ilgilendiren her kanun gelişinde yapılacaktır Ve işçi dâvâlarını benimsemiş olanların tekrar seçilmemeleri için, Türk-İş genel seçimlerde üyelerine tâlimat verecektir. Türk-İş Başkanı geçenlerde yaptığı basın toplantısında, Birleşik Amerikada uygulanan bu sistem sayesinde, politika dışında kalmakla beraber, işçi haklarının korunup alınacağını söylemiştir.

İşçi haklarının bu yoldan korunup alınabileceğini sanmak yersiz bir iyimserlik olacaktır. Bunun olamıyacağı basit bir hesap ve mantık işi: Türk-İş'in 200 küsur bin üyesi var. Eşlerini de sayarsak 400 küsur bin oy eder. Memleketin dört köşesine dağılmış durumda olan bu 400 bin oyun seçim sonuçları üzerinde belirli bir etkisi olmıyacağı ortadadır. Kaldı ki, bütün üyelerinin verilecek direktife uyacakları da düşünülemez. Sonra bazı adayların böylece tekrar seçtirilmediğini düşünsek bile, bunların yerine seçilecekler başka türlü mü davranacaklardır? Meseleleri kişiler açısından ele alırsak yanılırız. Milletvekilleri, Senatörler, birer partiye mensupturlar. Bu partiler de belirli sınıfların menfaatlerini savunmaktadırlar. Mesele işçi sınıfının, emekçi halk yığınlarının menfaatlerini temsil eden bir partiyi Meclise kuvvetli bir şekilde sokmaktır. Amerikada da bu sistemin beklenen sonuçları verdiği unutulmasın. Bu sistem meselâ bir Taft-Hartley kanununun yürürlüğe konmasına engel olamamıştır. Hele yarın otomasyonun ve sömürgesiz kalmanın do-

ğuracağı meseleler karşısında «baskı grubu» sisteminin yürümediği büsbütün ortaya çıkacaktır.

İşçi meseleleri için ayrı bir çözüm yolu düşünülemez. Bütün meselemiz birbirine bağlıdır. Ve hepsinin de çözüm yolu politiktir. Şu anlamdaki, meselâ herhangi bir işçi meselesine kesin ve devamlı bir çözüm yolu bulunabilmesi için, işçi sınıfının emekçi halk yığınlarının, toplumcu aydınların, toprak ağaları ve yabancıya aracılık eden ispekülasyoncu büyük sermayeciler karşısında bağımsız bir politik kuvvet kurmaları ve Büyük Meclîste seslerini duyurmaları, işlerini kendi elleri ile yürütmeleri şarttır. Bugünkü politika dengesinin, emekten yana ağır basması sağlanmadıkça hiç bir dâvâmız çözüm yoluna giremez.

Kurtuluş yoluna girmiş geri veya az gelişmiş ülkelerde, sendikacılık sosyal ve politik alanda ilerici ve ilerletici büyük bir kuvvet teşkil ediyor. Politik bağımsızlığı korumak, ekonomik ve sosyal kurtuluş hareketini hızlandırmak işlerinde sendikalar sorumluluk taşıyorlar.

Emekçi halk yığınlarını millî amaçlar etrafında birleştirmek, şevkli ve inanlı çabayı sağlamak konularında, sendikalar, işçi partilerinin, halka dayanan partilerin en güvenilir yardımcısı durumundadırlar. Bundan dolayı kurtuluş yolunda olan ülkelerde, örneğin Afrika'da, sendika hareketi Batı Sendikacılığından da, Doğu Sendikacılığından da bağımsız olarak gelişmektedir.

Bugün Afrika'da memleketlerinin kurtuluşlarında büyük rol oynamış ve bağımsız ülkelerinin yönetimini eline almış pek çok sendikacı saymak mümkün. Sömürgecinin baskısı altında teşkilâtladıkları sendikaları, memleketlerinin kurtuluşları için çalışan siyasî bir güç olarak kullanırken sendikacılığa gerçek anlamını da kazandırmışlardır. Az gelişmiş ülke gerçeklerinin genç sınıflara yüklediği tarihî ağır sorumu inkâr etmek sadece başları kuma sokmaktır. Afrika'da yüzyılımızın en güçlü bağımsızlık kasırgası maden ocaklarında başladı. Bunu hiç bir zaman gözden uzak tutmamak gerekir.

Türk sendikacılığı ödevlerini, Türkiyenin geri kalmış bir ülke olduğu gerçeğinden hareket ederek belirtmek zorundadır. Türk sendikacılığı toprak ağalarının, kepkaççı sermayecilerin

karşısında yer almaktadır. Türk sendikacılığı toplumun temel yapısının demokratik yolla değiştirilmesi işinde payına düşen işleri yerine getirmelidir. Türk sendikacılığı kendi gerçeklerimize dönmeli ve çözüm yolunun politik olduğunu bir an önce kavramalıdır.

Senedikacılarımız, işçi sınıfını yanılmaya düşürmek, onu politikadan uzak tutmağa çalışmak istiyenlere bilerek ya da bilmiyerek hizmet etmek durumuna düşmemek için titizlik göstermelidir.

ULUSAL KURTULUŞLARIN BAŞLADIĞI GÜN

Ulusal bayramlarımızın en büyüğünü kutluyoruz: Yeni Türkiye Devleti 43 yıl önce bugün kuruldu. 23 Nisan'a «Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı» diyoruz. Biz, 23 Nisan'a «Ulusal Egemenlik ve Ulusal Kurtuluşlar Bayramı» adı verilmesini isterdik.

Gerçekten de 23 Nisan 1920, ulusal sınırlarımızı aşan bir oluşun başlangıç tarihidir. Türkiye Millet Meclisi Hükûmetinin kuruluşu, Sultani hükûmet biçiminden, halk iradesine dayanan ulusal devlet ve hükûmet biçimine bir geçiş, olağan bir iç politika olayı değildir. Ona bu gözle bakanlar, Kurtuluş Savaşımızın evrensel değerini kavramamışlardır. Kaldı ki, 23 Nisan'a bir iç mesele gözü ile bakılsa da, onu yalnız bir politik olay olarak değerlendirmek, gerçeklere aykırı düşer. Çünkü 23 Nisan bir biçim değişikliği değil, bir öz değişikliğidir. 23 Nisanı hazırlayan olaylar hatırlanırsa, bunun Halktan gelen aşağıdan yukarı bir hareket olduğu ve tarihimizde ilk defa yurtsever aydınlarla halkın elele verdiği ortaya çıkar.

Fakat 23 Nisan 1920'nin insanlık tarihi bakımından taşıdığı büyük değer, sömürgeci devletlerin kurduğu baskı ve ezgi düzenini altüst edecek bir oluşun, ilk adımı olmasında gizlidir. Türkiye Büyük Millet Meclisi hükûmeti, emperyalizme karşı savaşan bir yarı sömürge halkının kurduğu ilk ulusal devlettir. Kurtuluş Savaşımız da, emperyalizme karşı açılan ve insanlık tarihinin şüphesiz dönüm noktalarından birini teşkil eden, zincirleme kurtuluş savaşlarının birincisidir.

Bizim Kurtuluş Savaşımıza gelene kadar, ulusal direnişler ya bir «vasal» lıktan kopma, ya da despot bir kralı devirme biçimindeki politik amaçlı ve her halde kapitalist sistemin mantığı içinde kalan, asla ona karşı geliş karakteri taşımıyan hareketler olmaktan ileri gitmemiştir. Ulusal kurtuluş hareket-

lerinin evrensel bir karakter kazandığını, sömürgeciliğin tasfiyesini amaç bilen, Halktan gelme, Halkların yürüttüğü bir savaş biçimini alması için, 23 Nisan 1920'yi beklemek gerekmiştir. Bu, elbette bir tesadüf eseri değildir. Osmanlı devletinin enaz yüzelli yıldır bir yarı-sömürge durumuna düşmüş olması, emperyalist kuvvetler hesabına sürüklendiğimiz birinci dünya savaşından yenik çıkmamız, büsbütün yok olmak tehlikesiyle karşı karşıya bulunmamız gibi olaylar, ulus olarak varlığımızı korumak, ulusal bağımsızlığa kavuşmak konusunda halkımızı bilince kavuşturmuştur. Ve bütün bu oluşlar, emperyalizm zincirinin Türkiye'den geçen halkasını hemen koparacak kadar zayıflatmıştır. Ama ne olursa olsun, bu halkayı ilk koparmanın ve birbirini izliyen öteki kopuşlara yol açmanın, paha biçilmez şerefi, Türk halkına ve onun ölümsüz Başkumandanı Gazi Mustafa Kemal'e, büyük Atatürk'e ve «Kuvayı Milliyeci» aydınlar kadrosuna aittir.

Gerçekten de Ulusal Kurtuluş Savaşımızın yöneticileri, işin tâ başından beri politik amaçların ötesinde ekonomik sosyal ve kültürel amaçlar gütmüşler, toplumun temel yapısını değiştirmek kararı ile hareket etmişlerdir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti ana yurdu düşman işgalinden kurtarmak, Misakı Millî sınırları içinde ulusal bağımsızlığa kavuşmak için savaşırken, aynı zamanda yeni devletin bir halk devleti olduğunu ve bu niteliği ile toplumun temel yapısında köklü dönüşümlere girişileceğini açıklıyor ve Ulusal Kurtuluş Savaşımızın belirli bir sisteme karşı yürüttüğünü, evrensel karakterde olduğunu kuvvetle belirtiyordu. Birinci Büyük Millet Meclisinin 2 Kasım 1920 günlü bildirisinden alınmış aşağıdaki satırlar bunu açıkça ortaya koymaktadır:

«Türkiye Büyük Millet Meclisi, millî hudutlar dahilinde hayat ve istiklâlini temin ahdiyle teşekkül etmiştir. Binaenaleyh hayat ve istiklâlini yegâne ve mukaddes emel bildiği Türkiye halkını, emperyalizm ve kapializm tahakküm ve zulmünden kurtararak irade ve hakimiyetinin sahibi kılmakla gayesine vasıl olacağı kanaatindedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin hayat ve istiklâline kasteden emperyalist ve kapitalist düşmanların tecavüzüne karşı müdafaa ve bu maksada münafi hareket edenleri tedip azmiyle, müesses bir orduya sahiptir.. Türkiye Büyük Millet Meclisi, halkın ötedenberi maruz bulunduğu, sefalet sebeplerini yeni vesait ve teşkilât ile kaldırarak, yerine

refah ve saadet ikame etmeyi başlıca hedef bilir. Binaenaleyh Toprak, Maarif, Adliye, Maliye, İktisat ve evkaf işlerinde ve diğer mesailde içtimai uhuvvet ve teavünü (sosyal kardeşlik ve yardunlaşmayı) hâkim kılarak, halkın ihtiyacına göre, teceddüdat (yenilikler) ve tesisatı vücude getirmeye çalışacaktır.»

Beri yandan halkımız da ilk defa kendisi için dövüştüğünü duyarak savaşmakta idi. Düşman ordularının gerisinde bir başka düşmana, yüzyıllardır kanını emen bir görünmez düşmana, bir sisteme, sömürücülüğe, sömürgeciliğe karşı savaştığını halkımız sezinliyordu. Atatürk aşağıya aldığımız şu sözlerle, halkın bu sezgisine tercüman olmuştur:

«Biz, hayatını, istiklâlini korumak için çalışan erbabı sa'yız (emekçileriz), zavallı bir halkız. Mahiyetimizi bilelim. Kurtulmak, yaşamak için çalışan ve çalışmaya mecbur olan bir halkız!.. Yoksa arka üstü yatmak ve hayatını sa'ydan muarra geçirmek istiyen (çalışmadan yaşamak istiyen) insanların bizim heyeti içtimaiyemiz içerisinde yeri yoktur, hakkı yoktur! Halkçılık, nizamı içtimaisini sa'yine (emeğine), hukukuna istinat ettirmek isteyen bir mesleki içtimaidir.. Bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı heyeti milliyece mücadeleyi caiz gören bir mesleği takip eden insanlarız.»

Kurtuluş Savaşımız, insanlık tarihinde yeni bir yaprak açmıştır. Ulusal Kurtuluş Savaşımızın dünya ölçüsündeki etkilerini ve sömürge halkları için taşıdığı büyük değeri, hayret edilecek bir uzakgörürlükle, Atatürk zaferden hemen sonra, 1 Eylül 1924'de, Dumlupınar Mehmetçik anıtı önündeki konuşmasında şöyle belirtmişti:

«Tarihimiz bir çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada ihraz ettiği zafer kadar netice-i kat'iyeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, cihan tarihine yeni cereyan vermekte kat'i tesirli bir meydan muharebesi hatırlamıyoruz.»

Atatürk'ün: «Cihan tarihine yeni cereyan vermekte» sözleri ile, sömürge halklarının bugün şahit olduğumuz zincirleme kurtuluş hareketlerini kastettiği şüphesizdir. Yalnız şu da var ki, 23 Nisanın 43'ncü yıl dönümünde, köylüsü ve kentlisi ile emekçi halkımız «ötedenberi maruz bulunduğu sefalet» ve cehalet içinde yaşamaya devam ettiğine göre, başka halklara ışık tutan ve onun kanı ile kazanılan Kurtuluş Savaşı, halkımıza beklediği

hayat şartlarını getirmemiştir. Toplumumuzun temel yapısında bir nitelik değişikliği, hiç değilse bizi tam bağımsızlığa kavuşturacak yönde bir nitelik değişikliği olmamıştır. Şu halde Kurtuluş Savaşımız Birinci Büyük Millet Meclisinin yukarıki bildiride belirtilen amaçlarına kavuşmamıştır. Kurtuluş yolunu yeniden aradığımız şu günlerde bunun nedenlerini, ilk çizilen yoldan niçin, nasıl ayrıldığımızı, bilimsel değerde incelemelerle bir an önce ortaya koymamız gerekiyor.

SOSYAL ADALET, 23 Nisan 1963

KÖKLÜ REFORMLAR YAPILMADIKÇA

Başbakan, C.H.P. Grubu'ndaki açıklamasında tevkif edilen on subay olayını sergüzeşt olarak yorumladı. Fakat bu olaya gereken önemi vermedi, ya da önem vermiş görünmek istemedi. Özel bir tedbir düşünülmediğini söyledi; sade koalisyon ortaklarının birbirine daha sıkı sarılmalarını ve muhalefetin kışkırtıcılıktan vaz geçmesini istedi.

İtiraf edelim ki, Başbakanın bu açıklaması hiç bir bakımdan tatmin edici değildir. Aslında on subay olayı sosyal bünyemizdeki çok ciddi rahatsızlığın yeni bir belirtisidir. Gerçekten de ordudan gelen ihtilâl teşebbüslerinin bu olay ilki değildir. Önce şu nokta aydınlatılmak gerekir: Neden Türk Ordusu gibi yurtsever, disiplinli bir orduda ihtilâl teşebbüsleri oluyor? Neden bunlar 27 Mayıs'tan sonra da durmamıştır?

27 Mayıs'ı hazırlıyan nedenler, elbette ki sadece politik değildi. Demokrat Parti iktidarının hukuk dışı davranışlarının ihtilâlin hazırlanmasında büyük payı bulunduğu inkâr edilmemekle beraber asıl nedenler ekonomik durumun gittikçe kötüleşmesi yüzünden, son yıllarda sosyal yapıyı bütünü ile sarsan bir buhranın patlak vermiş olmasındadır. Şu halde ihtilâl teşebbüsünün devamı karşısında 27 Mayıs ihtilâlini doğuran ekonomik ve sosyal şartlarda 27 Mayıs'tan sonra bir değişiklik olup olmadığını araştırmak gerekir.

Türkiye'nin maddi yapısında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Türkiye'nin geri kalmış tarımsal ekonomisi üzerine oturtulmuş daha çok el sanatlarından kurulu endüstri yapısı ve dışarıya bağlı ticaret rejimi, 27 Mayıs'tan önce ne idiyse, bugün de odur. Beri yandan, toplumsal sınıflar arasındaki münasebetlerde de, bir değişiklik olmamıştır.

Bir çare olarak görülen plânlı ekonomi - plânlı kalkınma önceden temel yapıyı değiştirecek yerde temel yapının değişme-

sini kalkınma sonucuna bağladığı için - gerçekleşmesi şüpheli olan bu kalkınmada ağır yükü emekçi halk yığınlarına taşıtmak yolunu tutmuştur.

Beri yandan, Anayasamız bugün hâlâ tastamam ve eksiksiz uygulanmadığına göre, gerek politik alanda, gerekse fikir alanında beklenen hürriyetçi gelişme ve emekçi halk yığınlarının teşkilâtlı bir politik kuvvet olarak uyarıcı, dengeleyici ve itici etkisi kendini hissettirmemektedir.

Bu şartlar bir yandan halkın aldatılması ve Anayasa rejimine karşı kışkırtılmasına elverişli bir karşı ihtilâl ortamı yaratırken, bir yandan da, 27 Mayıs'ta gerçekleşmesi umulan devrimlerin gerçekleşmemesi yüzünden yeni bir ihtilâl ortamı yaratmaktadır.

27 Mayıs'tan bu yana birbirini kovalıyan ve biri ötekine zıt yönlerde gelişen olayların bizce nedenleri bunlardır.

Bu durum karşısında olayları Başbakan'ın açıkladığı şekilde değerlendirmeye ve Başbakan'ın iyimserliğine kapılarak aşırı kuvvetlerin birbiriyle çatışması sonunda doğru yolu bulacaklarına ve gerçekleşmesi esasen mümkün olmayacak ekonomik kalkınmanın her şeyi halledip demokrasimizi zafere ulaştıracağına inanmak zordur.

Pekiyi, o halde tutulması gereken yol hangisidir? Önce hemen şunu belirtelim: Türkiye'de ihtilâl olması istenecek bir şey değildir. Çünkü, bir kere bugün artık 27 Mayıs gibi kansız bir ihtilâl yapılamaz. İhtilâl mutlaka kanlı olur. Böyle bir ihtilâl de, bu milletin fertleri arasındaki uçurumu büsbütün derinleştirir.

Bundan başka, ihtilâlin devrimci bir kadro tarafından yapıldığı ve başarıya ulaştığı farzedilse bile, ihtilâl ile iktidara gelecek olan kadro, bir kere ihtilâlle işbaşına geldiği için, sonra da yukarıdan aşağı gelen her teklife, her işe halkımız yüz yıllardır karşı koyma eğiliminde bulunduğu için, yapılmak istenen reformlar, halkın tepkisiyle karşılaşacak, başarıya ulaşamayacaktır. Kaldı ki, özel bir durumumuz var: Emekçi halk yığınlarının önemli bir kısmı aldatılmış, devrimlere karşı kışkırtılmıştır.

Bizde devrimlerin gerçekleşebilmesi için, önce mutlaka emekçi halkımızın uyarılıp eğitilmesi, devrimlerin halka benimsetilmesi şarttır. Bundan dolayı bizde devrimci yolun mutlaka demokrasiden geçmesi zorunludur.

Ama bu demokrasi, herhalde statükonun muhafazası anlamına gelen ve sırf bir biçim olarak uygulanmak istenen bir rejimin adı değildir. Bugünkü çıkmazı çözecek, hürriyet dâvâmızı olduğu kadar, ekonomik ve sosyal ilerleme dâvâlarımızı da hedefe ulaştıracak olan demokrasi, uyarılmış işçi sınıfımızın ve emekçi halk yığınlarının politik bir kuvvet olarak serbestçe teşkilâtlanmasına ve toplumda sermayeci kuvvetlerin karşısında dengeleyici ve ilerletici bir rol oynamasına imkân veren ve böylece ekonomik ve sosyal reformlara yol açan rejimin adıdır.

Bunun için kılı kırk yarmaya lüzum yoktur. Yukarıda tarif ettiğimiz demokrasi, esasen Anayasamızın gerçekleşmesini emretiği rejimin tâ kendisidir. Anayasamız kişinin temel hak ve hürriyetlerine, fert huzuruna, sosyal adalete ve hukuk devleti ilkelerine aykırı düşen politik, ekonomik ve sosyal bütün engellerin kaldırılmasını ve insanın maddi ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartların hazırlanmasını, devlete vazife olarak yüklemiştir. Beri yandan, yine Anayasamız üçüncü bölümündeki ekonomik ve sosyal hakların gerçekleşme yoluna girebilmesi için emekçi halk yığınlarını temsil eden bir partinin, Büyük Meclis'te çoğunlukla temsil edilmesini, âdeta zorunlu kılmıştır. Nihayet Anayasamız, bu mutlu neticenin gerçekleşmesini engelleyici, Anayasaya aykırı bütün kanunların yürürlükten kaldırılmasını emretmiştir.

Şu halde, bugün sosyal bünyemizde kendini hissettiren ciddî rahatsızlığın tedavisi, önce olaylara gerçekçi bir gözle bakmak, biçimcilikten kurtulmak ve Anayasamızı tastamam, eksiksiz kesintisiz uygulamak suretiyle, demokrasiye gerçekten bağlılığını ispat etmek durumunda olan hükûmete düşen bir vazifedir.

SOSYAL ADALET, 30 Nisan 1963

DOĞU SORUNUNUN ÇÖZÜMÜ DE BAĞIMSIZLIGA VE KÖKLÜ DÖNÜŞÜMLERE BAĞLIDIR [1]

Ulusal Kurtuluş Savaşımızın Gazi olmuş kahraman şehrinde, Gaziantep'te bulunmanın uyarıcı mutluluğu içinde hepinizi en derin saygı ile selâmlarım. Genel Yönetim Kurulunun 1963 yılı ikinci toplantısını açıyorum.

Genel Yönetim Kurulu'nun Ankara'daki 10 Şubat toplantısından beri dışarıda ve içeride durum şöyle gelişmiştir:

Batı - Doğu münasebetlerinde bir değişiklik olmamıştır. Durum donmuşluğunu muhafaza ediyor. Küba buhranının atlatılmış olmasının yaratığı umutlar gerçekleşmemiştir. Küba buhranından sonra, askıdaki meselelerin artık yapıcı bir görüşle ele alınıp çözümleneceği umudu belirmişti. Oysa tarafların birbirlerine en çok yaklaştıkları bir konuda, nükleer denemelerin durdurulması konusunda bile anlaşmaya varılamadı. Beri yandan bunca ümitlere yol açan Küba buhranının da, gerçekten çözümlenemediği, sade bu seferlik savaşın önlenebilmiş olduğu ortaya çıktı. Bunun gibi Laos'ta barışı sağlayan Cenevre Anlaşmasının da, geçici bir çözümden başka bir şey olmadığı anlaşılmıştır. Ne Küba buhranına ne de Laos buhranına bitmiş, kapanmış gözü ile bakılamaz. Bu iki ülkede Dünya Barışını tehdid eden buhranların her an patlak vermesi beklenebilir.

Ulusal Kurtuluş hareketlerini insanlık tarihinin kaçınılmaz mutlu bir büyük olayı olarak görmek ve öylece kabul etmek gerçek tek çıkar yoldur. Her halde Kurtuluş Hareketlerini birer Komünist kışkırtınası olarak göstermeye çalışmak ve istatüko-

---

[1] **TİP Genel Yönetim Kurulu'nun 12 Mayıs 1963 günü Gaziantep'te yapılan birinci açık celsesinde Aybar, toplantıyı bu konuşma ile açmış ve Doğu sorununa cesaretle değinmiştir.**

yu koruma gayreti ile kukla hükümetle kurmak, yarım tedbirler alınak hiç bir işe yaramıyacaktır. Ulusal Kurtuluş Hareketlerinden Komünistler kendi lehlerine bir takım sonuçlar bekliyebilirler; bunlardan yararlanmayı düşünebilirler. Şurada burada belki kışkırtmalara da girişmişlerdir. Ama Ulusal Kurtuluş Hareketlerini, dışarıdan idare edilen kışkırtmaların sonucu olarak görmek, gerçeğe katiyen uymaz. Ve gerçeğe uymadığı için de, Ulusal Kurtuluş Hareketlerinin yarattığı çeşitli meselelerin çözümünü asla kolaylaştırmaz. Tam tersine zorlaştırır. Uluslararası durumun daha da girginleşmesine yol açar.

Ulusal urtuluş Hareketleri sömürgecilerle sömürge halkları arasındaki çelişilerin son kerteye gelmiş olmasından doğuyor. Yani Ulusal Kurtuluş Hareketlerini, sömürgecilik sisteminin kendisi yaratıyor. Sömürge halkları Ulus olarak var olmanın bilincine kavuştukça kurtuluş hareketlerine girişiyorlar. Bağımsız yaşamak, insanca, sömürülmeden yaşamak istiyorlar. Milyonların bu haklı isteği karşısında hiç bir kuvvet, hiç bir kukla hükûmet, hiç bir yarım tedbir tutunamayacaktır. Nasıl ki tutunamıyor. Kırk iki yıl önce Türk halkının başladığı ilk kurtuluş hareketinden beri, Ulusal Kurtuluş Savaşları birbirini zincirleme olarak kovalıyor. Sömürge halkları, bütün sömürge halkları, mutlaka bağımsızlığa kavuşacaklardır. Ve mutlaka gerilik sebeplerini köklü dönüşümlerle ortadan kaldıracaklardır. Ekonomilerini kapitalist olmayan esaslara göre düzenleyecekler, daha ileri bir toplum düzeninin temellerini atacaklardır.

İnsanlığın kaderini elinde tutan güçlü devlet adamları, bu gerçeği görebildikleri ve Ulusal Kurtuluş Hareketlerinin barışçı yolda gelişmesini sağlayabildikleri ölçüde tarihe geçeceklerini bilmelidirler.

Menfaat çelişmeleri sadece sömürgecilerle sömürge halkları arasında değildir. Sömürgeci büyük devletlerin de menfaatleri çelişmektedir. En yüksek idealler yolunda imzalanmış andlaşmalar, aradaki çelişileri ortadan kaldıramıyor; yumuşatamıyor bile.. Fransız kapitalizminin son yıllarda hızla gelişmesi ve Alman kapitalizmi ile ittifaklar kurması Batı topluluğu içinde Atlantik Andlaşmasının imzasından beri görülen en önemli anlaşmazlığa yol açmıştır. Başkan De Gaulle Fransayı bir nükleer kuvvet haline getirmek istiyor. Dünya işlerinde başka türlü söz sahibi olunamayacağına inanıyor. Bu amaçla Fransız halkını bü-

yük mali fedakârlıklara zorluyor. Bundan dolayı Birleşik Amerikanın «Ortak Nükleer Kuvvet» teklifini sert bir şekilde red etmiştir. Üstelik İngilterenin Ortak Pazara alınmasına da karşı koymuştur.

Bu iki «Hayır» birbirine bağlıdır. De Gaulle Fransız - Alman işbirliğine dayanan fakat son sözü Fransanın söyleyeceği bir Avrupa yaratmak kararındadır. Fransanın nükleer ve ekonomik gücü temeli üzerine kurulmak istenen bu «Vatanları» Avrupası Anglosakson dünyasına kapalı olacaktır.

Ekonomik potansiyeli ve kalkınma hızı Fransadan yüksek olan Batı Almanya neticeden emin şimdilik Fransanın gölgesinde kalmayı tercih ediyor. Fakat daha şimdiden Ortak Pazarın en güçlü ortağı haline gelmiştir. Atlantik Topluluğu içinde Fransız tezlerini açıkça destekler görünmemekle beraber, Fransanın nükleer gayretlerine gizlice katıldığı ileri sürülüyor.

Her halde Atlantik topluluğu içinde bir kutuplaşmanın başladığı inkâr edilemez. Bu kutuplaşma Fransız - Alman çiftinin Amerikan - İngiliz çifti ile eşit haklar istemesine, dünya işlerinin yürütümünde birinci derecede söz sahibi olmak iddialarına yol açacaktır. Atlantik Andlaşması içinde Kumandanlıkların, sorumlulukların ve karar yetkilerinin bu yeni kuvvet dengesine göre, yeni baştan düzenlenmesi kuvvetli bir ihtimal olarak görülmektedir.

Atlantik topluluğunun büyük ortakları arasındaki bu eşitlik iddiaları, ittifakın ikinci derecedeki üyelerine de sirayet edecek midir? Bu sorunun cevabını ittifakın küçük ortakları Ulusal bağımsızlıklarını değerlendirişlerine, öz güçlerine ve Devlet adamlarının uzak görürlüğüne göre cevaplandıracaklardır.

Fakat anlaşmazlıkların, çelişilerin, sadece Batının tekelinde bulunduğunu sanmak yanlış olur. Doğu Blokunun da çelişiler, anlaşmazlıklar içinde bulunduğu ortaya çıkmıştır: Sovyet - Çin anlaşmazlığı, artık gizlenmiyor. Komünist bloku eski yekpare görünüşünü kaybetmiştir. Moskova'dan sonra, Pekin de bir Merkez haline gelmiştir; Komünist dünyada hiç değilse Moskova ile eşit durumda olmak istiyor. Laos buhranından beri, hattâ Hanoy'un da bir merkez haline geldiği söyleniyor. (Kennedy'nin özel temsilcisi Harriman, Laos buhranında ne Pekin'in, ne de Moskova'nın parmağı bulunmadığını, Patet Lao kuvvetlerinin Hanoy'dan emir aldıklarını ileri sürmüştür). Yugoslavya'nın öteden beri ayrı bir merkez sayıldığını ve Batıdaki Komünist Par-

tileri arasında görüş ayrılıkları belirdiğini, Fransız ve İtalyan Partilerinin bir çok meselelerde ayrı görüşler savunduklarını düşünürsek, tek bir merkezden emir alan, Uluslar arası Komünizm görüşünde bir hayli değişiklik yapmak gerektiği anlaşılacaktır.

Bunun önemi pek büyüktür. Çünkü bu güne kadar her sosyal ve ekonomik reform hareketi, milletler arası komünizmin ve dolayısı ile Moskova'nın emrinde gösterilmeye çalışılmıştır. Bundan böyle sosyal hareketlerin dışarıda bir merkeze bağlanması mümkün olmazsa, bu hareketlerin yüzde yüz yerli oldukları ortaya çıkacak ve başarı şansları her halde artacaktır.

Politik bağımsızlığa kavuşan milletlerin bilim ışığında kendi şartlarına uygun bir sosyalist düzen kurmaya çalışmaları, sosyalizme giden yolların çeşitli olacağını ve içinde bulunduğumuz tarih şartlarında mahallî ve millî etkenlerin mutlaka ağır basacağını, sosyalizmin asla bir ihtilâl malı olamıyacağını göstermiştir. Her millet ilmin ışığında sosyalizme giden kendi yolunu, kendisi arayıp bulacaktır. Ve bu yüzde yüz yerli sosyalizm, kendi öz halkına hizmet edecektir. Onun hayat seviyesini yükseltecek, toplumu ilerletecektir.

Dünya olaylarının panoraması çizilirken, Irak ve Suriye ihtilâllerine ve bunların sonuçlarına da yer vermek gerektir. Bu olay Türkiye için özel bir önem taşımaktadır. Kasım'ın devrilmesi ve Suriye vuruşunun başarı ile sonuçlanması, eski Mısır ve Suriye birliği yerine, Irak'ı da içine alan yeni bir Federal Birliğin kurulmasına yol açmıştır. Yeni Birliğin Mısır'da uygulanan (Arap Sosyalizmini) benimsiyeceği ve Başkan Nasır'ın nüfuzu altında bulunacağı anlaşılmaktadır. Arap Birliğinin Ürdün'ü, Kuveyt'i, Suudi Arabistan'ı içine alması ve böylece bütün Arap yarımadasını kaplaması mümkün görülmektedir. Fakat yeni Birliğin istikbalini, Arap ülkelerindeki yayılışından çok Petrol kumpanyalarına karşı takınacağı tavır ve bir de Kürt meselesine bulacağı çözüm biçimi belirliyecektir.

Barzani kuvvetleri ile savaş yeniden başlarsa, yeni Arap Birliğinin bu savaşı kazanmak için, tarafsızlık politikasından fedakârlıklar pahasına bazı yardımlar araması ihtimal dışında değildir. Bu takdirde (Arap Sosyalizminden de), fedakârlıklara katlanmak zorunda kalacaktır.

Fakat, Arap Birliğinin hayatı için en büyük tehlike, petrol tröstlerinin faaliyetlerini ve kârlarını sınırlamaya yönelmesi ve hele bunları devletleştirmeye kalkışması halinde belirecektir. Zi-

ra petrol tröstlerinin menfaatlerine el sürülmeye kalkışıldığı gün Nasır'ın ve arkadaşlarının akıbeti Musaddığın akibetinden pek farklı olmayabilir.

Oysa petrol tröstlerinin menfaatlerine ilişmedikçe ve bunların Orta Doğuda çevirdiği entrikalara son vermedikçe ne sosyalizmi kurmanın ve fellahın hayat seviyesini yükseltmenin, ne de hırçın Arap Milliyetçiliğini doyurmanın mümkün olamıyacağı muhakkaktır. Önümüzdeki aylarda yeni gelişmeler beklenmelidir.

10 Şubat'tan beri içeride durum şöyle gelişmiştir:

İkinci koalisyon hükûmetinin, demokratik rejim meselesini ekonomik kalkınmanın sonucu olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Hükûmet adına konuşanlar yüzde yedi kalkınma hızı sağlanınca her şeyin kendiliğinden yola gireceği görüşünü savunuyorlar. Rejimi tehdid eden çok ciddî tehlikeler arasında serin kanla ileriye, plânda belirtilen ekonomik hedeflere bakarak politik ve sosyal gelişmeleri ikinci plâna itme eğiliminde oldukları görülüyor. Ve arada politik olayların ağırlığını birden duyarak, şiddetli tedbirler almayı düşündükleri de gözden kaçmıyor. Bu bir kutuptan öbür kutuba geçiş hükûmetin belirli bir görüşe ve kendi kuvveti hakkında gerçek bilgilere sahip olmadığını göstermektedir. Şiddet tedbirleri ile demokrasinin yürütülemeyeceği şüphesizdir. Beri yandan ekonomik kalkınmanın politik çözümlere değil, tam tersine, politik çözümlerin ekonomik kalkınmaya yol açacağı da muhakkaktır.

Hızlı ekonomik kalkınmanın bir numaralı dâvâmız olduğunu inkâr etmek kimsenin aklından geçmez. Ancak külfetleri halka yükletilerek, nimetleri mutlu bir azınlığa dağıtılarak kalkınmanın gerçekleştirilemiyeceği unutulmuşa benziyor.

Türkiye'de ulusal gelirin dağılışı son derece adaletsizdir. Kalkınma plânı bu haksız gelir dağılışına ilişmiyor. Vergi yolu ile bu adaletsiz bölünüşün düzeltilmesine gidilmemiştir. Ve bilindiği gibi iç finansman açığını kapatmak için yeniden salınan vergiler ve zamlar emekçi halk yığınlarının sırtına yükletilmiştir. Bu şartlar altında kalkınma plânının gerçekleşmesi için halkımızın özel bir çaba göstermesini beklemek yersiz bir iyimserliktir.

Beri yandan Türk ekonomisinin enflasyon tehlikesi ile karşı

karşıya bulunduğu da dikkatten uzak tutulmamalıdır. Kamu sektöründe uygulanacak vergi ve maliye politikası bu bakımdan büyük bir önem taşımaktadır. Son yıllarda ekonomimizin durgunluk içinde olması, Devlet gelirlerinin de düşmesine yol açmıştır. Daha doğrusu Devlet gelirleri normal harcamaları karşılayacak seviyeye ulaşamamıştır. Harcamaların bir kısmı açık finansmanla karşılanmıştır. Bu durum yatırımların tam olarak gerçekleşmesine engel olmuştur. Bundan başka paranın tedavül hızı da düşük kalmıştır. Bütün bu faktörler Türk ekonomisinin enflasyoncu etkiler altında bulunmasına yol açmaktadır. Nihayet hızlı nüfus artışının ve devamlı dış ödeme açığının da enflasyon tehlikesi yaratacağı muhakkaktır. Gerçi kalkınma planında enflasyon tehlikesine karşı bazı tedbirler düşünülmüştür. Fakat finansman ihtiyacı ile gerçek tasarruflar arasında denge sağlanmasına bağlı olan bu tedbirlerin zamanında alınacağı ve sadakatla uygulanacağı çok şüpheli görülmektedir.

Bütün bu sebeplerden başka, toplumun maddi yapısı değiştirilmedikçe Türkiye gibi geri kalmış bir ülkenin gerçekten kalkınabilmesi mümkün olamıyacağı herkesçe bilinen bir gerçektir. Oysa ikinci karma hükûmet Türkiye'yi bu kadar geri bırakmış olan bütün bu faktörleri muhafaza ederek bir kalkınma mucizesi peşinde koşuyor.

Bu şartlar altında gerçekleştirilemiyeceği anlaşılan ve her halde halkımızın hayat seviyesinde iyiye doğru bir değişiklik sağlaması mümkün olmayan kalkınma hayali bir yana bırakılırsa, rejimi tehdit eden asıl tehlikeleri daha açıkça görmek mümkün olacaktır. Demokratik ve sosyal Anayasa rejimimiz, henüz tastamam eksiksiz uygulanmadan ve aslına bakılırsa eksiksiz uygulanması yüzünden, iki yandan gelen tehlikeler karşısında bulunuyor. Rejim, bir yandan demokratik hürriyetleri, halkı devrimlere, sosyal adaletçi Anayasaya karşı kışkırtmak için kullanan, intikamcı, sömürücü ve kafatasçı bir muhalefet tarafından tehdid edilmektedir. Bunların neler tasarladıklarının, iktidara geldikleri takdirde neler yapacaklarının küçük bir örneğini, Celâl Bayar'ın şartlı salıverilmesi sırasında görmüş ve öğrenmiş bulunuyoruz.

Rejim, bir yandan da, parlâmento sistemine inanmayan, Türkiye'nin yukardan aşağı zorla uygulanacak bir takım denet-

lemelerle ancak kurtulacağını sanan kuvvetlerin tehdidi karşısındadır.

Demek ki, Türkiye bir karşı ihtilâl ve ihtilâl ortamı yaşıyor. İntikamcı ve sömürücü karşı ihtilâl kuvvetleri iktidara gelirse, Anayasa çiğnenecek, Türkiye en az elli yıl geri gidecektir. İhtilâl kuvvetleri iktidarı alırsa, bu sefer de Anayasa, devrimler uygulanmak bahanesi ile çiğnenecektir. İnsan haklarına dayanan çok partili parlamento rejimi tatil edilecektir. Fakat ihtilâlci kuvvetlerin gerçekten devrimci oldukları farzedilse bile, tasarladıkları ekonomik ve sosyal reformları gerçekleştirmek imkânını bulacakları çok şüphelidir. Çünkü yukardan aşağı uygulanacak reformlara, emekçi halk yığınları ve demokratik kuvvetlerin çeşitli yollardan karşı koyması kuvvetli bir ihtimaldir.

Meseleye hangi yönden bakılsa, ancak emekçi halk yığınları eğitilerek, hakları menfaatleri konusunda uyarılarak, yani teşkilâtlı politik bir kuvvet haline getirilerek Anayasa Rejiminin korunabileceği ve plânlı kalkınmanın da ancak halkın şevkli ve inanlı çabası sağlanarak gerçekleştirilebileceği ortaya çıkmaktadır.

Ama rejimi tehdit eden tehlikelerle gerçekten savaşabilmesi için, hükûmetin, durumu gerçekçi bir gözle incelemesi, halka inme ve halka dayanma yollarını araması yani demokrasiyi, Anayasayı, istatükonun korunması biçiminde anlamaktan vaz geçmesi gerektir. Oysa hükûmet, ekonomik ve sosyal dâvâlarımızı fasit bir daire içinde çözümlemek için çabalıyor. Toplumun maddi yapısında gerekli dönüşümler yapmaktan kaçındığından başka, halka dayanmayı, halkla beraber olmayı zorunlu görmüyor. Ve sosyal meselelerin anti-demokratik kanunların baskısı ile çözülebileceğini sanıyor.

Bir büyük meselemiz var: Doğu ve Güney-Doğu illerimizde daha çok Kürtçe ve Arapça konuşan Alevî mezhebinden milyonlarca vatandaşımız yaşıyor. Bunun doğurduğu çetin meselelerle karşı karşıyayız. Ulusal menfatlerimize en uygun, en insanca çözüm yollarını bulmak, ihmal edilmeyecek bir yurt vazifesidir.

Meselenin bir çok yönü var: Tarihî yönü var, etnolojik yönü var, hukukî yönü var. Ve bunların hepsinin üstünde insanlığın ve Türkiye'nin yüksek menfaatlerinin emrettiği yönü var. Bu yurttaşlarımız bu güne kadar genel olarak Devlete vergisini

ödemiş, yurt savunmasında kanını akıtmış ve emeğini esirgememiştir. Her işte şevkle çalışmıştır. Ama buna karşılık hak ettikleri yurtdaşlık nimetlerinden gerektiği kadar yararlandırılmamışlardır. Bu gerçekleri olduğu gibi kabul etmek, meselenin yurt yararına çözümü için, yurtdaş yararına çözümü için, ilk şarttır.

Meseleyi gerçekçi bir gözle ele almak gerekmektedir: Bir kerre bu yurtdaşlarımıza eşit yurtdaş muamelesi yapılmalıdır. Anayasa'da herkese tanınan hak ve hürriyetler tastamam bu yurtdaşlarımıza tanınmalıdır. Daha doğrusu tanınmış olan bu hak ve hürriyetlerden yararlanmaları sağlanmalıdır. Anayasamızın 12'nci maddesinde, yurtdaşlar arasında din, mezhep, dil, ırk, sınıf ve zümre ayırımı gözetilmiyeceğini yazar. Anayasa'nın bu emri harfi harfine yerine getirilmelidir.

İkincisi, Doğu ve Güney Doğu illeri bir mahrumiyet bölgesi olmaktan kurtarılmalıdır. Şimdiye kadar ihmal edildiklerini de göz önünde bulundurarak okulun, fabrikanın, hastanenin, kütüphanenin, tiyatronun, yolun en çoğu bu illerde açılmalıdır. Memurun en iyisi, en insancılı ve yurtseveri bu illere gönderilmelidir. Tâ ki, bu vatandaşlarımız kendilerine tam yurtdaş muamelesi yapıldığını görsünler, Ana Yurdun öz evlâtları olduklarını kalplerinde tutsunlar, iç ve dış düşmanların kışkırtmasına kapılmasınlar. Bu meselenin başka bir çözüm yolu yoktur.

Türkiye İşçi Partisi bu mesele karşısında da Anayasanın eksiksiz, kesintisiz, tastamam uygulanmasını ister. Bundan dolayı bu vatandaşlarımızın Anayasa haklarına kavuşturulmasını savunurken, bir yandan gene Anayasanın hükümlerine uyarak Türkiye'nin milleti ve ülkesi ile bölünmezliğini aynı taassupla savunur. Ve bölgeciliğin, bölücülüğün her çeşidini kesinlikle red eder.

Memleketin yüksek menfaatleri Anayasayı yıkıcı faaliyetler konusunda da aynı uyanıklığın ve gerçekçi anlayışın gösterilmesini emrediyor. Yabancı bir devlet hesabına veya dışarıdan emir alarak hareket edenler veya zor kullanarak iktidara geçmek ve demokratik, sosyal Anayasa rejimini devirmek veya tatil etmek amacında olanlar hakkında açık metinli hükümleri şuraya buraya çekilemeyecek kesin kanunlar konmalıdır. (Türkiye İşçi Partisi Büyük Meclise pek yakında böyle bir kanun teklifi su-

nacaktır.) Bu gibi kimselerin yanılmadan teşhisine gidilmelidir. Geniş kadrolu ve her türlü teknik aletlerle donatılmış emniyet teşkilâtının, bilgi seviyesi daha da yükseltilirse, bu işin üstesinden gelmesi zor olmayacaktır. Ama herhalde bugünkü jurnalcılık usulleri, mesnetsiz keyfî fişlemeler, cahilce sınıflandırmalar, suçlamalar, mutlaka ama mutlaka tarihe karışmalıdır.

Türkiye'nin kurtuluşu kapitalist olmayan bir yoldan geçiyor. Bunda hiç kimsenin şüphesi olmasın. Bunun için de, Türkiye gerçeklerinin bilim ışığında değerlendirilmesi ile bu yolda, halk enerjilerinin teşkilâtlı olarak harekete getirilmesi gerekiyor. Oysa faşist İtalya'dan alınmış ve sonradan daha da ağırlaştırılmış kanunların yarattığı kuşku ve jurnal havası, böyle bir yolun bulunmasını da, bulunduktan sonra bu yolda yürünmesini de imkânsız hale getiriyor. Bugünkü şartlar da ekonomik ve sosyal dâvâlarımızı her yönü ile, medeni toplumlarda olduğu gibi, gönül rahatlığı ile ele almak ve serbestçe inceleyip tartışmak kabil olmuyor Ve bundan ancak memleket zarar görüyor.

Bir başka önemli meselemiz de Ortak Pazara girip girmeme konusudur. Ortak Pazar hakkında resmî ağızlar şimdiye kadar hep güzel şeyler söylediler. Hükûmeti dinleyecek olursanız, Ortak Pazar Türkiyeyi bolluğa, zenginliğe kavuşturacak bir altın küpüdür. Ama bugüne kadar, her nedense Ortak Pazara girmek için bizim ne gibi şartlar ileri sürdüğümüz, Altıların bunlara karşı ne gibi şartlar dayattıkları, ayrıntıları ile açıklanmamıştır. Bir oldu bitti karşısında kalmamızdan korkarız.

Ortak Pazara girmek yararımıza mı olacaktır, zararımıza mı?

Hükûmet çevreleri Ortak Pazar dışında kalmanın Türkiye için büyük zararlara yol açacağını ileri sürmektedirler. İhraç maddelerimizin müşterisiz kalacağını, Batı topluluğunun dışında kalacağımızı iddia etmektedirler.

Sırf ekonomik bakımdan Ortak Pazar dışında kalmakla Türkiyenin bir takım güçlüklerle karşılaşacağı kuvvetli bir ihtimaldir. Fakat bu güçlüklerin yenilmesi için gerekli olan çabalar ve fedakârlıklar sanıldığı kadar büyük olmayacaktır. Fakat asıl önemli olan nokta, Türkiyenin Ortak Pazara girmesi halinde, ekonomik kalkınma ve ilerlemesini bağımsızca yürütmesi ve çağ-

daş uygarlığa kavuşması dâvâlarının büyük zorluklarla karşılaşacağıdır.

Profesör Üstünel'e göre: Ortak Pazar'a katıldığımız takdirde tam üyelikten önceki «Ortak Üyelik» döneminde yani 10 yıllık bir sürede, katılmanın büyük bir ihtimal ile yalnız faydalı etkileri görülecektir. Fakat elde ettiğimiz bu menfaatler, yılda 15 - 20 milyon doları aşmayan düşük bir seviyede kalacaktır. Her halde Türkiye için, Ortak Pazar'a üye olmakla olmamak arasında kazanılan veya kaybedilen menfaatlerin, bugünkü şartlarla 25 - 30 milyon dolar civarında olması kuvvetli bir ihtimaldir. Bu miktar gayrı safi milli hâsılamızın ancak binde beşi oranındadır.

Kaldı ki, ilk 10 yıllık dönemden sonra zararlı etkiler kendini göstermeye başlayacaktır ve bunlar ekonomik anlamdaki faydalara galip de gelebilecekleridr. Hiç olmazsa 40 - 50 yıllık uzunca bir süre bu hep böyle olacaktır.

Fakat Profesör Üstünel'e göre: «Ortak Pazar'a üye olmanın Türk ekonomisi bakımından arz ettiği asıl tehlike, onun ekonomik kalkınmasını henüz tamamlamamış olmasından, daha doğrusu, Altıların gelişme seviyesinin Türkiyeninkine göre çok ilerde bulunmasından doğmaktadır. Gelişme seviyeleri ve sanayileşme dereceleri bakımından aralarında mevcut muazzam farklar, tam entegrasyon halinde Türk milli ekonomisinin aleyhinde işliyebilir ve Türkiye'nin kalkınma hızını yavaşlatabilir.» (Avrupa Müşterek Pazarının Türk Ekonomisi üzerinde muhtemel tepkileri. Sayfa 101 - 103).

Bizce bu tahlili bir başka yönden daha da ileri götürmek gerekmektedir. Ortak Pazar'ın Türkiye için teşkil ettiği asıl büyük tehlike, bizi kapitalist sistem içinde kalmaya zorlamasından ve böylece hep bağlı bir toplum olarak yaşar durumda bırakmasından doğacaktır. Gerçekten de Ortak Pazar'a girdiğimiz takdirde, ulusal kalkınma ve ilerlememizin zararına olarak, bugünkü hakim sınıflarımız daha da güçleneceklerdir. Böylece emekten yana ve emekçilerin kendi elleri ile yürütüp denetledikleri plânlı bir devletçilik sistemine ve emekten yana devletçi sektörün ağır bastığı bir karma ekonomiye geçiş imkânları çok daha zorlaşacaktır.

Ortak Pazar aslında Altıların mali tekelleri arasında bir an-

laşma mahiyetindedir. Bu bir çeşit kartel anlaşmasıdır. Bundan dolayı da, ortak pazar, orta ve küçük işletmeler aleyhinde olan bir kuruluştur. Kuruluş halindeki endüstriler, küçük işletmeler ve pre-kapitalist küçük ve orta tarım işletmelerini Ortak Pazarın güçlü tekelleri karşısında ergeç silinmeye mahkûmdur. Ortak Pazara girdiğimiz takdirde bütün bu sonuçlardan başka emekçi halkımızın hayat yükü daha da ağırlaşacaktır. Ortak Pazara katılma gayreti içinde olan hükûmetin, bütün bu noktaları ilk 10 yıllık dönemde elde edilecek geçici menfaatler için ihmal etmesi ağır bir hata olacaktır.

Onyedi yıldır mücadelesi yapılan en tabiî, en ilkel işçi hakları konusunda da, hükûmet bekleneni getirmemiştir. Toplu Sözleşme ve Grev Kanunları, Sendikalar kanunu istenilen nitelikten çok uzaktır.

Türkiye İşçi Partisi bu konudaki görüşünü ve eleştirisini açıklamış bulunuyor; grev hakkı çok eksik ve işçi sınıfımızın gerçek menfaatlerine cevap vermiyecek biçimde kanunlaşıyor. Lokavt'ın Anayasaya rağmen bir hak olarak tanınmış olması, işçilerimiz için yeni ızdıraplara yol açacaktır. Sosyal bir Anayasa yürürlükte iken, işverene binlerce aileyi aç bırakmak yetkisi, bir hak olarak bahşedilemez. Sendika Kanunu da gereksizdir ve bu esaslı hürriyeti Anayasa ölçülerini aşarak sınırlamaktadır. Bu vesile ile işçi sınıfının adına Büyük Meclise yalvarıcılar göndermenin ne kadar faydasız, üstelik vatandaşlık haysiyetine ne derece yaraşmayan bir teşebbüs olduğu, bir kere daha ve bütün çıplaklığı ile ortaya çıkmıştır.

Türk işçisi için haklarını tanıtmanın tek yolu, Türkiye İşçi Partisi içinde teşkilâtlanmak ve Büyük Meclise kendisi girip, kendi işlerini ve yurt işlerini kendi elleri ile yürütmektir.

Genel Yönetim Kurulunun ikinci toplantısında Partimize ışık tutacak direktiflerinizi beklerken, hepinizi en derin saygılarımla selâmlar, Genel Yönetim Kuruluna başarılar dilerim.

HÜKÛMETİ, ANAYASAYI EKSİKSİZ UYGULAMAYA ÇAĞIRIYORUZ

Olaylar birbirini kovalamakta, fakat toplumun huzuru gerçekleşememektedir. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtınca hazırlanan incelemeler 5 yıllık Plânda halk kütleleri yararına önemli değişiklikler yapılmasını zorunlu göstermektedir. Bu teşkilâtın Avrupalı üyeleri arasında en düşük seviyeli Türkiyemizde nüfus her yıl yüzde 3 artmakta, yılda 400.000 insana yeni iş alanları açılması gerekmektedir. Cari ödemeler dengesindeki açık Türk ekonomisi için önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu açık son yıllarda 150 milyon doları bulmaktadır. Gelişme için dış borçları azaltmak şarttır. 1967'ye kadar Türkiye sermaye ve faiz olarak 950 milyon dolar ödemek zorundadır. İşsizlik, tediye bilânçosu açığı, dış borçlar ve bunların yanında memleketteki huzursuzluk, yarına güvensizlik, Anayasanın uygulanmasında hükûmetin gösterdiği acz toplumu sıkıntıda bırakmaktadır.

Vatandaşın büyük çoğunluğu Anayasanın tastamam, eksiksiz uygulanmasını hükûmetten beklemekte ve alınacak bu yoldaki tedbirlerin müşkülleri birer birer yeneceği inancını taşımaktadır.

Ancak, demokratik düzene inancı kadar, bu düzenin gereklerinin yerine getirilmesi zorunluğuna da inanmakta, hükûmetin tutumunu bu açıdan izlemektedir.

Başbakan İsmet İnönü 21 Mayıs hareketinden sonra şöyle demişti:

«Bu kadar sağlam bir ordu bünyesinden de kuvvet alan demokratik rejim ebediyete kadar yürüyecek ve milletin gerçek arzusunu ve ihtiyacını temsil eden demokrasi rejimi şerefle yaşayacaktır.»

Gerçekten de bu kadar sağlam ve Atatürk ilkelerine 27 Mayıs ruhuna bağlı bir ordunun bulunduğu memleketimizde siyasî

iktidar, Anayasayı tastamam, eksiksiz uygulamakla ızdıraplı hayatı, güvenli ve istikrarlı demokratik yaşantıya kavuşturabilirdi. 21 Mayıs hareketi Anayasa ve demokrasiye karşı bir ayaklanma idi. Bu hareketin bastırılması, Anayasaya bağlı çok partili demokratik reji in kök salıp yerleşmesini dileyenleri elbette sevindirmiştir. Yalnız ne var ki, Anayasa ve çok partili demokratik rejim ne 21 Mayıs olaylarından önce, ne de sonra aslâ eksiksiz tastamam uygulanmış değildir.

Bugüne kadar iki koalisyon kabinesi iş başına geldi. Bu hükûmetlerden sormak lâzımdır:

Anayasanın belli başlı hükümlerini, özellikle iktisadî ve sosyal haklar bölümündeki hükümlerini uygulamak yolunda hangi teşebbüste bulundular?

Yoksul vatandaşın parasızlık, işsizlik, pahalılık, meskensizlik gibi bir çok yüklerinden hangisini hafifletmek için ne yaptılar?

Anayasanın 10'ncu maddesi «Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasî iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır, insanın maddî ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar» demektedir.

Hükûmetler bu alanda neler yapmıştır?

Vatandaşı, yoksul vatandaşı ezen ekonomik, sosyal ve politik şartlar olduğu gibi durmaktadır. Anayasanın 8'nci maddesi de hükûmeti Anayasaya aykırı kanunları derhal yürürlükten kaldırmakla görevlendirmiştir. Mussolini İtalyasından aktarılmış faşist maddelerden tutun da, türlü türlü anti demokratik, insan haklarına aykırı kanunlar hâlâ yürürlüktedir. Ve hükûmet halkın yararına olması gereken ekonomik kalkınmayı, mutlu azınlığı korumak için külfetlerini fakir halka yükleyerek gerçekleşmek ham hayali peşindedir. Bu yukarıda adını ettiğimiz uzman incelemelerinde de belirtilmiş, vergi reformu haklı olarak tenkid edilmiştir.

Evet, demokrası..

Evet, çok partili rejim..

Evet, Anayasa'nın hükümranlığı..

Ama bütün bunlar, gerçekleri gizlemek için aldatıcı formüller olmamalıdır. Hükûmeti memleketin yüksek menfaatleri adına gerçekçi olmağa çağırıyoruz. Anayasayı eksiksiz, tastamam uygulayınız.

Oysa hükûmet, Sıkı Yönetimin Anayasaya aykırı tasarruflarla gazete ve dergileri kapatmasına, fikir hürriyetinin kullanılmasına engel olunmasına göz yummaktadır.

Sıkı yönetim kanununda her ne kadar gazete kapatma hakkı, kumandanlığa tanınmakta ise de, bu kanun eski bir kanundur. Eskiden Basın kanununda da meşhur bir 50'nci madde vardı. Bu madde antidemokratik diye kaldırıldı. Böylece yeni Anayasadan sonra Sıkı Yönetim Kumandanlığına gazete kapatma yetkisi veren eski madde havada kaldı. Sıkı Yönetim ancak hükûmetin kendisine devredeceği hakları kullanabilir. Sivil idarenin gazete kapatma yetkisi bulunmadığı için, bulunmayan bir yetkinin Sıkı Yönetime devri söz konusu olamaz. Kaldı ki, Anayasamızın 22'nci maddesine göre gazeteler ancak 57'nci maddede belirtilen fiillerden dolayı mahkûm olmaları ve ayrıca kapatılmaları hakkında mahkemece karar verilmesi hâlinde kapatılabilir. Şu halde Sıkı Yönetimin mahkeme kararı almaksızın dergi ve gazete kapatması Anayasaya aykırı düşmektedir.

Hükûmetin bu harekete göz yumması, Anayasayı eksiksiz uygulama işinde kusurunu ortaya koymaktadır. Toplum, çok partili demokratik rejimin Anayasayı uygulamak suretiyle yürümesini ve ebediyyen yaşamasını istemektedir. Müşküller bu suretle ortadan kaldırılacaktır. Bu suretle işsizlik önlenecek, vergi adaleti gerçekleşecek, toprak reformu yapılacak, tarım kalkınması mümkün olacak, öğretim seferberliği yerine getirilecek ve mutlu yarınlar görünecektir. Fakat hükûmet gününü gün etmenin rahatlığı içinde anti demokratik kanunları olduğu gibi bırakarak halkın ızdırabını dindirici yolda mesafe almamaktadır. Huzursuzluk, çelişme buradadır. Hükûmeti, Anayasayı uygulamaya ve köklü reformlar yapmaya çağırıyoruz.

SOSYAL ADALET, 16 Temmuz 1963

ORTAK PAZARA HAYIR! [1]

İmzalanışına bir bayram havası verilmek istenen Ortak Pazar andlaşmasına bütün varlığımız ve gücümüzle karşıyız. Sağlayabileceği ufak tefek geçici istifadeler, para yardımı ve borç umutları gerçekleşse bile - ki, bunları da ergeç faizleri ile emekçi halkımız ödeyecektir - Ortak Pazar, uzun vâdeli bir teşebbüs olarak, bağımsız varlığınız ve emekçi halkımız aleyhine sonuçlar doğuracaktır.

Ortak Pazar Andlaşması kuvayı milliye ruhu ile ve bu açıdan değerlendirilen yüksek millî menfaatlerimizle asla bağdaşamaz. Geri kalmış, varlığını bir Kurtuluş Savaşı'na borçlu bir devlet olarak, istiklâlimize taassupla bağlı kalmak zorundayız. Politikamız yüzde yüz millî olmalıdır, yani fakir milletimizin, emekçi halkımızın menfaatlerinden başka hiç bir düşünce, hiç bir endişe kararlarımızı etkilememelidir. Oysa, bu andlaşmanın hükümleri yürüdükçe, sayıları iki milyonu aşan köylü ailesinin geçim kapısı yavaş yavaş kapanacak, küçük ve orta tarım işletmeleri, büyük ölçüde kapitalist işletmeciliğe yönelecek olan toprak ağalarının eline geçecektir. Küçük el sanatları daha büyük bir hızla iflâs edecektir. Körpe endüstrimiz, hele ağır endüstrimiz, serbestçe ithal edilecek mamûl Avrupa malları ile rekabet edemeyeceği için, yok olacaktır. Ve bütün bunların sonucu köylerden şehirlere göç eden işsiz kafilelerinin akını arta-

[1] **Ortak Pazara Türkiye'nin alınmasıyla ilgili olarak imzalanan andlaşma üzerine yalnız TİP, «Hayır!» demiş ve Aybar'ın Parti adına yaptığı bildiri (14.9.1963), bu andlaşmanın Türkiye aleyhindeki niteliğini açıklamıştır. Bildiri aşağıdadır.**

DERLEYENLER

cak, şehirlerde işsizler ordusu kabaracak, emeklerini yok bahasına Almanya'ya, Fransa'ya, Belçika'ya, şuna buna satmağa çabalayanların sayısı yüzbinleri, milyonları bulacaktır.

Ortak Pazar, Fransız, Alman, İtalyan, Belçika, Hollanda, Lüksenburg malî tekellerinin nüfuz ve hâkimiyeti altında bir gümrük ittihadı (bir kartel), andlaşmasıdır. Ortak Pazarın amacı, sömürgeciliği yeni usullerle devam ettirmektir. Türkiye gibi geri kalmış bir toplumun böyle bir ortaklığa katılması ve bundan herhangi bir istifade beklemesi, kurt ağzındaki kuzunun yaşama hayalinden farksızdır.

Ortak Pazara hayır diyoruz! Çünkü Ortak Pazar toplumumuzun bugüne kadar bizi geri bırakan ekonomik ve sosyal yapısının da daha kuvvetlenmesine yol açacaktır. Toprak ağalarının servetleri, nüfuz ve hâkimiyeti katmerleşecektir. Yabancıya aracılık eden spekülâtör tüccarın servetleri, nüfuz ve hâkimiyetleri katmerleşecektir. Ortak Pazar andlaşması Türkiye'nin ilelebet bir yarı sömürge gibi kapitalizmi içinde bocalamasına sebep olacaktır.

Gerçekten de Ortak Pazar çenberi içinde kaldıkça, Türkiye ucuz ham madde ihraç eden, pahalı mamul madde ithal eden ve aradaki farkı, yer altı, yer üstü zenginliklerini yabancıya peşkeş çekerek, halkın karşılığı ödenmemiş alın terini yabancıya sömürterek, kapatan bağımlı bir geri ülke olarak kalacaktır. Emekçi fakir halkımız ilelebet borçtan kurtulamayacaktır. Borçların faizlerini ödemek için yeni borçlar altına girilecektir.

Ortak Pazara hayır diyoruz!

Çünkü Türkiye'nin bağımsız bir varlık olarak kendi gücü, kendi imkânları ile kalkınıp ilerlemesini istiyoruz. Ve biliyoruz ki, bundan başka bir kalkınma ve ilerleme yolu yoktur.

Ve yine biliyoruz ki, halktan yana plânlı kalkınmanın temel şartı, yabancı sömürücülerin ortağı olan Toprak ağalığı ve aracı ticaret sisteminin gerici ve tutucu nüfuz ve hâkimiyetini önlemektir.

Ortak Pazar, bu nüfuz ve hâkimiyeti daha da kökleştireceği için «Ortak Pazara Hayır!» diyoruz.

BUGÜNKÜ KOALİSYON, TÜRKİYEYİ GERİ KALMIŞLIKTAN KURTARAMAZ [1]

Politik hayatımız şu günlerden itibaren krtik anlarından birini yaşamağa hazırlanmaktadır. Biliyorsunuz, 17 Kasım'da vatandaşlar mahallî seçimler münasebetiyle tekrar oy sandıkları başına gidecekler. Demokrasilerde mahallî seçimler, ikinci derecede önemi olan seçimlerdir. Çünkü bu seçimler, iktidar değişikliğine sebep olmaz. Ama Türkiye'de 17 Kasım seçimlerinin sonuçları, ikinci koalisyon hükûmetinin tutumu ve durumu üzerinde, dolayısıyle de olsa, kesin etkiler yaratacak mahiyette ve fevkalâde önemlidir. 17 Kasım seçimleri hükûmetin aleyhine yorumlanacak sonuçlar verecek olursa, hele önemli şekilde oy çoğunluğu muhalefet lehine tecelli ederse, ikinci koalisyon hükûmetinin durumu hayli sarsılmış olacak, normal seçimler süresine kadar iktidarı muhafaza etmesi hayli güçleşecektir. Bundan dolayı bugünkü şartlar altında Mahallî Seçimler, Genel seçim manzarası ve önemini kazanmış bulunmaktadır.

Sayın dinliyenlerim,

Seçim arifesinde bulunduğumuz şu günlerde, koalisyon hükûmetinin durumunun hiç de sağlam olmadığını teslim etmek zarureti vardır. Her şeyden önce, şu günlerde, hükûmeti can evinden zedeliyecek önemli olayların geçtiğine şahit oluyoruz. Biliyorsunuz ki, kısa bir süre önce Sanayi Bakanının adı etrafında petrol konusuyla ilgili bir takım iddialar ortaya atıldı. Bunun yankıları dinmeden, bu kez de Hükûmeti sarsacak mahiyette görünen lokomotif yolsuzluklarından bahsedildi ve bilindiği gibi Meclis soruşturmasına yol açtı. Ulaştırma Bakanı

---

[1] **İzmir Merkez İlçe kongresinde Mehmet Ali Aybar bu konuşmayı yaptı: 13 Ekim 1963.**

ile 10 yüksek memurun sorumlu oldukları neticesine varıldı.

Bu olaylar sürüp giderken, Hükûmeti sarsacak nitelikte başka bir olay oldu: Yassıada mahkûmlarından biri hastahaneden kaçtı, elini kolunu sallıyarak sınırı aştı ve komşu bir memlekete sığındı. Bu olay esasen dalgalanan koalisyonu tekrar dağılmak tehlikesine maruz bıraktı.

İçişleri Bakanı, uzun uzun ayak diredikten sonra, istifa zorunda bırakıldı. İçişleri Bakanı istifa ederken, uzun zaman beraber çalıştığı ve ses çıkarmadığı halde, kabine mesai arkadaşı Sağlık Bakanı hakkında ağır suçlamalarda bulundu. Sağlık Bakanını, Yassıada mahkûmlarına özel muamele yapmakla ve yurt dışına kaçanların işini kolaylaştırmakla suçladı. Ayrıca onun Kürtçülük hareketiyle tehlikeli alâkaları olduğunu söyledi. Tabii Sağlık Bakanı da son derece sert cevap verdi. Bu tartışmalar muhalefetle iktidar arasında olmuyordu. Hükûmetin kendi bünyesi içinde, koalisyonun kanatları arasında cereyan ediyordu. Bir hükûmetin yurttaşa güven vermesi için, herhalde bu duruma düşmesi arzulanacak bir keyfiyet olmasa gerektir.. İşte ikinci Koalisyon Hükûmeti bu ara seçimlere bu gayri müsait şartlar altında katılacaktır. Hükûmetin aleyhine bir faktör olarak bu olaylar esasen yeter de artardı. Oysa hükûmet, bundan önceki tutum ve davranışı ile geniş halk kitlelerinde, özellikle emeğiyle hayatını kazanan, çalışarak yaşamak zorunda olan vatandaşlar arasında olumlu bir etki yaratmamıştır. Birinci ve ikinci koalisyon hükûmetleri arasında devamlılık münasebeti sağlıyan C.H.P. maalesef iki yıllık faaliyeti ve ekonomik politikasıyla emekçi yurttaşın imdadına yetişememiş, onun hayat güçlüklerini hafifletecek olumlu tedbirler alamamıştır. İki yıldan bu yana emekçi vatandaşımızın, işçimizin, fakir esnafımızın, dar gelirli memurumuzun, hülâsa emeğiyle yaşayan vatandaşımızın hayat yükünü hafifletecek hükûmet yönünden hiç bir tedbire baş vurulmadıktan başka bu şartları daha da güçleştirecek vergiye ve tekel zamlarına gidilmiştir. 1952'de 802 olan hayat pahalılığı endeksi 1962'de 902'ye yükselmiştir. Buna mukabil ücret ve gelirinde hiç bir artış kaydedilmemiştir. Demek oluyor ki iktidar, emekçi yurttaşları daha da kötü şartlara düşürmüştür.

Sayın dinliyenlerim,

Türkiye, sosyal ve ekonomik yapı bakımından tarımsal karakterde bir toplumdur. Nüfusumuzun yüzde 71,3'ü köylerde ya-

şar. Ulusal gelirimizin yüzde 40'ından fazlası bu sektörden sağlanır. Köylerde yaşıyan 2 milyon 300 bin küsur köylü ailesinin büyük çoğunluğu insanca denilebilecek hayat şartları sürmekten çok uzaktır. Düşünülsün ki, Türkiye'de işlenen toprakların köylü aileler arasında dağılışı son derece adaletsiz ve haksız bir şekilde yapılmıştır. Bir kez, son istatistik rakamlarına göre 410 bin köylü ailesi tamamen topraksızdır. Çolugu çocuğuyla toprağı işleme fırsatı bulan 772 bin ailenin işlediği toprak parçası sadece 1 - 20 dönüm arasındadır. 792 bin ailenin işlediği toprak 21 - 50 dönüm arası; 552 bin küsur ailenin işlediği toprak 51 - 200 dönüm arası; 250 bin ailenin işlediği toprak 201 - 300 dönüm arasında; geriye kalan 107 bin aile ise 301 - 500 dönüm araziyi işlemektedir. Buna karşılık yalnız ve yalnız 418 aile bugün 6 milyon 5 yüz bin hektar tutarında bir toprak parçasını işletmek imtiyazına sahiptir. Demek oluyor ki, bir tarafta iki milyon küsur aile küçücük parseller üzerinde ancak karnını doyurmak amacıyla didiniyor, doyuramadığı için de köyünü bırakıp şehirlere göç ediyor. Bunun yanında şunu da hatırlatmak gerekir ki, 10 milyondan ziyade köylü vatandaşın payına adam başına milli gelirden yılda 950 lira isabet ediyor. Buna karşılık 87 bin toprak ağasının yıllık geliri 47 bin küsur liradır. Bu bölünüşün haklı ve adil olduğunu iddia edebilecek bir kişi bile çıkamaz. Büyük toprak sahibi bile burada olsa, bu adaletsizliği haklı göstermeğe kalkamaz. Toprak mülkiyetinin bu adaletsiz durumu karşısında bir de toprağın yavaş yavaş niteliğini, kıvamını ve üretim gücünü kaybettiğini gözden uzak tutmamak gerekir. Topraklarımız her yıl çeşitli sebeplerle üretim gücünü yitirmektedir. Uzmanlar Türkiye'de her yıl bir vilâyet büyüklüğündeki toprağın erozyonla denize aktığını, kesin tedbirler alınmazsa yurdumuzun yirmi yıla kadar çöl haline geleceğini açıklıyorlar.

Beri yanda zaten yukarıdaki rakamların yetersizliğini ortaya koyduğu toprak mülkiyeti her yıl daha da küçük parçalara bölünmektedir. 1 ilâ 20 dönüm toprağa tasarruf eden öldüğünce miras yoluyla bu toprak dört beş çocuğa bölünecek, işletme biraz daha küçülmüş olacaktır. Makinalaşmadan sonra Türkiye'de hızlanan temerküz hareketi küçük ve orta işletmelerin büyük işletmelere geçmesini çok daha hızlandırmıştır. Bu da durumu her yıl biraz daha güçleştiren önemli bir faktördür. İşte, nüfusumuzun %71.3'ü olan emekçi vatandaşlarımızın durumu böyledir. Şehir-

lerde ve kentlerde emekçi vatandaşlarımızın durumu daha mı iyidir? Endüstride çalışan işçi vatandaşlarımızın sayısı bir buçuk milyondur. Bunlar aileleri ile birlikte 8,9 milyon nüfus eder. Yani tüm nüfusumuzun üçte biri. Bu geniş kitlenin ortalama olarak ellerine yılda 5 - 6 bin lira geçer, en iyi tahminlerle. Bu vatandaşlarımızın yıllardır mesleklerini ilgilendiren dertlerinden hiçbiri ele alınmamıştır. Yalnız bu devirde yapıla yapıla iki kanun çıkarılmıştır: Grev, Toplu Sözleşme ve Sendikalar Kanunları.. Hemen söyleyelim ki bu iki kanun, Anayasanın tanıdığı haklar iyice sınırlanarak, hattâ yok edilme derecesine getirilerek kabul olunmuştur. Anayasada yer almayan Lokavt hakkı işverene tanınmıştır. Zaten sermayesinin gücü ile ağır basan işverene bir de lokavt yetkisi verilmiştir. Bu, işçi vatandaşı daha kötü şartlarla çalışmaya sevketmek, ailesi ile birlikte onu açlığa mahkûm etmek yetkisidir.

Sayın dinliyenlerim,

Demokratik Anayasamızda işverene lokavt hakkı tanınmasının sebebi on milyon vatandaşı açlığa mahkûm etmemek endişesinden doğmuştur. Üstelik bizim Anayasamız Devlete işsizlikle kesin şekilde mücadele ödevini yüklemiştir. Öte yandan lokavt yetkisi tanınıyor. Bu mızrak bu çuvala sığmaz.

İşçi vatandaşımızla küçük esnaf vatandaşımızı kıyaslarsak teminatsızlık bakımından onun durumu işçiden daha kötüdür. İşçi hiç olmazsa sigortalıdır. Haklarını savunacak sendikaları vardır. Gerçi sendika yeni kanunla öylesine sınırlandırılmıştır ki, sendikacılık yapmak adeta kahramanlıktır. Ama gene de bir teşekkül vardır. İşçiyi zor durumda savunabilir. Oysa küçük esnafın böyle bir garantisi yoktur. Aracıların büyük zulmü altında ezilmektedir. Ucuz kredi sıkıntısı içinde bulunmaktadır. Küçük esnaf, mallarını piyasada değerlendirmek imkânından da yoksundur. Yıllık geliri ortalama 4 - 5 bin lira civarındadır.

Emeğiyle yaşayan sınıf ve zümrelerin panaromasını tamamlamak için Devlet memurlarıyla müstahdemlerinden de söz açmak yerinde olur. 25 seneden beri Devlet kapısında hizmet eden dört çocuk babası bir memur ayda ancak 800 lira alır. Bu rakam memur vatandaşımızın hayat sıkıntıları hakkında öyle sanıyorum ki, kâfi bir fikir verecek güçtedir.

Sayın dinliyenlerim,

Hükûmetin icraatının muhasebesini yaparken gördük ki, hükûmet kendi kanatları arasında çelişme halindedir. Emekçi va-

tandaşların yaşayışları düzelmemiş, şartlar daha da ağırlaşmıştır. Şimdi hükûmetin iktidara gelirken üzerine aldığı bir vazife karşısındaki tutumunu açıklamak istiyorum. 27 Mayıs'ın getirdiği Anayasa ileri bir Anayasadır. Demokrasiyi ve sosyal adaleti gerçekleştirecek hükümler ihtiva etmektedir. Eksikleri vardır. Ama tarihî seyri içinde bu Anayasa, tarihimizin en ileri Anayasasıdır. Biz parti olarak bu Anayasaya sadakatla bağlıyız, eksiksiz uygulanması için mücadele ediyoruz. İşte bu Anayasayı uygulamak vazifesiyle iktidara gelmiş olan hükûmet, maalesef Anayasamızı eksiksiz, tastamam uygulamıştır denilemez. Bir kere muhalefette iken on yıl Anayasaya, demokrasiye aykırı kanunları kaldıracağını söyleyerek muhalefet yapan C.H.P. iktidara geldikten sonra bu kanunlardan bir tekini yürürlükten kaldırmamıştır. Yalnız kendi mallarının gaspını Anayasa hükümlerine aykırı bularak dâvâ açmış, geçenlerde Anayasa Mahkemesince iddia kabul edilmiş ve hüküm yürürlüğe girmiştir. Oysa, Anayasaya aykırı kanunları yürürlükten kaldırmak hususunda, Anayasamızın 8'nci maddesi hükûmete açıkça vazife yüklemiştir:

> «Hiçbir kanun Anayasaya aykırı olamaz. Anayasa hükümleri yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlıyan temel hukuk kurallarıdır.»

Bu demektir ki, hükûmet her şeyden önce Anayasanın temel hükümleriyle bağlıdır ve kanunlarımızdaki Anayasaya aykırı maddeleri kaldırmak için teşebbüse geçmek zorundadır. Ne yazık ki, hükûmet tarafından iki yıldan beri bu yolda tek bir adım atılmış değildir. Bundan başka Anayasayı tastamam uygulamış olmak için altı ay ve iki senelik vadeler içinde çıkarılması gereken kanunlardan hiçbiri çıkarılmamıştır. Hattâ Anayasanın geçici yedinci maddesinin değiştirilmesi bile bahis konusu olmuştur. Yani hükûmet Anayasanın açık emrine riayet etmemiş, kendisine vecibe yükleyen maddeyi değiştirmek yollarını aramıştır. Bunun kuvveden fiile çıkmamasını temenni ederiz.

Demek oluyor ki hükûmet, ekonomik politikası ile de, Anayasayı uygulamak politikası ile de geniş yurttaş kitlesinin itimadını ve sevgisini kazanacak bir imtihan geçirmemiştir. Emekçilerin hayat sıkıntılarına karşı hükûmet sadece plânlı kalkınma edebiyatı ile cevap vermektedir. Evet, kalkınmanın başka yolu yoktur. Kalkınma plânla olacaktır. Plânsız adım atılamaz.

Bizim gibi geri kalmış toplumlarda değil, çağdaş uygarlığın en ileri basamağında bulunan memleketler için de plâna ihtiyaç vardır. Plânlı kalkınma yapacağız demek, sadece malûmu ilân etmektir. Plânlı kalkınma politikasında unutulmaması gereken iki şart vardır:

1 — Plânın gerçekten demokratik bir ortamda, yani plânın emekçi yurttaşların ve vatandaşların kontrolu altında serbest tartışma ile hazırlanması,

2 — Bizim gibi geri kalmış memleketlerde hazırlanan plânın emekten yana olması şarttır.

Arkadaşlar,

Plân hazırlanırken, hedef emekçi vatandaşımızın yükünü hafifletmek, onu çağdaş uygarlığın nimetlerine bir an önce kavuşturmaktır. Plân finansmanının da emekçi yurttaşların menfaatleri ön plânda tutularak sağlanması gerekir. Oysa bizim plânımız, iki şartın hiç birine uygun düşmemektedir. Ne hazırlanışı, ne de hedefleri emekten yanadır. Plân tasarı halinde iken yalnız işveren temsilcileri çağrılmıştır. Gider ayak işçi sendikalarının temsilcileri de davet edilmiştir. Fakat büyük halk çoğunluğunun oyuna başvurulmamıştır. Bugün plânın finansmanı için, yeni yatırımlara para bulmak için, kamu sektöründe beliren açıkları, emeği ile yaşayan emekçilere yüklemek yolu tutulmuştur. Bir milyar üç yüz milyon tutarında açığı kapamak için tekel maddelerine yapılan zamları, emekçi ve dar gelirli vatandaşlar ödiyecektir. Şimdi aynı miktarda açığın da vergi zamları ile gene emekçi vatandaşa ödetilmesi söz konusudur. Böyle bir plânı emekçi büyük kitlelerin destekleme çabası göstereceği elbet ki, düşünülemez. Düşünülmemesi doğrudur. Çünkü plânın, bugünkü tatbikatı ile % 7 kalkınmayı sağlıyacağını kabul etsek bile, millî gelirin bölünüşünde beş yıl sonra farklı bir sonuç elde edilmiyecektir. Bugün millî gelir dağılışı ne kadar adaletsiz ise, beş yıl sonra da aynı ölçüde adaletsiz olacaktır. Uzmanların yaptığı incelemelere göre, bugün büyük toprak ağaları ve şehirli müteşebbisler, ki genel nüfusun % 1'ini teşkil ediyorlar, millî gelirden % 32,8 bir pay alıyorlar. Beş yıl sonra aynı mutlu azınlık, yani ağalar ve şehirli müteşebbisler, bu kez millî gelirden % 31,8 pay alacaklar, yani hisselerine düşen payda hissedilir bir azalma olmayacaktır. O halde sosyal adaletin gerçekleşmesi için bu dağıtımın kökten değişmesi lâzımdır. Millî gelirin % 61,5'ini genel nüfusumuzun % 98'inin bö-

lüşmesi son derece adaletsizdir, ama plân buna değinmiyor, çünkü plân emekten yana değildir.

T.İ.P. plânlı ekonomiden yanadır. İktidara gelirse plânlı bir ekonomik kalkınma yolunda yürüyecektir. Hazırlayacağı plân da, her şeyden evvel emekçilerin yararına, yani halkın % 98'inin yararına olacaktır. Herkes millî gelirden emeğine göre aylık, ücret alacaktır. Sosyal adaleti mutlaka, ama mutlaka gerçekleştireceğiz.

Sayın dinliyenlerim,

Emeği ile yaşayanlarımızın bu belirtmeye çalıştığım ağır yaşama şartlarını önümüzdeki yıllarda daha da ağırlaştıracak bir olay da olageldi: Hükûmet Avrupa Ortak Pazarına katıldı. Bu katılışı bir bayram havası şeklinde gösterilmeğe çalışıldı. Biliyorsunuz, parti kongrelerinde böyle meselelere değinilmez. Oysa dış politika meseleleri bizim günlük hayatımızla doğrudan doğruya ilgilidir, ona kesin etkiler yapar.

Ortak pazar nedir?

Bir gümrük ittihadıdır. Altı Avrupalı devlet - Batı Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg - arasında yapılmıştır. Bu devletlerin hepsi ileri sanayi memleketleridir. Anlaşma metnini okursanız, ortak pazarın onlara göre biçilmiş bir elbise olduğunu anlarsınız.

İktisat ilminde belirtilmiş bir kanundur ki, geri bir iktisadi birimle ileri birimler aynı birlik içinde münasebete girişirlerse geri olan iktisadi birim ötekilerin boyunduruğu altına düşer. Bu değişmez kanuna (kutuplaşma) deniyor. Türkiye nasıl bir topluluk? Az gelişmiş bir memleket. Ötekileri ileri sanayi memleketleri. Millî gelirleri yüksek, ticaretleri gelişmiş, üretim kökleri son derece yüksek seviyeye ulaşmış olan altı devletle ortak pazar münasebetine girişecek Türkiye'nin durumu nereye varacaktır? Türkiye bir tarım memleketidir. Gelişmemiş bir topluluktur. Politikada da, sanatta da geridir. Hele ekonomi alanında Türkiye o memleketler seviyesine ulaşamamıştır. Ötekiler ise, hepsi endüstri toplumlarıdır. Ekonomi temelleri makineye, endüstriye dayanır. Tarım topluluğu olan Türkiye'de ise, 43.000 traktöre rağmen üretim büyük ölçüde kara sapanla yapılır. Araçların çoğu ilkeldir. İşte bu durumda olan iki grup toplum bir tek gümrük ittihadında birleşirlerse, Türkiye ileri gitmez, daha da geri kalır. Bu hususta inceleme yapmış tarafsız profesörlerimiz var. Örneğin liberal ekonomiye taraftar Besim Üs-

tünel, Ortak Pazar etüdünde bu katılmanın ekonomimiz üzerinde kötü, olumsuz ve zararlı sonuçları olacağını kabul ediyor.

Biz Ortak Pazar'a girecek olursak kâğıt sanayiimiz tehlikeye düşecektir. Şeker sanayii daha kötü duruma inecek, azot sanayii ise rekabete dayanamıyacak, Demir - Çelik sanayiimiz mahvolacaktır. Biliyorsunuz Ortak Pazar'a girince onların bağlı oldukları çelik ve kömür birliğine de katılmamız gerekecektir. Onların fiyatları ile bizim çelik ve kömür fiyatlarımız rekabet edemiyecektir. Devlet de herhangi bir müdahalede bulunamıyacaktır. İtalyanın kuzeyindeki küçük ve pahalı istihsal yapan tesisler gibi bizim çelik ve kömür endüstrimiz de kapılarını kapamak zorunda kalacaktır.

Bizim endüstrimizin yüzde doksan beşi küçük esnafın elindedir. Torna ile plânya ile çalışarak yedek parça imâl eder. Bu küçük sanayii Ortak Pazara girişimiz yüzünden mahvolacaktır. Bunların yanı sıra şöyle bir sonuç da doğacak:

Küçük ve orta ziraî işletmeler, büyük toprak sahiplerinin temerküz faaliyetleri karşısında daha hızlı bir tempo ile yok olacaklardır. Köylü ve toprak işçilerimiz, Ortak Pazara girmemiz yüzünden daha kesif ölçüde şehirlere hicret edecekler, bir süre için, yani Avrupa sanayii krize girmediği sürece, işçi vatandaşlarımızdan bir kısmı Avrupa sanayiinde kötü şartlarla da olsa iş bulabileceklerdir. Böylece kısa süre sonra bize çok lâzım olan emek gücümüzün büyük bir kısmını harcamış, heba etmiş olacağız.

Sayın dinleyenlerim,

Bizim Ortak Pazara katılmamızın asıl büyük zararı sosyal yapıda sebep olacağı büyük değişikliktedir. Bir süre geçipte Ortak Pazara tam üye olarak katıldığımız zaman aracı tüccar zümresi büyük bir üstünlük sağlayacak, toprak ağaları, kapitalist işletmeciler haline gelecektir. Sanayici sınıfların tasfiyesine mukabil, geri karakterini muhafaza etmek üzere memleketimiz gene ithalâtçı durumunda kalacaktır. Bazı maksatlı kimselerin Ortak Pazara katılmamızdan tahmin ettiklerinin tam tersine olarak Avrupalılaşmaktan çok daha uzaklara düşeceğiz. Evet arkadaşlar, bu vesile ile işaret edeyim ki, Ortak Pazara girmemiz lüzumunu savunanlar, böylece Avrupalı olacağımızı, pazara üye olmazsak mutlaka demir perde gerisine düşeceğimizi ileri sürüyorlar. Bu iddia çocukcadır. Gülünçtür.

Sayın dinleyenlerim, demin Ortak Pazar hakkında maruzatta

bulunurken bunların sadece altı devletten ibaret olduğunu belirtmiştim. Avrupa'da sadece altı devlet yoktur. Finlandiya, İsveç, Norveç, İsviçre, İspanya, İngiltere, Portekiz Ortak Pazar üyesi değildirler. Avrupalı olmanın şartı her şeyden evvel Avrupalı gibi üretim yapmaktır. Yani sanayi memleketi olmaktır. Avrupalı olmanın şartı Avrupa ilim, sanat ve kültürüne sahip politik müesseseler vücuda getirmektir. Anayamızın demokratik hükümlerine taban tabana zıt kanunları yürürlükte tutmaktır Avrupalılık.

Sayın dinliyenlerim,

Sabrınızı tükettiğimin farkındayım. Bu çok önemli konuları Egenin pırlantası olan İzmir'de açıklamada büyük fayda görüyorum. Arzettiğim durum karşısında çare nedir? Maalesef koalisyon hükûmeti Türkiye'yi bugünkü ortamda geri kalmış memleketler arasındaki yerini muhafaza etmek çabası içindedir. Anayasanın gerektirdiği büyük reformları yapmayı düşünmemektedir. Sosyal Adaleti gerçekleştirememektedir. Bizim için en büyük mesele Türkiye'yi geri kalmış tarım memleketi vasfından kurtarmak, millî ekonomisini endüstri memleketi yüzeyine çıkarmaktır.

Bunun için Türkiye'de ilk yapılması gereken iş gerçek bir toprak ve tarım reformudur. Yani evvelâ topraksız köylüyü topraklandırmak, onları büyük toprak sahiplerinin boyunduruğundan kurtarmak, onları verimli tarım araçları ile donatmak. İlk yapılacak şey budur. Tarımda ilerleme sağlanırken memleketin temel yapısını endüstriye doğru kaydırmak; bunu gerçekleştirmek elbetteki serbest teşebbüs yoluyla mümkün değildir. Özel sektör verimsiz çalışma zorunda olan endüstri kollarına para yatırmaya hevesli görünmez. Öyle ise bunu kim yapacak, hangi kuvvet tahakkuk ettirecek? İktidara gelen partiler böyle bir işe girişme heveslisi görünmüyorlar. Bu partiler, aralarındaki çatışmalara, kavgalara rağmen ayni sosyal sınıfların menfaatlerini savunuyorlar. Hepsi de memleketimizdeki büyük toprak ağalarının, büyük sermaye sahiplerinin yararına çalışıyorlar. Nerden biliyoruz bunu? Deminden beri arzettiğim millî gelirin adaletsiz bölünüşü bunun en kesin delilidir. Adaletsiz bölünüş sadece mutlu bir azınlığın yararınadır. Bunun sorumluluğu elbet C.H.P. nin, D.P. nin 27 Mayıstan sonra kurulan diğer partilerindir. Çünkü bunların hiç biri iktidara geldikleri zaman millî gelirin bölünüşünde değişiklik yapmadılar. Tersine bu ada-

letsiz bölünüşü yeni Anayasaya rağmen devam ettirmeye çalıştılar. Öyle ise beklediğimiz değişikliği, köklü reformları kimlerin eliyle yapacağız? Şüphesiz sizlerin. Koluyla çalışarak yaşıyan vatandaşların eliyle olacaktır. TİP sizlerin partinizdir. Reformları emekçi vatandaşların el ve oy birliğiyle meclise giren üyelerimiz yapacaktır. Arkadaşlarım, Türkiye İşçi Partisi doğrudan doğruya emekçi vatandaşlar tarafından kurulmuş bir partidir. 1961 yılında 12 sendikacı tarafından kurulmuştur ki tarihimizde ilk defa görülen bir olaydır. İşçi Partisinin tüzüğünde şöyle bir hüküm var: Bütün alt kademelerinden merkez komitesine kadar vazife almış partili arkadaşların yarısından bir fazlası mutlaka emekçidir, işçidir, köylüdür, ırgattır. Öbür yarısı kimdir? Ömrünü işçiler için feda etmiş aydınlardır. Emekten yana toplumculardır.

Sayın Dinleyenlerim, o aydınların durumunu da unutmamak lâzımdır. Onların kazançları da kalifiye bir işçinin kazancından fazla değildir. Ortalama olarak yıllık kazançları 5-6000 lira civarındadır. Mahallî seçimlere Türkiye İşçi Partisi bu görüş ve anlayışla giriyor. Partimizin seçimlere katılması da Cumhuriyet tarihinde bir inkılâptır. Şimdiye kadar böyle hiç bir parti seçim mücadelesinde görülmemiştir. Milletin yüzde doksan dokuzunu teşkil eden emekçi vatandaşları sinesinde toplayan, millete gerçekten hizmet edeceğini bütün açıklığı ile söyleyen bir parti seçimlere ilk defa katılıyor. Yolumuz çetindir. Merkez ilçe bilânçosunu okurlarken duydunuz: Sadece 87 lira toplanmış. Fakir bir partiyiz. Fakir partinin işleri de güç olur. Türlü engellerle karşılaşacağız, parasızlık yanında hücumlara, iftiralara, korku ve vehim yaratma teşebbüslerine maruz kalacağız. Fakat saflarımıza katılanların yürekleri o kadar temiz, istikbalden o derece umutları tamdır ki, her fedakârlığa katlanıp güçlükleri yeneceklerinden eminiz.

Güzel, mutlu günler, mutlaka sizlerindir, eli nasırlı vatandaşlarımındır.

SEÇİMDE OYUNA GELME [1]

İşçi, köylü, küçük esnaf, aylıklı, ücretli yurttaş,
Emekli, dul, dar gelirli kardeş,
Atatürkçü toplumcu aydın,
Halktan, emekten yana olan yurttaş.

17 Kasımda seçim var. Gene oy vereceksin. 1946'dan beri partiler senin oylarınla iktidara gelip senin oylarınla iktidardan düşüyor. Eevt, iktidar senin oylarınla el değiştiriyor. Ama şu var ki, iktidar senin oylarınla el değiştirdiği halde, senin durumunda bir değişiklik olmuyor: 1946'da ne durumda isen, bugün de ayni durumdasın. Hatta dünya ilerlediği ve Türkiyenin millî geliri de bir miktar arttığı için, bu günkü durumun 1946'dakinden geri sayılır. Herhalde toplumun az da olsa artan servetinden senin payına düşen miktar artmadı, azaldı.

Yaşama seviyen son derece düşük... İnsanca yaşamak denmez seninkisine... Evin ev değil, işin iş değil, üstelik o işini de kaybetmek korkusu içindesin. İşsiz kalanlarınızın sayısı yıldan yıla artıyor. Eline geçen para, para değil; bir tencereyi zor kaynatıyorsun. Yarı aç yarı toksun... Üstünde yok, başında yok; pırtılar içindesin. İçme suyun yok, yolun yok, ışığın yok, yakacağın yok. Hastane, doktor, ilâç, bakım yok. Kendin cahil kaldın, çocuğunu da okutamıyorsun. Sinema, tiyatro, saz, konser

[1] **Türkiye İşçi Partisi 1963 Kasımında yapılan mahalli seçimlere ilk defa girdi ve radyo ile Türk halkına hitab etme olanağını kazandı. TİP. Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar radyolarımızda ilk defa halka sınıfsal nitelikli bu, seçim konuşmasiyle hitabetti.** DERLEYENLER

sana göre şeyler değil. Geziler, sana göre şeyler değil. Öz yurdunda, üvey evlât gibisin.

Emeği ile yaşayan yoksul yurttaş!..

17 Kasımda gene seçim var. Sen gene oy vereceksin. 1946'dan beri verdiğin gibi... Ama bu sefer oyunu vermeden bir yol düşün. Düşün, neden öz yurdunda üvey evlât gibisin?

Seninle basit bir hesap yapalım. Gelmiş geçmiş iktidarların sana hizmet edip etmediğini, senden bu güne kadar oy almış olanların, senden yana olup olmadıklarını ortaya koyacak rakamlara, birlikte bir göz atalım:

Millî gelir, yani milletçe bir yılda meydana getirdiğimiz saf değer, 52 milyar liradır. Bunun % 33'ünü, yani 17 milyarını, nüfusun sadece % 1'i yani 300 bin kişi alıyor. Türk milletinin % 99'unu teşkil eden 29 milyon 700 bin kişinin payına da, 35 milyar lira düşüyor. Demek ki ortalama bir hesapla, arslan payını alan 300 bin kişiden her biri, yılda 56 bin lira gelir sağlarken; 29 milyon 700 bin kişiden her biri de, yılda sadece 1146 lira gelir sağlıyor. Üstelik yoksul yurtaş, gelirin arslan payını alandan, iki kat fazla vergi ödüyor.

Bu haksız, bu adaletsiz durum 1946'dan beri böyle sürüp gider. Şu halde senin oylarınla iktidara gelenler, hangi partiden olurlarsa olsunlar, hiç bir vakit senden yana olmamışlar, seni korumamışlardır. Çünkü, bu adaletsiz durumu yoksul halk yararına düzeltmek için, gerekli çabayı göstermemişlerdir.

Emekçi yoksul yurttaş!

Partini seçerken, oyunu kullanırken, bu gerçekleri hatırdan sakın çıkarma!

Politika, ekmek dâvâmızın, yaşama, daha iyi yaşama yolundaki çabalarımızın en bilinçli şeklidir. Sana demokrasiyi yanlış bellettiler. Demokrasi çok parti rejimidir, dediler. Elbette bir bakıma demokrasi bu demektir. Ama partilerin çoğalması ve iktidarın seçimle el değiştirmesi, sadece bu kadarı, bir memlekette demokrasinin gerçekten var olduğunu göstermez. Bu partilerden bir kısmının emek sahibi yoksul yurttaşı temsil etmesi, onun haklarını savunması da gerektir. Emekten yana, derneklerin, gazetelerin, dergilerin bulunması da gerekir. Gerçekten hür sendikaların bulunması gerektir.

İnsan haklarının, gerçekten teminat altında olması da gerektir. Sosyal adaletin, sosyal güvenliği gerçekleştiren bir düzenin kurulmuş olması da gerektir. Çünkü demokrasi, her şeyden

önce yurttaşın, en geniş anlamda, insanca yaşamasını sağlayan bir rejimdir.

Anayasamızda belirtildiği gibi, demokrasinin var olması için yurttaşın, maddî ve manevî varlığının gelişmesine engel olan politik, ekonomik ve sosyal, bütün tutucu kuvvetlerin zararsız hale getirilmesi şarttır.

Batı demokrasilerinde, rejime sosyal bir öz kazandırmak için gerekli olan bütün bu işleri, başta işçi partileri olmak üzere, emeği temsil eden, emekten yana olan sosyal kuvvetler, yani kendi varlığının bilincine kavuşmuş ve teşkilâtlanmış olan halkın kendisi başarır. Böylece Batı Demokrasisi, bir sosyal denge rejimi olarak karşımıza çıkar. Batı Demokrasilerinde, esas olarak iki çeşit parti karşı karşıyadır. Biri gelenekleri, imtiyazlı durumları, sermaye çevrelerinin menfaatlerini temsil eder... İnsanlar arasında bir çeşit eşitsizliği savunur gibi görünür bu partiler... Bunların karşısında bir de çalışan halkın menfaatlerini savunan, tutucu geleneklere, imtiyazlı durumlara, eşitsizliğe karşı koyan, ilme, gelecek mutlu günlere, insanın ölümsüzlüğüne inanan, partiler vardır. Emeği, yoksul halkı, sosyal adaleti, insan haysiyetini temsil eden partiler...

Örnek olarak İngiltere'yi ele alırsak, İngiliz muhafazakâr partisi, birinci çeşit partilerdendir. İngiliz İşçi Partisi de, ikinci çeşit partilerden sayılır. Gazeteler, dernekler, dergiler, sendikalar, yani partiler dışındaki sosyal kuvvetler, bu iki uç arasında kutuplaşırlar. Böylece bu sosyal kuvvetler karşılaşması, toplumda boyuna dönüşüp değişen, fakat tarihî akış içinde daima emekten yana gelişen, bir denge meydana getirir.

Politik demokrasi dediğimiz rejim, temeldeki bu dengeyi yansıtır. Şu halde iktidarın seçimle el değiştirmesi, muhalefetin iktidarı denetlemesi, Anayasanın hâkimiyeti, insan hakları gibi, sosyal adalet gibi temel prensipler, ancak bu takdirde gerçek anlamlarını kazanırlar. Üstelik, emekten yana olan bütün sosyal kuvvetlerin Anayasa teminatı altında bulunması da şarttır.

Bütün söylediklerimizden dolayı, bizde demokrasi kurma yolunda ilk ciddî teşebbüs, 1946 da değil, 12 işçinin Türkiye İşçi Partisini kurmalariyle, 13 Şubat 1961'de yapılmıştır.

Emek sahibi yurttaş! Dar gelirli yoksul kardeş! Atatürkçü, toplumcu aydın!

Türkiye İşçi Partisi senin kurduğun, yüzde yüz aşağıdan yu-

karı kurulmuş, ilk partidir. Senin biricik öz partindir. Senin haklarını, hürriyetlerini; senin menfaatlerini savunmaktadır. Ve sen milletin %99'unu teşkil ettiğin için Türkiye İşçi Partisi senin menfaatlerini savunmakla, Türk milletinin en yüksek menfaatlerini savunduğunu iyice bilmektedir. Ve şunu da iyice bilmektedir ki, Türkiye'yi çağdaş uygarlığa kavuşturacak olan asıl kuvvet, senin inanlı ve şevkli çabandır. Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisinin yöneticileri ve adayları işçidir, köylüdür, küçük esnaftır, dar gelirli yurttaştır ve halkla iş ve kader birliği etmiş Atatürkçü toplumcu aydınlardır.

Türkiye İşçi Partisi adaylarına oy vermekle, ilk defa olarak senden olanlara, yani kendine oy vermiş olacaksın. Ve ilk defa olarak, meclislere kendin girip, yurt işlerinde doğrudan doğruya söz ve karar sahibi olmak fırsatını bulacaksın.

Demokrasiye yürekten inanmış yurttaş!

Anayasanın uygulanmasını isteyen yurttaş!

Türkiye'nin maceralara sürüklenmesini istemeyen yurttaş!

Çok ciddî bir politik buhran içinde olduğumuz gizlenemez. 1946'dan beri demokratik rejim temele oturtulamıyor. Aynı sosyal yapıda olan partiler, demokrasiyi boş bir biçim işi olarak görüyorlar. Demokrasiyi sosyal özünden boşaltarak uygulama çabası tam bir iflâsla sonuçlanmış ve 27 Mayıs ile beraber, sosyal ve ekonomik meseleler yüzeye çıkmış olmasına rağmen, hâkim sınıflar ve politikacıları demokrasiyi gene boş bir biçim işi olarak yürütmekten vazgeçmiş görünmüyor.

Tarihsel gelişmemizde ileri bir adım sayılması gereken ve bunca umutlarla yürürlüğe giren yeni Anayasamız, bir türlü eksiksiz, tastamam uygulanmak istenmiyor.

Anayasayı uygulamak görevi ile iş başına gelen koalisyon hükûmetleri, Anayasaya bağlılıklarını her fırsatta tekrarladıkları halde, gerçekte Anayasayı ihmal etmişlerdir. Çünkü Anayasaya aykırı kanunlar hâlâ yürürlüktedir. Anayasanın çıkarılmasını emrettiği kanunların çoğu da hâlâ çıkarılmamıştır. Yurttaşın politik sosyal ve ekonomik hakları, düşünce, inanç, haberleşme ve basın hürriyetleri, ilim hürriyeti, hâlâ Anayasa inancası, teminatı altında sayılamaz. Ve hâlâ hükûmetlerin istekleri ile sınırlıdır.

Muhalefet yıllarında Anayasaya, demokrasiye aykırı kanunlar üstüne bunca fırtınalar koparmış olanlar, bugüne kadar Anayasaya, demokrasiye aykırı kaç kanunun iptalini istemişlerdir?

Temel haklarımızı çiğneyen, düşünce hürriyetlerini, inanç ve ilim hürriyetlerini, sendika hürriyetlerini ve daha nice haklarımızı yok edercesine sınırlayan, antidemokratik kanunlardan kaç tanesi hakkında iptal dâvâsı açmışlardır?

Bu şerefli ödevi samimiyetle ve gücünün üstünde bir gayretle eksiksiz yerine getiren, yalnız Türkiye İşçi Partisi olmuştur.

Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günden beri bir anayasa savaşı veriyor. Anayasanın tastamam, savsaklanmadan uygulanmasını ısrarla istiyor. Anayasanın sözüne ve özüne uymayan davranışlara karşı duruyor. Bütün bunlar anayasa rejiminin, demokrasinin gerçek teminatının, ne tarafta olduğunu gösteren açık olaylardır.

Şurasını asla unutmamak lâzımdır ki, içinde bulunduğumuz demokrasi buhranı, ancak Türkiye İşçi Partisinin varlığı ile ve onun halk kitlelerini uyarması, bilince kavuşturması ve teşkilâtlandırması ile çözümlenebilir. Çünkü Demokratik Anayasa Rejiminin gerçek koruyucusu, uyanmış halk kitlelerinin kendisidir.

Emek sahibi yurttaş, yoksul kardeş!

Senin insanca yaşama şartlarına kavuşman, sadece millî gelirin hakça bölünmesi ile gerçekleştirilemez. Türkiye adam başına millî geliri en düşük olan ülkelerden biridir. Şu halde millî geliri hakça dağıtırken, aynı zamanda milli gelirin hızla arttırılması gerekmektedir. Bunun için topraksız veya yeteri kadar toprağı olmayan köylü ailelerinin hemen topraklandırılması, toprağı verimle işleyecek teknikle donatılması; ve millî ekonominin ağırlık noktasının devlet eliyle tarımdan sanayiye kaydırılması; millet zararına işleyen dış ticaret, bankacılık ve sigortacılık rejimlerinin, millet yararına çalışır hale getirilmesi, eğitim seferberliği, hekimliğin sosyalleştirilmesi, bir ölüm kalım dâvâsı olarak karşımıza çıkıyor. Ancak bu işlerin başarılabilmesi için, toprak ağalığı sisteminin ve sömürücü kazanç sisteminin daha önce zararsız hale getirilmesi gerekiyor. Meselenin can noktası burada.

Bunu kim, hangi sosyal kuvvetler başaracak?

Bu sorunun cevabı bizce açıktır. Gerekli reformları, Türkiye'nin çağdaş uygarlığa ulaşması için gerekli olan dönüşümleri, işçisi, köylüsü, küçük esnafı, aylıklısı, ücretlisi ve Atatürkçü toplumcu aydını ile, ancak emek sahibi halkın kendisi ba-

şarabilir. Başka hiç bir sosyal kuvvet bu devrimleri başaramaz. Çünkü emek sahibi yoksul halktan başka, bu devrimlerin başarılmasında doğrudan doğruya menfaatleri olan, hiç bir kuvvet yoktur. Emek sahibi halkımızın, Atatürkçü, toplumcu aydınlarla el ele, bir an önce seçimleri kazanarak Büyük Millet Meclisinde, Türkiyenin de kendisinin de kaderine sahip çıkmasından ve mutlu yarınları hazırlayacak reformları, köklü dönüşümleri, kendi elleri ile gerçekleştirmesinden başka çıkar yol yoktur; ve olamaz.

Ekonomik ve sosyal ilerleme, toplum yapısının değişmesi ile olur. Bu işi de ancak halkın içinden çıkmış, halka uyarıp teşkilâtlayan, yepyeni bir parti başarır; Türkiye İşçi Partisi, işte bu beklenen partinin ta kendisidir. Tarihimizin ileri akışının mirascısı olan Türkiye İşçi Partisi aynı zamanda bu ileri akışın itici kuvvetidir de...

Emek sahibi yoksul yurttaş!

Bugünkü iktidar senin dertlerine 5 yıllık kalkınma plânları ile çare bulunacağını ileri sürüyor. Elbette ki plânlarla kalkınacağız. Ama bunun iki şartı var: Birincisi, plân halk için ve demokratik usullerle hazırlanmış olmalıdır. İkincisi, plân halkın iştiraki ile ve onun denetimi altında uygulanmalıdır. Eldeki plân son şekliyle, bu iki şartı da yerine getirmiyor. İleri sürüldüğü gibi %7'lik bir büyüme hızının elde edileceği farz edilse bile, bu, emek sahibi yoksul halkımızın yaşayışında elle tutulur bir değişiklik, bir iyileşme meydana getirmiyecektir. Millî gelir beş yıl sonra da, bugünkü gibi haksız ve adaletsiz ölçülerde dağıtılacaktır.

Evet, her şeyden önce, halkın güven ve sevgisini kazanmak gerekiyor. Kalkınma da, plânın başarısı da, buna bağlı. Çünkü, özellikle bizim gibi geri kalmış toplumlarda biricik ileri ve ilerletici kuvvet halktır. Biz malî sermaye yönünden yoksul, emek sermayesi yönünden zenginiz. Şu halde kalkınma ve ilerlemek için, emek sermayesini verimli harekete geçirmek başlıca amacımız olmalıdır. Ama böyle bir iş, hele Türkiye gibi halkı, yukarıdan gelen her şeye güvensizlikle bakan bir toplumda, halkın güveni kazanılmadıkça hiç başarılabilir mi?

İşçi, köylü, küçük esnaf, aylıklı yurttaş. Emekli, dul, dar gelirli kardeş!

Atatürkçü, toplumcu aydın!

Halktan, emekten yana olan, demokrasiden yana olan yurttaş!

Kendi kaderini de, Türkiye'nin kaderini de değiştirmek elindedir. Oyunu artık gerçekleri görerek, bilerek kullan! Oyunu senden olan, senden yana olanlara, Türkiye İşçi Partisine ver. Ve yarın kendin iktidara gelerek yıllardır özlediğin demokrasiyi tam mânâsıyla gerçekleştir:

Anayurdumuzda artık mahrumiyet bölgeleri kalmasın! Yurttaşlarımız arasında gereksiz bölünmeler yapılmasın! Anayasa prensipleri unutularak yurttaşlar arasında Türk, kürt, arap, çerkes, lâz diye; sünni, alevi diye; müslim, gayrımüslim diye; yurttaşlık haysiyetini kırıcı durumlar yaratılamasın! Ve milletimiz kardeşçe dayanışarak yıkımanın mutluluğuna bir an önce kavuşsun!

Yurttaşlarım!

Türkiye İşçi Partisi adına hepinizi yürekten sevgiyle selâmlarım.

SOSYALİZM AYNI ZAMANDA BİR HAYAT FELSEFESİDİR [1]

TİP'in yaptığı kongreleri izleyen partisiz vatandaşlar diyorlar ki «Biz çok kongreler izledik. Bu kadar seviyeli bir kongreye raslamadık.» Bu, partinin oluşundan geliyor. Başka kongrelerde küfürler savruluyor. Bizim kongremizde hiçbir şey olmuyor.

Bizim partinin programı, memleket gerçeklerinin ilim açısından değerlendirilişinden elde edilmiş sonuçlardır. Kongremize seviye veren unsur, emekçi kardeşlerimizin kongremizde çoğunlukta bulunmasıdır.

Sevgili kardeşlerim, Toplumculuk sadece bir teknik mesele değildir. Toplumculuk bir hayat telâkkisi, bir toplum anlayışı felsefesidir. Bu felsefe, emeğin bütün değerlerin üstünde sayılması ve emeğin sömürülmesine son verilmesi felsefesidir.

Sömürülenler insanlığını kaybetmiş, kendi kendine yabancı düşmüş insanlardır. Binaenaleyh emeğinin mahsulü ile çekişme halindedir: Çabası kendisine yabancıdır. Çalışma şartlarını kendisinin dışında tayin ederler. Çalışma kendisine zehir olur. En güzel tarafımız bize yabancılaşmış olur.

Toplumculuğun asıl amacı işte bunu önlemek, insanın kendi kendisini bulmasını sağlamaktır. Millî gelirin daha hakça bölünmesi ve üretim araçlarının kamulaştırılması gibi hususlar da amaçtır ama, vasıta olan amaçlardır. Toplumculuğun esas amacı ahlâkî bir amaçtır. Bunu da ancak toplumcu insanlar getirirler.

Arkadaşlar toplumculuğu, T.İ.P. li olmayı, her şey gibi her

---

[1] **5 Temmuz 1964 günü Çankaya (Ankara) TİP ilçe kongresinde Aybar bir konuşma yaptı.. Bu konuşmanın basına verilen özetini sunuyoruz.**

gün biraz daha fazla öğreneceğiz. Hergün, ölünceye kadar yeni şeyler öğreniriz. Öğrendiğimiz bilim de her gün yenileşir. Binaenaleyh biz de T.İ.P.'li olarak hergün biraz daha iyi partili olacağız. Memleket gerçeklerini hergün biraz daha iyi göreceğiz, memleket gerçeklerini biraz daha iyi değerlendireceğiz. Büyük çoğunlukla memleket gerçeklerini göremiyen halka ineceğiz. Ve ona memleket gerçeklerini göstereceğiz.

Tenkitleriniz her bakımdan olumlu oldu. Yalnız bu toplulukta biz sadece parti içi meseleleri görüştük. Bizim gibi emekçi bir partinin kongresinde başka şeylerden de bahsedilmelidir. Partimizde memleket gerçekleri aşağıdan alınır ve kademe kademe yukarı gelir. Her kademeden sonra bu yukarıda birleşir. Orada bir senteze varır. Buradaki karar en uygun karardır. Memleket meseleleri parti açısından kongrede görüşülmeli ve bir karara varılmalıdır. Teklif varsa sunulur ve bu teklif her kademede tartışılarak bir karara varılır. Bu karar İl kongresinde tartışılır, merkeze gider. Merkez de nihaî kararı verir ve parti bu yolda yürür. Bundan sonraki kongrelerde parti içi meselelerinin yanı sıra memleket meselelerinin de tartışılmasını ve teklifler halinde üst kademeye ulaştırılmasını dilerim.

Türkiyemizde bir rahatsızlık göze çarpıyor. Toplumumuz yıllardan beri bu rahatsızlık durumunda. İşlerin yürümediğini gösteren bir rahatsızlık var. Bunu elle tutulur bir örnekle söyliyebiliriz: İki yaşında bir çocuğa bir elbise yapılsa, çocuk büyür ve elbise aynı kalırsa, bu elbise çocuğu kapsamaz olur. Mutlaka yeni bir elbiseye ihtiyaç vardır.

Nüfus artıyor. İş alanı yok. Yani elbise dar. Toplumun ihtiyaçları artıyor. Bunu karşılamak lâzım gelir. Bunun için de sanayileşmemiz şarttır. Halbuki millî gelirimizin yüzde 40'ı ilkel unsurlarla yapılan tarımdan elde ediliyor. Türkiye yıllardan beri geri bir tarım memleketi olarak kalıyor. Ve Türkiye'de bir ağalık sistemi sürüp gidiyor. Bu sistem geçmiş asırlardan kalma bir sistem. Feodal sistemdeki gibi köylüye angarya yükleniyor. Meselâ hâlâ yurdumuzun bâzı yerlerinde ağanın ahırlarını mutlaka köy kadınları temizler ve bunlar karşılıksızdır. Bu düzenin devam etmesi Türkiyenin ağır sanayi memleketi haline gelmesini önlüyor. Türkiyenin bir de şehirli ağaları var. Bunların en büyük kısmını tüccarlar, bankacılar, sigortacılar teşkil ediyor. Demek ki Türkiyenin gelişmesini bir taraftan köy

ağaları, bir taraftan şehirli ağaların direnmesi durduruyor. Bir taraftan nüfus artıyor, bir taraftan Türkiyenin medeni ihtiyaçları artıyor. Fakat mevcut ekonomik sistem buna çâre bulamıyor. Anayasamız «Türk milleti tasada, kıvançta ve umutta ortaktır, bölünmez bir bütündür» demiştir. Milli gelirimizin yüzde 10'una, 5 milyar 400 milyon liraya her yıl 5 bin kişi el koyuyor. Bu 5 bin kişinin kazancı böyle olunca anayasamızın istediği gibi tasada, kıvançta ve umutta bir olmamız imkânsızlaşıyor. Bunun için milli geliri hakça bölüşmemiz lâzımdır. Anayasamız bir takım ekonomik kollarda da vatandaşa iyi yaşayacak bir ücret verilmesini, herkesin sağlığının garantiye alınmasını, herkesin işi-gücü olmasını öngörüyor. Mutlak toprak reformu yapılmalıdır, diyor. Yeteri kadar toprağı olmayan vatandaşa toprak verilmelidir diyor ve plânlama müessesesi kurulsun, beş yıllık plânlar yapılsın diyor.

Anayasamıza aykırı kanunların hepsi yürürlüktedir. Halbuki anayasanın 8. maddesi «Hiçbir kanun anayasaya aykırı olamaz» diyor ve anayasa hükümleri Meclisi, yâni teşri organı, hükûmeti, yâni icra organını, mahkemeleri yani kaza organını ve bütün vatandaşları doğrudan doğruya bağlıyan hükümlerdir, diyor.

Anayasanın 132. maddesi hakimlerin evvelâ anayasa hükümlerine, sonra kanun hükümlerine, sonra hukuk prensiplerine ve sonra da vicdanına göre karar vereceğini emreder.

Anayasanın 47. maddesinde lokavttan bahis olmadığı halde lokavt kanunu çıkarılmıştır. Anayasamızın gerekçesinde lokavtın herhalde bir hak olmadığı açıkça belirtilmiştir. Halbuki ismi üstünde olarak lokavt kanunu çıkmıştır. İlk tasarlanmış şeklinde değil, şurası burası kırpılmış bir plân elde kaldı. O da uygulanamıyor. Yatırımların eksiksiz yapılması şarttır, reformların yapılması şarttır.

Çok sevgili kardeşlerim, Türkiye'yi çağdaş bir medeniyete ulaştırmak, çocuğa yeni bir elbise yapmak lâzımdır. Böyle bir elbiseyi kim yapar? Ona yıllarca elbise yapmıyan mı, yoksa bizzat kendisi mi? Çocuk yeni elbiseyi bizzat yapıp giyecektir. Büyüyen çocuk halkımızdır. Yalnız Türkiye gibi geri kalmış bir toplumda, insiyatifi ellerinde bulunduranlar bu durumu ilelebet sürdürmek isterler. Bunun için ilk iş emekçi kardeşlerimizi uyandırıp haklarına sahip etmektir.

Memleketimizin ilerlemesi için demokratik ortamın mut-

laka kurulması lâzımdır. Bunu da emekçi halkımızın kendisi kuracaktır. Halbuki bugün büyük çoğunlukla halkımızın anayasamızın kendisine tanıdığı haklardan yoksun bırakıldığı görülmektedir. Bunu son seçim bir kere daha ortaya koydu. Halk oyunu kime vereceğini, kime vermesi lâzım geldiğini bilmelidir. Son seçimlerde halkımız, gelenekçi büyük partilere iltifat etmediğini ortaya koydu. 1961 yılında 100 seçmenden 79'u sandık başına gitti. 1964 yılında 100 seçmenden sadece 60 seçmen sandık başına gitti. İstanbul'da ise ancak 100 seçmenden 40'ı sandık başına gitti. Şimdi Türkiye İşçi Partili olarak hepimize düşen vazife halkın bu uyanışını - ki halk uyanmıştır- daha ileri götürerek anayasanın verdiği haklara sahip çıkmasını sağlamaktır. Toplumculuğun gayesi insanı daha üst plânda bir hürriyet içinde insanlığa kavuşturmaktır.

Biz yalnız maddî bakımdan yoksul değiliz, manevî bakımdan da yoksuluz. Manevi bakımdan yoksulluğumuzu haklarımıza sahip çıkmakla gidereceğiz.

Kardeşlerim, bizim gücümüz bütün karşı taraf gücünün topuna birden üstündür. Bizim gücümüz hakkın bizden taraf olmasından doğuyor. Çünkü ahlâk bizle beraber, çünkü hak ve ahlâk bizle beraber.

Biz fırtınada denize açılmış bir geminin içindeyiz. O fırtınayı yeneceğimizi biliyoruz. Çünkü gemimiz sağlam, çünkü pusulamız var elimizde. Fırtınalar bize cesaret verir. Her fırtınayı atlayışta çok daha güçlüyüz, çok daha inançlıyız.

Hepinizi candan selâmlarım.

KANUNSUZLUK HEP SAĞDAN GELMEKTEDİR [1]

Aşırı sağ ve aşırı sola karşı tedbirler alınacak gibi sözde tarafsız ve sureti haktan görünen demeçlerden sonra hükûmet, son yayınladığı bildirisi ile gerçek tutumunu ortaya koymuştur. Aşırı sağ teşekküller ve kişiler tiyatro, sinema, açık oturum ve parti kongresi basmaktan cana kast edici taşlı sopalı saldırılara kadar uzanan hareketlerle Anayasayı ve kanunları düpedüz ve tekrar tekrar çiğnerken, aşırı sağ yurt sathında apaçık kol gezerken, hükûmet aşırı sol, hatta açıkça komünist olmakla, suçlandırmak istediği ve kimliğini bir türlü açıklamadığı mevhum teşekkül ve kişilere karşı tedbir almağa kalkmaktadır.

Türkiyede aşırı sol, komünist kimdir, nedir? Nerede, ne zaman Anayasaya, kanunlara aykırı hareketlerde bulunmuştur? açıklanmıyor. Bu güne kadar nerede kanunsuz, memleketin asayişini bozan hareket olmuşsa bu hep aşırı sağdan gelmiştir ve gelmektedir. «Kanunlarla sağlanmış hak ve hürriyetler hürriyet rejimini ortadan kaldırmak için kullanılamaz» şeklindeki mugalata mantıksızlığın ta kendisidir. Çünkü, bir kerre, kanunlarla sağlanmış hak ve hürriyetler kullanılıyorsa, kanunlara uygun hareket ediliyor demektir. Buna karşı tedbir almak diye bir şey olamaz: ancak kanunsuz baskı ve terör tedbirleri söz konusu olabilir. İkincisi, kanunların sağladığı hürriyetleri, bu hürriyetleri kullanarak ortadan kaldırmak mümkün değildir. Bu da ikinci bir safsatadır. Nitekim kanunların sağladığı hürriyetleri ortadan kaldırmak isteyen sağ teşekkül ve kişiler

---

[1] **Hükûmetin aşırı akımlarla ilgili olarak yaptığı açıklama üzerine TİP Genel Başkanı Aybar'ın, basına verdiği demeçtir (14 Temmuz 1964).**

bunu yapabilmek için kanun dışına çıkmak, zorba hareketlere, kaba kuvvete baş vurmak zorunda kalıyorlar.

Hükûmete şunu da hatırlatmak isteriz ki, toprak, gelir dağılımı ve vergi sistemi bu denli adaletsiz olan bir memlekette zümre ve sınıf ayrılıkları fiilen vardır ve Anayasanın bu yönde öngördüğü reformlar yapılmadığı için bu ayrılıklar gittikçe de derinleşmektedir. Anayasa hak ve hürriyetlerini tastamam uygulamadığı, gerekli reformları yapmadığı için bu durumdan en başta hükûmet sorumludur. Yine hatırlatmak isteriz ki, sınıf esası üzerinden dernek ve parti kurmak 1946'dan beri kanunun tanıdığı bir haktır. Milletin büyük çoğunluğunu teşkil eden emekçi halkımızın Anayasa teminatı altındaki hak ve hürriyetlerini, Anayasanın öngördüğü reformları savunmak, iç ve dış sömürücülere, Anayasayı uygulamak istemiyenlere karşı vaziyet almak, «toplumu sınıf kavgasına itelemek» değil, tam tersine memlekette gerçek huzuru, güvenliği, halkın mutluluğunu sağlamaya çalışmaktır. Türkiye İşçi Partisi bu nitelikte bir Partidir; apaçık bellidir ki, hükûmet, aşırı sola karşı tedbir almak bahanesi ile Türkiye İşçi Partisini hedef tutmaktadır.

Aşırı cereyanlar hakkındaki hükûmet bildirisinin arkasına gizlenen maksat açıktır: Taşlı sopalı saldırılarla saf dışı edilemeyen Türkiye İşçi Partisi, kanunlar zorlanarak seçim dışı bırakılmaya çalışılacaktır.

Savcılar Ankara'ya davet edilmiştir. Bunlara Türkiye İşçi Partisi hakkında kovuşturma açmaları için direktif verilecektir Bu direktife uyularak, Türkiye İşçi Partisi Merkezlerinde ve Partililerin evlerinde araştırma yapılacak, sosyalizme dair her kitabevinde bulabileceğiniz kitaplar suç delili diye toplanacak ve gerici basında olay bir solcu komplonun meydana çıkarıldığı şeklinde manşetlerle verilecektir. Ve belki de Türkiye İşçi Partisi kapatılma istemi ile Anayasa Mahkemesine sevkedilecektir. Türkiye İşçi Partisini seçim dışı bırakmak, olmazsa seçim şansını azaltmak için AP çoğunluğundaki hükûmetin düşündüğü tedbirler bunlar olsa gerek.

Böyle bir oyun 1965 Türkiyesinde oynanamaz. Türkiye İşçi Partisi gibi emekçi halkımızın biricik temsilcisi olan ve yolunun üzerine serilmiş türlü türlü engelleri aşarak seçime girmek hakkını kazanmış bir partiyi, bu gibi tertiplerle seçim dışı bırakmaya kalkışanlar başarısızlığa uğrayacaklarından başka, gerçek maksatlarını da açığa vurmuş olacaklardır.

AP çoğunluğundaki bu hükûmet bir aşırı sağ hükûmettir. Tarafsız değildir. Devlet işlerini yürütmekteki aczi bir yana, böyle bir hükümetle seçime gidilemiyeceği artık iyice ortaya çıkmıştır. Taşlı sopalı saldırılara karşı tedbir düşünmediğini açıklayan, fakat seçime girme hakkını kazanmış bir partiye karşı «tedbirler» düşündüğü anlaşılan bugünkü hükûmete güvenmiyoruz. Hükûmet kendi kendini yitirmiştir. Çekilmesi tarihi bir zorunluluktur. Yerine seçime katılma hakkını kazanmış bütün partilerin eşit sayıda verecekleri bakanlardan kurulacak bir SEÇİM KABİNESİ getirilmelidir. Bu da tarihi bir zorunluluktur.

Biz hükûmetin sayın üyelerine şunu hatırlatmak isteriz ki bir zamanlar (tahkikat komisyonu) kurmuş olanlar da Anayasayı, Hürriyetleri Korumak iddiası ile hareket ettiklerini söylerlerdi.

Anayasayı, demokrasiyi dürüst uygulayınız. Türkiye'de Demokrasi Rejimi işleyecektir. AP ve CHP gibi partiler karşısında fakir emekçi halkı temsil eden Türkiye İşçi Partisi de bulunacak ve hızla gelişecektir. Ve Anayasa teminatı altında gelişecektir. 27 Mayıs Anayasası, emekçi halktan yana, Türkiye İşçi Partisinden yana ise, ki öyledir, tarihin bu hükmüne karşı zorlamalarla, «tedbirlerle» durulamaz. Durulamaz, çünkü bunlara kimse kanmaz. Anayasaya gitikçe daha çok sahip çıkan halkımızla yurdun bütün sağlam kuvvetleri, Anayasa dışına düşmüş olanların karşısına bütün güçleri ile çıkarlar.

Bir kerre daha kesin olarak şunu söyleyeyim ki, Türkiye İşçi Partisinin Anayasaya sahip çıkmasından, Atatürkçülüğe, 27 Mayısa içtenlikle bağlı oluşundan ve hızla gelişerek seçime girme hakkını kazanmasından ürken, çılgına dönen iç ve dış sömürücüler Türkiye'de daha uzun zaman at oynatamıyacaklardır. Çünkü Türkiye'yi çıkmaza sürükleyen sorunları, toprak ağalığı sistemi ve yabancıya aracılık eden kökü dışarıda sermayecilik sistemi ile çözmek mümkün değildir. Anayasanın ön gördüğü reformlar mutlaka gerçekleştirilecek ve Türkiyemiz petrolünden dış politikasına kadar her işinin efendisi, tam bağımsız uygar, mutlu bir ülke olacaktır.

24 TEMMUZ BİR PROTESTO GÜNÜDÜR [1]

Türk işçisini, işverenin nüfuz ve hakimiyeti altında tutmak istiyenlerin, İşçi Bayramı olarak ilân ettikleri 24 Temmuzu, biz BİR PROTESTO GÜNÜ olarak kabul ediyoruz. 24 Temmuz Türk işçisinin Protesto günüdür, çünkü Anayasadaki İşçi Hakları: Grev Hakkı, Toplu Sözleşme Hakkı, Hür Sendikalar kurma hakkı gibi Temel Haklar, Sendikalar Kanunu ile, Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Kanunu ile, 24 Temmuzda sınırlanmış, kısıtlanmıştır. Çünkü 24 Temmuzda, Anayasaya aykırı olarak işveren lokavtla donatılmış, ona işçiyi ailesi ile birlikte işsizliğe, açlığa mahkûm edebilme yetkisi tanınmıştır.

Hayır! 24 Temmuz bir Bayram Günü değildir. 24 Temmuzu bir Bayram günü olarak göstermek isteyenler, Türk işçisine bütün Medeni Hakların verilmiş olduğunu ileri sürenler, şunu iyice bilsinler ki, Türk işçisi hakları için, yani demokrasi için, yani emekçinin de yurd işlerinde söz ve karar sahibi olması için, en az 120 yıldır mücadele etmektedir. Türk işçisi haklarını topluca savunmaya tâ 1845 yıllarında başlamış, bilinen ilk grevini 1872 yılında yapmıştır. Demokrasi son bir tahlil ile halkın bilinçlenmesi, BİR NUMARALI YURDDAŞ DURUMUNA YÜKSELMESİ demek olduğuna göre, Türk İşçi Sınıfı, halkımızın ilk bilinçlenen ve teşkilâtlanan parçası olarak, yurdumuzda demokrasinin hiç şüphesiz öncülüğünü yapmış olanların başında gelir.

Türk işçisine, emekçi halkımıza sadaka gibi hak verdiklerini

---

[1] **Bir kısım sendikalar ve onların üst kurullarının, Anayasaya aykırı olan 274 ve 275 sayılı Sendikalar ve Grev kanunlarının Resmi Gazete'de çıktığı günü İşçi Bayramı olarak kutlama ya karar vermeleri üzerine Mehmet Ali Aybar'ın yayınladığı bildiridir.**

sananlar şunu iyice bilsinler ki, yeni Anayasamıza İşçi Hakları girmişse, yeni Anayasamız Demokrasiyi, Sosyal Adaleti kabul etmişse, yeni Anayasamız Sosyal Devlet kavramını getirmişse, bütün bu nimetler Türk işçisinin, emekçi halkımızın istibdad devrinden bu yana hiç dinmeyen medenî mücadelesi ile elde edilmiştir.

İşçi Bayramı, Türk işçisinin, yoksul köylü kardeşi, toplumcu Atatürkçü kardeşi ile ve bütün emekçi kardeşleri ile el ele oylarını başkalarına değil, kendi kendilerine vererek iktidara geldikleri gün ilân edilecektir. Sahte bayramlarla, Türk işçisi aldatılamaz.

KIBRIS TEZİMİZ [1]

Genel Yönetim Kurulumuzun bu üçüncü olağan toplantısı, çok nazik günlere rastlıyor. Dünden beri toplantı halinde bulunan Genel Yönetim Kurulumuzun, Türkiye'nin yüksek menfaatlerine en uygun, emekçi halkımız için en doğru olan yola ışık tutacağına inanıyorum. Genel Yönetim Kurulumuza başarılar diler, Türkiye İşçi Partisi ve şahsım adına hepinizi saygı ile selâmlarım.

Kıbrıs Meselesi

Değerli dinleyicilerim,

Kıbrıs buhranı tehlikeli bir evrede. Başbakan, Büyük Meclisteki üç gün önce yaptığı konuşmada, her an Adaya askerî müdahalenin gerekli olabileceğini ve olayların bizi hızla bir Türk - Yunan savaşına sürüklediğini söyledi. Başbakanın durumu olduğundan daha kritik göstermek istemiş olabileceği hesaba katılırsa da, bu korkunç bir ihtimaldir. Ancak savaş patlamadıkça, bütün ümit kapıları kapanmış olmıyacağına göre, buhrana barışçı yoldan bir çözüm bulmak için, son dakikaya kadar inatla uğraşılması, bize kutsal bir vatan ve insanlık borcu olarak görünüyor.

Kanlı olayların başladığı geçen Aralıktan beri, Kıbrıs buhranı önce İngilterenin, sonra da Amerikanın müdahalesi sağlanarak çözülmek istendi. Yıllardır Amerikanın şemsiyesi altında dünyanın gerçek görünüşünü görmez hale gelmiş devlet

---

[1] **6 Eylül 1964 günü Ankara'da yapılan Türkiye İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu toplantısının açık celsesinde Genel Başkan Mehmet Ali Aybar, dış politika ile ilgili olarak bu konuşmayı yaptı.**

adamlarımız, buhranı bir NATO meselesi haline getirecek olurlarsa, sihirli değneği ile Amerikanın anlaşmazlığı hemen, hem de Türkiye lehine çözüvereceğini sandılar. «İkinci Küba» tezi, hâlâ soğuk harp yıllarının klasik şeması içinde düşünen devlet adamlarımıza, dahice bir buluş gibi göründü.

Fakat hep bildiğimiz gibi ne Amerika, ne de öteki NATO devletleri, bu dahice buluştan heyecanlanıp, Türkiye'yi destekler duruma geçmediler. Açıklanan Acheson plânından öğrendik ki, Türkiye'ye küçük bir menfaat tanımasına karşılık, Amerika Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasına, yâni «Enosise» taraftardır. Üstelik buhranın NATO açısından ele alınması, Makarios'a Sovyetler'den, Mısır'dan yardım isteme fırsatını verdi ve tarafsız devletlerin Makarios'u büsbütün desteklemelerine yol açtı. Böylece Amerikanın müdahalesinden sonra, Kıbrıs buhranı daha karmaşık, daha çetin bir hal almıştır.

Kıbrıs buhranının altında emperyalizmin çıkarları yatmaktadır

Değerli dinleyicilerim,

Kıbrıs buhranını, emperyalist çıkarlarını korumak isteyenlerin yarattığı ve körüklediğinde şüphe yoktur. Yüz yıllarca yan yana, aralarında önemli anlaşmazlıklar olmadan, her halde birbirinin boğazına sarılmadan yaşamış olan Kıbrıslı Türk ve Rumların, 1955'den sonra, yani İngilterenin Kıbrıs'tan çekilmesini zorlıyan şartlara açıkça karşı koyamıyacağını anlaması üzerine, birbirlerinin düşmanı kesilivermiş olmaları, bir tesadüf sayılamaz. Gerçekten de, Süveyş'i kaybedince, Ortadoğudaki çıkarlarını gözetip korumak bakımından, Kıbrıs İngiltere için bir kat daha önem kazandı. Ve İngiltere Adayla ilişkilerinin büsbütün kesilmemesi için, sömürgelerine bağımsızlık verirken başvurduğu klâsik tedbirlere, burada da baş vurdu: Kıbrıs'ın sömürge statüsünü değiştirmeden önce, Türkiye'yi Kıbrıs'ın kaderi ile ilgilenmeye çağırdı. Bir yandan da kendisiyle savaşan Rumların karşısına Türkleri çıkartıp, kendisi geride kaldı. O günlerden sonra, Kıbrıs'ta hedefi artık İngiltere olmıyan bir anlaşmazlık konusu ortaya çıkmıştı.

Şimdi bir de Amerika işe karışmıştır. Biraz önce işaret edilen ihtilâtlardan başka, müdahalenin ne gibi olumsuz gelişmelere yolaçacağı, ayrıntılarıyla kesin olarak elbet bu günden

kestirilemez. Ancak Ortadoğuda yıllardır kâh açık, kâh kapalı olarak devam eden, İngiliz- Amerikan rekabetinin alevleneceğini ve bundan ne Türkiye, ne Yunanistan, ne de Kıbrıslı Türk ve Rum cemaatleri yararına sonuçlar çıkmıyacağını tahmin etmek zor olmasa gerektir.

Yalnız ilgililerin katılacağı bir konferans

Bütün bunlar, bir çözüm bulunabilmesi için, anlaşmazlığın önce emperyalist devletlerin nüfuz ve etkileri dışına çıkarılmasının şart olduğunu ortaya koymaktadır. Kıbrıs buhranı emperyalist çıkarlara hizmet ettiği müddetçe, bir kör düğüm halinde kalmaya mahkûmdur. Bundan dolayı yalnız ilgili tarafların anlaşmazlığı kendi aralarında çözmeğe çalışmaları, bize tek makul yol olarak görünüyor.

Bize göre Türkiye, anlaşmazlığın doğrudan doğruya tarafları olan Yunanistan, Kıbrıslı Türk ve Rum cemaatlerini, ivedilikle bir yuvarlak masa konferansına çağırmalıdır. Gerçekten de Kıbrıs buhranı ile doğrudan doğruya ilgili olan taraflar: Türkiye'dir, Yunanistan'dır, Kıbrıslı Türk ve Rum cemaatleridir. Birleşmiş Milletler arabulucusunun da katılacağı bu yuvarlak masa konferansında, Türk ve Rum cemaatlerinin birbirinin hükmü altına girmeden, güvenlik içinde yaşamalarını sağlıyacak bir çözüm şeklinin bulunabileceğine inanmaktayız. Bir zamanlar Türkiye'nin savunduğu **emperyalizme karşı olma ve dünya barışına hizmet etme** ilkelerinden hareket edilecek olursa, konferansın başarıyla sonuçlanacağından şüphe edilemez.

Değerli dinleyicilerim,

Bugüne kadar izlenen ve bizi ancak savaşın eşiğine getirdiği anlaşılan bu bağımlı politika ile, Kıbrıs buhranının âdil ve dünya barışının lehinde olarak bir çözüme ulaştırılması beklenemez. Yepyeni bir dünya kuruluyor gözlerimizin önünde. Hem de yolunu Kurtuluş Savaşımızla ilk bizim açtığımız ve sonradan kaybettiğimiz yeni bir dünya. Kıbrıs ancak bu yeni dünyanın şartları içinde çözüme kavuşturulabilir. İlgililer arasında yuvarlak masa konferansı, yeni şartlara uygun bir tekliftir. Dünya kamu oyunda olumlu yankılar uyandıracak, Türkiyeye itibar kazandıracaktır.

Üçüncü Dünya Devletlerinin desteği

Emperyalizme karşı olan ve barışçı bir karakter taşıyan bu teklifi, «Üçüncü Dünya» devletleri, yani Asyanın, Afrikanın, Lâtin Amerikanın bağımsızlığa yeni kavuşmuş tarafsız genç devletleri, mutlaka sempatiyle karşılayacaklar, destekliyeceklerdir. Böyle bir desteği kazanmış olmak, —Unutulmasın ki, tarafsız devletler Birleşmiş Milletlerde oyların yarısından çoğuna sahiptirler— her şeyden önce Türkiyenin Kıbrıs politikasına esneklik getirecek, bağımsız davranmamızı kolaylaştıracaktır.

Hükümetin tarafsız devletlerin sempatisini kazanmak için bir takım teşebbüslere giriştiğini görüyoruz. Ve tabii seviniyoruz. Ancak bugüne kadar hep onları ezenlerle bir safta bulunmuş olan hükümetin, bu devrimci devletlerin sadece güzel sözlerle kazanılmayacağını da bilmesi gerekir. Emperyalistlerin dümen suyunda gitmek, hem de «Üçüncü Dünya» devletlerinin desteğini kazanmak mümkün değildir. Kıbrıs dâvâsını emperyalist nüfuz ve etkilerden kurtarma yolunda ileri sürdüğümüz teklifin, ayrıca bu bakımdan da önem taşıdığını, yani Türkiye'nin «Üçüncü Dünya» devletleri ile dostluk münasebetleri kurmasına yardım edeceğini sanıyoruz.

İngilterenin durumu

Yalnız ilgililerin katılacağı bir konferansın toplantıya çağrılması, Batı Dünyasınca da iyi karşılanacaktır. Her halde ne Amerika, ne de öteki NATO devletleri konferansa karşı cephe almıyacaklardır. Cephe aldıkları takdirde sömürgeci ve savaş kışkırtıcısı durumuna düşeceklerini bilirler. Batının İsveç, İsviçre, Fnlandiya gibi tarafsız devletleri ise, bu teklifi içtenlikle destekleyeceklerdir.

Bir İngilterenin tutumu kalıyor şüpheli. Adadaki üsleri dolayısıyla İngilterenin ilgili taraf olarak konferansa katılmak istemesi mümkündür. Oysa İngilterenin konferansa katılmasıyla, çözüm yolu daha başlangıçta tıkanmış olacaktır. Bunu mutlaka önlemek gerekiyor. Üsler konusu, sonra ele alınacak bir mesele olarak, konferans gündemi dışında bırakılacak olursa, İngilterenin konferansla ilgisi kesilmiş olur. Üsler meselesi, yuvarlak masa konferansı başarıyla sonuçlandıktan sonra ele alınır. Kaldı ki, İngilterenin Kıbrıs üzerinde ileri sürebileceği

bütün iddialar, sömürgecilik düzeninin kalıntıları mahiyetinde olduğundan, bugün dünya kamuoyu karşısında rahatlıkla savunulamaz.

İlgililer arası konferans teklifi, Sovyetler Birliği ve Doğu blokuna dahil devletler tarafından da desteklenecektir. Doğu Akdenizde Amerikan İngiliz emperyalizmlerine karşı bir hareket olarak değerlendirilecek böyle bir konferansa, Doğu blokunun cephe alması düşünülemez.

Akla gelen ihtimaller

Değerli dinleyicilerim,

Şu ihtimaller akla gelebilir :

Yunanistan veya Makarios'un veya her ikisinin birden, konferansa katılmayı reddedecekleri düşünülebilir. Yunanistan daha önce Türkiye ile müzakere masasına oturmayı reddetmemiş miydi? Bu zayıf bir ihtimaldir. Ne Yunanistan, ne Kıbrıslı Rumlar, dünya kamuoyunca desteklenen bir konferansa katılmayı reddedemezler. Aksi takdirde barışçı yollara sırt çeviren, hasis çıkarlarını bir oldubittiyle gerçekleştirmek peşinde olan kimseler durumuna düşerler ki, bunu ne Yunanistan, ne de Makarios göze alamaz.

İkinci bir ihtimal: Yunanistanla Kıbrıslı Rumların konferansa katılmaları, fakat meseleleri çıkmaza götürerek konferansı baltalamalarıdır. Bu da kolay değildir. Birleşmiş Milletler arabulucusunun da katıldığı, Dünya kamuoyunun ve özellikle tarafsız devletlerin duyarlıkla izlediği bir konferansta, kötü niyetle maksatlı davrananların ipliği çabuk pazara çıkar.

Kaldı ki, anlaşmazlık noktaları için, hakeme gidilmesi önceden şart koşulur. Böylece Yunanlılarla Rumlar Konferansı çıkmaza sürüklerlerse, mesele ya arabulucunun hakemliğine, ya da Yüksek Adalet Divanına gönderilir. Taraflar karara uymak zorundadırlar.

Son bir ihtimal de Yunanistanın ve Makarios'un konferansa katılmayı reddetmekle kalmayıp, Kıbrıslı Türkleri imha etmek veya sindirmek için zor kullanmaları, saldırıya devam etmeleridir. Bu takdirde yuvarlak masa konferansı teklif etmiş, anlaşmazlığı barışçı yollardan çözmek için sonuna kadar içtenlikle uğraşmış olan Türkiyenin ve Kıbrıslı Türklerin, haklarını artık

fiilen koruma zorunda kalmaları, dünya kamuoyunca bir meşru müdafaa hali sayılacaktır.

Netice:

Savaşın eşiğinde bulunduğumuz söyleniyor. Savaşı mutlaka önlemeliyiz. Kaldı ki, bugünkü şartlar içinde savaş meseleyi çözmiyecektir. Bilinmesi gereken bir başka nokta da, Kıbrıstа Türk ve Rum cemaatlerini birbirine düşman durumuna getirmiş olanların ve emperyalist çıkarlar peşinde koşanların, buhrana bir çözüm getirmiyecekleridir. Bütün bunları göz önünde bulunduran Türkiye İşçi Partisi, Türkiye, Yunanistan, Türk ve Rum cemaatleri delegeleriyle Birleşmiş Milletler arabulucusunun, vakit kaybetmeden bir konferans masası başında toplanmalarını, biricik çıkar yol olarak görmektedir.

Kıbrıs Buhranının Açığa Çıkardığı Bir Başka Gerçek

Değerli dinleyicilerim,

Kıbrıs buhranının bazı yan sonuçları da oldu. Bu yan sonuçlar, Kıbrıs buhranının, bir bakıma kendisinden önemlidir. Kıbrıs buhranı dolayısıyla Amerika ile münasebetlerimizin gerçek yüzü ortaya çıkıverdi. Halkımız öğrendi ki, Türkiye bağımsız bir politika izleyememektedir; Amerikaya bağımlıdır. Bunu öğrenmiş olmaktan halkımızın nasıl bir isyan duyduğunu hep gördük. Türk milleti bütünü ile bağımsız olmamızı, kişiliği olan bir dış politika izlenmesini istiyor. Hiç bir hükümet halkımızın bu isteğine karşı koyamaz. Kurtuluş Savaşı Türkiyesine yaraşır bir politikaya, Atatürk'ün Millî misakçı, kıskançlıkla «İSTİKLÂLCİ» politikasına mutlaka dönülecektir.

Ancak bu dönüşün sadece duygusal plânda kalan gösteriler, tepkilerle başarılamıyacağı da şüphesizdir. Bağımlı durumdan kurtulmak için, bu duruma nasıl, niçin düştüğümüzü bilmemiz gerekir.

Amerikan Yardımı

Kıbrıs buhranı dolayısıyla ortaya çıkan bağımlı durumumuzun, en az onyedi yıllık bir tarihi var. Bağımsızlığımızın üzerine düşen ilk gölgeler, Amerika ile imzalanan 12 Temmuz 1947 ve 4

Temmuz 1948 günlü yardım andlaşmalarıyla başlar. Daha sonra NATO andlaşması ve onunla ilgili olarak Amerika ile imzalanan ikili andlaşmalar, Türkiye'yi daha da bağımlı hale getirmiştir. Bir devletin bağımsız bir varlık olmasını sağlıyan temel haklar ve yetkiler yabancı bir devletin müdahalesine aslâ yer bulunmıyan faaliyet alanları, bu andlaşmaların Amerika'ya tanıdığı haklarla sınırlanmış, çiğnenmiştir. Bugün en önemli devlet ve hükûmet işlerimiz, Amerikanın denetî altında bulunmaktadır. Amerika, ekonomimizde, maliyemizde, iç ve dış işlerimizde, ve bunlar kadar önemli daha başka işlerimizde, ya dolaylı olarak, ya doğrudan doğruya, söz ve karar sahibidir. Hatta bu andlaşmalarda yer almıyan bir takım konular ve alanlar da, yavaş yavaş Amerikanın nüfuz ve etkisi altına girmiştir. İş hayatımız yani işçi meseleleri, bunların başında gelir. Geniş ölçüde yaptığı propagandalarla, Amerika millî kültürümüzü, sosyal münasebetlerimizi de geniş ölçüde etkilemektedir.

Bu andlaşmaların millî bağımsızlığımızla, egemenlik haklarımızla aslâ bağdaşmıyan hükümlerinden bazı örnekler verelim:

12 Temmuz 1947 ve 4 Temmuz 1948 tarihli anlaşmalarla, Türkiye, Amerika tarafından kendisine yapılacak yardımları «fiilen» ve yardım amaçlarına uygun biçimde kullanmayı kabul etti. Ayrıca bütçesini denkleştirmek, parasının değerini kararlı tutmak, dış ticareti sınırlayan engelleri kaldırmak, serbest rekabete zarar verecek teşebbüslerde bulunmamak; maden kömürümüzü Batı Avrupa memleketlerine, kromumuzu da yalnız Amerika'ya satmak gibi bir takım somut taahhütlere girişti. Bir kerre sırf bu çeşit taahhütlere girişmiş olmakla bağımsızlığımız zedelenmiş oldu. Bağımsız, egemen bir devlet bütçesini denk getirmeyi veya parasının değerini kararlı tutmayı veya dış ticaret rejimine, ekonomisine şu veya bu doğrultuyu vermeyi, bir başka devlete karşı taahhüt edemez. Etti mi, içişlerine bir yabancı devletin müdahalesini kabul etmiş, dolayısıyla bağımsızlığını, egemenliğini yitirmiş olur. Elbette bütçenin denk olması, para değerinin korunması, ekonominin ve dış ticaretin gelişmesi gereklidir. Ama bütün bu işler bağımsız, egemen bir varlığın kendisinin yapacağı işlerdir. Bağımsız, egemen olmak, zaten bu işleri kimseye danışmadan, kimseye hesap vermeden yapabilme yetkisi demektir.

Yardımı Denetleme Yetkisi

Fakat mesele bu kadarla kalmamıştır. Sözü edilen andlaşmalar, Amerika'ya bize yaptıkları yardımı «fiilen» ve yardım amaçlarına uygun olarak kullanıp kullanmadığımızı, Türkiye'de denetlemek yetkisini de vermiştir. Böylece bu andlaşmaların imzasıyla birlikte Ankaraya biri sivil, biri askerî, iki Amerikan misyonu yerleşti. Üyeleri diplomatik dokunulmazlıklara benzer imtiyazlarla donatılmış olan bu iki misyonun, hükûmetten bilgi istemek; yardımın amacına uygun olarak kullanılması için, hükûmete «tasviyelerde bulunmak; yardım işlerini yerinde gözetleyip, denetlemek» gibi yetkileri sayesinde, Amerika, fiilen her gün içişlerimize karışmak imkânını bulmuştur. Yardımların, savunma, güvenlik, ekonomi, maliye gibi, devletin temel faaliyet alanlarını kapsadığı düşünülecek olursa, bu müdahalenin genişliği hemen meydana çıkıverir.

Amerikanın yardım şartlarını değiştirmek ve dilediği anda yardımı büsbütün kesmek hakkına sahip olması da, Türkiye'yi manevî baskı altında bulundurmasına, her istediğini bize kolayca kabul ettirmesine yol açmıştır. Gerçekten de, her işi alacağı yardıma göre ayarlamış olan hükûmetlerimiz, sürekli olarak yardımın azalması veya kesilmesi psikozu içinde yaşamışlar, Amerikaya her kolaylığı göstermişler, ödün üstüne ödün vermişlerdir.

Nato ve İkili Sözleşmeler

NATO andlaşmasının ve İKİLİ sözleşmelerin imzalanması üzerine, durum gittikçe ağırlaşmıştır. Böylece Kurtuluş Savaşımız gelenekleriyle, Atatürk'ün dış politikasıyla son kalan bağlar da kopmuş, emperyalist devletlerin önderliğinde bir askerî blokta yer alan Türkiye, büsbütün bağımlı hale gelmiştir. Artık yalnız Türkiyenin yüksek çıkarlarına göre ayarlanan bir dış politika izlenemiyeceği kanısı, hâkim çevrelerimizde iyice yerleşmiştir. Türkiyenin çıkarları, Amerikanın çıkarları açısından değerlendirilmiş, Amerikanın çıkarına hizmet eden her şeyin, Türkiyenin de çıkarına olduğu kabul edilmiştir. Devrik iktidarın dışişleri bakanlığını da yapmış bir profesörümüzün küçük devletlerin bağımsız yaşayamıyacaklarını; ya Amerikanın, ya Sov-

yetlerin buyruğu altına girmek zorunda olduklarını; bizim de Amerikayı seçtiğimizi söylemesi, hâkim çevrelerimizde hiç bir tepki yaratmamış, bilinen, kabul edilen bir gerçek olarak karşılanmıştı.

Amerikan Üsleri ve Egemenlik haklarımız

Üstelik Amerikanın yurdumuzda NATO dışı askerî üsler kurmasına izin veren İKİLİ sözleşme, Büyük Millet Meclisinin onayından geçmeden yürürlüğe konmuştur. Bu üslerin kapısında egemenlik haklarımız durur. Kapının arkasındaki Türk topraklarında bir yabancının buyruğu geçer. Üslere ve dolaylarındaki Amerikan sitelerine, Türk kanunu, Türk memuru, Türk adliyesi giremez. Bu üslerde çalışan Türk işçisi, kanunlarımızın tanıdığı haklarını eksiksiz, tastamam kullanamaz; hakkını tam olarak alamaz. Dâvâ açar, ama Amerikalı işveren: «Ben Amerikan hükûmetiyim, egemen bir varlık olarak Türk mahkemesinin önüne çıkmam» der. Oysa özel hukuk münasebetine giren devletin, mahkeme önüne çıkması, devletler hukukunda genellikle kabul edilmiş bir kuraldır.

Bağımsız, egemen bir varlık olmak, milletin kendi kaderini yalnız kendisinin çizmesi demektir. Bu hakkın başında, savaşa barışa milletin kendisinin karar verme yetkisi gelir. Amerikanın yurdumuzda askeri üsler kurmasına izin verildikten sonra, bir oldu-bitti şeklinde her zaman savaşa girmemiz ihtimali belirmiştir. Hatırlanacağı gibi, 1960 Mayısında bu üslerin birinden havalanan bir Amerikan casus uçağı, Sovyet toprakları üzerinde düşürülmüştü. Bu olay savaşın başlamasına ve Türkiyenin ilk hedef olmasına yol açabilirdi. Oysa devrik Türk hükûmetinin bu uçuştan, ancak uçak düşürüldükten sonra haberi olmuş ve zamanın dışişleri bakanı, uçuşu yapan uçak Türk olmadığı için, Türkiyeye bir sorumluluk yüklenemiyeceğini söylemek hafifliğini göstermişti.

Bilindiği gibi, Osmanlı devleti Birinci Dünya Savaşına, tıpkı bunun gibi bir oldu-bitti sonucunda girmiştir. Bakanlar kurulu bir alman amiralinin komutasındaki iki zırhlının Rus limanlarını bombaladığını, iş işten geçtikten sonra öğrenmişlerdir.

Türkiye toprakları üzerinde, NATO'nun bile emrinde bulunmayan Amerikan üsleri durdukça, milli varlığımızın ve güvenli-

ğimizin her an tehlikede olduğu açık, açık olduğu kadar da korkunç bir gerçektir.

Türk Mahkemeleri Suçlu Amerikalıyı Yargılayamaz

Değerli dinleyicilerim,

Fakat hiç şüphesiz millî bağımsızlığımıza, egemenlik haklarımıza indirilen darbeler içinde, halkımızın elle tutarcasına gördüğü ve vicdanında duyduğu darbe, Amerikalı suçlular karşısında Türk Adliyesinin elini kolunu bağlıyan İKİLİ sözleşmenin hükümleridir.

6818 sayılı kanunla yürürlüğe konan bu sözleşmeye göre : **Amerikalıların ödev sırasında işledikleri suçlara, Türk Mahkemeleri bakamaz. Ve suçun ödev sırasında işlenip işlenmediğine, Amerikan makamları karar verir.** Yıllardır suç işleyen Amerikalıların ödevli oldukları ileri sürülerek, Türk Adliyesinin eline verilmediğini hep biliyoruz. Suç Türkiyede işleniyor; suça hedef olan Türk vatandaşıdır; suç, Türk kamu vicdanını zedelemiştir; fakat Türk mahkemeleri suçluyu yargılayamıyor; cezalandıramıyor.

Yüzyıllarca Adlî Kapitülâsyonların utanç veren acısını, kuşaktan kuşağa yüreğinde taşımış bir millet olarak, bu sözleşmenin altına imza koyanları asla affetmiyeceğiz.

Kurtuluş Savaşı Türkiyesinden bugüne

Bugünkü durumumuz bütün acı çıplaklığı ile işte budur. Bir yabancı devletin gözü, kulağı, eli, her yerde, her zaman hâzır ve nazırdır. Başbakanın ağzından öğrendik ki, Kıbrısa çıkarma yapmaya karar veren hükümet, — bu kararın yerinde olup olmadığı ayrı konudur — Amerikanın ihtarı üzerine, kararını uygulamaktan vaz geçmiştir. Hiç bir belge, hiç bir kanıt, hiç bir yorum, gerçek durumu başbakanın bu açıklaması kadar açık şekilde ortaya koyamaz: Türkiyemiz artık tam bağımsız, tam egemen olmıyan, Amerikaya bağlı bir devlettir.

Değerli dinleyicilerim,

Tarihin ilk millî kurtuluş savaşından doğan Türkiyemiz, bugünkü acıklı hale nasıl gelmiştir? Her şeyimiz, millî bağımsızlığımız, kalkınıp ilerlememiz, demokrasiyi yerleştirip yaşatma-

mız, sorunun cevabına ve bu cevaptan çıkartacağımız ibret dersine bağlıdır.

Milli kurtuluş savaşımız, ondan önce verdiğimiz savaşlardan hiç birine benzemez. Bu savaşa halkımız kimseden emir almadan, kendiliğinden başladı, kendisi için döğüştüğünü bilerek düşmanla savaştı. Milli bilince asıl bu savaşla ulaştık. Fakat milli kurtuluş savaşımızın bir başka özelliği daha vardır: Bu savaşta biz düşman ordularının arkasında olan bir sisteme, bir haksız dünya düzenine karşı da savaştık. O günlerin resmi belgeleri bu gerçeği belirtmektedir. Fakat milli kurtuluş savaşımızın bu özelliği, hiç şüphesiz en veciz ifadesini, Atatürk'ün hepimizin bildiği, şu unutulmaz sözlerinde bulmustur:

> «EFENDİLER! BİZ BU HAKKIMIZI MAHFUZ BULUNDURMAK, İSTİKLÂLİMİZİ EMİN BULUNDURABİLMEK İÇİN HEYETİ UMUMİYEMİZCE, HEYETİ MİLLİYEMİZCE BİZİ MAHVETMEK İSTEYEN EMPERYALİZME KARŞI VE BİZİ YUTMAK İSTEYEN KAPİTALİZME KARŞI, HEYETİ MİLLİYECE MÜCADELEYİ CAİZ GÖREN BİR MESLEĞİ TAKİP EDEN İNSANLARIZ.»

Demek ki biz, bundan 42 yıl önce bugünün anlamında bir milli kurtuluş savaşı verdik. Halkımız, emperyalizme karşı, sömürücülüğe karşı savaştı ve zafere ulaştı. Türkiye Cumhuriyeti böyle bir zaferin temelleri üzerine kuruldu. Savaştan sonra 15 yıl Türkiyenin dış politikası, Kurtuluş Savaşımıza yaraşır nitelikte olmuştur. Kıskançlıkla «istiklâlci», Milli Misakçı, her devletle fakat özellikle komşularımızla dostluk münasebetleri kurmayı amaç bilen barışçı bir politika izledik. Dış münasebetlerde tam eşitlik, karşılıklı çıkar aradık. Emperyalist devletlerle münasebetlerimizde, bunların artdüşüncelerini her zaman göz önünde tuttuk. Çok zor şartlar altında, binbir ihtiyaç karşısında, gene de ödün karşılığı dış yardımdan, krediden yararlanmayı düşünmedik. Osmanlı devletinin hazin âkibeti henüz hafızalarda, belleklerde taptazeydi.

Sosyal yapının değişmemesi

Değerli dinleyicilerim,
Yalnız ne var ki, politik bağımsızlığımızı temellendirecek

köklü dönüşümler yapılmadı, yapılamadı. Türkiyemizin sosyal yapısı, gene savaştan önceki haliyle kaldı: Gene toprak ağaları, gene aracı tüccarlar memleket ekonomisinde ve dolayısıyla sosyal hayatın tümü üzerindeki nüfuz ve hakimiyetlerini sürdürecek durumda kaldılar. Hemen zaferden sonra, 1923'ün başlarında toplanan İzmir iktisat kongresinde, Türkiye'nin özel teşebbüs yoluyla kalkınacağı kabul edildi.

Bu yanılgıya neden düşüldü? Bu sorunun cevabını aramak, bizi bu konuşmanın sınırlarından çok uzaklara sürükler. **Kısaca şu kadarını belirteyim ki, emekçi halkımızın örgütlenmiş bir kuvvet teşkil etmemesi, genellikle bu sonucu kaçınılmaz yapmıştır. Herhalde idareci kadrolarla halk arasında savaş yılları boyunca sürdürülmüş kardeşçe dayanışma, işbirliği ve yaşama koşulları arasındaki yakınlık, savaş bitince sona erdi. Halk köyüne, tezgâhına, işine gücüne döndü. Ve idareci kadro böylece boşlukta kalıverdi. Tabiî kimse bunun farkına varmadı. Yalnız Atatürk bu boşluğu sezinlemiştir. Halk Partisini, halkla idareci kadro arasında bir bağlantı olur düşüncesiyle kurdu. Ama kuruluşun yukardan aşağı olması kilit noktalarının, parti mekanizmasının orta sınıflara mensup kişilerin eline geçmesi ve genellikle idareci kadronun orta sınıflardan gelmesi, Kurtuluş savaşı Türkiyesinin kapitalizme yönelmesinde ve sonuç olarak bindiği dalı kesmesinde etkin olmuştur kanısındayız.**

Özel sektör eliyle kalkınma teşebbüsü büyük dünya buhranı patlak verene kadar devam etti. Sonra «asıl amaç özel teşebbüs yoluyla kalkınma olmakla beraber, özel teşebbüsün başaramadığı veya yapmak istemediği işlerin devlet eliyle yapılması» yani yoksul halkın sırtından özel sektörün desteklenmesi dönemine girildi. Hâlâ bu dönem içinde bulunuyoruz.

Zaferden sonraki ilk 15 yılda, Türkiyenin dış ticaret hacmi, yanılmıyorsam millî gelirin %9-10'u gibi yüksek bir seviyeye ulaştı. Esasını tarımsal ürünlerin teşkil ettiği ihraç mallarımız uygun fiatlarla müşteri buldu ve ihtiyaç duyulan endüstri malları ithal edildi. Bu durumdan ithalât ve ihracat yapan tüccar sınıfı ile, tarım ürünlerini yetiştiren büyük toprak ağaları sınıfı yararlanmış, özel sermaye birikiminin ilk mütevazi nüvesi böylece meydana gelmiştir.

Yüksek memurlar, müteahhitler ve sermaye çevreleri

Biraz önce belirttiğim gibi, büyük buhran bu dönemin sona ermesine sebep olmuştur. Devletin ekonomi hayatına müdahalesi üzerine, müteahhitler tabakası hızlı bir gelişme temposu içine girdi; ve buna paralel olarak, sermaye çevreleriyle en geniş anlamda görüş ve genel olarak çıkar beraberliği içinde bulunan yüksek memurlar tabakasının ekonomi hayatımızın yürütümü bakımından, önemi artmağa başladı. Böylece Türkiye'yi kapitalist sisteme yönelten etkenler, milli hayatta gittikçe yoğunlaşmış, ağır basar olmuştur.

Dış politikada ilk gerileme işareti

Değerli dinleyicilerim,

Atatürk ölene kadar, bu gelişmeler dış politikamızı etkileyemedi. İçerde sermayeci çevrelerin, devletin de desteği ile güçlenmesi, kıskançlıkla «istiklâlci» dış politikamızda bir rota değişikliği meydana getiremedi. Ancak Atatürk'ün ölümünden sonradır ki, ilk gerileme işaretleri belirmiştir: 1939'da İngiltere ve Fransayla ittifak ve yardım andlaşmasını imzaladık. O tarihe kadar izlenen ilkelerden, dış politikamızın temel hedefinden, henüz kesin olmamakla beraber, gene de ayrılan bu ilk adımımızdır. Türkiye bir zamanlar «istiklâlini emin bulundurmak için» savaşmış olduğu, kendisini «mahvetmek isteyen Emperyalizmle ve yutmak isteyen kapitalizmle» kader birliği etmeye hazırlanıyordu.

Tek parti rejiminin sonu

Bilindiği gibi ikinci dünya savaşının dışında kaldık. Fakat savaş yılları, emekçi halkımız için büyük darlık ve yokluk yılları olmuştur. Piyasadaki mal darlığı ve istifçilerin, karaborsacıların türlü spekülâsyonları, fiatları baş döndürücü bir hızla yükseltiyor, böylece halkın yoksulluğu daha da artarken, sermayeci çevrelerin servetleri, nüfuz ve hakimiyetleri katmerleşiyordu.

Savaşın bitiği günlerde durum şu idi: Türkiye dış borçlarını tamamen ödemiş ve önemli miktarda altın ve döviz stoku yapmıştı. Fakat tek parti rejimi içerde ve dışarda itibarını yi-

tirmişti. İktidarda olanlar yeni bir ideoloji, yeni bir dayanak peşindeydiler. İzledikleri politika Türkiye'yi yapyalnız bırakmıştı.

Sermaye çevreleri, kırtasiyeci devletçilik sisteminden şikâyetçiydi. Elbette gene devlet onları desteklemeliydi. Ama artık tekelci bir sistem içinde değil. Nimetlerin dağıtımında, sermayeci sınıflar, toprak ağaları, doğrudan doğruya söz ve karar sahibi olmak kararındaydılar. Bundan dolayı tekelci tek parti rejimine karşıydılar.

Halkla yakın münasebeti olmıyan ve orta sınıflara mensup aydınların büyük çoğunluğu da, tek parti rejimine karşıydılar. Bunların çoğu bilmeden, bir kısmı da bilerek, sermaye çevrelerinin çıkarlarını savunuyorlardı. Bu arada, özellikle eski Amerikan mandacıları liberal bir ekonomiye yönelmemiz ve her ikisi de hâkim sınıfları temsil edecek olan, iki partili bir demokrasi rejimini hararetle savunmaktaydılar.

Bir avuç toplumcu, gerçek Atatürkçü aydına gelince, halkla sürekli bağlar kuramamış, kuramadığı için de güçsüz kalmışlardı. Tek parti rejimi bütün ağırlığı ile asıl bunları ezmiş, susturmuştu.

İşçi sınıfımız, emekçi halkımız henüz sendikalar içinde bile örgütlenmiş değildi. Faşist İtalya'dan alınmış kanunlar, halkın örgütlenmesini yasaklamaktaydı. Tek parti ideolojisiyle bağdaşmayan politik, ekonomik, sosyal, felsefî her türlü fikir tartışmaları da yasaktı.

İlk sendikalar, partiler

Fakat gene de halkın ilerici potansiyel kuvvetidir ki, rejim değişikliği ile sonuçlanacak ilk hareketlere yol açmıştır. Halkın hoşnutsuzluğu biçiminde beliren bu henüz bilinçlenmemiş köklü dönüşümler isteği, aslında politik, ekonomik ve sosyal yönleriyle mevcut düzenin, üretici kuvvetlerin gelişip serpilmesini sağlıyacak niteliğini kaybetmiş olmasının bir sonucuydu. Elbise büyüyen vücudu artık saramıyordu, sıkıyordu. Gelişen vücude, rahatça hareket etmesine engel olmıyacak yeni bir elbise gerekti.

Bu objektif şartların etkilediği ve çeşitli yönlerden gelen, fakat hepsi de tek parti rejiminin son bulması doğrultusunda olan akımların gittikçe artan baskısı sonunda sendikaların, partilerin kurulmasını yasaklayan Cemiyetler Kanununun 9 uncu mad-

desi ve hükümete gazete kapatma yetkisi tanıyan Basın Kanununun 50 nci maddesi yürürlükten kaldırıldı. Zaten gerek içerde, gerekse dışarda artık dayanağı, itibarı kalmamış olan tek parti rejimini gömmek ve bir «demokrasi beratıyla» gene işbaşında kalma yolunu arayan C.H.P. yöneticileri de, önce karşı koydukları çok parti rejiminin savunucusu durumuna geçmekte gecikmediler. Ancak bu çok parti rejimi de, hâkim çevrelerin yararına olmalıydı. Köklü dönüşümlere her halde yol açmamalıydı. Toprak kanunu tasarısının meşhur 17 nci maddesi üzerinde kopan fırtına hâkim çevrelerin imtiyazlarına el sürdürmek niyetinde olmadıklarını ortaya koymuştu.

Kanunlarda yapılan değişiklik üzerine kurulan ve hızla gelişen işçi sendikaları, Sosyalist partiler ve toplumcu, gerçek Atatürkçü gazete ve dergiler, malûm silâhla yani komünistlik iddiasıyla kapatıldı. Böylece Amerikan mandacılarının istedikleri iki partili ve her ikisi de hâkim sınıfları temsil eden demokrasiye gidilmiş oldu. Ortada C.H.P. ve D.P. kaldı.

Sovyet istekleri, Amerikan yardımı ve din sömürücülüğü

Artık halkın hoşnutsuzluğunu bu iki parti kanalize etmeğe çalışacaktır. Tabii en kolay yoldan ve halka hiç bir şey vermeden. CHP.'nin 1947'de toplanan Kurultayı imam-hatip okullarının açılması ve bir İlâhiyat fakültesi kurulması konularındaki teklifleriyle, dinin politikaya alet edilmesi alanındaki yarışmayı hızlandırdı. Vatandaşın din inançları politika dışında tutulmalıydı. Yurdun çıkarları da, inançlara saygı duyulması da, bunu emretmekteydi. Ama vatandaşa hiç bir şey getiremiyecek durumda olanların, vatandaşı oyalamak, avutmak için yapacakları başka bir iş de yoktu. Vatandaşın karşısına çıkıp: «Sizi bu hale getiren biziz; sizi işsiz, topraksız, cahil bırakan biziz» diyemezlerdi. «Bu yurdun gerçek sahibi sensin, gel devleti sen yönet. Demokrası rejimi bunu emreder» de diyemezlerdi. Bundan dolayı, vatandaşın din inançlarını sömürme yolunu tuttular. Tabii DP, bu yarışmada CHP.'yi kolayca geride bıraktı.

Çok parti rejiminin doğum sancıları çekildiği sırada, hâkim çevrelerin ekmeğine yağ süren bir de dış mesele çıktı: Sovyetler Birliği Türkiye ile olan dostluk andlaşmasını feshetti ve Boğazlarla bazı Doğu illerimiz üzerinde kabul edilmez istekler ileri sürdü.

Bu istekler hâkim çevrelerin iki bakımdan işine yaramıştır: Gizli komünist faaliyeti iddialarıyla işçi sınıfımızın ve halkın bağımsız bir politik güç olarak örgütlenmesi önlenmiş, her çeşit ilerici, toplumcu düşünce boğulmuş ve baskı tedbirlerini kolaylaştıracak bir kuşku ortamı yaratılmıştır. İkincisi, dış tehlike ileri sürülerek, bağımsızlığımızla, egemenlik haklarımızla bağdaşmıyan Amerikan yardımı, halka bağımsızlığımızı korumamız için uzanan bir dost eli şeklinde gösterilmiştir.

Değerli dinleyicilerim,

Amerika Cumhurbaşkanı Truman Türkiye ile Yunanistana yardım edileceğini açıkladığı günlerde, faşizme karşı yanyana savaşmış müttefikler arasında, gittikçe derinleşecek ve bunların iki askerî blok kurmaları biçiminde sonuçlanacak olan anlaşmazlıklar, artık yüzeye çıkmış bulunuyordu. Amerikanın hâkim çevreleri Sovyetler Birliği ile savaşın er geç kaçınılmaz olacağı görüşünü savunuyorlardı. Coğrafya durumumuz bakımından Amerika gözünde önem kazanmıştık. Sovyetlere karşı savaşta Türkiye, Amerika için önemli bir stratejik nokta idi.

Amerikan yardımına yalnız toplumcular ve gerçek Atatürkçüler hayır dedi

Amerikan yardım teklifi, zamanın hükümeti, DP. muhalefeti ve sermaye çevreleri tarafından, coşkunlukla karşılandı. Amerikan mandacıları, mütareke yıllarındaki hulyalarının gerçekleştiğini görmekle, sonsuz bir sevinç içindeydiler. Hepsi de kendi hesaplarına büyük yararlar umuyorlardı bu yardımlardan. Bu kimisi için beklenen «demokrasi beratı», kimisi için iktidar yolunda dış destek, kimisi için de kârlı ortaklık imkânları idi. Buna yalnız toplumcular, gerçek Atatürkçüler hayır! dediler. Yardım şartlarını öğrenir öğrenmez, bütün güçleri ve çok sınırlı olan imkânlarıyla — bunların bütün imkânları haftalık bir iki gazeteden ibaretti — halkı uyarmaya, iyi niyetli vatandaşın gözünü açmağa çalıştılar. Amerikan yardımının boğazımıza geçirilmek istenen altın suyuna batırılmış bir esirlik zinciri olduğunu haykırdılar. Nedenlerini bunun, dilleri döndüğü kadar sayıp döktüler. Fakat bu sesler halkın kulağına daha ulaşmadan, boğuluverdi. Bu bir avuç yurtseverin gazeteleri kapatıldı, kendileri de hapse atıldı. Ama ne var ki, toprağı bulan tohum er geç mutlaka filiz veriyor. Bu gün gördüğümüz şu manzara,

şu GO HOME! diye haykırışlar, bundan tam onyedi yıl önce yükselen seslenişlerin büyümüş yankılarıdır.

Hâkim çevrelerin demagojisi

Hâkim çevreler şöyle bir demagojiye başvurdular:

«Sovyetler bizden Boğazlarda üs istiyor, toprak istiyor. Kabul mü edelim bu istekleri? Elbette etmiyeceğiz. Ama biz yalnız başımıza Sovyetlere nasıl karşı koyabiliriz? Amerikanın yardım eline teşekkürlerle sarılmaktan başka çare yoktur.» dediler.

İlk bakışta doğru, haklı gibi görünen bu görüş, aslında çürüktür. Çünkü Sovyetler Birliği o günlerin şartları içinde, isteklerini Türkiye'ye zorla kabul ettirecek durumda değildi. Galipler arasında savaştan en çok zarar görmüş olan o idi. Yeni bir savaşı göze alamazdı. Türkiye'ye yapılacak bir saldırının, üçüncü dünya savaşına yol açacağını, Sovyetler elbet bilirler, hesap ederlerdi. Ortadoğudaki Amerikan ve İngiliz çıkarlarına bir uzanış sayılacak böyle bir saldırı, Amerikan hâkim çevrelerine bekledikleri fırsatı verecekti. Üstelik o zamanlarda Amerikanın elinde atom bombası vardı; Sovyetlerde henüz yoktu. Amerikanın ünlü politikacıları, senatörleri, gazetecileri, Sovyetlerin Türkiyeye karşı bir saldırıya girişmesinin, üçüncü dünya savaşına sebep olacağını söylüyor, yazıyorlardı. «Ortadoğu petrollerine Sovyetlerin el atmasına izin vermeyiz» diyorlardı.

Demek ki, bu ağır şartlı Amerikan yardımını kabul etmeseydik de, bir saldırıya uğradığımız takdirde Amerika, İngiltere ister istemez yardımımıza koşacaklardı. Çünkü tekrar edelim: Ortadoğu petrollerine inen yol Türkiye'den geçer. Sovyetler Birliğinin Kuzey İrandaki kuvvetlerini geri çekmek zorunda kalmış olması, savaştan kaçındığının bir delili sayılmaz mıydı?

Sonra bir de şu gücümüzü meydana getiren nokta vardı:

Biz milli kurtuluş savaşı vermiş bir milletiz. Gerekirse gene de veririz. Buna dayanarak, üs istekleri de, bağımsızlığımızdan fedakârlığı gerektiren yardım teklifleri de aynı şekilde reddedilerek, saldırı nereden, kimden gelirse gelsin, milletçe dövüşeceğimiz dosta düşmana ,inançla, kararlı bir sesle ilân edilir, kurtuluş savaşı vermek için halk hazırlanırdı. Ama ne var ki, yöneticilerin mukaddes ateşi çoktan sönmüştü.

Bir noktayı daha belirtmek isterim. Amerikan yardımının Sovyet tehditleri karşısında kabul edildiğini söyleyenler, Ame-

rikan yardun teklifierinin, Sovyet isteklerinden yanılmıyorsam bir bir buçuk yıl sonra geldiğini unutmak ve unutturmak çabası içindeydiler. Bu konu tazelendikçe hâlâ da öyledirler.

Ne Amerikan himayesi, ne Sovyet peykliği

Sayın dinliyenlerim,

Kurtuluş Savaşı Türkiye'sinin kişiliği olan bağımsız dış politikasından, neden, nasıl ayrıldığımızı, bizi bağımlılığa iten iç ve dış kuvvetlerin hangileri olduğunu, bunda hangi çıkarların rol oynadığını açıklamaya çalıştım.

Kıbrıs olayları halkımız üzerinde bir şok etkisi yaptı. Halk Amerikaya bağımlı olduğumuzu birden anlayıverdi. Ve bu uyanış hep bildiğimiz, gördüğümüz gibi, Amerika aleyhinde şiddetli tepkiler biçimini almıştır. Bu gösteriler aslında halkımızın bağımsız yaşama kararını, egemenlik haklarımıza saygı gösterilmesi isteğini anlatır. Halkımız kişiliği olan bağımsız bir dış politika izlenmesini istiyor. Halkın bu isteğine hiç bir hükümet uzun zaman karşı koyamaz. **Türkiye'yi bağımlı hale getiren bütün dış münasebetler, ergeç tasfiye edilecektir.** Bunda kimsenin şüphesi olmasın. Ve Türkiye'de, Kurtuluş Savaşımızın amaçlarına uygun, yalnız Türkiyenin çıkarlarına hizmet eden bir dış politika mutlaka uygulanacaktır. **Ne Amerikan, ne de Sovyet peykliği!.. Yalnız Türkiyenin ve muztarip insanlığın çıkarlarını,kurtuluşunu gözeten 'bir politika...**

Böyle bir politika elbet Amerikaya veya her hangi bir başka devlete düşmanca cephe alacağımız veya Türkiye'nin kimse ile dostluk münasebetleri kurmıyacağı anlamını taşımaz. Kurtuluş savaşından sonra 15 yıl bağımsız bir dış politika izledik. Bu 15 yıl Türkiye'nin en çok dost kazandığı yıllar olmuştur. 17 yıldır Türkiye Amerikanın «himayeci dostluğu» ile yaşıyor; oysa Amerika dahil, Türkiye'nin gerçek bir tek dostu yoktur.

Dış politikada ve genellikle politikada dostluklar çıkar beraberliğine dayanır. Bundan dolayı gerçek dostluklar sosyal kuruluşları, yapıları bakımından çıkarları kesin olarak çelişmeyen varlıklar arasında kurulur. Çıkarları kesinlikle çelişenler arasında gerçek anlamda dostluk bağları kurulamaz. Meselâ sömürgeci devletle, sömürge halkı arasında gerçek anlamda dostluk olamaz.

Münasebetler kurulurken çıkarları iyi ölçmek gerekir. Amerika bize yardım teklif ederken ne gibi çıkarlar peşinde olduğu beliiydi. Türkiye Amerika için stratejik bakımdan önem taşıyordu. Türkiye'yi kendine bağlamak için Amerika belirli bir mali külfete katlanabilirdi. Türkiye açısından ise, çıkar beraberliği yalnız bu yardım noktasına inhisar etmiştir. Gerçekten de 17 yıldır Türkiyenin dış politikası yalnız dış yardım ve kredi sağlamak amacına yönelmiştir. Demek ki Amerika ile aramızdaki münasebetler hem eşit olmıyan hem de mutabakat halinde bulunmayan çıkarlar üzerine kurulmuştur. Gerçekten de milli bağımsızlığımızı, toprak bütünlüğümüzü, egemenlik haklarımızı korumak, güven altına almak için imzaladığımız ileri sürülen NATO ve Amerikan ittifakları, ters bir tecelli ile milli bağımsızlığımızın, egemenlik haklarımızın ihlâline sebep olmuştur.

Bağımsız dış politikayı engelliyen kuvvetler

Değerli dinleyicilerim,

Kıbrıs buhranı bağımsız bir dış politikaya dönülmesinin zorunluluğunu, acı bir şekilde de olsa açıkça ortaya koymustur. Ancak bu dönüşü yapmak sanıldığı kadar kolay bir iş değildir. 17 yıldır izlenen dış politikanın eknonomik ve sosyal öyle sonuçları da olmuştur ki, bunların tutucu etkisinden kurtulmak, bugünkü hükümetler için son derece güçtür. Gerçekten de dış yardım ve kredi politikası, sermaye çevreleriyle, yabancı sermaye çevreleri arasında kârlı ortaklıkların, sıkı münasebetlerin kurulmasına yol açmıştır. Öyle münasebetler ki, Türkiye'yi mahveden, kuşaklar boyunca ödeyeceği ağır borç yükü altına sokan politik bağların devamı, bu sermaye çevrelerinin çıkarlarını sağlamaktadır. Türkiye her gün biraz daha bağımlı, biraz daha borçlu olurken, yabancıya aracılık eden yerli sermaye çevreleri, servetlerini, nüfuz ve hakimiyetlerini katmerleştirmektedir. Demek ki, dış politikanın değişebilmesi için, bu çevrelerin tutucu etkilerinin de yenilmesi gerekiyor. Kalkı ki, bunların dışarıdaki ortakları daha da etkilidirler. Ayrıca, yardım politikasından derece derece ve çeşitli biçimlerde yararlanan, türlü çevrelerin, tabakaların, meslek guruplarının, ve kişilerin mukavemetlerini de hesaba katmak lâzımdır.

Şu halde halkımızın istediği, özlediği değişikliği kim yapa-

cak, Türkiye'yi Kurtuluş savaşı Türkiyesinin kıskançlıkla «İstiklâlci» Millî Misakçı, bütün devletlerle eşitçe münasebetler kurmaya hazır, barışçı dış politikasını kim, hangi sosyal kuvvet kuracaktır?

Halkımızın kendisi...

Çözümü halkımız getirecek

Değerli dinleyicilerim,

Toplumculara, gerçek Atatürkçülere kutsal bir yurt ödevi düşüyor. Buradan bütün toplumculara, gerçek Atatürkçülere sesleniyorum: Bağımsız dış politika için güçlerimizi birleştirelim. Her şey bağımsız olmamıza bağlı; plânlı kalkınma da, demokratik bir rejimin yerleşmesi, halkımızın insanca yaşama şartlarına kavuşması da, köklü reformlar da, ancak bağımsız bir dış politikaya kavuşmamızla ulaşılacak hedeflerdir. Halka gidelim. Halkın içinde, halkı uyaralım: Onu bir politik güç olarak daha büyük bir hızla örgütleyelim. Ancak ilerici, ilerletici halkın uyanık varlığıdır ki, Türkiye'nin beklenen, özlenen yola girmesini sağlıyacaktır.

Ve biz işte o zaman dünyadaki gerçek yerimizi bulacak, 42 yıl önce bizim açtığımız yolda yürüyerek bağımsızlıklarına yeni yeni kavuşan, «Üçüncü Dünyanın» tarafsız genç devletleleriyle ve herkesle eşitlik içinde dostluk münasebetleri kurma yollarını arayacağız..

Mutlu güzel yarınlar Türkiyenin ve emekçi halkımızındır. Hepinizi tekrar saygıyla ve izin verirseniz sevgiyle selâmlarım.

İKİLİ ANLAŞMALARIN FESHİ BAĞIMSIZLIĞIN İLK ŞARTIDIR [1]

1 — Ne zaman dış politikamızdan söz açılsa, bir Amerikan Generalinin şu sözlerini hatırlarım. İki üç yıl oluyor, adını şimdi hatırlıyamadığım bir Amerikan Generali basın toplantısında bizim gazetecilere: «Önümüzdeki savaşta ilk atom saldırısına uğrayacak memleket Türkiyedir. Bütün büyük şehirleriniz bir anda yok olacak. Ama sonunda NATO kuvvetleri Türkiyeyi kurtaracaktır». demişti. Dış politikamızın iflâsına bundan daha kesin bir kanıt olamaz. Gerçekten de yıllardır Türkiyenin kendi çizdiği ve yoksul halkının çıkarına olarak uyguladığı bir dış politikası yoktur. İkinci Dünya savaşından sonra tek parti rejiminin buhranlar geçirdiği günlerde Türkiyenin çıkarlarının Amerikanın himayesine girmek yolunda olduğuna hükmedilmiş ve Amerika ile antlaşmalar ve sözleşmeler imzalanmıştır. Millî bağımsızlığımız ve egemenlik haklarımızla asla bağdaşmayan bu antlaşma ve sözleşmelere dayanarak Amerika Türkiye'ye askerî ve sivil misyonlar göndermiştir. Bu misyonların üyeleri yardımın kullanılışını denetlemek yetkisine sahip olduklarından, hemen bütün hükûmet işlerine müdahale etmek yeteneğini bulmuşlardır. Böylece bir yabancı devletin gözü, kulağı, eli, tıpkı Tanrı gibi her yerde hâzır ve nazır olagelmiştir. Büyük Meclisten onay almadan Amerikaya üsler verilmiş, bu üslerin kapısında Türk Adliyesi ve Türk Zabıtası durdurulmuştur. Bu üslerden casus uçakları havalanmış ve bizim Dış İşleri Bakanımız olaydan habersiz olduğunu söylemiştir. Yarın bu üslerden gene haberimiz olmadan atom başlıklı füzeler havalanabilir.

---

[1] **Cumhuriyet Gazetesinin bir muhabirinin sorularına TİP Genel Başkanı Aybar'ın 17 Ekim 1964 günü verdiği cevaplardır.**

Neden bütün bu tâvizler, ödünler? Nasıl olmuş ta Kurtuluş Savaşı Türkiyesi bu duruma düşmüştür?

Bizce aydınlatılması gereken nokta buradadır. Türkiyenin bağımsız bir politikaya dönmesini istiyoruz elbet. Ama bunu başarabilmek için, daha önce Atatürkün hayatında izlenen kıskançça istiklâlci, emperyalizme karşı ve barışçı dış politikadan bugünkü dış politikaya nasıl gelindiğini iyice bilmek gerekiyor.

Bugünkü bağımlı politikamızın temelinde yardımlar ve krediler yatar. 17 yıldır, tâviz (ödün) karşılığında Amerikadan yardım ve kredi koparmak politikamızın biricik amacı olmuştur. Bu yardımlar Amerika ile Türkiye arasında eşit olmayan münasebetlerin kurulmasına yol açmıştır. Bundan dolayı bağımsız bir dış politikaya dönüşün ilk adımı Türkiyenin zararına işleyen bu yardım politikasına son vermekle atılmış olacaktır.

2 — Türkiyenin dış yardımlara kesin ihtiyacı olduğu ileri sürülmektedir. Bu iddialar ilk bakışta doğru görülebilir. Türkiye geri kalmış bir toplum olduğu için sermayeye muhtaçtır. Dış yardımların kesilmesi kalkınma ve ilerlememizi durduracaktır denilebilir, denilmektedir. Şöyle bir mukayese yapalım: Türkiye kurtuluş savaşını kazandıktan sonra 15 yıl bugünkünden çok daha elverişsiz şartlar altında küçümsenemeyecek işler başardı. Atatürkün hayatında yalnız bir kerre dış yardıma baş vurduk: Sanayileşme Programını gerçekleştirmek için, Sovyetler Birliğinden hiç bir ödün vermeden ve faizsiz olarak 8 milyon altın borç aldık. Bu boroumuzu Türk malı ve parası ile ödedik. Amerikan yadımlarına baş vurulduğu 1947 yılından önceki ekonomik durum şu idi: Dış ödeme dengemizde açık yoktu; altın ve döviz stoklarımız Plânlama Teşkilâtının bu gün açıkladığına göre, kalkınma hamlemizin ilk yatırım ihtiyaçlarını karşılayacak seviyede idi; ve Türkiye, Osmanlı Devletinden devr aldığı dış borçları tamamen ödemiş bulunuyordu. 17 yıl boyunca 30 küsur milyar liralık dış yardım gördükten sonra, bugünkü durumumuz şudur: Dış ödeme dengemiz her yıl ortalama olarak 300 ile 350 milyon dolar açık vermektedir. Bu açıklar tıpkı Osmanlı Devletinde olduğu gibi yeni borçlarla kapatılmaya çalışılmaktadır. Altın ve döviz stokumuza gelince, elimizde sadece 13 ton altın kalmış, 74 tonu da rehindedir. Döviz stokumuz ise hiç yoktur. 1946'da dış borçlarını tamamen öde-

miş olan Türkiye, bugün nesiller boyunca ödemek zorunda olduğumuz ağır bir borç yükü altındadır. Bu yıldan başlayarak önümüzdeki yıllarda her yıl borçlarımızın resülmal ve faiz taksidi olarak 140 ile 180 milyon dolar taksit ödemek mecburiyetindeyiz.

Demek ki şu basit karşılaştırma bile dış yardımların Türk ekonomisini geliştirmek şöyle dursun zedelediğini açıkça ortaya koymaktadır. Gerçekten de dış yardımlar ekonomimizin serpilip gelişmesini engelleyen şartlarla yapılmaktadır. Bu yardımlardan ancak yurdumuzda toprak ağaları ve yabancıya aracılık eden büyük sermayeciler yararlanmaktadır. Bundan dolayı da millî ekonomimizi zedeleyen, kalkınmamızı köstekleyen, bir yandan da bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı çiğneyen bir yardım politikasından kurtulmamız mümkün olmuyor: Yardımlar sayesinde servetleri, nüfuz ve hakimiyetleri gittikçe artan sermaye çevreleri, gerek içerde, gerek dışarda politikayı etkileyecek güçte olduklarından, Türkiyeyi uçuruma götüren bu yardım politikasından bir türlü kurtulamıyor.

Meselenin can noktası işte buradadır. Kurtuluş Savaşı zaferle bittikten sonra gereken köklü dönüşümleri yapmadığımız için, bu gün millî bağımsızlığımızı ve egemenlik haklarımızı kendi çıkarları uğruna hiçe sayan tutucu ve gerici kuvvetler böylesine nüfuz sahibi olmak fırsatını bulmuşlardır.

3 — Türkiye ile Amerika arasındaki antlaşma ve sözleşmelere Millî Misak felsefesi ışığında bakılınca bunların mutlaka yürürlükten kaldırılması sonucuna varılır. Bilmem Atatürkün Millî Misak hakkındaki şu tanımını bilir misiniz? Atatürk der ki: «Misakı millî milletin istiklâl-i tammını temin eden ve bunu temin edebilmek için, iktisadiyatında inkişafına mani olan bütün sebebleri bir daha ve katiyen avdet etmemek üzere lağveden bir düsturdur.»

Elbetteki bu, Amerika ile dostluğumuzu devam ettirmiyeceğimiz manasına gelmez. Ama bu dostluk, Kurtuluş Savaşı Türkiyesine yaraşır nitelikte bir dostluk olmalıdır. Yani karşılıklı saygı ve menfaat esasına dayanmalıdır. Yoksa bugün olduğu gibi bir kaç dolar mukabilinde Türkiye'yi ileriki savaşta bir sıçrama tahtası olarak kullanma amacına dayanan dostluk bağlarının dostluk kelimesi ile en küçük bir ilintisi olmadığı ve olmayacağı aşikârdır.

4 — Millî Misak politikasına dönüş, şüphesiz, NATO ittifakının da ele alınmasını gerektirecektir. Nato ittifakına girmemiz o tarihte millî bağımsızlığımızı ve toprak bütünlüğümüzü güvenlik altında bulundurmak endişesi ile açıklanmıştır, hâlâ öyle açıklanıyor. Oysa, Kıbrıs buhranı açıklıkla göstermiştir ki, NATO ittifakı tek taraflı yani Amerikan çıkarlarına hizmet eden bir antlaşmadır. Ve Amerikanın çıkarları Türkiyenin çıkarları ile çeliştiği an, Türkiye'yi korumamaktadır. Üstelik bu antlaşmanın ters bir tecellisi, millî bağımsızlığımızı ve egemenlik haklarımızı güvenlik altına alacağı iddiası ile imzalanmışken uygulanışının, millî bağımsızlığımızı ve egemenlik haklarımızı şimdiden çiğnemiş olmasıdır.

Bu konu ile ilgili olarak son zamanlarda resmî çevrelerde ileri sürülen bazı görüşleri ne yazık ki ciddiye almak mümkün değildir. Millî Savunma Bakanı NATO'da eşit hak istiyeceğimizi, çünkü tehlike ile karşı karşıya bulunan ilk NATO memleketinin Türkiye olduğunu söylemektedir. Eşit hak isteme niyeti, bizi ancak sevindirir. Ama NATO içinde böyle bir hakka sahip olabilmek için ne gibi bir güce dayanmak gerektiğini de, De Gaulle'ün mücadelesi pek açık olarak göstermektedir. De Gaulle, Amerika ile eşit haklara sahip olabilmek için kendi atom ve hidrojen bombalarını yapmak zorunda kalmıştır. Elinde böyle bir silâhı olmayan Bay Sancar'a meslekdaşı Mac Namaranın ne cevap vereceğini tahmin etmek zor olmasa gerek, NATO'ya Türkiye bu gün işgal ettiği yerde bulunsun diye alınmıştır. Gerçekleri görmek ve bu gerçekler ışığında millî menfaatlerimize en uygun yolu çizmek başlıca vazifemizdir.

5 — Amerikanın himayesine sığındığımız günlerde, hakim çevrelerimiz ve bu antlaşmaları imzalayanlar Sovyetlerin Millî Bağımsızlığımızı tehdid ettiklerini, doğu vilayetlerimizden bazılarını ve Boğazlarda üs istediklerini belirterek Amerikanın yardım elini tutmaktan başka çaremiz olmadığını ileri sürmüşlerdi, hâlâ da sürmektedirler. O tarihte Sovyetlerin kabul edilemeyecek istekleri ile karşılaştığımız bir gerçektir. Ancak şu da bir gerçektir ki İkinci dünya savaşından derin yaralar alarak çıkmış olan Sovyetler Birliği bu isteklerini bir savaşı göze alarak gerçekleştirme yolunu tutamazdı. Çünkü böyle bir savaşın Orta Doğu petrolleri yüzünden 3. Dünya savaşına yol açacağını pek iyi bilirdi. Nitekim o tarihlerde, İngiltere ve Ameri-

kanın direnmesi üzerine Sovyetler Kuzey İrandaki kuvvetlerini geri çekmek zorunda kalmışlardır. Üstelik Amerikanın elinde Atom bombası vardı; Sovyetler ise henüz bu silâha sahip değilierdi. Demek ki, Millî bağımsızlık ve egemenlik haklarımızdan fedakârlıklar yaparak kabul ettiğimiz Amerikan yardımı bir dış politika zorunluğunun sonucu sayılamaz. Bunun sebebini iç politikamızda aramak gerekir. Savaş yıllarında büsbütün serpilip gelişme imkânını bulan sermaye çevreleri, Amerikan yardımı sayesinde özel teşebbüsün daha büyük bir hızla yurdumuzda yerleşip gelişeceğini hesap etmişler ve bir başka yönden de emekçi halkımızın politik bir güç olarak örgütlenmesinin önlenebileceğini düşünmüşlerdir.

Sovyetler Birliği ile münasebetlerimizin dünyadaki yeni şartların ışığında tekrar değerlendirilmesi Türkiyemiz için hayati bir önem taşımaktadır. Atatürk dış politikasına dönüşün, şüphesiz baş şartı, ilk önce komşu devletlerle eşitlik ve karşılıklı çıkara dayanan dostluk münasebetleri kurmaktır. Sovyetler Birliği bu devletlerden biridir. Atatürk hayatta iken çok yakın dostluk bağları ile bağlı bulunduğumuz Sovyetler Birliğinden Türkiyeye bir zarar gelmedi. Türkiye de Sovyetler Birliğine zarar verecek hiç bir iş yapmadı. Tersine birbirinin samimiyetinden emin olan bu iki devlet, rejimleri ayrı olduğu halde, bazı temel meselelerde, meselâ emperyalizme karşı olmak ve dünya barışını kurmak ve savunmak meselelerinde görüş birliğine sahip olduklarından birbirlerine karşılıklı olarak yararlı oldular. Bugün Türkiyenin ve Sovyetler Birliğinin iyi komşuluk münasebetleri kurmaları için dünya şartları 40 yıl öncesine kıyasla çok daha elverişlidir.

6 — Bu vesile ile Türkiyenin yakın komşuları olan Orta Doğu ülkeleri ile de dostluk bağları kurmasının ne kadar gerekli olduğuna işaret etmek lâzımdır. Bugün hükümetin bu konudaki politikası da gerçekçi olmaktan çok uzaktır. Son gelişmeler karşısında Arap Dünyasının ve sıraya girmeyen tarafsız devletlerin desteğini kazanmak çabası ile atılan adımlar yüzeyde kalan bir takım sempati gösterilerinden ileri geçmiyor. Gerçekten de uzun yıllar bu halkların kurtuluş hareketleri karşısında sömürgeci ve emperyalistlerle aynı safta yer almış olan Türkiyenin tutumunu değiştirmesi yani Kurtuluş Savaşı Türkiyesi kişiliğine yeniden bürünmesi şarttır. Yoksa müslüman kar-

deşliği ve tarih birliği falan gibi edebî formüller ile bu Devletlerin desteğini kazanmak katiyen mümkün değildir.

7 — Kıbrıs buhranına çözüm ararken bu buhranın altında yatan emperyalist çıkarlar asla gözden kaçırılmamalıdır. Yüz yıllar boyunca aralarında büyük anlaşmazlıklar çıkmadan yanyana yaşamış olan Kıbrıslı Türk ve Rumların, İngilterenin Kıbrıstaki üsleri 1955'ten sonra daha da çok önem kazandığı fakat Kıbrıslı Rumların İngiltere aleyhindeki hareketleri de şiddetlendiği bir tarihten sonra, bu iki cemaatin birbirlerine amansız düşman oluvermeleri elbet tesadüflere yükletilemez. İngiltere hangi sömürgesinden çekilmek zorunda kalırsa yerli halk arasında bir anlaşmazlık konusu çıkarmayı ihmal etmemiştir. Bugün, Kıbrıs meselesine Amerikanın müdahalesini de bu açıdan görmek gerektir. Orta Doğuda yıllardır süren İngiliz Amerikan rekabeti Kıbrısa intikal edeceğe benzer.

Şu halde Kıbrıs meselesine çözüm ararken meseleyi emperyalist müdahalelerin dışına çıkarmak ve yalnız ilgili devletlerin aralarında bir çözüm yolu bulmalarını sağlamak bize mutlaka uyulması gereken temel şart olarak görünüyor.

Bizce Türkiye, Yunanistanı ve Kıbrıslı Türk ve Rumları ivedilikle bir yuvarlak masa konferansına çağırmalıdır. Bu konferansa Birleşmiş Milletler arabulucusu da katılmalıdır. Türkiye tarafından gelecek olan böyle bir teklif, çözümü Amerikadan bekleyen ve Amerikadan gelen teklifleri benimsemekle yetinen hükümetin Kıbrıs politikasına büyük bir esneklik kazandıracaktır. Gerçekten de yeni dünya şartlarına uygun olarak ileri sürülen bu konferans teklifi gerek Üçüncü Dünya devletlerinin; gerek Doğu blokunun, gerekse emperyalist emeller peşinde koşar görünmemek için İngiltere ve Amerikanın desteğini görecektir. Bu teklifin hele Birleşmiş Milletler Assamblesinin toplantısından önce yapılması dünya kamu oyunu ve assambledeki delegasyonların hemen hepsini mutlaka olumlu şekilde etkileyecektir.

Türkiye Kıbrıs konusunda Kıbrısın bağımsız bir devlet olarak yaşaması ve aynı zamanda yabancı üslerden temizlenerek Milletlerarası garanti altında tarafsızlaştırılması ve Kıbrıslı Türklerin siyasi hakları dahil bütün hak ve hürriyetlerini teminat altına alacak bir devlet şeklinin kabul edilmesi tezleri

ile dünya kamu oyu önüne çıktığı takdirde, bugün kördüğüm haline gelmiş bu dâvânın çözülmesi imkânlarını getirmiş olacaktır.

Tanzimattan bu yana Türkiyenin en büyük derdi, bizce, hakim çevrelerimizin gerçekçi olmak niteliğini yitirmiş olmalarıdır. Bugün uçurumun kenarında bulunuyoruz; kaybedecek, oyalanacak zamanımız yoktur. Türkiye, hem kendi gerçeklerini hem dünya gerçeklerini bütün çıplaklığı ile bir an önce mutlaka görmelidir. Türkiye'nin kurtuluşu gerçekçilikle Türkiye'ye dönecek bir dış politikanın uygulanmasına büyük ölçüde bağlıdır. Bu dış politika, aynı zamanda yoksul emekçi halkımızın çıkarlarına hizmet edeceği için bu politikayı haklarına ve hürriyetlerine sahip çıkan halkımız uygulayacaktır.

GÜZEL, MUTLU GÜNLER UZAK DEĞİLDİR VE DE ASIL YÜREĞİMİZ KORKUSUZ, İNANCIMIZ BÜTÜNDÜR [1]

Kapitalizm 'buhranda

Arkada bıraktığımız yıl, gerek yurdumuzda, gerek dünyada, mutlu azınlıklar yararına işliyen kapitalist toplum düzeninin ve bu haksız düzeni, doğru, haklı bir ülkü olarak göstermeye çabalayan felsefenin çıkmazda olduğunu açığa vuran olaylarla dolu geçti. Gerçekten de kapitalizm, ve onun dünya ölçüsündeki sömürücü biçimi olan emperyalizm, artık kurtulamıyacağı bir genel buhran içindedir.

Birinci Dünya Savaşına kadar kapitalizm, dünyayı tek bir pazar olarak tekelinde tutan evrensel bir sistemdi. İlk bakışta kararlı ve dengeli gibi görünen ve sonsuzluğa kadar süregidecek sanılan bu sistem, Birinci Dünya Savaşının sonunda temelinden sarsıldı. Kapitalizmin içyapısındaki çelişiler, iki noktada, sistemin tüm dengesini, bir daha düzelmemek üzere bozarak yüzeye çıkıverdi. Hatırlanacağı gibi Birinci Dünya Savaşının sonunda Çarlık rejimi devrildi ve Rusyada toplumculuk esaslarından hareket eden bir devlet kuruldu. Böylece dünyanın altıda birini kaplıyan 100 - 120 milyonluk bir ülke, kapitalizmin pazarı olmaktan çıktı. Bundan başka bir yarı - sömürge olan Osmanlı Devletinin mirası tam bölüşülürken, Anadoluda emperyalizm ve sömürgecilik zincirinden ilk halkayı koparan bir ulusal kurtuluş savaşı patlak verdi ve zafere ulaştı.

Bu iki olay kapitalizmin genel buhrana girişinin ilk işaretleri oldu. Kapitalist düzenin dengesi bozuldu ve bu bozukluğun

---

[1] **Aybar'ın, TİP'in 10 Ocak 1965'te toplanan Genel Yönetim Kurulunda yurt ve dünya sorunlarının bir yıllık bilânçosunu kapsayan açış konuşmasıdır.**

geçici olmadığı ortaya çıktı. Gerçekten de gerek ekonomide, gerek politikada yerleşmiş oturmuş kuralların, kurumların bir bir yıkıldığı görüldü. Birinci Dünya Savaşından bu yana, kapitalizm varlığını kemiren sorunlardan hiç birini gerçekten çözemedi. Çözülemeyen sorunlar, çözülmez, çözülemez yeni sorunlar doğurdu. İkinci Dünya Savaşından sonra kapitalizmin genel buhranı daha da şiddetlenmiştir.

Gerçekten de İkinci Dünya Savasından sonra kapitalizm ve emperyalizmin nufuz alanı hızla daralmıya başladı: Toplumculuğu benimseyen ulusların sayısı arttı. Sömürge ve yarı - sömürge durumunda olan halklar, zincirleme kurtuluş hareketleriyle özgürlüğe kavuştular. Kapitalizmin köklerini kesen bu kurtuluş harketleri, bir çığ halinde. Emperyalizmin boyunduruğundan kurtulan bu gerikalmış ülkeler, ya düpedüz toplumculuk yolunu tutuyorlar, ya da toplumculuğa götüren, kendilerine özgü «kapitalist olmıyan yollardan» ilerlemeye uğraşıyorlar. Hepsi de emperyalizmin, sömürgeciliğin karşısında. Bağımsızlıklarını temellendirmek için, başta toprak reformu olmak üzere, köklü dönüşümler yapıyorlar; hızla sanayileşiyorlar. Ancak sanayici, hem de ağır sanayici olmakla ileri, uygar bir toplum olunacağını kavramışlar. Sanayici ülke olmak niteliği, kapitalist devletlerin tekelinde değil artık.

Bütün bu gelişmeler kapitalizmin genel buhranını gittikçe ağırlaştırmaktadır. Üstelik bugün kapitalizm bir felsefe, bir ahlâk, bir ideoloji olarak da iflâs etmiştir. Yeni manevî değerler yaratamıyor. Kapitalizmin sunduğu ülkü, eğer buna ülkü denilebilirse, kimseyi, ne aydınları, ne de halkı büyüleyip ardından koşturamıyor. «Özgürlük!» diyor. Ama eşitsizlikler içinde özgürlüğün, bir mutlu azınlığa halkı sömürme özgürlüğü tanımak demek olduğunu herkes kavrıyor. Bir toplum düzeninin tarih sahnesinden silinmek üzere olduğu, ekonomik sorunları çözemez hale gelmesinden başka, ideolojisinin etkenliğini kaybetmiş olmasından da anlaşılır. Boyuna daha çok kazanmak; daha çok para kazanmak için de, milyonlarca insanı, açlığa, yoksulluğa mahkûm etmek, hatta ölüme bile sürüklemek; tüm insanlığın mutsuzluğu üzerine bir avuç insanın mutluluğunu kurmak; kafaları ve yürekleri sarabilecek bir ülkü değildir elbet.

Kapitalist dünya türlü çelişmelerin, çatışmaların etkisiyle kaçınılmaz sonuca doğru gidiyor: Kapitalist devletlerin çıkarları birbirine karıştı. Dünya pazarının daralması bunlar ara-

sındaki mücadeleyi büsbütün şiddetlendirmekte. İçerde işçi sınıfları, emekçi halk kütleleri boyuna ödünler, tavizler koparmakta. Dışarda toplumcu ülkeler ve Üçüncü Dünya devletleriyle hayatî çelişiler, çatışmalar... Hele bu sonuncusu, sömürge ve yarı - sömürge halklarının zincirleme kurtuluş hareketleri kapitalizmi can evinden vurmuştur.

Kapitalizm için büyük tehlike, sömürge halklarının özgürlük yolunda karşı konulmaz bir azim ve iradeyle mücadeleye atılmalarından geliyor. Ve de kapitalizm asıl tehlikenin oradan geldiğini biliyor. Bundan dolayıdır ki, emperyalizmin zorlamaları daha çok o doğrultuda oluyor. Geçen yılda emperyalizm, Viyetnamda, Laosta, Kongoda, Yemende, Güney Afrikada, Malezyada, Kıbrısta, manevralarına, zorlamalarına devam etti.

Tarihte ilk ulusal kurtuluş savaşını vermiş ve kazanmış, fakat emperyalizmin, kapitalizmin nufuz ve etkisinden kurtulmamış 'bir ulus olarak, yolumuzu dünyanın nerede olduğunu, nereye gittiğini görerek, bilerek, yanılmadan çizmek zorundayız

Emperyalizmin zorlamaları

Şüphesiz kapitalizm tarih sahnesinden hemen ve kolayca çekilmiyecektir. İmtiyazlı durumunu kaybetmemek için çetin savaşlar verecektir ve de vermektedir. Ve Çombeler yalnız Kongoda yaşamıyor. Elbette mücadele çetin olacaktır. Fakat sonunda, özgürlük savaşı, insanın insanlığına kavuşması yolundaki savaş mutlaka, ama mutlaka kazanılacaktır. Bu sonucu görmek, tuzakları görmek ve mutlu güzel yarınların mutlaka geleceğine inanmak, şevkle mücadele etmek ve kurtuluş için, demokrasi için, emekten halktan yana bir Türkiye için, emekçi halkı uyarıp örgütlemek, bütün yoksul halklarla emperyalizme karşı, kapitalizme karşı olmak ve genellikle onlarla dayanışma halinde bulunmak, güzel yarınları çok pek çok yaklaştıracaktır.

Vietnam:

1964'de de Amerikanın önderliğindeki zorlamalar devam etmiştir. Güney Vietnam'da sırf Amerikanın maddi, manevî desteği ile ayakta duran bir kukla hükûmet, Viyetnam halkının özgürlüğüne, mutluluğu ve birliğine, kökü dışarda varlığı ile kar-

şı koymağa çabalarken, bir yandan da Dünya Barışı için sürekli bir tehlike yaratmaktadır. Amerikanın Asyadaki köprü başlarından biri olan bu hükûmet, Saygonun varoşlarına kadar gelen Viyetkong kuvvetlerini yenebilmek için, Çine karşı savaş açılmasını isteyen ,el altından böyle bir savaşı hazırlayan bazı Amerikan çevreleri ile işbirliği ediyor. Geçen Ağustos ayında bu korkunç emellerinin gerçekleşmesine ramak kaldı. Tonkin körfezinde bir Amerikan destroyerinin saldırıya uğradığı ileri sürülerek, Amerikan Hava Kuvvetlerine Kuzey Viyetnamın bombalanması emri verildi. Fakat uluslararası hukuk kurallarına aykırı olarak yapılan bu bombalamanın, dünya kamu oyunda uyandırdığı şiddetli tepkiler, kışkırtıcıları, saldırganları durdurdu. Bugün artık Viyetnama Amerikan emperyalizmi için kaybedilmiş bir dâvâ gözü ile bakanların sayısı, Amerikada bile artmağa başlamıştır. Halkların istediği çözüm yolu ergeç kabul edilcek: kardeş kanı akmasına son verilecek ve Amerika Viyetnamdan ve bütün Güney - doğu Asyadan çekilecektir.

Kongo:

Amerikan emperyalizminin bir yeni yenilgisine de Kongoda şahit olduk. Malî çevrelerin eli kanlı adamı Çombe, Amerikanın desteği ile yeniden hükûmet başkanlığına getirildi. Bu çirkin ve çirkin olduğu kadar kabaca oyun, dünya kamu oyunun gözlerinden kaçmadı. Üçüncü Dünya devletlerinin Kahirede toplanan konferansına Çombe kabul edilmedi. Belli idi ki, Çombe Kongo halkının bağımsızlık ve özgürlük için giriştiği savaşı bastırmak, yabancı şirketlerin çıkarlarını korumak, sömürge düzenini sürdürmek için işbaşına getirilmişti. Nitekim çok geçmeden Kongo Halkının Kurtuluş Hareketini ezmek için, Amerikadan, Belçikadan yardım istedi Çombe. Oysa Stanleyville'i ellerinde bulunduran Kurtuluş Kuvvetleri ile, konuşmaların başlaması konusunda anlaşmaya varılmış bulunuyordu. Konuşmalara başlansaydı, beyaz tutsaklara ilişilmiyeceği şüphesizdi. Çünkü Kurtuluş Kuvvetlerinin kozlarından biri de bu tutsaklardı. Fakat konuşmalar başlamadan Amerikan uçaklarının taşıdığı Belçikalı komandolar Stanleyville'ye indiriliverdiler. Çombe ile efendileri, onlarca beyazı feda etmişlerdi. Ve tutsakları kurtarma bahanesiyle binlerce, onbinlerce masum Kongolu hunharca katledildi. Umuldu ki, kurtuluş hareketi böylece bastırılacaktır. Ama burada da hesap yanlış çıktı. Kurtuluş Hareteki pes etmedi. O

da silâhlandı ve şimdi öyle bir şahlandı ki, efendileri Çombeyi gene yalnız bırakacağa benziyorlar. Bu durumda Çombenin Katangada ayrı bir devlet kurmaya teşebbüs etmesi ve yabancı çıkarlara bu yolda hizmet etmesi beklenebilir. Ama Kongo halkı sonunda özgürlüğüne mutlaka kavuşacak, Kongoyu bütün Çombelerden ve efendilerinden temizleyecektir.

Kıbrıs:

Geçen yıl emperyalizmin, Türkiye ile doğrudan doğruya ilgili, bir zorlaması daha oldu. İngiliz Emperyalizminin, 1955'ten bu yana hazırladığı saatli bomba, geçen yıl dünya barışını tehdid eden bir anlaşmazlık halinde birden patladı. Yunanistanın eski «megalo ideasına», Yunan burjuvazisinin dışa yayılma siyasetine alet olan Makaryos ile bir kısım Rumların davranışları, aradaki anlaşmazlıkların silâhlı bir çatışma halini almasına yol açtı. Bu anlaşmazlıklarda Türk toplumu liderlerinden bir kısmının hatalı davranışlarının da payı olduğu ileri sürülmüşdür. Makaryos, andlaşmaları feshetti. Hunharca cinayetler işlendi. Ve Türk topluluğuna karşı bir toptan yok etme hareketine geçildi. Varlıklarını korumak için Türkler de silâha sarıldılar. Kanlı savaşlar oldu. Her iki taraftan masum kanı aktı. Artık İngilterenin plânları gerçekleşme yolunda idi: İki ayrı etnik grup birbirine düşmüş, İngiltere Kıbrıstaki üsleri ile barışın korunması, düzenin yeniden kurulması için, varlığı sanki zorunlu imiş sanısını uyandıran bir kuvvet haline gelmişti. Fakat kanlı savaş durmadı. Bu sefer anlaşmazlık bir NATO meselesi haline getirilmek istendi. Böylece işe Amerika da karıştı. Derken mesele Birleşmiş Milletlere gitti. Adaya Birleşmiş Milletler kuvvet gönderdi. Arabulucular tayin edildi. Fakat savaş durmadı. Türkiye rum mevzilerini bombaladı. Ve bir Türk - Yunan savaşı tehlikesi belirdi. Enosisçi Makaryos, Kıbrısın bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün savunucusu rolüne çıkarak, Sovyetler Birliğinden ve Birleşik Arap Cumhuriyetinden yardım istedi.

Yunanistan Natonun bir üyesi ve Yunan kapitalizmi de eşkiden beri İngiliz kapitalizminin, son dönemde de Amerikan kapitalizminin nufuzu altında olduğu için, Amerika ve İngiltere enosise karşı açık ve kesin bir durum almadılar. Teklif edilen çözüm şu idi: Ada Yunanistana bağlanacak; İngiliz üsleri olduğu gibi kalacak; ve buna karşılık Türkiyeye de avuç içi

kadar bir üs verilecek; fakat aslında bu üs de NATO kanalı ile Amerikanın emrinde olacak. İnönü Hükûmetinin konuşmaya esas olabileceğini söylediği Acheson plânı budur. Emperyalizmin yeni manevrası karşısında bulunuyorduk. Masum kanı akmasını durdurmak, savaşı önlemek aynı zamanda «enosise» karşı koyarak Türk topluluğunun haklarını korumak gerekiyordu. Bunun bir tek yolu vardı: İngiliz - Amerikan emperyalizminin inançlarını boşa çıkarmak için, Kıbrıs dâvâsına «Üçüncu Dünya» devletlerinin ve tarafsız dünya kamu oyunun ilgisini çekmek; bunların desteğini kazanmak... Kıbrıs dâvâsı kurtuluş savaşı Türkiyesine yaraşır, antiemperyalist bir politika yürütmekle ancak kazanılabilirdi.

Türkiye İşçi Partisinin teklifi

Türkiye İşçi Partisi şu tezi ileri sürdü: Birleşmiş Milletler Kuvvetleri aslında kanlı olayları durdurmakla ödevlendirilmiştir. Bu ödevi yerine getirmesi sağlanmalıdır. Cinayetler önlenmeli. Türk topluluğunun bütün temel hakları (siyasî haklar dahil) teminat altına alınmalıdır. Kıbrıs askerî üslerden temizlenmiş ve uluslararası teminat altında tarafsızlaştırılmış bağımsız bir devlet olmalıdır. Bu devletin şekli federatif olabilir. Fakat herhalde anlaşmazlığın barışçı yoldan çözülmesi gerektir. Bunu sağlamak amacı ile yalnız doğrudan doğruya ilgili tarafların, yani Türkiye, Yunanistan, Türk ve Rum topluluklarının, bir de Birleşmiş Milletler arabulucusunun katılacağı bir yuvarlak masa konferansı yapılmalıdır. İngilterenin konferansa katılmasını önlemek için, İngiliz üsleri meselesi bu konferansta ele alınmamalı, üslerin tasfiyesi bu konferans başarıya ulaştıktan sonra toplanacak ayrı bir konferansın konusu olmalıdır.

Bu teklifimiz bugün de değerinden bir şey kaybetmemiştir. Anlaşmazlığa emperyalist kuvvetlerin ve büyük devletlerin dışında bir çözüm aramak, dünya kamu oyunun destekliyeceği bir görüştür. Türkiyeye büyük itibar sağlıyacak niteliktedir.

Bağımsız Politikaya doğru

Hükûmet bu teklifimizi benimsemedi ama, Kıbrıs meselenin gerçek yüzünü belki de görmeğe başladı. Hiç değilse Kıbrıs buhranı dolayısı ile ittifaklarımızın, dostluklarımızın tek taraflılığını görüp anlamak durumuna geldi. Dış politikamızın A'dan Z'ye kadar gözden geçirilmesi zorunluluğu apaçık bir gerçektir.

Atatürk'ün ölümünden sonra Türkiye yavaş yavaş bağımlı bir devlet olmuştur. Kıbrıs olayları bütün çıplaklığı ile bu gerçeği ortaya koymuştur. Bir avuç toplumcu aydının, gerçek Atatürkçünün yıllardan beri işaret ettikleri bu acı gerçek, nihayet Kıbrıs olayları dolayısı ile geniş halk yığınları tarafından da görülmeğe başlanmıştır. Uyanık işçiler, köylüler, Atatürkçü, toplumcu gençler, öğrenci dernekleri, kültür dernekleri, ilerici yazarlar, bağımsız kişiliği olan bir dış politika izlenmesini istiyorlar. Bu uyanışın ilhamcısı, ve politik partiler içinde biricik, fakat gerçek savunucusu olan Türkiye İşçi Partisi bağımsız dış politikayı, kalkınma ve ilerleme çabalarımızın da başarı şartı sayıyor. Bağımsız dış politikayı, Kurtuluş Savaşı Türkiyesine dönüş olarak görüyoruz. Gerçekten de, toprak ağalarının kapkaççı sermaye çevrelerinin ulusal yaşayıştaki zararlı nüfuz ve hakimiyetlerine son vermenin ilk şartı, Türkiyenin gerçekten bağımsız bir dış politikaya dönmesidir. Çünkü toprak ağaları ve kapkaççılar emperyalizme ve dış kapitalizme bağlıdırlar. Bunların çıkarları ortaktır. Türkiyenin dış politikası 1939'dan, fakat asıl 1947'den beri dış yardım ve kredi mihveri etrafında dönüyor. Bu yardım ve krediler egemenlik haklarımızla bağdaşmıyan şartlara bağlanmakla kalmamış, üstelik yardım ve kredi anlaşmaları, özel sektör, yani toprak ağaları ile kökü dışarıda kapkaççı sermaye çevreleri yararına türlü şartları da bize dayatmıştır. Ve bu himayenin gölgesinde, yerli özel teşebbüs yabancı sermaye çevreleri arasında sağlam ortaklıklar, halkın zararına işleyen kârlı kombinezonlar kurulmuştur.

Bundan dolayı Türkiye'de sosyal yapının değişmesi anlamında bir iktidar değişikliği olmadan, Türkiye'nin gerçekten bağımsız bir dış politikaya kavuşması, bize gerçekleşmesi güç bir ihtimal olarak görünüyor. Bununla beraber Türkiye İşçi Partisi, hükûmetlerin bağımsızlığa doğru atacağı her adımı bütün gücüyle destekleyecektir.

Türk — Sovyet yakınlaşması

Bu vesileyle Türk - Sovyet yakınlaşması hakkındaki görüşümüzü de belirtmek isterim. **Emperyalizme karşı savaşan iki devlet olarak Türkiye ile Sovyetler Birliği kuruluş yıllarında içten ve sağlam dostluk ilişkileri kurmuşlardı. Sovyetler Birliği Türkiye'nin dostuydu. Türkiye'ye politik ekonomik hiç bir şart dayatmadan yardımda bulunmuştu. Türkiye de Sovyetle-**

rin dostuydu. Sovyetler aleyhinde hiç bir kombinezona girmemişti. Atatürk ölene kadar Türk - Sovyet dostluğu karşılıklı saygı ve güven temeli üzerinde yaşamıştır. Türkiye'nin güvenliği bakımından, önce komşularıyla ve tabiî başta büyük komşumuz Sovyetler Birliği ile dostluk ve iyi komşuluk ilişkileri kurulması hayatî bir önem taşır. Bu ilişkiler öyle sağlam şartlar üzerinde kurulmalıdır ki, Türkiye kendisine komşularından, özellikle Sovyetlerden ister doğrudan doğruya, ister dolaylı olarak saldırı gelmeyeceğine güvenebilmeli, inanabilmelidir. Buna karşılık Sovyetler Birliği de, Türkiye'ye güvenmeli, kendisine o yönden bir saldırı gelmiyeceğine inanmalıdır. Bu karşılıklı inan ve güven, dostluğun temel şartıdır. Ekonomik ve kültürel ilişkiler bu temel üzerine kurulup geliştirilir. Biz Türk - Sovyet ilişkilerinin bu doğrultuda gelişmesini candan dileriz.

Ancak şurasını da hemen belirtelim ki, Sovyetler Birligi ile dostluk ilişkilerinin yeniden kurulması, Türkiye'nin Batı ülkeleriyle de eşitlik ve karşılıklı saygıya dayanan ve ulusal bağımsızlık ve egemenlik haklarımızla çelişmiyen, dostluk ilişkileri kurmasına ve sürdürmesine elbet engel değildir ve olmamalıdır.

Bloklarda çözülme işaretleri:

Batı bloku:

1964, blok politikası bakımından, gerek Batıda, gerek Doğuda başarısız geçti. Her iki blokta da gevşeme, hatta çözülmenin ilk işaretleri görüldü. Atlantik paktının yeni şartlara göre ayarlanması gerektiği ileri sürülüyor. Ayarlama formülü ile bu paktın üyeleri arasındaki derin çıkar çatışmaları örtülmek isteniyor. Anlaşmazlık nükleer silâhların komutasında yetki ve sorumlulukların Amerikanın tekelinde bulunmasından çıkıyor. Amerikanın nükleer konudaki bu tekeline en çok ve en açık biçimde Fransa itiraz ediyor. Fakat paktın öteki üyeleri de bir nükleer savaşı başlatacak olan düğmenin Amerikanın elinde bulunmasından endişe duyuyorlar.

Amerika müttefiklerinin bu endişesini gidermek için, «çok taraflı nükleer güç» adını verdiği bir formül teklif etti. Bu yeni formüle göre nükleer silâhlarla donatılmış savaş birimlerinde, bütün müttefik ordularından alınmış bir miktar er ve subay hizmet görecektir. Ancak ne var ki, son sözü söylemek yani düğmeye basıp basmamak, gene Amerikanın yetkisi olarak kalmaktadır. Bu teklif, müttefiklerden yalnız Batı Almanyaya

çekici göründü. Almanyanın nükleer silâhlara sahip olması, andlaşmalarla yasaklanmış bulunduğundan, nükleer silâhların kullanılışında rol almak, Batı Almanya yöneticileri açısından kârlı bir iş sayıldı. Üstelik Amerikanın Avrupada bir numaralı müttefiği durumuna geçmek ihtimali de bulunduğu için, «çok taraflı nükleer güç» teklifini Almanya hemen desteklemiştir.

İngiltere bir karşı teklif sundu. Amerika ile Nassau'da yaptığı ikili görüşmede nükleer silâhların kullanılması konusunda bazı müsaadeler kopardığı söylenen İngiltere, bu meseleyle daha çok bir numaralı müttefik durumunu Almanyaya kaptırmamak için ilgilendi.

Fransanın durumu büsbütün başka. De Gaulle 1958'den beri Atlantik paktında, Amerika, İngiltere ve Fransanın eşit olarak katılacakları üçlü bir yönetim istiyor. Amerika bu teklife yanaşmadığı için de Gaulle Atlantik paktı ile ilişkilerini gevşetmeye başlamış ve bu ittifakın yirmi yıllık süresi sonunda ittifaktan çekilmek niyetinde olduğunu bildirmiştir.

Kıbrıs olayları dolayısıyla Türkiye ve Yunanistan gibi Atlantik ittifakının küçük ortaklarında baş gösteren küskünlüğü de, bağları gevşetici bir unsur olarak, burada hatırlatmak yerinde olacaktır.

Fransız burjuvazisinin uyanışı:

Aslında batı blokundaki anlaşmazlıklar, nükleer silâhların komutası konusunun çok daha gerisinde ve derindedir. İkinci dünya savaşında derin yaralar almış ve bu savaştan gücünü büyük ölçüde yitirerek çıkmış olan Avrupa burjuvazisi, özellikle Fransız burjuvazisi, Amerikanın politik ve ekonomik üstünlüğünü kabul etmek zorunda kalmıştı. Bugün eski gücünü bulmuş ve aşmış olan bu burjuvazi, artık Amerikanın nüfuzu altında yaşamak istemiyor. Bu direnişin öncülüğünü, de Gaulle'ün ağzından Fransız burjuvazisi yapıyor. De Gaulle, Fransayla Almanya elele verdikleri takdirde, Avrupayı Amerikanın ve Sovyetler Birliğinin karşısında bağımsız üçüncü bir kuvvet haline getirebileceklerine inanıyor. Fransız - Alman andlaşması bu doğrultuda atılmış ilk adımdı. Adenauer'in çekilmesi de Gaulle'ü ülküsü ile başbaşa bırakmıştır. Fransanın kendi nükleer vurucu gücünü meydana getirmek için harcadığı milyonlar, Fransaya askeri alanda bir üstünlük sağlamaktan çok, Fransanın liderliğinde bir Avrupa kurmak, hiç değilse Fransayı ger-

çek bir büyük devlet haline getirmek amacını gütmektedir.

Gerçekten de çağımızda büyük devlet olmak, atom enerjisini kullanabilme gücüne bağlı bulunuyor. Tıpkı geçen yüzyılda buhar gücüne sahip olmak gibi. Yalnız ne var ki, nükleer enerjinin küllanılışı ve genellikle yeni tekniklerin ortaya çıkardığı sonuçları kapitalist bir düzen içinde çözmeğe, hele kapitalizmin çelişilerini nükleer enerjiye dayanarak aşmaya kat'iyen imkân yoktur. Tam tersine Atom çağı, kapitalizmin çöküşünü daha da hızlandıracaktır.

Birleşik bir kapitalist Avrupanın kuruluşuna doğru ilk adım sayılan Ortak Pazar teşebbüsü, kapitalist tekeller eğemenliğindeki devletlerin, özel çıkar çatışmalarını ortadan kaldıramadıklarını bütün çıplaklığı ile ortaya koymuştur. Fransa, İngilterenin ortaklar arasına alınmasını reddetti. Tarım ürünlerinin fiatı gene Fransayla öteki ortaklar, özellikle Almanya arasında derin bir anlaşmazlık konusu haline geldi. Varılan anlaşmanın ne kadar süreceği kestirilemez. Beri yandan Avrupada önemli sermaye yatırımları bulunan Amerika da, Ortak Pazarı kendi çıkarları açısından etkilemeğe çalışmaktadır. Ortak Pazarın altı kurucusunun birleştikleri tek nokta, toplumcu sistem karşısında ortak çıkarlarının savunulmasıdır. Buna bağlı olarak Ortak Pazarın kurucu üyeleri geri kalmış ülkelere nüfuz ve yeni - sömürgecilik yollarının uygulanması konusunda da anlaşmaya varmış görünüyorlar. Gerçekten de Ortak Pazarın geri kalmış ülkelerle kuracağı ilişkiler, bu ülkelerde yabancı sermayenin aracısı ve ortağı durumunda olan toprak ağalarının ve kap-kaççı sermaye çevrelerinin gücünü artırmak, bu ülkeler halklarının «kapitalist olmayan» kalkınma yöntemlerine yönelmelerini önlemek amacını gütmektedir.

Hükûmetin bizi bir bayram havasıyla içine soktuğu Ortak Pazarın bu yönü üzerine dikkatları çekmek isteriz.

Doğu bloku:

Batı'daki çözülme işaretlerine paralel olarak, geçen yıl Doğu Bloku'ndaki anlaşmazlıklar da artık gizlenemiyecek bir hal almıştır. 1948'de Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılmasiyle başlayan anlaşmazlıklar dizisi, Arnavutluk'un blok dışına atılmasıyla devam etmiş ve sonunda hep bilindiği gibi komünist dünyayı ikiye ayırma eğilimi gösteren Sovyet - Çin ideolojik anlaşmazlığı patlak vermiştir. Çin sorumlularının açıkla-

malarından ideolojik anlaşmazlıklardan başka, Çin'in nükleer vurucu güce sahip olma kararı ve Sovyetlerin bu konuda vaadettikleri yardımı kesmiş olmaları da başlı başına bir anlaşmazlık konusu olmuştur. Ayrıca Polonya'nın, Romanya'nın, Macaristan'ın ve öteki halk demokrasilerinin Moskova ile ilişkilerinde dayanışma ve işbirliği sınırları içinde bağımsız davranışları da gözden kaçmıyor. Örneğin, Romanya'nın kendi ağır sanayiini geliştirmek konusundaki direnişi, uluslararası sosyalist plânlama içinde ulusal çıkar ve yararlara verilen önemi göstermektedir.

Batı ve Doğu Bloklarını kuran devletlerin sosyal yapıları birbirinden ayrı olduğu için, her iki blokta görülen ve ilk bakışta aynı doğrultuda sanılan bu çözülme eğilimleri, şüphesiz aynı nitelikte değildir; aynı sonuçları da doğurmayacaktır.

Günümüzün toplumculuğu

Doğu blokunda başgösteren ideolojik anlaşmazlıklar ve bu anlaşmazlığın altında yatan iddialar, toplumcu hareketin yeni bir döneme girdiğini gösteriyor. Bu dönemde «mahalliliğin» ağır basacağı ve toplumcu uluslar arasındaki ilşkilerin, içişlere karışmama, eşitlik ve karşılıklı saygı ilkelerine tam bir bağlılıkla kurulup yürütüleceği anlaşılmaktadır. Üçüncü Enternasyonalın öngördüğü tek merkezden yönetim esası, toplumcu hareketin bir şartı olmaktan çıkmıştır. Togliatti, komünist partilerinin önce kendi uluslarının çıkarlarını savunmalarını ve toplumcu uluslar arasındaki dayanışma ve işbirliğinin tam demokratik olmasını savunmuştu. Uluslararası dayanışmada «çok merkezli» bir sistemin uygulanmasını ileri sürmüştü.

Doğu blokundaki bu son gelişmelerden ve özellikle «Üçüncün Dünya» devletlerinin tutum ve davranışlarından, toplumculuk bakımından şu önemli sonuç çıkıyor: **Her ulus toplumcu düzenini kendi gücüyle kuracaktır. Bu, topluıncuğun temel öğretisine, toplumcu felsefe ve ahlâka bağlı olarak, her ulusun toplumcu düzenini emekçi halkın inanlı ve şevkli çabasıyla yüzde yüz yerli bir teşebbüs halinde kurması demektir. Bu, ayni zamanda, gene toplumculuğun temel öğretisine, toplumcu ahlak ve felsefeye bağlı olarak, uluslararası ilişkilerde her toplumcu ulusun önce kendi çıkarlarını gözetmesi, iç işlere karışmama, tam eşitlik ve karşılıklı saygı esaslarını toplumcu uluslar arasında kardeşçe olması gereken ilişkilerin temeli sayması ve hem**

kendisinin, hem karşısındakinin bu esaslara göre davranması demektir. Ulusal bağımsızlık ve ulusal bağımsızlığa yüzde yüz saygı, asıl toplumcu bir dünya düzeninin temel ilkelerinden biri olmak gerektir.

Toplumculuğun bugün dünyadaki potansiyel gücü, böyle bir davranışı hem mümkün, hem de dünyada genel olarak toplumculuğun hızla gelişmesi için gerekli kılıyor. Çağımız toplumculuk çağıdır. Aç halkların, toklarla mücadelesinde, toplumcu ekonomi, toplumcu felsefe, toplumcu ahlâk ve toplumcu ilkelere göre kurulmuş toplum düzeni, kurtuluşun biricik yoludur. Ve bu yolu her ulus kendi toplum şartları içinde, kendi iradesi ile bulacaktır; bulmaktadır. Kırk küsur yıl önce ilk bizim açtığımız yolu izleyerek politik bağımsızlıklarına kavuşan sömürge veya yarı-sömürge halkları, o gün bugün bizim tutamadığımız toplumculuk yoluna sarılıyorlar, ya da sonunda toplumculuğa varacak, kapitalist olmayan kalkınma yolunda yürüyorlar.

Üçüncü Dünya Devletleri

Bu genç devletler ne teker teker, ne de topluca önemli askeri bir güce sahip olmadıkları halde, dünya politikasında gittikçe ağır basıyorlar. Geçen yıl Kahirede toplanan Üçüncü Dünya Devletleri Konferansı, bu genç devletlerin, insanlık yararına büyük bir kuvvet ve barış konusunda gerçek bir teminat olduklarını açıkça göstermiştir. 56 devletin katıldığı Kahire Konferansı dilek ve kararlarında günümüzün en önemli konularına yeni bir ışık tutmuş, geri kalmış halkların sesini kuvvetle duyurmuştur.

İnsanlığın mutluluğa kavuşmasına yeni-sömürgecilikle emperyalizmin engel olduğunu belirten Üçüncü Dünya devletleri: Uluslararası anlaşmazlıkların barışçı yoldan çözülmesini; iç işlere karışılmamasını; ayrı sosyal ve politik sistemlere sahip devletlerin barış içinde bir arada yaşamalarını; yabancı üslerin tasfiyesini istemişler, nükleer silâhlardan arınmanın genel silâhsızlanma yolunda olumlu bir adım olduğunu; gelişmiş devletlerle geri kalmış ülkeler arasında gittikçe artan yaşayış seviyesi farkının giderilmesi için, devletlerin somut tedbirlerle işbirliği yapmaları gerektiğini, dünya nüfusunun % 67'sini teşkil eden aç halkların uyarıcı, heyecanlandırıcı ve kararlı sesiyle dünyaya ilân etmişlerdir.

Geri Kalmış Ülkelerin Sesi

Gerçekten de Kahire Konferansından bir süre önce Cenevrede toplanan Dünya Ticaret ve Kalkınma Konferansında, **75 geri kalmış ülke bir tek ses halinde yeni-sömürgeciliğin ve emperyalizmin korkunç yüzünü, rakamlarla açıklamak fırsatını bulmuşlardır. Yeni-sömürgecilik sisteminin, dış yardım, kredi veya ortak işletmeler kanalıyla, geri kalmış ülkelerin ulusal kaynaklarını nasıl sömürdüğü ispatlanmıştır. Dünya nüfusunun % 67'sini teşkil eden geri kalmış ülkeler halkları, dünya gelirinin sadece % 15'ini elde etmektedirler. Dünya nüfusunu % 18'ini teşkil eden gelişmiş sanayi ülkelerinin halkları ise, dünya gelirinin üçte ikisine el koymaktadır. Geri kalmış ülkelere 1950-60 yılları arasında, kredi, yatırım ve bağış olarak verilen 47 milyar doların 27 milyarı, borçların ana ve faizi ya da kâr transferi olarak geri alınmıştır. Beri yandan aynı süre içinde ham madde fiyatlarının düşürülmüş olması da geri kalmış ülkelerin 13 milyar dolarlık net bir kayba uğramalarına sebep olmuştur.**

Kahire Konferansı nihai kararında kesin bir dille bu duruma son verilmesi için, Cenevre Konferansında kurulması tasarlanmış olan uluslararası yeni kurumların hemen kurulmasını istemiştir. Fakat asıl gerek ekonomik alanda, gerek politik alanda demokratik yöntemlerin uygulanmasını, yani geri kalmış ülkelerin söz ve karar sahibi olmalarını ve özellikle geri kalmış ülkelerin hızla sanayileşmelerini sağlamak için, uluslararasında yeni bir iş bölümüne gidilmesini, Kahire Konferansı öngörmüştür.

Ne yazıktır ki, ilk bizim açtığımız yoldan bağımsızlığa kavuşan bu genç devletlerin konferansında Türkiyemiz temsil edilmemiştir; edilememiştir. Hükûmetin alelâcele Kahire'ye gönderdiği iki büyük elçi, konferansı gözlemci olarak izlemek imkânını bile elde edememiş, konferansı dinleyicilere ayrılan yerden izlemişlerdir. Kahire konferansında Türkiye'nin sesi, ancak Türkiye İşçi Partisinin başarı dileklerini ileten ve ilk Kurtuluş Savaşını vermiş bir ulus olarak emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı olduğumuzu, askeri blokların dünya barışını devamlı olarak tehdit ettiğini belirten tel yazımızla duyurulmuştur.

İç Durum:

Kalkınma Plânının Başarısızlığı

Toprak ağalığı sisteminin kap-kaç sermayecilik sisteminin, ulusal yaşayışın üzerindeki hâkimiyeti sürdükçe; Türkiyemizin ve emekçi halkımızın dertlerine çare bulunamıyacağı, geçen yıl daha açık olarak ortaya çıkmıştır. Beş Yıllık Kalkınma Plânının 1964 yılı için öngördüğü hedeflere, ereklere, ulaşamıyacağı anlaşılmıştır. 1963'te % 7,2 oranında bir büyüme hızı elde edildiği ileri sürülmüştü. 1964 için resmî rakamlar her halde % 3-4 civarında olacaktır. Partimizin plân uzmanları, 1963'te büyüme hızının, en iyimser hesaplarla ancak % 2-3 olduğu sonucuna varmışlardır. Aynı hesaplar 1964 için tekrarlanacaktır. Fakat şimdiden büyüme hızının bunun da altında kalacağı, belki de hiç büyüme olmadığının ortaya çıkacağı kuvvetli bir ihtimal olarak beliriyor.

«Gerçekten de, partimiz uzmanlarına göre, 1964 yatırımları, mutlak rakam olarak, 1963'ten düşüktür. Çünkü:

— Kamu sektöründe 10 aylık tahsilât sonuçlarına göre; gelirler 1963 yılından noksandır:

— Dış finansman durumu 1963'ten geridir;

— Özel sektör yatırım toplamlarının, 1964'de 1963'ten düşük olacağı, D.P.T. tarafından açıklanmıştır.»

«Şu hale göre en iyimser bir görüşle 1963 yatırım seviyesinin bulunmuş olduğu var sayılsa bile, eksik gerçekleşme % 21, % 22 oranındadır.»

«Ayrıca G.S.M.H. gibi, yatırım rakamları da fiilî gerçekleşme üzerinden alınırsa, yatırımların G.S.M.H.'ya oranı, 1963'te % 17 yerine %16,1, 1964'te % 17,9 yerine % 14,5 tir.»

Fakat beş yıllık plân yüzde yüz gerçekleşse, hedeflerine ulaşsa ne çıkar? Nüfusumuz yılda % 3 gibi çok yüksek bir hızla arttığına göre, % 7 oranında bir büyüme hızı sağlandığı kabul edilse bile, ulusal gelirin adam başına artış miktarı sadece % 4 oranında olacaktır. Batı Avrupa ülkeleri önümüzdeki 10 yıl için adam başına % 3,3 oranında bir gelir artışı hesap etmişlerdir. Şu halde bizdeki adam başına % 4 artışın % 3,3'ü, Batı Avrupa ülkeleri ile aramızdaki farkın daha da açılmamasını sağlıyacaktır. Ve Türkiyemiz ileri ülkelerle aradaki uçurumu binde 7 gibi çok, pek çok düşük bir hızla kapatmaya çabalıyacaktır.

Üstelik Amerikalı Prof. Enos'un açıklamalarından da anla-

şıldığı gibi, plân gerçekleşse de sosyal sınıfların ulusal gelirden bugün aldıkları payın oranı değişmiyecektir. Yani nüfusumuzun % 1'ini teşkil eden bir mutlu azınlık, ulusal gelirin % 32,8'ini almağa devam edeceği için, çilekeş emekçi halkımızın bugünkü yoksulluğu, gelecek beş yıl sonunda azalmıyacak, aynı oranda devam edecektir. Tabii halkımız bu insanca olmayan yaşayışa beş yıl daha boyun eğer, oylarıyla artık kendi kaderini, kendi ellerine almak uyanıklığını göstermezse...

İşsizlik Sorunu

Plânın başarısızlığı bir başka alanda da ortaya çıkmıştır. Plânın gerçekleştireceği erekler, hedefler arasında istihdam ve işgücü konusu birinci derecede önem taşır. Toplumda yönetici durumda olan sınıfların başta gelen ödevi, halka iş vermektir. Hele bizim gibi hızla kalkınmak zorunda olup malî sermayesi sınırlı olan bir toplum için, emek gücünü değerlendirme, kalkınmanın temel şartlarındandır. Oysa 1965 programında açıklandığına göre: **«İşsizlik problemine çözüm yolu olacak istihdam yaratıcı projeler ve işgücü yoğunluğuna dayanan teknolojinin gelişmesi konularında bu dönemde önemli sayılabilecek ilerleme görülmemiştir. Bu arada bazı alanlardaki işgücü açıklarının kapatılmasıyla ilgili tedbirler de tam olarak gerçekleştirilememiştir.»**

Yani kısacası, bir sosyal âfet haline gelen ve artan işsizliğe bir çare bulunamamış, işsizliği azaltacak tedbirler alınamamıştır.

Aktif nüfus toplamı, yani çalışacak çağda olan yurtdaşlarımızın sayısı 1963'te 12.831.717 iken, 1964'de 13.053.267'ye yükselmiştir. Böylece 1963'e göre 1964'de fazladan 217.550 yurtdaşa iş bulmak gerekmiştir. Bizde işsizlerin kesin sayısı bilinmiyor. Tahminler var. Uzmanların tahminlerine göre, 1-1,5 milyonu şehirlerde ve tam işsiz; 3-3,5 milyonu da köylerde gizli işsiz olmak üzere, yurdumuzda 4-5 milyon işsiz var. Ekonomi uzmanları, işsiz sayısı çalışan nüfusun % 10'unu bulunca tehlike bölgesine girildiğini söylerler. İşsizliğin bu sınırı aşması buhranın başlangıcı sayılır. Türkiye'nin hep buhranda oluşunun bir belirtisi de, şüphesiz işsiz oranının bunca yüksek bulunması, bu oranın boyuna büyümesi ve daha da büyüme eğiliminde olmasıdır. On yıl sonra her yıl bir milyon insana yeni iş alanı açmak gerekecektir.

Plân ve Reformlar

Plânın gerçekleşmesi, bilindiği gibi, başta toprak reformu olarak bir takım köklü dönüşümlerin yapılmasına bağlıdır. 1965 programında Plân uzmanları, kapalı bir dille bu alanda da gerekli tedbirlerin alınmadığından yakınıyorlar. Oysa işbaşında bulunanlar gerçek bir toprak reformu yapamazlar. Hazırlanan tasarının kanunlaştığı varsayılsa bile, toprak dâvâsı çözülmüş olmayacaktır. Çünkü topraksız, ya da yeteri kadar toprağı olmayan yoksul köylünün ihtiyaçlarını karşılamıyan bu tasarı, ağaların elindeki geniş topraklara pek ilişmediği ve 25 yılda uygulanacağı için, ağalık sisteminin ekonomik, sosyal ve politik bütün kötülükleri sürüp gidecektir. Kaldı ki, toprak reformundan beklenen yararlı sonuçlar, ancak bu reform hızlı bir sanayileşme hareketi ile tamamlandığı takdirde alınır.

Dış Ticaret ve Borçlar

Gözlerimizi bir başka alana çevirelim. Dış ticaret ve ödeme açığımız kronik bir hal almıştır. 1948'de 78,3 milyon dolar değerinde bir açık vermiş olan dış ticaretimizin, bu açığı her yıl biraz daha artarak 1963 yılında 290,2 milyon doları bulmuştur. Dış ticaretin 1948'de açık vermeğe başlamış olması bir tesadüf değildir. Dış yardımların 1947-48 yıllarında başlamış olduğu hatırlanırsa, bu iki olayın birbirine bağlı olduğu kolayca anlaşılır. Gerçekten de Amerikan yardım anlaşmaları bize liberal ekonomiye gidilmesi hususunu da dayatmıştır. Bunun sonucu, 7 Eylül kararlarını para ve kredi hacminin arttırılması izlemiş; böylece fiatlar yükselmiş, ihracat düşmüş, dış ticaret ve ödeme açıklarının büyümesi ve bunların dış borçlarla kapatılması ekonomimizin olağan bir niteliği haline gelmiştir. Borçlanmak, borçlandıkça daha çok açık vermek ve açığı kapatmak için daha çok borçlanmak, nihayet bizi 1958'de iflâsın eşiğine getirdikten sonra 27 Mayıs'ın dış borca gidilmiyeceğine dair uyandırdığı umutlar da sönünce, bugün içinde bulunduğumuz korkunç fasit daire içine düşülmüştür.

1965 programında açıklandığına göre, dış borçların ana ve faiz taksitleri, 1962'de ihracat gelirimizin % 32,2 sini teşkil ederken, 1963'de % 39,5'ine yükselmiş, 1964'de % 36,5 ini teşkil etmiştir. 1965 için tahminler bu oranın % 52,4'e yükseleceğini

göstermektedir. Bu rakamların ifade ettiği korkunç gerçeği ayrıca açıklamayı lüzumsuz sayarım.

Dış borçlar durmadan artmaktadır. Son iki yılda, özellikle Konsorsiyom'dan sağlanan kredilerle, dış borçlarımız % 41 oranında artmış ve ödeme işinin 2014 yılına kadar uzayacağı anlaşılmıştır. Bugünkü kapkaç ekonomisine son verilmezse, borçlanma devam edeceğine göre, ödemelerin 2014 yılından da öteye uzanacağı şüphesizdir.

Soygun Sistemi

Bunun nedeni, Türkiye'nin geri kalmış bir ülke oluşudur elbet. Türkiye sanayi mamulleri, yapımları ithal eder, ilkel madde ve tarım ürünleri ihraç eder. Fakat ne var ki, türlü nedenlerden, genel olarak ilkel maddelerin ve tarım ürünlerinin fiyatları sanayi mamulleri fiatlarına göre düşüktür. Aradaki fark dış yardım ve krediyle kapatılmaktadır. Üstelik içerdeki aracı sermaye çevreleriyle işbirliği ve d a y a n ı ş m a h a l i n d e bulunan dış sermaye çevreleri, meşru ve gayri meşru yollardan, bu aleyhteki durumun gittikçe daha çok millet zararına dönüşüp gelişmesini sağlamaktadırlar.

Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun ve Petrol Kanununun müsaadelerinden yararlanarak, ya da hileli yollara saparak, her yıl milyonlarca liralık dövizin yurt dışına kaçtığı herkesçe bilinen bir gerçektir.

Ereğli - Çelik tesislerinin hikâyesini duymıyan kalmadı. Bu koca skandal rahatlıkla örtbas edilmeye çalışılıyor. Oysa soygun meydanda: 1 milyardan aşağı mal edilebilecek olan bu tesisler, 3 milyardan yukarıya mal edilmektedir. Üstelik dış krediler yüksek faizle elde edildiğinden, bunlar da maliyete binecek ve Ereğli - Çelik mamulleri piyasaya çok yüksek fiatla sürülecektir. Ve yüksek gümrük tarifeleriyle korunacak olan Ereğli - Çelik işletmesi, iç pazarda tekel kuracağından, bu hesapsız kuruluş masraflarına soyguncu, halkın sırtından büyük kârlar sağlamak fırsatını bulacaktır.

Bu neden böyle olmuş? Neden iş pahalı firmaya verilmiş? Neden plânları hazırlayan, denetliyen, uygulayan, gerekli malzemeyi getiren hep aynı firmadır? Ve neden ortaklık bu firmanın, Koppers grubunun yönetimi altındadır? Ve neden devletin yar-

dımı olmadan başarılamayacağı, bizzat Ereğli - Çelik sorumlularınca itiraf edildiği ve devlet 600 milyonluk sermayenin 306 milyonunu ödediği halde, İdare Meclisinde azınlıktadır, Neden?.. Nedenleri uzatmıya gerek yoktur. Bütün bu yolsuz işler, ulusal yaşayışımızda, yabancıyla ortak bir avuç kap-kaççının ağır basmasının sonuçlarıdır.

Meclis kürsüsünden 10 - 12 yılda 1 milyar 200 milyon doların dış ticaret kanalıyla dışarıya kaçırıldığı açıklanmış; ithalâtçının kambiyo mercilerine bildirdiği fiatla, dünya piyasalarındaki gerçek fiat arasındaki farkın, 51 çeşit ithal malı için, % 100'ün üstünde ve ortalama olarak % 41,35 olduğu söylenmiştir.

Başlıca yeraltı zenginliklerimizden biri olan petrol kaynaklarımız, yabancı petrol şirketlerinin uzmanlarına hazırlatılan Petrol Kanununun açtığı kapılardan, yabancı çıkarlar eline teslim edilmiştir. Üretim kısılmıştır.

Bir soygundur gidiyor.

Dış Ticaret Devletleştirilmelidir

Bu soyguna paydos demenin zamanı çoktan gelmiştir. Görüyorsunuz, şahdamarımız kesilmiş, kanımız akıp gidiyor. İlk iş damarı dikmek, kanı durdurmaktır: Dış ticaret devletleştirilmelidir. Türkiye İşçi Partisi iktidara geldiği gün, o saatte, o dakikada dış ticareti, bankacılığı ve sigortacılığı devletleştirecektir.

Şimdiden itiraz seslerinin yükseldiğini duyuyoruz: Anayasa'ya uymaz diyorlar. Batı demokrasilerinde böyle şey olmaz diyorlar... **Cevabımız: Anayasa'ya uygundur ve Kurtuluş Savaşı Türkiyesi'nin demokrasi anlayışına uygundur.** Biz, «heyeti umumiyemizce, heyeti milliyemizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı heyeti milliyece» savaşarak bu devleti kurmuşuzdur. Yolumuzu, yöntemimizi bu gerçeğe göre çizeriz. Anayasamız Kurtuluş Savaşı ruhuna bağlıdır: Atatürk ilkelerine dayanan bir sosyal hukuk devleti getirmiştir. Ve Anayasamızın tanıdığı mülkiyet hakkı, sınırsız değildir. **«Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.»** Ve de **«kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödenmek şartıyla devletleştirilebilir.»** Dış ticaretin, bankacılık ve sigortacılığın, kamu zara-

rına işlediği artık rakamlarla ispatlanmıştır. Bu faaliyetler kamu hizmeti niteliği taşımaktadır. **Dış ticaretin, bankacılığın ve sigortacılığın devletleştirilmesi, Anayasa'ya göre sadece mümkün değil, içinde bulunduğumuz şartlarda bir ödevdir.** Bundan başka toprak reformu, hızla devlet eliyle sanayileşme, millî gelirin hakça bölüşülmesi, emekten halktan yana bir plânla kalkınma, herkese iş, emeğe göre ücret, gelire göre vergi ve yurtdaşın insanca yaşamasını sağlamak gibi işler de, Anayasa'nın emrettiği ödevlerdir.

Hangi Sosyal Kuvvetler

Ama bu ödevi kim, hangi sosyal kuvvetler, nasıl yerine getirecektir? Bugün hâkim ve yönetici durumda olan toprak ağaları ve kapkaççı sermayeci sınıflardan ve genellikle onların çıkarlarını savunan partilerden bu ödevin yerine getirilmesini elbette bekliyemeyiz. Bu ödevi bunda çıkarı olan sosyal sınıflar yapacaktır; yani işçisi, yoksul köylüsü, zanaatkârı, küçük esnafı, memuru, ücretlisi ile emekçi halk kitleleri ve onlarla iş ve kader birliği yapan toplumcu, gerçek Atatürkçü aydınlar, ülkücü gençler, emekten, halktan yana zinde kuvvetler...

Sosyal sınıflar da ihtiyarlar. Türkiyede hâkim durumda, yönetici durumunda olan sınıflar: Toprak ağaları, kapkaççı sermayeci çevreler ve yüksek memurlar tabakası, ihtiyarlamışlar, güçlerini yitirmişler. Topluma hiç yarar sağlamıyan, üstelik boyuna zarar veren sınıfların hâkim durumda, yönetici durumunda kalması mümkün değildir. Toplumun en ilkel bir ihtiyacını karşılayamıyan, halka iş veremiyecek kadar acze düşmüş bulunan sınıflar iktidarda kalamazlar. Türkiye, sosyal yapı değişikliği anlamında, bir iktidar değişikliğinin arifesindedir. Emekçi halkımızın seçim yoluyla iktidarı alacağı günler hızla yaklaşıyor.

Grev Hareketleri

Gerçekten de madalyanın bir de öbür yanı var: Ekonomik buhran, çelişiler, sosyal akışı hızlandırmıştır. Grev hareketleri geçen yıl yurt ölçüsünde yaygın ve güçlü olmuştur. Grev kanunundaki Anayasaya aykırı engellere rağmen, işçilerimiz grev hakkını olgunluk ve cesaretle kullandılar. Biz bu hareketi, sa-

dece işçi sınıfımızı politik bilince itelemesi bakımından değil, fakat aynı zamanda demokrasimizin temele oturması bakımından da sevinçle karşılıyoruz. Anayasada yazılı temel hakların halka mal olması, bunların her günkü yaşayışımızda sahip çıktığımız canlı kurallar haline gelmesinde, grev hakkının yol açıcılık ettiğine inanıyoruz. Anayasanın tanımladığı gibi, **«işçilerin, işverenle münasebetlerinde, iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amaciyle»** greve gitmeleri, bütün öbür temel hakları harekete getiren devrimci bir sosyal ortam yaratır.

Çok partili demokrasi sosyal sınıflar arasında, yani sermayeyi temsil eden sosyal kuvvetlerle, emeği temsil eden sosyal kuvvetler arasında bir denge rejimidir; ve tarihin akışiyle bu denge boyuna emekten, halktan yana dönüşüp gelişir derken, şüphesiz ilkönce grev müessesesi, onun itici ve bilinçleştiren gücü akla gelir. Batıda demokrasinin grevlerle doğup, grevlerle geliştiğini haklı olarak ileri sürebiliriz. Demokrasinin asıl sahibi halk, yurt işlerinde aktif olarak sesini grevlerle yükseltmiş, yurt yönetimindeki ağırlığını, önce grevlerle duyurmuştur. Bizde de gelişen grev hareketleri işçilerimize, bazı satılmış sendika yöneticilerinin telkin etmek istedikleri görüşlerin yanlışlığını ve politika dışında kalmanın zararını, imkânsızlığını öğretmektedir. Daha iyi yaşama, topluca daha iyi yaşama mücadelesi, halkın kendi öz partisi içinde örgütlenmesiyle kazanılır. Grev emekçi halkı bu bilince götüren yollardan biri, başlıcasıdır.

Uyanık Gençlik

Geçen yıl Yüksek Öğrenim Gençliğinin yurt sorunları karşısında bilinçli ve inançlı davranışları bakımından da, son derece sevindirici olmuştur. Ölümsüz Atatürk'ün emanetine gerçekten sahip çıkan Türk gençliği, Kurtuluş Savaşı Türkiyesine dönüş ülküsünü heyecan ve şevkle dile getirmiş, yüzde yüz ulusal, bağımsız bir dış politika özleminin ve antı-emperyalist düşün akımının cesaretli savaşçısı olmuştur. Bu kürsüden eski bir öğretmen olarak yarınımızın umudu, ışık yüzlü uyanık gençlerimizi saygı ve sevgiyle selâmlarım.

Anayasaya Aykırı Kanunlar

Geçirdiğimiz yıl demokrasimiz için de bir buhran yılı oldu. İktidar Anayasayı eksiksiz, tastamam uygulamamakta gene ayak diredi.

Faşist İtalyadan aktarılmış ve orada uygulandığından gerek müeyyide, gerek metnin her yana çekilir hale getirilmesi bakımından çok daha ağırlaştırılmış olan kanun maddeleri, özellikle T.C. Kanununun 141. ve 142. maddeleri, ısrarla yürürlükte tutulmuş ve uygulanmıştır. Oysa bunların Anayasamıza aykırı olduğu açık bir gerçektir. Anayasamız halkçı, devrimcidir; ve temel insan haklarına dayanır. Bu maddeler halka karşı toprak ağaları ve kapkaççı sermaye çevrelerinin tahakkümünü sürdürmek amacındadır. Kurulu sosyal ve ekonomik düzenin seçim yolu ile de olsa değiştirilmesine, örneğin toprak reformu istenmesine ve yapılmasına karşıdır. Yani statükocudur. Ve nihayet bu maddeler insan haklarının başında yer alan inanç, düşün ve bilim özgürlüğünü de çiğnemektedir.

Daha geçenlerde Adalet Bakanı bu maddelerin Anayasa'ya aykırı olmadığını ileri sürebilmek cesaretini göstermiştir. Gerçekten de cesaret; çünkü bu maddelerin Anayasa ile çelişmediğini söyleyebilmek için sadece hukuka, mantığa değil, sağduyuya da sırt çevirmek gerekir. Üstelik Adalet Bakanı bu maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesinde henüz karara bağlanmamış bir dâvâ olduğunu da hatırlamamıştır herhalde. Çünkü hatırlamış olsaydı, bunun Yüksek Mahkemeyi etki altında bırakma teşebbüsü sayılacağını düşünür ve böyle bir demeçten kaçınırdı.

Üzülerek söyliyelim, ki, sayın Başbakanın bir gazetede yayınlanan bu konu ile ilgili sözleri bizde haklı endişeler uyandırmıştır. Başbakan: «141. ve 142. maddeler memleketin bünyevî ihtiyaçlarına göre tatbik edilecek ve ıslah olunacaktır. İstidat olursa ölçüyü genişletiriz.» demiş. Gazetedeki bu sözler Başbakanın görüşünü tam yansıtmış mıdır? Bilmiyoruz. Ancak 141. ve 142. maddeleri yürürlükte tutanların kesinlikle karşısında olduğumuzu, zira bizim Anayasaya gerçekten inandığımızı burada haykırmak isteriz. Demokratik Anayasa ile faşist kanun maddeleri bir arada uygulanamaz. Ya biri, ya öteki! Başbakan seçsin...

Fakat ne var ki, bu maddelere karşı, Türkiye İşçi Partisinin yıllar önce açtığı kampanya, artık bugün aydın çevrelerce be-

nimsenmiş, kamu oyuna mal olmuştur. Bu maddelerin iptali için açtığımız ve iki yıla yakın bir zamandanberi sıra bekleyen dâvânın, Anayasa Mahkemesince bir an önce karara bağlanarak, demokrasimiz üzerindeki bu ipoteğin kaldırılmasını bekliyoruz.

Geçen yıl Çankaya köşkünde gene «huzur» toplantıları tertiplemek gerekmiştir. Bizim inancımız şudur ki, toplumda huzur ancak halkın dertlerine çare bulmak, beklenen köklü dönüşümleri yapmak, Anayasayı eksiksiz tastamam uygulamak ve emekçi halkın biricik partisi, Türkiye İşçi Partisinin Anayasa teminatı altında bulunan haklarına saygı göstermekle gelir.

Türkiyeyi, Anayasamızın ilkeleriyle ve temel hükümleriyle çizmiş olduğu çizginin ilerisinde yapılacak bir demokrasi mücadelesi, ancak huzura kavuşturacaktır. Anayasayı savsaklamakta ısrar ederek, veya Anayasanın gerisinde mevzilenerek oy avcılığına çıkmakla, ne ana sorunlarımız çözülebilir ne de topluluğumuza huzur getirebilir.

Parti Kongreleri

Geçen yıl T.İ.P., C.H.P. ve A.P. kongrelerini yaptılar, Türkiye İşçi Partisinin kongresinde Türkiye sorunlarını bilim ışığında dile getiren ve Türkiyeye özgü kurtuluş yolunu çizen yeni parti programı kabul edildi. Yurdumuzun tanınmış uzmanlarınca, uzun ve zahmetli çalışmalar sonunda hazırlanan bu program, Türkiye'de bir başka benzeri bulunmayan bilimsel bir inceleme niteliğindedir.

Türkiye İşçi Partisinin geçen şubat başlarında yapılan kongresinin bir başka özelliği de, bunun emekçi bir partinin yurdumuzda yapılan ilk kongresi oluşudur. Türkiye İşçi Partisinin kongresi halka umut verdi. Halk kendi sesini tanıdı. Ve o günden sonra T.İ.P.'nin toplantılarını gittikçe büyüyen kalabalıklar halinde izlemeğe başladı.

C.H.P. kongresinde «yeni Türkiye ülküsü» başlığını taşıyan bir bildiri kabul edildi. Halkın doğrudan doğruya işbaşına geleceği, yurt işlerinde söz ve karar sahibi olacağı konularının sükûtla geçiştirilmiş olması hariç, bu bildiride bizim savunduğumuz ilke ve reformlardan çoğunun yer aldığı görülmüştür. Sosyal adaleti gerçekleştireceklerdir; toprak reformu yapacaklardır; vergi adaletini, haklı gelir dağılımını sağlayacaklardır. Ama asıl önemli olan, sükûtla geçiştirilen noktadır. Zira halk yurt işlerinde söz ve karar sahibi olmadıkça, onun inançlı ve şevkli

çabası sağlanmadıkça bu reformlardan hiç biri yapılamaz. Ve üstelik bütün bu vaadler, yuvarlak formüller biçimindedir. Fakat yuvarlak formüller biçiminde de olsa, bir büyük partimizin reformlardan yana olması insanı şüphesiz sevindiriyor. Ama kötü yanı şu ki, partilerin vaadlerine, parti muhalefetteyken kulak verilir. C.H.P. gibi yıllar boyunca iktidarda kalmış ve 1961'den beri gene iktidarda bulunan bir partinin; «şunu yapacağım; bunu sağlıyacağım» diye vaadlerine bulunmasına karşılık, «Ne bekliyorsun!» denir, ve foyası meydana çıkarılır.

Gerçek şudur ki C.H.P., kuruluşu ve temsil ettiği sosyal sınıflar bakımından, bu vaadlerinden hiç birisini gerçekten yerine getiremez; nasıl ki bugüne kadar getirememiştir. Atatürk'ün kurduğu parti olmak ve saflarında hâlâ bazı Atatürkçüler barındırmak ve bir de aydınlar arasında hâlâ C.H.P.'ye inananların bulunması, ve hele Türkiye İşçi Partisinin varoluşu, bu partiyi devrimci görünmeye, reformların sözünü etmeye zorluyor.

A.P.'nin kongresinde bu partinin görüşleri açıkça ortaya kondu, bu bakımdan bu partiye teşekkür etmeliyiz. Teşekkür etmeliyiz, çünkü bu parti toprak reformuna karşı ve özel teşebbüsçü olduğunu açıkladı. Toprak reformuna karşı olmak, 510 bin topraksız köylü ailesine karşı olmaktır, 2 milyon 22 bin toprağı yetmiyen köylü ailesinin çıkarlarına karşı olmaktır. Özel teşebbüs serbestliğini savunmak ise, kapkaççı sermaye çevrelerinin çıkarlarını savunmaktır. Gerçi bütün bunları halkın anlamadığı formüllerle söyledi. Ama söyledi. Biz bundan dolayı A.P.'ye teşekkür ederiz: A.P. toprak ağalarının ve kapkaççı sermaye çevrelerinin partisidir.

Seçim Yılı

Demokrasilerde Partiler gerçek kişilikleri ile ortaya çıkarlar. Her partinin hangi sınıfları temsil ettiği bellidir. Artık bizde de durumun yavaş yavaş bu doğrultuda geliştiği görülüyor. Gerçekten de Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günden beri emeği, emekçi halkı temsil ettiğini, yurd ve dünya olaylarını bu açıdan değerlendirdiğini açıklamıştır. Şimdi Adalet Partisi de özel teşebbüs serbestliğini savunmakla, sermayeden yana olduğunu yurd ve dünya olaylarını sermayeci sınıfların çıkarları açısından değerlendirdiğini açıklamış bulunuyor. Bu demokrasimizi açıklığa kavuşturacağı için sevindirici bir gelişmedir.

Bu yıl milletvekili seçimleri yapılacak. Yurddaşlarımız oy verecekleri partilerin kişiliği hakkında aydınlanmalıdır. Şüphesiz hepimiz aynı ulusun evlâtlarıyız. Tarih bakımından, dil ve kültür bakımından aynı vatan üerinde ve ulusal bir pazar etrafında yaşama bakımından, birbirimize bağlıyız; uluslar ailesi içerisinde ayrı kişiliği olan bir ulusuz. Fakat bu ulusun fertleri ekonomik faaliyetleri ve yaşayışları bakımından sınıflara, zümrelere ayrılmışlardır. Bu bir sosyolojik gerçektir. Beri yandan bu sınıfların ve bu sınıflara mensup fertlerin çıkarları arasında bir mutabakat da yoktur. Toprak ağası ile ırgatın; patronla işçinin çıkarları çelişmektedir. Bu da sosyolojik bir gerçektir. Çok partili demokrasi rejimi bu çelişen çıkarlar arasında bilinçli bir denge kurulmasını sağlar. Sermayeyi temsil eden sosyal kuvvetlerle, emeği temsil eden sosyal kuvvetler, Anayasa ve kanun teminatı altında kamu oyunu etkilemek ve toplum düzenini kendi doğrultularında dönüştürüp geliştirmek için karşılıklı olarak serbestçe faaliyette bulunurlar. Sosyal hayatı bütünüyle kapsayan bu karşılıklı faaliyetler, toplumu ahenkli ve dengeli biçimde dönüştürüp geliştirir. Ve tarih göstermiştir ki, bu dönüşüp gelişme hep halktan, emekten yana olmaktadır.

Ama bu sonucun elde edilebilmesi için, her iki tarafın gerçek kişilikleri ile ortaya çıkmaları ve oyuna hile karıştırmaması şarttır. Politika daha insanca daha doğru, daha güzel, daha dolu yaşamak için mücadele etmektir. Bu mücadele kişi olarak daha iyi yaşama, kişi olarak yükselme mücadelesi değildir: Topluca ve toplumca daha iyi yaşamak yolunda bir mücadeledir. Bundan dolayı emekçi halkın kendi öz çıkarlarını ve bu çıkarların ulusun çıkarları ile mutabakat halinde bulunduğunu bilinçle kavraması ve bu bilinçle bir politik güç halinde örgütlenmesi şarttır. Bu temel gerçekleşmezse politika bir sandalya kavgası halini alır; özel kişisel çıkarların emrine girer. Ve elbet demokrasi sadece bir sözden ibaret kalır.

Türkiye İşçi Partisinin kutsal ödevi işte budur: **Emekçi, çilekeş halkımızı uyarmak, Anayasadaki temel haklarına sahip çıkarmak istiyoruz. Emekçi halkımızın «bir numaralı yurttaş» olması, yurt işlerinde söz ve karar sahibi olması için, onu politik bir güç olarak örgütlüyoruz. Çünkü şunu iyice biliyoruz ki, halkın inanlı ve şevkli çabası olmadan, köklü dönüşümlerden hiç biri yapılmaz. Ve halkımız da, Türkiyemiz de bugün içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulamaz.**

Halkın Uyanması

Halkı uyandırmanın çok uzun vadeli bir iş olduğu düşünülebilir. Türkiyemizin ve halkımızın bunca uzun bir süre beklemeğe takatı yoktur denilebilir. Fakat Türkiyenin şartları içinde, halkın iktidara demokratik yoldan gelmesi mümkündür; zorunludur. Gerçekten de 1946'dan beri halkımız oyuna, oy hakkına sahip çıkmıştır. Halkın oyları ile işbaşına gelmemiş bir iktidara, halk hiç değilse pasif mukavemetle karşı koyacaktır. Herhalde köklü dönüşümlerin gerçekleştirilmesi için şart olan, inanlı ve şevkli çabasını halk, böyle bir iktidardan esirgeyecektir. Bundan dolayı biz, toplumculuğun Türkiyede demokratik yoldan kurulması gerektiğine inanıyoruz. Esasen halkla beraber olmadan, yani yukarıdan aşağıya bir toplumculuk kendini inkâr eden bir görüştür. Toplumculuk emekçi halkın toplum düzeni, felsefesi, ahlâkıdır. Halkın sahip çıkmadığı bir toplumculuk, hilkat ucubesidir.

Sonra Türkiyemizde halkın uyanarak kendi oyları ile kendi kendisini, yani Türkiye İşçi Partisini iktidara getirmesi, öyle çok uzun vadeli bir iş de değildir. Halk bir hayli uyanmıştır. Halk içinden küçük bir azınlığın bilinçlenmesi, çığ gibi bir hareketin başlaması ve seçimlerde terazinin emekten yana ağır basması için yetecektir. Terazinin iki kefesi hemen hemen dengededir. Emek kefesine bir kaç gram atmak, bizim kefeyi ağır bastırır.

Önümüzdeki seçimler Türkiyenin tarihinde bir dönüm noktası olacaktır. Bunu elbet Türkiye İşçi Partisi bu seçimleri kazanacak anlamına söylemiyorum. Fakat bu seçimlerde parlâmentoya bir avuç milletvekili sokmalıyız. Bu bir avuç emekçi milletvekili Türkiyenin politik ortamını temelden değiştirecektir. Parlamentoda hergün halkın dertleri dile getirilecek, somut çözümleri ileri sürülecektir. Böylece halkın uyanması, örgütlenmesi gittikçe hızlanacak ve emekçi halkımız, yani Türkiye İşçi Partisi, 1969 seçimlerinde başa güreşecektir. Bundan dolayı önümüzdeki seçimde bir tek oyun bile kaybolmaması için hepimizin, bütün toplumcuların, gerçek Atatürkçülerin seferber olmamız gerekiyor.

Güzel, mutlu günler uzak değildir. Önümüzde fırtınalı günler de bulunsa, pusulamız ve gemimiz sağlamdır. Ve de asıl yüreğimiz korkusuz, inancımız bütündür. Güneşli sahillere mutlaka, ama mutlaka ulaşacağız. Ne mutlu bu kutsal uğraş için saflarımızda olanlara.

İÇTEN VE DIŞTAN SÖMÜRÜLÜYORUZ [1]

«Çukurova'nın çilekeş ve cefakeş emekçileri, pek değerli basın mensupları ve misafirlerimiz, hepinizi Türkiye İşçi Partisi adına içten sevgi ve saygı ile selâmlarım.

«Kardeşlerim,

«1965 yılı tarihimizin pek önemli bir yılı olarak başlamıştır ve öyle sonuçlanacaktır. Çünkü, 1965 yılı Türkiye İşçi Partisi'nin gireceği ilk seçim yılıdır ve bu bakımdan tarihimizin bir dönüm noktası olacaktır. Toplumların hayatı dalgalanmalar içinde, bir merhaleden bir merhaleye geçer. Toplumları merhaleden merhaleye götüren bu itici kuvvet nedir? Hiç şüphesiz bu kuvvet emektir. İnsanların yaşaması için gerekli bütün ihtiyaçların yaratıcısı ve onun itici kuvveti emektir. Gördüğünüz her şey, yani dünyada ne varsa emek mahsulüdür. Tarih dediğimiz insan emeğinin bilinçli akışı yavaş yavaş güçlenmiştir. Türk halkı yüzlerce yıldır bu vatan toprakları üstünde emeğini cömertçe harcadığı halde, yirminci yüzyılın şurasında insanca yaşamaktan çok uzaktır. Ama artık o da bilinçleniyor, örgütleniyor. Olayların nedenlerini ve kendi gücünü anlamağa başladı.»

Aybar, Çukurovanın zenginlikleri üzerinde durarak sözlerine şöyle devam etmiştir:

«Emekçi kardeşim,

«Pamuğu sen yetiştirirsin, fabrikada kumaşları sen dokursun, ama gene de sırtına yamasız bir mintan giyemezsin, palaspareler içinde dolaşırsın. Bütün bu zenginlikler içinde yokluklar ve yoksulluklar içindesin. Yarın endişesi içinde, yarın korkuları içinde yaşamaktasın. Kardeşlerim, bu neden böyle oluyor? Neden, sen emeğini cömertçe harcadığın bu topraklarda

---

[1] TİP'in 21 Şubat 1965 günü yapılan Adana İl Kongresinde Aybar'ın açış konuşması (teypten aldık.)

hâlâ palaspareler içindesin? Neden hâlâ yarın korkuları içinde yaşarsın?»

Aybar, tarihin en eski devirlerinden bu yana emekçilerin haklarını tam olarak alamadıklarının nedenleri üzerinde durarak şöyle devam etmiştir:

«Kardeşlerim,

«Emek sizin, ama emeği değerlendirmek için kullanılan araçlar sizin değil. Emek kendi kendine değerlenmez. Toprak kimin ise, toprağın ürünleri de onundur. Fabrika kimin ise, fabrikanın yarattığı değerlere de o sahiptir. Türkiyemizde üç milyon köylü ailesi var. 510 bin köylü ailesinin hiç toprağı yok. İki milyon köylü ailesinin de yeteri kadar toprağı yok. Öteyandan memleket kadar topraklar bir avuç insanın elinde. Bu durumda emekçi halkımızın fakirlikler içinde yaşaması kadar tabiî bir şey olamaz. Bu adaletsiz duruma son vermek için toprak reformu yapmak lâzım.»

Genel Başkan, Adalet Partisi'nin toprak reformu değil, ziraat reformu istediğini ve ziraat reformu ile toprak reformu arasındaki farkı açıklıyarak konuyu şöyle özetlemiştir:

«Toprak reformu demek, Anayasamızın emrettiği gibi, büyük toprak sahiplerinden toprağı alıp toprağı olmayanlara, yetmiyenlere vermek demektir. Ziraat reformu ise, büyük toprak sahiplerinin desteklenmesi, daha çok kredi alması, yani senin alın terinden devlet hazinesinde veya bankalarda biriken paraların toprak ağalarına peşkeş çekilmesi, senin de onların yanında gene ırgat olarak çalışman, gene toprak hasreti çekmen demektir.»

Genel Başkan, C.H.P.'nin karma ekonomi ve A.P.'nin özel teşebbüse serbestlik gibi paravanalarla halkı nasıl şaşırtıp aldattıklarını geniş bir şekilde açıklamış ve serbestliğin özel teşebbüs sahiplerine verilecek serbestlik olduğunu, özel teşebbüsün en küçüğünden en büyüğüne kademe kademe gelişmesini gösteren bir sıralamasını yapmış; bir iş kurmak, teşebbüse girişmek için para gerektiğini belirterek şu soruyu sormuştur:

«Bankalar krediyi kime verir?

«Elbette parası olanlara verir. Şu halde, özel teşebbüs ser-

bestliği, paralı olanların serbestliği, seni emekçi kardeşim, daha kolay ve çok sömürme serbestliğidir. Bu durumu, özel teşebbüsü savunan partiler açıkça söyleseler, siz de bunu bilseniz, hiç o partilere oy verir misiniz? Siz verseniz bile karınız, çocuklarınız yakanıza yapışır, bizim rıskımızla mı oynuyorsun, derler.»

C.H.P.'nin karma ekonomi anlayışını ve uygulayışını sert bir şekilde tenkid eden Aybar, bunun devlet eliyle özel teşebbüsü ve toprak ağalarını daha çok zengin etmek amacı güttüğünü açıklıyarak, bu partinin halka hizmet için Atatürk tarafından kurulduğunu, fakat sonradan büyük toprak sahiplerinin, büyük sermaye çevrelerinin ve büyük memurlar sınıfının etkisi altına girerek halkçı niteliğini kaybettiğini söylemiş ve şöyle devam etmiştir:

«Vatandaş, soruyorum sana, bütün bu partileri hep iktidara getirdin, senin hayatında ne değişti? Gene çıplaksın, palaspareler içindesin, gene evine ekmek, eline iş aramaktasın, gene çocuğuna okul, gene hastana ilâç - doktor bulamazsın. Demek ki, bunda bir bit yeniği var. Sana sadece seçim sandığına gidip iktidarları değiştirmenin demokrasi olduğunu söylediler, demokrasi budur dediler. Elbette ki demokrasi düzeninde iktidarları halk kendi oylarıyla değiştirecektir. Elbette ki iktidarlar halkın oylarıyla değişecektir. Sana demokrasinin sadece bu biçimsel işleyişini gösterdiler. Oysa, demokrasi halkın halk tarafından yönetimidir. Yani senin yurt işlerinde söz ve karar sahibi olmanı sağlayan bir düzendir. Şu halde, soruyorum sana emekçi kardeşim, sen bugüne kadar hep seçtiğin halde hiç seçildin mi? Nasırlı ellerinle Büyük Millet Meclisine hiç girdin mi? Kanunları hiç sen yaptın mı?

«Türkiyemize gerçek demokrasi emekçi halkımızın, emekten yana aydınlarla elele vererek iktidara gelmesiyle gelecektir. Emekçi halkımızın insanca yaşıyabilmesi için, Türkiye'nin hızla kalkınıp ilerlemesi için toprak reformu yapılmalıdır, diyoruz. Dış ticaret, bankacılık, sigortacılık ve ulusal ekonominin kilit taşı durumunda olan büyük üretim araçları kamu yararı gerektirdikçe, devletleştirilmelidir, diyoruz... Kardeşlerim, bunları kim yapabilir? Büyük toprak sahipleri hiç toprak reformu yapar mı? Kapkaççı ticaret çevreleri dış ticaretin devletleştirilmesini ister mi? İşçiyi sefalete atan işveren, emeğinin tam karşılığını

almak isteyen işçiye haklarını verir mi? Bunları kim yapar? Kardeşlerim, bunları halk yapar. Toprak reformunu topraksız köylü yapar. Dış ticaretin, bankacılığın, sigortacılığın, büyük üretim araçlarının devletleştirilmesini, bundan doğrudan doğruya menfaatı olan emekçi halk yığınları ve onun politik teşkilâtı olan parti yapar. Yani sen işçi kardeşim, köylü kardeşim, sen Meclise gideceksin, bütün bunları sen yapacaksın. Demokrasi budur. Emekçi halkımız, bu gerçeği görüp anladığı ve kendi öz partisi olan Türkiye İşçi Partisi saflarında örgütlenip güçlendiği gün, Türkiye'miz gerçek kurtuluş yoluna girmiş olacaktır.

«Şimdi sözümün başına dönüyorum. 1965 seçimleri tarihimizin bir dönüm noktası olacaktır? Çünkü, bu seçimlerde Türkiye İşçi Partisi seçimlere girecektir. Çünkü tarihimizde ilk defa halkın kendi elleriyle kurduğu bir parti, Türkiye İşçi Partisi seçimlere girecektir. Türkiye İşçi Partisinin kuruluşu yeni bir uyanışın başlangıcı olmuştur. Bu kuruluş, emekçi halkımızın ülkenin yönetimini doğrudan doğruya ele almak için attığı ilk adımdır.»

Genel Başkan Aybar, burada Türkiye İşçi Partisi'nin kuruluşunun doğrudan doğruya emekçiler tarafından gerçekleştirildiğini, partinin bütün yönetim kademelerinde en az yüzde 50 oranında eli nasırlı işçilerin temsil edildiğini, parti tüzüğündeki bu emrin çok önemli olduğunu geniş bir şekilde açıklıyarak, «Eli nasırlı vatandaş Meclis'e girdikten sonra cefakeş Türk halkının kaderi değişmiye başlıyacaktır; senin yoksulluğun emekçi kardeşim, Türkiye'nin geri kalmış bir ülke olmasının da bir sonucudur.» **demiş, kişi başına millî gelirin bizde çok düşük olduğunu, üstelik millî gelirin haksızca dağıldığını rakamlarla ortaya koyarak, bu durumun sona ermesi için halkımızın iktidara gelmesinin şart olduğunu ifade ile şöyle devam etmiştir:**

«Bizi, bir kendi vatandaşımız, büyük toprak sahipleri, kapkaççı ticaret çevreleri; bir de onların ortaklık kurdukları yabancılar sömürüyor. Yani biz içten ve dıştan çifte bir sömürülüşle sömürülüyoruz.»

Konuşmasının burasında, yabancı petrol şirketlerinin Türkiye'de nasıl çalıştıklarını, Türk halkını nasıl sömürdüklerini, son zamanlarda madenlerimizi de ele geçirmek için bir kanun tasa-

rısı hazırlatılarak nasıl gayret gösterdiklerini, Ereğli Çelik İşletmesinin içyüzünü, bu işletme yoluyla Türk halkının nasıl korkunç bir şekilde sömürüldüğünü açıklamış ve sözlerine şöyle devam etmiştir:

«Kardeşlerim,

«İşin neresinden bakarsak bakalım, Türkiye'nin kaderini değiştirmek için bu soygun düzenine son vermek lâzım. On yılda 12 milyar lira dışarıya kaçırılmış. Buna kâr hissesi olarak dışarıya çıkan dövizler dahil değil Bu 12 milyar sadece kaçırılan dövizler. Yani şah damarımız kesilmiş, kanımız oluk oluk dışarıya akıp gidiyor. Yapılacak ilk iş, bu kesik damarı dikip kanı durdurmaktır. Bunun için dış ticareti, bankacılığı, ve sigortacılığı devletleştirmek gerek. Kaldıki, dış ticaret, bankacılık, sigortacılık devletleştirilmedikçe Türkiye'nin kalkınması da mümkün değildir. Hattâ Türkiyenin tam bağımsız olması mümkün değildir. Şu halde bu haksız düzeni değiştirmek için, halkın işbaşına gelmesi, her işte söz ve karar sahibi olması ve halkın denetiminde ve eliyle işleyen emekten yana bir devletçilik düzeninin kurulması şarttır.»

Aybar, Türkiye'nin ekonomik bakımdan bağımlı olmasıyla politik bağımsızlık arasındaki ilişkilere değinerek sözlerine şöyle devam etmiştir:

«Son günlerde Hükûmet düşürüldü, biliyorsunuz. Hükûmetlerin düşürülmesi olağan bir olaydır. Ama bizdeki bu son düşürüşü Meclis'teki muhalefet partilerinin, sadece Hükûmet'e güvensizliği ile açıklamak, olayın gerçek nedenini görmemek olacaktır. Son Hükûmet düşürülmesi olağan değildir. Gerçekten de, yabancı elçiler partilerin kapısını vurup özel görüşmeler yapmışlardır. Oysa devletler hukukuna göre, hiç bir elçinin buna hakkı yoktur. Biz hiç kimseyi kendi içişlerimize karıştırmayız. Hangi devletin elçisi olursa olsun, buna asla müsaade etmeyiz. Kıbrıs buhranının kritik günlerinde, Amerika içişlerimize karışmaya yeltenmiş, Başbakan açıklamıştı. Gene o günlerde Amerika'nın gizli istihbarat teşkilâtından memleketimize bir General Porter gelmişti. Bu General Türkiye'de bir başbakan ararmış. Bu ne demek efendiler? Burası Vietnam mı, burası Kongo mu? Burası Türkiye! Biz dünya üstünde ilk defa millî kurtuluş

savaşı vermiş ve bunu gerçekleştirmiş bir halkız.» (Sürekli alkışlar).

Aybar, bu sırada dışarıda cereyan eden olaylara değinerek konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Emekçi kardeşim, senden bu güne kadar hep oy istediler. Sana hiç bir parti başkanı gelip de, oyunu kendine ver, dedi mi? Emekçi kardeşim, işin can noktası burada. Senin derdine senden başka çare bulacak yok. Bunu iyi bilesin. Ben buraya gelirken, birkaç çocuk, yuh diye bağırdı.. Oysa bunlar yoksul ailelerin aldatılmış çocuklarıdır. Kimbilir belki de bir maddî menfaat karşılığında bu işe sevkedilmişlerdir. Ağaların elinde çok geniş vasıtalar var: Gazetelere yazılar yazdırabilirler, kitaplar yayınlatabilirler, dernekler kurdurabilirler, yoksul vatandaşlarımızı birbirine düşürebilirler. Nitekim, bütün bu işleri de yapıyorlar. Bugün tâ köylere kadar girmiş dernekleri var. Bunlar vatandaşlarımızı birbirine düşürme gayreti içindeler. Dini inançları sömürüyorlar, insanlık duygularını sömürüyorlar. Amaçları statükonun korunması, ağalık düzeninin sürüp gitmesidir. Bunun için kurulmuşlar, bu amaçla köylere kadar sokulmuşlardır. Siz sosyal adalet mi istiyorsunuz, herkes emeğinin hakkını alsın mı istiyorsunuz? Bunlar, «beş parmağın beşi bir mi, herkes kaderine razı olmalı. Tanrı yoksulu yoksul, zenginı de zengin yaratmış, tanrının buyruğuna karşı gelinmez, sosyal adalet müslümanlığı karşıdır.» diyorlar. Oysa müslümanlık sosyal adalete karşı değildir. Yüzyıllar önce, o günün şartları içinde, zekât sosyal adaleti sağlamaya yarayan bir müessese idi. Vakıfların da sosyal karakteri açıktır. Kardeşlerim, maksatları seni uyutmak, aldatmaktır. Ağalar, kapkaççı sermaye çevreleri çıkmaz karşınıza. Aldattıkları, hattâ satın aldıkları maşalarını sürerler önce. Ve yoksul yurttaşa karşı gene yoksulu kullanırlar. İşte şurada bağıran çocuklar yoksul kardeşlerimizin çocuklarıdır. Topraksızların, emeği sömürülenlerin çocuklarıdır. Fakat bu oyun uzun sürmiyecektir. Vatandaş dönen oyunu farketmeğe başladı.

«Emekçi kardeşim,

«Seçim kanunundaki, seçime girebilmek için 15 ilde tam teşkilâtlı olma şartı da yalnız Türkiye İşçi Partisi için konulmuştur. Fakat, bu fakir parti bütün engelleri aşarak bugün 21

ilde il ve ilçe teşkilâtını tamamlamış durumdadır. Ayrıca, 7 ilde de il ve ilçe örgütlümüz var. Bunlar en kalabalık illerimiz. Böylece, memleket nüfusunun yarısından çoğunun yaşadığı bölgelerde örgütlenmiş bulunuyoruz. Partimiz bu seçimlere mutlaka girecektir. Türkiye İşçi Partisini seçimlere sokmamaya kimsenin gücü yetmiyecektir.» (Uzun alkışlar).

«Arkadaşlar, hiç bir parti bizim kadar örgütlenme zahmeti çekmemiştir. Hiç bir partinin önüne bu fukara partinin önüne çıkarılan engeller, güçlükler çıkarılmamıştır. Bu acaba neden böyle olmuştur? Çünkü, ağalar, kapkaççı sermayeciler emekçi halkın uyanmasını, politik bir güç haline gelmesini istemezler. Bundan dolayı da, toplumcu aydınlarla emekçi halkın elele vermesine, birbirini uyarıp etkilemesine, iş ve kader birliği etmelerine her vasıtaya baş vurarak karşı komak isterler. Toplumcu aydınlarımızın bu noktayı hiç gözden kaçırmamaları gerekir. Gerçekten de, ne zaman ki, emekçiler aydınlarla elele vermeye kalkışmışlar, hakim sınıflar buna şiddetle karşı komuşlar, bu dayanışmayı önlemeye çalışmışlardır. Nitekim, emekçi halkın kendi elleriyle kurduğu Türkiye İşçi Partisi toplumcu aydınlarla ilişkiler kurunca da, hakim sınıflar bunu mutlaka önlemek yolunu tuttular. Ama ne var ki, bu sefer emekçi halkımızla toplumcu aydınların iş ve kader birliğini önlemeyi başaramadılar. Bütün çabalamalarına, çelmelemelerine rağmen, Türkiye İşçi Partisi hergün biraz daha hızla gelişti. O derece gelişti ki bu seçimlerde emekçi halkın temsilcileri mutlaka Meclise girecektir. Bunu mutlaka sağlıyacağız. Türkiyemize mutlu güzel günler mutlaka gelecektir. Gün ışımıştır. Hepinizi candan sevgilerle selâmlarım.» (Dakikalarca süren alkışlar.)

NATO'DAN ÇIKINCAYA KADAR NELER YAPMALI? [1]

Türkiye İşçi Partisi Genel yönetim kurulu üyeleri ile İl başkanları ortak toplantısında bir konuşma yapan Genel Başkan M. Ali Aybar, 5 Haziranda yapılacak senato üyeleri seçiminin önemini belirterek, bu seçimin A.P. iktidarı ile muhalefet partilerinin, 10 Ekimden bu yana durumlarındaki değişiklikleri öğrenmek imkânını vereceğini; fakat asıl Türkiye İşçi Partisinin kaydettiği ilerlemeleri rakamlarla tesbit etmemizi sağlayacağını söylemiştir.

Daha sonra Aybar konuşmasına şöyle devam etmiştir:

> «Vatandaş oylarının % 53'ünü alarak iktidara gelen Adalet Partisi, Meclisteki rahat çoğunluğuna rağmen bugün acz içinde çırpınmaktadır. Bu kadar kısa sürede iflâs eden bir başka iktidar görülmemiştir. A.P., ters doğrultuda son iktidar denemesi olacağa benzer. Gerçekten 15 yıllık bir ara ile ve sanki 27 Mayıs hiç olmamışcasına, 1950 - 1960 yıllarını bize yeniden yaşatmak ham hayaliyle ortaya çıkan Adalet Partisi'nin iflâsının, kompradorlar ve yabancı ortakları çıkarına işletilen Anayasaya aykırı bir gidişin sonu olacağını sanmaktayız. Türkiye'nin bilim dışı, akıl ve mantığın reddettiği denemelere artık tahammülü kalmamıştır. 6 aylık A.P. iktidarı, ekonomimizi büsbütün altüst etmiş, rejim buhranını had bir safhaya getirmiş ve dış politikada beliren umut verici gelişmeleri durdurmuştur.»

A.P. iktidara geldiğinden beri enflâsyon eğiliminin hızla art-

---

[1] **10 Nisan 1965'te Ankara'da TİP Genel Yönetim Kurulu üyeleri ile İl Başkanları ortak bir toplantı yaptı. Toplantıda Mehmet Ali Aybar'ın yaptığı konuşmadır.**

tığını; tedavüldeki para miktarında, paranın tedavül hızında, kredi hacminde küçümsenemiyecek artışlar kaydedildiğini; buna karşılık üretimde aynı tempoda bir artış olmadığını; A.P. iktidarının bel bağladığı dış kredi imkânlarının da umudun çok altında bir seviyede kalacağını belirten Aybar:

> «Bu şartlar altında A.P. iktidarının vaadlerinden hiç birini tutamaması, işsizliğin, pahalılığın, sefaletin, fıkaralığın artması ve bu bozuk düzenden bir avuç kapkaççının yararlanması karşısında, A.P.'yi oylarıyla iktidara getirmiş olan vatandaşlarımız, A.P. nin emekçi halkın partisi olmadığını kavrayacaklardır. Bizim ödevimiz gerçeklerin üzerindeki perdeyi sıyırarak, halkın biran önce uyanmasına hizmet etmektir.» demiştir.

Bir çıkmazda olduğunu sezinliyen A.P. iktidarının zorlamalarla bu çıkmazdan kurtulmaya çabaladığını fakat bu zorlamaların A.P. iktidarını büsbütün çıkmaza ve daha büyük bir hızla iflâsa sürüklediğini söyliyen Aybar, konuşmasına şöyle devam etmiştir;

> «A.P. iktidarı artık Anayasa sınırının fiilen de gerisine düşmüştür. Gerçekten Meclis'deki çoğunluğuna dayanarak, muhalefeti ödev göremez hale getirebileceğini sanan A.P. iktidarı, Meclis'den Anayasaya aykırı kanunlar geçirmeğe kalkışmıştır. Partizan idare kurma teşebbüslerine girişmiştir. Mahkeme kararlarını hiçe sayacak kadar ileri gitmiş; bir yandan faşist menşeli kanunları harekete geçirerek toplumcu akımı durdurmak, düşünce ve inanç hürriyetlerini, bilim ve sanat hürriyetlerini yok etmek hevesine kapılmış; bir yandan da komünizmle mücadele bahanesiyle kaba kuvvet gösterilerine girişen bir takım Anayasa dışı ve profaşist dernekleri korumağa, müsamahasıyla teşvik etmeğe devam etmiştir. Komünizm yasaktır. Yasak olan şey, ancak gizli yapılabilir. Gerçekten gizli bir komünist faaliyeti varsa bunu Emniyet kuvvetleri ortaya çıkarmakla ödevlidir. Tabi gerçekten böyle bir şey varsa. Yoksa tertipler hazırlayarak değil tabii. Durum bu oldu-

ğuna göre, bir takım derneklerin, sorumsuz kişilerin «komünizmle mücadele ediyoruz» diye hükûmetin devlet hazinesinden yaptığı yardımlar ve müsamahası, hattâ teşvikiyle, Anayasa teminatı altında bulunan hakları çiğnemeye cüret etmeleri, Atatürkçülere, toplumculara taşla, sopayla saldırmaları elbette kayıtsız kalınacak bir olay değildir. Son olayları hatırlıyalım: Siyasal Bilgiler Fakültesine taşlarla saldırılır, hükûmet bunu adî bir zabıta vak'ası sayar; hattâ suçlular hakkında kovuşturma açıldığı bile duyulmaz. T.M.T.F. basılır, işgal edilir, zorbalar polis himayesinde binayı terkederler; hükûmet buna «zabıta olayı» bile demez. İzmir'de eli baltalı biri Atatürk Anıtı'na saldırır; hükûmet buna da «adi zabıta olayı» der. Hükûmetten soruyoruz: Türkiye'yi nereye götürmek istiyorsunuz? 1950 - 1960 arasında izlenen yol, Türkiye'yi çıkmaza, bu yolu izleyenleri de, «hayırsız» bir adaya götürmüştür. A. P. iktidarını Anayasa sınırları içinde dürüst davranmaya davet ederiz.»

Aybar, daha sonra Türkiye'nin özel teşebbüse öncelik tanıyan, yabancı sermaye yardımlarına bel bağlıyan bir zihniyetle yönetilemiyeceğine işaret ederek konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Türkiye kapitalist olmayan yoldan kalkınacak, bağımlı bir ülke olmaktan kurtulacaktır. Meclis'te rahat bir çoğunluğa sahip olduğu halde, iktidarda iktidarsızlığın rahatsızlığı içinde kıvranan A.P. iktidarı, tarihin akışına sırt çevirdiğini anlamalıdır. A.P., toprak ağalarının, yabancıya aracılık eden sermaye çevrelerinin son iktidarı olacağa benzemektedir. Türkiye İşçi Partisi'nin bayrağını taşıdığı toplumcu hareket iktidara şimdiden namzetliğini koymuştur. Anayasa dışı davranışlarla, polis tertipleri, taşlı sopalı saldırılarla tarihin çarkı durdurulamaz, toplumculuk yok edilemez. Zorbalıklar, fikre karşı küfürle, iftira ve yumrukla çıkışlar bizi daha da güçlendirir »

Aybar, daha sonra Türkiye İşçi Partisi'nin demokratik sosyalizm anlayışını açıklamış ve: «Türkiye İşçi Partisi, sosyalizmin halkla elele kurulacağına inanır. Türkiye'de böyle bir kuruluşun

şartları vardır. Herhalde halka karşı, halkı hiçe sayan bir sosyalizm düşünülemez ve kurulamaz; kurulsa bile yaşatılamaz. Türkiye İşçi Partisi, sosyalizmin milli bağımsızlıkla gerçekleşeceğine inanır. Türkiye'nin yabancı bir devletin nüfuz ve etkisi altında bulunmasına tahammül etmeyiz. Türkiye'de sosyalizmi halkımız kendi gücü ile kuracak, bağımsızlık içinde yürütecektir.» demiştir.

Konuşmasına dış politika sorunlarını ele alarak son veren Aybar, Kıbrıs buhranının hâlâ bir çözüme ulaştırılamamış olmasının nedenlerini açıklamış, Kıbrıs dâvâsının Türkiye açısından önemini belirttikten sonra ikili anlaşmalar ve NATO ittifakı üzerinde durmuş: «Türkiye İşçi Partisi, ikili anlaşmaların derhal gözden geçirilerek, Milli bağımsızlığımız ve egemenlik haklarımızla bağdaşmıyan anlaşmaların feshini istemektedir. Türkiyemizi, halkımızı irademiz dışında bir savaş tehlikesiyle karşı karşıya bırakan, üstelik her zaman olabilecek bir kaza sonucunda radyo aktivite afetine uğramamız ihtimalinin başımız üzerinde Demokles kılıcı gibi sallanmasına yol açan Amerikan üslerinin, vakit kaybedilmeden tasfiyesini zorunlu görmekte, bunu milli bir ödev saymaktadır. Bundan başka Türkiye İşçi Partisi NATO ittifakı 1969 yılında sona erene kadar aşağıdaki tedbirlerin alınmasını öngörmektedir:

1 — NATO entegre komutanlığı emrine verdiğimiz silâhlı kuvvetlerin ekonomik gücümüz, nüfusumuzla orantılı olarak ve başka müttefiklerin bu komutanlık emrine verdikleri kuvvetler de gözönünde tutularak azaltılması;

2 — NATO'dan geri çekeceğimiz kuvvetlerle bağımsız ve milli bir savunma gücünün kurulması;

3 — Bu savunma gücünün bir milli kurtuluş savaş stratejisi ve taktiğine göre eğitilip donatılması ve halkla tam bir dayanışma içinde savaş yürütülmesi için özel eğitime tabi tutulması;

4 — Milli savunma sanayimizin ihtiyaçlarımız seviyesinde geliştirilmesi; kendi yapamıyacağımız silâhlar için de tek bir memlekete bağlanılmaması;

5 — Münhasıran NATO'ya ait olan üslerden başka, ikili an-

laşmalarla hiç bir yabancı devlete üs verilmemesi ve mevcutların tasfiye edilmesi;

6 — NATO ittifakı gereğince kurulmuş üslerin münhasıran Genel Kurmay Başkanlığımız emrinde bulunması ve bu üslerin Türk komutanlarının komuta zinciri içine alınması;

7 — Bu üslerde atom başlıklı silâhlar bulundurulmaması;

8 — Türkiye'de Amerikalıların emrinde bulunan radar şebekesinin Türkiye emrine ve Türk komutasına verilmesi; aksi takdirde bu şebekenin derhal Türkiye'den sökülüp çıkarılması;

9 — İzmir'deki NATO Doğu Akdeniz komutanlığının yurt dışına çıkarılması;

10 — NATO'ya tahsis edilen Türk Silâhlı Kuvvetlerinin her halûkârda Anayasanın 110. maddesi uyarınca Genel Kurmay Başkanlığının emrinde bulunmasının sağlanması, yani entegre komutanlık prensibinin reddi.»

TARİH ÖNÜNDE DÂVACI BİZİZ [1]

Bu bir siyasî skandaldir. Türkiye İşçi Partisinin işçiyi Orduyla çarpışmaya tahrik ve teşvik ettiği iddiası, bir yalandır. Bunun yalan olduğunu, bu yalanı uyduranlar da, bu yalandan faydalanmaya kalkışanlar da biliyorlar. Maksatlı olmadıkça, aklı başında hiç kimse, Türkiye'de ilerici akımın siyasî alanda öncülüğünü yapan Türkiye İşçi Partisinin, ihtilâl hazırladığına inanamaz. Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günden beri Anayasanın eksiksiz, tastamam uygulanması için mücadele ediyor. Taşlı, sopalı saldırılar karşısında bile zora başvurmamış bir partiyi, ihtilâl hazırlamakla suçlamak için gözlerin iyice dönmüş olması gerektir.

Ve gerçekten de gözler dönmüştür. Çünkü halk uyanmaktadır. Haklarına sahip çıkmaktadır. Ve bu bozuk düzenin bütün yolsuzlukları hergün gözler önüne serilmektedir. Bu bozuk düzenin sürmesinde menfaati olanlar halkın uyanışını Türkiye İşçi Partisinin varlığında sindirmek, ezmek hayaline kapılmışlardır. Bütün engelleri bir bir yenerek Türkiye İşçi Partisinin önümüzdeki milletvekili seçimlerine girme hakkını kazanması, ve bu hakkın resmen tesçil ve ilân olunması, çıkarcıları, dışarıdaki efendilerini ve bunların maşalarını çileden çıkarmıştır.

Koparılmak istenen fırtınanın altında yatan nedenler bunlardır.

Yalanlardan, tertiplerden meded umanlara şunu haber vereyim ki, çırpınışları boşunadır. Ne yapsalar halkın uyanışına, haklarına sahip çıkmasına ve Partimizin başarıya ulaşmasına engel olamıyacaklardır. Anayasa mutlaka hükümran olacaktır.

---

[1] **10 Nisan 1965 günlü gazeteler TİP hakkında tahkikat açıldığını yazdılar. Ertesi gün Aybar'ın basına verdiği demeçtir.**

Tarih önünde dâvâcı biziz. Soruyoruz:

1) Bu ihbar neden bir ay beklendikten sonra yapılmıştır?.

2) Akhisarda, Kırıkkalede Anayasa apaçık çiğnenmiştir. Bu ağır suçun tertipçileri de, failleri de meydandadır. Hükûmet bunlara karşı neden yumuşak davranmaktadır?

3) Anayasa var mıdır? Yok mudur? Emekçilerin menfaatlerini temsil eden biricik muhalefet partisi, Anayasa ve kanunların teminatı altında mıdır, değil midir? Yoksa dün olduğu gibi demokrasi bugün de mutlu azınlık yararına bir oyun mu sayılmaktadır?

4) Önümüzdeki seçimlere böyle tertiplerle mi gidilecektir?

5) Türkiye, Kurtuluş Savaşı yıllarının kişiliği olan bağımsız ve yüzde yüz milli menfaatlere göre ayarlanmış politikasına kesinlikle dönecek midir, dönmeyecek midir?

Soruyoruz. Açık cevap istiyoruz.

Tertiplerden, saldırılardan, yalan ve iftiralardan pervamız yoktur!

KUVAYI MİLLİYE RUHUNUN YENİDEN CANLANDIĞI GÜNLERDE YAŞIYORUZ [1]

«Uzun tarihimizde çilekeş emekçi halkımızın yurt yönetiminde söz ve karar sahibi olmak için bu atacağı ilk adım olacaktır. Önümüzdeki seçimlerde nasırlı elleri ile Büyük Meclise giren emekçiler, Türkiyemizi tam bağımsız, uygar bir toplum haline getirme dâvâsının öncüleri olacaklardır. Ve bu defa azınlıkta da kalsalar gene de emeğin kararlı ve gür sesini duyuracaklar, yurt yönetimini yine de emekten, halktan yana iteleyeceklerdir. Ve 1969'da Türkiyemizi hızla kalkındıracak politikayı emekçiler tezgâha koyacaklar, işçinin, yoksul köylünün, kısaca bütün emekçilerin, insanca yaşamasını sağlayacak kurumları, nasırlı elleriyle emekçiler yapacaklardır.»

Konuşmasına devamla: **«Geri bırakılmış bağımlı bir vatanda yaşamanın maddî manevî ıztırabı kafalarımızda ve etlerimizde, fakat Kuvay-ı Millîye ruhunun yeniden canlanışının inançlı sevinci yüreklerimizde, en acılı fakat en umutlu günlerimizi yaşıyoruz. Emekçisi ve gerçek aydınlariyle yurdun zinde kuvvetleri uyanmıştır. Kurtuluş Savaşı Türkiyesinin kıskançça istiklâlci, halkçı ve devrimci politikasına dönülmesini istiyoruz.»** diyen Aybar, statükocu partilerin kurduğu 4. koalisyon hükümetinin de öncekiler gibi böyle bir hamle yapacak ruhta ve yetenekte olmadığını belirtmiştir:

«Hükûmet iş başına gelir gelmez yabancı çıkarların yurdumuzda aracılığını yapan kapkaççı serma-

---

[1] TİP Genel Yönetim Kurulunun 9 Mayıs 1965 günü Ankara'da yapılan açık toplantısında Aybar'ın yaptığı konuşmadır.

ye çevrelerinin temsilcileriyle bir toplantı yapmış, Özel Sektöre öncelik tanınacağını ilân etmiştir. Böylece hükûmet programında yer alan vaadlerin yerine getirilmeyeceği ortaya çıkmıştır. Nitekim hükûmetin emekçi halkı gözetmediği, Ege tütün piyasasının açılışı sırasında bütün çıplaklığıyla belli oldu. Hükûmetin uyguladığı kredi politikası ve ekiciyi değil tüccarı tutması yüzünden yabancı ve yerli firmalar milyonlar kazanmış, onbinlerle tütün ekicisi aile de perişan olmuştur. Hemen arkasından Zonguldak kömür ocaklarında 11 liraya çalıştırılan maden işçisine karşı haksız davranışı ile de hükûmet emekten yana olmadığını bir kere daha göstermiştir. Başbakan sayın Ürgüplü Bütçe ile ilgili son konuşmasında:

«Yabancı Sermaye her yerde olduğu gibi kısa zamanda kâr yapmak ister. Bu normaldir. Biz bunu kendi memleketimiz bünyesine uygun ve en iyi şekilde yararlanabilecek şekle sokmalıyız. Yabancı sermayeyi endişeye sevketmemeliyiz.» diyor. Başbakan **petrollerimizi yabancı** sermayenin sömürdüğünü, yabancı sermayenin madenlerimize göz diktiğini; ve yabancı sermayenin kahredici bağlarından kurtulabilmek için, bir Kurtuluş Savaşı verdiğimizi unutmuş görünüyorlar. Yabancı sermayeye böylesine bel bağlamış bir hükûmetin Türkiyeyi yabancı çıkarların serbestçe at oynattığı bir alan olmaktan kurtarması elbette beklenemez.»

Mehmet Ali Aybar yeni hükûmetin işbaşına gelmesiyle birlikte, Anayasa teminatı altında olan haklara ve kuruluşlara karşı taşlı sopalı saldırıların arttığına da dikkati çekmiştir. Daha çok Türkiye İşçi Partisi'ne karşı yönelmiş gibi görülen fakat bütün ilerici hareketleri tehdit eden bu kaba kuvvet gösterilerinin asıl Anayasayı, Anayasanın öngördüğü demokratik, sosyal hukuk devleti düzenini hedef aldığını, fakat hükûmetin A.P. ve Komünizmle Mücadele Derneğine mensup olan bu zorbalara son derece yumuşak davrandığını söylemiştir.

«Akhisar'da Türkiye İşçi Partisi'nin mitingi vardır. Bir iki gün önce bir saldırı plânı hazırlanır,

emniyet kuvvetlerinin hazırlıklardan haberi olmuştur. Tertipçilere kaymakam ihtarda bulunur. Ve miting günü tertipçiler bildiriler dağıtırlar; kamyonlarla köylerden adam getirilir. Komandolar meyhanelerde sarhoş edilir; miting meydanına bakan camide müezzin ezanı elinde bayrakla okur; vaazda komünistlerin katli vaciptir denilir; ve komandolar taşlar, sopalarla beraber Anayasaya saldırırlar. Halkı sürükleyemedikleri için mitingi dağıtamazlar; fakat dört saat sonra gecenin karanlığında yolları tutarlar, işçi partililerin bindiği taksiye taşlarla bir daha saldırırlar, parti merkezini basarlar, levhayı sökerler. Bütün bu olaylar kaymakamın, emniyet kuvvetlerinin gözleri önünde geçer. Kovuşturma açılır; toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanununa muhalefetten, yani ilgili makamlara haber vermeden toplantı yapmaktan... Ve sonunda zorbalar, Anayasaya karşı gelenler beraat ederler. Böyle yumuşak davranılınca aynı tertip Kırıkkale'de ve Konya'da tekrarlanır. Konya'da saldırıya uğrayan Türkiye İşçi Partisi değil tiyatro oyuncularıdır. Komandolar bu sefer tiyatroyu basarlar, sahneye çıkarlar, binayı taşlarlar, emniyet kuvvetlerine karşı koyarlar ve gene haklarında toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanunu ile kovuşturma açılır. Sorarım, ceza kanunlarımızın Anayasa düzenini koruyan maddeleri ne zaman uygulanır?..»

Bu şartlar altında seçim güvenliğinin şimdiden yok olduğunu ve partilerin seçime eşit şartlarda girmesini sağlamakla ödevli olan hükûmetin, bu ödevini şimdiden yerine getirmediğini söyliyen Aybar, sözlerine şöyle devam etmiştir:

«Seçim güvenliği sadece seçim gününün hâdisesiz geçmesi, oylamaya fesat karışmaması ile sağlanmış olamaz. Seçimin güven içinde yapılmış sayılabilmesi için seçmeni etkileyebilecek ve partiler arasında eşitsizlik doğuracak durumların hükûmetçe yaratılmaması ve bu yoldaki teşebbüslerin derhal önlenmesi gerekir. Seçim güvenliğini, seçim dönemine girildikten sonra, hükûmetin tam bir tarafsızlıkla

davranması sağlar. Hükûmete dahil bir partinin mensupları rakip partinin toplantılarını basar. Ve hükûmet de buna seyirci kalırsa, sudan tedbirlerle yetinirse, üstelik muhalif parti yöneticileri hakkında türlü bahanelerle kovuşturmalar açılır, peşlerine memur takılırsa seçim güvenliğinden söz açmak gülünç olur. Çünkü böyle bir parti şüphe ile karşılanır, ve vatandaşın içine korku düşer.»

Daha sonra Mehmet Ali Aybar, hâkim sınıfların Anayasaya, demokrasiye karşı olduklarını; çünkü demokratik bir rejimde halkı aldatmağa ve alabildiğine sömürmeye imkân olmadığını; yolsuzlukların, dönen dolapların ortaya serileceğini ve örgütlenen halkın sonunda demokratik yoldan iktidara geleceğini; toprak ağalarının ve kökü dışarda kapkaççı sermayecilerin bunu pek iyi bildiklerini, demokrasiye boyuna hile karıştırdıklarını ileri sürmüştür..

«Ama artık şartlar değişmeye başlamıştır. Ve de çok değişmiştir. Ne zorlamalar ne de aldatmalarla Anayasayı savsaklamak hele çiğnemek artık kimsenin haddi değildir. Buna ne toprak ağalarının, ne yabancıya aracılık yapan sermayecilerin, ne de dışardaki efendilerinin gücü yetmiyecektir. Son zamanlarda ırkçı ve turancıların politik bir örgüt içinde kümelenmeğe teşebbüs ettikleri görülüyor. Bunlar toplumcu görünerek amaçlarına ulaşabileceklerini sanıyorlar. Nasyonal-sosyalizm deyiminden yararlanmağa kalkıyorlar. Nasyonal-sosyalizmi, sosyalizmin millîsi imiş gibi göstermeğe çalışıyorlar. Oysa Nasyonal-sosyalizmin, bilindiği gibi, ne millîlikle ne de sosyalizmle hiç bir ilişkisi yoktur. Nasyonal-sosyalizm Hitler faşizmine verilen addır. Nasyonal-sosyalizmi sosyalizm diye yutturmaya kalkışanlara sorunuz; belli başlı üretim araçları kamulaştırılacak mıdır? Emekçiler iktidara gelecek, yurt işlerinde doğrudan doğruya söz ve karar sahibi olacaklar mıdır? Yoksa toprak ağaları, kökü dışarda sermayeciler ve dışarıdaki efendileri yararına hükûmet eden bir avuç zorba milli sosyalizm maskesi altında, soy ayrılığı, din, mezhep ayrılığı gözeterek halkı birbi-

birine düşman edip bir dikta rejimi mi kuracaklardır?»

Konuşmasına devam eden Aybar, yurt sorunlarının ancak demokratik bir ortamda ve gerçek toplumculuk yolu ile çözülebileceğini söylemiş, Türk toplumculuğunun neden demokratik olduğunu anlatmıştır:

«Bizi zorla iktidara gelmeyi amaçlayan bir parti olarak görmek isterler. Çünkü demokratik bir ortamda ergeç yenilebileceklerini bilirler. İsterler ki biz yeraltı çalışmalarına girişelim ve efendiler kolayca hakkımızdan gelsinler. Hayır, biz Anayasacıyız, oyuna gelmeyiz, ve de Anayasayı oyuna getirtmeyeceğiz. Biz iktidara ancak halkla beraber gelirsek onun şevkli ve inanlı çabasını cömertçe harcıyacağını biliyoruz. Ve şunu da biliyoruz ki, halkımız oy hakkına sahip çıkmıştır ve tepeden inme iktidarları tutmayacaktır. Üstelik halkı uyarıp haklarına, kendi dâvâsına sahip çıkarılmadıkça köklü dönüşümlerin başarılamıyacağı muhakkaktır. Demokrasi asıl toplumcuların rejimidir ve seçim müessesesi sonunda emekçilerin zaferini sağlar. Demokrasiyi bırakıp yeraltına inmek için, çılgın olmak gerekir. Bizim aklımız başımızda; toprak ağalarının ve kapkaççıların gözlerinin içine baka baka, halkın oylarını alacağız ve iktidara bu yoldan geleceğiz. Ve halk kendi bindiği dalı kesmeyeceği için, her seçimde iktidara yine biz geleceğiz. Ama şunu da hemen söyleyeyim kapkaççıların muhalefet haklarına sonuna kadar saygılı olacağız. Ve hürriyet rejimi içinde nasıl güçten düştüklerini gözlerimizle görmek zevkinden kendimizi yoksun etmeyeceğiz.»

Mehmet Ali Aybar daha sonra Amerikayla ilişkilerimize, Kıbrıs dâvâsına ve Amerikan emperyalizminin zorlamalarına değinmiştir. Kıbrıs dâvâsının da, kalkınma ve ilerleme dâvâmızın da, millî güvenliğimizin de Kurtuluş Savaşı Türkiyesinin anti-emperyalist millî politikasına dönmemize bağlı olduğunu açıklayan Mehmet Ali Aybar:

«18 yıldır izlenen ve bizi adım adım Amerikanın

bir uydusu haline getiren tâviz karşılığı yardım politikası kesinlikle reddedilmelidir. Bizim dış politikamız anti-emperyalist, yalnız millî menfaatlerimizi gözönünde tutan ve insanlığın gelişmesi ve ilerlemesi doğrultusunda, barışçı bir politika olacaktır. Savunma gücümüzü arttıracağı, ekonomik kalkınmamızı hızlandıracağı gerekçesiyle imzalanan NATO, CENTO Andlaşmalarının, Amerika ile imzalanmış ikili antlaşmalarının, egemenlik haklarımızın çiğnenmesine, Türkiye'nin Amerikan emperyalizminin ileri karakolu haline gelmesine yol açtığı bugün artık herkesçe bilinmektedir. Özellikle Amerika ile imzalanmış ikili antlaşmalar egemen varlıklar arasında her iki tarafa eşit hak ve borçlar yükleyen belgeler değildir. Yargı hakkımızdan fedakârlık kabul eden biziz; gümrük muafiyeti tanıyan biziz; Amerikan üslerine ülke dışı imtiyazları tanımak zorunda kalan gene biziz, ve 21 tümenimizi NATO emrine veren de biziz. Bunun başka türlü olması da beklenemezdi. Dev Amerika ile ittifak eden Türkiyenin bu alışverişte zararlı çıkacağını kestirmek için kâhin olmak gerekmez. Türkiye İşçi Partisi egemenlik haklarımızla bağdaşmayan bu antlaşmalar hükümlerinden Devletler Hukukuna uygun şekilde Türkiye'nin bir an önce kurtulmasını ister.»

Millî Kurtuluş Savaşı Türkiyesinin dış politikasını, bugün 45 yıl öncesine göre çok daha rahatça yürütmenin mümkün olduğunu belirten Mehmet Ali Aybar Kıbrıs dâvâsının da ancak anti-emperyalist bir politika izlenerek çözülebileceğini söylemiştir:

«Kıbrıs dâvâsı Amerikan ve İngiliz emperyalistlerinin ve onların himayesindeki Yunan emperyalizminin maskesi düşürülmek şartı ile kazanılır. Bu dâvânın çözümü Amerikadan ve İngiltereden beklenirse çözümün lehimize olmayacağından şüphe edilmesin. Biz üslerden temizlenmiş, silâhsızlandırılmış ve bağımsızlığı milletler arası bir antlaşma ile garanti edilmiş bir federatif Kıbrıs statüsü savunursak, dünya devletlerinin ve sosyalist devletlerin desteğini kazanabiliriz.»

Amerikan emperyalizminin Viyetnam'da ve son olarak Dominik'te zorlamalarına da deyinen Mehmet Ali Aybar, Amerikanın gittikçe yalnız kaldığını, sayıları gittikçe artan Amerikan vatandaşlarının da Johnson hükûmetinin dünyayı nükleer bir savaşa iteleyen politikasına karşı çıktıklarını söylemiştir:

> «Amerikan Genel Kurmay Başkan Yardımcısı General John Lovell, Çin'de askeri ve sınai hedeflerin yokedilmesi için plânların hazırlanmış olduğunu açıklamıştır. Amerika'nın Çinden başka Sovyetler Birliğindeki ve Halk Demokrasilerindeki hedefleri bir anda yokedebilecek güce sahip olduğunu da sözlerine eklemiştir. Vietnam'da Amerika'nın yürüttüğü kanlı savaşın Kuzey Vietnam'a sıçratılmak istendiği görülmektedir; bunun bir adı bile vardır: «tırmanma» savaşı diyorlar. Bu «tırmanışın» Çin'e uzanmasından korkulur. Ancak ne var ki, General Lovell bir soruya: «Amerika'dan daha güçsüz olmakla beraber Sovyetlerin de Amerika'daki hedeflere ulaşabilecekleri» şeklinde cevap vermiştir. Bu ihtimalin Pentagonu sağduyu ile harekete zorlayacağını sanıyoruz.»

Aybar, konuşmasını uyanan ve güçlenen halkların dünya barışını koruyacaklarına ve emperyalizmi sonunda yeneceklerine olan sarsılmaz inancını belirterek bitirmiştir:

> «İnsanlık güzel günlere kavuşacaktır. İnsanların, milletlerin dayanışarak kardeşçe yaşadıkları bir dünya, özgürlüğün, eşitliğin, bilimin ve sanatın düzen verdiği savaşsız ve sömürüsüz dünya nasıl olsa kurulacaktır. Ve haklarına sahip çıkmış emekçi halkımız bu yeni dünyayı kuran mutlu milletler arasında olacaktır. İlk adımı 10 Ekim'de atıyoruz. Güzel günler, mutlu günler uzak değil; yakın, pek yakın: YARIN.»

HEDEF SOSYALİZMDİR [1]

Osmanlı Devletini çökerten serbest teşebbüs sistemiyle Türkiye kalkındırılamaz!

1.

«Bugün bir Millî Kurtuluş hareketi içinde bulunuyoruz. Türkiye İşçi Partisi bu hareketin örgütlenmiş ucunu teşkil etmektedir. Gerçekten bütün meselelerimizin çözümü Atatürk'ün yüzde yüz milli politikasına dönmemize bağlıdır.

Türkiye İşçi Partisinin geniş bir programı var. Bu programda Türkiye'nin ekonomik, sosyal, politik durumu tesbit edilmiştir. Türkiye, hep bildiğimiz gibi, geri kalmış bir toplum. Yâni Türkiye bugün ileri, gelişmiş toplumlar gibi yaşayamayan, halkının hayat sevyesi son derece düşük olan, adam başına yatırım seviyesi son derece yetersiz bulunan bir memlekettir.

Bu neden böyledir?

Önce bu soruya cevap vermek lâzım.

Türkiye, XVIII. yüzyılın sonlarına kadar ekonomisi gelişmiş bir memleketti. Örneğin, İstanbul tersanesinde kendi gemilerimizi yaptıktan başka Venediklilere öteki deniz devletlerine de sipariş üzerine gemi yapardık. Türkiyenin bu hâle düşmesi XIX. yüzyılda Avrupa kapitalizminin etkisi altına girmesi ile başlamıştır.

Gerçekten, Avrupa malî sermayesinin ve sınaî mamullerinin Türkiyeyi bir pazar hâline getirmesi, Türk el sanatlarının ve sanayiinin çökmesine ve devletin iflâs edip bir yarı sömürge durumuna düşmesine yol açmıştır. Yine, hep bildiğimiz gibi Osman-

---

[1] **Tercüman gazetesinin Ankara Bürosu yöneticisi tarafından Aybar'a verilen sorulara, Mehmet Ali Aybar'ın cevapları. (13 Ağustos 1965).**

lı Devleti XIX. yüzyılın ikinci yarısından bu yana yabancılardan borç almak zorunda kalmıştır. Her borçlanış, Osmanlı Devletinde yeni borçlanmaları gerektirecek bir fâsit dairenin başlangıcı olmuş ve bu borçları biz Kurtuluş Savaşı verdikten sonra tâ 1954 yılına kadar ödemek durumunda kalmışızdır.

Şimdi özetleyelim:

Osmanlı Devleti, gelişmiş bir ekonomiye sahipken yabancı sermayenin nüfuzu altına girince hızla çökmüş, hem ekonomik, hem de siyasi bağımsızlığını kaybetmiştir. Osmanlı Devleti de özel teşebbüs eliyle, dış yardım ve borçlarla kalkınma yolunu denemiştir. Fakat bu yol, Osmanlı Devletini iflâsa ve geri kalmışlığa götürmüştür.

Demek ki, bugün Türkiyemizi ileri bir toplum hâline getirmek için tarihimizin verdiği bu dersten yararlanarak aynı hatalı yolu tutmamak gerekiyor. Türkiye İşçi Partisi, Türkiyemizin özel teşebbüs eliyle, yâni kapitalist yoldan kalkınamayacağı inancındadır. Bu, kişisel bir inanç ta değil. Bütün bilim adamları, iktisat bilginleri, XX. yüzyılın ikinci yarısında geri kalmış toplumların kapitalist bir düzen içinde kalkınamayacakları noktasında ittifak etmişlerdir. Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi, yurdumuzun kapitalist olmayan bir yoldan ancak kalkınabileceğine kesinlikle inanmaktadır. Kapitalist olmayan yol, Anayasamızın emrettiği reformların ivedilikle yapılmasını öngörür. Yâni:

a) Topraksız, ya da toprağı yetmeyen köylü ailelerine toprak dağıtılması;

b) Dış ticaretin, bankacılığın, sigortacılığın millet yararına işler hâle getirilmesi, yâni millileştirilmesi;

c) Devlet eliyle büyük sanayi işletmelerinin kurularak hem modern ihtiyaçlarımızın kendi elimizle karşılanması;

d) Hem de bir sosyal âfet hâline gelen işsizliğe bir çare bulunması;

e) Vergilerin herkesin gücüne göre alınması;

f) Millî gelirin emeğe göre hakçasına bölünmesi,

gibi köklü dönüşümlerin tez elden başarılmasını zorunlu görmekteyiz.

Bu işleri karma ekonomi sistemi içinde yürüteceğiz. Halkın yararı bunu emrediyor. Ancak, bizim anlayışımıza göre karma ekonomide kamu sektörü yâni emekçi halkın yararına işlemesi gereken kamu sektörü, millî ekonominin düzenlenmesinde ve gelişmesinde ağır basacak, itici kuvvet onun elinde bulunacak-

tır. Hangi faaliyetlerin kamu sektörüne gireceğini de yine halkın ihtiyaçları tâyin edecektir. Özel sektör, milli ekonomiye yararlı hâle getirilecek ve gerek kamu sektörü, gerek özel sektör genel kalkınma plânının hedeflerine uygun bir şekilde faaliyet gösterecek yatırımda bulunacaktır.

Başka bir deyimle, plân hem kamu sektörü için, hem de özel sektör için mecburî mahiyette olacaktır. Bugün olduğu gibi aşırı ve haksız kâr sağladığı alana yatırım yapıp yapmamakta özel sektör serbest bırakılmayacaktır. Özel sektörün yatırımlarının büyük oranını lüks konuta ayırmasına göz yumulmayacaktır.

Kapitalist olmayan yol diye adlandırdığımız ve halk yararına işleyen kamu sektörünün ağır bastığı plânlı karma ekonomi sistemi, toplumcu düzenin temellerini hazırlayacak ve toplumcu düzene götüren bir köprü ödevi görecektir.

2.

Yukarıdaki uzun açıklamada kapitalist olmayan kalkınma yolunu niçin tercih ettiğimi anlatmış bulunuyorum.

3.

Türkiye İşçi Partisinin savunduğu ekonomik sistemi gerçekleştirmek için ekonomik ve sosyal şartların elverişli olduğunu bilimsel araştırmalar ortaya koymaktadır. Hatta bilimsel araştırmalar Türkiyenin kalkınması için başka bir yol bulunmadığını da ortaya koymaktadır.

Gerçekten, Türkiye geri kalmış bir toplum olmakla beraber, ekonomik potansiyel bakımından, başka geri kalmış toplumlara göre talihli sayılabilecek bir durumdadır. Topraklarında hemen her çeşit ürün yetismektedir. Tarımın verimini arttırmak mümkündür. Beri yandan topraklarımız altında ileri bir memleket hâline gelebilmemiz için gerekli olan bütün maden cevherleri mevcuttur. Üstelik petrol gibi, yeryüzünde ancak sayılı ülkelerde bulunmuş olan son derece önemli bir madde de topraklarımızdan fışkırmaktadır. Bu madde zenginlikleri yanında Türkiyemiz emek gücü bakımından da zengindir.

Çalışma çağındaki nüfusumuz 13 küsur milyondur. Çalışma çağına girenlerin sayısı her yıl 400.000 kişi artmaktadır. Bu büyük gücü, plânlı bir şekilde kalkınmamız için harekete getirmemiz zorunludur. Oysa, bugünkü bağımlı ve yabancılarla, bir avuç mutlu azınlığın yararına işleyen ekonomik düzen içinde bu servetin değerlendirilmesi mümkün olmuyor. Resmî istatistiklere göre bir buçuk milyon tam işsiz, üç buçuk milyon da gizli işsiz

var. Demek ki, Türkiyeyi kalkındıracak asıl gücün üçte birinden fazlası değerlendirilemiyor, âtıl bırakılıyor.

Türkiyenin kurtuluş dâvâsı, demek oluyor ki, içinde bulunduğumuz ekonomik sistemden bir an önce kurtulmamıza bağlıdır. Bu da Türkiye'de böyle bir kurtuluş hareketinde doğrudan doğruya menfaati bulunan emekçi halkımızın iktidara gelmesini zorunlu kılmaktadır.

Sorarım size:

Toprak reformunu hangi sosyal güç ister ve gerçekleştirir?

Dış ticaretin millet yararına işler hâle getirilmesini kimler ister ve kimler gerçekleştirebilir?

Herhalde ne toprak ağaları, ne de yabancı ile ortaklık kurmuş, kökü dışarda kapkaççı sermayedarlar. Halkın yararına olan köklü dönüşümleri ancak hayatın ağır yükü altında sömürülerek ezilen yoksul halkımızın kendisi canı gönülden ister. Ve yine ancak Büyük Meclise girmek suretiyle ancak yine kendisi gerçekleştirebilir. Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi, halkın uyarılıp eğitilmesine büyük önem vermektedir. Biz şuna inanıyoruz ki, uyandırılmış, gerçekleri görebilen emekçi halkımız oy hakkını bilerek kullanacak ve Büyük Meclise kendisine hizmet edecek olan gerçek temsilcilerini gönderecektir.

Türkiyenin ekonomik kalkınması her şeyden önce politik bir çözüm isteyen bir sorundur. Demek isteriz ki, Türkiyenin kalkınıp ilerlemesini sağlayacak yolun izlenebilmesi, emekçi halkımızın iktidara gelmesiyle ve Türkiyeyi bağlı bir ülke olmaktan kurtarması ile gerçekleşecektir. Türkiye, Atatürk'ün izlediği yüzde yüz millî ve yüzde yüz bağımsız bir politikaya dönmekledir ki kendi sorunlarını çözebilecek gücü kazanacaktır.

Türkiyenin politikası, yabancıdan borç ve yardım alma mihveri etrafında döndükçe olumlu tek bir adım atılamayacağını tarihimiz apaçık ortaya koymaktadır. Bundan dolayı, gerekli reformların yapılabilmesi için önce milletlerarası sermayenin nüfuz ve hâkimiyetinden kurtularak yüzde yüz millî, tam bağımsız bir politikaya dönülmesini başta gelen bir şart sayıyoruz. Oysa, bugün Türkiyeyi bağımlı bir hâle koyan politik ve ekonomik bir çok anlaşmalar yürürlüktedir. Türkiye İşçi Partisi bu anlaşmaların milli menfaatlerimiz açısından ele alınarak devletler hukukuna uygun şekilde feshedilmeleri gerektiğine inanmaktadır. Türkiye ne Amerikan peyki, ne Sovyet peyki, ne de herhangi bir devletin peyki durumunda yaşayamaz. Tam bağımsız, özgür

bir ülke olarak yaşamanın heyecanını, şevkini ve azmini kafalarımızda ve kalplerimizde taşıyoruz.

4.

Türkiye'de devletçilik bugüne kadar sermayedarları, toprak ağalarını halkın sırtından daha zengin etmek için kullanılmıştır. Devletçiliği savunan CHP.'nin programında bu madde «Özel teşebbüs esas olmak üzere» ve özel teşebbüsün yapmadığı ve yapamadığı işleri devlet eliyle yapmak şeklinde tanımlanmaktadır. Böyle bir devletçilik anlayışını Türkiye İşçi Partisi kesinlikle reddeder. Devlet, halkın devleti olmak zorundadır. Şu halde ekonomik faaliyete devletin müdahalesi özel teşebbüsü halkın sırtından korumak ve geliştirmek şeklinde olamaz ve olmamalıdır. Devletin ekonomiye müdahalesi, halkın artan her türlü ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla olmalıdır.

Karma ekonomi, ekonomi edebiyatına yeni girmiş bir terimdir. Devletin ekonomik hayata artan müdahaleleri bazı kapitalist memleketlerde, fakat genellikle geri kalmış toplumlarda böyle bir sistemin uygulanmasını zorunlu kılmıştır. Biz biraz önce, geri kalmış toplumlarda bu sistemin toplumcu düzene bir köprü vazifesi gördüğünü açıklamış bulunuyoruz.

Liberalizme gelince; saf şekliyle bu sistem artık tarihe karışmıştır, denebilir. Küçücük mutlu bir azınlığın serbest rekabet ve piyasa kanunlarına dayanarak, elinde emek gücünden başka sermayesi bulunmayan yoksul halk kitlelerini dilediği gibi ve hiç kimsenin müdahalesi olmadan sömürmesi demek olan liberalizm, XX. yüzyılda insanlık bilincinin reddettiği bir sistemdir Üstelik, geri kalmış toplumlar için bir çıkış ve kalkınma yolu olamayacağı artık iktisat ilminde de ortaya konmuş olan ölmüş bir nazariyedir.

Aşırı sosyalizm sorunuza gelince; bu, yanlış bir deyim, aşırı kötü bir sıfat. Nasıl dairenin aşırısı olmaz, daire daire ise, sosyalizmin de aşırısı yoktur. Sosyalizm bir bütündür. Sosyalizm, çağımızın toplum felsefesi, ekonomik ve sosyal sistemidir.

Hele geri bırakılmış memleketlerde sosyal adaletin, sosyal güvenliğin gerçekleştirilmesi, demokratik bir rejimin gerçekten kurulabilmesi ve milli bağımsızlığın sağlam temellere oturtulabilmesi için sosyalizm biricik yoldur; sosyalizm şarttır.

Ancak bu doktrini her memleket kendisine özgü ekonomik ve sosyal şartlara göre uygular. Daha doğrusu sosyalizme giden yolun merhalelerini kendi imkânları ve gücüne göre aşar. Böyle-

ce Türkiyemizde sosyalizme gidişin merhaleleri ile, Fransa gibi ileri bir kapitalist ülkede sosyalizme gidişin merhaleleri başka başka olacaktır.

Sosyalizm meselesini de, liberalizm meselesini de memleketimizde gerçek millî menfaatlerimiz açısından, yani yoksul emekçi halkımızın menfaatleri açısından ele almak, değerlendirmek zorundayız. Liberalizm, Osmanlı İmparatorluğunu çökerten ekonomik sistemin adıdır. Bugün Türkiyemizi Osmanlı Devletini çökertmiş olan sistemle kalkındırmayı, ilerletmeyi düşünmek çıkmaz bir sokakta yol aramaktır.

Türkiye şüphesiz ancak sosyalizm yoluyla kurtulacaktır. Zaten Anayasamız da bunu emretmektedir. Anayasamız, bazılarının sandığı ve ileri sürdüğü gibi renksiz bir vesika değildir. Daha ikinci maddesinde devletin sosyal devlet olduğunu söyleyen Anayasa, toprak reformu gibi; kamu yararına olan faaliyetlerin millet eliyle işletilmesi gibi; herkese iş bulunması ve insanca yaşamasını sağlayacak bir ücret verilmesi gibi; köklü sosyal dönüşümlerin tez elden gerçekleştirilmesini emretmiştir. Böyle olunca bunları köstekleyen bir sistem olan liberalizme karşı koyduğu şüphesizdir. Anayasamız, sosyalizme açık bir anayasadır.

Anayasamız ancak her türlü dikta rejimini yasaklamıştır. Bundan dolayı sosyalizmin halkın oyları ile iktidara gelmesi ve iktidarda muhalefetin haklarına saygılı olması gerekmektedir. Kaldı ki, oy hakkına sahip çıkmış olan Türk halkının rızası alınmadıkça, yâni onun oyları ile iktidara gelinmedikçe sosyalizmi Türkiye'de kurmak ve yaşatmak mümkün değildir. Ama bunun dışında Anayasamız demokratik sosyalizme herhangi bir sınır tanımak şöyle dursun, tam tersine böyle bir rejimin bir an önce gerçekleşmesini ön görmekte, emretmektedir.»

BÜTÜN MESELELERİN DÜĞÜM NOKTASI: BAĞIMSIZLIK [1]

— Bütün meselelerimiz bağımsızlık noktasında düğümleniyor. Bizim için bugün en önemli dâvâ Türkiyeyi tam bağımsız bir politika yörüngesine oturtacak kuvvetlerin bu seçimlerde ağır basabilmeleridir. Çünkü Türkiye için hayatî önemde olan bütün öteki meseleler ancak Atatürk'ün dış politikasına dönülmesi ile çözüm yoluna girecektir.

1947 - 48 yıllarından sonra adım adım bir yabancı devletin, adını da açıklayayım: Birleşik Amerikanın nüfuz ve hâkimiyeti altına girdik. Bugün hiç bir devlet dairesi yoktur ki doğrudan doğruya veya dolaylı olarak orada Amerikanın gözü, kulağı ve eli bulunmasın. Bugün hiç bir ekonomik, hatta sosyal faaliyet alanımız yoktur ki Amerikanın menfaatları korunmasın, sesi duyulmasın. Bu sızma politikası ilk Yardım Anlaşmaları ile, yani Truman doktrini ve Marşal plânına bağlı İkili Yardım Andlaşmaları ile başlamıştır. Askeri ve sivil Amerikan Heyetlerinin Başkente gelip yerleşmeleri ve bu sözleşmeler gereğince yapılan yardımları yerinde denetlemek bahanesiyle her işimize el atmaları 1947 - 1948 yıllarından bu yana gittikçe artmış ve daha şümullü bir hâl almıştır. Şüphesiz Amerikanın nüfuz ve hâkimiyeti altında bulunmamız her zaman Waşingtonun doğrudan doğruya buyruklarına muhatap olmamız şeklinde olmamaktadır. Amerikanın buyrukları çoğu zaman yardım heyetleri içinde vazife almış bulunan uzman sıfatlı ajanların telkinleri, tavsiyeleri, dayatmaları ile şekillenmektedir. Ya da bu buyruklar Waşingtonun menfaatlerine, milli ekonominin can damarlarını ellerinde bu-

---

[1] **YÖN dergisi adına istenen çeşitli konulara dair sorulara Mehmet Ali Aybar'ın cevabı. (30 Ağustos 1965).**

lunduranların, yâni toprak ağaları ile büyük sermaye çevrelerinin kanalından geçerek gerçekleşmektedir.

Türkiyenin sırf milli menfaatlerimizi göz önünde tutarak tam bağımsız şekilde davranmasının engellenmekte olduğu son zamanlarda türlü vesilelerle herkesin gözle göreceği, elle tutacağı kadar açığa çıkmıştır. Kıbrıs buhranı sırasında cereyan etmiş bağımsızlıkla bağdaşmayan bazı olaylar hepimizin hatırındadır, burada tekrarına lüzum görmüyorum. Petrol meselesindeki durum da bunun başka bir delilidir. Amerikan uzmanlarına hazırlatılmış bugünkü petrol kanununun çıkarlarımıza aykırı olduğu rakamlarla isbat edilmiş iken Büyük Mecliste bu kanunun savunuculuğunu yapanlar çıkmıştır. Enerji Bakanı Amerikan petrol kumpanyalarının sanki adamıymış gibi konuşmuştur. Önümüzdeki seçimlerde çoğunluğu sağlayıp tek başına iktidar kurma iddiasında bulunan Adalet Partisinin Genel Başkanı ise, Amerikan ve İngiliz petrol kumpanyalarına verilmiş olan imtiyazların geri alınamayacağını söyleyecek kadar ileri gitmektedir.

Bütün bunlar gösteriyor ki 30 Ağustos Zaferinden 43 yıl sonra emperyalizm ve milletlerarası sermaye memleketimize yeniden yerleşmek imkânlarını bulmuştur.

Borçlanma politikasının Türkiyemizi iflâsa sürüklediği açık bir hakikat iken yeni borçlar peşinde koşulması da yine yabancı ile ortaklık kurmuş ve ona aracılık eden sermaye çevrelerinin kendi çıkarlarını memleketin mahvı pahasına da olsa ön plânda tuttuklarına yeni bir delil teşkil eder.

İkinci Dünya Savaşında pek çok kullanılmış bir deyimle bugün Türkiyemizde «Amerikan Beşinci Kolu»nun kaderimize hükmettiği ve gizli ellerin her işe hâkim olduğunu söyleyebiliriz. Bundan dolayı bu seçimler Türkiye için bir ölüm - kalım meselesi olarak karşımızda bulunuyor. Türkiye'de yabancı nüfuz ve hâkimiyetini reddeden bütün siyasi ve gayrı siyasi kuruluşların ve namuslu bütün yurtseverlerin Anglo- Amerikan emperyalizmine karşı tek bir cephe hâlinde mücadele etmelerini zorunlu görmekteyiz.

Toprak reformu, dış ticaretin, bankacılığın, sigortacılığın millileştirilmesi, hızla sanayileşme ve türlü sosyal problemlerin çözümü ile gerçekten plânlı kalkınma dâvâlarımız her şeyden önce Türkiyenin yüzde yüz bağımsız olmasına ve Atatürk dış politikasına dönülmesine bağlı bulunmaktadır. Tam bağımsız olmadıkça ne toprak reformu, ne öteki reformlar, ne de ekonomik

kalkınma asla gerçekleştirilemeyecek ve bu konuda söylenen sözler politik bir yatırım olmaktan ileri gidemeyecektir.

— Kıbrıs buhranı iç politikamızda bir billurlaşmaya yol açmıştır. 8-9 aydanberi yeniden Kuvayı Milliye ruhunun canlanışına şâhid oluyoruz. Memleketimizdeki bütün ilerici kuvvetler bir de fa daha bir kurtuluş hareketi içinde bulunuyorlar. Şüphesiz bu hareketin en bilinçli ve en uçta mücadele eden örgütü Türkiye İşçi Partisidir. Onunla beraber aynı doğrultuda olan öğrenci derneklerini, Sosyalist Kültür Derneğini, Öğretmenler Federasyonunu ve yöneticileri uyanmış bazı sendikaları bu hareketin itici kuvvetleri arasında saymak icabeder. Yön; Sosyal Adalet, Toplum, Anadolu ve Trakya'da çıkan küçük mahallî gazetelerin pek çokları da bu millî kurtuluş hareketi içindedirler. Dergileri ve hiç şüphesiz hepimizin adlarını bildiğimiz ve unutmayacağımız toplumcu yazarları bu hareketin itici kuvvetlerinin başında anmak gerekir. Fakat bu hareket asıl gücünü Kuvayı Milliye Ruhunun bütün ateşini kafalarında ve yüreklerinde taşıyan emekçi ve çilekeş halkımızdan almaktadır.

Böylece Türkiyemizde siyasi partileri Kurtuluş Savaşı Türkiyesi dış politikasına dönülmesini gerçekten isteyip istememelerine göre iki gruba ayırabiliriz. Yukarıda da uzun boylu anlatıldığı gibi bugün için başta gelen meselemiz tam bağımsızlıktır. Türkiyenin, Amerikan nüfuz ve hâkimiyetinden kurtulmasını isteyip istememeğe göre siyasî teşekkülleri ikiye ayırabiliriz.

Üçüncü Koalisyon hükûmeti zamanında başlayan Sovyetler Birliği ile yakınlaşma politikası bu tasnifi somut şekilde dile getirmemize yarar kanısındayım. Sovyetler Birliği ile yakınlaşma politikası sayın Başbakan Suat Hayri Ürgüplü tarafından da yürütülmektedir. Ancak Dördüncü Koalisyon hükûmetinde böyle bir politikaya açıkça cephe almış bulunan MP. ile bu politikayı yalnız ticarî münasebetlerin hacmini arttırmak şeklinde gören diğer partilerin de varlığı gözden kaçırılmamalıdır.

Mesele her şeyden önce politik mahiyet taşımaktadır. Ve Türkiyemizi Atatürk dış politikası yörüngesine oturtmak için Sovyetler Birliği ve Birleşik Amerika ile aynı mesafede münasebetler kurup devam ettirmektir. Böyle bir politika bağımsızlığın şartı olduğu kadar aynı zamanda teminatıdır da.. Atatürk dış politikası Türkiyemizin dış emniyetini önce komşularımızla dostluk münasebetleri kurma prensibine dayamakta idi. Netekim Türkiyenin dış politikası Aatürk'ün hayatı boyunca Türk -

Sovyet dostluk andlaşmasına, Balkan ve Sadabat parktlarına dayandırılmıştır. Görülüyor ki bütün devletlerle eşitlik ve karşılıklı saygıya ve karşılıklı menfaate dayanan münasebetler kurulmasını Atatürk dış politikası bağımsızlığımızın ve millî güvenliğimizin temeli saymıştı. Bugün aynı politikayı başarı ile yürütmemiz için hiç bir engel yoktur, tam tersine böyle bağımsız bir politikanın uygulanması bugünkü dünya şartları içinde çok daha kolaydır.

— Böyle bir politika, Türkiyenin milletlerarası münasebetlerde yalnız kalması sonucunu verir mi?

Atatürk'ün dış politikasına dönüş Türkiyemizi ne yalnızlığa mahkûm eder, ne de bizim savunma gücümüzü azaltır. Tam tersine bağımsız bir dış politika izleyen Türkiye, özellikle Üçüncü Dünya devletleri arasında sempati ve dostlukla karşılanacağından yeni bağlar kurulmasına yol açar. Dış politikamızın doğrultusunu yanılmadan belirlemeliyiz. Bu doğrultu devletimizin mahiyetine ve gelişme ve ilerleme amaçlarımıza uygun bulunmalıdır.

Türkiye cumhuriyeti, tarihin yazdığı ilk millî kurtuluş savaşı sonunda kurulmuştur. Türkiye halkçı bir devlettir; devrimci bir devlettir ve geri kalmış bir ülkedir. Geri kalmışlık, emperyalist ve kapitalist devletlerin sömürücü müdahaleleri ile meydana gelmiştir. Ve de Kurtuluş Savaşı bu müdahalelere karşı yapılmış ve kazanılmıştır. Bundan dolayı dış politikamız bu gerçekleri gözönünde tutarak çizilmek gerekir. Bugün dünyada bağımsızlıklarına yeni kavuşan veya kavuşmak için savaşan halklar, milletler gittikçe ağır basan bir kuvvet teşkil ediyorlar. Bunlar yeni kazandıkları bağımsızlıklarını ancak antiemperyalist bir politika izlemekle koruyabileceklerini pek iyi biliyorlar. Gelişme ve kalkınma yolu olarak da kapitalist olmayan bir kalkınma yolu izliyorlar. Hedefleri sosyalist bir düzen kurmaktır.

Bundan 43 yıl evvel Millî Kurtuluş Savaşı yapmış ve kazanmış olan Türkiyemiz Atatürk'ün ölümünden sonra bağımsız dış politikadan ayrıldığı ve toprak reformu, dış ticaretin millileştirilmesi, hızla sanayileşme gibi köklü dönüşümleri de bir türlü tezgahlayıp sonuçlandıramadığı için bugün yeniden bağımlı bir duruma düşmüştür. Mesele, içinde bulunduğumuz fâsit daireyi kırmaktır. Bunun için de çilekeş emekçi halkımızı politik bir güç hâlinde söz ve karar sahibi etmekten başka çıkar yol yoktur.

— 10 Ekim seçimleri yukarıda açıkladığım gibi bir dönüm noktası teşkil edecektir. Türkiye'nin tam bağımsızlığını savunanlarla Amerikanın dümen suyunda gidenler arasında bir mücadele şeklinde geçeceği için önümüzdeki seçimler bundan öncekilere benzemeyecektir. Fakat bu seçimlerin asıl özelliği seçimlere halkın kurduğu toplumcu bir partinin, Türkiye İşçi Partisinin katılması ve Parlamentoya milletvekili sokacak güçte bulunmasıdır. Türkiye İşçi Partili milletvekillerinin Büyük Meclise girmesi politikamızı aynı menfaat çevrelerinin yozlaşmış didişmesi olmaktan kurtaracaktır. Büyük Meclise Türkiye İşçi Partili milletvekilleri halk yararına tekliflerle geldikçe öteki partiler ister istemez hizaya gelmek zorunu duyacaklardır.

— Adalet Partisi tek başına iktidara gelmek iddiasındadır. Memleket meselelerinin ancak bu şekilde, yâni kuvvetli bir hükûmetle çözülebileceğini ileri sürmektedir. Memleket meseleleri şüphesiz kuvvetli bir hükûmet tarafından çözülür. Ancak bu kuvvetin ne anlama geldiği ve ne nitelikte olacağı hususunda anlaşmak gerekir.

1950'den 1960'a kadar D. P. hükûmetleri şüphesiz kuvvetli hükûmetlerdi. Mecliste büyük bir çoğunluğa dayanıyorlardı. Oysa bu hükûmetler hep bildiğimiz gibi Türkiyeyi bağımlı bir ülke hâline getirdiler ve bize 2014 yılına kadar ödeyeceğimiz bir borç bırakarak Türkiyemizi iflâsa sürükleyerek göçüp gittiler. Şu halde kuvvetli hükûmet her hâl ve kârda halkın oylarının çoğunu sahip olan hükûmet anlamını taşımaz. Bu oyların kendi menfaatlerini açık - seçik gören halk kitleleri tarafından verilmiş olması ve işbaşına gelen hükûmetin de yabancıya aracılık edenlerin ve toprak ağalarının menfaatlerini değil, emekçi halkın menfaatlerini savunması, bunun için de toplumculuğa giden kapitalist olmayan yolda yürümesi şarttır.

Öyle görünüyor ki 10 Ekim seçimleri sonunda Türkiyemiz yine koalisyon hükûmetleri tarafından idare edilecektir. Ama Türkiye İşçi Partisinin sahneye çıkmasından sonra bu koalisyonlar ister istemez programları ve yolları birbiriyle açıkça çelişmeyen partiler arasında kurulacaktır.

Şüphesiz koalisyonlar somut meseleler üzerinde anlaşma olursa kurulacağına göre bu mesele seçimlerden sonra günün konusu hâline gelecektir. Fakat şimdiden Türkiye İşçi Partisinin bağımsız dış politika konusunda her adımı desteklemeğe kararlı olduğunu açıklayabilirim. 4 yıl zarfında halkın ve tam bağım-

sız politikanın savunuculuğunu yapanlar herhalde gittikçe ağır basacaklardır.

— Sayın Suat Hayri Ürgüplü'nün Sovyetler Birliğine yaptığı resmî ziyaret hakkında bütün siyasî partilere bilgi vermesi bir Anayasa hükmüdür. Gerçekten Anayasamızın 56. maddesi siyasî partileri ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar demokratik düzenin vazgeçilmez unsurları saymıştır. Oysa Sayın Başbakan, siyasî parti liderlerinden ancak bir kısmına izahat vermiş, koalisyonda bulunmasına rağmen M.P. liderine izahat vermeyeceğini; SDP ile Türkiye İşçi Partisine de izahat vermek lüzumunu şimdilik duymadığını ifade etmiştir.

Anayasamızın yukarıya aldığımız hükmü karşısında ve demokratik bir düzende Başbakanların bu şekilde keyfî davranmalarına imkân yoktur. Başbakanın bütün siyasî parti liderleri ile sık sık temas etmesinde, onların da görüşlerini almasında ve kendisinin de onlara, politikası hakkında açıklamalarda bulunmasında sayılmayacak kadar büyük faydalar vardır.

Yukarıdan beri açıklamağa çalıştığım asıl hayatî nokta Atatürk'ün dış politikasına dönüşün bizim için bir ölüm kalım meselesi oluşudur. Sovyetler Birliği ile yapılan temaslar bu bakımdan son derece önemli olduğu için Başbakanın parti liderlerini mizaç ve meşrebine göre tasnif etmesinde herhangi bir isabet yoktur ve herhalde böyle bir davranış demokratik prensiplerimizle bağdaştırılamaz.

VAR OLMAK, YA DA YOK OLMAK! [1]

Sayın vatandaşlarım, işçiler, köylüler, basit insanlar, şöförler, ateşçiler, gemi adamları, telgrafçılar, asıl bu milleti millet yapanlar, bu milletin bütün varlığını yaratanlar, tüm emekçiler sizlere sesleniyorum. (Alkış, sürekli alkış)

Kardeşler, bizim babalarımız, sizin dedeleriniz 43 yıl önce millî kurtuluş savaşını zafere ulaştırdı. Millî kurtuluş savaşının zafere ulaşmasından 43 yıl sonra bugün biz hepimiz millet olarak, halk olarak ve emekçiler olarak millî bağımsızlığımızı, istiklâlimizi yeniden kazanmak zorundayız. (Alkışlar)

Kardeşlerim, 1947 yılında yardım bahanesiyle yurdumuza girmiş olan Amerika, adım adım yurdumuzun içinde (kahrolsun sesleri). Arkadaşlar bir yabancı devlete aleyhte tezahüratta bulunmayınız. Amerika bir emperyalist devlettir. Yarı sömürgeler kurmak onun yapısı icabıdır. (Amerika kahrolsun sesleri) Kimseye biz kahrolsun demeyiz (kahredeceğiz sesleri). Yok, kimseyi de kahretmeyiz. Biz insanca yaşamanın ve güçlenmenin yolunu bulacağız. Buna azimliyiz. (Alkış sesleri)

Kardeşlerim, 1947 yılından beri Amerika Birleşik Devletleri, yardım bahanesiyle yurdumuza adım adım girmiş ve yerleşmiştir. Bugün 35 milyon metre karelik vatan toprağı Amerikan işgali altındadır. (Sürekli alkışlar) Bu üslerde Amerikan bayrağı dalgalanır ve bu üsler birer küçük Amerika'dır. Bu üslere Türk polisi giremez. Bu üslere Türk hâkimi giremez. (Alkış ve üsler aleyhinde tezahürat)Arkadaşlar, önce yardım heyetleri halinde gelip, başkente yerleştiler. Bugün hemen her devlet dairesinde, hemen her bakanlıkta uzman adı altında ajanları vardır. Bugün hiç bir devlet işi yoktur ki, Amerika'nın haberi olma-

---

[1] **Aybar, bu konuşmasıyla milletvekilleri seçimi ile ilgili TİP'in seçim kampanyasını İstanbul Spor ve Sergi Sarayında 19 Eylûl 1965'te açtı. Bu metin, banddan alınmıştır.**

sın. Amerika'nın her yerde gözü, kulağı ve eli var. (Yatak odalarımızda bile var sesleri, kahrolsunlar sesleri)

Arkadaşlar, Amerika yalnız politik hayatımıza el atmakla da kalmadı. Baskılar yalnız politik alanda kalmadı. Politik alandaki baskıların nereye kadar vardığını, nereye kadar gittiğini, meselâ bu Kıbrıs buhranında hep gördük. Yunan emperyalizmini destekliyen Amerikalılar Başbakanımıza çok ağır bir mektup yazdılar ve dediler ki, «Hareket ederseniz, kıpırdarsanız 6. Amerikan Filosunu karşınızda bulursunuz.» dediler. (Amerikaya yuh ve dışarı sesleri) Arkadaşlar, bu elim olay dünyada ilk millî kurtuluş savaşını yapmış bu milletin kaderinde bir kara gün olarak geçecektir, geçmeye mahkûmdur. (Alkışlar ve Amerikaya karşı tezahürat) Arkadaşlar Amerika yalnız bizim politik hayatımız üzerinde baskı kurmuş değildir. Amerika aynı zamanda bizim bütün hayat kaynaklarımızı da eline geçirmiştir. Veyahut geçirmek üzeredir. Petrolümüz Amerikan şirketlerinin malı olarak işletilmektedir. Ve bu şirketlerin küstah temsilcileri devleti tehdit etmek cür'etini göstermektedirler. (Alkışlar ve Amerikaya sürekli yuh sesleri, dışarı sesleri)

Arkadaşlar, biz yine emekçi halkımız, yani dünya milletlerine, esir milletlere ilk kurtuluş yolunu açmış olan cefakâr emekçi halkımız, yedisinden yetmişine kadar yeniden seferber olacağız. Zira yeniden millî kurtuluş hareketi içindeyiz. Ama bu sefer başka araçlarla savaşacağız. Amerika bizim içimize hangi yoldan geldiyse, aynı yoldan dışarı atılacaktır. (Bravo sesleri ve alkışlar,) Kardeşlerim, Amerikaya imtiyaz tanıyan anlaşmalar, millî bağımsızlığımızla bağdaşmıyan sözleşmeler, hepsi birden ve toptan feshedilecektir. (Sürekli alkışlar)

Emekçi kardeşlerim, her iş buna bağlıdır. Konuşmama bundan ötürü millî bağımsızlık teması üzerinde başladım. Çünkü her iş buna bağlıdır. Toprak reformu yapmamız buna bağlıdır, yani bağımsız olmamıza. Hızla sanayileşmemiz buna bağlıdır, yani bağımsız olmamıza. Dış ticareti, bankacılığı, sigortacılığı millileştirmemiz buna bağlıdır, yani bağımsız olmamıza. Çünkü kardeşler, bağımlı olmak demek, bugün millet yararına olan bütün işleri yapmak kudretinden yoksun olmak demektir.

Kardeşler, geri memleket yani sömürgecilik denilen sistem işte budur. Artık sömürgeciler, emperyalistler çok nadir olarak bir milleti topla tüfekle istilâ ediyorlar. Çok daha kolay bir yol bulmuşlar: Kendileriyle çıkar ortaklığı olan adamlar bulu-

yorlar ve bu adamları memleketin can alacak noktalarına yerleştiriyorlar. (Amerikaya karşı bağırmalar ve konuşmacıya sürekli alkışlar) Bugün en yüksek sorumluluk yerinde olanlardan birisi, Amerikalıların elinden petrol yetkilerinin geri alınması söz konusu olunca; «dokunulamaz» diyorlar, eğer dokunulacak olursa «kanunsuzluk olur» diyorlar. «Kanunla verilmiş şeyler alınamaz» diyorlar. Kardeşlerim, biz milli kurtuluş savaşı vermiş bir milletiz. Ve milli kurtuluş hareketi içinde bulunan bir milletiz. Kanunla bu hakların nasıl alındığını biz pek iyi biliriz. Ama diyeceksiniz ki, bu işin sonu ne ? Kanunla verdiğimiz daha doğrusu bizim verdiğimiz değil, el çabukluğuna getirilerek alınan haklar, hak olmıyan imtiyazlar nasıl kanunla geri alınabilir diye haklı bir soru sorabilirsiniz. Kardeşler, bu imtiyazları siz emekçiler meclise girerek alacaksınız ve ancak siz alabilirsiniz. Neden mi? Çünkü bağımsız yaşamakta, alnı açık yaşamakta yalnız sizin menfaatiniz vardır. Nasıl vatan savunmakta sizin menfaatiniz varsa, nasıl dış ticareti, sigortacılığı, bankacılığı millet yararına yapmakta nasıl sizin menfaatiniz varsa, nasıl millet eliyle hızla sanayileşmekte sizin menfaatiniz varsa ve çıkarcıların asla menfaati yoksa haysiyetli millî dâvâmızın tam bir gücü olarak da ancak ve yalnız sizin menfaatiniz vardır. İşte Türkiyemizde millî kurtuluş hareketimizi başarıya ulaştırmanın ilk adımı önümüzdeki 10 ekimde atılacaktır. Şimdi hepimiz heyecan içindeyiz. Hepimiz, yeniden millî kurtuluş hareketinin kuvay-ı milliye ruhunun aşkı ve şevki ile yanıyoruz. 10 Ekimde bunu ilk olarak gerçekleştirmek yoluna gireceğiz. Çünkü emekçilerin temsilcilerini büyük meclise sokacağız.

Kardeşlerim, T.İ.P. iktidara geldiği zaman neler yapacaktır? Yahut muhalefette kaldığı zaman nelerin yapılmasını zorlıyacaktır? Şimdi size bunları açıklayacağım. Her işin başı millî bağımsızlık olduğuna göre, TİP büyük mecliste çoğunluğu alır almaz veyahut da muhalefette kaldığı zaman millî bağımsızlığıyla bağdaşamayan anlaşmaların derhal feshedilmesi yoluna gidecektir. Arkadaşlar ,1947'den bu yana bir çok sözleşmeler ve anlaşmalar imzalandı. Bu anlaşmaların kimi açık, kimi gizlidir. Açık olanlardan anlıyoruz ki memleketimizde bağımsız yaşamak artık mümkün olmamakta, ama gizlilerin kapsadığı, taşıdığı hükümleri, zehirli hükümleri bugün görecek durumda değiliz. Yalnız sonuçlarını görüyoruz, sonuçlarını hepimiz görüyoruz.

Kardeşlerim, biz misafirperver, konukseveriz; hatta bizde

tanrı misafiri diye bir halk deyimi vardır. Tanrı misafiri demek, dâvetsiz misafir demektir. Biz emekçi halkımız dâvetsiz misafirlere de gönlünü açar, nesi varsa önüne kor, ikramdan geri kalmaz, biz böyle bir halkız. Ama bizim bu iyi yürekliliğimiz, açık temiz kalpliliğimiz kötüye kullanılmamalıdır. Kardeşler, bundan bir hafta evvel Boğaz sularında yedi sekiz parça çirkin renkli gemiler gördük. (Alkışlar ve Amerikan gemilerine karşı aleyhte tezahürat) Barış güvercini geldi. (Konuşma sırasında kürsünün üstüne salonda uçan güvercinlerden birisi gelip kondu). Bunların davetli olarak gelmedikleri söylendi. Bilmem doğru mu? Bugünde İstanbul'da bu kabilden iki misafirimiz var: Amerikalı uzay adamları. Arkadaşlar, bu uzay adamlarını biz hayranlıkla ve insanlık adına büyük sevgiler adına selâmlarız. Ancak dâvet edilmişlerse de, dâvetsiz gelmişlerse de bu kahraman iki uzay adamı zamansız gelmişlerdir. (Alkışlar) ki seçim kampanyamızı açtığımız bugün ülkemizde bulunmasını istemeyiz. Bizim gibi emekçi halkımız da istemez. Ama emekçi halkımız son derece sabırlı ve naziktir. Bunları tanrı misafiri olarak kabul eder, bunları ağırlar ve uğurlar. Uğurlasa da misafirlikten umdukları sonuçları onlara vermez. O meyveleri onlara toplatmaz.

Kardeşlerim, TİP Atatürk dış politikasını savunmaktadır. Atatürk dış politikası, yani yüzde yüz millî ve kıskançlıkla istiklâlini korumak politikasıdır. İşte biz bu politikayı güdeceğiz. Atatürk dış politikası bütün dünya devletleriyle dostluk münasebetlerinin kurulmasını emreder. TİP bütün dünya devletleriyle dostluk münasebetleri kuracaktır. Yalnız bu dostluk münasebetleri eşitçe, birbirine karşılıklı saygı hislerine bağlı olarak ve karşılıklı menfaat esasına dayanan münasebetler olacaktır. Dostluk lâfta değil, gerçekte olacaktır. Ve dostluğun ölçülerini tayinde son söz sahibi biz olacağız.

Kardeşlerim, Atatürk dış politikasının temeli, komşularla dostluk münasebeti kurmaktır. Biz bunu daha ileriye götüreceğiz, Yıllardan beri Sovyetler Birliği'yle dondurulmuş olan münasebetlerin yeniden normalleştirilmesi için bu yolda karşılıklı menfaat, içişlere karışmama, eşitlik ve bağımsızlıklara saygı esası üzerinden bu münasebetlerin geliştirilmesini ve normal münasebetler şeklini almasını TİP istemektedir. (Sürekli alkışlar) Bundan başka Irak'la, Suriye ile ve bütün Arap ülkeleriyle kardeşçe dostluk münasebetleri kuracağız. Fakat bunlar, yalnız hudutlarda görülen dostluklar değil, gerçek dostluk karşılıklı men-

faallere dayanan dostluklar olacaktır. Bulgaristan'la, Yugoslavya ile Romanya ile ve Arnavutluk'la keza dostluk münasebetleri kuracağız.

Biz, emperyalistlerin bozdukları Türk Yunan dostluğunu Atatürk'ün hayatındaki seviyeye ulaştıracağız.

Kardeşlerim, biz fakir bir milletiz, biz milli bağımsızlığı için savaşan bir milletiz, biz geri kalmış bir milletiz. Şu halde, dostlukların en sağlamı bize benzeyen ülkelerle kurulacaktır. Milli kurtuluş savaşı yapan veya milli kurtuluş savaşını henüz kazanmış olan, kalkınma imkânları arayan Üçüncü Dünya devletleriyle gerçekten samimi, karşılıklı menfaate dayanan ve iç işlerine karışmamak esası üzerinde kurulmuş dostluk bağlarını tazeleyeceğiz. İran'la ve Pakistan'la antiemperyalist bir dış politika üzerinde kardeşçe yeniden bağlar kuracağız. (Alkışlar)

Kardeşler, bizim büyük bir çetin dâvâmız var: «Kıbrıs dâvâsı». TİP, bu dâvâ başımıza sarıldığından beri bu dâvayı çözmek için en müsbet ve bıricik çıkar yolu teklif etmektedir. Biliyorsunuz. TİP'nin görüşü şudur: Kıbrıs'ta Türkiye'nin ve Kıbrıs'taki Türk topluluğunun aleyhine gelişen durum, emperyalistlerin, Yunan emperyalizminin ve ortaklarının desteklemeleri sonucunda çıkmıştır. Şu halde sorarım size, bu dâvâyı çözebilmek için ne yapmak lâzım? Kardeşlerim, bu dâvâyı çözmek için yapılacak şey Kıbrıs meselesini emperyalistlerin elinde oyuncak olmaktan çekip almak ve antiemperyalist olan devletlerin desteğini kazanmaktır. (Bravo sesleri ve alkışlar.)

Ancak bugüne kadar bütün hükûmetler, Kıbrıs dâvâsını, bu felâketi yaratmış olanların yardımıyla durdurmak istemişlerdir Yani Amerika'nın, yani İngiltere'nin meseleyi çözmesini istemişlerdir. Halbuki meseleyi çıkaran onlar; meseleyi çıkarmış olanlardan çözümünü istemek, herhalde akıllıca bir politika sayılmaz. (Uyuyorlar sesleri) Nitekim, bugüne kadar harcanan gayretler de hep boşa gitmiştir. T.İ.P.'nin teklifi şu: Kesin olarak şudur: «Kıbrıs'ta, üslerden temizlenmiş, silâhsızlandırılmış ve milletlerarası denetim altında, iki topluluğun da eşit haklarına dayanan, bağımsız, federal bir devlet kurulmasıdır.» Bunun başka çözümü yoktur. T.İ.P., 1,5 yıldan beri şunu teklif eder; Yunanistan'ın Kıbrıs'lı Türk ve Rum topluluklarının ve de Birleşmiş Milletlerin tâyin ettiği bir temsilciyi Türkiye ile beraber, bir

yuvarlak masa konferansına, toplantıya çağırmalıyız. Böyle bir şey, emin olunuz, dünyada bütün barışsever milletler tarafından seve seve desteklenecektir. Ve böyle bir tez teklif edilince, hiç kimse bu tezin karşısına çıkamaz. Bundan ötürü de bugün söylediğimiz tez, böyle bir konferansta ister istemez dünya kamu oyunun baskısıyla mutlaka iyi sonuçlara varacak ve Türkiye'nin, Kıbrıstaki Türk topluluğunun menfaatine uygun bir çözüm yoluna ulaşacaktır.

Arkadaşlar, T.İ.P.'nin millî savunma politikası da bu anlayış içindedir. T.İ.P. şu gerçeği ifade eder: Bizim halkımız barışçı bir halktır. Misak-ı millî'nin çizdiği hudutlar dışında bizim kimsenin toprağında gözümüz yoktur. Bunun için biz savaşçı bir millet değiliz. Savaşmak istemiyoruz. Ama Türkiye, bir avuç toprağını dahi vermemek kararındadır. (Bravo ve alkışlar) Bunun için savunmayı, nereden gelirse gelsin kimden gelirse gelsin, gücü ne olursa olsun, biz bu ana vatan topraklarını milletin son ferdine kadar, karış karış azimle müdafaa etmeye kararlıyız. (Alkışlar) Bu demektir ki, Türkiye ancak yeniden millî kurtuluş savaşı yapmağa zorlandığı zaman, savaşacaktır. Dünyada harp kışkırtıcılarının âleti olmıyacaktır. Bundan ötürü millî savunmamızı en üstün güçle başarmak durumuna getireceğiz. Bunun için de yabancılardan silâh almıyacağız. Bu şekilde millî savunma sanayiimizi derhal geliştireceğiz. (Alkışlar)

Emekçi kardeşlerim, Türkiye kalkınamamışsa bugüne kadar, bir sebebi de bağımlı bir politika izlemiş olmasıdır. Çünkü bugünkü sistemde boş mücadele etrafında dönen dış politika, ve ekonomi anlayışı içinde bir memleketin kalkınması ve ilerlemesi kat'iyen mümkün değildir. Bugünkü politika ve ekonomi politikası, bu memlekette ancak küçük bir azınlığı refaha ulaştırıyor, kavuşturuyor. Ve emekçi halkımızın tümünü yoksulluk ve sefalete sürüklüyor. Bundan dolayı bizim hızla kalkınmamız, ancak millî bağımsızlığımıza dört elle sarılmamıza bağlıdır, bağımsız bir dış politikanın gerçekleşmesine bağlıdır.

Arkadaşlar, TİP'nin görüşüne göre; kapitalist olan yoldan Türkiye kalkınamaz. Biz kapitalizme karşıyız, açık seçik bu.. (Alkışlar) Türkiye kapitalist bir yoldan kalkınma imkânına haiz olsaydı, 150 yıldan beri yapılan çabalar şüphesiz ki meyvalarını verirdi. Ve hiç değilse Cumhuriyet kurulduğundan beri yapılan çabalar meyvalarını verir ve Türkiye bugün tam kalkınmış ileri bir toplum haline gelirdi. Halbuki, büyük Atatürk'ün

daha 1923'te parmak bastığı, işaret ettiği husus maalesef gerçekleştirilememiş ve Türkiye'nin kalkınması, ekonomik kalkınması özel teşebbüs eliyle, siklet merkezi özel teşebbüs olmak suretiyle başarılmak istendiği için başarılı olmamıştır. Ve bugün maalesef söyliyelim ki, iktisadi bağımlılık, siyasi bağımsızlığın da elden gitmesine, tıpkı Atatürk'ün haber verdiği gibi elden gitmesine yol açmıştır.

Kardeşlerim, hızla kalkınmanın şartı hızla sanayi ülkesi olmak, makine yapan sanayii kurmak, kimya sanayii kurmaktır. Arkadaşlar, bunun başka yolu yoktur. Kim ne derse desin, inanmayın. «Efendim turizmle kalkınırız». Yalandır arkadaşlar. (Sürekli alkışlar) Kalkınmanın bir tek yolu var: Sanayi memleketi olmak ve kardeşler, sanayi memleketi olduğumuz takdirde emekçileri iktidara geçirip, bütün üretim araçlarını millet malı halinde, millet yararına işletecek büyük sanayiin bir an evvel kurulmasına çalışılacaktır. (Alkışlar) Ama büyük sanayii, makine sanayiini ağır sanayii kurmadan önce yapılacak işler vardır. Çünkü ağır sanayiin kurulması zaman istiyen bir iştir. Ama hemen yapılması gerekli olan işdir.

Kardeşler, biz adeta şah damarı kesilmiş bir insana benzeriz, kanımız akıp gider. Hangi yoldan? Dış ticaretle. Şu halde akıllı bir insanın yapacağı ilk iş bu kesilen şah damarını dikmektir. Bu da dış ticaretin, bankacılığın, ve sigortacılığın millet malı olarak millet yararına millet eliyle işletilmesi demektir. (Sürekli alkışlar) TİP iktidara gelir gelmez, ilk yapacağı iş, dış ticaretin millileştirilmesini sağlamaktır. Bunu zorunlu kılan diğer sebep de dış ticaretten dışarıya kaçan dövizleri önlemektir. Dış ticarette her yıl aşağı yukarı iki milyar kâr sağlanır. Bu iki milyar kâr, yani normal kâr-görünmeyen gizli ve tehlikeli yollardan sağlanan kârları hesaba katmıyorum - küçücük bir azınlığın cebine girer. Kardeşler, bunlarla yoksul milletimize yol yapılır, köylerimize ışık, su götürülür, okul, hastahane yapılır ve millî sanayileşme yollarımıza da yatırım yapılır. (Alkışlar)

İkinci yapacağımız iş: Topraksız köylümüzü veya toprağı yetmiyen köylümüzü topraklandırmaktır. (Alkış) Şimdi TİP kurulalı ve böyle güçleneli beri toprak reformu herkesin ağzında. Toprak reformu yapmayacağız demek cesaretini hemen hiç kimse gösteremiyor. Toprak ağalarının partileri bile tarım reformu filan diyerek bu sözlerle bizim tarım dâvâsında haklı olduğumuzu göstermektedir.

Biz açık konuşan insanlarız. Emekçinin diliyle konuşuyoruz. Arkadaşlar, TİP iktidara gelir gelmez topraksız köylüye ve toprağı yetmeyen köylü ailelerine, toprağı olanların elinden; toprağı Anayasa'nın emrettiği gibi alıp dağıtacaktır. (Bravo sesleri ve alkışlar) Ağaların elinde en çok 500 dönüm bırakılacaktır. (Alkışlar) Bu işi Köy Kurulları yapacaktır: Köylerde topraksız köylüler, toprağı yetmeyen köylüler kurullar teşkil edecekler ve merkezden gelmiş uzmanlarla el ele vererek toprak reformu kanununu uygulayacaklardır. En iyi köylü bilir kadastroyu. Kimin hududu nerden geçer, bu taşın iki karış sağından mı solundan mı geçer? Köylü en iyi bilir. Onun için kadastro yapmak, yapmamak gibi meseleler bugün büyük problem olmaktan çıkmıştır. Üstelik modern metodlarla yani havadan uçaklarla fotoğraflar almak suretiyle memleketin kadastrolarını çok kısa zamanda çıkarmak imkânları da vardır. Niyet lâzımdır. Niyet.. (Bravo ve alkış sesleri)

Kardeşlerim, dış ticaret, bankacılık, sigortacılık, millet malı yapılanlar ve topraklar böylece asıl toprağa sahip olması gereken, toprağı işleyen ve «Benim sâdık yârim kara topraktır» diyenlerin eline verildikten sonra; bu reformlarla birlikte T.İ.P. derhal ağır sanayiin kurulmasına geçecektir. Bunu nasıl yapacaktır? Hangi yoldan yapacaktır?

Arkadaşlar, bu yolun ismini söylüyorum: Emekçi halkın doğrudan doğruya yürütümüne katılacağı plânlı bir ekonomi sistemi kurmaktır. Bu ekonomi sisteminde kamu sektörü, yani halk yararına, emekçi halk yararına çalışan ekonomi kesimi ağır ağır millî ekonominin yolunu, yöntemini, yatırımların ağırlık noktasını tâyin edecektir. (Alkışlar) Yalnız daha uzunca bir süre, özel sektör bu kamu sektörüne yardımcı bir hale sokulacaktır. (Bravo ve alkışlar) Yani bugün yapılanın tam tersi. Bugün devletçiyim diyen partiler ne diyorlar? «Bizim devletçiliğimiz özel sektörün yapamadığı işleri yapmak ve özel sektöre yardım etmektir.» diyorlar. Hayır arkadaşlar. Bizim devletçiliğimiz halkın menfaatine işliyen bir sistemdir. (Bravo sesleri ve alkışlar)

Kardeşlerim, böyle plânlı bir ekonomide memleket kaynakları hiç israf edilmeden hedefe doğru seferber olur. Ve bu ekonominin başında emekçi halkın kendisi, siz olduğunuz için yalnız mecliste değil, meclisteki temsilcilerinizle değil, fabrikada, belediyede, köyde mahallede, her yerde ve her yerde iktidar ve

söz sizin elinizde olduğu için elbette ki emekçi kardeşlerimiz şevkle, gayretle çalışacaklardır ve neşeyle yatırım plânlarını en kısa zamanda gerçekleştireceklerdir.

Sevgili kardeşlerim, TİP Türkiye'nin kalkınmasında yalnız ekonominin söz sahibi olacağını söyleyecek kadar emekçilerin menfaatini görmezlikten gelemez. Emekçiler yalnız ekmeğe, işe değil, emekçiler kültüre de susamış, emekçiler bütün tatillere de susamışlardır. Onun için T.İ.P.'nin programında kültür işleri, eğitim işleri, ekonomi işleri kadar önem taşır. Ve esasen ekonomiyle kültür işleri birbirinden ayrılmaz, birbirini etkiler. Bir takım politikacıları duyuyoruz. Diyorlar ki, «Evvelâ eğitim işlerini ele alalım». Basit, kardeşler, bu politikacılara sormak lâzım: Eğitim demek, mektep demektir, daha iyi mektep demektir, hoca demektir, daha iyi hoca demektir, eğitim demek kitap demektir. Bunlar da son olarak gelir, mâli imkâna dayanır. Eğer biz ekonomiyle kültürü bir arada götürmezsek; böyle yuvarlak bir lâf olarak evvelâ kültür işlerimizi, eğitim işlerimizi halledelim dersek, işte hâlâ bu sözleri söylediğimizden yıllar geçtiği halde yüzde 62'si okur yazar olmayan bir emekçi halk kitlesini yaşatırız. Onun için ilk eğitimi Türkiye şartları içinde görüyoruz ve eğitim sistemimizi de klasik eğitimle mesleki eğitimi bir arada yürütme esasına dayandıracağız. Emekçi halkı mutlaka okutacağız. Emekçi halkın kabiliyetli ve yetenekli çocuklarını Üniversite dahil mutlaka parasız okutacağız. (Bravo sesleri ve alkışlar)

Yetişkin insanlarımız için gece kursları açacağız. Orta ve yüksek öğretimi birleştiren, yüksek mertebeye getiren Akademiler, Halk Akademileri açacağız. (Alkışlar)

Sevgili kardeşlerim, T.İ.P. halkın partisidir. Siz kurdunuz. Nebioğlu kardeşim nasıl kurulduğunu anlattı. Elbette siz kuracaksınız. Başka türlü olmaz. Bu, Türkiye'de kurulan ilk emekçi partisidir. Yani kol emekçilerinin kurduğu ilk parti. Emekçiler, toplumcular, halkçılar Türkiye'de en az 150 yıldan beri savaşırlar. Halkımız en az 150 yıldan beri yepyeni bir demokrasi için savaşır. Tıpkı yeraltında ilerliyen sular gibi. Ve zamanı gelmiş, 27 Mayıstan sonra birdenbire yüzeye çıkıvermiş, fışkırıvermiştir.

Kardeşler, halka dayanan T.İ.P. demokratiktir. T.İ.P. ne biçim demokratik bir parti? Kısaca söyliyeyim: Evvelâ şu biçimsel demokrasiye yüzde yüz bağlı. İster ki, iktidarlar seçimle de-

ğişsin. Ve biz seçimle iktidara geleceğiz. Eğer emekçi halkımız bizi istemezse, oylarını bizden esirgerse gene seçimle iktidardan gideceğiz. (Alkışlar)

Ama kardeşlerim, bana öyle geliyor ki, 150 yıldır çile çekmiş halkımız bir kere iktidara geldikten sonra ertesi seçimlerde gene kendisi kazanacaktır. Daha ertesi seçimlerde daha güçlü olacaktır. (Alkışlar) Şunu da söyliyeyim ki, T.İ.P. muhalefetin haklarına her zaman saygılı olacaktır. Eğer ben varsam bunun hesabını benden sorun, eğer yoksam T.İ.P.'li yöneticilerden sorun, korkmayın. Muhalefetin hakkına biz saygılı olacağız. Hem de hemen söyliyeyim: Böyle yalancıktan, sözde saygılılık değil, bugün gösterilen saygı cinsinden değil; hani bir taraftan seçime giriyorsun deyip de öbür taraftan seçime katılması için gerekten mali yardımı yapmamak şeklinde değil. Yahut ta, Yüksek Mahkemeye dilekçe üstüne dilekçe vermek suretiyle, veyahut da hâkimlerle anlaşıp da şurada burada tesbit kararları almak ve çelme takmak suretiyle değil. Açık, mertçe muhalefetin (Alkış, alkış,) hakkına saygı duyacağız.

Kardeşlerim, bu demokrasi, bizim anladığımız demokrasi aynı zamanda sosyal bir değer taşır. Demokrasiyi yalnız dört yılda bir yapılan seçimden ibaret sayarsak, o demokrasi işte böyle demokrasi olur. Bizim anladığımız demokraside, halk günlük hayatıyla, memleket işlerini denetleyecek ve doğrudan doğruya söz ve karar sahibi olacaktır.

Yalnız bu işleri bütün iş yerlerinde: köylerde, Belediye meclislerinde, mahallelerde, Vilâyet Meclislerinde sağlayacak bir sistem yapacağız.

Kardeşler, bu seçimlerin büyük önemini unutmamak lâzımdır. Türkiye'nin hayatında 1877'den beri seçimler yapılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu zamanındaki bu seçimler iki dereceliydi: Halktan bir kısmı, ikinci derecedeki seçmenleri seçerdi. İkinci dereceden seçmenler ve milletvekilleri varlıklı insanlar arasından seçilirdi. Seçim Kanununda bu kayıt vardı. Böylece Osmanlı İmparatorluğu zamanında Parlâmentoya yalnız varlıklılar, paşalar ve toprak ağaları girerlerdi. Cumhuriyet devrinde bu kayıt kaldırıldı. Şimdi kanunlarımıza göre seçilmek için ve seçmek için varlıklı olmak şartı aranmıyor. Aranmıyor ama gene de var.

T.İ.P. kurulana kadar böyle devam etti. Neden mi? Çünkü partilerin belli bir yapısı var, partiler hangi sınıf halk tarafından kurulmuşsa genel olarak o sınıf halk için işler. T.İ.P. kurulana kadar halkın kendisinin kurduğu bir parti olmadığı için, bütün seçimlerde ancak üst sınıflar temsil edildi. Hâkim sınıflardan olanların temsilcisi meclise girdi. Bugün de bakın T.İ.P. dışındaki partilere, aday olmak için nasıl bir şart var. Kanunda yok ama yönetmeliklerde var. Ne demişler, ne diyorlar? «5000 lira yahut 4000 lira vereceksin, aday olmak için.» Emekçi kardeş; Zonguldak'ta Karaburunda 600 metre derinde çalışan kardeşim, yahut Çukurovada 50 derece sıcak altında çapa vuran kardeşim, yahut zavallı bir küçük esnaf, kunduracı kardeşim, 5000 lira vererek aday olabilir misin? Demek ki seçimden önce bir seçim yapılıyor ve bu seçimi tâyin ediyor. (Alkışlar) Şimdi bir de T.İ.P. nin listelerine bakalım. Sizden ricam, buradan dağıldıktan sonra çevrenizdeki insanlara bu listeleri vererek gösterin.

Kardeşler, Türkiye İşçi Partisi'nin aday listelerinde 382 tane senden aday var. Bunun 216 tanesi: kol emekçisi, işçi, ırgat, fakir köylü, zanaatkâr, şöför, kunduracı, esnaf, geri kalan 166 tanesi de: senin yoluna yüreğini ve kafasını koymuş korkusuz kafa işçileri, aydınlardır. (Alkışlar)

Öbür partilerin listeleri ile bir karşılaştırın bakalım. Biraz sonra dinliyeceksiniz, Çetin Altan kardeşimiz (sürekli alkış)açıklayacak. Ve hemen söyliyeyim ki, bu listelerin ilk dört sırasında yani seçilebilecek yerlerde; 91 tane kol emekçisi var.

Arkadaşlar, kol emekçilerinde bazan rastladığımız bir çeşit çekingenliğin yersiz olduğunu belirtmek isterim. Köylü kardeşlerim bana dediler ki, «İyi söylüyorsun ama biz Meclise nasıl gireriz. Mecliste biz kanunu nasıl yaparız?» Kardeşler, ben bu köylü arkadaşa dedim ki: «Ağaların toprağını alıp sana dağıtmak için kanunu yaptım dersem, elini kaldırır mısın? Ve bana senin köyünde ağanın hududunun nereden geçtiğini gösterir misin? Gösterirsen ben de kanuna o hududu yazar mıyım?» «Buna aklım erer.» dedi. (Sürekli alkışlar).

Emekçiler iş başına gelince sizin bütün istekleriniz bir bir gerçekleşecektir. Seçim beyannamemizde neleri yapacağımızı senet olarak, erkek sözü olarak veriyoruz.

Bunlardan bir tanesini söylemeden edemiyeceğim: Milletin

'topraklarının altından fışkıran petrol, evvelâ Türk milletine ait olacaktır. Türkiye'de petrolü ilk defa Türk işçisi, Türk mühendisi çıkardı. Ve kurban verdi. Ve bugün Türkiye'de petrol çıkarmak için yapılan araçları, gerekli araçları Türk sanayii, Türk işçisi, Türk mühendisi yapabilecek kudrettedir. Bundan ötürü, biz kendi petrolümüzü işletemeyiz diyenler ve yabancı kumpanyaların avukatlığını, sözcülüğünü edenler doğru söylemiyorlar kardeşlerim, ya da menfaatleri onlarla birlik olduğundan söylemiyorlar. (Alkışlar) Bunun için biz iktidara gelince, Türk'ün olan, bizim olan, emekçi halkımızın olan PETROL gene emekçi halkımıza dönecektir. O'nun yararına, O'nun eliyle işletilecektir

Kardeşlerim, biz toplumcuyuz, toplumcuyuz (Mesken Politikası sesleri) Mesken politikası dedi kardeşimiz. T.İ.P. elbette ki halkın insanlık şartlarına uygun evlerde oturmasını sağlamak için gerekli bütün tedbirleri alacaktır. Bugünkü gelişi güzel yerleşmenin önüne geçecektir. Bunu teferruatıyla nasıl gerçekleştireceğimizi programımızda açıkladık. Burda uzun boylu durmayıp geçelim, fakat bu da verilmiş bir söz olsun size.

Biz toplumcuyuz (alkışlar), fakat unutmayın toplumcu demek halkla beraber olmak, bir vücut olmak demektir. Hani başkalarının söylediği gibi halka uzaktan dokunmak veya bakmak değil, halkın nabzının kendi nabzında attığını duymak demektir. Toplumcu olmak demek her işte halkın yararını gözetmek ve kendisi için hiç bir şey istememektir. (Alkış) Toplumcu olmak her yerde halkı söz ve karar sahibi kılmak, toplum düzenini halkın yararına kurup işletmek demektir. Kardeşler, toplumcu olmak kulluğa, kula kul olmaya son vermektir. (alkış sesleri)

Dostum, sen kendine sahip değilsin, emekçi kardeşim, tutalım sen köydesin, köylüsün, senin işleyecek toprağın yok. Bugün üç milyon köylü ailesinin 510 bini hiç topraksız, 2 milyon 122 bin ailenin de 1-100 dönüm toprağı var. Şu halde sen, nüfusumuzun yüzde 70'inden fazlasını teşkil eden sen, köylü kardeşim, topraksızsın. Kazancın ailenin geçimini sağlamaya yetmez, ne yaparsın? Toprağı olan ağanın ırgatı olursun, azat olursun, maraba olursun, en iyisi de yarıcı olursun. Artık sen karınla, çoluğunla çocuğunla ağanın adamısın. Ağanın parmağına bakar senin hayatın. Demek ki sen, sen özgür bir insan değilsin. Tutalım ki şehirde işçisin; köyde iş bulamadığın için şehire göçtün. Burada inşaatta çalışırsın. Yahut fabrikalarda sıra beklersin. Sana ait olmayan makineler üzerinde, sana ait olmayan mal-

ları yapmak için gözünün nurunu, alnının terini akıtırsın. Ve sonra, ve sonra yaptığın malı çarşıda vitrinde görüp içinde hüzün eve döndüğün zaman çocuklarının ızdırabını o anda duyar, başını eğer geçersin. Sen, sen özgür değilsin kardeşim. Tutalım sen bir kundura işçisinin, küçük bir mahallede eskicisin, kösele fiatlarının, deri fiatlarının, çivi fiatlarının yükselişi senin elinde değildir. Ve sen yapacağın pençelere istediğin fiatları koyamazsın. Sana kredi vermezler; şu halde özgür değilsin kardeşim. Seni özgür olmaktan, mutlu olmaktan çoluğunla çocuğunla alıkoyan nedir? Senin çalışacak araçlarının elinde olmamasıdır. Toplumun olmamasıdır. Büyük fabrikaların, büyük işletmelerin, bankaların senin olmamasıdır. Şu halde toplumculuk, bunları milletin olacak şekilde gene millete döndürmektir. Millet yararına çalıştırmaktır. (alkışlar) Toplumculuk ilme inanmaktır. Çünkü ilim halktan yanadır. İlim ancak halkın işine yarar. Çünkü ilim tabiatı, toplumu ve insanı insanın yararına olarak değiştirmek vasıtasıdır. Bundan dolayı ancak büyük kitlelerin, emekçilerin ilme ihtiyacı vardır. Soyguncuların kapkaççıların değil. Ve çoğu zaman vurguncular, soyguncular ilmin gelişmesini kösteklerler. Üniversitelerde ağızları diken onlardır, gazetelerde, dergilerde kalemleri kıran onlardır. Hiç bir emekçi üniversite hürriyetine, sanat hürriyetine, ilim hürriyetine, basın hürriyetine karşı çıkmamıştır ve çıkmaz. Çünkü (alkış) bu hürriyetler emekçinin yararınadır. (alkışlar) Toplumculuk doğru sözlü, doğru özlü olmaktır. Toplumcunun yalan söylediği görülmemiştir. Çünkü bir kere yalan söyleyen toplumcu, halkın içinde bednam olur. Ve zaten toplumun gelişmesi toplumcuların kârınadır, lehinedir. Toplumcular halkın içinde oldukları için halka yalan söylemezler. Kardeşlerim, toplumcular emeğe ve insana en yüce değeri veren insanlardır. Onun için insanlara saygılı ve son derece sevgilidirler. Toplumcunun kalbinde başka insanın sevgisi yatar.

Toplumcular için din, dil, ırk ve mezhep ayrılığıyla insanları küçük görmek yoktur. (Alkışlar..)

Arkadaşlar, toplumcular halkın içinde oldukları için, halktan oldukları için, halkın bütün güzel duygularına saygılıdır. Bundan ötürü dine de saygılıdırlar. Çünkü hiç bir din, sömürücülerin eline geçip de yozlaştırılmadığı müddetçe, yoksulun karşısında değildir. Bütün dinler, bütün kötülüklerin temizlenmesini isterler. Ondan ötürü toplumcular da dinin karşısında değildir.

Üstelik, bizim yapacağımız köklü dönüşümleri dinler engellemez. Dinler sosyal adaleti yıkmaz, karşı çıkmaz. Söylediğim gibi, toplumcular halkın bütün hislerine, bütün duygularına sonsuz saygı beslerler ve sevgi gösterirler.

Şimdi kardeşler, anladınız mı neden T.İ.P.'ne taşla sopayla saldırıyorlar. Anladınız mı kimler saldırır Türkiye İşçi Partisine? Aldattıkları zavallı insanları ve çoğu sizden olan insanları. Çıkarcıların bir oyunu da budur. Kendileri gelip döğüşmezler ama halkın bir kısmını kışkırtıp, kandırtıp öbür kısmının üstüne sürerler.

Biz toplumcular, emekçi halkımız, hepimiz bu oyunlara lânet ettik, artık ne yapsalar boşdur. Nafile. Gün ışımağa başladı. Halkımız ak koyunla kara koyunu ayırdediyor. Bakın bugün burası cennet misali. (Sürekli alkışlar)

Kardeşler, yeryüzünde cennetin kapılarını açmak bizim elimizde. Ve ille de açacağız ve bütün emekçiler mutlu güzel günler göreceklerdir. Mutlu, güzel demokratik, tam bağımsız Türkiye'yi mutlaka kuracağız.

Yaşasın emekçi halkımız. (Bravo sesleri, alkışlar, alkışlar). Yaşasın Türkiye.

10 EKİMDE ZİNCİRLERİ KIRMAK İÇİN İLK HAMLEYİ YAPACAĞIZ! [1]

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, konuşmasına Milli kurtuluş hareketinin devam ettiğini söyleyerek başlamıştır .

Aybar, Ankaralılara şöyle hitab etmiştir:

«Ankara, ilk Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin kurulduğu şehir. Bütün yurtseverlerin, kurtuluşa inancı olanların karanlık günlerde umutla baktığı şehir. Kuvay-ı Milliyenin beyni, sarsılmaz iradesi ve azmi bu şehirde et-kemik haline geldi.

«Ankara, istiklâlimizin timsali. Ankara, Atatürk'ün şehri. Kurtuluştan 43 yıl sonra istiklâlimizi, bağımsızlığımızı yeni baştan kazanmak için yedisinden yetmişine kadar kadın - erkek hepimiz ayni iradeyle ve ayni inançla tek bir vücut olmak zorundayız. Bu seçimler ötekilere benzemiyor. Bu seçimler, milli kurtuluşumuzun ilk seçimleri. Bu seçimlerde ilk defa bütün ağırlığınla sen varsın. Kurtuluşa ,bağımsız, güzel, mutlu günlere inanmış nasırlı ellerinle sen varsın. Uyanık, aydınlık kafanla sen varsın. Ey, mutlu yarınların emekçi, aydın genç kuşakları! Bu seçimlerde ilk defa senin olan, senin kurduğun, taşlı - sopalı saldırılara karşı senin koruduğun, senin partin, emekçilerin, toplumcuların partisi: Türkiye İşçi Partisi seçimlere katılıyor. Ve de Türkiyeyi yeniden bağımsızlığa kavuşturacak olan, emekçilere mutlu yarınlara hazırlayacak olan; sen, emekçi, aydın kardeşim, Büyük Meclise ilk defa bu seçimlerde gireceksin. İlk defa kendi partini Büyük Meclise bu seçimlerde sokacaksın.»

Aybar, bundan sonra Türkiyenin bağımsızlığını kaybediş

---

[1] T.İ.P. Ankara İlinin Büyük Sinemada düzenlediği seçimlerle ilgili toplantıda Mehmet Ali Aybar, 26 Eylûl 1965'te bu konuşmayı yaptı. Konuşmanın özetini veriyoruz.

hikâyesini anlatarak, yabancı sermayenin ve hakimiyetinin 19 uncu yüzyıl başlarında Osmanlı Devletine ne yoldan girdiğini canlı örneklerle belirterek, Millî Kurtuluş savaşını kazandıktan sonra; toprak reformu gibi, dış ticaretin millileştirilmesi gibi köklü dönüşümler yapılmadığı için, Atatürk'ün ölümünden sonra yine emperyalist devletlerin hakimiyeti altına girildiğini söyleyerek, sözlerine şöyle devam etmiştir:

«Temeldeki bozukluğun tohumları bu yüzden kök saldı, filizlendi ve Atatürk'ün ölümünden sonra yurdun üzerine karanlık gölgesi düşen bir esaret ağacı haline geldi. Yeniden dış borçlara, yabancı sermayeye kapılarımız açıldı. Yeniden ortaklıklar kuruldu, yabancı heyetler Başkentimize yerleşti. Tıpkı 19. uncu yüzyıl sonlarında ilân edilen ilk iflâsımız gibi; 1958'de yine iflâs beratımız yazıldı ve de Düyunu Umumiye idaresinin bir başka türlüsü olan A.İ.D. ve Konsorsiyum idareleri memleketimizin kaderine hakim oldu. Ve Türkiye böylece ilk Milli Kurtuluş savaşını vermiş çilekeş halkımız, Kurtuluştan 43 yıl sonra tıpkı Osmanlı Devleti gibi bir yarı sömürge, Avrupa'nın hasta adamı oldu. Bugün, toprak ağalarının ve kapkaççı tüccarların davet ettiği Amerika içimize adım adım girmiştir. Hemen her Bakanlıkta, hemen her Devlet dairesinde adamları vardır. Ve de 35 milyon metre karelik vatan toprağı bugün Amerikan işgalindedir.»

«10 Ekim seçimlerinde bileklerimizdeki demir zincirleri kırmak için ilk hamleyi yapacağız» **diyen Aybar; vatandaşlardan uyanık olmalarını istemiştir. Partilerin kuru vaatlerine inanmamaları için vatandaşların bu vaatlerin nasıl tutulacağını sormalarını tavsiye etmiş ve özetle demiştir ki:**

«Senden oy isteyenlere sor bakalım Türkiye'yi bağımlı bir hale düşüren andlaşmaları, Amerika ile imzalanmış ikili sözleşmeleri feshedecek misin? Şartlı yabancı yardımlara son verecek misin? Petrolü millileştirecek misin? Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununu yürürlükten kaldıracak mısın? Anayasanın emrettiği gibi toprağı ağalardan alıp, topraksız köylüye, toprağı yetmeyen köylüye dağıtacak mısın? Dış ticareti, bankacılığı, sigortacılığı millet malı haline koyup, millet yararına işletecek misin? Ve de bütün bu işleri başarmam için beni; emekçi vatandaşı Büyük Meclise sokacak mısın? diye sor. Ayrıca bütün partililerin aday listelerini de incele, adaylar arasında senden olanlar bulunup - bulunmadığına dikkat et. Senden olanlar yal-

nız Türkiye İşçi Partisi'nin listelerindedir. Çünku bu parti senin kurduğun partidir. Taşlı - sopalı saldırılara karşı senin koruduğun partidir. Ve her kademesinde senin yer aldığın, senin yönettiğin partidir.» **demiştir.**

Daha sonra Millî İradeden söz açanların aslında Millî İradeyle hiç bir ilişkileri olmadığını belirten Aybar:

«Millî İrade demek halkın isteklerini yerine getirmek demektir. Halkı sömürenlerin, halktan bir karış toprağı esirgeyenlerin ve günde 60 kuruş zam isteyen maden işçisi kardeşlerimizi kurşunlatanların ağzında Millî İrade sözü kaba bir istihza olmaktadır. Aslında bunlar Millî İrade, Millî İrade diye Millî İrade'yi sömürenlerdir» **demiştir.**

Bundan sonra Aybar, Türkiye İşçi Partisi'nin demokrasi ve toplumculuk anlayışını açıklayarak:

«Demokrasi, halkın halk için halk tarafından idaresi demektir. Türkiye İşçi Partisi iktidara seni getirmekle yurdumuzda demokrasinin gerçekten kök salıp - yerleşmesine yol açacaktır. Türkiye İşçi Partisi iktidara senin oylarınla gelecektir. Ve de iktidarda muhalefetin bütün haklarına gerçekten saygı gösterecektir. Çünkü demokrasinin haktan, hukuktan, hürriyetten korkusu yoktur. Türkiye İşçi Partisi toplumcu bir partidir. Toplumcu olmak halkla tek bir vücut olmak demektir. Toplumculuk her işde, her yerde, her zaman halkla beraber olmanın; halkı her işde, her yerde, her zaman söz ve karar sahibi etmenin yoludur. Toplumculuk, halkın bilinçle kendine sahip çıkması demektir. Toplumculuk, kula kulluk etmenin son bulması demektir.» **demiştir.**

Aybar sözlerini şöyle bitirmiştir:

«Şimdi Türkiye İşçi Partisi'ne ve bütün toplumculara kimlerin, neden iftiralarla, taşlar ve sopalarla saldırdıklarını anlıyorsun değil mi? Ama artık ne yapsalar nafiledir, boştur. Türkiye İşçi Partisi bir çığ gibi gelişiyor. Eli nasırlısı, aydını ile emekçi milletvekilleri Büyük Meclise girecektir. Bunu önlemek kimsenin elinde değildir. Güzel, mutlu günler gelecektir.

«Yaşasın emekçiler, yaşasın Türkiye.»

HEM SUÇLU, HEM GÜÇLÜ [1]

«Türkiye gittikçe ağırlaşan bir buhran içindedir. Milli ekonomi iflâsın eşiğinde bulunuyor. Dış ticaret gelirlerinin yarıdan çoğunu, dış borçların faiz ve taksitlerini ödemek için dışarda bırakıyoruz. Borçlanma politikasının bizi hızla iflâsa sürüklediği, ekonomimizin dengesini bozduğu, kalkınma hızımızı kestiği meydanda iken, hükûmetler yeni borçlanmalar peşinde koşmaktadır. Çünkü bu sakat politika sayesinde bir avuç toprak ağası ile kökü dışarda sermayenin, servet ve nüfuzları katmerleşmektedir. Bir yandan milli gelir, bölgeler, toplum sınıfları ve kişiler arasında son derece adaletsiz olarak bölüşülmektedir. Gizli işsizlerle birlikte bugün yurdumuzda dört - beş milyon işsiz veya yarı işsiz vardır. Yaratıcı güce hiç bir zaman sahip olmayan bizim hakim sınıflarımız yurdun bu en değerli hazinesini kullanamama durumuna düşmüştür. Emek gücümüzü dışarıya ihraç ediyoruz. Ve bu temel üzerine demokrasi ve sosyal adalet düzeni bir türlü oturmuyor, ve en kötüsü Milli Kurtuluş savaşından 43 yıl sonra bir yabancı devlet, Amerika Birleşik Devletleri yurdumuzda milli bağımsızlığımızı çiğneyen imtiyazlar elde etmiş bulunuyor.»

Aybar, «10 Ekim seçimleri bu duruma son verecek ilk adım olacaktır,» **dedikten sonra A.P. Genel Başkanını ve yöneticilerini şiddetle suçlamış ve bunların Anayasaya, kanunlara bağlı olmadıklarını söylemiştir. Sözlerine devam eden Aybar:**

---

[1] 3 Ekim 1965 günü Taksim'de (İstanbul) yapılan ve en karamsarlarca bile 30.000 kişinin izlediği kabul edilen TİP mitinginde Mehmet Ali Aybar'ın yaptığı konuşmayı banda alan arkadaşları bulamadık. Konuşmanın özetini vermek zorunda kaldık.

«A.P. Genel Başkanı soyguncu kim, sömürücü kim, vurguncu kim? diye soruyor. Açıklasınlar, adaletin pençesine teslim edelim, diyor. Açıklayalım, rakamları konuşturacağız: Yurdumuzda 981 toprak ağası aile her yıl bir milyar dokuz yüz yetmiş altı milyon (1.976.000.000) lira kazanmaktadır. Bunların ödediği vergi, en geniş bir hesapla, sadece 35 milyon lira civarındadır. Oysa bunların yaklaşık bir hesapla 900 milyon liradan fazla vergi ödemeleri gerekmektedir.

«Rakkamları konuşturmağa devam edelim: 400 büyük sanayici her yıl 900 milyon lira kâr etmektedir ve de en korkunç 500 büyük ihracatçı ve ithalâtçı her yıl 2 milyar lira üstünde kâr eder. Yani Türkiye'de 1881 kişi her yıl 5 milyar liradan fazla kazanmaktadır. Yani çalışan nüfusun 10 binde bir buçuğu milli gelirin yüzde sekizine el koymaktadır. Bunların ödediği vergi 250 - 300 milyon lira civarındadır. Oysa bunların yaklaşık olarak 2,5 milyar lira civarında vergi ödemeleri gerekir. Bu arada bazı çok ünlü firmaların da beyannamelerinde zarar gösterdikleri dikkati çekmektedir. A.P. Genel Başkanı bu 1881 kişinin kimler olduğunu, adlarını sanlarını Maliye Bakanlığı uzmanlarından kolayca öğrenebilir ve belki bunlar arasında kendisine yakın olanlara da rastlayacaktır. A.P. Genel Başkanı bu açıklamamızla yetinmez ve mutlaka ad vermemizi isterse, ticaret ünvanı kendilerine alem olmuş Amerikan firması defterlerini karıştırmasını tavsiye ederiz. Aşina adlara rastlayacaklarından şüphe etmesinler. 11 milyon liralık zararı 80 milyon olarak göstermeğe kalkışanların ve Amerikan petrol kumpanyalarının avukatlığını edenlerin, âleme vatanseverlik dersi vermeye kalkışmalarının kaba bir istihza olduğunu ve bu gibi yeltenişlerin ancak kendilerini yaralayacağını A.P. Genel Başkanına hatırlatmak isteriz.»

Aybar, daha sonra, muhalefet reformcusu olarak adlandırdığı CHP.'ye de değinerek, «İnönü'nün son radyo konuşmasında Türkiye İşçi Partisine saldırmak lüzumunu duymuş olması CHP'lilerin de telâş içinde olduğunu göstermektedir,» **demiştir.**

Sözlerine devam eden Aybar: «Bizim ırgat kardeşimize ırgat; azap kardeşimize azap; eli nasırlı kardeşimize eli nasırlı kardeşler diye seslenmemize sinirlenenler bize ELOĞLU diye hitap etmek hafifliğini ve ihtiyatsızlığını göstermemeliydiler. Tecrübeli bir devlet adamı olarak tanınan Genel Baş-

kanları böyle çok tehlikeli açıklar verdiğinin farkında olmalıydı. Çünkü kırk yıl iktidarda kalmış olanların ırgatın hâlâ ırgat, azabın hâlâ azap durumunda kalmasından birinci derecede kendilerinin sorumlu olduğunu ve bundan dolayı ELOĞLU sözünün kendilerine eldiven gibi uyduğunu farketmeliydiler. Bununla beraber biz eski defterleri karıştırmak niyetinde değiliz.»

«CHP Kıbrıs buhranından sonra Amerika'ya karşı daha bağımsız bir politika izlenmesi eğilimini gösterdiği için ve bu eğilim devam ettiği sürece bu partinin millî politikamızda yararlı bir rol oynayabileceği kanısındayız.»

Aybar, demokrasimizin mutlaka sosyal temellerine oturacağını ve emekçi halkımızın yurdun gerçek efendisi olarak her işimizde söz ve karar sahibi olduğunu belirterek demiştir ki:

«Sömürülen halkımız hızla uyanıyor, halkımız demokrasiyi gerçek anlamda kullanacaktır , oylarını başkalarına değil kendisine, kendi öz partisi Türkiye İşçi Partisine verecektir.

«Yaşasın bağımsız Türkiye, yaşasın emekçi halkımız.»

YARIN HALKIMIZ İKTİDARA İLK ADIMINI ATACAK [1]

Kardeşler, işçi kardeş, ırgat kardeş, köylü kardeş, zanaatkârlıkla geçinenler, küçük esnaf kardeşlerim, subay kardeşlerim, memurlar, emekliler, dar gelirli dullar, yetimler...

Yarınımızın umudu Atatürkçü gençler, toplumcu aydınlar, Emekçi kardeşlerim...

Koca Osmanlı Devletini sermayedarlık düzeni yiyip bitirdi. İngiliz, Fransız, Alman emperyalizmi ve onların yerli ortakları, adamları, ajanları; yani, Galata Bankerleri, sarrafları, Osmanlı Bankası, Kredi Liyonne, Doyçe Bank; bir ahtapotun kolları gibi, Osmanlı Devleti'ne sarıldılar. İmtiyazlı Demiryolu Kumpanyaları, Rıhtım Şirketleri... Derken Kırım Harbi. Derken dış borçlar. Derken yeni yeni borçlar ve biriken faizler ve ödenmeyen borçlar. Derken, Muharrem Kararnamesi ve derken Düyunu Umumiye İdaresi; devlet içinde devlet yani... Derken, Boğaz'da yabancı bandıralı zırhlılar. Ve bu arada özel teşebbüs eliyle kalkınma teraneleri; tıpkı bugün gibi. Ve kapitülâsyon imtiyazları; tıpkı bugün gibi... Ve Birinci Dünya Savaşı; Alman emperyalizminin emrinde akıtılan, 1,5 milyon gencimizin kanı... Derken, halkımızın sıçrayıp uyanışı; ölümsüz Atatürk'le elele Kurtuluş Savaşı...

Derken kurtuluştan tam 43 yıl sonra; içimizde gene imtiyazlı yabancı şirketler, içimizde gene yabancı ajanlar, simsarlar, komisyoncular; gene dış borçlar; durmadan artan borçlar... Gene Düyunu Umumiye İdaresi benzeri, Amerikan Yardım Heyetleri, Konsorsiyum İdaresi; gene yabancı bandıralı zırhlılar, fazladan da Amerikan üsleri, gene kapitülâsyonları

---

[1] **10 Ekim 1965 milletvekilleri seçimiyle ilgili olarak yapılan radyo konuşmalarını TİP adına Aybar bu konuşmayla kapadı.**

andıran imtiyazlar. Ve gene özel teşebbüsle kalkınma teraneleri. Gene yabancı sermayeye övgüler, çağrılar. Gene Amerikan mandacılarının dölleri. Ve gene halkımızın dur, artık yeter diyen gür sesi. Kurtuluş Savaşımızdaki sesi...

Kardeşlerim,

Çok acı çektik. Çok ezildik. Yüzlerce yıl kanımızı verdik. Toprağımızı verdik. Üç kuruşumuzu verdik. Ağalara, beylere, içli-dışlı vurgunculara herşeyimizi sömürttük.

Ama artık bitti. Bütün uğursuzluklar bitti. Sömürme düzeni çözülüyor. Çöküyor. Yarın 10 Ekim. Yeni bir gün doğuyor. Karanlıkları geride bıraktık. Yeni bir Türkiye'yi; çocukların güldüğü, yaşlıların çocuklara sevinçle baktığı, emekçilerin, namuslu insanların Türkiye'sini kurmağa başlıyoruz. İşte, Türkiye İşçi Partisi; senin uyanışın, senin umudun, senin ışıklı yarınlara gür bir nehir gibi akan hareketin, zafere yürüyor.

Kardeşim,

Sen artık biliyorsun. Kimin kimden yana olduğunu biliyorsun. Kimin toprağı ağalardan alıp sana dağıtacağını biliyorsun. Kimin Millî Geliri hakça bölüştüreceğini; kimin de aslan payını aldığını biliyorsun. İşçilerimizi kimlerin kurşunlattığını biliyorsun. Kimin yurt kapılarını Amerika'lılara açtığını; kimin petrolümüzü yabancılarla ortaklaşa sömürdüğünü ve kimin bunlara karşı çıktığını biliyorsun. Ve bildiğin içindir ki, 10 Ekimde ilk adımı atıyorsun; Türkiye İşçi Partisi'yle Büyük Meclis'e giriyorsun.

Mardin'in Derik İlçesi; topraksızların, susuzların diyarı.

Mardin'in Derik İlçesinde; Demirci Horin Usta, terzi Davut, ırgat Ali, ağaç gibi elleri, çatlak tabanları ve ışıl ışıl gözleriyle kapısının önünde Emine Bacı. Ve sizlerden binlercesi; bizi, kurtuluşa inanmış insanların, kararlı rahatlığı ile karşıladılar. «Toprağa kavuşacağız» dediler. «Suya kavuşacağız» dediler. «Çocuklarımızı okutacağız» dediler. «Bu sefalet, bu cehennem hayatı artık yetsin» dediler. Ve hep bir ağızdan «Bağımsız ve mutlu olacağız» diye haykırdık. Ve bu ses yüzbinlerin, milyonların ağzında, sevinçli bir türkü gibi gürleşerek; doğu sınırlarımızdan, Ege kıyılarına, Meriç'e kadar; Karadenizden, Akdeniz'e kadar, yankılar uyandırarak yayıldı.

Kardeşlerim,

Yarın 10 Ekim. Halkımızın iktidara ilk adımı atacağı gün. Oysa, hâlâ seni iktidardan uzak tutmak için çırpınanlar var

karşısında. Bu bozuk düzeni sürdürmek için direnenler var karşında. «Dağıtılacak toprak yok» diyenler var. «Yoksul köylüye toprak dağıtılması komünistliktir» diyenler var. «Petrollerimizi biz işletemeyiz» diyenler var. «Amerikan Kumpanyalarının imtiyazlarına ilişemeyiz» diyenler var. Yabancı sermayeye «Buyur» diyenler var. Amerika'ya «Otur, gitme» diyenler var.

Yok kardeşler, yok... Bu direniş sökmeyecek. Sömürücülük yürümeyecek. Görüyorsun, çözülüyorlar. Görüyorsun, güzel günlere gidiyoruz.

Kardeşler,

Türkiye İşçi Partisi; bir hareket, halkın kendi varlığını tanımasından doğan bir hareket, ikinci Kurtuluş Hareketimiz... Bak, nereden başladık, nereye geldik... Bir avuçtuk, yüzbinler olduk... Açılsın saflar, karşı konmaz hünerli ellerinle, sağduyunla, aklın ve mantığınla sen geliyorsun; emekçi kardeşim. Yarın Büyük Meclis'te artık sen konuşacaksın. Büyük Meclis'te, hiç duyulmadık bir ses yükselecek artık. Nasırlı ellerin, aydınlık kafan ve korkusuz yüreğinle sen, Türkiye'nin emekçi aydın insanı; karanlıkları sen yırtacaksın...

Dış politikada Atatürk yolunu yeniden sen tutacaksın.

Millî bağımsızlığımızı çiğneyen bütün anlaşmaları sen yırtacaksın.

Yurdumuzdaki Amerikan üslerini sen kaldıracaksın.

Yurdumuzda hiç bir yabancı bayrak bir daha dalgalanmayacak. Ne batının, ne doğunun bayrağı...

Millî savunmamızı, yabancıya muhtaç olmadan, daha da güçlendireceksin.

Amerika'lılara sömürtülen petrolümüze sen sahip çıkacaksın.

Yabancı sermaye talanına sen son vereceksin.

Verginin ağır yükünü fukaranın sırtından alıp zengine sen yükleyeceksin.

Millî geliri hakça, sen bölüştüreceksin.

Emekçi kardeşim,

Doğu Anadolu'yu mahrumiyet bölgesi olmaktan sen kurtaracaksın.

Fukara çocuklarını bedava okutacaksın. Köy enstitülerini, köylünün sırtına yük olmadan yeniden sen açacaksın.

Fukarayı doktorsuz, ilâçsız, bakımsız bırakmıyacaksın; hastahane kapılarında süründürmeyeceksin.

Bu toprağın bütün evlâtlarına; ırkları, dilleri, dinleri, mezhepleri ne olursa olsun; hepsine, tam vatandaş olmanın gururunu sen kazandıracaksın.

Herkesi mal-mülk sahibi edeceksin, ama kimsenin malına mülküne dayanarak başkalarını sömürmesine, ezmesine meydan vermeyeceksin.

Ve en önemlisi; toprak hasretiyle yanan köylüleri toprağa sen kavuşturacaksın, tefeciden, faizciden, sen kurtaracaksın.

Kardeşlerim,

Biz, Türkiye İşçi Partisi, senin partin, fukara partisi, emekçinin partisi; sömürücülüğe, sömürgeciliğe; kapitalizme ve emperyalizme kesinlikle karşıyız.

Biz bir toplumcu partiyiz.

Toplumculuk, kula kul olmaya son vermek demektir. Millet malı olan, millet eliyle işletilen koca fabrikalara kavuşmak demektir toplumculuk. Toplumculuk halkın efendiliği demektir. Emeğin en yüce değer olarak tanınması demektir toplumculuk. Toplumculuk hürriyet demektir. Toplumculuk ahlâk demektir. Toplumculuk ilim demektir. Toplumculuk milli bağımsızlık demektir.

Kardeşler, emekçiler, işçiler, ırgatlar, azaplar, yürekleri korkusuz aydınlar...

Türlü zanaatlerde çalışanlar, ellerinin ince hüneriyle, göz nuru ile gece gündüz bu vatanı vatan yapanlar...

Ey fakir-fukara, mübarek halkımız...

Bu sefer kurtuluş tam olacak. Kırk haramilerin bir daha yabancılarla ortaklaşa bizi dize getirmesine meydan vermeyeceğiz.

10 Ekim'de ilk adımı atıyoruz. Yarın ilk adımı atıyoruz. Türkiye İşçi Partisi Meclis'e giriyor, Türkiye İşçi Partisi Meclis'e giriyor. Emekçiler Meclis'e giriyor. Emekçiler Meclis'e giriyor. Selâma kalkın dostlar, kardeşler. Kara günleri arkada bırakıyoruz.

Yaşasın yarının mutlu Türkiye'si, yaşasın emekçi halkımız.

EMEKÇİ HALK, BOZUK DÜZENİ TEMELİNDEN DEĞİŞTİRECEKTİR [1]

10 Ekim seçiminden Partimiz başarıyla çıkmıştır. Partimize yeni girmiş olanlarından en eski ve en üst kademede çalışan yöneticilerimize kadar bütün kardeşlerim, seçimde Partiyi başarıya ulaştırmak için her türlü fedakârlığın azamisini seve seve yapmışlardır. 10 Ekim akşamı bütün partililerin ödevini yapmış insanların rahatlığıyla uyuduklarına inanıyorum.

10 Ekim seçimi, tarihimizde bir dönüm noktası olmuştur. Fukara halkımızın temsilcileri toplumcular kendi partileri içinde büyük Meclis'e ilk defa giriyorlar. Türkiye İşçi Partisinin büyük Meclis'te yer alması, demokratik hayatın ve Anayasa düzeninin temele oturması, Türkiye'nin ve emekçi halkımızın gerçek kurtuluş yolunu bulması anlamını taşır. Bugüne kadar uygulanan «çok partili demokrasi» dedikleri rejim, aslında fukara halkımızı ve Türkiye'nin kalkınma ve ilerleme sorunlarını dışarda bırakarak toprak ağalarının, kökü dışarda sermaye çevrelerinin çıkarlarını savunan partilerin, memleket kaderine hâkim olduğu bir bozuk düzeni yürütmüştür. Artık buna son vermenin zamanı gelmiş bulunuyor. 10 Ekim seçimleri yeni bir dönemin başlangıcıdır. Büyük Meclis'te bu bozuk düzenin düzeltilmesi, halk yararına olan Anayasamızın işler hale getirilmesi için gücünü halktan alan partimiz hergün amansız bir mücadele verecektir.

Kardeşlerim;

10 Ekim akşamı iç rahatlığıyla uykuya varmış olmamız ertesi sabah bizi daha güçlü olarak yeni ödevlere atılmak için hazırlamıştır. Gerçekten de büyük mücadele 11 Ekim'den itiba-

---

[1] **TİP Genel Başkanı Aybar, 10 Ekim 1965 seçimlerinden sonra Türkiye İşçi Partisi'nin bundan sonraki somut çalışmalarını da belirten ve seçim sonuçlarını inceleyen bir genelge yayınladı. 25 Ekim 1965 günlü genelgeyi sunuyoruz.**

ren başalmış bulunuyor. 4 yıl sonra başa güreceğiz. Bunun için şimdiden ödevlerimizi ve sorumluluğumuzu bilerek fedakârca çalışmalarımızı daha büyük bir şevk ve inançla devam ettirmek zorundayız. Sanki yarın yeniden seçime gidiyormuş gibi halkımızı uyarmaya, uyandırmaya çalışacağız. Bunun için her ilde teşkilâtımızı biran önce tamamlamamız gerekiyor. İkinci adım olarak parti temsilcileri aracılığıyla ve her üyemizin bilinçli ve uyanık çalışmalarıyla çevremizi uyandırmaya, gerçekleri ve çözüm yollarını Programımız açısından açıklamaya titizlikle ve yorulmadan bütün çabamızı harcamalıyız. Köylerde, çalıştığımız iş yerlerinde, mahallemizde herbirimiz Partimizi tanıtıp sevdirmeye çalışmalıyız. Emekçi halkımızın ve Türkiyemizin ancak Türkiye İşçi Partisinin iktidara gelmesiyle kurtulacağına vatandaşlarımızı inandırmalıyız. Türkiye İşçi Partisi gerçekten yurdumuz ve halkımız için biricik umut kapısıdır. Büyük halk çoğunluğu için Partimiz bir güven kaynağı haline gelmelidir. Bunda her birimizin çevremizde Partimizin bilime dayanan programı ve kadrosuyla yurt sorunlarını çözecek güçte bir kuruluş olduğunu halka anlatması gerekmektedir. Bunun için de programımızı ve parti yayınlarını hepimiz iyice öğrenip bellemeliyiz. Boş lâkırdı etmeyeceğiz. Ayrıca ağır başlılığımız ve doğruluğumuzla da çevremizi kişi olarak etkilemeliyiz.

Kardeşlerim;

Türkiye İşçi Partisinin ağır başlı, bilime dayanan, özü sözü bir kuruluş, emekçi halkımızın kurtuluşunu ve Türkiye'nizin tam bağımsızlığını temsil eden bir hareket olduğunu, inancımızdan gelen bir heyecanla, fakat bilimsel gerçeklere dayanan insanların temkiniyle vatandaşlara yılmadan, usanmadan anlatacağız. Bu işi yaparken tahammüllü ve sabırlı olacağız. Karşımızdakileri, bizim görüşlerimizi hemen kabul etmedikleri için suçlamıyacağız, kınamıyacağız. Onların yüzyıllardanberi süregelen geleneklerle kuvvetlendirilerek işletilmiş karartıcı bir propagandanın etkisi altında bulunduklarını hatırdan çıkarmıyacağız. Bundan dolayı da serinkanlı ve sabırlı olacağız. Her zaman, elle tutulur, somut örnekler vererek gerçeği dile getireceğiz. Kendi kurtuluşlarının Türkiye İşçi Partisi ile beraber olmakta, ona oy vermekte, onu iktidara getirmekte bulunduğunu inandırıcı bir dille tekrarlıyacağız.

Kardeşlerim;

Türkiye İşçi Partisi Büyük Meclis'e bu seçimlerde 15 mil-

letvekili soktu. Ve 51 ilde katıldığı seçimler sonunda 276.101 oy aldı. Bu sonuç önemli bir başarıdır. Dünyada seçimlere ilk olarak katılan bir sosyalist partisinin bu kadar çok milletvekili çıkardığını tarih yazmıyor. İngiliz İşçi Partisi önce parlâmentoya bir tek milletvekili ile girebilmiştir. Alman Sosyal Demokrat Partisi de kuruluşundan 20 yıl sonra ancak 1 milyonun üstünde oy toplayabilmiştir. Partimiz, 4-5 yıl içinde ve taşlı sopalı cinsinden en iğrenç yalan ve iftiralara kadar her türlü hain ince saldırıya rağmen ve üstelik bu seçimlerde devletten öbür partiler gibi para yardımı almadığı halde parasız pulsuz bilinen başarıya ulaşabilmiştir. Bu başarı, siz partili kardeşlerimin sonsuz fedakârlıkları ve emekçi halkımızın hızla uyanışı ile sağlanmıştır.

Kardeşlerim;

Biz toplumcu bir partiyiz. Yani emekçi halkımızın iktidara gelmesi ve Türkiye'nin ekonomik, sosyal politik yapısını, Türkiye'yi tam bağımsız ve ileri bir ülke haline getirmek için köklü dönüşümlerle temelden değiştirmeyi amaç bilen bir hareketi temsil ediyoruz. İktidara emekçi halkın kendi oylarıyla geleceğine inanıyoruz. Başka bir deyimle Türkiye'de toplumculuğun, yani sosyalizmin demokratik yoldan gerçekleşeceği kanısındayız. Toplumculuk (sosyalizm), halka dayanan, emeği en yüce değer olarak kabul eden ve sömürücülüğe son vermek için emekçi halkı itici, yönetici ve düzenleyici biricik güç olarak kabul eden ekonomik, sosyal ve politik bir sistemin adı olduğuna göre toplumculuğun halkın dışında ve halka zorla dayatılarak gerçekleştirilmesi düşünülemez. Toplumcu düzen, ancak halk uyandırılarak ve örgütlendirilerek, halkın iktidara gelmesiyle ve yurt işlerinde doğrudan doğruya söz ve karar sahibi olmasıyla kurulabilir. Ayrıca Türkiyemiz öteki geri kalmış toplumlara benzemiyen, özellikleri olan bir ülkedir. Türkiye'mizde halkı hiçe sayarak toplumculuğu kurma teşebbüslerinin başarıya ulaşması mümkün görünmemektedir. Halkımızın 88 yıldanberi fasılalarla da olsa oy kullanmaya davet edilmiş olması, halk arasında iktidarın demokratik yoldan el değiştirmesi inancını yaratmıştır. Bu inaç, 1946'dan bu yana büsbütün kuvvetlenmiş bulunuyor. Bugün yürürlükte bulunan Anayasamız da, toplumculuğa açık bir yasadır. Sosyalizme karşı hiçbir sınır koymamıştır. Anayasamız ancak dikta rejimlerini yasaklamaktadır. Bizim görevimiz iktidarı tatbikatta Anayasa çerçe-

vesi içine sokmak ve Anayasa çerçevesi içinde kalmağa mecbur etmek olacaktır. Toplumculuk bakımından Türkiye'nin selâmeti Anayasa içinde çalışmaktır. İsteğimiz, Anayasanın ön gördüğü sistem ve düzenin gerçekleşmesini sağlamak, Anayasanın işlemez hale gelmesini önlemektir. Zira Anayasa çiğnenirse direnme hakkı söz konusu olacaktır, ki biz böyle bir durumun doğmasını asla temenni etmiyoruz. Ancak, Anayasa çiğnenirse Türkiye'nin uyanık kuvvetleri direnme hakkını elbette ki kullanacaklardır. Bunu bizzat Anayasa emretmektedir. Fakat biz böyle bir durumun doğmasını temenni etmeyiz.

Kardeşlerim;

Türkiye İşçi Partisi'nin seçimlerdeki başarısını hâkim sınıflarımız ve onların dışardaki efendileri gereği kadar ciddiye almışlardır. Bundan dolayı bu çevrelerin, Partimizi sarsmak, çökertmek ve toplumcu hareketi bölüp parçalamak amacıyla yeni saldırılara ve tertiplere hazırlanmakta olduklarını göz önünde bulundurmalıyız. Bugüne kadar Partimizin gelişmesini durdurmak, hiç değilse yavaşlatmak için iki taktik kullandılar. Bunlardan birincisi Partimize dışardan yapılan ve kaba kuvvete, yalan ve iftiraya dayanan saldırılardı. İkincisi de içerde bazı parti yöneticilerine karşı girişilmiş olan yıpratma teşebbüsleriydi. Bu taktiklerin ikisi de başarısızlığa uğramıştır. Şimdi bir üçüncü yolun denenmesi ihtimali önemle göz önünde bulundurulmalıdır. Partimize sureti haktan görünen bir takım ajanların sokulması ve bu ajanların aracılığıyla kışkırtmalar yapılması mümkündür. Bunlar iktidara seçim yoluyla geçilemiyeceğini, yani hükûmetin Partimizi kapatmaya hazırlandığını, baskı ve terörün geleceğini söyleyerek üyelerimizi Parti dışında teşkilâtlanmaya teşvik edebilirler. Türkiye İşçi Partisi Anayasa teminatı altında ve her işini gün ışığında yapan bir partidir. Üstelik Türkiye İşçi Partisi artık sağlam temellere oturmuş ve bugün yurt ölçüsünde en az 300 bin yurttaşımızın fiili desteğine kavuşmuş demokratik bir kuruluş halindedir. Anayasamızı apaçık çiğnemeyi göze almadıkça Partimizin kapatılması mümkün değildir. Unutulmasın ki, Türkiye İşçi Partisini bu çevreler en güçsüz zamanında bile kapatamamışlardır. Baskı ve terör ise bizim ötedenberi başarıyla karşı koymaya alıştığımız ve artık olağan gördüğümüz bir haldir. Toprak ağaları, kökü dışarda sermaye çevreleri ve bunların dışardaki efendileri şüphesiz Türkiye İşçi Partisini kapatmak isterler, ama istemek başka şey-

dir, istediğini yapabilmek te bambaşka bir şeydir. Bu çevreler bu isteklerini Anayasayı açıkça çiğnemeden gerçekleştiremezler. Anayasayı çiğnemek te ellerinde değildir. Çünkü Türkiye'de bugün Anayasaya sahip çıkmış ve onu savunan, sonuna kadar da koruyacak olan sosyal kuvvetler vardır ve bu kuvvetler güçlüdür ve uyanıktır. Bütün bunlardan dolayı partili kardeşlerimin içimize sokulabilecek ajanların sözlerine kapılmayacaklarına inanmakla beraber gene de bu gibilerin, sinsi çalışmalarını ve kışkırtmalarını zamanında görüp önlemelerini ve hazırlanan tuzaklar karşısında uyanık olmalarını zorunlu görürüm. Bundan sonra partimize yazılmak için başvuracaklar üzerinde titizlikle durulmalıdır. Yeni kayıtlar mutlaka iki eski üyenin sağlık vermesi ve kefil olması şeklinde yapılmalıdır. Beri yandan yukarda anlattığım şekilde kışkırtıcı konuşmalarda bulunan kimselere rastlanırsa bunlar üzerinde de hassasiyetle durulmalıdır. Bu gibilerin maskeleri düşürülerek partiyle ilişkileri hemen kesilmelidir.

Kardeşlerim;

Bu vesileyle sizlere parti tüzüğünün 53. maddesi hakkında da açıklamalarda bulunmak isterim. Bu madde kolu ile, bedeni ile çalışan üyelerimizin parti yönetiminde ağırlıklarını duyurmaları ve parti yönetimine % 50 oranında doğrudan doğruya katılmalarını sağlamak için yazılmıştır. Çünkü bugüne kadar toplumculuğun beklenen gelişmeyi gösterememiş olmasının nedenleri arasında toplumcu aydınlarla emekçi halkımızın elele verememiş olması da bulunmaktadır. 53. madde, toplumcu kafa emekçilerini kol emekçilerile fiilen kader birliği etmeye, kol emekçilerini de kafa emekçilerile dayanışma halinde bulunmaya sevketmektedir. Bu maddeyi, parti üyeleri arasında kol veya kafa emekçisi olmalarına göre bir ayırım yapılması için vesile sayanlar şüphesiz tüzüğün özüne ve açık sözüne nüfuz edemeyen kimselerdir. Ve bu gibiler hâkim çevrelerin çok istedikleri bir ikiliği Parti içinde bilmeyerek yürütmek durumuna düşmektedirler. Bizim amacımız şüphesiz kol emekçilerini politik hayatta söz ve karar sahibi etmektir. Ama onları toplumcu kafa emekçilerinin karşısına çıkarmak ve bu birbirini tamamlayan iki zümreyi birbirine düşman etmek demek asla değildir. Bizim amacımız kol ve kafa emekçilerini Parti çatısı içinde toplumcu bir kişiliğe kavuşturmaktır. Partinin yönetici kadrosunda yer alan kardeşlerim, yönetici olarak ne işçidirler, ne köy-

lüdürler, ne avukat, ne doktordurlar. Bunlar, toplumcu kişilik kazanmış yöneticilerdir. Tüzüğün 53. maddesinin kol ve kafa emekçileri arasında bir uçurum yaratılmasına vesile yapılması ancak Partimizi bölüp parçalamak isteyenlerin işine yarar. Gerçekten de dikkat ederseniz, hâkim çevrelerin sözcülüğünü edenler işçileri, köylüleri şu şekilde kışkırtmaktadırlar. Bunlar köylünün, işçinin ayrı bir parti kurabileceklerini söylemekte, fakat bunların arasına aydınların karışmaması gerektiğini ileri sürmektedirler. Bunlar aydınların işçileri, köylüleri istismar ettiklerini, basamak olarak kullandıklarını iddia etmektedirler. Maksatları işçiyi, köylüyü yalnız bırakmak, toplumcu aydınla kol emekçilerinin kaynaşmasını ve böylece etkin bir güç haline gelmesini önlemektir. Unutulmasın ki, tüzüğümüzün 2. maddesinde toplumcu bir düzenin amaçları belirtilirken kol ve kafa işçisi ayırımının da kalkacağı söylenmektedir. Gerçekten de, toplumcu bir düzende eğitim ve kültür varlıklı sınıf ve tabakaların yararlandığı bir nimet olmaktan çıkıp bütün yurttaşlara açılacağı için bütün yurttaşların aydın kişiler olacağı şüphesizdir. Bundan dolayı tüzüğün 53. maddesini de bu açıdan değerlendirmek ve Parti içinde ulaşılacak amacın kol emekçisi ve kafa emekçisi ayrımını sürdürmek olmayıp tam tersine kol ve kafa emekçilerini toplumcu bir kişiliğe kavuşturmak olduğu şeklinde anlamak ve yorumlamak gerekmektedir. Şüphesiz kol emekçisi durumunda olan kardeşlerimizin toplumcu bir kişilik kazanmaları bugünkü şartlar içinde kafa emekçilerinden daha zordur. Çünkü kol emekçileri çoğunlukla öğrenim derecelerinden geçmek fırsatını bulamamış vatandaşlarımızdır. Bundan dolayı 53. maddenin uygulanması daha uzunca bir süre kol ve kafa emekçilerinin % 50 oranında parti organlarına seçilmeleri şeklinde olacaktır. Ancak parti yöneticilerinin program ışığında toplumcu bir eğitimden geçirilmesi ve sorumluluk yüklenmiş kardeşlerimizin bir an önce toplumcu bir kişiliğe kavuşmalarının sağlanması önümüzdeki dönemde öncelikle ele alacağımız bir mesele olacaktır. Kaldı ki, kol emekçisi kardeşlerimizin sorumluluk yerlerine seçilmeleri ve burada toplumcu kafa emekçisi kardeşlerile yan yana, omuz omuza çalışmaları da bunların bir an önce yetişmelerini sağlamakta ve toplumcu nitelikte birer yönetici kişiliğini bunlara kazandırmaktadır.

Sevgili kardeşlerim;

İkinci milli kurtuluş hareketimizin uyanık öncüleri olmanın sorumluluğunu ve de gururunu taşıyoruz. Önümüzdeki 4 yıl tarihimizin hiç şüphesiz en önemli yılları olacaktır. Türkiye'yi tam bağımsız bir ülke haline getirmek için cesaretle bütün gücümüzü harcayacağız. Halkımızın yoksulluktan, işsizlikten, cahillikten kurtulması, insanca yaşama şartlarına kavuşması her şeyden önce Türkiye'mizin tam bağımsız bir ülke olmasına bağlıdır. Bundan dolayıdır ki, bugün Türkiye İşçi Partisi milli bağımsızlık meselesini ön plânda tutmakta ve bütün öbür temel meseleleri bağımsızlık çerçevesi içinde değerlendirmektedir.

10 Ekim seçimi emekçi halkımızın iktidara doğru attığı ilk sağlam adımdır. Bu adımı ikinci, üçüncü adımlar izleyecektir. Ve de emekçi halkımıza nasırlı elleri ve aydınlık kafasile çok kısa zamanda mutlaka iktidara gelecektir. Bunun önüne ne toprak ağaları, ne kapkaççılar, ne Amerikan kumpanyalarının simsarları, ne de bunların dışardaki güçlü efendileri geçemiyeceklerdir. Zafer bizimdir, emekçi halkımızındır.

Hepinizin gözlerinizden öperim.

KALKINMAMIZ, EMPERYALİZME VE KAPİTALİZME KARŞI ÇIKMAMIZA BAĞLIDIR [1]

Sayın milletvekilleri;

Hükûmet Programının en önemli bölümü dış politika ve dış münasebetlere ayrılmış olan son bölümdür. Gerçekten dış münasebetlerin özü, biçimi ve doğrultusu toplum gelişmesinin tümünü etkileyecek bir ağırlık taşır. Türkiye'miz geri bırakılmış bir ülkedir, konuşmamızın başında işaret ettiğimiz gibi, kalkınıp ilerlememiz herşeyden önce bizim geri kalmamıza sebebolan dış kuvvetlere, yani emperyalizm ve kapitalizme karşı çıkmamıza politik ve ekonomik bağımsızlığımızı her zaman kıskançlıkla korumamıza bağlıdır. Bundan dolayı Demirel Hükûmetinin dış münasebetelr hakkındaki görüşlerini T.İ.P. Meclis Grupu en büyük bir titizlikle incelemiştir. Hükûmet, Atatürk dış politikasından daima ilham alacağını söylüyor ve kendince Atatürk dış politikasının dayanaklarını saydıktan sonra, dış münasebetlerimizin aynı doğrultuda aynı istikamette bulunacağını belirtiyor.

Hükûmetin Atatürk dış politikasına sadakat göstereceği hakkındaki beyanını memnunlukla karşılarız. Gerçekten Türkiye'mizin bağımsız bir varlık olarak yaşaması ve ileri bir toplum haline gelmesi her şeyden önce buna bağlıdır. Ancak, bu-

[1] **1965 Milletvekilleri seçimlerinde Türkiye İşçi Partisi 15 milletvekili ile Meclise girdi. Demirel Kabinesinin Hükûmet Programı üzerine bir sosyalist parti lideri olarak ilk defa Mehmet Ali Aybar, hükûmet programını tenkid eden bir konuşma yaptı. Bu konuşmanın dış politika ile ilgili bölümünü Millet Meclisi Tutanak Dergisinin 7 Kasım 1965 günlü 7. Birleşime ait 175. ve sonraki sayfalarından aynen sunuyoruz.**

gün Atatürk dış politikasının doğrultusunda bulunamadığımız da bir gerçektir. Hükûmet programında bu gerçeğe değinilmediği gibi, tam tersine bugünkü bağlantıların sürdürüleceğine dair kesin ifadeler vardır.

Sayın milletvekilleri;

Atatürkçülüğün, Atatürk dış politikasının en kısa fakat en doğru tanımı, tarifi, Türkiye'de her hangi bir yabancı nüfuzuna, yabancı sultasına meydan vermiyecek bir politika izlemektir. Kurtuluş Savaşımızın tarihsel nedenleri ve bütün Atatürk devrimlerinin temel hedefleri hep budur. Yani Türkiye'mizi yabancı nüfuzundan ve bu nüfuz ister politik, ister ekonomik, ister kültürel nitelikte olsun, daima masun bulundurmaktır. Olaylara bu açıdan bakılınca, Hükûmet programının bu bölümünü de sözlerle öz arasında çelişir görmekteyiz. Herkesin bildiği gibi, Türkiye'miz Atatürk'ün ölümünden sonra gittikçe hızlanarak Batı dünyasının nüfuzu altına girmiş ve uydusu haline gelmiştir. Gerekçesi ne olursa olsun, böyle bir politikanın Atatürk'çülüğe karşı bir hareket olduğu şüphesizdir. Bugün Türkiye'de 35 milyon m^2 lik vatan toprağı A.B.D. nin egemenliği altında bulunmaktadır. (A.P. den şiddetli gürültüler, «utanmaz herif» sesleri... Sözünü geri alsın sesleri ayağa kalkıp bağırışmalar.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım lûtfen yerinize oturun. Lûtfen yerinize oturun. («Sözünü geri alsın» sesleri) Lûtfen yerinize oturun efendim... Muhterem arkadaşlar, kürsüde konuşan hatibin sözü ancak Başkan tarafından kesilir. (Soldan, gürültüler)... Başkanın da vazife yapabilmesi için ondan evvel vazife yapmaya kalkanların susması lâzımgelir. (C.H.P. ve T.İ.P. sıralarından, alkışlar).

Sayın hatip Türk Devletinin her hangi bir parçasının işgal altında olduğuna dair söylediğiniz sözü lûtfen tavzih ediniz.. (Soldan, geri alsın sesleri).

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Birleşik Amerika ile Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetleri arasında imzalanmış ikili anlaşmalar gereğince Türkiye'mizde bugün 35 milyon metrekarelik vatan toprağı Amerikan üssü halinde bulunmaktadır. Bu bir gerçektir.

ABDURRAHMAN GÜLER (Çorum) — NATO üssü olarak verilmiştir. Türkiye'nin Rusya'ya karşı müdafaası için. (Soldan,. gürültüler).

BAŞKAN — Müsaade buyurun, tavziha ve daha evvel söylediği sözü düzeltmeye hatip devam ediyor. Evet efendim. Lûtfen devam edin sayın hatip. Daha evvel söylediğiniz (işgal altında) sözünü Türk Devletinin de, karşılıklı olarak imza attığı ve Türk Devletinin müsaadesi ile yapılmış bir hareket olduğu yolundaki beyanınızı lûtfen daha açık olarak ortaya koyunuz.

T.İ.P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Türkiye Cumhuriyeti ile A. B. Devletleri arasında imzalanan ikili andlaşmalar, Amerika Birleşik Devletlerine Türkiye'de 35 milyon metrekarelik toprağı üs olarak kullanma yetkisi vermiştir. (Adalet Partisi sıralarından, «niçin? sebebini de izah etsene» sesleri...)

BAŞKAN — Evet efendim, mevzu hakkındaki konuşmanıza devam edin. Tahzih edilmiştir, lûtfen devam edin sayın hatip.

T.İ.P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — İkili anlaşmalarla Amerikan Devletinin üsleri haline getirilmiş bu vatan topraklarına, Amerikalıların izni olmadıkça, Devlet kademelerinde hangi yeri işgal ederse etsin, hiçbir vatandaşımız ayak basamaz. Yurdumuzdaki Amerikan üslerine Türk zabıtası giremez, Türk subayı, Türk komutanı, Türk hâkimi giremez, Türk bakanları giremez. (Gürültüler) Bu üslerden havalanacak uçaklar, füzeler bizim haberimiz olmadan, Büyük Meclis'in onayı alınmadan, yurdumuzu her an vahim tehlikelerle karşıkarşıya bırakabilir. Yurdumuzdaki Amerikan askeri ve sivil personeli diplomatik dokunulmazlıklara benzer imtiyazlarla donatılmıştır. Milli bağımsızlığın temel unsurlarından biri olan yargı bağımsızlığımız ve özgürlüğümüz gözlerimizin önünde çiğnenmektedir. Yurdumuzda suç işliyen Amerika'lılar, suç işledikleri zamanda ödevli bulundukları bahanesiyle, Türk adliyesinin elinden alınmaktadırlar. Amerikan heyetleri için ithal edilen mallar yurdumuza gümrüksüz girmektedir.

AHMET NİHAT AKAY (Çanakkale) — Reis Bey, lûtfen hatibe ihtar ediniz.

BAŞKAN — Sayın hatip bir dakika. Muhterem arkadaşlarım, zaman zaman yerinizden Reise fikir vermek gibi bâzı hareketlere girişiyorsunuz: Bu İçtüzük bakımından doğru bir hareket değildir. Reis şayet, usule aykırı olarak, yapması icabeden bir şeyi yapmıyorsa, veya yapmaması icabeden bir şeyi yapıyorsa usul hakkında söz isteyip bu hususu belirtmek milletvekilinin vazifesidir. Ama yerinden tezahürat yapmak suretiy-

le müzakereleri karıştırmak doğru bir hareket olmaz.

Muhterem arkadaşlarım, Hükûmet dinliyor, bütün Meclis dinliyor, radyo vasıtasiyle Türk milleti dinliyor. Bütün bu söylenenlerin cevabı Hükûmet tarafından, yanlışsa yanlıştır, doğruysa «şöyledir, şu andlaşmaya göre yapılmıştır» şeklinde verilecektir. Lûtfen bu şekilde müdahalelerle konuşmayı bozmıyalım. (Alkışlar) Sayın hatip lûtfen devam edin.

T.İ.P. MECLİS GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Yurdumuzda suç işliyen Amerika'lılar suç işledikleri zamanda ödevli bulundukları bahanesiyle Türk adliyesinin elinden alınmaktadırlar. Amerikan heyetleri için ithal malları yurdumuza gümrüksüz girmektedir. Amerika'lılara Hükûmetin çağrısı üzerine içişlerimize karışmak, vatandaşlara karşı Amerikan Silâhlı Kuvvetlerini kullanmak hakkı bile tanınmıştır. Bağımsızlığımızın ve toprak bütünlüğümüzün ve Cumhuriyetimizin başlıca dayanağı, koruyucusu, Silâhlı Kuvvetlerimizin bu anlaşmalarla hareket serbestisi iyice sınırlanmış bulunmaktadır.

Kıbrıs buhranı sırasında, Amerika'lılarla eşidolmıyan ittifaklara girmiş olmamızın bizlere nelere mal olabileceğini açıkça gördük. Üstelik bu ikili sözleşmelerin bir kısmı Büyük Meclisin onayından da geçmemiştir.

Sayın milletvekilleri,

Hal böyle iken Hükûmet programında bu durumun sona erdirileceğine dair tek bir kelimeye raslamadık. Tersine Amerika ile olan münasebetlerimizin daha da kuvvetlendirileceği söylenmektedir.

Bu şartlar altında bugünkü bağımlı durumumuzun ortadan ne yoldan kaldırılacağına dair somut teminat verilmedikçe ve hele Amerika ile olan münasebetlerimizin daha da kuvvetlendirilip geliştirileceği ifade edilirken, Hükûmetin Atatürk dış politikasını izliyeceğine dair sözlerini şüphe ile karşılarız. (T.İ.P. sıralarından, alkışlar) Gerçekten Hükûmet programında Atatürk dış politikasının hedefleri belirtilirken millî güvenliğimizin her şeyden önce kendi gücümüze dayandırılması gerektiği işaret ediliyor. Ve bunu gerçekleştirme vasıtası olarak Atatürk dış politikasının kolektif güvenliğe yöneldiği söyleniyor. Sayın milletvekilleri, kavramları tarihî çevçeveleri içinde anlamak ve değerlendirmek zorundayız. Atatürk devrinde kolektif güvenlik dostluk ve saldırmazlık hakları şeklinde, savaşın kanun dışı edilmesi şeklinde saldırganlığın hukukî tarifi yapılması şeklin-

de ve saldırgana karşı Milletler Cemiyeti aracılığı ile zecrî tedbirler alınması şeklinde tecelli etmiştir. Bütün bu süre zarfında askerî ittifaklar ve bloklar kurmak suretiyle kollektif güvenliğin sağlanmasına asla gidilmemiştir. Tersine askerî ittifak ve blokların k o l l e k t i f güvenliği yok edeceği inancı m i l l e t l e r a r a s ı münasebetlerde h â k i m olmuştur. Bu inanç ve t a t b i k a t a karşı ilk adımlar mihver devletlerinin bir askerî ittifak imzalamalariyle başlamıştır ve bunun sonucunda kolektif güvenlik anlayışı ve sistemi tarihe karışmıştır. Yani Atatürk devrindeki kollektif güvenlik anlayışı, askerî ittifakları reddeden bir kavramdır. Tatbikat da bu merkezde olmuştur. Oysa Hükûmet Programında askerî ittifaklar, yani NATO ittifakı ve Amerika ile imzalanmış olan ikili anlaşmalar manzumesi bir kollektif güvenlik tedbiri olarak gösterilmekte ve bu ters anlamda kullanılan kollektif güvenliğin Atatürk dış politikasının hedeflerinden birini teşkil eden ve mahiyetini yukarıda açıkladığımız kollektif güvenlik kavramı ile eş anlamda olduğu kanısı uyandırılmaya çalışılmaktadır.

Bunun gibi, Atatürk dış politikasının temel dayanağı bulunan millî güvenliğimizi kendi gücümüzle sağlamak görüşü de Hükûmet programında ters şekilde yorumlanmaktadır. Silâhlı Kuvvetlerimizin yüksek emir ve komutası Amerika'nın elinde bulunan NATO ve CENTO ittifakları içinde yer alması millî güvenliğimizin kendi gücümüzle sağlandığı anlamına gelmediği pek açık bir gerçektir.

Sayın milletvekilleri,

Şüphesiz bütün varlıklar gibi genel değişme kanunlarına tâbi olan toplumların politikaları da bu değişime uymaktadır. Bundan dolayı Hükûmet Atatürk'ün yaşadığı yıllarla bugün içinde bulunduğumuz şartların birbirine benzemediği ve bundan dolayı Atatürk dış politikasının uygulanışında zorunlu değişiklikler yapıldığını ileri sürebilir. Ancak böyle bir savunmanın gerçeği, yani Atatürk dış politikasına sırt çevirdiğimiz gerçeğini de asla değiştirmiyeceği de ortadadır. Çünkü devletler arasındaki münasebetleri düzenliyen ekonomik ve sosyal kanunlar, büyük ve güçlü devletlerle küçük ve güçsüz devletlerin askerî ittifaklar yapmaları halinde, küçük devletin son bir tahlilde büyük devlet yararına ve çıkarına hizmet ettiğini göstermektedir. Bu gerçek Atatürk devrindeki değerini bugün de muhafaza etmektedir. Esasen bundan dolayıdır ki, Atatürk hiçbir

devletle askeri ittifak imzalamamış ve milli bağımsızlığımızı, toprak bütünlüğümüzü ve Cumhuriyetimizi her şeyden önce kendi millî gücümüze dayanarak korumayı amaç bilmiştir.

Silâhlı Kuvvetlerimizin donatımını, yerli fabrikalardan sağlamak fikri, Atatürk'ün gerçekleştirme yoluna soktuğu fikirlerin başında gelir. Beri yandan, henüz yurt içinde yapamadığımız silâhlar için de bunların başka başka devletlerden sağlanması, böylece millî savunmamızın herhangi bir yabancı devletin nüfuz ve tesiri altına girmesi tehlikesini titizlikle önlemek, Atatürk devrinde millî savunma politikamızın başlıca amacı olmuştur.

Sayın Milletvekilleri;

Hükûmet programında Sovyetler Birliği ile münasebetlerimizin «Bağımsızlık ve toprak bütünlüğüne saygı, hak eşitliği ve ademi müdahale prensipleri dairesinde» devam ettirileceği ve geliştirileceği belirtiliyor. Öteki komşu devletlerle de aynı prensiplere uygun olarak münasebetlerimizin geliştirileceği ifade ediliyor. T.İ.P. bu beyanları memnunlukla karşılar. (Alkışlar) Komşularımızla münasebetlerimizin normalleştirilmesinde her iki taraf için büyük yarar vardır. Ancak bir nokta üzerinde durmak isteriz.

Hükûmet komşularımız ve Sovyetler Birliği ile münasebetlerimiz konusunda bağımsızlığımız, toprak bütünlüğümüz ve içişlerimize karışmama ilkeleri üzerinde pek haklı olarak hassaslıkla durduğu halde, acaba neden aynı uyanıklık ve hassaslığı Amerika ile münasebetlerimiz konusunda göstermemiştir. (Soldan gürültüler), (T.İ.P. sıralarından alkışlar.) Çünkü biraz önce belirttiğimiz gibi bu münasebetlerin bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı zedelediği bir gerçektir.

Sayın Milletvekilleri,

T.İ.P. ne göre bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı herkese karşı aynı titizlik ve kıskançlıkla korumak zorundayız. Bundan dolayı biz bütün devletlerle olan münasebetlerimizde aynı ölçülerin titizlikle uygulanmasını isteriz. Birleşik Amerika Devletleri ve Sovyetler Birliği ile münasebetlerimizin millî bağımsızlığımızı koruma bakımından aynı uyanıklık ve aynı titizlikle ayarlanmasını ve bu iki büyük Devletle münasebetlerimizin aynı mesafede bulunmasını isteriz. Bizim için bağımsızlığımız pahasına bir tercih yapmak söz konusu olamaz. Biz T.İ.P. liler olarak daima Türkiye'yi tercih ederiz. (Alkışlar) Ne

Batının ne de Doğunun uydusu olmaya tahammülümüz yoktur. (Alkışlar) Türkiye'de yalnız Türk Bayrağı dalgalanır; yalnız Türk halkının egemenliği yürür. Türkiye Türkiyelilerindir.

Sayın Milletvekilleri,

Milletlerarası münasebetlerde savunduğumuz bu kıskançça, istiklâlci görüş, şüphesiz bizi yalnızlığa mahkûm etmek anlamını taşımaz. T.İ.P. Amerika dâhil bütün dünya devletleri ile eşitlik, karşılıklı menfaat ve saygı esasları dairesinde tam bağımsız münasebetler kurulup geliştirilmesini istemektedir. (Alkışlar).

Özellikle bizim gibi Millî Kurtuluş Savaşı vererek bağımsızlıklarına kavuşmuş ve emperyalist ve kapitalist dünyaya karşı koymakta devam eden «3 ncü dünya» devletleri ile yakın münasebetler kurulmasında her bakımdan büyük yarar görmekteyiz.

Sayın Milletvekilleri,

Hükûmet programında Kıbrıs buhranının ne yolda çözümleneceğine dair her hangi bir somut beyana raslanmamaktadır. Gerçi Hükûmet müttefiklerimizle görüşerek bu meseleyi çözümlemek umudunda olduğunu ifade etmektedir. Fakat görüşmelerin beklenen sonuçları verebilmesi, ancak Kıbrıs buhranını doğuran nedenlerin teşhis edilmesi ve bu nedenlerin doğrultusundan çıkılarak görüşmeler için yeni bir ortamın hazırlanmasına bağlıdır.

Kıbrıs dâvasının Türkiye'nin ve Kıbrıs'taki Türk topluluğu aleyhinde gelişmesi İngiliz ve Amerikan emperyalistlerinin Yunanlı ortaklarını desteklemelerinin bir sonucudur. Oysa, bizim Hükûmetlerimiz Kıbrıs dâvâsını yine de Amerika'lıların ve İngilizlerin yardımı ile çözmek istemişler ve bu istekleri Kıbrıs dâvasını büsbütün bir çıkmaza sokmuştur. Yeni Hükûmetin de aynı yolu izliyeceği anlaşılmaktadır.

T.İ.P. nin bu meseledeki görüşünü arz etmek istiyorum:

Kıbrıs meselesini her şeyden önce emperyalistlerin elinden çekip almak, bunun için de emperyalizme karşı olan devletlerin bu dâvâda bizi desteklemesini sağlamak şarttır. Bu maksatla T.İ.P., millî menfaatlerimize ve Kıbrıs'taki Türklerin menfaatlerine en uygun çözüm şekli olmak üzere Kıbrıs'ın yabancı üslerden temizlenmesini, silâhsızlandırılmasını ve milletlerarası garanti altında her iki topluluğun haklarına eşit saygı gösteren bağımsız, federatif bir Devlet olmasını teklif etmektedir.

Ve T.İ.P., yalnız ilgili tarafların, yani Türkiye'nin, Yunanistan'ın ve Kıbrıs'taki Türk ve Rum topluluklarının temsilcileriyle Birleşmiş Milletlerden bir temsilcinin bir yuvarlak masa toplantısı yapmasını uzun zamandan beri teklif etmekte ve Hükûmetlerden talebetmektedir.

Sayın milletvekilleri;

Dış politikamızı kökten bir revizyona tâbi tutmadıkça Hükûmet programında askeri blokların bugünün gerçeklerine uymadığı yolundaki iddiaları da, 3 ncü dünya devletleri ile sıkı münasebetler kurulacağı yolundaki beyanları da, Türkiye'de bu konularda son derece hassas olan ve gücünü her zaman hissettirmekte bulunan uyanık sosyal kuvvetlere Hükûmetçe sözle yapılmış bir taviz saymaktayız.

Türkiye geri kalmış bir toplumdur. Gerilikten kurtulmak, hürriyetine sahip çıkmak için milletimiz bir Kurtuluş Savaşı vermek zorunda kalmıştır. Hükûmetin bu tarihi gerçeği asla gözden kaçırmamasını isteriz. Kurtuluş Savaşının amaçları ile çelişen yöntemler peşinde olmaktan titizlikle kaçınmasını isteriz. Koca Osmanlı Devleti Batı kapitalizminin yörüngesine girdikten sonra çöküp gitmiştir. Kurtuluş Savaşı Batı kapitalizminin ve emperyalizminin bize dayattığı yarı sömürge rejimine son vermek için yapılmıştır. Fakat, Atatürk'ün ölümünden sonra Türkiye'miz yavaş yavaş Batı kapitalizminin ve emperyalizminin yeniden nüfuzu altına girmiştir. Kalkınma ve ilerleme dâvamızın çözümü kapitalizmin nüfuzundan kurtulmamıza her türlü ve nereden gelirse gelsin bütün yabancı etkilerden kurtulmamıza bağlıdır. Oysa Hükûmet sözlerimize başlarken de belirttiğimiz gibi bu gerçekten habersiz görünmekte ve Türkiye'nin kapitalizm yolu ile kalkınabileceği görüşünü savunmaktadır.

Sayın milletvekilleri,

Milletçe kurtuluş yolumuz en kısa zamanda Atatürk dış politikasına samimiyetle dönmemize bağlıdır. Türkiye'mizde hiç bir yabancı nüfuzuna, ne Batının, ne Doğu'nun, ne de yabancı her hangi bir devletin, milli bağımsızlığımızı zedeliyen egemenlik haklarımızı çiğniyen imtiyazlara sahibolmasına asla meydan verilmemelidir. Millî Kurtuluş Savaşını, tarihin yazdığı İlk Kurtuluş Savaşını, Ölümsüz Önder Atatürk'le elele zafere ulaştırmış olan halkımız, içinde bulunduğumuz ikinci

kurtuluş hareketini de mutlaka başarıya ulaştırmak azim ve kararındadır. (T.İ.P. sıralarından alkışlar).

Türkiye İşçi Partisi olarak, imzalamış olduğumuz bütün anlaşmaların derhal gözden geçirilmesini ve bunlar arasında milli bağımsızlığımızla, egemenlik haklarımızla bağdaşmıyanların, devletler hukuku kurallarına uyularak hemen feshedilmesini kutsal bir milli vazife saymaktayız. (Alkışlar) Atatürk'e bağlılık yeminleri, Atatürk dış politikasından ilham alınacağı vaitleri ancak Hükûmetin bu yolda adımlar atmasiyle ciddiye alınabilir.

Sayın milletvekilleri,

Vaitlerle dolu fakat bu vaitlerin gerçekleştirilmesi yolunda gerçek hiçbir tedbir getirmiyen ve Türkiye'mizi gittikçe daha çok çıkmaza sokacak, içinde bulunduğumuz buhranı daha derinleştirecek olan Hükûmet Programının karşısındayız. Bununla beraber Hükûmetin yoksul halk yararına ve bağımsızlığımızdan yana her gerçek teklifini destekliyeceğimizi beyan ederiz. Ancak bu programiyle Hükûmete güven oyu veremiyeceğimizi üzülerek söylemek zorundayım.

Sayın milletvekilleri;

T.İ.P. Grupu adına Yüce Meclis'in bütün üyelerini derin saygı ile selâmlar beni dinlemek lûtfunu gösterdiğinizden dolayı hepinize teşekkür ederim. (Alkışlar).

AMERİKAN EMPERYALİZMİ YENİLECEKTİR [1]

İzmir Eşref Paşa düğün salonunda kalabalık bir halk topluluğunun izlediği T.İ.P. İl Kongresinde bir konuşma yapan Genel Başkan Mehmet Ali Aybar:

«Seçimlerde 5 Partiye karşı mutlak bir çoğunluğu sağlayarak iktidara gelmiş bir partinin 2 ay içinde acize düştüğü dünya parlâmentolar tarihinde eşine raslanmayan bir olaydır. Bunun nedenleri üzerinde durmak gerekir.» demiştir.

Konuşmasında Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve politik durumunun bir tahlilini yaparak Türkiye'nin dünya içindeki yerini tesbite çalışan Aybar: Türkiye'nin yeniden kurtuluş savaşı hareketi içinde bulunduğunu, milli bağımsızlıkla emekçi yığınlarının ekonomik, sosyal ve politik alanlardaki isteklerinin bir bütün olarak ele alınılmasını zorunlu kılan tarihi şartları kavrayamamış olanların, bugün için halkın oyları ile iktidara gelmiş olsalar bile, çok kısa bir zamanda halkın desteğinden yoksun kalacaklarını belirterek konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Millet Meclisindeki 450 sandalyeden 239'una sahip olmakla her işin halledileceğini, kuvvetli ve istikrarlı bir iktidar kurulabileceğini sananlar, elbette aldanıyorlar. Seçimlerden önce Sayın Demirel, A.P. nin tek başına hükûmet kurmasını ve kendisinin parlementoda salt çoğunluğa dayanan kuvvetli bir hükûmetin başında bulunmasını, kalkınmış müreffeh Türkiye'nin kurulması için, temel bir şart olarak görmekteydi. Seçimler Demirel'in bu isteğini gerçekleştirmiştir. Ama ne var ki, 5 partiye karşı tek başına çoğunluğa sahip olarak bu iktidar, her ağzını açışında, her adım atışında aciz içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Halka bindiği dalı kestirmek suretiyle sağlanan oy çoğun-

---

[1] **TİP'in İzmir İl Kongresinde Mehmet Ali Aybar'ın yaptığı konuşmanın İzmir örgütünce hazırlanan özetidir.**

luğuna dayanan ve Anayasaya ters doğrultuda yol alan bir iktidar için, bu çeşit bir oy çoğunluğundan gelen kuvvet, gerçek bir kuvvet değil, bir zaaftır. A.P. iktidarı, Anayasayı bir yana atarak, ekonomiye, hesaba kitaba sırt çevirerek sadece Amerika'nın dostluğuna ve Meclis'te kaldırılan ellerin sayıca çok olmasına dayanarak işleri yürütebileceğini sanmakta ısrar ederse, tarihin akışına ters yönde kullanılmak istenen bir çoğunluğun keskin sirke misali kabına zarar vereceğinden şüphesi olmamalıdır.»

Aybar daha sonra 2,5 aylık A.P. iktidarının, 27 Mayıs'la atılmış adımları geri almak uğraşı içinde olduğunu, Anayasa teminatı altında bulunan hak ve hürriyetleri, özerk kurum ve kuruluşları ezgi ve baskı altına almağa çalıştığını, düşünce özgürlüğünü kısıtlamağa uğraştığını, millî servet ve ekonomiyi koruyan genel müdürleri işden uzaklaştırdığını, Üniversite ve TRT gibi kuruluşları birer uydu haline getirme çabası içinde bulunduğunu misallerle belirterek, fukara halkın oyları ile iktidara gelmiş olan A.P. nin Meclise bir açık bütçe getirdiğini ve bu bütçe açığını fukara halkın sırtından kapatmak için en az geçim indiriminin yükseltilmesini öngören kanun maddelerinin ertelenmesi için bir kanun getirdiğini ve meclisteki çoğunluğu ile halkın zararına olan bu erteleme kanununu muhalefetin bütün çabalarına rağmen Meclis'ten geçirdiğini anlatarak sözü Kıbrıs meselesine ve dış politikaya getirmiştir.

Aybar konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Türkiye, tarihin en kritik günlerini yaşıyor. Bağımsız bir varlık olarak yaşıyabilmek için Türkiye 2 nci millî kurtuluş hareketini zafere ulaştırmak zorundadır. Tarih tekrarlanmadığı için benzer durumlar başka plânlarda oluşur. Bugün başka bir plânda 1919 yıllarını yeniden yaşıyoruz. Adlî kapitülâsyonlar, posta kapitülâsyonları, yabancılara tanınan imtiyazlar, imtiyazlı şirketler, hatta konsorsiyum adı altında mahut «Düyun-u Umumiye» geri gelmiştir. Yabancı devlet başkanı, başkan Johnson içişlerimize karışmak cüretini göstermekte ve bugün iktidarda olan hükûmet, halk oyunun bu müdahaleyi öğrenmesine engel olmaya çalışmaktadır. Johnson'un memleketimizdeki elçisi Büyük Meclis'te tartışılan bir konuda taraf tutarak demeç verme küstahlığını gösterebilmektedir. Ve de Birleşmiş Milletlerde Türkiye'yi yapayalnız bırakmayı başarmış olan A.P. İktidarı, bu başarısızlığını örtmek gayreti için de NATO'lu müttefiklerimizin

biz: desteklememiş olmalarına türlü mazeretler icat etmekte, el altından enosisi desteklemiş olan Amerika'ya toz kondurmamaktadır.»

Aybar daha sonra ikili anlaşmalarla Amerika'lılara verilmiş olan askeri üsler meselesini ele alarak şunları söylemiştir:

«Biz Büyük Meclis'te yurt toprakları üzerinde Türk zabitasının, Türk hakiminin, Türk subayı ve komutanlarının içine giremediği, içinde olup bitenlerden Türk hükûmetinin haberi olmadığı Amerikan üsleri vardır, bunlar Amerikan Genel Kurmayının emrindedir dediğimiz zaman, Başbakan alelacele bu üslerin NATO ittifakının üçüncü maddesi gereğince ortak savunmamız için kurulduğunu ileri sürerek herkesin bildiği hakikatleri gizlemek lüzumunu duymuştur. Bize o sırada söz verilmediği için Amerikan üslerini bir sözlü soru konusu yaptık. Bu üslerdeki silâhları, tesis ve araçları, uçakları, Türk komutan ve subay, assubay ve erlerinin fiilen kullanıp kullanamadıklarını, hükûmetin üslerde olup bitenlerden haberdar olup olmadığını ve ortak savunma için kurulduğu söylenen bu üslerden, meselâ havalanan bir casus uçağını havalandırmama yeteneğine Türk hükûmetinin sahip bulunup bulunmadığını başbakanın cevaplandırmasını istiyoruz. Yassıada'da idam hükmü giymiş bir dışişleri bakanı da bu üsleri savunmak lüzumunu duymuştur. İncirlik hava alanından kalkan U2 casus uçağı Sovyetler Birliği toprakları üzerinde düşürülünce bu uçak bize ait değildir, Türkiye sorumlu tutulamaz gibilerinden çocukça bir savunma yapmıştır. Bu üslerden havalanmış bir Amerikan uçağının bugün de Karadeniz'e düşmesi olayı ile ilgili olarak, Sovyetler Birliği Türkiye'ye değil, Amerika'ya nota vermeyi tercih etmiştir. Bu, devletlerarası münasebetlerde eşine raslanmayan bir davranıştır. Bağımsız bir devlet kendi ülkesi üzerinde cereyan eden olayların tümünden sorumludur. Ve bu olaylardan zarar gördüğünü ileri süren yabancı devletin muhatabı ülkenin sahibi olan devlettir. Türkiye topraklarından havalanan bir uçaktan dolayı Türkiye'ye değil de Amerika'ya nota veriliyorsa bu milli haysiyetimizi kırıcı olduğu kadar başka devletlerin Türkiye'yi tam bağımsız bir devlet saymadıklarına da bir işarettir. İlk milli kurtuluş savaşını vererek bütün esir milletlere yol göstermiş olan Türk milletinin bağımsızlığa yeniden sahip çıkacağından kimsenin şüphesi olmamalıdır. İkinci milli kurtuluş hareketimiz de birincisi gibi mutlaka zafere ulaşacaktır. Topraklarımız üze-

rinde hiç bir yabancı nüfuzuna yer vermiyeceğiz. Ne Amerika'nın, ne Sovyetlerin, ne de yabancı herhangi bir devletin bağımsızlıkla bağdaşmıyan imtiyazlara sahip olmasına göz yummayacağız. İttifaklar, dostluklar ancak eşit münasebetler, karşılıklı menfaat ve saygı esasları üzerinde kurulabilir.

Amerika ile dostluk ve ittifaklarımız bu çerçeve içine sokulmalıdır, sokulacaktır.»

Aybar daha sonra Atatürk dış politikasının temel ilkelerini açıklıyarak sözlerini şöyle bağlamıştır:

«Türkiye'de Kuvvayi Milliye ruhu yeniden canlanmıştır. Milli bağımsızlığımız, egemenlik haklarımızla bağdaşmayan durumlar ve anlaşmalar devam etmeyecektir. İkinci Milli kurtuluş hareketini durdurmak kimsenin gücünde değildir. 20 yıldır izlenen esneksiz, tek yönlü dış politika, Türkiye'yi bugünkü durumuna sürüklemiştir. Türkiye uyanan ve özgürlüğe yürüyen bir dünyanın ortasında, bu gidişe sırt çevirmiş olarak yaşayamaz. Türkiye iç ve dış politikasını, kurtuluş hareketini tamamlayarak içerde ve dışarıda tam bağımsız bir varlık haline gelmek zorunluğuna göre yeniden düzenleyecektir. Geriye değil, ileriye gideceğiz. Anayasa mutlaka uygulanacak, emperyalizmin nüfuzunu kıracak olan köklü dönüşümler mutlaka gerçekleştirilecektir. Halkımız özgür yaşamanın mutluluğuna mutlaka kavuşacaktır. Yeni şekli ile de emperyalizm bir kere daha yenilecek, aracılarının, bütün simsar ve komisyoncularının sırtları bir kere daha yere getirilecek ve artık bir daha ayağa kalkmalarına, milleti bir kere daha zebun etmelerine meydan verilmiyecektir.»

A.P. İKTİDARI, D.P. NİN KÖTÜ BİR KOPYASIDIR [1]

«Şimdi A.P. iktidarı karşımıza, D.P. tecrübesini yeniden yaşamak hevesi ile çıkıyor. Hükûmetin Meclis'te okunan programı özel teşebbüs eli ile ve yabancı sermaye ile kalkınabileceğimiz görüşünden hareket ediyor, ve halkımıza tutulamayacak bir takım vaadlerde bulunuyor. Özel teşebbüs ve yabancı sermaye yardımı ile kalkınma teşebbüsünü sanki yeni ve denenmemiş bir yol gibi göstermeğe çalışıyor. Oysa hepimiz biliriz ki, Osmanlı Devleti yabancı sermaye ile özel teşebbüsün işbirliği sayesinde batıp gitmiştir. Ve 40 küsur yıldan beri Cumhuriyet Türkiye'sinin bir türlü kalkınamamış olması da, yine ekonomimizi özel teşebbüs mihverinden kurtaramamış olmamız yüzündendir. A.P.'nin özel teşebbüse öncelik tanıyan programı memleketimizi gittikçe derinleşen bir buhrana sürükleyerek, işsizliğin daha da artmasına, hayatın pahalılaşmasına yol açacak halkımızı daha büyük bir darlığa sokacaktır.»

Aybar, D.P.'nin iktidara geldiği günlerdeki ekonomik ve malî potansiyelimizle bugünkü durumumuzu karşılaştırarak şöyle demiştir:

> «A.P. iktidarı D.P. iktidarının imkânlarına malik olmayan kötü bir kopyasıdır. D.P. iktidara geldiği zaman elinde 134 ton altın stoku ve küçümsenmeyecek dış piyasa imkânları vardı. Makinalı tarımla topraklarla tarımsal ekonomide önemli bir ilerleme kaydetmek imkânı bulunmuş, havaların elverişli gitme-

---

[1] **İstanbul TİP İl kongresinde Aybar'ın yaptığı konuşmayı ancak özet olarak verebildik. 28 Kasım 1965'te yapılan konuşmada Aybar sözlerine A.P. nin tek başına iktidara geldiği halde hükûmet programında fukara halk yararına somut hiç bir tedbir getirmediğini bildirerek başladı.**

si ile de bu imkân daha da geliştirilmişti. Beri yandan elde edilen dış yardım ve borçların yıllık faiz ve taksitlerini ödemek zorunluluğu da henüz mevcut olmadığı için D.P. iktidarının liberal ekonomisi ilk yıllarda nisbi bir ferahlık yaratmıştı. Sonradan Türk ekonmisinin enflâsyoncu bir eğilime girdiği ve 1958 yılında mali iflâsın eşiğine geldiği hepimizin bildiği gerçeklerdir. Şimdi iktidara gelen AP.'nin elinde bu imkânlardan hiç biri olmadığı halde DP.'nin liberal politikasına heves etmesi iflâsı çok daha kısa bir zamanda getirecek ve A.P. iktidarını çıkmaza sürükleyecektir.»

A ybar ekonomik ve mali sıkıntıların artması ile A.P. iktidarının geniş halk kitleleri karşısında gerçek hüviyetini uzun zaman saklayamıyacağını ve bu yüzden bir baskı rejimi kurmağa teşebbüs edebileceğini belirterek şöyle demiştir :

«A.P. halka vaad ettiklerini veremeyecek, Türkiye'nin iktisadî, malî ve sosyal meselelerini çözemeyecek, çözemedikçe de Anayasayı savsaklama, topluncu akımı bir baskı rejimi ile önleme hevesine kapılabilecektir. Daha şimdiden bazı işaretler belirmiştir. Ceza Kanununun faşist İtalya'dan alınmış mâlûm maddelerini daha da ağırlaştıran yeni kanun tasarıları hazırlanmaktadır. Seçim kanununun değiştirileceği söylenmektedir. Tiyatro oyunları yasaklanmakta, kitaplar toplattırılmaktadır. Bunlar iyi işaretler sayılmaz. Üstelik Türkiye İşçi Partisini Anayasaya, demokrasiye karşı bir parti imiş gibi gösterme çabaları da gözden kaçmamaktadır. Gülünç bir çaba. Türkiye İşçi Prtisinin kurulduğu günden beri, Anayasayı, demokrasiyi savunduğu, Anayasanın eksiksiz tastamam uygulanması için mücadele ettiği, art düşünceli olmayan herkesçe bilinen bir gerçektir. Türkiye İşçi Partisinin tüzüğü, programı ve davranışları meydandadır. Oysa Anayasa ve demokrasi savunucusu rolüne çıkmış olanların, Anayasaya ve demokrasiye ne derece bağlı oldukları da herkesçe bilinmektedir. Bunlar Türkiye İşçi Partisinin hızla gelişip Meclis'e girmiş olmasından rahatsız olmuşlardır. Türkiye İşçi Partisi Meclis'e girer girmez eski oyun-

ların artık sürdürülemiyeceğini göstermiştir. Anayasa dışı her davranış, halkın zararına her adım, bağımsızlığımıza gölge düşürme yolundaki her teşebbüs, karşısında Türkiye İşçi Partisini bulacaktır. Çıkarcıların telâşı bundandır. Ama artık ne yapsalar boştur. Türkiye'de Anayasa'nın savsaklanması, demokrasicilik oyununa devam edilmesi gittikçe zorlaşacaktır. Türkiye'de toplumcu akımı önlemek hevesinde olanlar gaflet içindedirler.»

Konuşmasına devam eden Aybar, Anayasaya içtenlikle saygılı olmakta herkesin menfaatı olduğunu belirtmiş ve «Demokrasiyi gerçekten uygulayacağız. Kapitalistler sosyalistlerin haklarına saygılı olmayı öğreneceklerdir. Kapitalist iktidar sosyalist muhalefetin hesaba, kitaba, ilme dayanan tenkitlerine alışacaktır. Alışmak zorundadır. Bu tenkitlerden yararlanmasını öğrenecektir. Ve de tartışmalarda en az sosyalistler kadar doğrulara saygılı ve terbiyeli olmasını bilecektir. Böyle davranmakta bizzat kapitalistler için menfaat vardır» demiştir.

Hükûmetin üsler konusunda zor duruma düştüğüne işaret eden Aybar demiştir ki: «Büyük Meclis'te ikili anlaşmalarla Amerikalılara üsler verdiğimizi ve bu üslerin NATO dışında Amerika'ya bağlı bulunduğunu ve bizim denetimiz dışında memleket için ciddi bir tehlike teşkil ettiklerini açıkladığımız zaman, AP'liler büyük bir tepki göstermişler, bizim beyanlarımızın gerçeğe uymadığını haykırmışlardır. Başbakan da Meclis kürsüsünden üslerin NATO üssü olduğunu söyleyerek AP sıralarında görülen protestolara hak veren bir konuşma yapmıştır. Fakat kısa zamanda bizim doğru söylediğimiz ortaya çıkmıştır. Emekli Generaller ,milli savunmanın yüksek kademelerinde vazife almış emekli kurmaylar, Türkiye'de NATO dışı Amerikan üsleri bulunduğunu doğrulamışlardır. Meclis'te mutlak çoğunluğu elinde tutan bir iktidarın sosyalist muhalefetle daha ilk çatışmasında gerçekleri örtmek zorunda kalmış olması doğrusu hazin bir tecellidir. Ancak bundan çıkarılacak mutlu bir sonuç da vardır elbet. Türkiye'nin gerçek menfaatlerini temsil eden bir partinin, bir avuç milletvekili ile de olsa Meclis'e girmesi, bunca yıldır bir türlü işletilemeyen demokratik rejimin işleme imkânlarına kavuşmasına yol açmıştır.»

Aybar, Türkiye İşçi Partisinin Kıbrıs buhranının patladığı

ilk günden beri bu millî dâvâmız üzerinde hassasiyetle durduğunu söylemiş ve Partinin en makûl çözüm şeklini getirdiğini ileri sürmüştür:

> «Bloklar dışı 24 devlet adına Birleşmiş Milletler Assamblesine sunulan karar tasarısı Kıbrıs dâvâsının tehlikeli bir safhaya geldiğini açıkça göstermektedir. Emperyalizme karşı cephe almış olan bloklar dışı devletlere, Yunanistan'ın ve Makarios'un oynadıkları rol anlatılamamıştır. Gerçekten geçen yıl Kahire'de toplanan «Üçüncü Dünya» devletleri konferansında, Makarios Kıbrıs Rumlarının mücadelesini anti-emperyalist bir hareket olarak göstermeğe çalışmış ve 24 devletin ortak tasarısından anlaşıldığı gibi, maalesef bunda da bir başarı sağlamıştır. Oysa bloklar dışı olan devletlere Anglo - Amerikan emperyalizmi ile işbirliği eden Yunanistan'ın ilhakçı bir politika güttüğü ve Makarios'un da aynı emellere hizmet ettiğini anlatmak hiç te zor değildir. Hükûmet kesif bir diplomatik taarruzla doğruları dünya kamu oyuna duyurmak imkânlarını tamamen yitirmemiştir. Kıbrıs'ın bütün yabancı üslerden temizlenmesi, tarafsızlaştırılması ve milletler arası garanti altında bağımsız bir federal devlet haline getirilmesi tezi ile ortaya çıktığımız takdirde bloklar dışı devletlerin bu tezi destekleyeceğinden şüphe edilmemelidir. Hattâ böyle bir tezin orta doğuda barışın sağlanmasına hizmet edeceği için öteki devletler tarafından da desteklenmesi kuvvetli bir ihtimaldir.»

KIBRIS TEZİMİZ

TİP Grupu adına Mehmet Ali Aybar (İstanbul) — Hareket hattımızı tâyin edebilmemiz için, Birleşmiş Milletlerin kararı muvacehesinde tutacağımız politikayı tesbit edebilmemiz için, her şeyden evvel Kıbrıs dâvasının nedenlerini iyice tesbit etmiş olmamız lâzımdır.

Nereden çıktı Kıbrıs dâvâsı, nereden başladı, nereye geldi ve niçin geldi, niçin Birleşmiş Milletlerdeki son karar aleyhimize tecelli etti?

Sayın milletvekilleri, Kıbrıs dâvasının hepimizce malûm olan bir tarihçesi var. Bu tarihçe üzerinde enine, boyuna durarak çok kıymetli zamanlarınızı almak istemiyoruz. Hep biliyoruz, Kıbrıs 1571 yılında Osmanlı Devletine ilhak edildi ve Osmanlı hâkimiyeti altında 300 küsur sene kaldı. Bu bakımdan Kıbrıs gerek Doğu - Akedniz'deki mevkii itibariyle, gerek münasebetler bakımından, gerekse kültürel ilintileri ve ilişkileri ile Türkiye'ye bağlanmış bir adadır. 300 yıl gibi uzun bir zaman Türk hâkimiyeti altında yaşamış olan bu toprak parçasının demin arz ettiğim noktalarda yani, beşerî münasebetler noktasından ve kültürel münasebetler yönünden Anavatana bağlılığı şüphe ve tereddüde yol açamaz. Bunun yanında Kıbrıs'ın Anavatan topraklarının müdafaası bakımından ve bütün Orta - Doğu'ya hâkim vaziyette bulunması yönünden de meseleyi ayrıca dikkate almak icabeder. Gerçekten de Osmanlı Devletinin yükseliş devirlerinde Kıbrıs'ın bu önemi göz önünde tutularaktır ki, büyük zahmetlere katlanılmış ve iki yıl süren savaş sonunda binlerce ölü ve maddî fedakârlık pahasına Kıbrıs, Türk Devletine ilhak edilmiştir. Osmanlı Devletinin bu yükseliş dönemini, yine hepimizin bildiği gibi, bir gerileme devri izlemiştir. 19 ncu yüz yılda Osmanlı Devletinin bilhassa Batı kapitalizminin ve em-

peryalizminin etkisi altına girmesi bu çöküşü son derece hızlandırmıştır...

Kıbrıs'ın, milletlerarası iştihaları üstüne çekmesi, 19 ncu yüz yılın hep bildiğimiz fırtınalı ikinci yarısına rastlar. O tarihin, yani 19 ncu yüzyılın ikinci yarısında yazılmış olan seyahatnameler ve siyasilerin hâtıraları gözden geçirilecek olursa, İngiliz İmparatorluğu için Kıbrıs'ın nasıl bir mâna taşıdığı açıkça görülür. O tarihlerde Orta-Doğu üzerinde bir tarafta Fransa'nın, bir tarafta İngiltere'nin, bir tarafta Rusya'nın ve birkaç sene sonra da Almanya'nın iddialı oldukları bilinmektedir. İşte Kıbrıs İngiliz İmparatorluğu için Orta-Doğu'yu nüfuzu altına almak ve Hindistan yolunu da garanti etmek için ele geçirilmesi zorunlu bir üs olarak görülmüştür. Ve yine hep bildiğimiz gibi 1878 Türk-Rus harbinin bizim aleyhimize sonuçlanmasından istifade eden İngiliz Hükûmeti, Padişahı ve Babıâliyi Kıbrıs'ı kendilerine terk etmek hususunda sıkıştırmaya başladılar. Gerekçe Türkiye'yi, gelecek bir Rus saldırısına karşı korumaktı. Kıbrıs'ın hâkimiyeti Osmanlı Devletinde kalmak şartı ile İngiltere'ye devrini kabul eden bu anlaşma, bu tazyikler altında ve bu gerekçe ile imzalandı ve 1878'de Ada fiilen İngiltere İmparatorluğunun işgali altına girdi. Burada belirtmek istediğim nokta Kıbrıs'ın emperyalist emellerde bütün iştihaları üzerine çeken çok önemli bir mevkie sahip olmasıdır. Kıbrıs'ın coğrafi durumunda 1878 yılından bu yana her hangi bir değişiklik olmadığına göre emperyalist emeller bakımından taşıdığı önem değişmemiştir. Bu önem günümüzde de daha katmerli olarak kendisini hissettirmektedir. 1914 Harbinde Kıbrıs tek taraflı olarak İngiltere tarafından ilhak edildi ve yine hep bildiğimiz gibi Kurtuluş Savaşımız sonunda Lozan Andlaşması ile bu Andlaşmanın 20 ve 21 nci maddeleriyle Kıbrıs üzerindeki İngiliz hâkimiyetini biz de tanıdık ve 1914'e râci olmak üzere, yani geçmişe şâmil olmak üzere tanıdık ve Kıbrıs İngiliz İmparatorluğunun bir ülkesi haline geldi.

Sayın milletvekilleri; 1954-1955 yıllarına gelene kadar Türkiye için Kıbrıs diye bir mesele olmadı. Hattâ Lozan Anlaşmasının 21 nci madde hükmü vatandaşlık bakımından Kıbrıs'lılara bir seçme hakkı tanıdığı için ve Türk vatandaşlığını seçen Kıbrıs'lılar 12 ay içinde Kıbrıs adasını terke mecbur bulundukları için Kıbrıs'taki soydaşlarımızın sayısı yavaş yavaş azalmaya başladı. Buna mukabil Kıbrıs'taki Rum cemaatinin sayısı ka-

tbardı. Sayın milletvekilleri Ada daha İngilizlere terk edildiği tarihten itibaren Rum azınlığının İngiltere İmparatorluğuna karşı direnmelerine şahit oluyoruz...

Sayın milletvekilleri; bu izahatı bugünkü durumu daha iyi açıklıyabilmek için arz ediyorum. Yani bir yönden adanın İngiliz İmparatorluğu için önemini, bir yönden de, Yunanistan'ın 19 ncu yüzyıl içinde başlamış olan Osmanlı Devletinden kopma hareketlerinin, sonradan büyük Yunanistan idealini gerçekleştirme yönüne yönelmiş bulunduğunu iyice belirtmek için Kıbrıs üzerindeki istekleri tafsilâtı ile arz ediyorum. İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra bu hareketlerin daha sistemli bir şekil aldığını görüyoruz. İngiliz İmparatorluğunun adadan çekilmesi ve adanın Yunanistan'a ilhakı konusunda Yunanlıların talepleri birbirinin peşini kovalamış, İngiliz İmparatorluğu ise, kendi hâkimiyetini sürdürmek için pek önemli saydığı Kıbrıs'ı elden çıkarmamaya kararlı bulunmuştur. Özellikle Süveyş'i kaybettikten sonra Kıbrıs İngiliz İmparatorluğu için vazgeçilmez bir müstahkem mevki olmuştur. Fakat 2 nci Dünya Savaşından sonra müstemlekeciliğe karşı uyanan cereyanlar ve 40 yıl önce Türkiye'nin yaptığı kurtuluş savaşını örnek alan ve zincirleme devam eden kurtuluş savaşları karşısında mütemlekeci bir tezin savunulması da artık mümkün olamamıştır. Şu iki zıt akını telif etmek durumunda bulunan İngiltere, bir taraftan Kıbrıs'taki üslerini muhafaza etmek ister, bir taraftan millî kurtuluş hareketlerine karşı koymaktan çekinir... İngiltere 1955 yılında - 1954 te Kıbrıs meselesi Birleşmiş Milletlere sunulmuştu- 1955 yılında Londra'da bir konferans tertiplemiştir. Bu konferansa Türkiye'yi de davet etmiştir.....

Böylece İngiltere'nin takibettiği politika beliriyor. Yani Türkiye'yi konferansa davet edecek, Rumların karşısına Ada'daki Türk soydaşlarımızı çıkaracak. O zamana kadar EOKA'nın kendisine tevcih etmiş olduğu hareketi, tethiş hareketlerini Türkler üzerine çekecek ve kendisi üçüncü bir devlet, hakem durumunda Kıbrıs'taki üslerini muhafaza etmek imkânını bulacaktır.

Londra Konferansı bu şartlar altında açıldı.....

Bu tarihten sonra da hakikaten tethiş hareketleri Kıbrıs'taki Türk toplumunu hedef almaya başladı. Bu arada İngiltere'nin Ada'ya yeni bir statü vermek için teşebbüsleri oldu Bu teşebbüsler daha çok bir iç muhtariyet verilmesi, cemaat haklarına, her iki cemaatin de hakkına saygı gösterecek bir iç idare kurmak

merkezinde idi. Fakat bütün plânlarda İngiltere ısrarla bir nokta üzerinde duruyordu. O da İngiltere'nin dünyadaki sorumluluğu, özellikle Orta - Doğu'daki mükellefiyetlerini yerine getirmesi bakımından Ada'daki üslerini mutlaka muhafaza etmek zorunluluğu idi. Yani İngiltere diyordu ki, «Biz Ada'ya bir iç muhtariyet verebiliriz, fakat Ada'daki üslere dokunulmaması bizim asli arzumuzdur. EOKA'nın tethişçi hareketleri devam ediyor ve dünyada da durum yavaş yavaş değişmeye başlamıştır.»

Sayın milletvekilleri, Kıbrıs'ı incelerken Kıbrıs üzerindeki politikamızı tâyine çalışırken ve Kıbrıs'taki gelişmeler değerlendirilirken, bunu tek başına değil, ama dünyadaki değişmeler içinde değerlendirmek mecburiyetindeyiz. 1945 yıllarında, 1957 - 1958 yıllarına geldiğimiz zaman dünyada da birçok değişiklikler olmuştur. Bu değişikliklerin hiç şüphesiz en önemlisi, o zamana kadar bağlı, esir olan milletlerin bir bir kurtuluş hareketlerine girmiş olmalarıdır.....

1959 senesinde başlıyan müzakereler, hep bildiğimiz gibi Zürich ve Londra antlaşmalarının imzalanması, bundan sonra da Lefkoşe antlaşmalarının imzalanmasiyle sonuçlandı. Böylece Türk-Rum cemaatlerinin ortak yönetimi altında bağımsız bir Kıbrıs Cumhuriyeti doğmuştur.

Sayın milletvekilleri, Kıbrıs Cumhuriyeti doğdu ama, yaşaması için gereken hukuki politik ve fiili teminat alınmadı. Nitekim Kıbrıs Cumhuriyetinin daha ilk günlerinden beri, Rumların Kıbrıs Anayasasına saygılı olmadıklarını gösteren işaretler birbirini kovalamaya başlamıştır ve hep hatırlıyacağımız gibi 1963 yılının Aralık aylarında Rumların tethiş hareketleri bir katliam halini aldı. (A.P. sıralarından «esasa geç» sesleri.) Bu tarihe kadar biz, Kıbrıs ihtilâfının çözümünü İngiltere'den ve Amerika'dan beklemiştik. Bu tarihten sonra da çözümü yine bu devletlerden bekledik. İhmal edilen bir nokta vardı; o da şudur: Bu devletlerin, yani gerek Amerika'nın, gerek İngiltere'nin Kıbrıs anlaşmazlığını çözmek durumunda kaldıkları zaman, Türkiye'nin lehinde değil Yunanistan'ın lehinde davranmış olduklarıdır. Bu husus belki tereddütle karşılanabilir. Çünkü düşünülebilir ki, gerek Yunanistan, gerek Türkiye NATO ittifakı içindedirler ve bu iki devletin yanında yer almışlardır. Şu halde Amerika ve İngiltere'nin Yunanistan lehinde olması ilk bakışta anlaşılmıyabilir.

Sayın milletvekilleri, milletlerarası politikayı ve politikadaki davranışları iyice anlamak için milletlerarasındaki iktisadî münasebetleri gözden kaçırmamak gerekir. Yunanistan ilk kurulduğu tarihten itibaren İngiliz İmparatorluğunun kanadı altında gelişti ve Yunanistan'da milletlerarası sermaye çevreleri ile başabaş ortaklık kurmuş büyük sermayedarlar yetişti. Bizdeki durumdan farklı bir durumda idi. Yunanistan'da bir Zaharyof, bir Averof, bugün bir Niarkos, bir Onassis büyük servet sahibi, Batının büyük sermaye sahibi her hangi bir firmasiyle boy ölçüşebilecek güçte ortaklık kurmuş kimselerdir. Bunun etkisini hesaba katmak lâzımdır.

İkincisi, Yunanistan Batı'ya kültür bağlariyle bağlı idi. Batı medeniyetinin beşiği olduğu fikrini, bütün Batı'lılar daha ilkmektep sıralarından hayatlarının sonlarına kadar tekrar tekrar duyarlar. Beri yandan, hıristiyan dini de ayrı bir bağlantı meydana getiriyor. Binaenaleyh, bütün bu noktaları göz önüne alırsak, ihtilâfın tercihan Yunanlıların lehine çözümleneceğini anlamak güç olmaz. 1963 olaylarına gelene kadar biz Kıbrıs ihtilâfının müttefiklerimiz tarafından lehimize çözüleceği inanciyle hareket ettik. 1963 olayları, öyle zannediyorum ki, o zamanın Hükûmetinin gözünü açmış olmalıdır. Gerçekten 1964 yazına doğru zamanın Başbakanı, hâdiseleri yakından izlemiş olanları hayrete düşüren bir demeç verdi ve dedi ki: «Ben Amerikan ittifakına inanmıştım. Şimdi bu inancımdan dolayı pişmanlık duymaktayım ve Türkiye gerekirse yeni bir dünyada yerini alabilir.» Hemen ilâve edeyim ki, bu sözlerin gazetelerde yayınlandıktan sonra Başbakan adına tekzibedildiğini de gördük, ama o tarihten sonra Türkiye dış politikasında bir süre yeni bir havanın esmiş olduğu da bir gerçektir. Gerçekten bu tarihten sonra donmuş, seyyaliyeti olmıyan dış politika yerine daha seyyal, daha oynak, Türkiye'nin millî menfaatlerine daya uydurulmuş bir politika izleme teşebbüsleri oldu. Bu politika memleketimizde son yıllarda gelişmeye başlıyan Atatürk dış politikasına dönüş eğiliminin bir neticesi olarak mütalâa edilebilir. Henüz aradan geçen olaylar ve hükûmet değişikliklerine rağmen bu politika istikametinde olduğumuza inanmak isteriz, Türkiye İşçi Partisi olarak. Çünkü, deminden beri arz etmek ve belirtmek istediğim olayların seyri takibedilince, Türkiye'nin felâketinin Atatürk dış politikasından ayrılmakla başladığı herhalde belirmiş bulunmaktadır.

Ne yapacağız? Elimizdeki kozlar nelerdir? Sayın milletvekilleri, bu hususlarda hüküm vermeden önce, Birleşmiş Milletlerdeki oylama sonuçlarının bir tahlilini yapmak zarureti vardır. Ancak bu tahlil sayesindedir ki, bizim milletlerarası münasebetlerde hangi çevrelere dayanabileceğimiz, hangi devletlerle gerçek dostluk münasebetleri kurabileceğimiz belli olacaktır.....

Üçüncü Dünya devletlerinin tutumuna gelince:

Sayın milletvekilleri bu tutum milletlerarası münasebetleri yakından izlemiş olanları her halde şaşırtmamıştır. Biz yıllardan beri, yirmi yıldan beri bütün milletlerarası meselelerde bu devletlere karşı çıktık. Birleşmiş Milletlerde karşı çıktık. Beyanatlarda karşı olduğumuzu söyledik. Nerede bir kurtuluş savaşı yapan memleket varsa ve nerede onun karşısında zalim bir emperyalist devlet varsa, biz daima emperyalist devletin safında yer aldık. Birleşmiş Milletlerdeki oylamalarda da böyle oldu. Teker teker saymayı zait addediyorum. (Soldan, «Macaristan'da öyle olmadı, Macaristan'dan ne haber» sesleri).

Bâzı arkadaşlarımızın milletlerarası müansebetleri izlerken sadakatle değerlendirmediklerini buradaki müdahalelerinden anlıyorum. Binaenaleyh üçüncü dünya devletlerinin, hele Kahire konferansından sonra bize cephe alacakları bu konuda belli idi. Neden cephe alacaklardı?.. Bırakalım hissi tarafını, şimdiye kadar bu devletlerin dâvâlarını samimiyetle tutmamış olduğumuz keyfiyetini bir yana bırakalım, fakat her şeyden evvel Kıbrıs dâvâsını bu devletlere anlatamamışız. Kahire Konferansı bizim iki temsilcimizin huzurunda cereyan etti. Fakat askerî bloklara dâhil olduğumuz için konferans salonuna bu iki temsilcimiz alınmadı.

Buna mukabil Makarios, konferansa katıldı ve hiç Enosis'ten bahsetmeden hareketinin bir millî kurtuluş hareketi olduğunu bu konferansa iştirak eden devletlere inandırdı, kabul ettirdi. Kendisi İngiliz İmparatorluğuna, emperyalizmine ve sömürgeciliğe karşı savaşan bir kahraman olarak Kahire Konferansında bu devletlerin gözünde yer aldı. Şüphesiz Makarios'un bu ustalıklı oyunu gerçeği ifade etmiyordu. Ama biz bunun gerçeği ifade etmediğini bu devletlere anlatamadık, anlatmak imkânını bulamadık. Böylece Birleşmiş Milletlere mesele geldiği zaman, neticenin aleyhimizde olacağı belli idi. Oylamadan sonra aleyhimizde oy kullanmış olan üçüncü dünya devletleriyle gazeteciler konuşmuşlar. Hepsi de «Biz Türkiye'nin aleyhinde oy ver-

mediko diyorlar. Sayın milletvekilleri bundan sonraki politikamızı, dış politikamızı doğru amaçlara doğru yöneltmemiz ve Türkiye'nin gerçek millî menfaatlerine uygun bir dış politika izliyebilmemiz için, üçüncü dünya devletlerinin bu cevabını değerlendirmemiz ve bundan çıkacak neticeler üzerine eğilmemiz icabeder.....

Sayın milletvekilleri, şimdi geliyorum elimizde bulunan kozlara:

Bir kere Zürih, Londra ve Lefkoşe andlaşmaları hukuk alanında yürürlükte bulunan vesikalardır. Bunda hiç kimsenin şüphesi olmasın. Gerçi uygulanamaz, tamamen uygulanamaz haldedirler. Ama hukukan muteberiyetlerinden bir şey kaybetmemişlerdir. Hepinizin bildiği gibi devletler hukuku, andlaşma ve sözleşmelerin tek taraflı olarak yürürlükten kaldırılmasını kabul etmez. Eğer o sözleşme ve andlaşmaların tadilini gerektiren yeni inkişaflar varsa, o zaman taraflar masaya oturur, yeni şartlara göre yeni sözleşmeler yaparlar. Andlaşmaların yürürlükte olması fakat bu andlaşmaların ve Anayasanın fiilen Kıbrıs Rum Hükûmeti tarafından çiğnenmiş olması da bir yeni hukukî netice doğurur. Makarios Hükûmeti meşru bir hükûmet değildir. O halde nedir? Fiilî bir hükûmettir. Sayın milletvekilleri, fiilî hükûmetlerle meşru hükûmetler konusu, devletler hukukunda ters bir oran içinde mütalâa edilir. Fiilî hükûmetlerin tanınması iki şarta bağlıdır.

1. Fiilî hükûmetin ülke üzerinde otoriteyi tesis etmesi ve vatandaşlar tarafından kabul edilmesi.

2. Milletlerarası münasebetlerde andlaşmalara ve devletler hukukuna saygılı olacağı hakkında inan ve güven vermesi.

Makarios Hükûmeti kendi taahhüdü altında bulunan Anayasayı, iktidara geldikten sonra, sistemli olarak çiğnemiş ve nihayet bunu tanımadığını ilgili devletlere resmî bir belge ile bildirmiştir. Şu halde mesnedini, hukukî dayanağını kaybetmiştir. Fiilî bir hükûmettir. Fakat Kıbrıs Adası üzerinde sulh ve sükûnu temin etmek şöyle dursun, bilâkis kanlı çarpışmalara sebebolmuş, katliamlar tertip ve tahrik eylemiştir. Bundan dolayı fiilî bir hükûmet olarak da muhatabolma hakkını yitirmiş durumdadır.

İkincisi, milletlerarası andlaşmaları, kendi imzasını taşıyan andlaşmaları hiçe saydığını defalarca söylemiştir. Türkiye artık Makarios Hükûmetini muhatap saymadığını ilân etmelidir

Yani Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti Makarios'u muhatap saymamalıdır.

İkincisi, Birleşmiş Milletler de Makarios Hükûmetini muhatab olarak kabul etmemelidir. Çünkü, bu anlaşmalar Birleşmiş Milletlere de tescil edildi. Tescilin hukukî bir mânası vardır. Paktın 108 nci maddesine göre tescil edilen anlaşmalar, Birleşmiş Milletler organizasyonu içinde de muteberlik kazanmış olurlar; taraflarca ve üçüncü şahıslarca Birleşmiş Milletler organları karşısında dermeyan edilebilirler. Hal böyle olunca tescil ettirmiş olduğu bir anlaşmayı hiçe sayan bir Hükûmeti, Birleşmiş Milletlerin meşru bir Hükûmet olarak kabul etmemesi gerekir. Bu noktalardan hareket ederek Kıbrıs politikasını şöyle bir sonuca bağlamalıyız; Türkiye İşçi Partisi olarak görüşümüz şudur: Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti, Kıbrıs'taki birliği muhafazaya devam etmelidir; zamanı gelince birliği değiştirmelidir ve şimdiden Kıbrıs Rum Hükûmeti muhatabı olmıyacağı için, Yunanistan'ı muhatap sayarak, Kıbrıs'taki Silâhlı Kuvvetimize ve Kıbrıs'taki soydaşlarımıza yapılacak silâhlı saldırının cevapsız kalmıyacağını, bunun bir savaş sebebi (Casusbelli) sayılacağını Yunanistan'a şimdiden açıkça ifade etmelidir. Şüphesiz Türkiye barışçı bir devlettir. Bu ihtarın her hangi bir saldırı niyetine dayanmadığını söylemeye bile lüzum yoktur. Ama Kıbrıs dâvâsının başından beri müzakere masasına muhataplarını oturtmak için uğraşmış ve bunda muvaffak olamamıştır. Bundan dolayı bu son ve kesin ihtarı Hükûmetimizin, Yunanistan'a ve Birleşmiş Milletlerin bütün üyelerine duyurması, bize zorunlu gözükmektedir. Buna paralel olarak Türkiye hariciyesi kesif bir propaganda faaliyetine geçmelidir. Üçüncü dünya devletlerine ve bütün dünya devletlerine Türkiye'nin hakikî maksatlarını gerçekçi bir dille anlatmalıdır. Bunun için de Türkiye'nin emperyalist emellere alet olmıyacağını, dış politikasını yeniden gözden geçirerek cihana ispat etmiş olması lâzımdır.

Sayın milletvekilleri, Kıbrıs meselesinin Türkiye lehinde çözülmesi buna bağlıdır.

Peki, Kıbrıs için Türkiye'nin tezi ne olmalıdır? Sayın Suad Hayri Ürgüplü'nün açıkladığına göre Türkiye şimdiye kadar Kıbrıs'ta ne istediğini açık olarak ortaya koymamıştır. Gerçekten de Kıbrıs hakkında ileri sürülen ve boyuna değiştirilen tezler göz önünde tutulursa Türkiye'nin oturmuş bir görüşü

olmadığı anlaşılır. Bundan böyle Türkiye'nin değişmez ve Türkiye Millî menfaatlerine yüzde yüz uygun bir tezle ortaya çıkması, aynı zamanda da bu tezin insanlık dünyası tarafından benimsenmesi, özellikle üçüncü dünya devletleri tarafından benimsenmesi şarttır. Aksi halde millî menfaatlerimize uygun da olsa, dünyaya kabul ettiremiyecek olursak o tez hiçbir netice istihsaline yarıyamaz. İleri süreceğimiz tez, hem millî menfaatlerimize yüzde yüz hizmet eden bir mahiyet taşımalı, hem de bilhassa 3 ncü dünya devletlerince sempati ile karşılanmalıdır. Böyle bir tez nasıl olmalıdır? Bizim kanaatimiz şudur: Kıbrıs, askerî üslerden temizlenmeli, milletlerarası garanti altında tarafsızlaştırılmalı ve her iki cemaatin eşit haklarına dayanan federatif, bağımsız bir ülke haline konulmalıdır. Bu tezi müzakere etmek için de Türkiye, Yunanistan'ı ve Kıbrıs'lı Rum ve Türk cemaatlerini, bir de Birleşmiş Milletler temsilcisini bir yuvarlak masa konferansına çağırmalıdır. Bu tezimizi önce bütün dünya milletlerine ve bilhassa üçüncü dünya devletlerine anlattıktan sonra ve Kıbrıs'taki askerî kuvvetlerimizi ve Silâhlı Kuvvetlerimizi orada muhafaza edeceğimiz ve buna yapılacak silâhlı saldırının bir harb sebebi, bir «Casus belli» olacağını hiçbir şüpheye ve tereddüde mahal olmıyacak şekilde kesinlikle ifade etmemiz halinde Kıbrıs dâvâsının Türkiye'nin menfaatlerine uygun bir çözüme kavuşacağı kanaatindeyiz.

Sayın milletvekilleri benim uzunca süren izahatımı dinlemek lûtfunda bulunduğunuz için hepinize teşekkür eder, saygılarımı sunarım. (T. İ.P. sıralarından alkışlar.)

Geçitkale ve Boğazköy köylerine Rumların saldırısı ile Kıbrıs'ta durumun yeniden vehamet kazanması üzerine Genel Başkan Aybar'ın davetiyle T.İ.P. Merkez Yürütme Kurulu 16 Kasım Perşembe günü saat 10.00 'da olağanüstü olarak toplanmıştır. Toplantıda Kıbrıs'taki son gelişmeler incelenmiş; 2 yıl önce TBMM kürsüsünde açıklanan görüşü olayların teyid ettiği tesbit ve aynı esaslar içinde Parti görüşünün açıklanması için Millet Meclis'i Grubuna talimat verilmiştir.

Bu metin 27 Aralık 1965 gününe ait Meclis tutanağından alınmıştır.

BAŞBAKAN «YOK» DESE DE, TÜRKİYE'DE AMERİKAN ÜSLERİ VARDIR! [1]

Başbakan'ın Amerikan üsleri ve NATO ile ilgili demecini, bunca hayati sorunlar karşısında bir hükûmet Başkanından beklemeğe hakkımız olan ağırlıktan ve hatta maalesef ciddiyetten yoksun bulduğumuzu söylemek zorundayız. Sayın Başbakan, «Türkiye'de Amerikan üssü yok, tesisi vardır» diyor. Cümlenin malûmudur ki, Amerikan silâhlı kuvvetlerinin emrine verilmiş olan ve üzerinde onlarca tesisler vücuda getirilmiş bulunan arazi parçalarına üs adı verilmektedir. Bunun frenkçe karşılığı «base» dır. Herhangi bir BATI gazetesini açarsanız Amerika'nın Türkiye'deki «base» larından, yani üslerinden söz edildiğini görürsünüz. Kelime oyunları ile gerçekleri örtmeğe çalışmak hem boşuna bir gayrettir, hem de bir Başbakanın ciddiyeti ile bağdaşmayacak bir hafifliktir. Gerçek şudur:

> Türkiye'de Amerikan üsleri vardır. Bu üsler Amerikan Genel Kurmayı emrindedir ve Türk Hükûmetinin deneti altında değildir. Türkiye'de kurulmuş Amerikan Radar Şebekesinden elde edilen bilgiler bu üslerden doğruca Washington'a iletilmektedir. Türkiye'deki üslerden havalanan Amerikan casus uçakları da (U2 ve birkaç hafta önce Karadeniz'de düşen B — 52 Amerikan uçağı olayları gibi) hükûmetin bilgisi, ve deneti dışında hareket etmekte-

---

[1] **Amerikan üsleri ve bunların Türkiye'nin bağımsızlığını, hatta varlığını tehlikeye düşürdüğünü ilk gündenberi açıklayan Mehmet Ali Aybar'ın, konuya sık sık kamu oyunun dikkatini çekmesi üzerine bu kez Başbakan «Türkiye'de Amerikan üssü yok ,tesisi var» diye bir demeç verdi. Aybar bu demece şu cevabı vermiştir: 5 Nisan 1966.**

dirler. Bu üslerde mevcut olduğunu Amerikan ve Batı kaynaklarından öğrendiğimiz Atom başlıkları da, keza Türk Hükûmetinin deneti ve tasarrufu dışında ve yalnız Amerika'lıların emrindedir.

Ayrıca bu üsler Türk Kanunlarının eğemenliği altında da değildir. Türk kanunları bu üslerin kapısında durur. Bu üslere Türk zabıtası, Türk Savcısı, Türk Yargıcı giremez. Böyle bir durum, «bunlar üs değil, tesistir» demek sureti ile örtbas edilemez.

Amerika'lılarla imzalanmış ikili anlaşmalardan herhangi birinin sadece metnini incelemek bile, bunların milli bağımsızlığımız ve egemenlik haklarımızla asla bağdaşmadığını ve bu antlaşmaların eşit varlıklar arasında bir bağıt niteliğinde olmadığını anlamağa kâfidir.

Bu üslerin Türkiye'nin ortak savunması için gerekli olduğu sözü de, yuvarlak bir formüldür. Hele Johnson'un mektubu açıklandıktan sonra, Ortak Savunmanın sadece Amerikan menfaatlerinin savunulması anlamına geldiği artık tamamı ile ortaya çıkmıştır. Gerçekten Amerika kendi menfaatleri emrettiği takdirde, Türkiye'de bir savaş hareketine girişecektir. Bu durum karşısında Amerikan menfaatleri ile Türk menfaatlerinin ne dereceye kadar uygunluk içinde bulunduğu sorunu ise, üzerinde düşünülmeğe değer bir konudur.

Sayın Demirel bu antlaşmaları, geçmiş hükûmetlerin iyi niyetle imzaladığını ileri sürüyor. Niyetin iyi olup olmadığı eserlerle belli olur; eserlerse ortadadır. Yukarıda işaret edildiği gibi Türkiye'de Amerikan Genel Kurmayının emrinde üslerin kurulmuş olması, antlaşmaları imzalayanlar iyi niyetli olmuş olsalar bile, millî bağımsızlığımızı zedelemiştir. Kaldı ki, bu antlaşmaların Amerika'lılara tanıdığı imtiyazları, iyi niyete değil olsa olsa basiretsizliğe hamletmek icap eder.

Sayın Başbakanın NATO hakkındaki sözleri de, hele Fransa'nın NATO'dan ayrılacağını ilân ettiği ve hemen bütün üyelerin NATO hakkında tenkitler ileri sürdükleri, Amerikan hegemonyasından şikâyet ettikleri şu günlerde son derece dikkat çekicidir. Sayın Başbakan, bu konuda adeta kraldan fazla kral taraflısı görünmektedir.

Sayın Demirel'e göre; NATO sade bir savunma paktı değil, aynı zamanda 2500 yıllık bir medeniyeti yapan unsurların hazinesi imiş... Sözü edilen medeniyet GREKO-LATİN HRİSTİYAN medeniyetidir ki, bu medeniyet; kölelik, derebeylik devirlerinden sonra, şimdi de kapitalist ve emperyalist bir sosyal düzeni ve bu düzenin felsefesini kapsamış bulunuyor. Şüphesiz Batı medeniyetinin insanlığa ortak olan hazinesi biz Türklerin de seçerek yararlanaracağımız değerleri ihtiva etmektedir. Batı medeniyetinin bir ürünü olan sosyalizm ve demokrasi yararlanacağımız bu değerler arasındadır. Ancak, NATO'nun dayandığı ve savunuculuğunu yaptığı düzen, sömürücü ve sömürgeci Batı Hegemonyasının ta kendisidir ki; bunun ilk kurbanları arasında bulunduğumuz ve millî kurtuluş savaşı vererek bu sömürücü ve yok edici bağların etkisinden ancak kurtulmağa çalıştığımız asla akıldan çıkarılmamalıdır.

Sayın Başbakanın, bu demeci ile son yıllarda Türkiye'de hızla gelişen İkinci Millî Kurtuluş hareketimizi konusuz bırakmak amacını güttüğü apaçık ortadadır. Bu vesile ile şu hususu bir kerre daha ve kesin olarak belirtelim:

> Hiç bir kuvvet, Türk milletinin kendi kendisinin efendisi olmasına, maddi ve manevi hazinelerini sömürüden korumasına engel olamayacaktır. İkinci Millî Kurtuluş hareketimiz mutlaka, ama mutlaka ve bu sefer artık kesin olarak zafere ulaşacaktır. Türkiye İşçi Partisi bu hareketin bayrağını taşımaktadır. Atatürk politikasına bağlı olan Türkiye'de ne Amerika, ne Rus, ne de herhangi başka devletin nüfuz ve tesirine yer yoktur ve olmıyacaktır.

AMERİKA'LIYI GİTTİKÇE DARALAN BİR NEFRET ÇENBERİ İÇİNE ALACAKSIN! [1]

«C.H.P. iktidarının 1947 - 1948 yıllarında Amerika ile imzaladığı ikili anlaşmalar egemenlik haklarımızda ilk gediği açmıştır. Atatürk politikasından bu ilk geri dönüşten sonra devrik D.P. iktidarının gittikçe daha geniş ölçüde verdiği tavizler sonunda, bugün Türkiye'miz yeniden bağımsızlığını kazanmak durumunda bulunuyor. İkinci Millî Kurtuluş savaşı şartları içinde yaşıyoruz. Düşman, dost ve yardım maskesiyle içimize girmiş olan ve bugün iç işlerimize pervasızca karışan Amerika'dır.»

«Senato'da iki gün önce açıklanan casusluk belgeleri, yıllardır bu tehlikeye parmak basan Türkiye İşçi Partisi'nin hassaslığını haklı çıkarmıştır. «Türkiye'de Amerikan üssü yoktur, Amerikalılara verilmiş imtiyaz yoktur.» diyen A.P. iktidarının bu casusluk olayı karşısında bile beklenen tepkiyi göstermemiş olması, son derece ağır bir durum meydana getirmiştir. Meseleyi yarın Büyük Meclis'e götüreceğiz. Amerika ile işbirliğimizin millî güvenliğimizi açıkça tehdit eder bir hal aldığı gerekçesiyle, Demirel Hükûmeti hakkında gensoru açılmasını isteyeceğiz.»

«Amerika'nın geldiği yoldan yurdumuzu terketmek zorunda bırakılacağını» söyleyen Aybar, İkinci Millî Kurtuluş savaşımızın da halkla omuz omuza kazanılacağına işaret ederek, Millî Kurtuluş Hareketlerinde Sosyalizm ve Demokrasi arasında sıkı bağlar bulunduğunu belirtmiştir. Aybar bu konuda görüşlerini şöyle açıklamıştır:

---

[1] **Mehmet Ali Aybar, 10 Temmuz 1966'da Mersin'de, TİP İl kongresinde yaptığı konuşmada ilk defa olarak Amerika'lılara karşı pasif direnme kampanyasını da açtı. Konuşmayı özet olarak veriyoruz.**

«Millî Kurtuluş Savaşını Amerika'ya ve onun yurdumuzdaki aracı ve ortaklarına karşı veriyoruz. Bu bir gerçektir. Ve hiç kimse bu gerçeği inkâr edemez. Bundan iki sonuç çıkar. Birincisi, halk uyarılıp teşkilâtlı şekilde harekete getirilmeden, Kurtuluş Savaşının yürütülemiyeceğidir. Halkın canla başla bu mücadeleye atılması için, yeniden kazanılacak Millî Bağımsızlıkla beraber, sömürü düzeninin bütün haksızlıklarının, bütün ıstıraplarının da son bulacağına inanması gerekir. İkincisi de Amerika'yı memleketimize çağırmış, ona tavizler vermiş olanların bu savaşa önderlik edemiyecekleridir. Bu gibiler büyük basiretsizliklerinin önce hesabını vermek durumundadırlar. İkinci Millî Kurtuluş Hareketinin kutsal bayrağını, tehlikeyi ta 1947'de işaret etmiş olanlar ve kurulduğu günden beri bu yolda savaşan Türkiye İşçi Partisi taşımaktadır. İlerlememiz, hızla kalkınmamız Amerika'yı yurdumuzdan çıkarmaya ve Türkiye'mizde bundan böyle ne Amerikan, ne Rus ne herhangi bir başka devletin nüfuz sahibi olmasına asla meydan vermemeğe bağlıdır. Bu da ancak emekçi halkımızın dış ve iç sömürücülerin nüfuz ve etkilerine kesinlikle son vermesine, yani demokratik sosyalizmi kendi elleriyle kurmasına bağlıdır. Geri kalmış Türkiye'nin Millî Kurtuluş Savaşı şartları içinde bulunması, fukara emekçi halkımızın bağımsızlıkla birlikte sosyalizmi de kurmasını zorunlu kılıyor. Meselenin önce Millî Kurtuluş, sonra sosyalizm şeklinde konması temelden yanlıştır. Ve bize her iki dâvâyı da kaybettirir. Amerika'nın yurdumuzdaki aracı ve ortakları zararsız hale getirilmezse, yani emekçi halk kütleleri toprak ağalığı ve halk zararına işleyen yabancıyla ortak sermayecilik düzenini değiştirmek amacıyla Anayasa teminatı altındaki haklarına sahip çıkarak siyasî bir güç halinde örgütlenmezlerse, yani Millî Kurtuluş Mücadelesine sosyalist bir öz kazandırılmazsa, Amerika'ya aracılık edenlerin, onun desteğiyle Millî Kurtuluş Mücadelesini kolayca yozlaştıracakları muhakkaktır. Buna meydan vermemeliyiz; ve de vermeyeceğiz.»

Aybar, Amerika'yı yurdumuzdan çıkarmak için uygulanmasını öngördüğü barışçı yolları anlatarak şunları söylemiştir:

«Amerika'yla imzalanmış ikili anlaşmalar egemenlik haklarımızla bağdaşmadığı ve millî güvenliğimizi de tehdit ettiği için vakit geçirilmeden fesh edilmelidir. Bunların çoğu ve en ağırları vatan hayınlığı, en yüksek 15 hakimin hükme bağladığı kimseler tarafından imzalanmıştır. Üstelik bunların çoğu Büyük

Meclis'in onayından da geçirilmediği için hukuk bakımından sakattır ve de halkımızdan gizlenmiştir. Egemen, bağımsız bir devlet bir yabancı devlete kendi ülkesinde devamlı irtifaklar, imtiyazlar veremez. Böyle bir durum serbestçe kabul edilemiyeceği için, maddi ve manevî bir baskı sonucunda meydana gelmiş demektir. Ve hukuk bakımından yok sayılmak gerekir. Demek oluyor ki; egemenlik haklarımızla bağdaşmayan ve milli güvenliğimizi tehdit eden ikili anlaşmalara ve öteki milletler arası irtifaklara devletler hukuku kurallarına göre son vermek durumundayız. Halkımızın uyanıklığı hükûmeti bu yolda gerekeni derhal yapma eğilimine sokacaktır.

İkinci 'bir yol da şudur: Halkımız yurdumuzdaki Amerika'lılarla her türlü münasebeti keserek onları tecrid etmeli, gittikçe daralan bir nefret çenberi içine almalıdır. Hiçbir vatandaşımız Amerika'lıların yanında çalışmamalıdır. Amerika'lı ile hiçbir alışverişte bulunmamalıdır. Amerika'lıdan hizmet kabul etmemeli, Amerika'lıya yardım etmemelidir. Bu pasif direniş, Millî Kurtuluş hareketimizin ilk adımı olacaktır. Türkiye İşçi Partisi bugiinden itibaren Amerika'lıya karşı pasif direnme savaşı açıyor. Ve resmî görevliler dışında bütün vatandaşları bu savaşa katılmaya çağırıyor.»

MİLLÎ KURTULUŞLA SOSYALİZM, MADALYONUN İKİ YÜZÜDÜR [1]

«Millî Kurtuluş Savaşı ile Sosyalizm, madalyonun iki yüzü gibidir. Geri kalmış toplumlarda kurtuluş savaşlarının kesin zafere ulaşması, ancak içerde toprak ağalığı ve yabancıya aracılık eden kapkaç kapitalizminin tasviyesi ile mümkündür.» diyen Aybar, birinci Milli Kurtuluş Savaşımızla kavuşulan bağımsızlığın yavaş yavaş nasıl yitirildiğini misaller vererek anlattıktan sonra, konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Artık bugün Türkiye yeniden Kurtuluş savaşı vermek durumundadır. Dost maskesiyle içimize giren Amerika, dış borçlar mekanizmasının da yardımıyla Türkiye'yi nüfuzu altına almıştır. Her Bakanlıkta Amerikan Uzmanları vardır. Bunlar tavsiye ve telkinleriyle Türkiye'nin politikasına diledikleri yönü veriyorlar. Senato'da son açıklanan gizli rapor ne korkunç bir ihanetin girdabında bulunduğumuzu açıkça ortaya koymuştur. Barış gönüllüleri adı altında bir casus kolu ta köylerimize kadar sokulmuştur. Sayıları otuz bini aşan Amerikan askeri irili ufaklı üslere dağılmış bulunuyor. Bu üsler Türk Hükûmetlerinin denetı altında değildir. Bu üsler doğrudan doğruya Amerika'nın emrindedir. Lübnan çıkarmasında, U-2 casus uçağı ve geçen Ocak ayında Karadeniz'e düzen B - 57 uçağı olaylarında, Türkiye'deki üslerin Amerikan emperyalizminin menfaatine kullanıldığını inkâr kabul etmiyecek şekilde ortaya koymuştur. Bu

---

[1] **Mehmet Ali Aybar, Eyüp TİP İl Kongresinde (İstanbul) 24 Temmuz 1966 günü yaptığı konuşmada, kamuoyunun gittikçe benimsediği ve eyleme geçirdiği Amerika'lılara karşı mücadele konusunu daha da derinleştiren bu konuşmayı yaptı.**

üslerin ortak savunma maksadiyle kurulduğu hakkındaki iddia gerçeği halktan gizlemek için ileri sürülmektedir. Açık gerçek, ikinci Millî Kurtuluş Savaşımızı verdiğimiz merkezindedir. Ve de düşman, dost maskeli Amerika'dır. Amerika'yı yurdumuzdan çıkaracağız. Bunun için millî bağımsızlığımız, egemenlik haklarımızla bağdaşmıyan ikili anlaşmaları feshedeceğiz. **Ve Amerikalılarla resmî ödev dışında olan bütün münasebetlerimizi keseceğiz. Türkiye'de Amerika'lı kendisini gittikçe daralan bir cendere içinde hissetmelidir. Ta ki, 'bu gittikçe daralan cendere içinde Amerikalı kendisini mutlak bir yalnızlık ortamında hissederek pılısını pırtısın toplayıp Türkiye'yi terketmekten başka kurtuluş çaresi kalmadığını anlasın.»**

Daha sonra son iç politika meselelerini ele alan Aybar, **Af Kanununun akıl, mantık ve insaf ölçülerini** alt üst eden adaletsiz bir kanun olduğunu belirtmiş ve konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Af Kanunu, akıl mantık ve insaf ölçülerini altüst eden adaletsiz bir kanundur. A.P. iktidarı onbinlerce zavallı mahkûmu ve bunların ailelerini yıllardır af vaatleriyle oyaladıktan sonra bunları ıstıraplarıyla başbaşa bırakmıştır. Bu Kanun aslında sadece Yassıada hükümlüleri için çıkarılmaktadır. **Vatan hiyaneti en yüce bir mahkemenin ilâmiyle sabit olmuş olanların affı, gerçekte 27 Mayıs'ın meşruluğu aleyhinde bir kastın ifadesidir.** Meş'um bir devir ihya edilmek isteniyor. Yassıada hükümlülerinin affını, 27 Mayıs Anayasasının değiştirilmesi için teşebbüsler izliyecektir. Uyanık olalım.»

Aybar, daha sonra 21 Mayıs hükümlülerinin ve fikir suçlularının af kapsamı dışında bırakılmasının tarihte misli görülmemiş bir haksızlık olduğunu söyliyerek konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Yassıada hükümlüleri gibi vatan hainlikleri en yüce bir mahkemenin ilâmı ile sabit olmuş olanlar temize çıkarılırken, 27 Mayıs'ı korumak, geriye dönüşü durdurmak için baş kaldırmış olanların yani 21 Mayıs suçlularının affedilmemiş olması sadece bir haksızlık değil, aynı zamanda AP'nin intikamcı zihniyetinin de eseridir. Yassıada hükümlüleri de 21 Mayısçılar da. T.C. Kanununun 146 cı maddesiyle mahkûm edilmişlerdir. Birini.

affedip ötekini etmemek, adalet duygularına karşı olduğu kadar, akıl, mantık ve insaf ölçülerini de pervasızca çiğnemektir.»

«Gene dini siyasete âlet eden propagandalardan dolayı hüküm giymiş olanlar affedilirken, toplumun temelden değiştirilmesi için propaganda yapanların hapiste bırakılması da adalet, atıfet, insaf ve mantık ölçülerini altüst etmektedir. Bu suçların her ikisi de fikir suçudur. Biri sağ fikirdir, öteki sol fikirdir. Demokraside esasen fikir suçu olmaz. Fakat af söz konusu iken sağ fikri affettiniz mi mutlaka sol fikri de affetmek zorundasınız.»

Aybar bu konuda CHP.'nin durumuna da değinmiş ve CHP.-nin «Biz sağa da sola da karşıyız» şeklinde ifade edilen tutumunun aslında faşist bir zihniyetin ifadesi olduğunu belirterek konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«CHP, Türk Ceza Kanununun 163 cü maddesinden hüküm giymiş olanların da 141 ve 142 ci maddelerden hüküm giymiş olanların da affın dışında bırakılması için oy kullandı. Demokrasi ve fikir hürriyeti konularında en ateşli nutukları çekenler aslında kendilerinden, kendi fikirlerinden başkasına tahammülleri olmadığını böylece bir kere daha ortaya koymuşlardır. CHP, hürriyeti kendisi için, kendisince kabul edilen fikirler için istemekte ve tanımaktadır. Oysa fikir hürriyeti, ancak karşımızdaki fikirlere serbestçe ifade imkânı tanındığı zaman vardır. CHP. böyle bir hürriyet anlayışından çok uzaktır. Beğenmediği fikirlere serbestçe ifade imkânı değil bunların sadece affına bile yanaşmamıştır. Bu partinin tek parti zamanındaki korkunç yüzü bu vesile ile tekrar ortaya çıkmıştır. CHP'nin ilericiliğine umut bağlamış olanlar hâlâ varsa, af kanunu bunlar için tam bir hayâl kırıklığı olmuş olmalıdır. Meclis'te 141'den hüküm giymiş olanların affı için de sadece 21 kişi oy kullanmıştır. Bunların içinde tek bir CHP'li yoktur.»

Aybar konuşmasını şöyle bağlamıştır:

«Türkiye'nin ve emekçi halkımızın istikbali sosyalizmin yurdumuzda zaferine bağlıdır. Türkiye İşçi Partisi biricik sosyalist örgütümüzdür. Büyük Meclis'te temsil ediliyoruz. Halkımızın sosyalizme yönelmekte olduğu, 10 Ekim ve 5 Haziran seçim so-

nuçlarıyla belli olmuştur. Hemen bütün köylerimizden Türkiye İşçi Partisine oy çıkmış olması bu bakımdan son derece önemlidir. Maya tutmuştur. Şimdi partili olarak ödevimiz köye daha büyük ölçüde gitmek ve partimizi köye yerleştirmektir. Bunun için seçimlerde bize oy vermiş olan köylü kardeşlerimizi bir bir bulup bunları partimize bağlıyacağız. Bu amacın gerçekleşmesinde özellikle bir ayakları hâlâ köyde olan işçi kardeşlerimize büyük iş düşmektedir. Halkımızın emrindeki ödevimize yılmadan devam ediyoruz. Güzel mutlu günler uzak değildir. Bağımsız sosyalist Demokratik Türkiye'yi mutlaka kuracağız.»

KUZU POSTUNA BÜRÜNENLER ANCAK KOYUNLARI ALDATABİLİRLER [1]

Türkiye İşçi Partisinin Bakırköy İlçe Kongresinde konuşmasına başlamadan, Genel Başkan Mehmet Ali Aybar, Kongre'de bulunanları zelzele felâketine uğrayan ve hayatlarını kaybeden yurttaşlarımız için iki dakikalık ihtiram duruşuna davet etmiştir. Daha sonra çeşitli konulardaki konuşmasında Aybar acz içinde çırpınan Adalet Partisi iktidarını Anayasa teminatı altındaki temel hürriyetleri yok etmeeğ hazırlanmakla suçlamış, ayrıca, Demirel hükûmetinin dış politika alanında gösterdiği hareketliliğin Amerika'ya bağlılığı maskelemek gayesi ile girişilmiş bir taktik olabileceğini ifade ederek Vietnam savaşının Üçüncü Dünya Savaşına, doğru geliştiğini; Türkiye'yi bir oldu bitti şeklinde savaş cehennemi içine atabilecek nitelikte olan ikili anlaşmaların ve NATO ile CENTO ittifaklarının, bu korkunç ihtimal karşısında mutlaka yeniden ele alınmasının ve Atatürk dış politikasına en kısa zamanda dönülmesinin, hayatî bir ehemmiyet taşıdığını söylemiştir.

Konuşmasında İçişleri Bakanı Sükan'ın İmir'de Ege Bölgesi Valilerine hitaben yaptığı konuşmayı sert bir dil ile cevaplandıran Aybar:

«Büyük Meclisi gece yarısı basanların, kanun nizam ve demokrasiden bahsetmeleri, ancak pervasızlığın ne kerteye geldiğini göstermesi bakımından ciddiye alınabilir. Kuzu postuna bürünülerek olsa olsa koyunlar aldatılabilir. Çok eski ve tecrübeli bir millet olan halkımızın bu gibilerin sırtındaki postu, sıyıracağı günler uzak değildir.» **demiştir.**

---

[1] **Aybar 21 Ağustos 1966 günü TİP Bakırköy ilçe kongresinde bir konuşma yaptı. Çeşitli konulara değindi. Konuşmanın özetini sunuyoruz.**

Daha sonra bu konuda Aybar şunları söylemiştir:

«Görevlerini tamamlamış olan sömürücü sosyal sınıflar ve bunların politik temsilcileri tarih sahnesinden silinmenin korkulu telâsı içindedirler. Tarih, iktisat ve sosyoloji bilmedikleri için, acizlerinin sebebini kendi çürümüş bünyelerinde değil, karşılarındaki fikirlerde görmekte ve düşünceye düşman kesilmektedirler. İçişleri Bakanı: (fikir cereyanları toplum bünyesini tahrip etmek için kol gezmektedir... Menfi kanaat taşıyanlara Devlet huzurunu bozmak, kendi huzurlarını temin etmek isteyen kimselere müsaade edilmeyecektir.) demiş... Ne imiş o menfi kanaatlar? Ne imiş Devlet huzurunu bozmak isteyen yıkıcı fikir cereyanları? Kimlermiş bu yıkıcı fikirlerin sahipleri? İçişleri Bakanının ve toprak ağaları ile kapkaççı sermayedarların gözünde (Türkiye hiç bir yabancı devletin, ne Amerika'nın, ne Rusya'nın ne de herhangi bir başka kuvvetin nüfuz ve tesiri altında olmama lıdır. Eğemenliğimizi sınırlayan Amerikan imtiyazlarına son verilmelidir.) diyenler yıkıcı fikir sahibidirler. İçişleri Bakanı ve toprak ağaları ile kapkaççı sermayedarların gözünde (Ağalık Rejimine son verilmeli köylü toprak sahibi edilmelidir. Kapkaççılığa son verilmelidir) diyenler yıkıcı fikir sahibidirler. İçişleri Bakanı ve Toprak Ağaları ile kapkaççı sermayedarların gözünde (Petrolümüz, madenlerimiz Amerikan, İngiliz kumpanyalarına peşkeş çekilmesin; turizmi teşvik bahanesi ile, memleket sahillerini yabancıların gizli mülkiyetine geçirilmesin) diyenler yıkıcı fikir sahibidirler. Kısacası Türkiye'nin bağımsızlığını, 27 Mayıs Anayasasını savunanlardır yıkıcı fikir sahipleri, Devlet huzurunun bozucuları... Adalet Partisi iktidarı ile tarih sahnesinden silinmeğe mahkûm olan sömürücü sosyal sınıfların temsilcileri kendi huzur ve bekalarını devletin huzuru, Türk Milletinin huzuru, bekası şeklinde görmek ve göstermenin huzursuzluğu içindedirler. Tarihin akışına ters doğrultuda olmanın korkulu telâşı içindedirler. 27 Mayıs Anayasasının gerisine düşmüş olmanın rahatsızlığı içindedirler.»

Anayasamıza aykırı tedbirlerle toprak ağalığı ve kapkaççı sermayedarlar rejimini yaşatmağa kimsenin gücü yetmiyeceğini söyleyen Aybar:

«Demokrasi artık oyuna getirilemiyecektir. (Fukarayı zengin, zengini daha çok zengin yapacaklarmış...) (Her mahallede bir milyoner yetiştirme) masalının, 1966 kopyası olan bu gibi sözlerle durumu kurtarabileceklerini sananlara, köprüler altından

çok su geçtiğini hatırlatırız. Zengini daha çok zengin etmek, ancak emekçinin sömürülmesi ile mümkündür. Hem zengini daha çok zengin eden, hem de fukarayı zengin eden bir iktisat sistemi keşfedilmemiştir. İşçinin, köylünün, küçük esnafın refaha kavuşmasının bir tek yolu vardır. O da bir avuç kimsenin zengin olmasına imkân veren sömürücü sisteminin sona ermesi, yani kapitalizmin yerini sosyalizmin almasıdır. Zengini daha çok zengin edeceğim dedin mi, yani kapitalist sistemi muhafaza ettin mi, emekçi halk mutlaka daha çok fakir, daha çok cahil, daha çok bakımsız kalacak demektir. Bu, iktisat kanunlarının kaçınılmaz bir sonucudur.» **demiştir.**

Topraksız köylü ailelerinin sayısının her yıl 100 bin arttığı; yurt dışında iş arayanların sayısının bir milyona yaklaştığı ve çalışma çağında bulunan nüfusun üçte birinden fazlasının, açık veya gizli işsiz durumunda olduğu bir memlekette, sosyalizmden başka kurtuluş yoktur diye konuşmasına devam eden Aybar, bu konuda sözlerini şöyle bağlamıştır:

«Çalışarak yaşayan halkımız, işçisi, köylüsü, esnafı, küçük memuru, sivili, askeri ve sosyalist namuslu aydınları ile bir bütün olarak, uyanık oyları ile Devlete yakında mutlaka sahip çıkacak; 27 Mayıs Anayasasının öngördüğü köklü dönüşümleri kendi elleri ile mutlaka gerçekleştirecektir. İçişleri Bakanının (yıkıcı) dediği cereyanlar bu kaçınılmaz gelişmenin ilk müjdecisi olan adımlardır. **Hiç bir kuvvet, hatta Amerika'nın maddî manevî yardımlarından yararlansa bile, Kurtuluş Hareketimizi durdurmayı başaramıyacaktır. Faşist İtalya'dan aktarılmış 141-142. maddeleri yetersiz bulanlar, (yıkıcı) dedikleri cereyanlara karşı daha şiddetli kanunlar getireceklermiş... Bu baylar 141-142. maddeler gibi silâhların neden çaptan düştüğünü düşünmeden, bu faşist kanun maddelerinden de ağır kanunlarla sosyalizmin yolunu kesmeyi ve ağalık rejimini yaşatmayı umuyorlarsa, böyle bir hayal peşinde olanlara, 141-142. maddelerin asıllarını İtalyan Ceza Kanununa sokan Mussolini'yi ve temsil ettiği rejimi, bu maddelerin devrilmekten, ve delik deşik bir ceset halinde, bir ağaçta baş aşağı sallanmaktan kurtaramadığını hatırlatırız. İçişleri ve Adalet Bakanları ile arkadaşlarına, Anayasaya karşı gelmemelerini tavsiye ederiz.»**

Aybar Adalet Partisi iktidarının izlediği dış politika üzerinde de uzun uzadıya durmuş, son zamanlarda göze çarpan hareketliliğin Amerika'ya bağlı politikayı gizlemek için bir taktik ola-

bileceğini ifade ederek, Viyetnam savaşının ciddi bir Dünya Savaşı tehlikesi teşkil ettiğini ileri sürmüş ve özetle şunları söylemiştir:

«Demirel Hükûmetinin dış temaslarını ilgi ile yakından izliyoruz. Atatürk dış politikası doğrultusunda atılacak her gerçek adımı desteklemek kararındayız. Ancak halkın yanıltılmasına göz yummayacağımızı da kesin olarak belirtmek isteriz. Komşularımızla yıllardır dondurulmuş münasebetleri canlandırmak, Atatürk politikasına dönmek için hiç te yeterli değildir. Barışın korunması ve karşılıklı menfaat esasları dairesinde, somut adımların atılmasına paralel olarak; bu gelişmeleri, Türkiye'yi Amerika'nın nüfuz ve tesirinde tutan anlaşmaların feshi doğrultusunda kesin gelişmelerin de izlemesi şarttır. Amerikan heyetleri, kumandanlıkları; onbinlerce Amerikan eri, assubay ve subayı ve binlerce dönümü kaplayan Amerikan üs ve tesisleri Türkiyede kaldıkça; Kalkınma Plânlarınız yabancıların onayına bağlı bulundukça, Demirel Hükûmetinin hareketli dış politikasını ihtiyat ve şüphe ile izlemeğe devam edeceğiz.»

Aybar dış politika konusunda, Viyetnam Savaşı ile ilgili olarak Amerika'nın sömürgeci bir saldırı savaşı yürüttüğünü ve (tırmanmadan tırmanmaya) dünyayı bir genel savaşa doğru ittiğini söyleyerek konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Amerika mazinin en vahşi, en hunhar, insanî duygulardan en uzak sömürgecilerine rahmet okutacak bir saldırganlıkla, Viyetnam halkını dize getirmek için, vicdanlara dehşet veren bir vahşet içinde tüyler ürpertici cinayetleri, dünyanın gözleri önünde ,adeta övünerek işlemektedir. Çocukları, kadınları, ihtiyarları kütlece katlediyor. Johnson'a sorsanız (hürriyet) içindir bütün bunlar. Viyetnam halkının hürriyetini korumak için Viyetnam hükûmeti tarafından davet edilmiştir. Oysa Amerika'yı sözde davet edenler çoktan devrilmiştir. Diem Hükûmetinden bu yana, Amerika'nın himayesinde kaç Hükûmet kurulup devrilmiştir. Ve artık Amerika'nın emperyalist emelierle bu savaşı yürüttüğü en kapalı gözlerce de görülür olmuştur. Bu gün Viyetnam Savaşı Üçüncü Dünya Savaşını ateşleyecek bir fitil manzarası göstermektedir. Türkiye'miz Uzak Doğu'da cereyan eden bu korkunç katliyamdan en az haberli olan memlekettir. Oysa çocuklarımızın, analarımızın, babalarımızın, karılarımızın hayatı, Viyetnam'daki savaşların alacağı şekil ile çok yakından ilgilidir. Viyetnam Savaşlarının bir Genel Savaş halini alması ihtimal dı-

şında değildir. Ve bu ihtimal gün geçtikçe kuvvetlenmektedir. Amerika ile ittifakımızı, sırf bundan dolayı da yeniden gözden geçirmek ve bir oldu bitti şeklinde, bizi savaşların en öldürücüsüne sürükleyecek nitelikteki bu bağlardan kurtulmak zorundayız.»

Aybar konuşmasına devamla, Amerika'lıları ancak halkımızın bilinçli hareketlerinin yurdumuzdan atacağını, Amerikalıları gittikçe daralan bir yalnızlık çemberi içine alacak (pasif direnme) yolundaki mücadeleye olanca gücümüzle girmemiz gerektiğini ifade ederek bu konuda özetle şunları söylemiştir:

«Amerika'nın nüfuz ve etkisinden kurtulacağız. İkili anlaşmaların feshi için uğraşırken, bir yandan da Amerika'lılar için Türkiye'yi, pasif direnmemizle, yaşanmaz bir ülke haline getireceğiz. Her Amerika'lı kendini gittikçe daralan bir yalnızlık çemberi içinde görmelidir. Amerika'lı ile, resmi ödevler dışında bütün münasebetlerimizi keseceğiz. Amerika'lıya hiç bir halde yardım etmeyeceğiz. Bu mücadeleyi en basitten başlayarak, derece derece kuvvetlendireceğiz. Sokakta, nakil vasıtalarında, köyde kentte, her rastladığımız Amerika'lıya gözlerimizle nefretimizi anlatacağız. Şoför kardeşim, Amerika'lıyı arabasına almayacak; berber kardeşim, Amerika'lı bayanın saçını taramayacak; bakkal, zerzavatçı, kasap kardeşlerim, Amerika'lıya bir şey satmayacaklar. Amerika'lıya evimizi kiralamayacağız, Amerikalının yanında çalışmayacağız. Ta ki, gittikçe daralan bu yalnızlık çemberi Amerika'lıya selâmetin, Türkiye'den çıkıp gitmek olduğunu anlatsın.»

Aybar, konuşmasını halkımız, milletimiz için bir tek kurtuluş yolu bulunduğunu, bunun da «Türk Sosyalizmi» yolu olduğunu anlatarak bitirmiştir. Türk Sosyalizminin aşağıdan yukarı, yani demokratik ve millî bağımsızlığa kıskançlıkla bağlı olduğunu belirten Aybar sözlerini şöyle bağlamıştır:

«Türkiye'mizin bugün birbirine bağlı iki büyük, iki hayati davası var. Millî bağımsızlığımıza tekrar kavuşmak ve Sosyalizmi kurmak. Sosyalizmi kurmak için köklü dönüşümler yapılması gerek. Toprak reformu; dış ticaretin, bankacılığın, sigortacılığın devletleştirilmesi, temel sanayi kollarının devlet eli ile kurulması, millî gelirin emeğe göre hakça bölüşülmesi gibi... Anayasamızın da genel olarak öngördüğü bu köklü dönüşümler, hangi sosyal sınıfların eli ile gerçekleşecektir?. Şüphesiz ancak işçi sınıfının, köylülerin, küçük esnafların, arkasız memurların

ve sosyalist aydınların; yani kısaca emekçi halk kitlelerinin eli ve bunların yaratıcı gücü ile... Çünkü bu köklü dönüşümlerin gerçekleşmesinde bir onların çıkarı vardır. Şu halde bütün bu sınıf ve zümrelerin örgütlenmesi, politik bir güç haline gelmesi şarttır. **Emekçi halk sınıf ve zümreleri, sosyalist bir Partinin saflarında toplanıp eğitilmedikçe, sosyalizmin kurulması mümkün değildir. Şüphesiz bu eğitim tek taraflı da değildir. Halkın içinden çıkmış yöneticiler halkı eğitirlerken, çapraşık politik olayları sosyolojik kanunların ışığında halka anlatırlarken, kendileri de halk tarafından eğitilirler. Sosyalist bir Partide tabanla, tabandan çıkmış yöneticiler arasında devamlı bir düşünüş ve buluş alış verişi vardır. Sosyalizm sadece bir iktisat tekniği değil, aynı zamanda bir hümanizmadır. Halkın dünya görüşü ve ahlâkıdır. Halk sosyalizmi doğuştan damarlarında taşır; fakat bilinçli bir şekilde devamlı bir eğitimle kavrar. Demek ki, sosyalizm halksız, hele halka rağmen asla kurulamayacağı gibi, esasen bu takdirde anlamını da kaybeder.** Bundan dolayıdır ki, sosyalizm tepeden inme yöntemlerle kestirmeden kurulamaz. Türkiye'mizin politik tarihi bilinince, bunun büsbütün imkânsız olduğu ortaya çıkar. Halkımız yüzlerce yıl, tepeden inme yönetim metodlarının ıstırabını çekmiştir. Ve ancak 1950'de, kendisini ayak takımı sayan, tepeden bakan, bu ceberrut, bu yukarıdan aşağı yönetim şeklinden kurtulmak fırsatını bulmuştur. (Osmanlı tipi Devlet yönetiminin) mirasçısı olarak gördüğü C.H.P. iktidarını devirmiştir. Ve o tarihten beri, bu Partiye iktidar fırsatı vermemiştir. Fakat, esasen o tarihte böyle bir alternatif de bulunmadığından, C.H.P.'yi devirmekle beraber, onun yerine kendi temsilcilerini geçirememiştir. Bugün dâvâ 1950'de başlamış devrimi tam yörüngesine oturtmak yani Türkiye İşçi Partisinin halk için tek kurtuluş yolu olduğunu halka anlatmaktır. Şu iş ancak muhalefette iken halkın güveni kazanılarak başarılır. Sosyalist iktidarın temeli halka gerçekler bir bir anlatılarak ve halk arasında öncüler kazanılarak kurulur. Bir yeni 27 Mayıs'la sosyalizmin kestirmeden kurulabileceğini düşünenler varsa, bu kimseler hata içindedirler. Çünkü, halkımız (Osmanlı tipi Devlete) bir dönüştür diye, tepeden inme sosyalizm denemesine, hiç değilse pasif kalmak sureti ile, karşı koyacaktır. Bu takdirde de sosyalizmi başarıya ulaştırabilmek için, gene halkın güvenini kazanmak gerekecektir ki, bu güveni iktidarda kazanmak, muhalefette iken kazanmaktan kat kat daha zordur. Böylece

sosyalizmi kestirmeden kuralım diyenler yolu daha da uzatmış olacaklardır. Kaldı ki, halka dayanmadan iktidara gelen bir (takımın) iktidarda kalmak kaygısı ile bir takım tavizler vermiyeceği de temin edilemez.

Dâvâ, 1969 seçimlerine kadar Türkiye İşçi Partisini köylere yerleştirmektir. 10 Ekim ve 5 Haziran seçimlerinde hemen bütün köylerden bize oy çıkmış olması, ortamın hazır olduğunu, mayanın tuttuğunu göstermektedir. Şimdiden yarın seçim varmışçasına çalışacağız. Yurdu karış karış dolaşacağız; dolaşıyoruz da. Halkımızla diz dize, göz göze konuşacağız; konuşuyoruz da. Ve 1969'da başa güreşeceğiz. Güzel günler uzak değildir. Daha da yaklaştırmak güzel günleri, elimizdedir. TAM BAĞIMSIZ, DEMOKRATİK SOSYALİST TÜRKİYE'YE DOĞRU; İNSANLARIN, ÇOCUKLARIN GÜLEREK YAŞADIKLARI GÜZEL TÜRKİ'YE'YE DOĞRU İLERİ!»

SOSYALİZM İÇİN HAZIR REÇETE YOKTUR [1]

Türkiye İşçi Partisi'nin Fâtih İlçe kongresinde konuşan Genel Başkan Mehmet Ali Aybar, T.İ:P.'lileri deprem felâketzedelerine yardıma çağırarak:

«Varto'yu yerle bir eden, Hınıs'ta, Karlıova'da büyük hasar yapan ve binlerce vatandaşımızın canına kıyan son depremler, şüphesiz tabii bir afettir ve tabii afetlerin en korkuncudur. **Ancak can kaybının bu kadar çok ve maddi kayıpların bu derece ağır olması, kapkaç rejiminde yaşamamızın bir sonucudur.» demiştir.**

A y b a r, felâket bölgesinde alınmış tedbirlerin genellikle yetersiz olduğunu, depremin altıncı gününde Varto'nun hâlâ bir enkaz yığını halinde bulunduğunu; felâketzede ailelere çadır dağıtım işlerinin yavaş yürüdüğünü; pek çok ailenin geceyi açıkta geçirdiğini; hele dağ köylerinde durumun daha feci olduğunu sadece yaralılara yardım ve sağlık işlerinin az çok tatminkâr göründüğünü belirterek, konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Varto ilçe merkezi yerle bir olmuştur. Hınıs'ta bütün binalar büyük hasar görmüştür; oturulur halde değildir. Köylerde durum daha da korkunçtur. Varto'da hemen her vatandaş ailesi fertlerinden bir ikisini, bazan yedi sekizini kaybetmiştir. Yaklaşan kara kış karşısında, evsiz barksız, kapsız kacaksız ve her an yeni bir deprem felâketine uğrama kaygısı içinde doğulu vatandaş istikbale güvensiz gözlerle bakmaktadır. Varto, Hınıs dolayları (fay) çizgisi, yani devamlı deprem bölgesinde bulunuyor. Gerçekten bu bölge halkı deprem felâketine ilk defa uğramadı. Daha geçen Mart'ta yer gene sarsıldı; gene kurbanlar verildi; gene binalar yıkıldı. **Tekerrürü maalesef muhakkak olan bu gibi afetler karşısında, bugünkü hükûmet te, geçmiş hükû-**

---

[1] **28 Ağustos 1966 günü Fâtih (İstanbul) TİP İlçe konresinde Mehmet Ali Aybar'ın yaptığı konuşmanın özetidir.**

metler de ödevlerini yapmamışlardır. Bu gibi hallerde önceden alınması gereken tedbirler olduğu muhakkaktır. Oysa hiçbir hükûmet bu konuda önceden bir genel plân hazırlatmamış, bir teşkilât vücuda getirmemiştir. Her deprem veya su baskını felâketinde hükûmetler yaraları sarmağa uğraşmak, çoğu zaman gerçek ihtiyacın çok altında kalan yardım faaliyetlerine girişmekle yetinmişlerdir. Yeni felâketler bizi daima hazırlıksız bastırmıştır. Bu sefer de öyle olmuştur.»

Aybar bu durumun, toplumumuzun ekonomik-sosyal yapısıyla çok yakından ilintili bulunduğunu söylemiş ve bu konudaki görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

«Yabancıya aracılık ederek, yabancıyla ortaklaşa halkı sömürerek yaşayanların çıkarlarına hizmet eden kapkaççı kapitalizm düzeni içinde, her iş en büyük vurgun sağlanması esasına göre günü gününe yürütülür. Halk yararına ekonomik ve sosyal genel kalkınma plânlarının hazırlanması kapkaççı kapitalizm rejiminin bünyesine yabancıdır. Toprak ağalarıyla aracı tüccarların ağır bastığı bu rejim yabancı nüfuz ve hâkimiyetinin gölgesinde yaşadığı ve halkın her an uyanıp devlet işlerini ele almasını korkuyla hesapladığı için, genel olarak uzun vadeli işlere girişmez; girişemez. Japon gazeteciler Varto'yu gördükten sonra, «Can ve mal kaybı olmayabilirdi» demişler. Şüphesiz olmayabilirdi. Ama bunun için, Türkiye'nin tam bağımsız ve sosyalist bir ülke olması şarttır. Mart ayındaki depremden sonra Varto'da hükûmetçe yaptırılan ve henüz yapımı bitmemiş olan evler - üç dördü hariç - tamamen yıkılmıştır. Bu, işlerin korkunç yüzünü açığa vuran bir olaydır. Bu evler biriketten yapılmıştır. Sadece köşelere demir çubuklar konmuştur. Böyle bir yapımın depreme dayanmayacağını anlamak için yüksek mimar, deprem uzmanı olmaya lüzum yoktur. Nitekim bu binaların depreme dayanmayacağını Varto halkı önceden görmüş ve söylemiştir. Ama ne var ki, müteahhit eliyle yaptırılan inşaat devam etmiş ve depremde evler yerle bir olmuştur. Neden? Çünkü müteahhit en büyük kârı bu şekilde sağlamıştır. Keza Varto Hükûmet Konağı ile servise daha yeni açılmış olan Ziraat Bankası da çökmüştür. Betonarme olan bu binaların enkazını şöyle üstünkörü incelemek bile, inşaat malzemesinin şartnameye gerçekten uygun olmadığı kanısını vermektedir. Beton parçalarını elle kırmak ve ufalamak mümkündür ki, tam vasıflı bir betonun bu şekilde kırılamıyacağı muhakkaktır. Meseleye ne tarafından bakılsa, Varto'lu, Hınıs'lı,

Karlıova'lı vatandaşlarımızın, depremden çok, kapkaççı kapitalizmin, vurgunculuğun, sorumsuzluğun kurbanı oldukları anlaşılmaktadır.»

Şimdi karşılaşılan asıl davanın yaklaşan kış karşısında felâketzedelere barınak sağlamak olduğunu söyleyen Mehmet Ali Aybar, Varto'lu ve Hınıs'lı felâketzedelerin hükûmetçe yapılacağı söylenen ve soğuğa, depreme dayanmayan barınaklar içinde kışı geçirmek istemediklerini; bu bölge halkının muvakkat iskâna tâbi tutulmalarının zorunlu olduğunu; ve ancak ilmin ve tekniğin öngördüğü şekilde yaptırılacak binalar kurulduktan sonra, felâketzedelerin yurtlarına dönmelerinin tek geçerli yol bulunduğunu belirterek sözlerini şöyle bağlamıştır:

«Bugün bir kısmı çadırlarda, bir kısmı da açıkta yaşayan felâketzedelerin 20 gün, bilemediniz bir ay içinde konuta kavuşturulması, hayatî önemde bir dâvadır. Bu örneği bize Muş'ta gösterilen 3 × 4 metre ebadında çift cidarlı barakalarda - bunların yapımı kısa zamanda tamamlandığı farz edilse bile, ki son derece zayıf bir ihtimaldir - çoğu 10 - 12 kişilik ailelerin bu barakalara sığışması ve hele bu bölgenin çok şiddetli kışına bu barakalar içinde dayanabilmeleri katiyen mümkün değildir. **Bundan dolayı felâketzede kardeşlerimizin geçici olarak başka bölgelerde iskânları tek çıkar yol görünmektedir. Başbakan'a bütün bunları anlattık; ayrıca bir de muhtıra verdik. Her tedbirin alındığı ve alınacağını bildirdiler. Bekleyeceğiz, göreceğiz.»**

«Bu vesile ile deprem felâketinin Amerika'lılarca nasıl çirkin bir politik istismar konusu yapıldığını ve bu istismara maalesef bazı gazetelerimizin de katıldıklarını belirtmek isterim. Gerçekten Amerika'lılar Varto ilçesine kurdukları 32 yataklı seyyar hastahane vasıtasıyla, felâketzedelere koruyucu melek kılığında görünmek fırsatını elde etmişlerdir. Felâket bölgesinde Amerika'nın büyük ölçüde yardımda bulunduğu ısrarlı bir söylenti halindedir. Bize dünyanın dört bucağından yardım geldiği halde, bazı gazeteler Amerika'nın Varto'daki davranışlarını ön plânda gösterme gayretindedirler. Amerika'nın insanlık duygularıyla hareket ettiği ifade edilmektedir. Bunca insanı Viyetnam'da vahşice katledenlerin Vartoda birdenbire merhametli doktorlar, hastabakıcılar rolüne çıkmaları bizi aldatmamalıdır; ve de aldatmayacaktır.»

Aybar konuşmasının bundan sonraki kısmını Türk sosyalizminin temel meselelerine ayırmıştır. Türkiye İşçi Partisi'nin altı

yıla yaklaşan çetin mücadelesiyle hergün parça parça kurduğu Türk sosyalizminin, tarihimizden gelme özellikleri bulunduğunu ifade eden Aybar, özetle şunları söylemiştir:

«Türkiye için: emekçi, fukara, çilekeş halkımız için biricik kurtuluş yolu sosyalizmdir. Bundan dolayı sosyalizmin ne olduğunu, ne olmadığını biz İşçi Partililerin gayet iyi bilmemiz şarttır. Çünkü Türkiye'de sosyalizmi kurmak tarihi sorumluluğu, bizlerin omuzlarımızdadır. Her şeyden önce sosyalizmin basit ve kolay bir iş olmadığını bilmemiz gerektir. Sosyalizmi kurmak için, tarihî gerçeklerimizi iyi bilmek ve hata etmeden değerlendirmek zorundayız. Sosyalizmin, kitaplarda yazılanları masa başında birbirimize tekrarlamak ve Türkiye'nin gerçekleriyle ilgisi olmayan, sözde bilimsel konuşmalarla kurulamıyacağını; sosyalizmi kurmanın son derece zahmetli ve ciddî bir iş olduğunu bilmemiz şarttır. Sosyalist düşünce bilime dayandığına, araştırmalarda olsun, politikada olsun bilim metodu kullanıldığına göre, sosyalizmin temel kanunlarını, metodunu şüphesiz kitaplardan öğreneceğiz. Ama sosyalizmi kurmak için kitaplarda yazılı olanları aynen uygulamaya kalkmak hiç de yeterli değildir. Hattâ sosyalist düşünceye tamamen yabancı ve her zaman zararlı sonuçlar veren bir davranıştır. Çünkü her toplum genel çizgilerle bir tür ekonomik - sosyal kategoriye dahil olmakla beraber - örneğin geri kalmış toplumlar kategorisine dahil olmak gibi - her toplum, tarihinden gelen bir takım özelliklere sahiptir. Ve bu özellikler tarihsel gelişmede, çoğu zaman genel şartlardan çok daha etken olmaktadır. Her toplumun kendisine özgü tarihsel şartları ise başka başka olduğundan, sosyalizmin kuruluşunda bu etkenlerin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir ki, bu da sosyalizmde kitapçılığa, taklitçiliğe, doğmacılığa asla yer bırakmaz.»

«Sosyalizmi kurmak için Türkiye'nin tarih şartlarını, ekonomik - sosyal gerçeklerini iyi bileceğiz. Sınıflar arasındaki kuvvet ilişkilerini, iç ve dış etkenleri iyi hesap ederek, emekçi halk yığınlarını bilinçlendirerek, örgütleyerek emekçilerin politik kuvvet dengesinde ağır basmalarını sağlayacağız. Demek ki, Türk Sosyalizminin KİTABINI, (a) dan (z) ye kadar, her günkü mücadelemizle, bizler yani Türkiye İşçi Partililer hep beraber yazacağız. Ve de yazmaktayız. Kitaplar bir bakıma fotoğraflara benzer. Fotoğraflar gibi kitaplar da, bir durumu, bir anı tespit ederler; nazariye olarak, hikâye olarak ister istemez gelişimin

canlı akışını dondururlar. Bundan dolayıdır ki, tabiat ve toplum kanunlarını daha yakından kavramak ve durmadan değişen ve gelişen dünyayı daha büyük bir sadakatla yansıtmak için daima yeni varsayımlar, faraziyeler ortaya atılır ve deneyler bunları doğruladıkça, yeni nazariyeler meydana gelir, yeni kitaplar yazılır. Bilim, bütün bu çabaların kitaplar halinde birbirini tamamlamasıyla meydana gelen bir sinema şeridine benzer. Varlığın hayatın hareketi, maziden istikbale uzanan bu nazariyeler silsilesinde ancak yansımış ve kavranmış olur. Biz İşçi Partililer, **Türkiye'de Sosyalizmin kurucuları olmanın sorumluluğu içinde kitaplara ölmüş bilgiler yığını gözüyle bakılmasına asla razı değiliz. Biz kitabı yarına açılmış bir kapı olarak görürüz. Ve biz kitabı tamamlanmamış, hayatın akışını yansıttıkça sonsuzluğa kadar durmadan tamamlanan bir canlı varlık olarak kabul ederiz.»**

Aybar daha sonra sosyalizmin ortaya koyduğu ve her toplum için geçerli olan temel gerçekler bulunduğunu; sosyal gelişmenin bu temel kanunlarından hareket edilerek bizim gerçeklerimizin değerlendirilmesi gerektiğini söylemiş, konuşmasına şu şekilde devam etmiştir:

«Toplumun sınıflara bölünmüş olduğu ve sömürücü sınıflarla sömürülen sınıflar arasında devamlı bir çelişmenin varlığı kabul edilmedikçe, toplumlarda görülen değişmeleri bilimsel olarak kavramak ve açıklamak mümkün değildir. Sosyalizm toplumsal gelişmenin belirli bir aşaması olduğuna göre sınıfları ve bunların çelişik varlıklarını göz önünde bulundurmadan ve sosyalizmin işçi sınıfının ve emekçi halk yığınlarının ekonomik - sosyal rejimi, aynı zamanda dünya görüşü ve emekçilerin ahlâkı olduğu her şeyden önce kabul edilmeden, sosyalizmden söz edilmesi bir safsata olmaktan ileri geçemez. Sosyalizmin sadece bir ekonomi tekniği olduğunu sananlar; ve belli başlı üretim araçlarının kamulaştırılmasıyla, sosyalizmin kurulabileceğini düşünenler hata içindedirler. Çünkü bunlar sosyalizmi hangi sosyal sınıfların kuracağı noktasını karanlıkta bırakmaktadırlar. Aslında bu düşüncede olanlar (Osmanlı tipi Devlet yönetimini) yani tepeden inme ceberrut devlet anlayışını sosyalizm etiketi altında devam ettirmek hayali peşindedirler.»

«Açıkça söylememekle beraber, halkı geri bulduklarından bu görüşte olanlar sosyalizmin halkla birlikte ve halkın itici ve yaratıcı güç olarak etken rol oynıyacağı bir ortamda, kurulmasın-

dan umut kesmişlerdir. Oysa halkımız artık tepeden inme bir iktidarı katiyen kabul etmeyeceği için, halksız sosyalizm denemelerinin başarısızlığa uğraması ve giderek faşist bir karakter alması mukadderdir.»

Daha sonra Aybar Türkiye'ye özgü sosyal-ekonomik ve politik şartların bir tahlilini yapmış ve Türk Sosyalizminin millî bağımsızlığa kıskançlıkla bağlı demokratik bir sosyalizm olduğunu açıklayarak, sosyalizm adına Anayasayı savunmanın devrimci bir hareket olduğunu söylemiştir. Aybar konuşmasını şöyle tamamlamıştır:

«Anayasalar genellikle hakim sınıfların ideolojisini dile getirir ve hakim sınıfların çıkarlarını savunur. Oysa bizde 27 Mayıs Anayasası, türlü tarihî nedenler dolayısıyla, toprak ağalarının, kapkaççıların değil, emekçi halkın çıkarlarını savunmaktadır. Anayasamızın hakim sınıflara karşı olduğu, bunların Anayasayı uygulatmamak, savsaklatmak için her çareye başvurmalarıyla sabittir. Kaldı ki, Anayasanın tahlili de Anayasamızın sol karakterde, sosyalizme açık bir belge olduğunu inkâr kabul etmez şekilde ortaya koymaktadır. Şu halde sosyalistlerin, yani İşçi Partililerin, Anayasa kalkanıyla hakim sınıflar üzerine yürümesi, Anayasanın eksiksiz tastamam uygulanmasını; insan haklarına, demokrasiye saygılı olunmasını istemesi yüzde yüz devrimci bir harekettir.»

Mehmet Ali Aybar son olarak emekçi halkın hızla uyanmakta ve bilinçlenmekte olduğunu, yurt gezilerinden edindiği izlenimlerle doğrulayarak belirtmiş ve güzel günlerin uzak olmadığını ifade ederek konuşmasını şu sözlerle bağlamıştır:

«Çilekeş, emekçi halkımız için kurtuluş günü uzak değildir. Halkımız demokrasiyi ve sosyalizmi kendi gücü ve kendi elleriyle kuracaktır. Tam bağımsız, demokratik, sosyalist Türkiye'ye doğru ileri!»

TÜRKİYE SOSYALİZMİNİN BAZI ÖZELLİKLERİ [1]

Türkiye İşçi Partisinin İstanbul ilk kongresinde konuşan Genel Başkan Mehmet Ali Aybar, Güney Doğu ve Doğu illerine yaptığı gezinin izlenimlerini anlatmış, «deprem felâketzedelerinin meselelerine gerçek çözümler getirememiş olan hükûmetin bu aczi, hükûmette bulunan ekibin yetersizliğinden doğmaktadır. Fakat bu aciz, objektif ölçüler içinde, asıl hâkim sınıfların aczini ve kapitalist rejimin iflâsını göstermektedir.» demiştir. Aybar bu konuda özetle şunları söylemiştir:

Varto ve Hınıs'ta durum:

«Arkadaşlarla geniş bir yurt gezisinden geliyoruz. Güney Doğu ve Doğu'da özellikle deprem bölgesinde incelemelerde bulunduk. Felâketzedelerin şikâyetlerini, isteklerini, Hükûmetçe yapılan işlerin gerçekteki ölçüsünü yerinde tesbit ettik.

Felâketzede vatandaşların, yaklaşan kışa karşı son derece ağır şartlar içinde bulunduklarını ve her şeyin yolunda olduğu hakkındaki resmî demeçlerle Varto'da, Hınıs'ta, Kırıkhan'da gördüklerimiz arasında uçurumlar bulunduğunu, halk oyuna bir kere daha duyurmak isteriz. Felâketzede vatandaşların ıstıraplarından ve bunlara kışla birlikte eklenecek yeni ıstıraplardan Hükûmet sorumludur. Türkiye İşçi Partisi bu konuyu Büyük Meclis'e götürmek kararındadır.

Fakat sorumluluğun tesbiti ile de geçiştirilemez artık. Kışın getireceği yeni ıstıapları göğüslemeye hazırlanan felâketzede kardeşlerimiz bu durumdan mutlaka kurtarılmalıdır. Evsiz ka-

---

[1] **23 Ekim 1966 İstanbul İl kongresinde bir konuşma yapan Aybar, Varto ve Hınıs depremlerini yerinde incelediğini bildirdi ve hem deprem konusu, hem de Türk sosyalizminin bazı özellikleri üzerinde durdu. Konuşmanın özetini veriyoruz.**

lan vatandaşları ve bunların başlıca geçim vasıtası olan hayvanları kış bastırmadan barındırmak hayatî önemde bir meseledir. Şimdiye kadar yapılan, fakat tamamlanmayan barakaların sayısı ihtiyacın çok altındadır. Ne Varto'da, ne Hınıs'ta henüz hiçbir aile barakaya yerleşmemiştir. Yapılan barakaların, bu bölgenin çok şiddetli kışına dayanacak nitelikte olmadığı, tek bir gözden ve 16 metre kareden ibaret bulunması dolayısile aile hayatının en ilkel ihtiyaçlarına ve mahremiyetine cevap vermediği de tarafımızdan tesbit edilmiştir. İnşa halinde olan barakalar içinde, yalnız milletlerarası Kızılhaç teşkilâtınca yaptırılanlarla, İngiltere'den gönderilmiş olanlar ihtiyaçları karşılayacak nitelikte görülmüştür. Fakat bunların sayısı azdır. Bu vesileyle baraka yapımında müteahhitlere büyük ve haksız kârlar sağlama fırsatı verildiğini önemle belirtmek isterim.

Hayvanların barındırılması işi, 500 lira yardımla, vatandaşın kendi insiyatifine bırakılmıştır. Vatandaşın yuvarlak dere taşlarından yaptığı ve üzerini ağaç ve toprakla örttüğü ağıllar, yeni bir depremle içindekilere mezar olacaktır. Genel olarak insanları ve hayvanları barındırma konusunda yapılanlar göstermelik ve yasak savma kabilindendir.

Dağ köylerinin durumu:

Bu anlattıklarım, ilçe merkezleri ve yol üzerindeki köyler içindir; dağ köylerinde durum daha da acıklıdır. Yolu olmayan dağ köylerine baraka kurulmamıştır. Kutup çadırı denen ve bildiğimiz çadırlardan pek farklı olmayan çadırların verileceği ifade ediliyor. Kışa karşı dağ köylerindeki felâketzedelerin durumu son derece endişe vericidir.

İskâna tabi olanlar:

İç iskâna tabi olan vatandaşlardan 49 ailenin durumunu görüp tesbit etmek fırsatını bulduk. Hatay'ın Kırıkhan ilçesine göçtürülen bu 49 aile, insanlıkla en uzaktan münasebeti olmayan şartlar içindedir. Biz gördüğümüzde, üç gündür itfaiye garajının açık sundurması altına, metrûk bir ilkokulun, zemini beton ve ışık almaz iki odasına ve bir okulun konferans salonuna doldurulan bu 49 ailenin fertleri, ihtiyarı, genci, çocuğu,

yetişkini, kadını erkeğiyle ve hastalarıyla, üstüste yığılmışlar, insanlıkla asla bağdaşmayan şartların, bakımsızlığın, pisliğin ve sefaletin kucağına terk edilmişlerdi. Üstelik bu zavallı vatandaşlarımız her vesileyle horlanmakta, onurlarıyla oynanmakta, istenmeyen kimseler oldukları kendilerine hissettirilmektedir.

Başka yerlerdeki durumun Kırıkhan'dan farklı olduğunu sanmıyoruz. İdarenin plânsız çalışması, sureta iş görmesi memleketin her tarafında aynıdır.

Kiracılar:

Kiracı durumunda bulunanlar da çaresizlik içindedir. Bunlar deprem felâketine uğramış ilçe merkezlerine dışardan gelip yerleşmiş küçük esnaf ve zanaatkâr tabakasına mensupturlar. Bunlar da aynı felâkete uğramış oldukları halde, ilçenin yerlisi olmadıkları ve başlarına yıkılan evlerin sahibi bulunmadıkları gerekçesiyle yardımdan yaralandırılmamaktadır.

Hasar tesbiti işleri:

Hasarların tesbiti, itirazların incelenmesi konularında da şikâyetler dinledik. Pek çok vatandaş, hasar tesbiti için gelen uzmanların hasarı gerçeğe uygun şekilde tesbit etmediklerinden, hasarı az gösterdiklerinden yakınmışlardır. Gene pek çok vatandaş itirazlarının dikkate alınmadığından şikâyet etmişlerdir. Ellerindeki beş on kuruşu dilekçe yazdırmak ve dilekçelerini verebilmek için köyle ilçe merkezi, ilçe merkezi ile il merkezi arasında mekik dokumak suretiyle tükettiklerini anlatmışlardır. Hınıs'ta, Muş'un merkeze bağlı köylerinde orta hasar görmüş, yani evleri çatlamış olanların yardım listelerine alınmaması, hem adaletsizliktir, hem de ileriki depremlerde yeni felâketlere zemin hazırlamaktadır.

İngiltere'den gelen evler:

Beri yandan şöyle bir durumla da karşılaştık. İngiltere'nin yolladığı evlerin takılması işinde İngiliz teknisyenler yalnız bıra-

kılmışlar. Bu 4 İngiliz teknisyeni evleri kendi güçleriyle kurmaya çalışıyorlardı.

Bütün bunlar tam bir düzensizlik, tam bir kargaşa örneğidir. Ve şüphesiz bu durumdan Hükûmet birinci derecede sorumludur.

Kapitalist düzen çürümüştür:

Fakat hükûmetteki ekibin yetersizliği şüphe götürmemekle beraber, bu kargaşanın asıl kaynağı, kapitalist düzenin emekçi vatandaşlar aleyhine işleyen nitelikte oluşu, hâkim sınıfların objektif ölçüler içinde tam acze düşmüş, tarihî görevlerini yitirmiş olmalarıdır.

Emperyalist tekellerin dayattığı ağır soygun şartları altında, bir avuç aracıyla toprak ağasının yararına çalışan, ilerlemesine imkân olmayan bu geri kapitalizm, Anayasamıza aykırı bu düzen, ü r e t i m d e anarşi, s o s y a l bünyede tam bir çözülme, tam bir plânsızlık, kargaşa yaratmaktadır. Halkı soyan, sömüren bir düzendir bu. Böyle bir düzende halka yardım işlerinin plânlanması, halk yararına işler başarılması, objektif olarak mümkün değildir.

Böyle bir düzende barakalar yasak savmak için yapılacaktır. Bu barakalar böyle bir kapkaç düzeninde soğuğa dayanıklı olmayacak ve kalabalık aileleri barındırmayacaktır. Bu barakalar müteahhitler eliyle yaptırılacak ve bu baylar halkın ıstıraplarını pahasına yüzbinler, milyonlar vurmak imkânını bulacaklardır. Yardımlar halka intikal ettirilmeyecektir. Halk horlanacak, oradan oraya koşturulacaktır. Ve bir Bakan «Kendinize bir başka hükûmet bulun» demek ihtiyatsızlığını gösterecektir. Ve yeni depremler kışın yaptığı tahribatı tamamlayacak, bu düzen değiştirilene kadar bu kargaşa, bu soygun böyle süregidecektir.

Türkiye'de kapitalizm olgunlaşmadan çürümüştür. Fakat kapitalizmin başarısızlığı, hâkim sınıfların aczi ve ihanetî, fukara emekçi halk kütlelerinin yurdun her köşesinde uyanışını da hızlandırmaktadır. Artık hızla genişleyen, sayıları artan halk kütleleri, hâkim sınıfların ve yöneticilerin işleri yürütemediğini ve yürütemeyeceğini, bu gidişin mutlaka değiştirilmesi gerektiğini kavrıyor. Buna paralel olarak hâkim sınıflar da işleri yürü-

temediklerini ve yürütemiyeceklerini biliyorlar. Türkiye İşçi Partisi'nin varlığı ve çalışmaları bu uyanış ve bilinçlenmeyi hızlandırmakta, emekçilere umut vermektedir.

Kurtuluş yolu: Sosyalizm:

Milletçe ve kişiler olarak kurtulmamız Türkiye'nin sosyalist olmasına bağlıdır. Üretimdeki bu ilkellik ve anarşi, sosyal hayatımızdaki bu kargaşa ancak emekçi halk kütlelerinin iktidara geçip bu çürümüş kapkaç düzenini değiştirmesiyle son bulacaktır. Yurdumuzda yabancı devletlerin nüfuz sağlamalarına, Türkiye'yi sömürmelerine ancak o zaman son verilebilecektir. Milli servetin heder olmasına, yağma edilmesine ancak o zaman set çekilecektir. Türkiye'mizi nükleer savaş tehlikesiyle karşı karşıya bırakan bugünkü bağımlı durumdan tam olarak ancak o zaman kurtulunacaktır. Ve ancak sosyalizmledir ki, Türkiye ileri bir toplum haline gelecek, emekçi halkımız hürriyete, dopdolu ve insanca yaşama şartlarına kavuşacaktır. Tam bağımsız, gerçekten demokratik bir toplum olacak olan sosyalist Türkiye'de, gene depremler olacaktır şüphesiz; fakat bir Varto felâketi katiyyen olmayacaktır.

Ve de Türkiye'de ne Amerikan, ne Rus, ne Çin, ne İngiliz yani yabancı hiçbir bayrak bir daha dalgalanmayacaktır.

Sosyalizmi kimler ve nasıl kurar:

Sosyalizm, halkın ekonomik sistemi, halkın dünya görüşü olduğundan sosyalizmi emekçi halk kütleleri kurar. Dünyada halksız kurulmuş bir tek sosyalist ülke örneği gösterilemez. Sosyalizm aşağıdan yukarı kurulan bir rejimdir. Fakat halk deyimi geniş bir kavramdır. Emeği ile yaşayan bütün sınıf ve zümreleri kapsamaktadır. Bundan dolayı sosyalizmi kurma işinde emekçi sınıf ve zümreler arasında hangilerinin daha etkin, daha yetenekli, daha güçlü, daha becerikli olduğu; emekçi sınıflardan hangisinin dâvâyı başarıya ulaştırma yeteneğine sahip bulunduğu ve hangisinin bu konuda bir ideolojisi olduğu sorusuyla karşılaşılır. Sosyalizm bu soruya bilimsel araştırmalara dayanarak işçi sınıfı şeklinde cevap verir. Bu nokta zaten herkesin bildiği ve kabul ettiği bir gerçektir.

Aydınların öncülüğü meselesi:

İkinci Dünya Savaşından sonra emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı ayaklanan, millî kurtuluş mücadelesine girişen halkların, sömürge veya bağımlı ülke durumundan kurtulması, bazı çevrelerde aydınların, genellikle orta sınıfların devrimciliği meselesinin, ele alınmasına yol açmıştır. Bazı aydınlar, millî kurtuluş savaşları sırasında olsun, zaferden sonra yurdu kalkındırma işlerinde olsun, orta sınıfların, özellikle aydınların devrime öncülük ettiği sonucuna varmışlar ve sosyalizmin tepeden inme kurulabileceğini, geri kalmış ülkelerde hattâ ancak bu yoldan kurulacağını ileri sürmüşlerdir. Bu gibilerin gözünde emekçi halk, sadece yönetilecek, kullanılacak bir kütledir; ve son tahlilde sosyalizm sadece bir ekonomi tekniğinden ibarettir.

Meseleyi bu açıdan ele alanlar bizde de eksik değildir. Bunlar halkı uyandırmanın zor olacağı gerekçesiyle, sosyalizmi kestirmeden kurma ümidi içindedirler. Bu görüşler ciddi bir eleştiriye dayanamaz.

Şüphesiz bir kısım aydınlar, dünyanın her tarafında devrimci hareketlere katılmışlardır; yöneticilik de etmişlerdir. Fakat bunlar ya bir halk hareketinin içinde bulunmuşlardır, sosyalist bir teşkilâtın içinde görev almışlardır; bu takdirde yöneticiler arasında olsalar da, hareket bir küçük burjuva hareketi değil, bir halk hareketidir. Ya da bunlar, bir hükûmet darbesiyle iktidara gelmiş, veya halkı yönetimin dışında bırakarak hareketi tekellerine almışlardır. Bu iki yoldan yalnız birincisi sosyalizme giden bir yol olmuştur. İkincisi ise etiketi ne olursa olsun, memleketi yeniden emperyalizmin nüfuzu altına girme tehlikesi karşısında bırakan, hattâ bazı hallerde fiilen sokan bir yol olmuştur. Türkiye bu ikinci yolun hazin bir örneğidir.

Bu, kolayca anlaşılır bir noktadır. Küçük burjuva aydınları, mensup oldukları sınıf bakımından, bireyci ve genellikle kapitalizme ve onun ideolojisine dönüktürler. Ancak halkın ağırlığını koyduğu bir politik hareket içinde bulundukları hallerde olumlu hareket ederler. Yalnız kaldıkları zaman halka karşı olmasalar da, halka tepeden ve dışardan bakma alışkanlığı içindedirler.

Sosyalizmi halk kurar:

İşçi sınıfının demokratik öncülüğü etrafında bütün emekçi sınıf ve zümreler kurar sosyalizmi. Sosyalist aydınlar da bu hareketin içinde yer alırlar, ve yer aldıkları, halkla kaynaştıkları, halkın yüzyıllık tecrübelerinden yararlanmasını başardıkları ölçüde sosyalizmin kuruluşunda yararlı olurlar. Türkiye İşçi Partisi meseleyi böyle koyan ve meselelere bu yoldan çözüm arayan bir kuruluştur.

Türkiye'de halkın geri olduğunu ve sosyalizme yatkın olmadığını söyleyenler dalâlet içindedirler. İç ve dış şartlar Türkiye'de halk kütlelerinin sosyalizmi kurmasına, hem de kısa zamanda kurmasına, son derece elverişlidir. Gerçekten dünyada sosyalizm gittikçe ağır basmaya başlamıştır. Emperyalizm - sosyalizm çelişisi, İkinci Dünya Savaşından sonra, boyuna emperyalizm aleyhine gelişmiştir. Bundan başka sosyalizm fikri kütlelere nüfuz etmiş ve sosyalizmin kapitalizme üstünlüğü somut örneklerle açık olarak belli olmuştur. Nihayet kapitalist ülkelerde halkın çoğunluğunu demokratik bir platformda toplamak imkânı gerçek şekilde belirmiştir.

Bu genel şartlara bize özgü olan şartlar da eklenmelidir:

— Bizde emekçi halkın bütün sınıf ve zümreleri milletlerarası tekellerin sömürüsü, ağaların ve kapkaççıların aczi ve ihaneti karşısında uyanış içindedir;

— Amerikan emperyalizmine karşı ikinci bir millî kurtuluş mücadelesi içinde bulunduğunu, halk hergün daha açık şekilde kavramaktadır; ve ilk Kurtuluş Savaşından sonra neden bu duruma düştüğümüzü görmektedir;

— Halk meselelere sınıf açısından bakmaya başlamıştır;

— 1946'danberi halk oy hakkına sahip çıkmaktadır. Ve 1950'de Osmanlı tipi devlet yönetiminin temsilcisi C.H.P.'yi devirmiş olmanın bilinci içindedir;

— 27 Mayıs Anayasası sosyalizme açık bir belgedir ve emekçi halkın hak ve menfaatlerini kanunî teminat altında savunmasına imkân vermektedir;

— Ve de 1961'den beri emekçilerin kurduğu; emekçilerin yönettiği ve halkın isteklerini savunan, halkla içiçe olan bir sosyalist kuruluş, Türkiye İşçi Partisi vardır.

Şu halde bu şartlar altında, ve halka ancak ıstıraplar getiren bugünkü çürümüş ortamda halk sosyalizme mutlaka sahip çıkacaktır ve şimdiden çıkmaktadır.

Türkiye İşçi Partililer hergün halkla daha gerçek, daha sağlam ilişkiler kuruyorlar. Halk sosyalizme ne tepeden inme devrimlerle, ne de aydınlar arasındaki nazarî tartışmalarla kazanılır. Halkı sosyalizme kazanmanın tek yolu, her zaman, her vesileyle halkın hizmetinde olmaktır; halkın dertlerine halkla beraber çare aramaktır. Halkı ezen şartların karşısına ısrarla ve devamlı olarak çıktınız mı, halkın zaten damarlarında olan sosyalizm bilinç seviyesine ulaşır, bir halk eğilimi haline gelir. Türkiye İşçi Partisi bu yoldadır.»

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı konuşmasını güzel günlerin uzak olmadığını belirterek bitirmiştir.

İNSANLIK AMERİKA'YI MAHKÛM EDİYOR [1]

Amerika, Vietnam'da hürriyeti, bağımsızlığı için savaşan mazlûm bir halkı dize getirmek için yıllardır, nazi Almanya'sının işlediği suçları gölgede bırakan bir vahşetle, cinayetler işliyor. Kadınları, çocukları, ihtiyarları, körpecik gençleri, en gaddar işkencelere tâbi tutarak öldürüyor. Ve de işlediği bu cinayetlerin fotoğraflarını kendi haber ofislerinin ve basınının eliyle dünyaya yayıyor. Amerika'nın böylece hürriyetleri için Amerikan emperyalizmine karşı direnmeyi aklından geçiren halklara göz dağı vermek istediği anlaşılıyor. İnsanlık bu kanlı macerayı dehşet ve nefretle izlemektedir.

Bertrand Russell'den aldığım mektupta, Amerika'nın Vietnam'da zehirli gazlar kullandığına, hastahaneleri bombaladığına dair deliller bulunduğu da haber verilmektedir. Dünyanın her tarafından yükselen protesto seslerini, ve dostlarının uyarma teşebbüslerini hiçe sayarak Amerikan Hükûmetinin pervasızca işlediği bu ağır suçlar, şüphesiz karşılıksız kalamazdı. Bertrand Russell Barış Tesisinin teşebbüsü ile, Amerikan Hükûmetini yargılamak üzere tarafsız bir mahkemenin kurulması kararlaşmıştır. Bu mahkemeye üye olarak katılmaya ben de çağırıldım. Emperyalizme karşı tarihin yazdığı ilk Millî Kurtuluş Savaşını vermiş, fakat sonradan Amerikan emperyalizminin yörüngesine

---

[1] **Ünlü İngiliz filozofu ve barış savaşçısı Bertrand Russell, Mehmet Ali Aybar'ı, Vietnam'da insanlığa karşı işlemekte olduğu cinayetlerden ötürü Amerika'yı yargılamak üzere kurulması kararlaştırılan Uluslararası Mahkemeye üye olmağa davet etti: Ekim 1966. Aybar, bu daveti kabul ederek, Mahkemenin hazırlık toplantısında bulunmak üzere 12 Aralık 1966 da İstanbul'dan Londra'ya hareket etti. Aybar, bir gün önce de basına konu ile ilgili bu demeci vermiştir.**

sokuduğu için, bugün Amerika'ya karşı İkinci Millî Kurtuluş mücadelesini vermek durumunda bulunan bir milletin ferdi olarak, bu çağrıyı derhal kabul ettim. Bu mahkemede üye olmayı insanlığa ve milletime karşı bir ödev sayıyorum.

Mahkemenin kuruluş toplantısında bulunmak üzere yarın Londra'ya gidiyorum. İlk toplantı Pazar günüdür. Üç gün sürecek bu hazırlık toplantılarında mahkemenin kuruluşu ve çalışması ile ilgili işler tamamlanacaktır.

Bu vesileyle Londra mahkemesinin özelliği ve önemini de belirtmek isterim. Londra mahkemesi benzeri bulunmayan bir kuruluştur. İktidarda bulunan bir hükûmeti yargılamak için, bir mahkeme tarihte ilk defa kuruluyor. Nürenberg Mahkemesi savaşta mağlûp olmuş Nazi Almanyası sorumlularını yargılamıştı.

Bundan başka Londra mahkemesi otoritesini, selâhiyetlerini herhangi bir Devlet veya Devletler topluluğundan değil, dünya halk oyundan, uyanan, zalime ve suçluya, sömürüye karşı koyan insanlığın maşeri vicdanından almaktadır. Nürenberg Mahkemesinin kuruluşunu, galiplerin mağlûplardan öç alması şeklinde yorumlayanlar çıkmıştı. Şüphesiz bu yorum doğru değildir. Fakat Londra mahkemesi hakkında, hiç bir itirazda bulunulamaz. Mahkemenin tarafsızlığı ve adaletinden kimse şüphe edemez. Amerika'yı mazlûm insanlık suçlu sandalyasına oturtuyor. Hüküm mazlum insanlık adına verilecektir. Halkın sesi Hakkın sesi olduğuna göre yargılama hakkının asıl kaynağı halkın vicdanıdır.

Londra Mahkemesinin Nürenberg'te uygulanan hukuk kurallarına göre hüküm vereceğini sanıyorum. Tarihin ne acı bir tecellisidir ki, bu kuralların müsbet hukuka mal olmasında Amerika'nın da hizmeti geçmiştir. Böylece Amerikan hükûmeti kendisinin de tanıdığı hukuk kurallarına göre yargılanacaktır. Bu da Londra Mahkemesinin nihaî kararına yeni bir güç katacak olan bir faktördür. Amerikan hükûmeti insanlığa karşı suç işlemekten, barışa karşı suç işlemekten ve savaş kanunlarını çiğnemekten sanık bulunacaktır. İşaret ettiğim bu üç kategori milletlerarası suçun bütün unsurları, Nürenberg Mahkemesinin kararları ve ünlü hukuk bilginlerinin tahlilleriyle tam bir açıklığa kavuşmuştur. Bu itibarla Londra Mahkemesi Amerikan hükûmetinin Vietnam'daki tutum ve davranışlarını gereği gibi değerlendirmekte ve kesin hükme varmakta zorluk çekmeyecektir.

Şüphesiz Londra Mahkemesinin nihai kararı derhal infaz edilemeyecektir. Fakat bu durum, kararın hukuki nitelik ve değerine asla halel vermez. Düşünülsün ki, kaçak hükümlüler hakkında da infaz mümkün değildir. Ama infaz edilemiyor diye, mahkemenin bunlar hakkında verdiği hükmün hukuki değerinden ve kuvvetinden şüphe etmek kimsenin aklından geçmez. Amerikan hükûmetinin suçu sabit olur ve Johnson Londra'da hüküm giyerse, onun gerçekten asılıp asılmaması veya hapse girip girmemiş olması, ancak şahsı bakımından önemli olacaktır. Dünya'da herkes ve başta Amerikan milleti yüzbinlerle masum insanın kanına girmiş olmaktan, insanlığa karşı suç işlemekten hükümlü olan insanların hâlâ hükûmet sandalyasında oturmak küstahlığını göstermelerini, kaba kuvvetin ergeç yenilecek geçici bir direnişi olarak görecektir.

BAĞIMSIZLIK TÜRKİYE SOSYALİZMİNİN VAZGEÇİLMEZ UNSURUDUR [1]

Partili kardeşlerim,

Büyük Kongremizin hazırlıkları beni Genel Merkez'de alakoyduğu için, Kongre'nize katılamıyorum. Bu mutlu ödev gününde aranızda bulunmak, Büyük Kongre arifesinde sizlerle konuşup dertleşmek, sizlere görüşlerimi açıklamak isterdim. Bu ödevi yerine getiremediğim için üzgünüm; söylemek istediklerimi yazıyla anlatmaya çalışacağım.

Sevgili kardeşlerim,

Millet olarak da, kişiler olarak da kurtuluşumuz sosyalizmdedir. Bu çürümüş kapitalist düzen yerine sosyalist bir düzen kurulmadıkça bu geri kalmışlık, bu fıkaralık, bu işsizlik, bu cehalet, bu perişanlık, bu yarınına güvenle bakmama devam edecektir. Bir avuç ağa ile kapkaççıya servet ve nüfuz sağlayan bu sömürü düzeni, bu adaletsizlik, bu plânsızlık, bu anarşi devam edecektir. Bütün bunları biliyoruz. Ve gene biliyoruz ki, sosyalizmi Anayasa'ya sahip çıkarak biz emekçi halk kütleleri, aşağıdan yukarı kendi ellerimizle kuracağız. Konuşmalarımda bu noktaları açıklamış bulunuyorum. Ayrıca tepeden inme sosyalizmin bizi sonunda faşizme götüreceğini emekçi kütlelere piyon gözü ile bakan halktan kopmuş aydınların sosyalizmi asla kuramıyacaklarını da anlatmıya çalıştım. Orta sınıfların hangi şartlar altında devrimci karakter kazanabileceklerini; millî kurtu-

---

[1] **TİP Ankara İl Kongresinde, Partinin İkinci Büyük Kongresi çalışmaları nedeniyle bulunamayan Aybar, 5 Kasım 1966 Ankara İl Kongresine bu mesajı gönderdi.**

luş mücadelesinin sosyalizm için mücadeleden ayrılamıyacağını defalarca belirttim. Bugün Türk sosyalizminin başka bir ilkesi üzerinde durmak istiyorum: Bağımsızlık. **Bağımsızlık Türk sosyalizminin vazgeçilmez bir unsurudur.** İkinci millî kurtuluş mücadelemizin aynı zamanda sosyalizm için bir mücadele olması, bu iki mücadelenin aslında ayrılmaz bir bütün halinde bulunması, bağımsızlık ilkesinin anlamını genişletmekte, bu kavramın politik özü yanında ekonomik ve sosyal bir öz kazanmasına yol açmaktadır. Tüzüğümüzün 3. maddesinde millî bağımsızlığı herşeyin üstünde tuttuğumuz açık ve kesin olarak belirtilmiştir. Bunun Türkiye İşçi Partisi'nin savunduğu dış politikaya olduğu kadar ekonomik ve sosyal politikamıza da yön verdiği şüphesizdir. Millî bağımsızlığı böyle geniş ve sosyal hayatı tümüyle saran, etkileyen, şekillendiren bir kavram olarak anlamaya ve uygulamaya mecburuz. Antiemperyalist mücadele sadece politik ve askeri alanda elde edilecek zaferle kazanılamaz. Emperyalizmin içimizdeki ekonomik, sosyal ve kültürel dayanaklarının da yurt işlerini etkiliyemiyecek hale getirilmesi şarttır. Bunu başaramadığımız içindir ki, birincisini kazandıktan 43 yıl sonra bir ikinci kurtuluş mücadelesi vermek durumuna düşmüş bulunuyoruz. Gerçekten kurtuluş savaşı kazanıldıktan sonra halk kütlelerinin Yurt işlerine ağırlıklarını koyamamış olmaları, yönetici kadroyu temelden yoksun ve yapı değişikliğine yol açacak köklü dönüşümlerden uzak bırakmıştır. Toprak reformu gibi; dış ticaretin millileştirilmesi, bankacılık ve sigortacılık işlerinin özel teşebbüsün nüfuz sahası dışında bırakılması gibi; özel teşebbüse dönük olmayan bir sanayileşme programının uygulanması gibi köklü dönüşümler başarılamamıştır. Böylece emperyalizmin içimizde tabii müttefiki durumunda olan aracı sermayedarlar ve toprak ağaları girişmek fırsatını bulmuşlardır. Özel teşebbüse yardımcı devletçilik sisteminin beslediği kırtasiyeci burjuvazinin de yardımı ile, aracı sermayedarlarla toprak ağaları, Atatürk'ün ölümünden sonra, İkinci Dünya Savaşı sonunda meydana gelen şartlardan da yararlanarak, Türkiye'yi Amerikan emperyalizminin nüfuz ve etkisi altına sokmuşlardır.

Yakın tarihimizin bu hazin gerçeklerinden iki noktada ders almamız gerekir. Birincisi: Sosyalist doğrultuda olmayan millî kurtuluş hareketleri, politik zafere ulaşsalar da, sonunda başarısızlığa uğrarlar. İkincisi: Emekçi halk kütlelerinin örgütlü poli-

tik ağırlığından yoksun kalan aydınların yönetimi, bu aydınlar ne kadar iyi niyetli olsalar ve bir takım devrimleri candan özlemiş olsalar da Yurdu yeniden emperyalizmin yörüngesine girmekten alıkoyamaz, Milletlerarası tekellerle aracı ortaklarının Yurdun can damarlarını ele geçirmesine engel olamaz.

Bu satırların altını kuvvetle çizmek isterim. İkinci millî kurtuluş mücadelesi içinde bulunduğumuz şu günlerde yakın tarihimizin bu dersini unutmamak zorundayız. Millî cepheden, devrimci kuvvetlerin işbirliğinden söz edilirken emekçi halk kütlelerinin aktif desteği sağlanmadan hiç bir başarı sağlanamıyacağını iyice bilmeliyiz. Hele Millî Kurtuluş Mücadelesini, sosyalist özünden boşaltarak yürütmeğe kalkmanın; hele bunu sadece bir devrimci aydınlar kadrosu işi halinde görmenin ve ikinci Millî Kurtuluş mücadelesini, Amerikan emperyalizmi ile ittifaka gitmiş olanların kanadı altında yürütmeğe kalkmanın, nasıl bir dalâlet olacağını asla gözden kaçırmamalıyız.

İkinci Millî Kurtuluş mücadelemizin şanlı bayrağını Sosyalist Türkiye İşçi Partisi taşımaktadır.. Tıpkı birincisinde olduğu gibi zaferi gene emekçi halk kütleleri kazanacaktır. Fakat birincisinden farklı olarak bu kez zafer kesin olacaktır. Türkiye bir daha emperyalizmin nüfuzu altına girmiyecektir. Bir daha Türkiye'de bir yabancı devletin bayrağı dalgalanmıyacaktır: Ne Amerikan, ne Rus, ne Çin, ne de herhangi bir başka yabancı devlet bayrağı. Türkiye'de ancak bizim bayrağımız ve üzerinde bir yabancı bayrağın gölgesi düşmeden ancak bizim şanlı Ay - Yıldımız dalgalanacaktır. Türkiye'de bir daha yabancı üsler kurulmayacaktır. Çünkü zaferden sonra da halkımız ağırlığını eksik etmiyecektir. Çünkü zaferden sonra Türkiye sosyalist olacaktır...

Türk sosyalizminin vazgeçilmez bir unsuru olan bağımsızlık ilkesi, Türkiye İşçi Partisinin başka sosyalist hareket ve kuruluşlar karşısındaki tutum ve davranışlarını da etkiler. Şüphesiz sosyalizm idealini bütün sömürülen, horlanan, ezilen insanlarla, halklarla paylaşırız. Dünyanın sömürüden, savaştan, insanı insana kul eden, insanı küçülten işlerden ancak sosyalizmle kurtulacağına inanırız. Millî Kurtuluş savaşı veren halkları candan destekleriz; Sosyalizm için mücadele eden emekçileri nerede olurlarsa olsunlar, derilerinin rengi, milliyetleri, din ve mezhepleri ne olursa olsun candan destekleriz.

Fakat Türkiye'nin evlâtları olarak Sosyalizmi önce Türk Sosyalizmi olarak düşünürüz. Türkiye'de sosyalizmi kendi gözümüzle, kendi şartlarımız içinde, kendi ellerimiz kendi kafalarımızla kuracağımıza inanırız. Türkiye İşçi Partisinin temsil ettiği Türkiye Sosyalizmi bağımsız bir harekettir. Bağımsız bir hareket olarak kalacaktır.

Bu vesile ile Türkiye İşçi Partisinin yurdumuzdaki sosyalist hareketler karşısındaki durumunu da kesinlikle belirtmek isterim. Bilindiği gibi Türkiye'de ilk sosyalist partisi 1910'da kurulmuştur. Şu halde bizde sosyalizmin politik bir hareket olarak 56 yıllık bir geçmişi vardır. Bu 56 yılda sosyalist adlı birçok parti kuruldu. Dünden bugüne uzanan ve bu yarım yüzyıllık dikenli yolda Türkiye İşçi Partisi son merhaleyi teşkil etmektedir. Bu bakımdan Türkiye İşçi Partisinin temsil ettiği sosyalizmi, 56 yıllık mazisi olan Türkiye Sosyalizm hareketinin tarihi plânda bir devamı saymak elbette doğrudur. Fakat bu tarihi teselsülü organik bir teselsül şeklinde değerlendirmek ve Türkiye İşçi Partisini Osmanlı Sosyalist Fırkasının ve daha sonraki Sosyalist kuruluşların devamı olarak görmek, herhalde yanlıştır. Türkiye İşçi Partisi yepyeni bir kuruluştur. Kuruluş şekli bakımından olsun, kurucularının şahısları bakımından olsun, program ve tüzüğü bakımından olsun, eskiye bağlanması mümkün olmayan bir kuruluştur. Bizce eski sosyalist partiler hata ve sevapları ile devirlerini kapamışlardır. Bunlar memleketimizin, bugüne göre çok değişik olan şartları içinde faaliyet göstermişlerdir. Başarıları da, başarısızlıkları da artık maziye mal olmuştur.

Türkiye İşçi Partisini bir Sosyalist kuruluş olarak bu maziye organik bir şekilde bağlamaya çalışmak nasıl yersiz bir gayretse; Partimizi artık maziye mal olmuş hareketlerin yeniden denenebileceği bir ortam saymak da boş bir hayâldir. Böyle bir hevese kapılanlar olursa, hevesleri kursaklarında kalacaktır. Dostun düşmanın bunu böyle bilmesini isteriz.

Sevgili kardeşlerim,

Kongrenize başarılar dilerim. Bu kongrenin ayrı bir önemi vardır. Büyük Kongreye delege seçiyorsunuz. Türkiye İşçi Partisi Amerikan emperyalizminin CIA'nın ve bunlarla iş ve kader birliği kurmuş olanların bir numaralı hedefi haline gelmiştir.

Amerikan emperyalizminin bir numaralı hedefi olmaktan ancak gurur duyarız. Ve bu durum bize ancak güç kazandırır. Fakat bunlarca Partimizi içten çökertmek için ötedenberi sarfedile gelen gayretlerin, büyük Kongre arifesinde artmış olduğu dikkatten kaçmamalıdır. Uyanık olalım. İyi niyetli görünen telkinlerin hangi doğrultuda geliştiğini ve nereye yöneldiğini iyice görelim. Yiğit olduğumuz kadar, akıllı ve tedbirli olmak zorundayız.

Türkiye'de sosyalizmin kurulmasına hiçbir kimse engel olamayacaktır. Çünkü tarihin akışını durdurmak ve hızla uyanan emekçi halkımızın insanca yaşama isteklerine karşı koymak kimsenin gücünde değildir. Güzel günler yakındır. Hepinizin gözlerinden öperim.

EMPERYALİZME KARŞI MÜCADELE, SOSYALİZM İÇİN MÜCADELE İLE BİRLİKTE YÜRÜTÜLÜR [1]

Türkiye İşçi Partisi'nin Malatya'da başlayan II. Büyük Kongresini açan Genel Başkan Mehmet Ali Aybar, II. Millî Kurtuluş mücadelesinin ve Türkiye Sosyalizminin meseleleri üzerinde durmuş, bu arada Başbakan'ın son konuşmalarına da cevap vermiştir. Aybar konuşmasına şöyle başlamıştır:

«Dost maskesiyle içimize giren Amerika, dış borçlar mekanizmasının da yardımıyla, Türkiye'yi nüfuzu altına almıştır. 20 yıldır yurdumuzda geniş yetkili Amerikan heyetleri, kumandanlıkları ve otuz bini aşan silâhlı kuvvetleri bulunuyor. Hükûmetlerimizin denetleyemediği askeri üsler, radar şebekeleri, siteler kurulmuştur. Hemen her bakanlıkta «uzman» adı altında çalışan Amerika'lıların ve tâ en uzak köylerimize kadar «barış gönüllülerinin» hangi maksatlara hizmet ettikleri malûmdur. Yargı hakkı, gümrük, posta, T.R.T. ile ilgili hususlarda Amerika'lılara egemenlik haklarımızla bağdaşmayan imtiyazlar tanınmıştır. Ve de Amerikan emperyalizmi içimizde aracılar, ortaklar bulmuştur. **Manzara bu yanı ile mütareke yılları Türkiyesi'ni hatırlatmaktadır.»**

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı bu duruma düşülmesinin nedenlerini anlattıktan sonra konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Birincisinden 44 yıl sonra İkinci bir Millî Kurtuluş Mücadelesi vermek zorundayız. Bunun değişik şartlar içinde yürütülecek ve zafere ulaştırılacak çetin bir mücadele olduğunu bilmeliyiz. Amerika Türkiye'den çıkmamak kararındadır. Gerçek-

---

[1] **TİP'in Malatya'da yapılan İkinci Büyük Kongresinde Aybar açış konuşması yaptı. Bu uzun konuşmanın (20 Kasım 1966) bir özetini sunuyoruz.**

ten yirmi yıldır devam eden Amerikan mevcudiyeti askeri ve politik teminata bağlanmıştır. 5 Mart 1959 tarihli ikili anlaşmaya göre, hükûmet talep ederse Amerika silâh da kullanarak iç işlerimize karışma yetkisine sahiptir. Bu fedakârlıklara Sovyetlerden gelebilecek saldırılara karşı korunmak maksadıyla katlandığımız söylenmektedir. Oysa Milli Bağımsızlığımızın, egemenlik haklarımızın Rusya veya Amerika tarafından çiğnenmiş olmasında, bize göre zerrece fark yoktur. Gelecekteki bir tehlikeden korunmak bahanesiyle haklarımız şimdiden Amerika'ya çiğnetilmiştir. Biz buna razı değiliz. Ve son Amerikan eri yurdumuzdan çıkarılana kadar mücadeleye kararlıyız. İkinci Milli Kurtuluş Hareketi başlamıştır. Ve bu kez zafer aynı zamanda sosyalizmin de zaferi olacağından kesin olacaktır. Bir daha emperyalizmin nüfuz ve etkisi altına girmiyeceğiz.»

Aybar, daha sonra, sözü Başbakan'ın son konuşmalarına getirmiş ve ne Milli Kurtuluş Hareketinin ne de sosyalizmin durdurulamayacağını belirterek özetle şunları söylemiştir:

«Başbakan Adana'da yaptığı konuşmada, Türkiye'nin, dostluk kurmuş olduğu devletlerle münasebetlerinden büyük menfaatler sağladığı ve bunların üzerine kimsenin gölge düşüremiyeceğini ileri sürmektedir. Yirmi yıllık Amerikan «dostluğunun» bilânçosunu bir ay önce açıkladık. Bu dostluk ilişkilerinden aracılar, Amerikan firmalarının mümessilleri ve genellikle Türk burjuvazisi önemli menfaatler sağlamışlardır. Fakat bu ilişkilerin bir sınıfa sağladığı menfaatleri, yirmi yıldır gittikçe daha bağımlı hale gelen ve katmerli şekilde soyulan, sömürülen Türkiye'nin ve emekçi halkımızın menfaati imiş gibi göstermeye kalkışmak, gülünç bir iddiadır. Ama anlaşılıyor ki, Milli Kurtuluş fikrinin halka mal olmasından, sosyalizmin hızla gelişmesinden Başbakan, böyle gülünç iddialar ileri sürecek kadar telâşlanmıştır. Başbakan'ın bu telâşının bir başka tezahürü de halk sömürücülerinin varlığını, demokrasinin teminatı olarak göstermesi ve Anayasaya karşı silâhlı bir halk hareketi olabileceğini, ima yoluyla da olsa açıklamış olmasıdır.»

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı, daha sonra Anayasamızın bir tahlilini yaparak Başbakan'ın bu konudaki iddialarını da çürütmüş ve 27 Mayıs Anayasasının ,emekçi halk kitlelerinin politik bir güç olarak koyacakları ağırlıkla sömürücülüğün fren-

lenmesini öngören sosyalizme açık bir Anayasa olduğunu belirterek bu konudaki sözlerini şöyle bağlamıştır:

«Başbakan'ın sosyalistlerin ihanet içinde olduklarına dair sözlerine gelince, bir sosyalist partinin lideri olarak bunları aynen Başbakan'a iade ederim. Türk sosyalistleri bugüne kadar ne yabancı firmalarla ortaklaşa halkı soymuşlardır; ne devlete hak edilmemiş faturalar çıkarmışlardır; ne herhangi bir yabancı devletin emellerine hizmet etmişlerdir; ne de egemenlik haklarımızı, bağımsızlığımızı çiğneyen Amerikan varlığının çirkin yüzünü gizlemek için Türkiye'de Amerikan üssü yoktur diyecek duruma düşmüşlerdir. Sırça köşkte oturanlar başkalarına taş atmamalıdır.

Tavsiyemiz şu: Başbakan Anayasaya saygılı olsun. Anayasaya saygılı olmamanın ağır sorumluluklarını daima gözleri önünde bulundursun. Ve hafızayı beşer hiç değilse bu sefer nisyan ile malûl olmasın.»

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı millî bağımsızlık mücadelesiyle sosyalizmin birlikte yürüdüğünü anlatmış; birinci millî kurtuluş savaşımızdan 44 yıl sonra ikinci bir kurtuluş hareketinin zorunluluğu içine düşmemizin sebebini, Türkiye'de sosyalizmin kurulamamış olmasıyla açıklamıştır. Aybar daha sonra Türkiye sosyalizminin özellikleri üzerinde durarak özetle şunları söylemiştir:

«Türkiye Sosyalizminin başlıca iki özelliği halkçılık milli bağımsızlık ilkelerine bağlı oluşudur. Biz sosyalizmin halk kitlelerinin aktif katkısı olmadan kurulabileceğine inanmıyoruz. Halk kütleleri sosyalist bir politik örgüt içinde ağırlıklarını koymadıkça gerçekten sosyalizm kurulamaz. Hele Türkiye gibi geri kalmış bir ülkede sosyalizmin gerektireceği fedakârlıklar, ancak halkın inanlı ve gönülden çabasıyla karşılanabilir. Kaldı ki, sosyalizmin halkın felsefesi, halkın ahlâkı, ve halkın daha iyi, daha doğru, daha güzel, daha mutlu günlere olan umudu olduğundan halksız veya halka rağmen bir sosyalizm düşünülemez. Bundan dolayı sosyalizmi sadece basit bir ekonomi tekniğinden ibaret sayanlar temelden hata içindedirler.»

Aybar, bu vesileyle, gerek Millî Kurtuluş Mücadelesinde, gerekse sosyalizmin kuruluşunda halk sınıflarına, özellikle aydınla-

ra düşen görevler üzerinde durmuştur. Aydınların rolü ve yerine dair Aybar özetle şöyle konuşmuştur:

«Sosyalizmin kuruluşunda aydınlara büyük ödevler düşmektedir. Sosyalizm nazariyesini bilen onlardır. Sosyalist hareket de nazariyesiz yürütülemez. Ama aydınların bildiği sosyalizm nazariyesi aslında işçi sınıfının ve bütün emekçi sınıfların ideolojisidir. Ve bu ideoloji emekçi halkın yaşantısını yansıtarak daima gelişmektedir. Etkin olması bu ideolojinin bu şarta bağlıdır. Bundan dolayı nazariyeyi bilen aydınların, nazariyeyi geliştirmek ve etkin kılmak için halkla el ele yürümeleri, yani halkın politik örgütünde ödev görmeleri zorunludur.

Bu, kolayca anlaşılır bir noktadır. Aydınlar genellikle hakim ve yönetici sınıflara mensupturlar. Halka yönelenler de bu sınıflardan kopmuşlardır. Bundan dolayı bu aydınlar iki yönlü bir yapıya sahiptirler. Yalnız kaldıkları zaman halka tepeden ve dışardan bakmak alışkanlıkları ağır basar.»

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı daha sonra Türkiye Sosyalizminin bağımsızlık ilkesine bağlılığını üç noktada toplayarak açıklamıştır. Aybar, Türkiye İşçi Partisi'nin Türkiye'de daha önce kurulmuş sosyalist partilerle olan münasebetlerini inceleyerek konuşmasını şöyle bitirmiştir:

Türkiye İşçi Partisi tarih açısından daha önceki sosyalist kuruluşların devamıdır. Ama sadece tarihî gelişmenin bir halkası olarak... Yoksa Türkiye İşçi Partisi'yle bunlar arasında kişisel bağlar kurmağa kalkmak çok yanlış bir davranış olur. Türkiye İşçi Partisi kuruluşu, program ve tüzüğü ve bugüne kadar izlediği politika ile bağımsız kişilikte yepyeni bir partidir. Bu noktayı ısrarla belirtmek isterim. Eski sosyalist partiler başka şartlar altında kurulmuş, başka şartlarda çalışmışlardır. Bize göre bunlar başarı ve başarısızlıklarıyla artık tarihe mal olmuşlardır. Şüphesiz bu partileri yeniden kurmakta herkes serbesttir. Fakat herhalde tarihe malolmuş bu hareketleri yeniden denemek için Türkiye İşçi Partisi'nin elverişli bir ortam olacağını düşünmek kesin olarak yanlıştır. Bu gibi heveslere kapılanlar varsa hevesleri kursaklarında kalacaktır. Bunun böyle bilinmesini isterim.»

Aybar sözlerini şöyle bağlamıştır:

«Sosyalizmi işçi sınıfının demokratik, bilimsel öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve zümreler kurar. Sosyalist aydınlar da bu hareketin içindedirler. Ve hareketin içinde oldukları, halkın yüzyıllık tecrübesinden yararlanmasını başardıkları, teorik bilgilerini halkın kavrayacağı şekilde halka sundukları ölçüde aydınlar sosyalizmin kuruluşunda yararlı olurlar.

Türkiye halkının geri olduğunu ve sosyalizme yatkın bulunmadığını söyleyenler dalâlet içindedirler. Şartlar Türkiye'de halkın sosyalizmi kurmasına, hem de kısa zamanda kurmasına, son derece elverişlidir. Dünyada sosyalizm ağır basmaya başlamıştır. Emperyalizm - Sosyalizm çelişkisi emperyalizmin aleyhine sonuçlar vermektedir. Sosyalizm fikri kütlelere nüfuz etmiş, sosyalizmin kapitalizme üstünlüğü somut örneklerle ispatlanmıştır. Nihayet kapitalist ülkelerde halkın çoğunluğunu demokratik bir plâtformda toplamak imkânı gerçek şekilde belirmiştir.

Bu genel şartlara bize özgü olan şartlar da eklenmelidir:

— Bizde emekçi halkın bütün sınıf ve zümreleri milletlerarası tekellerin sömürüsü, ağaların ve kapkaççıların aczi ve ihaneti karşısında uyanış içindedir;

— Amerikan emperyalizmine karşı ikinci bir Milli Kurtuluş Mücadelesi içinde bulunduğunu halk hergün daha açık şekilde kavramaktadır;

— Halk meselelere sınıf açısından bakmağa başlamıştır;

— 1946'danberi halk oy hakkına sahip çıkmaktadır; ve 1950'de Osmanlı tipi devlet yönetiminin temsilcisi C.H.P.'yi devirmiş olmanın bilinci içindedir;

— 27 Mayıs Anayasası sosyalizme açık bir belgedir. Ve emekçi halkın hak ve menfaatlerini kanuni teminat altında savunmasına imkân vermektedir;

— Ve de 1961'denberi emekçilerin kurduğu, emekçilerin yönettiği ve halkın isteklerini savunan,

halkla iç içe olan bir sosyalist kuruluş Türkiye İşçi Partisi vardır.

Şu halde bu şartlar altında, ve halka ancak ıstıraplar getiren bu günkü çürümüş ortamda halk sosyalizme mutlaka sahip çıkacaktır. Ve şimdiden çıkmaktadır.

Türkiye İşçi Partililer her gün halkla daha gerçek, daha sağlam ilişkiler kuruyorlar. Halk sosyalizme ne tepeden inme devrimlerle, ne de aydınlar arasındaki nazarî tartışmalarla kazanılır. Halkı sosyalizme kazanmanın tek yolu, her zaman, her vesileyle halkın hizmetinde olmaktır; halkın dertlerine halkla beraber çare aramaktır. Halkı ezen şartların karşısında ısrarla ve devamlı olarak çıktınız mı, halkın zaten yaşantısında olan sosyalizm bilinç seviyesine ulaşır, bir halk eğilimi haline gelir. Türkiye İşçi Partisi bu yoldadır.»

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı konuşmasını güzel günlerin uzak olmadığını belirterek bitirmiştir.

İKİNCİ MİLLÎ KURTULUŞ MÜCADELESİ BAYRAĞINI PARTİMİZ TAŞIYOR [1]

Türkiye Sosyalizminin Özellikleri:

Cevap 1 — Sosyalizmin Türkiye'ye özgü tarih koşulları içindeki uygulanışına ve bu koşullarla, bu koşullar içindeki uygulanışın teoride değerlendirilmesinden meydana gelen Türkiye'ye özgü **sosyalist teori - eylem sistemine** Türkiye Sosyalizmi adını veriyoruz. Gerçekten Türkiye'nin bir milli kurtuluş savaşı verdikten sonra bugün ikinci bir milli kurtuluş mücadelesi içinde bulunması; halkımızın Osmanlı tipi ceberut devlet anlayış ve yönetimine karşı olması ve oy hakkına kıskançlıkla sahip çıkması; halktan yana, sosyalizme açık bir anayasanın varlığı gibi etkenler, Türkiye'de sosyalizme alelade uygulanış özelliklerinden ötede bir nitelik kazandırmaktadır.

Türkiye sosyalizmi, teori ve eylem olarak Türkiye İşçi Partisinin milli bağımsızlık, emekçi halkımızın horlanma ve sömürülmeden kurtulması, anayasanın eksiksiz tastamam uygulanması yolunda 5 yıldır vermekte olduğu mücadele ile kurulmaktadır. Türkiye sosyalizmi oluş halindedir. Bu oluş yukarıda işaret ettiğimiz doğrultudaki mücadelelerimizin teori plânına yansıması şeklinde belirmektedir. İkinci büyük kongremiz bu oluşun önemli bir aşamasını teşkil eder. Gerçekten büyük kongremiz bugüne kadar izlenen politikayı teyid etmek suretiyle bağımsızlık ve halkçılık ilkelerinin Türk Sosyalizminin ana karakterini teşkil ettiğini tescil etmiştir.

Bundan başka büyük kongremizde teşkilâtın, yani tabanın türlü kışkırtmalara bilinçle karşı koymuş olmasını da zikretmek yerinde olacaktır.

---

[1] **DÖNÜŞÜM Dergisinin çeşitli sorularına, TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın verdiği cevaplar. 1 Aralık 1966.**

Cevap 2 — İkinci büyük kongremiz pek önemli kararlar almıştır. Bunları genel olarak ikiye ayırarak değerlendirmek gerektir. Kongre kararlarının bir kısmı hakim sınıflar ve iktidar partisince izlenmekte olan politikanın eleştirisi mahiyetinde olup genellikle anayasanın korunması, demokratik düzenin gerçekten kurulması ile ilgilidir. Bu kararlar özellikle de temel hakların kullanılmasına, laiklik ilkesine, asayiş konularına ilişkindir. İkinci kısmı teşkil eden kararlar ise izleyeceğimiz politikaya ışık tutan niteliktedir.

Millî Kurtuluş Mücadelesi Sosyalizm İçin Mücadeleden Ayrılamaz:

Bu ikinci kategoriye giren kararlar millî bağımsızlığımız ve ikinci millî kurtuluş mücadelemizle ilişkin olanlardır ki, Türkiye sosyalizminin kuruluşu bu kararların hayata geçirilmesine büyük ölçüde bağlıdır.

Gerçekten ikinci büyük kongremiz ikinci millî kurtuluş mücadelesinin sosyalizm için mücadeleden ayrı tutulamıyacağını kesinlikle ifade etmiştir. Burada bir parantez açarak millî kurtuluş mücadelesiyle sosyalizmin kuruluşu arasındaki bağlılığı kısaca da olsa belirtmek isterim. Bu vesileyle millî kurtuluş mücadelesi hakkındaki bazı görüşlerin yanlışlığı da ortaya konmuş olacaktır. Millî kurtuluş mücadeleleri antiemperyalist bir karakter taşımaktadır. Millî kurtuluş mücadelelerinin temel niteliği buradadır. Ancak, antiemperyalist bir mücadelenin başarıya ulaşabilmesi emperyalizmin yurt içindeki ortaklarına karşı da mücadele yürütülmesine bağlıdır. Birinci millî kurtuluş savaşımızda bu nokta açık olarak görülmüş, gerek birinci Büyük Millet Meclisi, gerekse Atatürk, savaşın emperyalizme ve kapitalizme karşı olduğunu ilân etmişlerdir.

Fakat gerçekte kapitalizmle ve feodalizm artıklarıyla mücadele edilmediği için, yâni mücadele sosyalist bir açıdan yürütülmediği için, Zaferden 43 yıl sonra ikinci bir Kurtuluş savaşı vermek durumuna düşmüş bulunuyoruz. Yakın tarihimizin bize verdiği bu dersi sosyalistler dikkatten asla kaçırmamalıdırlar.

Günümüzde emperyalizme karşı savaşı sosyalizm için mücadeleden ayırt etmek mümkün değildir. Bu, tam bağımsızlığa

kavuşmanın şartıdır. Millî kurtuluş mücadelesi sosyalizm için mücadeleyle birlikte yürütülür demek, şüphesiz millî kurtuluş mücadelesini yalnız sosyalistlerin yürüteceği anlamına gelmez. Millî kurtuluş mücadelesi, emperyalizme karşı olan bütün kuvvetlerin millî bir cephe kurmaları şeklinde yürütülecektir. Fakat bu mücadele esnasında emekçi halk kütleleri sosyalizm için, köklü dönüşümler için de mücadele ettiklerini bileceklerdir. Millî kurtuluş mücadelesi, sosyalist bir partinin demokratik öncülüğünde yürütülecektir. Böyle bir parti yoksa, bu takdirde sosyalistler, millî mücadelenin sosyalizm ışığında yürütülmesini sağlayacaklardır. Sosyalist partisi millî kurtuluş mücadelesi esnasında emekçileri sosyalizm için eğitmeğe, uyarmağa, örgütlemeğe devam edecektir.

Millî kurtuluş mücadelesini emperyalizme karşı ve Türkiye'nin tarih koşulları içinde Amerikan emperyalizmine karşı bir mücadele olarak görüp kabul ettikten sonra bu mücadelenin başarısını sadece politik plânda tutmak, mücadeleye katılacak millî cephenin sınıfsal karekterini görmemezlikten gelmek, hele bu mücadeleye sosyalist bir karekter vermekten kaçınmak son derece büyük bir hatadır. Biz bu hataya düştüğümüz içindir ki 43 yıl önce birincisini kazanmış olduğumuz halde bugün ikinci bir millî kurtuluş mücadelesi vermek zorunda bulunuyoruz. İkinci millî kurtuluş mücadelemiz sosyalist teorinin ışığında ve sosyalist Türkiye İşçi Partisinin demokratik öncülüğünde yürütülecektir. Başarı bu şarta bağlıdır.

Antiemperyalist mücadelede millî cepheyi en geniş ölçüler içinde tutmak endişesi mücadelenin sosyalist karakterini ihmal etmemize yol açacak olursa, hiç kimsenin şüphesi olmasın, ikinci millî kurtuluş mücadelemizi, zafere ulaştırmak mümkün olmıyacaktır. Millî kurtuluş mücadelesi millî burjuvazinin - ki bizde yoktur - veya ara tabakaların öncülüğünde yürütülürse, bu sınıfların kurtuluştan sonra emekçi halk kitlelerini yönetimden uzaklaştırdıkları; işçi sınıfının ve bütün emekçi sınıf ve zümrelerin çıkarına olmayan bir düzen yarattıkları; ve giderek, emperyalizmle yeniden ilişkiler kurdukları görülmektedir. Bazı sosyalist çevrelerin savunduğu «işbirlikçi demokrasi» teorisinin yanlış bir teori olduğu, Türkiye örneğinden sonra Ganna ve Endonezya olayları ile de ortaya çıkmıştır.

Tepeden İnme Sosyalizm Olmaz:

İkinci büyük kongremiz sosyalizmin halka rağmen tepeden inme yöntemlerle kurulamıyacağını da kesinlikle ifade etmiştir. Gerçekten, halk devlet yönetimine ağırlığını koymadan, halkın inanlı ve şevkli çabası sağlanmadan sosyalizm kurulamaz. Çünkü sosyalizm sadece bir ekonomi tekniğinden ibaret değildir. Sosyalizm her şeyden önce halkın dünya görüşü, halkın felsefesi, halkın politik ideolojisidir. Halkımız sosyalizmi benimsemeye hazırdır. Yalan ve iftira kampanyalarına rağmen, son seçimlerde Türkiye İşçi Partisinin hemen bütün köylerden oy alınış olması bunun açık bir delilidir. Maya tutmuştur. Bu gerçeği bilmemezlikten gelenler hata içindedirler. Sosyalizm tepeden inme kurulamaz. Halkımız bunu asla kabul etmez. Osmanlı tipi ceberut devlet yönetimini, sosyalizm etiketi altında yürütmek mümkün değildir.

Parti içi eğitim ve örgütlenmenin önemi ortadadır. Milli kurtuluş mücadelesi olsun, sosyalizm için mücadele olsun ancak bilimsel bir teorinin, yani sosyalist öğretinin ışığında yürütülüp başarıya ulaştırılabilir. Bundan dolayı partili kardeşlerimin ve özellikle parti yöneticilerinin eğitimi, hele kesin sonuçlara doğru yol almak zorunda olduğumuz önümüzdeki dönemde, son derece büyük bir önem kazanmaktadır. Bu maksatla belli başlı merkezlerde açılmış bulunan kursların daha rasyonel bir çalışma düzenine sokulması ve uzak merkezler için yazılı öğretim yoluna gidilmesi başlıca amaçlarımızdan biri olacaktır.

Türkiye İşçi Partisi sosyalizmi Anayasa çerçevesi içinde gerçekleştirmek azmindedir. Halka dayanan, halkın benimsediği ve halkın ağırlığını taşıyan demokratik bir sosyalizmi savunuyoruz. Bundan dolayı partimizi köye götürmek zorundayız. Beri yandan büyük işçi kitlelerini de kazanmak bu dönemde bizim için en başta gelen bir ödevdir. Ara tabakalara, çıkarlarının sosyalizmle çelişmediğini, tam tersine ara tabakaların ancak sosyalist bir düzende insanca yaşama şartlarına kavuşacaklarını açık ve seçik olarak belirtmemiz gerekiyor.

Bu işlerin başarılması için genel merkezle teşkilât arasındaki bağların sıklaştırılması, dayanışma ve işbirliğinin en yüksek yüzeye ulaştırılması gerekmektedir. Sosyalist bir parti olarak

kaynağı yüreklerde ve kafalarda olan disiplinli bir çalışma dönemine gireceğiz. Parti müfettişliklerinin bu konuda çok yararlı olacağına inanıyorum.

Vietnam Savaşı Ve Mazlum Millellerin Kamu Oyu:

Cevap 3 — Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesinin kuruluş çalışmaları esas itibariyle tamamlanmıştır. Londra'da yapılan ve 3 gün devam eden çalışmalar sonunda mahkemenin yargıç kadrosu ve yargıçları ismen tesbit edilmiş, mahkemeye bağlı olarak çalışacak komisyonlar kurulmuştur. Ayrıca mahkemenin hukukî nitelikte bir kuruluş olduğu hususunda da mutabakata varılmıştır. Gerçekten Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi otoritesini mazlum milletlerin ve ileri insanlığın teşkil ettiği geniş bir kamu oyundan almaktadır. İnsanlıkça kabul edilmiş ve hemen hepsi pozitif hukuka geçmiş olan hukuk kurallarını uygulayacaktır. Vietnam savaşında Amerikan emperyalistleri ve sadık Vietnamlı müttefikleri tarafından işlendiğini dünya basınında ve bu arada Amerikan basınından öğrendiğimiz fiillerin varlığını hukuk kurallarına göre tarafsızca tesbit edecek, sorumlulara en geniş bir özgürlük içinde savunma hakkı tanıyacaktır. Mahkemenin mart veya nisan ayında başlayacak oturumları açık olacaktır. Böylece dünya kamu oyu mahkemenin tam bir tarafsızlıkla çalıştığını, olayları hukuk kurallarına göre ve hukuk usulü dairesinde değerlendirdiğini ve hükme vardığını görecektir. Mahkeme kararında Vietnam'da işlenmekte olan fiillerin Devletler Hukuku ilke ve kurallarına göre suç olup olmadığını, bunlar suç teşkil ettiği takdirde sorumluluğun kimlere ait bulunduğunu tesbit edecek ve Devletler Hukukunda bu gibi fiilleri karşılayan müeyyideleri açıklıyacaktır.

Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi Gerçek Anlamda Bir Mahkemedir:

Görüldüğü gibi bu mahkeme gerek otoritesinin kaynağı bakımından, gerek işleyişi bakımından, gerekse vereceği nihaî karar bakımından tam manasiyle hukukî nitelikte bir kuruluştur

Kararın uygulanma kabiliyeti olmaması bunun hukukî niteliğine ve değerine asla halel getirmez. Bir hukuk kurulunun hukuk kurallarına göre vermiş olduğu kararlar hukukî değer ve nitelikte dir. Nitekim iç hukukta hükümlünün kaçması sonucunda kararın infaz edilememesi onun hukukî değerini ortadan kaldırmaz. Bunun gibi savaş suçları milletlerarası mahkemenin vereceği nihai kararın sorumlulara uygulanamaması dolayısiyle hukukî değerde olmayacağı yolundaki düşünceler ve görüşler yerinde değildir.

Cevap 4 — Böyle bir mahkeme insanlık tarihinde ilk defa kurulmuştur. Daha önce bazı olaylar hakkında özel kişilerin teşebbüsüyle milletlerarası tahkikat komisyonları kurulmuşsa da, bunlar mahkeme niteliği taşımıyorlardı. İkinci Dünya Savaşı sonunda Nazi savaş suçlularını yargılamak üzere kurulmuş olan Nüremberg mahkemesi de galip devletlerin kurduğu bir mahkeme idi. Pek çok kimseler Nüremberg mahkemesinin, mağluplardan öç almak için kurulduğunu ileri sürmüşlerdi. Hiç şüphe yok ki bu görüş doğru değildi. Nüremberg mahkemesi galip devletler tarafından kurulmuş olmasına rağmen tarafsızlıkla ve hukuk kurallarına uygun şekilde çalışmıştır. Devletler hukukuna önemli katkılarda bulunmuştur.

İnsanlık, Tarihinin Bir Dönüm Noktasında Bulunuyor:

İnsanlığa ve barışa karşı işlenen suçları tespit ve sorumlularını yargılamak için bir mahkemenin özel kişilerin teşebbüsü ile kurulması, insanlık tarihinin bir dönüm noktasına gelmiş olduğumuzu gösteren işaretlerden biridir. Gerçekten ünlü filozof Bertrand Russell'in teşebbüsü ile dünyaca tanınmış bilim adamlarının, yazar ve düşünürlerin ve bu arada bazı siyaset adamlarının bir araya gelerek, ileri insanlık ve mazlum milletlerin kamu oyunda Vietnam savaşının yarattığı tepkilere tercüman olmak istemeleri, ne kadar güçlü olurlarsa olsunlar saldırı savaşlarına kalkışan devlet ve hükûmet adamlarının artık dilediklerini yapmakta serbest olmadıklarını ve olmayacaklarını göstermektedir.

Böyle bir mahkemenin kuruluşu, tarafsızca yürüteceği tah-

kikat ve alacağı nihai karar hiç şüphe edilmesin ki, dünya kamuoyunda, hatta Amerikan kamuoyunda çok derin yankılar uyandıracaktır. Vietnam savaşı karşısında henüz kesin karara varmamış olanlar kararlarını vereceklerdir. Ve başta Vietnam halkı olarak, ezilen, kahredilen bütün mazlum milletler, artık dünyada yalnız olmadıklarını, zalimin tarih mahkemesine çıkarıldığını görmekten güç kazanacaklardır. Şurası iyice bilinmelidir ki, Hakkın gücü hidrojen bombasının, sesten 4 kat hızlı uçan uçakların, uçak gemilerinin ve milyonluk orduların gücünden üstündür. Dünya güzel, haklı, doğru günlere doğru gidiyor. Russell'in teşebbüsü ile kurulan Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi bu gidişte önemli bir aşama olarak tarihe geçecektir.

GÜÇLÜKLERİ YENE YENE ALTI YIL [1]

Soru 1 : Türkiye İşçi Partisi altı yıllık faaliyet döneminde Türk politika hayatına neler getirmiştir?

Cevap: Altı yıldır halkın bilinçli olarak politikaya girmesi, Devlet yönetimine ağırlığını koyması için uğraşıyoruz. Halkın, halktan yana olan Anayasaya sahip çıkması için uğraşıyoruz. Emekçi halk sınıf ve tabakalarının ağırlığı olmadıkça, ne bağımsızlık korunabilir, ne gerçekten demokrasi kurulabilir; ne hızlı kalkınma, ne de sosyalizm olur.

Bir köylü yurttaşımız bana: «Cennetin kapısını açtınız; yürüyüp içeri girmek artık bize düşüyor.» demişti. Bu sözler, Türkiye İşçi Partisinin ne olduğunu, ne yapmak istediğini, politika hayatımıza ne getirdiğini renkli ve canlı bir şekilde özetliyor.

Türkiye İşçi Partisi emekçi sınıf ve tabakaların partisidir. Türk politika hayatına emekçilerin ağır başlı sesini getirdi.

27 Mayıs Anayasası, çok partili demokratik rejim, O'nun varlığı ile gerçek anlamlarını buldular. Zihinlerde bir türlü çözülemiyen bir muamma olarak kalmış yüz küsur yıllık rejim buhranının nedenleri Türkiye İşçi Partisinin açıklamalarıyla gün ışığına çıktı.

Türkiye İşçi Partisi Anayasanın biricik yürekli savunucusudur. Amerikan emperyalizmine karşı yürüttüğümüz İkinci Milli Kurtuluş hareketinin bayraktarıdır. Hızla uyanan emekçi halk yığınlarının tek umududur. Türkiye İşçi Partisinin programında

---

[1] ANT dergisi'nin sorularına Mehmet Ali Aybar'ın cevapları, (14 Şubat 1967)

açıkladığı, sosyalizme giden «kapitalist olmıyan kalkınma yolu»dan başka alternatif yoktur.

Türkiye İşçi Partisi, bütün bu gerçeklerin en uzak köylerde bile işitilip öğrenilmesini sağlamıştır.

Soru 2 : Türkiye İşçi Partisi bugüne kadarki örgütlenme çalışmalarında ne gibi engellerle karşılaşmıştır? Bugün yenmek zorunda olduğunuz güçlükler nelerdir?

Cevap: Türkiye İşçi Partisi bugün 59 ilde örgütlenmiştir. Bu örgütlerin hemen hepsi mahallindeki arkadaşlarımızın malî fedakârlıklarıyla kurulmuştur. Bunun anlamına dikkati çekerim.

Daha derebeylik kalıntısı ilişkilerden bile tamamiyle kurtulamamış olan, üstelik tecrübeli, kurnaz ve hunhar bir komprador burjuvazisinin her türlü baskı, yanıltma, aldatma araçlarını kullandığı bir ülke olan Türkiye'de, sosyalist bir partinin halka mal edilmesi kolay değildir. Ama başka yolu da yoktur bu işin. Sosyalizm ancak halkla kurulacaktır.

Dışardan kaba kuvvet saldırıları dönemi geride kalmış görünüyor. Bugün için içerden saldırılara kuvvet verilmiştir. Bunlar parti birliğini, partililer arasındaki sevgi, saygı ve dayanışmayı bozma teşebbüsleri biçiminde karşımıza çıkıyor. Türkiye İşçi Partisini içerden çökertmek için harcanan bu çabalar Büyük Kongrede en yüksek noktasına ulaştı. Fakat tabanın uyanıkığı karşısında fesatçılar hiç bir başarı kazanamadılar. İçimize sokulmuş ajanlar aramızda barınamıyacaklardır.

Beri yandan acz içinde kıvranan hakim sınıflara pek mahut 141 ve 142. maddeler bile artık koltuk değneği olamadığı için, yeni kanunlar hazırlanıyor. Böylece Türkiye İşçi Partisinin faaliyetlerini kısıtlıyacaklarını sanmaktadırlar. Anayasaya aykırı kanunlarla halkın uyanışını, millî kurtuluş hareketimizi durdurabileceklerini, sosyalizme set çekebileceklerini sanıyorlar. Boşuna gayretler bunlar. Anayasaya aykırı kanunları Anayasa Mahkemesinde iptal ettiririz. Halkın uyanışını, haklarına sahip çıkışını kanunlarla önlemek mümkün olsaydı, dünyanın bir ucundan öbür ucuna hâlâ dikta rejimleri hüküm sürerdi. Bu bayların az buldukları 141 ve 142. maddelerin mucidi Musolini ve rejimi nerede? Hitler nerede? Nerede bütün o kudretli diktatörler? Tarihin akışını durdurmak hiç kimsenin gücünde değildir.

Soru 3 : Türkiye'de ilk defa doğrudan doğruya emekçiler tarafından kurulan ve tüzüğünde emekçi sınıflara dayandığını açıklayan Türkiye İşçi Partisi, kitleleri bilinçlendirme görevini yerine getirebilmiş ve emekçi halkla gereken ilişkileri kurabilmiş midir? Bu görevin yerine getirilmesinde ve halkla ilişkiler kurulmasında tatmin edici sonuçlar alınamamışsa nedenleri nelerdir?

Cevap: İlk bakışta halkın bilinçlendirilmesi, kurslarla sağlanan bir eğitim işi gibi görünür. Kapitalist bir düzen içinde muhalefette bulunan sosyalist bir partinin halkı bu yoldan eğitmesi mümkün değildir. Ancak yönetici kadrolar kurslardan geçirilebilir.

Geniş halk yığınlarının bilinçlenmesi sosyalist bir partinin halkı politik eylem içine sokmasiyle gerçekleşir. Bunun için Partinin yurt çapında örgütlenmesi ve yurt sorunlarına, halkın isteklerine, sosyalist açıdan geçerli çözümler ileri sürmesi gerektir. Bu iş esas itibariyle basın ve yayın yoluyla yapılır. Fakat Türkiye İşçi Partisinin yayın organları etki alanları sınırlı, küçük mahalli dergiler, gazeteler. TRT yayınları çok etkili olabilir tabiî. Ama TRT tarafsız değil. Türkiye İşçi Partisinin bildirilerini, anlamsız hale getirerek yayınlıyor. İstekleri üzerine verdiğimiz demeçleri bile, ses bantlarında tahrifat yaparak sansürlüyor. Ancak seçimlerde yaptığımız radyo konuşmalarıyla gerçekleri geniş halk yığınlarına duyurabiliyoruz.

Bu alanda parlamento çalışmaları da çok önemli. TRT ve büyük basın, milletvekilerimizin konuşmalarını, müdahalelerini ne kadar kısaltsalar, şurasını burasını budasalar, gene de halkın gerçekleri öğrenerek bilinçlenmesine istemiyerek hizmet etmiş oluyorlar.

Fakat en etkili davranış, sanıyorum, gezilerde halkla doğrudan doğruya temas sağlamak, göz göze, diz dize halkla dertleşmek, sorularını cevaplandırmak oluyor. Sözlü öğreti. Bir köy kahvesinde yaptığınız konuşma, kısa zamanda bütün bir çevreye yayılıyor. Doğrudan doğruya temaslar, yalansız konuşanlar, yürekleriyle konuşanlarla halk arasında kuvvetli bağlar kuruyor.

Türkiye İşçi Partisini köye yerleştirmek kararındayız. Bütün olanaklardan yararlanıyoruz. Önümüzdeki seçimlere kadar mümkün olduğu kadar çok köyde parti görevlileri tâyin edeceğiz.

Şüphesiz gene baskılar var. Ama yürekli uyanık köylü liderler de var.

Soru 4 : T.İ.P. milletvekilleri Meclis'e girdikten sonra parlâmento çalışmalarında ne gibi gelişmeler bekliyordunuz? Parlâmento çalışmalarında ne gibi engellerle karşılaştınız? Bu engellere rağmen T.İ.P. parlamentoda ne gibi sonuçlar elde etmiştir?

Cevap: Parlâmento çalışmaları bizim için son derece önemlidir. Ondört milletvekili ve bir senatörden ibaret, küçücük gurubumuzla halk yararına kanunlar çıkartmamız beklenemez elbet. Ama parlâmentodaki çalışmalarımız gene de yararlı oluyor.

Kapitalist düzende sosyalist partiler için parlâmento en etkin bir platformdur. Parlâmento partilerin aynasıdır. Ne oldukları, kimden yana oldukları açık seçik ortaya çıkar.

Türkiye İşçi Partisi Büyük Meclise emekçi sınıf ve tabakaların sesini soktu. Artık Mecliste bir sosyalist muhalefet bulunuyor ki, ağırlığı milletvekillerinin sayısını çok aşıyor. Örneğin: İkili anlaşmalar, Amerikan üsleri sorunlarını Meclis kürsüsüne biz götürdük. O gün yalan diye bağıran iktidar, bugün: «Pislikleri düzeltmeye uğraşıyoruz» demek zorunda kaldı. Hiç bir şeyi düzeltecekleri yok, ama yıllarca milletten habersiz neler yapıldığı açığa çıktı. Bu üslerin bugün bizi ne gibi tehlikelerle karşı karşıya bıraktığı artık halk tarafından biliniyor.

Biz Meclis'e girmeden Anayasadan hemen hiç söz edilmezdi. Şimdi sözü en çok edilen yasa Anayasamızdır. Anayasanın ne olduğunu, ne olmadığını Meclis kürsüsünden halka duyurduk. Anayasanın fukara halktan yana bir Devleti öngördüğünü; sosyalizme açık bir yasa olduğunu açıkladık.

Büyük Mecliste işçilerin, köylülerin, küçük esnafın, arkasız memurların, öğretmenlerin, toplumcu, ilerici gençlerin, yani emekçi halkı namuslu aydınlarıyla bütün ulusun haklarını, taviz vermeden, gerçekten sonuna kadar savunan biricik Parti olduğumuzu, her vesileyle ortaya koyduk.

Halk yararına kanun teklifleri yapıyoruz Meclis Başkanlığına gerçek toprak reformunu sağlayacak bir kanun tasarısı sunduk. Önümüzdeki günlerde Bütçe Kanunu görüşülürken halktan

yana tâdil tasarıları vereceğiz. İş Kanunu ve Deniz İş kanunları hakkında da tekliflerimiz var Ama bunların hepsi de reddedilecektir. Ve halkımız böylece kimin kendinden yana, kimin kendisine karşı olduğunu bir kere daha görecektir.

Parlâmento çalışmalarının yeni bir düzene sokulması zorunludur. Bugünkü içtüzükle, emekten, halktan yana bir partinin dilediği kadar etkin olması mümkün değildir. Aksaklıkların, yolsuzlukların Meclis kürsüsünden dile getirilebilmesi son derece ağır formalitelere bağlıdır. Gensoru ve Meclis Araştırması yollarına her zaman baş vurulamaz. Sözlü soru müessesesi ise acele sonuçlar alınmasına elverişli değildir.

Türkiye İşçi Partisi bir sosyalist muhalefet gurubu olmanın bütün ağırlığı ile varlığını Meclise kabul ettirmiştir.

Biz Meclise girmeden şöyle görmüştük durumu: «Emekçi sınıf ve tabakalardan yana, tam bağımsızlığımızdan yana teklifler getireceğiz Meclise. İki ihtimal vardır: Ya bunların karşısına çıkacaklardır, ya da bu teklifleri geniş ölçüde değiştirerek de olsa, benimseyeceklerdir. Her iki şık da halkın yararınadır.» demiştik. Genel çizgisiyle durum tahminimize uygun biçimde gelişmiştir. Türkiye İşçi Partisinin Meclise girmesi, Meclisteki çalışmaları, halkın uyanışını, sosyalizmin halka mal oluşunu büyük ölçüde hızlandırmıştır. Maya tutmuştur. Bu demek değildir ki lenger yoğurt olmuştur. Hayır, daha çetin mücadeleler var önümüzde. Ama maya tutmuştur.

Soru 5 : T. İ. P. tüzüğünde ve programında «sosyalizm» kelimesi kullanılmadığı ve sadece «kapitalist olmayan yol»dan söz edildiği halde genel seçimden sonra T.İ.P. yöneticileri tarafından «sosyalizm» kelimesi kullanılmağa başlanmıştır. Sebebi nedir? T. İ. P. nasıl bir sosyalizm anlayışına sahiptir?

Cevap: Türkiye İşçi Partisi sosyalist bir partidir. Bir partinin sosyalist olduğu, kapitalist düzeni sosyalist bir düzene dönüştürmek için, emekçi sınıf ve tabakaları eğitip örgütleyerek iktidara getirmek amacı gütmesinden anlaşılır. Tüzüğü, programı ve izlediği politika ile Türkiye İşçi Partisinin bu nitelikte bir parti olduğu şüphesizdir.

«Kapitalist olmıyan yol», Türkiye İşçi Partisinin iktidara

geçince sosyalizmi kurmak için izleyeceği ekonomi politikasının adıdır.

Türkiye birden bire sosyalizme geçmiyecektir. Hiç bir toplum birdenbire sosyalizme geçemez. Çünkü sosyalizm halkla beraber kurulduğu için bir «birikim» işidir. Halk uyanacak, bilinçlenecek; bir sosyalist parti saflarında örgütlenerek etkin bir politik güç haline gelecek ve toplumdaki kuvvet dengesinin kendi lehinde dönüşmesiyle iktidara gelecektir. Bundan sonra köklü dönüşümlerle bir yandan sosyalist bir ekonominin temelleri atılırken, bir yandan da kapitalist ilişkiler yerine, sosyalist üretim ilişkileri kurulacaktır.

Bütün bunlar bir tarih sürecinin belirli aşamalarıdır. Bazı koşullar bir araya gelirse, bu süreç az çok kısalabilir. Ama hiç bir zaman sosyalizm bir anda kurulamaz. Çünkü halksız veya halka rağmen «tepeden inme» sosyalizm olmaz; olamaz.

Türkiye İşçi Partisi yöneticilerinin son zamanlarda «sosyalizm» sözcüğünü daha sık kullanmıya başlamış olmaları, bazı kişi ve kuruluşların Türkiye İşçi Partisinin paralelinde görünen, fakat kapitalist ilişkileri muhafaza eden görüşleri, halka telkin etmeğe çalışmış olmalarından ileri gelmektedir. Zihinlerin bulandırılmasını önlemek istiyoruz.

Türkiye İşçi Partisinin sosyalizmi, «Türkiye Sosyalizmi», ithal malı değildir. Bu, ne Batıdaki, ne Doğudaki örneklere benzer. Çünkü Türkiye ne Batıdır, ne Doğudur. Türkiye kendine öz gü koşulları olan bir ülkedir. Koca bir imparatorluktan yarı sömürge durumuna düşmüş; bir millî kurtuluş savaşıyla politik bağımsızlığa kavuştuysa da, bunu da yitirmiş bir benzeri galiba bulunmayan, geri kalmış bir toplumdur.

Böyle bir tarihe sahip olmak gerek temelde, gerekse üst yapıda birtakım özellikler meydana getirmiştir. Türkiye'de sosyalizm, bu özelliklere sırt çevirerek kurulamaz. Türkiye İşçi Partisi bu özellikleri, mücadele eylemi içinde «Teori»nin mihengine vurarak, Türkiyenin sosyalist yolunu çiziyor.

Türkiye'de sosyalizm, halkla beraber, aşağıdan yukarı kurulacaktır.

Türkiye'de Sosyalizm bağımsız bir harekettir; bağımsız kalacaktır.

Soru 6 : Türkiye dış politikasındaki son gelişmeleri T.İ.P. nasıl değerlendirmektedir? Türkiye'nin dış politika ve özellikle üçüncü dünya ile ilişkiler konusundaki görüşleri nelerdir?

Cevap: A. P. iktidarının hareketli görünen dış politikasını, Türk-Amerikan ilişkilerinde bir değişme olup olmadığına ve varsa bu değişmenin yönüne göre değerlendirmek gerektir. NATO ve İkili anlaşmalar üzerindeki eleştirilerimizden sonra, ilgililerce bazı demeçler ve beyanlar yapıldıysa da bugüne kadar somut bir adım atılmamıştır.

Bununla beraber, komşu devletler ve bazı üçüncü dünya devletleriyle kurulan ilişkiler çoğu kez «nezaket ziyaretleri» çerçevesi içinde kalmış da olsa, yararlıdır. Dünyada kuvvet dengesi öyle bir yönde dönüşüyor ki, bu ilişkiler bunları kurmuş olanların niyet ve maksatlarını daima aşabilir. Ve «nezaket ziyaretleri» Atatürk dış politikasına gerçekten dönülmesine yol açabilir.

Üçüncü dünya devletleriyle dostluk ve işbirliğine örnem veren; komşularımızla saldırmazlık ve dostluk paktları esasına dayanan ve Türkiye'yi bir güvenlik kuşağı içine alan, bütün dünya devletleriyle hukuki ve fiili eşitlik, karşılıklı menfaat dairesinde barışçı ilişkiler kurulmasını öngören, bir dış politika anlayışı içindeyiz. Askeri paktlara, hele Büyük devletlerle bu gibi ittifaklar yapılmasına kesinlikle karşıyız. Milli savunmamızın kurtuluş savaşları strateji ve taktiğine göre düzenlenmesi tezini savunmaktayız.

NATO'dan 1969'da çıkılmasını; milli bağımsızlığımız ve egemenlik haklarımızla bağdaşmayan ikili anlaşmaların feshini istiyoruz. Türkiye'nin bir nükleer savaşta ilk hedef olmasını istemiyoruz.

Jeo-politik şartlar tarafsız bir politika izlememizi mümkün kılmaktadır.

Kıbrıs hakkındaki tezimiz, defalarca anlatıldığı için bir daha açıklamıyacağım.

Soru 7 : Anayasayı ve demokratik düzeni tehlikeye düşüren faşist tehditler karşısında somut olarak neler yapılabilir?

Cevap: Türkiye'de bir faşist dikta rejimi kurulması kolay değildir. Bununla beraber heveslenenler çıkabilir. Netekim hükûmetin hazırladığı ceza kanunları dolaylı bir faşist dikta reji-

minin araçlarıdır. Bu teşebbüsleri akim bırakmak mümkündür. Mecliste muhalefet tek bir cephe halinde direnmelidir; direneceğini de sanırım. Son önergemiz sırasında muhalefetin olumsuz davranışına bakıp umutsuzluğa düşülmemelidir.

Sonra Anayasa Mahkemesi vardır: Anayasaya aykırı olan bu kanunlar, Meclisten geçirilse bile iptal edilir.

Fakat faşizmin kıpırdanışlarına karşı en etkin silâh; sosyalistlerin, Atatürkçülerin ve bütün ilerici kuvvetlerin zamanında gösterecekleri tepkidir. Faşizme karşı olanlar, faşizmin en uçta olandan başlayarak, kendinden olmayan bütün kişi ve kuruluşları temizlediğini asla unutmamalıdır. «Bana saldırmıyor neme lâzım» demek kurban edilmeye adaylığını koymaktır. Faşizme karşı parola: «Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için» olmalıdır.

Anayasa'da yazılı haklarımız, özgürlüklerimiz, kararlılıkla ve topluluklar halinde kullanılmalıdır: Anayasayı savunma mitingleri; anti-faşist gösteriler; bildiriler; açık oturumlar....

Kanunî bütün araçları harekete getirmeliyiz. Getirmeliyiz ki, faşizm geçmesin. Ve de Faşizm geçemiyecektir.

«TURAL EMİRNAMESİ»NİN SORUMLULUĞUNU HÜKÛMET TAŞIMAKTADIR [1]

BAŞKAN — Sayın arkadaşım, Umumî Heyet aldığı kararlarda serbesttir. Diğer bir kararla kendi kendisini tahdit edemez.

Söz önerge sahiplerinden birisine aittir. Kim konuşacak efendim? Buyurun Sayın Mehmet Ali Aybar.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; yedi arkadaşımla birlikte Başbakan ve Hükûmetinin sorumluluğunu gerektiren bir hususta dolayı vermiş olduğum gensoru önergesinin gündeme alınmasını müdafaa ve savunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Önce bir hususu belirteyim. Şöyle düşünülebilir nitekim biraz önce Adalet Partisi Grupu adına konuşan sayın arkadaşımız, «Bütçe müzakereleri esasen bir gensoru mahiyetindedir. Böyle bir önergenin şu sırada verilmesi lüzumsuzdur.» buyurdular. Şüphesiz bütçe müzakereleri genel çizgileri ile bir gensoru mahiyetindedir. Ama bütçe müzakereleri Hükûmetin sorumluluğunu son tahlilde bütçeye bağlar. Oysa huzurunuza getirdiğimiz mesele, müstakil ehemmiyeti haiz olan bir meseledir ve burada Hükûmetin sorumluluğu, Sayın Genelkurmay Başkanı tarafından Türk Silâhlı Kuvvetlerine gönderilen emirname münasebetiyle söz konusu olmaktadır. Bu itibarla Anayasamızın ihlâl edilip edilmediği, Hükûmetin Anayasanın sarih hükümleri muvacehesinde sorumlu tutulup tutulamıyacağı hususunun Yüce Mecliste vakit kaybedilmeden ve müstakil bir mesele olarak ele alınmasını zaruri gördük.

Sayın milletvekilleri, Anayasa meseleleri basit meseleler de-

---

[1] Aybar'ın Meclisteki bu konuşması 9 Şubat 1967 gününe ait Meclis Tutanaklarından aynen alınmıştır.

gildir. Anayasanın felsefi ve tarihi yönünü tesbit edip, Anayasanın temel ilkelerini ve hükümlerini bu yöne uygun bir şekilde tefsir etmek, yorumlamak, bunları anlamlandırmak kolayca içinden çıkılacak bir mesele değildir. Bunun için bir memleketin Anayasa tarihi yanında umumi tarihini iyi bilmek, memleketin içinde bulunduğu şartları iyi değerlendirmek, memlekette çatışan menfaatlerin ağırlığını Anayasaya göre iyi tâyin etmek lâzımdır.

Sayın milletvekilleri, bu meseleye geçen yıl yaptığım bir konuşmada da değinmiştim. Biz uzun süredir bir rejim buhranı içinde yaşıyoruz. Bunu açık ve seçik olarak koymak ve kabul etmek mecburiyetindeyiz. 27 Mayıs Anayasası hayatımızda, hukuk plânında yeni bir dönemin başlangıcıdır. Bu Anayasa memleketimizin büyük meselelerine geçerli çözümler getirmiştir. Bu Anayasa Devletimizin fukara halktan yana bir Devlet olduğu hükmünü vaz'etmiştir. İkinci maddesinin gerekçesinde bu husus hiç bir tereddüde yer bırakmıyacak bir açıklıkla ifadesini bulmuştur.

Ne diyor ikinci maddenin gerekçesi? Diyor ki; «Sosyal Devlet, özellikle iktisaden zayıf durumda olanları ve işleri bakımından başkalarına bağlı olarak hayatlarını kazanan işçileri ve ücretlileri, dar gelirlileri ve yoksulları koruyan devlettir.» Aksi halde», diye devam ediyor 2 nci maddenin gerekçesi, «temel hak ve hürriyetler, demokratik düzenin dayanakları kâğıt üzerinde kalmaya mahkûmdur. Bunları gülünç kategoriler olmaktan kurtarmalıyız» diyor. Demek ki Anayasamızın hükümlerini yorumlarken mutlaka 2 nci maddenin ışığında yorumlamak icabediyor.

Beri yandan Anayasamız klâsik hak ve hürriyetlere geniş yer vermiştir. Ve bunları sıkı teminata bağlamıştır. Ne suretle? İki yönden. Bir kere kanunla da olsa bunların özüne dokunulamıyacağı hususunu velevki kamu yararı, sosyal adalet, kamu düzeni, umumî ahlâk ve milli güvenlik bakımından bile bu hak ve hürriyetlerin özüne kanunun dokunamıyacağı, yani bir sınırdan öteye bu hakları iteliyemiyeceği, tahdidedemiyeceği hükmünü getirmiştir.

İkinci teminat, Anayasanın çiğnenmesi halinde Anayasa Mahkemesine vatandaşın ve birtakım kurumların belirli şartlar altında başvurabileceğini ifade etmiştir.

Sayın milletvekilleri, bugün Anayasanın getirdiği bu hukuk

düzeni ile tatbikat intibaksızlık halindedir. Neden bu böyledir? Anayasanın temel hükümlerini açıklarken bunun nedenini de bu arada söylêdim. Çünkü Anayasamız yoksul halktan, emekçi halktan yana olan bir Devlet kurulmasını öngörmüştür. (Adalet Partisi sıralarınadn gürültüler, «daha açık konuş» sesleri) Anayasamızın ikinci maddesi, tekrar ediyorum, bu hususta her hangi bir tereddüde mahal bırakmıyacak kadar açıktır. Benim anlayışım olarak ifade etmiyorum, Anayasanın anlayışı olarak değerlendiriyorum. Halbuki, tatbikatta Devlet mekanizmasını birtakım çıkarcı çevreler doğrudan doğruya veya dolaylı olarak etkiliyecek durumdadırlar. İntibaksızlık bundan ileri beliyor. Bu İntıbaksızlığın daha özel nedenleri de var. Bizzat Adalet Partisi iktidarı kurulduğu günden beri Anayasaya karşı hazımsızdır.

M. ZEKİ YÜCETÜRK (Balıkesir) — Halletmişsin sen. (T. İ. P. sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Lûtfen yerinizden müdahale etmeyiniz efendim.

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Biz müdahale ettik mi hemen ceza veriyorsunuz Başkan. Bu haddini bilmez milletvekiline haddini bildiriniz.

BAŞKAN — Sayın hatip, bir dakikanızı rica ediyorum.

Arkadaşlar, böyle karşılıklı bağrışmaya başlarsanız ne biz bu görüşmeleri devam ettirebiliriz, ne de doğru bir netice alabiliriz. Bu sebepten arkadaşlarımın yerlerinden müdahale etmemelerini çok rica ediyorum.

O arkadaşımız da kim ise, ondan da sözünü geri almasını rica ediyorum.

Sayın hatip, lûtfen devam edin efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — A. P. İktidarı 27 Mayıs Anayasasına karşı kurulduğu günden beri hazımsızdır. Anayasa oylanırken «Anayasaya hayır demekte hayır vardır» sloganını, buna itiraz eden sayın milletvekili arkadaşlarıma hatırlatmak isterim.

Anayasaya hazımsız olan bir partinin iktidara gelmesi de intıbaksızlığı hızlandırmakta daha keskin bir hale getirmektedir. Bu ortam içinde Sayın Genelkurmay Başkanımız, Türk Silâhlı Kuvvetlerine bir emirname göndermiştir. Emirnameyi basından öğrendik. Basında emirnamenin bir özeti verildi ve bâzı cümleler tırnak içine alınarak verildi. Bu emirname basında çıktıktan sonra hemen ertesi günü Sayın Başbakan bu emirnameyi benimsediğini ifade ettiler. (A. P. sıralarından bravo ses-

leri ve alkışlar) Bir gün sonra da Sayın A P. Meclis Grupu aynı istikamette bir bildiri yayınladı. (Bravo sesleri)

Sayın milletvekilleri, çok ciddî bir Anayasa meselesi görüşmekteyiz. Anayasa meselesi görüşrülürken Anayasanın ağırlığı ile mütenasip olmıyacak tezahürlerden ve müdahalelerden kaçınılması kanaatimce, bu benim kanaatim, her halde yerinde olacaktır.

Bu emirnamede ne denilmektedir? (A. P. sıralarından «herşey» sesleri)

BAŞKAN — Çok rica ederim, yerinizden müdahale etmeyiniz, çok rica ederim.

CELAL NURİ KOÇ (Kars) — Soru sordu, cevap verdik.

BAŞKAN — Çok rica ederim beyefendi..

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bu emirnamede, çok partili rejime geçtiğimizden beri komünist faaliyetlerinin arttığı. (A.P. sıralarından «doğru doğru» sesleri). ve 1961 Anayasasının temel hak ve hürriyetlerinden komünistlerin yararlanarak faaliyetlerini hızlandırdıkları ifade edilmektedir. (A.P. sıralarından «doğru doğru» «yalan mı?» sesleri) Ve bu cümlenin sonunda bu faaliyetlerin millî bekamızı tehdit ettiği hükmüne varılmaktadır. (A. P. sıralarından «doğru» sesleri.)

Sayın milletvekilleri, evvelâ şu cümleler üzerinde duralım. Sayın Genel Kurmay Başkanımız çok partili rejimi ve 1961 Anayasasını millî bekamız için tehlikeli bir ortam yaratır görmektedir. (Gürültüler.)

BAŞKAN — Çok rica ederim sayın arkadaşlarım, gürültü ile müdahale etmeyin, hatibin sözünü kesmeyin, çok rica ederim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Çünkü komünist faaliyetler, Sayın Genelkurmay Başkanının ifade ettiği şekilde, çok partili rejime başladıktan sonra artmış ve 1961 Anayasasının hak ve hürriyetlerinin himayesi altında gelişmişse bunun mantıki ve tabiî neticesi çok partili rejimin ve 1961 Anayasamızın millî bekamıza tehlikeli olan bu hükümlerinin ortadan kaldırılması merkezindedir. Gerçekten emirnamede her hangi bir demokraside en tabiî davranışlar telâkkî edilecek hususlar memleketimiz için zararlı faaliyetler ve komünist kışkırtmaları olarak nitelendirilmiştir. Meselâ gazetede yazılan yazılar, öğrencilerin yaptıkları gösteriler, kovboy filimleri, tiyatro oyunları, bun-

:arın komünist kışkırtmaları ve komünist ihtilâlini hazırlayıcı bir ortam yarattıkları ifade edilmiştir.

Sayın milletvekilleri; bizde ya Anayasa uygulanacaktır, ya uygulanmıyacaktır. Ya demokratik haklara saygı göstereceğiz, gösterirsek bütün bunlar en tabii davranışlarıdır vatandaşların. Bunun karşısında indi mütalâalarla, bu mütalâalar kime aid olursa olsun, çıkarılamaz yahut Anayasa ortadan kalkacaktır.

Şimdi bu emirnamenin mantık silsilesini takibedelim. Çok p a r t i l i rejimi suçladıktan sonra emirname mantıki silsileyi devam ettirerek şu temel fikirde düğümlenmektedir. Temel fikir şu: Sayın Genelkurmay Başkanı bütün fenalıkları bir anda temizliyecek kudrette ve disipliniyle iştihar etmiş bir lider, bir kuvvetli komutan çıkınca komünistlerin onu hedef aldıklarını ifade etmektedir. (A.P. sıralarından «doğru doğru» sesleri.)

Sayın milletvekilleri, ben ömrüm boyunca Türkiye'de Silâhlı Kuvvetlerimize karşı kimlerin geldiğini hatırlıyacak bir yaştayım. Ama hâfızaları geriye doğru pek zorlamaya ihtiyaç yok; Silâhlı Kuvvetlerimize pek yakın tarihte karşı koymuş, fikren karşı durmuş olanlar bu Mecliste her halde sayın A. P. grupu içinde bulunan veyahutta bu partiye mensup olan bâzı kimselerdir. (A. P. sıralarından şiddetli gürültüler, «sözünü geri alsın» sesleri.)

BAŞKAN — Sayın hatip.. (Gürültüler.) Muhterem arkadaşlarım, çok rica ederim, yerinizden müdahale etmeyin, lûtfen yerlerinize oturun.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın milletvekilleri, daha bundan bir süre önce Yüce Meclisinizin kabul ettiği Af Kanunu tasarısı ile.. (Gürültüler.)

BAŞKAN — Lûtfen, çok rica ederim, karşılıklı bağırışmalarla hiç bir şey halledilmez. Eğer İçtüzüğümüze aykırı ve hakikaten muhalif bir beyanda bulunurlarsa, Riyaset vazifesini yapacaktır. Karşıdan bağırmak suretiyle müdahale ederseniz ben de hiç bir şey yapamam. Görüyorsunuz ki gürültülerden başka bir şey olmuyor, çok rica ederim, susunuz.

NAZMİ ÖZOĞUL (Edirne) — İsim tasrih etsin. Başkanım.

İSMET ANGI (Eskişehir) — Sözünü geri alsın. (Gürültüler.)

CELÂL NURİ KOÇ (Kars) — Kimdir bunlar, açıklasın.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, siz susarsanız ben ancak bu

suretle yapılan konuşmalarda lâzımgelen vazifeini yaparım. Ama bu karşılıklı bağrışmalarla hiç bir şey halledilmez.

Çok rica ederim sayın hatipten, grup içerisinde bu gibi insanların bulunup bulunmadığının, hali hazır önerge ile bir ilgisi olmadığına göre bunu tavzih edip lûtfen gürültüye mâni olmalarını rica ediyorum kendilerinden, Lûtfen tavzih edin gürültüye sebebiyet vermeyin sayın hatip. (Gürültüler)

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın Başkan burada... (Gürültüler)

BAŞKAN — Eğer bağırmaya devam ederseniz, celseyi tatil ederim. bakın onu size söyliyeyim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın Başkan burada Anayasanın niçin tastamam uygulanmadığını inceliyor ve Sayın Genelkurmay Başkanımızın buna ilişkin emirnamesini Anayasaya uygunluğu bakımından tahlil ediyorum. Olayları dile getirmek mecburiyetindeyim. Gerçeklere hazımlı olmak zorundayız. Hepimizin bildiği bir hakikattir ki, Af Kanunu münasebetiyle burada birtakım dosyalar, Ceza Kanunumuzun 159 ncu maddesine ve Tedbirler Kanununun 38 nci maddesine ilişkin suçlardan ötürü tanzim edilmiş dosyalar yürürlükten, muameleden kaldırılmıştır (A. P. sıralarından gürültüler.)

Şimdi sayın milletvekilleri, emirnamenin mantığı, çok parti rejiminin tehlikeler yarattığı ve bu tehlikelerin memleketin bekasını tehdidettiği mebdeinden hareket ederek bütün bu kötülüklerin bir anda temizlenebileceği bir şahıs yönetimi telkin ederek mantığını bağlamaktadır. Gerçekten düşünelim bu sözü, nedir? Çok parti rejimi vardır, Anayasa hürriyetleri vardır. Fakat bunlar..

HAMİT FENDOĞLU (Malatya) — Tavzih edecekti...

BAŞKAN — Rica ederim, müdahale etmeyin.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bunlar komünizm faaliyetlerinin artmasına yol açmıştır. Anarşi vardır, toplumun bekası tehlikededir. Ama beri yandan güçlü bir lider de vardır ve bütün kötülükleri bir anda temizliyecektir...

Sorarım size, bütün kötülüklerin bir anda temizleneceği, farzı muhal, kabul edilse bile, Anayasa rejimi muhafaza edilerek nasıl temizlenebilir? Çünkü bütün kötülüklerin temizlenmesi ya bedenen, fiziki olarak kötü bellenmiş kimselerin temizlenmesidir. Yahut bunların temel hak ve hürriyetlerden yoksun bırakıl-

masıdır ki, her iki şık da Anayasamızın getirdiği haklara, rejime temelden aykırıdır.

Şimdi, bir de Anayasamızın temel hükümlerini hatırlıyalım, emirnamenin bu cümleleri muvacehesinde. Anayasamız, söyledim, çok partili bir rejim getirir, bu partiler arasında emekçi halktan yana partilerin bulunmasını zaruri kılar. Herkese, 20 den 24 ncü maddeye kadar olan hükümleriyle söz, düşünce, ilim, sanat, haberleşme ve örgütlenme hakları tanır. 56 ncı maddesinin hükmünü düşünelim. 56 ncı maddesi çok partili rejimi öngörür ve 4 ncü maddesi dikta rejimlerini yasaklar. İster kişi diktası ister zümre diktası, ister sınıf diktası bütün dikta rejimlerini yani kestirmeden iktidara gelip Hükûmet etme usullerini yasaklar.

NAZMİ ÖZOĞUL (Edirne) — Sizin istediğiniz rejim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — İşte Sayın Başbakan emirnameyi tümü ile benimsemekle, Anayasaya aykırı olan bu hususlardan yana da çıkmıştır. Bundan ötürü biz, Sayın Başbakan ve Hükûmeti hakkında gensoru açılmasını istedik.

Sayın milletvekilleri, Anayasayı korumak üzere, burada ödeve başlarken, yemin ettik. Anayasayı korumak vazifemizdir. Kaldı ki, Anayasa, bu memleketin uyanık evlâdının bekçiliğine emanet edilmiştir. Demek ki, bizim Anayasayı korumak görevimiz, iki yöndendir: Bir kere bir vatandaş olarak Anayasayı korumakla ödevliyiz; ikincisi, milletvekili olarak yeminimize hânis olmamak için, Anayasayı korumakla görevliyiz.

Sayın milletvekilleri;

Ben, bu gensoru önergesinin kabul edilip gündeme alınacağından eminim. Tarihî sorumluluklarımızı, kaçınmadan yerine getireceğiz.

Sayın milletvekilleri; hürriyetler ve hayat, onları hak edenlere aittir. Anayasayı korumak için siz öne atılmazsanız, Anayasayı korumak lâzım geldiği zaman şu veya bu gerekçe ile kaçınırsanız, Türkiye'de demokrasi kurulamaz, Türkiye'de demokrasiyi kuracağız! (T.İ.P. sıralarından, alkışlar.) Çünkü, Anayasaya sahip çıkan uyanık evlâtları vardır bu memleketin.

Sayın milletvekilleri; önergemizin kabul edilerek gensorunun gündeme alınması hususunun oylarınızla iltifata mazhar olmasını rica ederim. Saygılarımla. (T. İ. P. sıralarından, alkışlar.)

HODRİ MEYDAN! [1]

BAŞKAN — Türkiye İşçi Partisi Grupu adına Sayın Mehmet Ali Aybar, buyurun efendim.

T. İ. P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri,

Hükûmetin gelecek bir yıllık icraatının rakamla ifadesi demek olan 1967 bütçe Kanunu tasarısı ile bu kanunun hazırlanmasına yön vermesi gereken 1967 programı üzerinde, Türkiye İşçi Partisi Meclis Grupunun son görüş ve eleştirilerini açıklıyacağım.

İki haftadır süren bütçe görüşmeleri boyunca arkadaşlarım, partimizin olaylara dayanan ve rakamlarla ifade edilen görüş ve eleştirilerini açıklamışlardır. Bu eleştirilere Hükûmetten beklenen cevaplar alınmamıştır. Milletvekili seçimlerinden önce Devletin koalisyonlarla yönetilemiyeceğini söyliyen Sayın Başbakan, şimdi de, «beş muhalefet partisi olmasının, Türkiye'de iktidar olmayı güçleştirdiğini» söylemiş, «Türk Milleti birtakım düşüncelerden rahatsız olmaktadır.» demiştir.

Bir noktada dikkatlerinizi çekerim. Başbakan önce: «Koalisyonla Devlet yönetilemez dedi, kâfi miktarda oy alayım tek başıma Hükûmet kurayım, memleketin bütün meselelerini hallederim.» dedi. Ve şimdi aradan 1,5 yıl geçtikten sonra «bu kadar çok muhalefet partisiyle iş görülmüyor, birtakım rahatsız edici fikirler söyleniyor.» demek zorunda kaldı. Arkadaşlar biraz sonra yapacağım açıklamada bu beyanların nasıl bir zihniyetin ifadesi olduğunu teferruatı ile açıklıyacağım.

Sayın Maliye Bakanı ise: «Rakamlar yanlış tarzda kullanı-

---

[1] **Demirel Hükûmetinin 1967 programıyla ilgili olarak T.İ.P. Grupu adına Mehmet Ali Aybar'ın Mecliste yaptığı konuşma (27 Şubat 1967). Tutanak Dergisinden aynen alınmıştır.**

lıyor; yanlış iddialarda bulunuluyor» demekle yetinmiş; fakat ileri sürdüğümüz rakamların, iddiaların neresi yanlış olduğunu ve doğrusunun neden ibaret bulunduğunu söylememiştir.

Aren arkadaşımızın, Hükûmetin, çıkışı olmıyan kapitalist yoldaki iflâsını rakamlarla ıspatlıyan bilimsel eleştirilerine, bilmem belki Başbakan yadırgar «eleştiri» sözünü, «tenkid» demektir, Sayın Maliye Bakanı: «Ben basû - badelmevte inanırım. Bugün esefle bu kürsüden Marks'ın ve Engels'in dirildiğini ibretle seyrettim... Biz iktidarda kaldığımız sürece esir kamplarına müsaade etmiyeceğiz.» şeklinde, asla ciddiye alınmıyacak, demagojilerle cevap vermiştir.

Günler ilerledikçe sayın bakanların ve A. P. Grupu sözcülerinin, bize verdikleri cevapların, gittikçe daha boş olduğu, demagoji dozunun daha da arttığı görüldü.

Sayın İçişleri Bakanı da, 1960'ta Moskova'da toplanan 81 komünist partisi temsilcisinin toplantısından sonra yayınlanan bildiri ile, Kanada'da yayınlanan bir derginin yazıları üzerinde durarak, bunlarla bizim beyan ve bildirilerimiz arasında paralellik olduğunu ileri sürmüş: «Oradan aldıkları emir istikâmetinde propaganda yapıyorlar.» demiştir.

Bakanların üstü kapalı şekildeki kapatma tehditlerinden sonra, bâzı milletvekilleri de, Türkiye İşçi Partisinin kapatılmasını açıkça istemişlerdir.

Kısacası, Türkiye İşçi Partisi sözcülerinin bilimsel eleştirilerine, A. P. iktidarı sözcüleri, artık iyice foyası meydana çıkan «Komünistlik» suçlaması ile cevap vermişler ve böylece bu bozuk düzeni sürdürme sorumluluğundan kurtulacaklarını sanmışlardır.

Birazdan bunlara gerekli karşılığı vereceğim. Şimdi Hükûmeti bu kadar hesapsız konuşmalara sevkeden nedenler üzerinde duracağım.

Mecliste 250 sandalyalık şişkin bir çoğunluğa sahibolan Hükûmet, 15 kişilik bir sosyalist grupun eleştirilerine dayanamıyor ve; «Bu kadar çok muhalefet partisi iktidar olmayı zorlaştırıyor» diyerek, sosyalist muhalefeti susturma çareleri arıyorsa; bütçe eleştirilerine suçlamalar ve tehditlerle karşılık veriyorsa; bunun hiç şüphesiz Hükûmetin aczine ilişkin birtakım ciddî objektif nedenleri olması gerekir.

Gerçekten dünyanın hiç bir Parlâmentosunda, bütçe eleştirilerine ,iktidarın muhalefeti suçlıyarak karşılık verdiği görül-

memiştir. Bu gibi manevralara ancak Faşizme ortam hazırlandığı sıralarda raslanır. 1922 - 1925 yılları arasında, Mussolini diktasını kurmak için bu yola başvurmuştur. 1933'te Hitler ve adamları, Rayştak'ta aynı oyunu oynamışlardır.

Demokratik denge kendi aleyhine dönmeye başlayınca, burjuvazi, demokrasiyi tatil etme ve iktidarını Faşist dikta rejimiyle yürütme yolunu tutar. Demokratik dengenin burjuvazi aleyhine dönmesi, kapitalizmin zorluklarla karşılaşması; halkta uyanış hareketinin, sendikaların, Sosyalizmin güçlenmesi demek olduğundan burjuvazi bu gelişmeleri Komünist ihtilâl hazırlıkları şeklinde göstermek bahanesini kolayca bulur. Hattâ tertiplere, kışkırtmalara başvurarak kargaşalıkları bizzat çıkartır. Kurduğu, silâhlandırdığı Faşist örgütlerine saldırılar, suikastlar yaptırtır. Yangınlar çıkarttırır. Evet yangınlar çıkartır. Nazilerin hatırlarsınız Rayştağı, solcuları suçlamak ve bertaraf etmek için, bizzat kendilerinin yaktığını biliriz. Kimi zaman din duygularını, kimi zaman milliyet duygularını sömürerek, şovence sömürerek orta tabakaları, işçilere, köylülere karşı kışkırtır. İmkân ve fırsat bulursa, orduyu da kendi paraleline çeker. İtalya ve Almanya gibi, kadroları aristokratik olan ülkelerde, ordu Faşizmin kuruluşunda kesin bir rol oynamıştır.

Geri kalmış toplumlarda bu oyun biraz değişik şekilde oynanır. Bu ülkelerde milletlerarası ilişkiler, Faşizmin kuruluşunda, gelişmiş ülkelere göre, daha ağır basar.

Geri kalmış ülkelerde, büyük toprak sahipleriyle büyük tüccarlar, bankerler ve montaj sanayicileri, hâkim sınıf durumundadırlar. Bunlar çıkarlariyle milletlerarası kapitalizme bağlıdırlar. Emperyalizmin aracısı ve ortaklarıdırlar. Ve genellikle emekçiler politik bir güç olarak ya hiç örgütlenmemiştir bu geri ülkelerde, ya da örgütleri zayıftır. Bundan dolayı demokrasi varsa sadece şekilden ibarettir. Fakat buna karşılık sömürü içerden ve dışardan olduğu için, katmerlidir ve milli bağımsızlık fikri son derece canlıdır. Gençlik uyanık ve hareketlidir. Bu etkenler geri kalmış ülkelerde halkın hızla uyanmasını ve örgütlenmesini sağlar.

Halk uyanmıya ve demokratik haklarına sahip çıkmaya başladı mı, geri kalmış ülkelerin, emperyalizmin desteği ile ayakta duran kültürsüz, çıkarcı ve bencil burjuvazisi ile toprak ağaları, şekli demokrasiyi bile imtiyazlı durumları için tehlikeli bulurlar. Hele dış borçlanmalar yetersiz olduğu ve ekonomik ve malî

zorlukların başgösterdiği dönemlerde, demokrasiyi büsbütün tatil edip faşizmi kurmaya heveslenirler. Bu iş için yabancı dost ve ortaklarının, yani emperyalizmin askerî desteğini de isterler. Emperyalist kuvvetler, ittifaklar ve anlaşmalarla zaten yurtta üslenmiş bulunuyorsa, bunlar davete lüzum kalmadan yardımlarını esirgemezler. Hattâ millî kurtuluş ve sosyalizm akımı güçlenmeye başlayınca, emperyalistler içerdeki adamlarını, ortaklarını harekete iterler: Komünizm umacısı canlandırılır; dış tehlikeden söz açılır; demokratik hakların kullanılışı, hürriyet rejimini içerden yıkma teşebbüsleri olarak nitelendirilir; ve besleme dernekler, gazeteler, dergiler aracılığiyle iftiralar, yalanlar, suçlamalar, taşlı, sopalı saldırılar, suikastlar başlar. Hükûmet tertiplere girişir: Düzme beyannameler, silâh depoları bile keşfolunur. İşçiler grev mi yapıyor; bastırmak için asker gönderilir ve grevi gizli komünist ajanlarının kışkırttığı ilân olunur. Gençlik örgütlerine ajan sokularak gençler biribirine düşürülür ve olaylar komünistlerin işi olarak gösterilir. Öğretmenler komünistlikle suçlanır; namuslu sendikacılar keza komünist olarak ilân edilir. Kim ki, emperyalizmin boyunduruğuna karşıdır; kim ki, üslerin temizlenmesini ister; kim ki, ne şu devletin, ne bu devletin uydusu olmıyalım, bağımsız yaşıyalım der; kim ki, toprak reformu yapılsın, sömürgeye son verilsin, Anayasa eksiksiz tastamam uygulansın diye, yazar, çizer, söyler; hepsi de komünistlikle suçlanır. Yürürlükteki Faşist kanunlar az gelir; yeni yeni terör kanunları hazırlanır. Halktan, emekten yana bir parti varsa kapatılması yoluna gidilir. Militanlar, sendikacılar, yazarlar, karikatürcüler, hattâ 15 yaşındaki çocuklar tevkif edilir. Bu işe en uçtakilerden başlanır. Ve en uçtakiler yok edildikten sonra, sıra geride kalan en uçtakilere gelir. Tabiî bütün bunların, vatanı komünizmden korumak; demokrasiyi, hürriyetleri kurtarmak için yapıldığı söylenir. Ve bu işler enerjik bir yönetim istediğinden, çoğu zaman emperyalistlerle işbirliği eden bir komutan, bir subay hükûmeti ele alır. Güney - Vietnam'da faşizm aynen bu anlattığımız şekilde kurulmuştur.

Sayın milletvekilleri,

Demirel Hükûmetinin, bütçe görüşmeleri sırasında büsbütün artan hırçın çırpınışlarını, biraz önce anaçizgilerini belirttiğim faşizme ortam hazırlamanın gayreti olarak nitelendiriyoruz. Türk burjuvazisi, Anayasamızın kurulmasını öngördüğü emekten

yana bir demokrasi düzeni içinde, bugünkü imtiyazlı durumunu sürdüremiyeceğini anlamıştır.

Bugünkü aşırı sömürünün ve milli gelirin adaletsiz bölüşümünün devam etmesi, kötülüklerin serbestçe ortaya serildiği, halkın uyanıp örgütlendiği demokratik bir ortamda mümkün değildir. Sosyalizm yurdumuzda hızla gelişmektedir. T.İ.P. hemen bütün köylerden oy almıştır. Kapitalist yoldan yurdu kalkındırmanın mümkün olmadığı, olamıyacağı artık halk sınıf ve tabakalarınca da kavranmaktadır. Bakınız bu yıl A.P. sözcüsü Papenek'ten, kundura bağlarına asılarak havalanmak mucizesinden söz etmedi. Toprak ağalarının, aracı burjuvazinin umurunda değil Türkiye'nin kalkınması. Fakat kapitalizm dolabı döndürülemezse, imtiyazlarının, çıkarlarının bozulacağını biliyorlar. Sayın Başbakan bu kürsüden «Anayasa kazanç hakkını temel hürriyet olarak ilân etmiştir.» diye boşuna haykırmadı. Fakat ne var ki, kapitalizmin bozuk işleri feryatlarla düzelmiyor. Nasıl ki, Amerika'nın yurdumuzda kurduğu üsler de «Yalan! Yok öyle şey!» diye bağırmakla ortadan kalkmamıştır. Anayasa çizgisinin gerisinde Hükûmet etmenin de elbet bir sınırı vardır. Ve bu sınırın, derinleşen buhranla, Demirel Hükûmetine manevra imkânı bırakmadığı nihayet bizzat Başbakan tarafından anlaşılmış olmalıdır ki, Hükûmet yeni terör kanunları hazırlatıyor.

Sayın milletvekilleri,

Türkiye bugün mali ve ekonomik bakımdan 1957 - 1958 yıllarını; politik bakımdan ise 1959 - 1960 yıllarını yeniden yaşar görünüyor. Demirel Hükûmeti Türk burjuvazisinin o tarihlerdeki ters talihinin, faşizme göz kırpmakla önlenebileceği, umuduna kapılmıştır. Senaryoyu buna göre hazırlatmak istiyorlar. Yalnız bir noktayı ihmal ediyorlar: Türkiye Güney - Vietnam değildir.

Hazırladıkları «terör» kanunlarını Meclisten geçirebileceklerini biran için düşünsek bile, bunlar Anayasa Mahkemesi tarafından mutlaka iptâl edilecektir. Anayasa Mahkemesinde namuslu, bilgili yargıçlar var. Anayasayı Amerika'nın nüfuzunu korumak hürriyeti ve vurgunculara kazanç hürriyeti şeklinde yorumlamaya asla yanaşmıyacak, yargıçlardır bunlar. Ama olacak şey değil ya, biran için olduğunu farz etsek ve bu terör kanunlarının iptal edilmediğini düşünsek, bu takdirde bile, amaçlarına ulaşamıyacaklardır. Çünkü yargıçlar, savcılar ve zabıta memurları

«terör» kanunlarını vicdanlarınca yorumlıyarak, Hükûmetteki bayların istediği şekilde uygulamıyacaklardır.

Anayasanın fiilen tatili demek olan bu kanunları hazırlıyanlarda ,olayları görme ve değerlendirme yeteneği, acaba hiç mi kalmamıştır? Cidden merak ediyorum.

Baylar, elinizde Ceza Kanununun 141 ve 142 nci maddeleri gibi, Mussolini diktatörlüğünü yıllarca ayakta tutmuş müeyyideler var. Hem de bunlar Faşist İtalya'dan alındıktan sonra beş kere değiştirilerek, daha da ağırlaştırılmıştır. Eğer bu gün bunlarla dilediğiniz sonuçları alamıyorsanız, bunun bir sosyolojik anlamı olacağını aklınıza getirmiyor musunuz?

İleri sürdüğünüz gibi bu maddelerin boşluğu falan yoktur. Bu maddeler o derece elâstikidir ki, dilenen doğrultuya çekilebilir ve Türkiye'de bu maddelerle bir anda on binlerce kişi hapse atılabilir. Ama görüyorsunuz ki, atılamıyor. Neden? Çünkü Türkiye'nin ortamı değişmiştir. Kara koyunla ak koyun artık ayırt edilir olmuştur. Türkiye'de ihmal edilemiyecek güçte bir sosyalist akım vardır. Güçlü sendikalar vardır. Devrimci öğrenci dernekleri vardır. Örgütlenmiş Atatürkçü öğretmenler vardır. Anayasayı korumaya azimli güçler vardır, ve de Türkiye İşçi Partisi vardır. Polisi, savcısı, yargıcı da çoğunlukla uyanmıştır; uyanmaktadır. Baylar, Yargıtay Başkanının adalet yılını açış konuşmasında neler söylediğini unutuyorsunuz herhalde.

Hazırladığınız «terör» kanunlarını, haber vereyim, yürütemiyeceksiniz. Çünkü toplumun kanunları kendisine ters düşen kanunlardan daima daha güçlüdür.

Sayın milletvekilleri,

Demirel Hükûmeti, zihniyet, tutum ve davranışlariyle, Anayasa çizelgesinin gerisindedir. 1967 programı ve 1967 Bütçe kanun tasarısı bunun son ve açık delilidir. İki - üç noktayı belirtmekle yetineceğim; yetineceğim de iktifa edeceğim demektir, belki anlamıyanlar bulunur.

Anayasanın 2 nci maddesine göre: «Türkiye Cumhuriyeti, insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî, demokratik, lâyik ve sosyal bir hukuk Devletidir.»

Başlangıçta: «Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülkeler etrafında toplıyan vo milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham ala-

rak» denildikten sonra, «yurtta sulh, cihanda sulh ilkesine millî mücadele ruhuna, millet egemenliğine Atatürk devrimlerine» atıfta bulunulmakta; ve Anayasamızın: «İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı ,sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk Devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmayı» amaç bildiği ilân edilmektedir.

Demek ki, hükûmetler Türk Milletinin bütün fertlerini kaderde, kıvançta, tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde görecekler ve aynı milletin fertleri olduğumuz halde kaderde, kıvançta, tasada ortak olmayışımızın ekonomik, sosyal, politik nedenlerini ortadan kaldıracak bir politika izliyeceklerdir.

Bu husus Anayasanın 10 ncu maddesinin 2. fıkrasiyle teyid edilmiştir: «Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk Devleti ilkeleriyle bağdaşmıyacak surette sınırlıyan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar.» denilmektedir.

Devletimizi nitelendiren biraz önce okuduğum 2 nci maddenin gerekçesinde ise, sosyal Devlet ilkesi şöyle açıklanmaktadır: «Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir Devlettir. Başka bir deyimle çalışma ve sosyal adalet ilkelerine dayanır. Sosyal Devlet, fertlere yalnız klâsik hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip, aynı zamanda onların insan gibi yaşamaları için zaruri olan maddî ihtiyaçlarını karşılamalarını da kendisine vazife edinen Devlettir. Modern Anayasa, asgarî geçim şartlarından, sıhhî bakımdan, öğrenim imkânlarından ve hele barınacağı bir konuttan yoksun bir kişinin gerçek anlamda hür olamıyacağını kabul eden zamanımızın hukuk ve siyaset ilmine, Devlet görüşüne uygun olarak, fertlere ve vatandaşlara sosyal bir takım haklar tanımak zorundadır. Her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı dikkat buyurun, her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı kendisine vazife edinen zamanımızın Devleti (refah Devleti) iktisaden zayıf olan kişileri, bilhassa işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemleri, her türlü dar gelirlileri ve yoksul kimseleri himaye edecektir. (Bunları Türkiye İşçi Partisinin yorumları sanmayınız; okuduklarım Anayasamızın gerekçesidir. Gerekçeyi okumaya devam ediyorum.) Bu suretle hem insan şahsiyetine hürmet etmek vazifesini yerine getirecek, klâsik hürriyetlerin gerçeklerle alay eden bir mahiyet almasına mâni olacak, hem

de çalışan geniş halk tabakalarının refaha kavuşması sayesinde toplum hayatı için daha verimli olmaları hedefine ulaşacaktır. Gerçekten maddî (malî ve iktisadî) imkânlardan mahrum olan halk tabakaları için, klâsik hürriyetler yalnız kâğıt üstünde kalan parlak, fakat boş lâflardan başka bir değere sahibolamaz.»

Sayın milletvekilleri, demek ki, Türkiyede hükûmetlerin mutlaka uymaları icabeden birtakım kurallar vardır. Türkiye Cumhuriyetinde her halde hükûmetler «sandıktan çıktık» gerekçesiyle diledikleri politikayı izlemekte serbest değillerdir. Cumhuriyet hükûmetleri millî mücadele ruhuna sadık kalacaklardır. Millî bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı sınırlayıcı anlaşmalar imzalamıyacaklar; bu sonucu doğuracak ittifaklara girmiyeceklerdir. Halktan, emekten yana olacaklardır; «iktisaden zayıf olan kişileri, bilhassa işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemleri, her türlü dar gelirlileri ve yoksul kimseleri» himaye edeceklerdir.

Hükûmetlerin, emekçi sınıf ve tabakaları nasıl ve ne yoldan koruyacaklarını da, Anayasamız üçüncü bölümünde göstermiştir. Bu bölümde yer alan maddeler, iktisaden zayıf olanların, işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemlerin, her türlü dar gelirli ve yoksul kimselerin korunması için sevk edilmiştir. Yani Anayasamız emekçi sınıf ve tabakalardan yana, sol karekterde, sosyalizme açık bir yasadır. Sosyalist bir yasadır demiyorum ve hiç bir zaman da demedim. Sosyalizme açık, yani sosyalist gelişmeye elverişli bir Anayasadır.

Sayın milletvekilleri,

Anayasaları anlama ve yorumlama bir uzmanlık işidir. Bunun temel kurallarını şöyle özetlemek mümkündür. Anayasalar önce toplumun tarih çizgisine göre anlaşılıp yorumlanır. Toplumların tarih çizelgeleri sosyal sınıflar arasındaki mücadelelerden ve millet olarak bağımsız yaşamak için, yabancı uluslara karşı yürüttükleri mücadele ve savaşlardan meydana gelir. Anayasalar önce bu tarih çizgisi doğrultusuna oturtularak yorumlanır. Yorumda başvurulacak ikinci kural, Anayasanın tarih çizgisine göre belirtilen temel ilkelerinin açıklanmasıdır. Örneğin: 1961 Anayasamız, 19 ncu yüzyıldan beri, toprak rantına tasarruf edenlerin geleneksel iktidarına karşı, **(Yeni doğan burjuva sınıfının mücadelesi; bu sınıfın, müslim - gayrı müslim kanatları arasındaki iç çekişmeleri; bu mücadele sonunda bur-**

juvazinin toprak sahipleriyle ortaklaşa egemen sınıf durumuna gelişi, keza yeni doğan Türk işçi sınıfının bu egemen sınıflara karşı mücadelesi; yoksul köylülerin ağalara karşı toprak isteği şeklinde tecelli eden mücadelesi) [1] yeni doğan iki sınıfın, burjuva sınıfı ile işçi sınıfının ve yoksul köylülerle bir dönüşüm içinde bulunan ve orta tabakaların mücadeleleri ve bu mücadelelerin muhassalasının çizdiği kalın gelişme çizgisi hesaba katılmadan; ve bir millî kurtuluş savaşı vererek emperyalizmin ve kapitalizmin boyunduruğundan kurtulmak için, milletçe yaptığımız hamleler, bir miheng olarak kullanılmadan, asla anlaşılamaz, yorumlanamaz.

Nihayet üçüncü bir kural olarak, Anayasanın her maddesinin bu temel tarih ve sosyoloji çizgisine ve bu temel ilkelere göre yorumlanması gelir. Anayasanın her somut hükmü temel ilkeler ve tarih çizgisinin ışığında anlaşılmak gerekir.

Bir noktaya önemle işaret edilmelidir. Temel ilkeler arasında olsun, maddeler arasında olsun, tarih çizgisine göre bir silsileler mertebesi kurulur. Yani Anayasanın bütün maddeleri aynı değerde değildir.

Sayın milletvekilleri,

Anayasamızdaki özel teşebbüs serbestliğine ilişkin hükümlerin bu kurallara göre değerlendirilmesi gerekir. Sayın Maliye Bakanı gibi özel teşebbüsü millî ekonomimizin temeli saymaya katiyen cevaz yoktur. Türkiye'nin tarih çizgisi, Anayasamızın millî mücadele ruhuna dayanan temel ilkesi ve 2 nci maddede açıklanan «Sosyal Devlet» kavramı ile, «mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz» diyen 36 ncı maddenin 2 nci fıkrası; ve «Devlet, özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlıyacak tedbirleri alır,» hükmünü koyan 40 ncı maddenin 3 ncü fıkrası; ve «iktisadî ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir», diyen 41 nci maddenin 1 nci fıkrası; özellikle «Devlet, dikkat buyurun, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadî ve mali tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmayı destekler; işsizliği ön-

---

[1] **Parantez içindeki cümleler, konuşma metnindeki cümlelerin açıklığa kavuşturulmuş şeklidir.**

leyici tedbirleri alır,» şeklindeki 42 nci maddenin 2 nci fıkrası hükümleri karşısında, özel teşebbüsün millî ekonomide tali bir kesim olduğu hususunda şüpheye yer bırakmaz Anayasamıza göre özel teşebbüsler, kamu yararına aykırı olmadığı ölçüde serbesttir. Ve her halde 39 ncu maddenin açık hükmü: «Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödenmek şartiyle develtleştirileceği» merkezindedir.

Teşebbüsler kamu yararına aykırı olmadığı ölçüde serbesttir ve her halde 39 ncu maddenin açık hükmü: «Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödenmek şartiyle devletleştirileceği» merkezindedir.

Anayasamızın 39 ncu madedsinin mefhumu muhalifinden özel teşebbüsün esas olduğu sonucu çıkarılamaz. Çünkü birincisi, teorik bir sebepten dolayı çıkarılamaz. Türkiye geri kalmış bir toplumdur ve geri kalmış bir toplumun çağımızda kapitalist yoldan kalkınması mümkün değildir.

İkincisi, Anayasamızın tarih çizgisi başlangıç kısmı ve özellikle 2 nci maddesi buna engeldir ki, bu neden birinci teorik nedenle bağlanır.

Üçüncü, Anayasamızın 36ncı maddesinin 2 nci fıkrası (genel olarak mülkiyetin kamu yararına aykırı olarak kullanılamıyacağı) diyor, zararına demiyor, esasını koymuştur. Bütün bu nedenleri karşısında kapitalist gelişmelerini tamamlamış Batı toplumlarında cari olan ekonomik sistemden bizim gibi geri kalmış toplumlar hakkında hüküm çıkarmak yanlıştır.

Tekrar edelim: Anayasamız muvacehesinde özel teşebbüs ancak tali bir kesimdir. Fakat hemen söyleyelim T.İ.P. ancak büyük teşebbüslerin kamuşlatırılmasını ister. Buna karşılık milyonlarla mülkiyetin sağlanmasından yanadır ve orta ve küçük teşebbüslerin devletleştirilmesini de düşünmemektedir. Çünkü bunların devletleştirilmesinde kamu hizmeti ve kamu yararı niteliği esasen yoktur. Buna karşılık büyük özel teşebbüslerde daima kamu hizmeti dolayısiyle devletleştirilmelerde kamu yararı vardır. Kaldı ki, kamu hizmeti ve kamu yararı kavramları statik değişmez kurumlar değil, zaman içinde değişen ve somut olarak her işletme kolu için ayrı ayrı mütalâası gereken kavramlardır.

Sayın milletvekilleri,

Anayasamız bir denge rejimi kurmuştur. Bu denge, iç ve dış çevreli olarak iki yönlüdür.

Anayasamız, Anayasanın üstünlüğü ve görev ayrılığı ilkeleri gibi; tarafsız Cumhurbaşkanlığı, Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Sayıştay gibi, özerk üniversite, özerk TRT ve ajans gibi müesseselerle iç çevre dengesi sağlamıştır.

Anayasamız demokrasiyi teminat altına almak için, bir de dış çevre denge unsurları meydana getirmiştir. Anayasamız son tahlilde bu dış çevre dengesinin varlığı ile günlük hayatta uygulanan, yaşıyan bir kural niteliği kazanır. Halkın hakları, asıl bu dış denge sayesinde teminat altına girer.

Dış çevre dengesi, emek kuvvetleriyle sermaye kuvvetleri arasındaki doğal mücadelenin, Anayasa sınırları içine alınmasiyle sağlanır. Anayasamızın 56 ncı maddesinde hükme bağlanmış olan çok parti rejimi, aslında böyle bir dengenin ifadesidir. Anasanın sosyal Devlet ilkesi ve 3 ncü bölümündeki sosyal hak ve ödevler ancak emekçi sınıf ve tabakalarını temsil eden sosyalist partilerin varlığı ile, kâğıt üzerinde kalmaya mahkûm güzel, fakat boş sözler olmaktan kurtulur.

Anayasamızın sınıfların eşitliğini ilân eden 12 nci maddesi; Devletin emekçi sınıf ve tabakaları korumakla ödevli olduğunu söyleyen 2 nci maddesi ve grev hakkını tanıyan 47 nci maddesi, sosyal sınıflar arasındaki mücadelenin Anayasa sınırları içine alınmış olduğunda şüphe bırakmaz.

Batı demokrasisi esasen böyle bir denge rejimidir. Sosyal sınıfları, sınıflar arasındaki doğal mücadeleyi, Anayasa içinde hukuki müesseseler haline getirecek yerde; bunları inkâra saptınız mı, demokrasiyi de inkâr etmiş olursunuz. Böyle bir rejim demokrasi etiketi altında sermayedar sınıfların diktasından başka bir şey değildir. Bugün Filipin'deki, Güney Vietnam'daki rejimler, bu çeşit demokrasilerdir.

Türkiye'de demokrasi, İngiltere'deki, Fransa'daki, İtalya'dakiler gibi bir demokrasidir. Anayasamız açıkça çiğnenilmedikçe rejimimizin bu niteliği değiştirilemez.

Hal böyleyken Demirel Hükûmeti, gerek yerli, gerek yabancı özel teşebbüslere, daima öncelik tanımıştır. Anayasanın yukarda belirtilen açık hükümlerine rağmen işçileri, müstahdemleri, dar gelirlileri ve yoksulları korumak görevini ihmal etmiş, sistemli bir şekilde işverenleri, büyük toprak sahiplerini, büyük tüccarları, yani yoksulu değil varlıklıyı korumuştur.

1967 programı ve Bütçe kanunu tasarısı ile, bütçe açığını kapatmak için başvurulan Vasıtalı Vergi yolu, Hükûmetin Anayasaya aykırı zihniyet, tutum ve davranışının, son ve canlı örnekleridir.

Gerçekten Birinci Beş Yıllık Plân stratejisinde vergi adaletinin sağlanması için, vasıtalı vergilerin oranının azaltılması buna karşılık gelir ve servetlerin müterakki vasıtasız vergilere tabi tutulması öngörülmüştür. Demirel Hükûmeti son zamlarla, hem Anayasaya, hem Birinci Beş Yıllık Plâna karşı gelmiştir.

Hükûmetten sormak isteriz: Bütçe açığını kapatmak için neden büyük toprak sahiplerinin tarımsal gelirlerinin gereği gibi vergilendirilmesine veya büyük servetlerin vergilendirilmesine gidilmemiştir de, ağır yükünü yoksul emekçi halkın taşıdığı Vasıtalı Vergi demek olan zarurî ihtiyaç maddelerinin fiyatlarını yükseltmeye veya ayarlamaya gidilmiştir? Buna Anayasa sınırları içinde mâkul bir karşılık bulmak mümkün değildir. Bu sorunun cevabı Demirel Hükûmetinin halktan yana bir iktidar olmadığı, sermayedarın çıkarlarını koruyan bir Hükûmet olduğu merkezindedir.

Gene düşünülmelidir ki, Gelir Vergisinin de ağır yükü işçi, müstahdem, memur gibi emekçi ve dar gelirli vatandaşların omuzlarındadır. Gelir Vergisinin yaklaşık olarak % 60 ını beyannameye tabi olmıyan bu vatandaşlarımız öder. Tüccarların, fabrikatörlerin ve serbest meslek sahiplerinin ödedikleri vergi % 40 oranındadır. Oysa millî gelirin adaletsizce bölünüşünde büyük payları da bunlar almaktadır.

Son zamların zincirleme bir fiyat yükselişine yol açacağı şüphesizdir. Ekonominin enflâsyoncu bir döneme girdiği anlaşılmaktadır. Hükûmet bu gidişi önlemek niyetinde olmadığı gibi, bunu yapacak gücden de yoksundur. Emekçi halkımızı gittikçe artan geçim sıkıntısı beklemektedir.

Konsolide bütçe giderleri, geçen yıla göre % 12 oranında artmıştır. Oyse geçen yılın bütçesindeki artış % 16 oranında idi. Bundan milli savunma, borç ödeme gibi doğrudan doğruya üretimle ilgili olmıyan kalemlere ait artışlar çıkarılırsa, 1967 bütçesi giderlerindeki gerçek artışın sadece % 7 den ibaret olduğu anlaşılır. Üstelik Hükûmetin yapmış olduğu son zamların bir kısmı, bütçe harcamalarına da tesir edeceğinden, bütçenin hizmet gücü daha da azalacaktır. Bütün bunlar emekçi sınıf ve tabakaların aleyhine olan şeylerdir.

Demirel Hükûmetinin kamu hizmetlerine önem vermeyişinin bütçeye yansıyan bir başka delili de, yatırım harcamalarındaki artışın sadece bir % 8 den ibaret olmasıdır.

Buna paralel olarak 1967 programında da özel sektör yatırımları % 21, kamu sektörü yatırımları ise - İktisadî Devlet Teşebbüsleri dâhil - sadece % 8 oranında arttırılmıştır. Böylece kamu sektöründeki kesinti sayesinde serbest kalacak mali kaynaklar bilinen yollardan özel sektöre aktarılacaktır.

Bütün bu nedenlerle 1967 yılının iktisaden zayıf durumda olan bütün emekçi sınıf ve tabakalar için, dar gelirli yoksul vatandaşlarımız için son derece sıkıntılı geçeceği, millî ekonomideki istikrarsızlığın daha da artacağı kanısındayız.

Refah devleti kurmak vaatleriyle iktidara gelmiş olan Adalet Partisi, birbuçuk yılda tam bir acze düşmüştür. Demokrat Parti aynı politikayı 6 - 7 yıl sürdürmüştü. Ama onların elinde başka olanaklar vardı: Merkez Bankasında 137 ton altın ve önemli döviz rezervleri bulunuyordu: Amerika'dan sağlanan borçların henüz taksit ve faizlerinin vâdesi gelmemişti; birkaç yıl üst üste iyi mahsul alınmıştı; ve Kore Savaşının pamuk gibi bâzı ürünlerimiz için yarattığı elverişli satış imkânlarından yararlanılmıştı. Bütün bu olanaklara rağmen Demokrat Parti iktidarı da uyarlı bir gelişme sağlıyamamış, ilk yılların aldatıcı bolluğundan sonra Türkiye'yi iflâsa sürüklemiştir.

Bu iflâsın asıl nedeni, pek çoklarının sandığı gibi, sadece plansızlık, israf ve suistimaller değildir. Asıl neden geri kalmış bir ülkenin kapitalist yoldan kalkınmasına imkân bulunmamasıdır. Adalet Partisi iktidarı, bu gerçeği yoksul Türk Milletinin sırtından bir kere daha isbat etmeye kalkmıştır.

Sayın milletvekilleri,

Demirel Hükûmetinin Anayasanın temel ilkelerine ters doğrultuda iktisadî ve mali bir politika izlemesine paralel olarak, sosyal kültürel alanlardaki politikası da, her gün daha çok Anayasa çizgisinin gerisine düşmektedir. Faşizme ortam hazırlıyan bu politikanın zehirli ürünlerinden bâzı örnekler vermek istiyorum.

Önce şu noktayı belirteyim: Adalet Partisi emekçi halk yığınlarının oylarını almasına rağmen, büyük toprak sahiplerinin, büyük sermayedarların çıkarlarına hizmet eden bir partidir. Anayasa çizgisinin gerisine düşmesinin asıl nedeni budur.

Demirel Hükûmeti millî tarihimizle, 27 Mayıs Anayasasiyle

intibaksızlık halindedir. Bu durum Adalet Partisini, partizan bir yönetime ve giderek faşizme itelemektedir.

Partizanlık gayretleri bütün Devlet dairelerinde, sendikalarda, öğrenci derneklerinde, öğretmenler topluluğunda, esnaf derneklerinde kendisini şiddetle hissettirmektedir.

Halk çocuklarının bilinçlenmesini önlemek için Millî Eğitim Bakanlığı sistemli şekilde çalışmaktadır. Bakanlığın kilit noktalarına Atatürk düşmanlığı, devrim düşmanlığı ile tanınmış kimseler getirilmiştir. Bunlar öğretmenleri kendi tutucu ve çağ dışı zihniyetlerine göre derecelendirmektedir.

Atatürk'çü devrimci, toplumcu öğretmenler, komünistlikle suçlanarak, ya Bakanlık emrine alınmakta, ya başka ödevlere nakledilmekte, ya da istifaya zorlanmaktadırlar. Türkiye Öğretmenler Sendikası yönetici ve üyelerine sistemli şekilde baskı yapılmaktadır. Bu kuruluşun başına yeni seçilen bir öğretmen, Ankara'daki ödevinden alınarak Elâzığ'ın uzak bir köyüne atanmıştır. Millî Eğitim Bakanı, bu hukuk dışı işlemin nedenlerini açıklıyabilir mi?

Millî Eğitim Bakanlığı ırkçı, mukaddesatçı ve her türlü gerici ve tutucu yayınların âdeta dağıtım merkezi haline gelmiştir. Bu gibi yayınlar okullara, öretmenlere gönderilmekte ve bunların okunması ve okutulması için okul yönetim kurulları, öğretmenler üzerine baskı yapılmaktadır.

Devlet Tiyatrosunun oynıyacağı eserler, çağdaş medeniyet zihniyetiyle çelişen bir şekilde sansür edilmektedir.

Öğrenci dernekleri, gençlik ve fikir kulüpleri, arasında ayrım yapılmakta, faşist komando çömezlerinin yuvalandığı kuruluşlar Devlet Hazinesinden beslenmektedir.

Özerk kuruluşlar olması gereken TRT ve Anadolu Ajansı gibi kuruluşlara da, tarafsızlıktan ayrılmaları, Hükûmetin propaganda organları haline gelmeleri için baskı yapılmaktadır.

Sayın milletvekilleri,

Yurdun Doğusu ile Batısı arasındaki farkı hızla azaltmak için gerekli gayret gösterilmiyor. Doğulu vatandaşa Anayasanın: «Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir,» diyen 12 nci maddesi uyarınca muamele edilmiyor. Keza alevi vatandaşlarımızı huzura kavuşturacak tedbirler alınmıyor: Diyanet İşleri Başkanlığında alevilere temsil hakkı tanınmıyor.

İ. ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Alevilere temsil hakkı verilmiyor ne demek?

T.İ.P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bütün bu işler milli birliğimizin ve toprak bütünlüğümüzün korunması bakımından son derece ters sonuçlar verebilecek kısa görüşlü bir politikadır.

BAŞKAN — Sayın Kılıçoğlu, lûtfen müdahale etmeyin efendim. (Gürültüler) Konuşmaların şekli hakkında bir şey var mıdır? Elbette konuşacaklar. Rica ederim oturun efendim. (Karşılıklı müdahaleler) Siz de oradan başlamayın Sayın Koçak.

T.İ.P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Tekrar ediyorum. Bütün bu işler milli birliğimizin ve toprak bütünlüğümüzün korunması bakımından son derece ters sonuçlar verebilecek kısa görüşlü bir politikadır. Bu topraklar üzerinde yaşıyan ve Türkiye Cumhuriyetine vatandaşlık bağı ile bağlı bulunan herkese eşit muamele edilmelidir. Edilmelidir ki, onlar da bu vatanı daha candan benimsesinler. Doğudaki son deprem felâketinden sonra, İmar ve İskân Bakanının felâketzedelere: «Beğenmiyorsanız, gidin kendinize bir başka Hükûmet bulun» demek hafifliğini ve sorumsuzluğunu gösterdiği bilinmektedir. (Soldan müdahaleler)

BAŞKAN — Çok rica ederim, bağırışmayın efendim, lûtfen susun.

T.İ.P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — İmar ve İskân Bakanlığının felâketzedelere gazetelerde yazıldığı gibi «Beğenmiyorsanız, gidin kendinize bir başka Hükûmet bulun» demek hafifliğini ve sorumluluğunu gösterdiğini bilmekteyiz. Bunlar kötü tutum ve davranışlardır.

Bu arada, Hınıs, Varto, Karlıova bölgesindeki deprem felâketinden sonra, dışardan da büyük ölçüde yardım gelmiş olmasına, rağmen, felâketzedelerin maddî ve mânevî büyük kayıp ve ıstıraplarını telâfi etme, dindirme konusunda, Hükûmetçe alınan tedbirlerin son derece yetersiz olduğu belirtilmelidir. Aradan bunca zaman geçtiği halde felâketzede vatandaşlarımızın ıstıraplarının dindirilmediği, hâlâ arkası kesilmiyen şikâyetlerden, protestolardan anlaşılmaktadır. Hükûmeti zamanında uyardık. Bizi temin etmişlerdi. Şiddetli geçen bu kış aylarında felâketzede vatandaşlarımızın özellikle dağ köylerinde yaşıyanların, içinde emniyetle barındıkları konutlara kavuşturulmuş olduklarını biz sanmıyoruz.

Sayın milletvekilleri,

Demirel Hükûmeti, her işi ters yürütmekte âdeta kararlı görünüyor. Her vesileyle anarşistlikten, komünistlikten söz açan, Anayasa haklarının kullanılışını anarşistlik olarak nitelendiren Hükûmet, izlediği bölücü ve partizan politikasiyle, bizzat kendisi anarşik bir ortam yaratmıştır.

Demirel Hükûmetinin bu politikası akla ister istemez 5 Mart 1959 tarihli ikili anlaşmayı getiriyor. Başbakan ve Dışişleri Bakanının böyle bir anlaşmanın varlığından haberdar olmadıklarını defalarca tekrarlamış olmaları da şüphe ve endişelerimizi arttırıyor. Başbakana ve Dışişleri Bakanına sözünü ettiğimiz ikili anlaşmanın düstur 3 ncü tertip, cilt 41, sayfa 1025 te yayınlanmış olduğunu haber verelim.

Bu anlaşmanın başlangıç kısmında Amerika'nın Türkiye'yi doğrudan ve dolaylı saldırılara karşı koruyacağı ifade edildikten sonra, 1 nci maddede: Bir saldırı olunca - bu saldırı dolaylı olabilir - Amerikan Hükûmetinin Türk Hükûmetinin çağrısı üzerine, Silâhlı Kuvvetlerin kullanılması dâhil bütün güçüyle, Türkiye'ye yardım edeceği bildirilmektedir.

Dolaylı saldırı terimi, devletler hukukunda, içerde başgösteren yıkıcı faaliyetler karşılığı olarak kullanılmaktadır. Faaliyetlerin yıkıcı olup olmadığına ise, Hükûmet karar verir. Görülüyor ki, sözü geçen anlaşmanın bu hükmü, bir yabancı devletin içişlerimize karışması imkânını sağladığı için, millî varlığımız bakımından son derece tehlikelidir.

Terör kanunları çıkarmaya hazırlanan Demirel Hükûmetinin, başı darda kalınca bu anlaşmaya sarılmıyacağından; hele Amerikan aleyhtarı akımların daha da gelişmesi karşısında, Amerika'nın Hükûmeti bu yola sürüklemeye kalkışmıyacağından emin değiliz.

Dünyanın her yerinde Amerika askerî müdahalelerini buna benzer anlaşmaların gölgesinde yapmıştır.

Bu anlaşmanın millî savunmamız bakımından her hangi bir önemi bulunduğu da ileri sürülemez. Amerika'sız kendimizi savunamıyacağımız kanısında olanların elinde NATO ve CENTO ittifakları vardır. Amerika'ya içişlerimize karışmak yetkisi tanıyan 5 Mart 1959 tarihli İkili Anlaşmanın derhal feshini isteriz.

Bu vesileyle Amerikan Büyükelçisinin bütçe tartışmaları başladığı sırada yaptığı konuşmayı egemen devletler arasında

cari olan kurallara aykırı ve içişlerimize açık bir müdahale saymaktayız. Egemen bir devlet nezdindeki elçiler o devletin içişleriyle ilgili demeç veremezler. Oysa Mister Hart Türkiye'nin kapitalist yoldan kalkınma gayretlerini övmüş ve garip bir tesadüfle, A.P. sözcüsünün, Doğu blokunda da kapitalist metotlara dönülmekte olduğu hakkındaki görüşüne paralel sözler sarf etmiştir.

Türkiye'de Demirel Hükûmetinin izlediği kapitalist yönetime karşı olan partiler, kuruluşlar ve kişiler vardır. Bütçe münasebetiyle Hükûmetin iktisadî ve malî politikası Büyük Meclis'te tartışılırken Amerikan elçisinin bu konudaki beyanlarını, Devletler hukukuna aykırı bir davranış ve İçişlerimize müdahale sayıyoruz.

Sayın milletvekilleri, Amerika ile imzalanmış ikili anlaşmalar, millî güvenliğimizi tehdideden, egemenlik haklarımıza karşı duran nitelikleriyle hâlâ yürürlükte duruyor. Türkiye İşçi Partisinin inkâr edilemiyecek hukukî delillere, olaylara dayanan açıklamaları karşısında, önce «yok öyle şey! yalan!» diye bağırarak tepki göstermiş olan Demirel Hükûmeti, nihayet bu anlaşmaların bağımsızlığımız, millî menfaatlarımızla bağdaşmıyan hükümlerinin değiştirilmesi için Amerikan Hükûmetine başvurduğunu açıklamak zorunda kalmıştır.

Aradan hemen bir yıla yakın bir zaman geçtiği halde Amerika ile bu konuda müzakereler başlayıp başlamadığı, başlamışsa bugüne kadar ne sonuç alındığı hakkında bir fikrimiz yoktur.

Bunun gibi Kıbrıs meselesi de artan endişelere yol açmaktadır. Batı basını, bundan kısa bir süre önce Makarios'un bir demecine yer vermiştir. Atina'daki toplantıdan dönen Makarios, Kıbrıs meselesinin Atlantik camiası içinde bir çözüme ulaştırılmasına karşı olmadığını ilk defa ifade etmiştir. Yunanistana bağlanacak bir Kıbrıs'ta Türk Silâhlı Kuvvetlerinin işgalinde NATO üsleri kurulabileceğini söylemiştir.

Demirel Hükûmeti böyle bir çözümü geçerli bulmakta mıdır? Büyük bir gizlilik içinde yürütülen ikili konuşmalarda, dolaylı olarak Enosis'in kabulü anlamına gelen, böyle bir çözüm üzerinde durulmuş olması ihtimalinden ciddi endişeler duymaktayız.

Dışişlerine ilişkin görüşlerimizi sunarken, Hükûmetin Güney Vietnam'a bir Türk askerî heyeti göndermek hususundaki

kararının tehlikelerine ve isabetsizliğine, Yüce Meclis'in dikkatini çekmek isteriz.

Malî sıkıntı içinde bulunan Demirel Hükûmetinin, Amerika'dan sağlanacak kredi ve yardım karşılığında, Vietnam'daki müşahitler heyetinin kadrosunu genişletmeye yanaşması ve Türkiye'yi, tarihin yazdığı ilk millî kurtuluş savaşını yapmış olan bu milletin evlâtlarını, kurtuluşları için savaşan Vietnam'lılara karşı Amerikan emperyalizmi emrinde savaşa sokması, ihmal edilemiyecek bir ihtimal olarak belirmektedir. Her ne kadar basında gidecek heyetin aslâ savaşa katılmıyacağı, sadece gerilla savaşının nasıl yapıldığını izliyeceği yazılmışsa da, asıl maksadın - hiç değilse Amerika'nın bu işte güttüğü asıl maksadın - bu olduğundan şüphe ettirecek sebepler vardır. Bir kere gerilla savaşı Amerikan karargâhlarından nasıl izlenecektir? Gerilla savaşını Amerika'lılar yapmıyor ki; İkincisi, öteden beri bilindiği üzere Amerika müttefiklerinin Vietnam'da kendisine yardım etmelerini istemektedir. Bir heyet gönderilmesinin bu yolda bir ilk adım olmıyacağını, ileride heyetin genişletilip daha aktif bir role sokulmıyacağını, bir askerî birlik haline getirilmiyeceğini kim temin eder? Bu mülâhazalarla, Türkiye İşçi Partisi son derece tehlikeli gelişmelere yol açabilecek olan bu kararın kesinlikle karşısındadır.

Sayın milletvekilleri, oturduğu koltuğun sorumluluğunu idrakten âciz bir kişi, bizler için «Moskova'dan emir alırlar» demiştir. Bu sözleri sahibinin yüzüne bir tokat gibi çarparım. (Gürültüler.) Türkiye İşçi Partisinin yöneticileri kimseden emir alacak tıynette olmadıklarını, ömürleri boyunca ispat etmişlerdir. Ama kamu oyunun, daha dün denecek kadar kısa bir zamandan beri tanımaya çalıştığı bâzı kişiler hakkında, aynı hüküm verilemez.

Kârü kisp peşinde olanların neyi, ne zaman, kime satacakları belli olmaz. (A.P. sıralarından «ne demek bu?» sözleri, sıra kapaklarını vurmalar) (T.İ.P. sıralarından «Başkan, niye müdahale etmiyorsun?» sesleri)

BAŞKAN — Siz sebebiyet veriyorsunuz, lûtfen susun, rica ederim sükûtu muhafaza edin. (Karşılıklı müdahaleler, gürültüler) Bağırmakla ne istiyorsunuz efendim? Lûtfen susun, rica ederim, gürültüye sebebiyet vermeyin.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Burası T.B.M.M. dir, Moskova kürsüsü değildir, lûtfen sözlerini tavzih etsin.

BAŞKAN — Ataöv rica ederim oturun. (Gürültüler) («Sözlerini tavzih etsin» sesleri) Lûtfen oturun efendim.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Anlamaya çalışın. (Karşılıklı müdahaleler)

BAŞKAN — Karşılıklı bağırmayın, muhterem arkadaşlar. Eğer gürültüye devam edecek olursanız celseyi tatil ederim. Açık söyliyeyim, lûtfen sükûtu muhafaza edin. Sayın Aybar siz de o cümleyi tavzih edin, tavzih edin Beyefendi.

T.İ.P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Tekrar edeyim Beyefendi: Kârû kisp peşinde bulunanlar... (A.P. sıralarından gürültüler, «Tavzih etmedi Sayın Başkan» sözleri)

RIZA KUAS (Ankara) — Neyi tavzih ediyor, bir daha okusun bakalım, bunların anlama kabiliyeti kıtlaşmış.

BAŞKAN — Oturun rica eedrim, sizin bağırmanızla anlamak kabiliyeti artacak mı efendim. Lûtfen oturun.

T.İ.P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Kârû kisp peşinde olanların neyi ne zaman kime satacakları belli olmaz. (A.P. sıralarından gürültüler).

T.İ.P. dışardan emir alırmış. T.İ.P. dışardan emir alırmış. Dışardan beslenen komünistler varmış? (Gürültüler, müdahaleler)

BAŞKAN — Rica ederim susun; bu şekilde müzakere devam edemez Oturumu kapatırım, lûtfen dinleyin. (A.P. sıralarından «kapat, kapat» sesleri) Vakit kaybetmekten başka neye yarar oturumu kapatmak?.. Lûtfen susun, neticeye varalım.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Sayın Başkan, tavzih edin dediniz, hatip tekrar etti, tavzih etmedi.

ALİ İHSAN BALIM (İsparta) — Amerikan kolejinde öğretmenlik yap, ondan sonra gel burada böyle konuş (A.P. sıralarından «tavzih etsin» sesleri)

BAŞKAN — Rica ederim, biz şimdi vazifemizi yapıyoruz, siz de onun üzerine mütemadiyen yürümeyin efendim. Bu şekilde müzakere devam edebilir mi? Lûtfen susun efendim.

Devam edin efendim, gürültüyü keselim.

T.İ.P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — T.İ.P. dışardan alırmış. (Gürültüler)

BAŞKAN — Çok rica ediyorum efendim, bu şekilde devam edilemez, müzakerelere. («Tavzih etsin» sesleri) Ne yapalım biz de tavzih edin dedik? Beyefendi elimizde ne yetki var, ya cel-

seyi kapatırız, ya ortadan kalkarız. Biz tavzih edin dedik, etmemiş ne yapalım. Başka çare bulun bakalım? (Gürültüler) Lûtfen susun efendim, gürültüyle bu iş olmaz.

ŞEVKET BOHÇA (Kastamonu) — Haysiyetli insanlar açık konuşur, haysiyetli ise tavzih etmeye mecburdur? («Tavzih etsin» sesleri)

BAŞKAN — Efendim, eğer böyle müdahaleler devam ederse celseyi kapatırım. Fazla bağıranlara da ceza vermeye başlarım Lûtfen susun. Bakın açık söylüyorum, İçtüzüğü tatbik etmeye mecburum, beni mecbur bırakmamanızı sizlerden rica ediyorum. Susun, siz de devam edin, buyurun Sayın Aybar. («Tavzih etsin» sesleri)

Rica ederim, biz tavzih etmesini istedik, bu kadar konuştu, icbar edecek elimizde kuvvet yok. Devam edin efendim.

HAMİT FENDOĞLU (Malatya) — Tavzih etmediği takdirde müdahale edeceğiz.

T.İ.P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Türkiye İşçi Partisi dışardan emir alırmış; dışardan beslenen komünistler varmış; komünistler bir ihtilâl hazırlığı içindelermiş... Peki ne duruyorsunuz baylar, ne duruyorsunuz? Elinizde belgeler vardır elbet, döksenize bunları ortaya. Hayır! Hiçbir delilleri, ispatları yoktur. Ama bu baylar söylerler bunları. Terör reimi kurmak için söylerler bunları; halk uyanmasın diye söylerler bu yalanları.

Talihsizliği Türkiye'nin, bugün sorumluluk yerlerinde bu gibilerin de bulunmasıdır.

Gene bu kürsüden Türkiye İşçi Partisinin kapatılacağı tehdidi savrulmuştur. (Gürültüler, müdahaleler)

BAŞKAN — Ali Rıza Bey lûtfen siz de başlamayın, Başkanlık Divanına dâhil olan arkadaşlar hiç olmazsa yatıştırmaya çalışsınlar, rica ediyorum.

T.İ.P. GRUPU ADINA MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bu, Anayasa tadil edilecek demektir. Kimin haddine bunu yapmak! Kimin haddine Anayasayı tadil etmek. Türkiye İşçi Partisinin kimse kılına dokunamaz! (T.İ.P. sıralarından alkışlar) T.İ.P. nin kimse kılına dokunamaz.

Türkiye İşçi Partisi Anayasanın dışındaymış. «Anayasaya hayır demekte hayır vardır,» diye propaganda yapanlar; bir avuç çıkarcının imtiyazlı durumları için Anayasayı engel olarak görenler; Anayasayı değiştirecek yeterli çoğunluğa sahibolma-

dıkları için yakınanlar; Anayasa müesseselerine öteden beri sövenler, bu iddiada bulunuyorlar.

Baylar, özellikle sizlere hitabediyorum, Hükûmet koltuğunda oturan baylar. Anayasayı sizlere çiğnetmiyeceğiz. (Gürültüler) Sizlerin mantığı ile hükûmetler sandıktan çıkar; ama şunu iyi belleyiniz: Milletlerin tarihi sandıktan çıkmaz.

Akıllar başlara devşirilmelidir:

Biz de Adalet Partisinin kapatılması için A n a y a s a M a h k e m e s i n e başvurabiliriz. Hem bizim delillerimiz geçerli şeylerdir, bu nokta unutulmasın. Ama biz sizin kapanmanızı değil, Anayasa sınırları içine girmenizi isteriz. Çünkü emekçi halkımızın her gün gözünden düşen, düşmeye mahkûm olan bir partisiniz. Kaldı ki, toprak ağalarının, büyük sermayedarların çıkarlarını savunan bir partinin, demokratik ortamda seçim mekanizmasının hakemliği ile günbegün eridiğini görmek zevkinden mahrum olmak da istemeyiz.

Türkiye İşçi Partisini kapatacaklarmış!.. Kimin haddine!... Bunu başardıklarını farzımuhal biran için kabul etsek bile, millî kurtuluş hareketinin, sosyalizm için mücadelenin duracağı, hattâ duraklıyacağı düşünülebilir mi?... Bu hareket, kaynağını tarihsel gelişmemizden almaktadır. Mücadele devam edecektir ve üstelik sizler «Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlariyle meşruluğunu kaybetmiş bir iktidar» durumuna düşmüş olacaksınız. (Gürültüler)

Faşizm geçmiyecektir, baylar!...

Anayasayı koruyan kuvvetler sizden kat kat güçlüdür. Çünkü onlar, haklı bir dâvâyı savunmanın yenilmez mânevi gücüne de sahiptirler.

Akıllar başlara devşirilmelidir!.

Türkiye İşçi Partisini kapatacaklarmış!...

Hodri meydan!.

Saygılarımla.

(Mehmet Ali Aybar Adalet Partililerin «yuh!» sesleri ve Türkiye İşçi Partililerin alkışları arasında kürsüden indi)

FAŞİZME ORTAM MI HAZIRLANIYOR? [1]

Türkiye'nin genel manzarası:

Demirel Hükûmeti faşizme ortam hazırlamaktadır. Sonsuz vaatlerle iş başına gelen A.P. iktidarı bunlardan hiçbirini tutamamıştır. Dertlerine çare bulacağını sanarak ona oy vermiş olan geniş halk yığınları, aldatılmış olmanın hırsıyla Adalet Partisine sırt çevirmektedir. Bu durum Hükûmeti son derece endişelendirmektedir. Beri yandan Hükûmet malî darlık içindedir. Bütçe, gösterilmek istendiğinden daha çok açıktır. Dış ödemeler dengesinin müzminleşen açığı bu yıl daha büyümüştür. Millî ekonomideki uyarsızlık ve dengesizlik devam etmektedir. Ve enflâsyonist eğilimlerin baskısı 1967 yılını halk yığınları için zor bir yıl haline getirecektir. Son zamların zincirleme fiat artışlarına yol açacağı sanılmaktadır. Üstelik halk yığınları hızla uyanmaya, haklarına sahip çıkmaya başlamıştır. Onbeş yirmi yıl önce olduğu gibi, halkın isteklerini bilmemezlikten gelmek de artık mümkün değildir. Bugünkü bozuk kapitalist düzenine karşı direnen Türkiye İşçi Partisi'nin varlığı emekçi halkımızın uyanmasını hızlandırmakta ve yüreklendirmektedir. Türkiye İşçi Partisi sesini tâ en uzak köylere kadar duyurmakta ve köylerden bu sese yankılar gelmektedir. Sosyalizm akımının gittikçe güçlenmesi ve Amerikan emperyalizmine karşı halk yığınlarının duyduğu nefretin her gün artması, toprak ağalarını, komprador burjuvaziyi ve adamlarını telâşlandırmaktadır.

Beri yandan Türkiye'yi bağımlı duruma düşüren politik, ekonomik anlaşmalar yürürlükte tutulmaktadır. A.P. iktidarının hareketli görünmeye çalışan dış politikasına rağmen, Türkiye bu gün Amerika'ya daha çok bağlıdır.

---

[1] **4 Mart 1967'de toplanan T.İ.P. Genel Yönetim Kurulu'nda Aybar'ın yaptığı açış konuşmasının özetidir.**

Türkiye'nin genel manzarası, 1967 yılı başında böyle görünüyor.

Demirel Hükûmeti Anayasa Çizgisinin Gerisine Düşüyor:

A.P. iktidarının Anayasaya karşı zihniyet, tutum ve davranışları artık açıkça ortaya çıkmıştır. Başbakanın Anayasaların değişmiyeceği yolunda bir kural bulunmadığını söylemesi; milletvekillerinin Anayasayı değiştirecek bir çoğunluğa sahip olmamalarından sık sık yakınmaları dikkati çekmektedir. Şüphesiz Anayasalar değiştirilebilir. Bu değişme geriye doğru değil, ileriye doğru olmalıdır. 27 Mayıs Anayasası devrim kanunlarının Anayasaya aykırılığının ileri sürülemiyeceği hükmünü koymakla, Anayasanın geriye doğru değiştirilmesini önlemek istemiştir.

Ama ne var ki, **emekçi halkı koruyan ve Hükûmetin halktan yana bir politika izlemesini emreden 27 Mayıs Anayasası, toprak ağalarıyla yabancı sermaye çevrelerinin aracısı ve ortağı durumunda bulunan iş adamlarının çıkarlarına uygun bir politika izleyen Demirel Hükûmetini son derece rahatsız etmektedir.** A.P. iktidarı bir dilemma içindedir. Anayasayı değiştirmek istemekte, fakat gücü yetmediği için, bunu dolaylı yoldan yapmaya kalkışmaktadır.

Terör Kanunları Dolaylı Olarak Anayasayı Değiştirme Teşebbüsüdür:

Anayasamızın düşünce ve söz özgürlüklerini teminat altına almış olması da, A.P. iktidarının hoşuna gitmemektedir. Bütün kötülükler halkın gözleri önüne serilmekte ve bu bozuk düzenin kimlerin çıkarına olduğu rakam rakam ispatlanmaktadır. **Üstelik yaygın bir hal alan Amerikan aleyhtarlığı ikinci millî kurtuluş mücadelemizin geniş halk yığınlarına mal olmasına yol açmakta; sosyalizm akımı tâ köylere kadar ulaşarak karşı konamaz bir hal almaktadır.**

Demirel Hükûmeti, çıkarcı çevrelerce hiç istenmeyen böyle bir durumun ortaya çıkmış olmasını, 27 Mayıs Anayasası gibi sol karakterde, sosyalizme açık bir Anayasanın bulunmasına yüklemekte ve Anayasayı değiştirmeyi, hiç değilse işlemez hale getirmeyi, politikasının amacı olarak görmektedir.

Oysa Türkiye İşçi Partisi başta olarak, yurdumuzun bütün uyanık ve sağlam güçleri, Anayasaya bilinçle sahip çıkmaktadırlar; ve Demirel Hükûmetini hergün biraz daha zor durumda

bırakmaktadırlar. Bütçe konuşmalarında, bu husus iyice belli olmuştur .

Demirel Hükûmeti, Anayasayı uygulanmaz hale getirecek «terör» kanunlarıyla, içinde bulunduğu zor durumdan kurtulabileceğini ummaktadır. Hazırlanan «Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma» kanunlarını, Demirel Hükûmeti, aslında Anayasa hürriyetlerini yok etmek için hazırlamaktadır. Ötedenberi bilinen bir oyundur bu: Hürriyetleri boğmak istiyen müstebit hükûmetler, hürriyetleri korumak kararında olduklarını söylerler. Şairin dediği gibi, kanun, her zaman kanun diye diye tepelenmiştir.

Ama Demirel Hükûmetinin «terör» kanunları çıkarlarak, Anayasayı dolaylı yoldan değiştirmesine izin verilmiyecektir. Bu kanunlar Meclis'ten geçmiyecektir. Geçse bile Anayasa Mahkemesince iptal edilecektir. Bu kanunların Meclis'ten geçeceği ve iptal de edilmiyeceği, farzı muhal bir an için kabul edilse bile, bunlar Hükûmetin dilediği şekilde yorumlanıp, onun dilediği ölçüde uygulanmıyacaktır. Çünkü hızla uyanan vatandaşlarımız, 27 Mayıs Anayasasından geriye dönülmesine karşıdırlar. Ve de Anayasayı savunan sosyal güçler, Demirel Hükûmetinden daha güçlüdür.

Amerika'ya İç İşlerimize Müdahale Hakkı Veren İkili Anlaşma:

Amerika Türkiye'ye kendi güvenlik ve nüfuz bölgesi gözüyle bakmaktadır. İkili anlaşmaların çoğunda bu hususa ait işaretler vardır. Ama 5 Mart 1959 tarihli ikili anlaşma, Amerikanın Türkiye'yi kendi güvenliği için önemli bir sıçrama tahtası olarak gördüğünü açıkça ifade etmektedir.

Sözü geçen ikili anlaşmada: «Amerika Birleşik Devletleri hükûmetinin, Türkiye'nin istiklâl ve tamamiyetini kendi milli menfaati, (dikkat buyurulsun kendi yani Amerika'nın menfaati için) ve dünya sulhu için hayati telâkki ettiğini nazarı itibara alarak» denilmektedir. Bu anlaşma imzalandığı tarihte Amerika'nın Türkiye'de üsleri ve silâhlı kuvvetleri bulunmaktadır; ve Türk ordusunun hemen tamamı NATO kanalıyla Amerikan Komutanlığına bağlanmış durumdadır. Üstelik Amerika çeşitli yardım heyetleri ve «uzmanlar!» aracılığı ile Türkiye'yi nüfuzu al-

tında tutmaktadır. Demek ki, Türkiye'nin esasen gölgelenmiş olan bağımsızlığının korunması formülü aldatıcı bir formüldür. Bu formül aslında Amerikanın Orta-Doğu'daki çıkarlarının korunmasından başka bir anlam taşımamaktadır.

Üstelik bu ikili anlaşmaların birinci maddesi, Türk Hükûmetinin çağrısı üzerine, Amerika'ya iç işlerimize karışma hakkı tanımaktadır. Hükûmet sade dış saldırılara karşı değil, içerdeki direnişleri de dolaylı bir saldırı saydığı takdirde, Amerika gerektiğinde silâhlı kuvvetlerini de kullanarak, Türk Hükûmetine yardım edecektir. Demek ki, Hükûmet muhalefetin çalışmalarını bozguncu hareketler olarak nitelendirmek ve öz vatandaşlarına karşı bir yabancı devletin, yani Amerika'nın müdahalesini davet etmek yetkisine sahiptir.

Amerika bu gibi anlaşmalara dayanarak milletleri boyunduruğu altına almaktadır. Bu çeşit ikili anlaşmalar, Amerikan emperyalizminin hegemonyasını kurma araçları arasındadır.

Başbakan böyle bir anlaşmanın varlığından haberdar olmadığını söyledi. Meclis kürsüsünden biz kendisine sözü, geçen ikili anlaşmayı Düstur 3. tertip, cilt 41, sayfa 1024'de bulabileceğini söyledik. Cevap almadık.

Bu anlaşmanın üstelik savunmamız için bir gereği olduğu da asla söylenmez. Zira Amerikasız biz kendimizi savunamayız diyenlerin elinde NATO ve CENTO anlaşmaları bulunmaktadır.

Amerika'ya iç işlerimize müdahale imkânı veren 5 Mart 1959 tarihli ikili anlaşma derhal feshedilmelidir.

Komünizm Tehlikesi İddiaları:

Böylesine ağır şartlar taşıyan bir anlaşma halâ yürürlükte iken ve Başbakan böyle bir anlaşmanın varlığından haberdar olmadığını söylerken; komünizm ihtilâli hazırlandığı yolunda iddiaların ileri sürülmesi endişe vericidir. **Sosyalizmi, hatta her türlü muhalefeti ezmek için «terör» kanunları hazırlayan Demirel Hükûmetinin, başı darda kalılınca muhalefetin meşru hak-**

larını kullanmasını dolaylı bir tecavüz sayarak bu anlaşmadan yararlanmaya kalkışmıyacağını, ya da Amerikan aleyhtarı akımın güçlenmesi karşısında, Amerika'nın, Hükûmeti Amerikan müdahalesini istemeye zorlamıyacağını kim temin edebilir.

Bu hususları Meclis kürsüsünden belirttiğimiz sırada, bazı A.P.'li milletvekilleri «Bu anlaşma size karşıdır» demek gafletinde bulunmuşlardır. Meclis'te temsil edilen bir muhalefet partisini susturmak için, bir yabancı devletin müdahalesini mubah görecek kadar milli şuurunu kaybetmiş olan bu milletvekillerinin feryatları endişelerimizin yersiz olmadığını göstermektedir.

Faşizme Ortam Hazırlanıyor:

Bütün bunlar faşizme ortam hazırlanmakta olduğunun işaretleridir. **Anayasaya sahip çıkmanın, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının «komünistlik» olarak nitelendirilmesi, milli bağımsızlık için, köklü dönüşümler için mücadele edenlerin «komünist» olarak gösterilmesi, sendikalar, öğretmen ve öğrenci kuruluşları üzerine ,yazarlar, sanatçılar ve düşünürler üzerine baskı yapılması, bunların faaliyetlerinin «komünist» kışkırtmaları olarak tanıtılması; faşist İtalya'dan alınmış olan 141 ve 142. maddeler yetersiz görülüp yeni terör kanunları hazırlatılması iyi belirtiler değildir. Faşizmin ayak sesleridir bunlar. Uyanık olmalıyız. Faşizme karşı olan bütün güçler dayanışma ve iş birliği halinde olmalıdır. Her halde Türkiye İşçi Partisi uyanıktır ve ödevinin başındadır. Tek başına da kalsa Anayasayı, demokrasiyi sonuna kadar savunacak, faşizme karşı koyacaktır. Bilinçliyiz, yürekliyiz, azimliyiz. Faşizm geçmiyecektir. Türkiye Güney Vietnam değildir.**

Vietnam'a Müşahit Gönderilmesine Karşıyız:

Demirel Hükûmetinin, gerilla savaşları hakkında bilgi edinecekleri gerekçesiyle, Vietnam'a bir askeri heyet göndermeye karar vermiş olmasını da endişe ile karşılıyoruz. Her ne kadar gidecek heyetin savaşlara karışmıyacağı ifade edilmekte ise de, **kredi vaadi karşılığında, malî sıkıntı içinde bulunan A.P. iktidarının bu askeri heyeti bir savaş birliği haline getirmiyeceği, ve**

Türkiye'yi bir oldu bitti şeklinde Vietnam savaşı gibi şerefsiz bir savaşa sokmıyacağı, şimdiden kesinlikle temin edilemez.

Enosis Kabul mu Ediliyor:

Kıbrıs meselesi, Demirel Hükûmeti iş başına geldikten sonra; Türkiye için, büsbütün kaybedilmiş bir dâvâ haline gelmiştir. Hükûmetin Kıbrıs'ta kurulacak NATO üslerinde Türk askerini bulundurmak hakkına karşılık Ada'nın Yunanistan'a bağışlanmasını kabul edeceği yolundaki, Batı kaynaklı haberler esassız görünmüyor. Gerçekten NATO içinde bir çözüme razı olunca, Enosis kaçınılmaz bir sonuçtur. Demirel Hükûmeti, Türkiye'nin olduğu kadar, Orta-Doğu halklarının ve Ada'daki iki topluluğun da menfaatlarına uygun tek çözüm yolu olan ve partimiz tarafından ileri sürülen tezi, yani üslerden, silâhtan ve askerden arınmış, her iki topluluğun eşit haklarına dayanan, federatif, bağımsız bir Kıbrıs devleti tezini, benimsememiştir. Kıbrıs dâvâsının Türkiye ve Kıbrıs'lı soydaşlarımız lehinde bir çözüme kavuşması, hergün biraz daha imkânsız hale gelmektedir.

Halkımız Hakkaniyete Dayanan Bir Yönetime Susamıştır:

Yüzyıllardır halkımız, hakkaniyete dayanan bir yönetimin özlemini çekmektedir. Hakkaniyete dayanan yönetim, herşeyden önce emeğin hakkını tanıyan, insanın insan tarafından sömürülmesine son veren yönetim şeklidir. Emekçi halkımızın «oy» hakkına namusu gibi sahip çıkarak tepeden inme yönetime karşı çıkması yüzlerce yıllık bu özleminin en kesin belirtisidir. Türkiye İşçi Partisi, aşağıdan yukarı kuruluşu, program ve tüzüğü ile halkımızın bu isteklerine tercüman olmaktadır. Biz kesinlikle şunu biliyoruz ki, Türkiye'nin kalkınıp ilerlemesi, emekçi halkımızın insanca yaşama şartlarına kavuşması, ancak emekçi sınıf ve tabakaların devlet işlerine ağırlığını koması, bu bozuk kapitalist düzene son vererek, kapitalist olmayan yoldan sosyalizme yönelmesiyle gerçekleşecektir. Halkımızın bu gerçeği görmeye başlaması bizleri güçlendiriyor, şevklendiriyor. Başta gelen ödevimiz, halkla boyuna daha yakın ilişkiler kurmak, halkın daha hızlı bilinçlenmesine, anayasadaki haklarına ve anayasaya sahip çıkmasına yardım etmek, hizmet etmektir. Sos-

yalizm, halkın efendiliği, devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olması, bugününden ve yarınından emin yaşaması, mal mülk sahibi olması, toprağa kavuşması demektir. Sosyalizm, zorbalığa, milletleri boyunduruğa alan, ölüm saçan savaşa son veren, yalansız, gerçek demokrasi düzenidir. Bu gerçekleri halkımıza öğretmek için bütün gücümüzle yılmadan çalışacağız.

Ayhar konuşmasını, Türkiye Sosyalizminin aşağıdan yukarı ve yüzde yüz bağımsız bir hareket olduğunu, ikinci millî kurtuluş hareketi ve sosyalizm için mücadeleyi zafere ulaştırmak için, disiplinli bir kuruluş olmanın zorunluluğunu anlatarak bitirmiştir.

ANAYASA, ASIL BUGÜNKÜ KAPKAÇ DÜZENİNE KAPALIDIR

Kapalılık açıklık konusunda iki şey birbirinden ayrılmalıdır: Anayasaya göre fikirlerin serbestçe açıklanması ile bir fikir etrafında örgütlü siyasî hareketlerde bulunmak, ayrı ayrı şeylerdir. Gerçekten, Anayasamız bütün fikirlere, bütün felsefî görüş ve sistemlere, her türlü siyasî inanca açıktır. Madde 19: «Herkes, vicdan ve dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.» Madde 20: «Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resimle veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir. Kimse, düşünce ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz.» der. 21. maddede de: «Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.» denilmektedir. Şu halde fikir ve fikirlerin açıklanması konusunda Anayasada yasaklayıcı herhangi bir hüküm yoktur. İstisnasız bütün fikirler, felsefî sistemler serbestçe savunulabilir. Fikirler hürdür Fikir ve inancından dolayı kimse kınanamaz. Gerçekten demokraside fikir suçu olmaz, olamaz. Fikre tahammülsüzlük ise totaliterliğin, yani dikta eğiliminin ilk işaretidir. Demek ki Anayasa sosyalist düşünceye kapalı değil, açıktır.

Fakat Anayasamız bazı fikirlerin, açıklanma sayılan sınırları aşarak örgütlü bir hareket haline gelmesini yasaklamıştır. Acaba sosyalizm siyasî bir hareket olarak, yasaklanmış olan işler arasında mıdır? sorusuna cevap verebilmek için önce bunların kesinlikle bilinmesi şarttır. Anayasamızın bir bir saydığı bu siyasî hareketler şunlardır:

— Ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütün olan Türkiye Devletini parçalamayı hedef tutan hareketler. (Madde 3)

— Anayasanın koyduğu esaslar dışında iktidara gel-

meyi ve millî egemenliğin bir kişi, zümre veya sınıf tarafından kullanılmasını amaçlayan hareketler. (Madde 4)

— Cumhuriyet şeklinin değiştirilmesini amaçlayan hareketler (Madde 9)

— Millî Mücadele ruhu ve ilkelerine insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve sosyal hukuk devletini devirmeyi hedef tutan hareketler. (Madde 2)
— Devletin sosyal, iktisadî siyasî veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırmayı hedef tutan hareketler. (Madde 19)

Beş bölümde toplanan bu yasaklar siyasî partilerle ilgili 57. maddenin de kapsamına alınmıştır. «Siyasî partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorundadır. Bunlara uymayan partiler temelli kapatılır.»

Anayasanın yasakladığı siyasî hareketler bunlardan ibarettir. Görülüyor ki Anayasamızda ad olarak şu veya bu siyasî sistem yasaklanmış değildir. Sadece belirli unsurlar gösterilmiştir. Bu unsurları ihtiva eden hareketler ve yalnız onlar yasaktır.

Bir siyasî hareketin Anayasaya göre yasak olduğuna hükmedilebilmek için, tüzüğünde, programında veya faaliyetlerinde yukarıki unsurlardan bir veya bir kaçının bulunduğu tespit edilmek gerektir. Anayasamız bu yetkiyi Anayasa Mahkemesine ve yalnız ona tanımıştır.

Şu halde sosyalizm, örgütlü siyasî hareket olarak da yasak değildir. Anayasanın sosyalizme kapalı olduğunu ileri sürmek ciddî bir iddia değildir. Zira Anayasamızın öngördüğü köklü dönüşümler ve kabul ettiği temel ilkeler bir bütün olarak ele alınınca ve Anayasamız millî tarihimizin doğrultusuna oturtulunca — ki Anayasalar başka türlü yorumlanıp değerlendirilemez — sosyalist bir partinin varlığının zorunlu olduğu ortaya çıkar. Anayasanın kurmak istediği demokratik sosyal devlet düzeni ancak sosyalist bir partinin varlığı halinde gerçekleşebilir. Partiler yelpazesinde sol kanat olmazsa demokrasi de, sosyal devlet

düzeni de boş sözler olmaktan öteye geçemez. Örnekler verelim:

Anayasa, Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir devlettir der. Ve 2. maddenin gerekçesinde (sosyal devlet) ilkesi özetle şöyle açıklanmaktadır: **«Sosyal devlet fertlere yalnız klâsik hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip ayni zamanda onların insan gibi yaşamaları için zarurî olan maddî ihtiyaçlarını karşılamalarını da kendisine vazife edinen devlettir... Her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı kendisine vazife edinen zamanımızın devleti iktisaden zayıf olan kişileri, özellikle işleri bakımından başkalarına tabi olan işçi ve müstahdemleri, her türlü dar gelirlileri ve yoksul kimseleri koruyacaktır.»** denilmektedir. T. İ. Partisi gibi millî bağımsızlığa kıskançca bağlı, emekçi halk sınıflarına dayanan, onların menfaatlerini savunan bir sosyalist parti bulunmazsa ve emekçi sınıflar bu parti aracılığıyla devlet yönetimine ağırlıklarını koymazlarsa, sadece toprak ağalarıyla komprador-ların etkilediği bir devlet emekçi sınıfları, işçileri, müstahdemleri, dar gelirlileri ve yoksul kimseleri nasıl koruyabilir? Emekçi halk kütlelerini insanca yaşama şartlarına kavuşturacak köklü dönüşümler nasıl gerçekleştirilebilir? Anayasa **topraksız veya yeteri kadar toprağı olmayan köylü ailelerinin toprağa kavuşturulmasını emreder.** Sosyalist bir parti olmazsa gerçek bir toprak reformu nasıl yapılabilir? Anayasa **«mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz»** der. Emekçi halk sınıfları sosyalist bir partinin aracılığı ile devlet yönetimine ağırlıklarını koyamazlarsa mülkiyet hakkının toplum yararına aykırı kullanılmasını kim önleyebilir? Anayasa **«kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödenmek şartıyla devletleştirilebilir»** der. Ağaların, komprador-ların ekonomiye ve dolayısıyla politikaya hakim oldukları bir kapitalist düzende, sosyalist bir parti bulunmazsa bu işler nasıl başarılır, denge nasıl sağlanır? Anayasa, **«Devlet, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadî ve malî tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmayı destekler; işsizliği önleyici tedbirleri alır.»** der. Çalışanları alabildiğine sömürmekte çıkarı bulunan sınıfların etkiledikleri bir devlette, emekçi sınıflar kendi partileri, yani sosyalist bir parti aracılığıyla seslerini duyuramaz, ağırlıklarını koyamazlarsa, bu işler nasıl başarılır? Anayasa: **«İktisadî sosyal ve kültürel kal-**

kınmayı demokratik yollarla gerçekleştirmek; bu maksatla, milli tasarrufu artırmak, yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek ve kalkınma plânlarını yapmak devletin ödevidir.» der. Sosyalist bir partinin ağırlığı olmazsa devletin yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmesi nasıl mümkün olur?

Nitekim olmamıştır, olamamıştır. Bundan önceki Anayasamızda da toprak reformunu öngören hükümler vardı. Üstelik halkçılık, devletçilik, devrimcilik Anayasada madde halinde yer almaktaydı. Oysa emekçi halkın yoksulluğu, çaresizliği sürüp gitmiştir. Hatta Kurtuluş Savaşı vererek kazandığımız siyasî bağımsızlıkla bağdaşmayan durumlara düşülmüştür. Neden? Çünkü halk siyasî bir örgüt olarak devlet yönetiminde ağırlığını duyuramamıştır. Onun ağırlığı olmadığı için de toplumun gerici ve tutucu yapısı değiştirilememiştir. Ancak Türkiye İşçi Partisi kurulduktan ve hele Meclise girdikten sonradır ki iktidarların politikalarını Anayasaya uydurma zorunluluğu, Anayasanın eksiksiz tastamam uygulanması gereği, ciddî bir sorun olarak ortaya çıkmıştır.

Anayasa sosyalizme açık mı, kapalı mı?

Aslında bütün bu gürültüler Anayasamızın bugünkü kapkaç düzenine kapalı olmasından kopmaktadır. Anayasamız toprak ağalarının, kompradorların ve bunların yabancı ortak ve hamilerinin çıkarlarına ket vuran hükümler ihtiva etmektedir. Anayasamız sol karakterde sosyalizme açık bir yasadır. Anayasa asıl kapitalizme kapalıdır. Şu anlamda ki, kapitalizmin ağırlık noktası olması halinde Anayasa hükümlerini hayata geçirmek mümkün değildir. Anayasanın renksiz olduğu yargısına kat'iyen katılmıyorum. Şüphesiz Anayasa Karma Ekonomi sistemini öngörmektedir. Fakat bu, gerçekten emekçilerin yararına işleyen kamu sektörünün ağır bastığı bir karma ekonomidir.

Ancak önemli olan Anayasanın sosyalizme açık olduğu gerçeğinin bu son tartışmalar sonunda bir kere daha ortaya çıkmış olması değildir. Asıl önemle üzerinde durulması gereken nokta, sosyalizmin Anayasaya uygunluğu sorununun emekçi halkın hızla uyandığı ve sosyalizmi benimsemeğe başladığı, Amerikan aleyhtarlığının yoğunlaştığı, buna karşılık kapitalizmi savunan ikti-

darın tam bir acz içinde bocaladığı günlerde bir tartışma konusu haline getirilmiş olmasıdır. Bunun, Yunanistan'da sol bir iktidarı önlemek için aşırı sağcı bir hükûmet darbesinin yapıldığı günlere raslaması da ayrıca dikkat çekicidir.

Sayın Cumhurbaşkanının çevresindeki uzmanlarca hazırlandığı tahmin edilen o isabetsiz yorum ve yargıların gerici ve tutucu basın tarafından ne ölçüde sömürüldüğüne bakınca, toprak ağalarının, kompradorların ve bunların yabancı ortak ve hamilerinin, Yunanistan'da olup bitenlerin özlemini duymuş olabilecekleri akla geliyor. Bu baylara Türkiye'nin Yunanistan olmadığını ve darbe işine henüz başarıyla sonuçlanmış gözüyle bakılamıyacağını hatırlatmakla yetiniriz.

ANT, 6 Haziran 1967

GERÇEK MİLLİYETÇİLER, SOSYALİSTLERDİR [1]

«Tehlikelerle dolu bir döneme girmiş bulunuyoruz. Üçüncü Dünya Savaşına varabilecek bir meyilli yolda, birbiri ardından hızlı adımların atılması ihtimalinin bulunduğu günlerde yaşıyoruz. Amerika ile aramızda mevcut bağlar ve yurdumuzdaki Amerikan üsleri yüzünden, Türkiye için son derece nazik günler başlamıştır.

Amerikanın temsil ettigi emperyalizmin çıkarlarıyla, sosyalizmin ve milli kurtuluş hareketlerinin çıkarları en keskin şekilde Orta Doğu'da çatışmaktadır. Ve İsrail'in zaferinin bir son değil, bir başlangıç sayılması gerektiği hususunda hemen herkes mutabıktır. Çünkü İsrail 1949 mütareke sınırları gerisine çekilmiyecektir. Filistin mültecileri meselesi, son savaşta yurtlarını terketmek zorunda kalan yeni mülteciler kafilesiyle çözümü çok daha zor bir hale gelmiştir. Ve arap halkları, Amerikanın desteği ile kazanıldığına inandığı bu zaferi İsrail'in kâr hanesinde bırakmamaya azimlidir. Yeni bir savaşın tchumlarını taşıyan bu ortamda Türkiye, Amerikan üslerinden dolayı tehlikenin tam mihrakında bulunmaktadır.»

Milli Güvenliğimiz ve Bağlı Olduğumuz İttifaklar manzumesi:

Orta Doğu buhranının Amerikan üsleri ve NATO ittifakı konularını yeniden günün meselesi haline getirdiğini söyleyen Aybar, Demirel hükûmetini gerçekleri halktan gizlemeye çalışmakla suçlamış, ve hükûmetin bu konuda boş sözlerle yetindiğini ileri sürerek özetle şöyle konuşmuştur:

---

[1] 18 Haziran 1967'de Eyüp (İstanbul) ilçe kongresinde yapılan konuşmanın özetidir.

«Hükûmetin, ortak savunmamız için kurduklarını iddia ettiği Amerikan üsleri, gerçekte güvenliğimizi tehdit etmektedir. Zira bu üsler yüzünden, bizi ilgilendirmeyen ve sadece Amerikanın çıkarları ile ilgili bir anlaşmazlıkta, savaşa sürüklenebiliriz. Meselâ Orta Doğu'da patlak verecek yeni bir savaşta, Amerikanın bu üsleri kullanması bizi savaşa sokabilir. Aynı tehlike Amerikanın Sovyetler Birliğine karşı açacağı bir savaşta veya Sovyetler Birliğinin başlatacağı bir savaşta söz konusudur. Dışişleri Bakanı bizim rıza ve muvafakatimiz olmadan bu üsleri kullanmaya muktedir hiç bir kuvvet yoktur, dedi. Lübnan olayını ve U-2 casus uçağı olayını bir an için unutsak bile, geçen yıl İncirlik hava üssünden havalanan ve Karadenize düşen veya düşürülen Amerikan uçağı olayını hatırlayanlar, Dışişleri Bakanının verdiği teminatı tebessümle karşılarlar.

Biz son buhranda hükûmetin gerekli hukukî ve fiilî tedbirleri almasını istedik. Bu üslerin kullanılamıyacağı Amerikaya ve NATO üyesi bütün devletlere birer nota ile resmen bildirilmeli, ayrıca her türlü fiili tedbir alınmalıdır, dedik. Hükûmet bunların hiç birini yapmadı. İş işten geçtikten sonra, bir oldu bittiye icazet vererek hükûmetin «Üslerin kullanılmasına biz izin verdik» demesi hiç bir işe yaramaz, zevahiri bile kurtarmaz. Bu mesele, Türkiye için, halkımız için bir ölüm kalım meselesidir. Üzerinde tekrar tekrar ısrarla durmamızın sebebi budur. Gerçeği olduğu gibi görmek ve güvenliğimizin gerektirdiği tedbirleri derhal almak zorundayız. Amerikanın nükleer şemsiyesi altına sığınmak gerçekte nükleer bir saldırıya ilk hedef olmaktır. NATO - başındaki Amerikan komutanları ve entegre edilmiş kuvvetleriyle - Vaşington'un emrinde bir teşkilâttır. Teşkilâtın alt kademelerinde Türk general ve subaylarının da görev alması NATO'yu bir ortak savunma teşkilâtı haline getirmez. Nükleer silâhlar hangi devletin tekelinde ve başkomutanlık hangi devlette ise teşkilâta o devlet hakimdir, ittifak o devletin çıkarlarına hizmet etmektedir. NATO üyeleri arasında bu durumda olan tek devlet Amerikadır. Ortak savunma üzerine çekilen nutuklar veya Amerika giderse Ruslar gelir yollu tehditler NATO'nun ve üslerin A m e r i k a n çıkarlarının ve yalnız A m e r i k a n çıkarlarının gerektirdiği zaman kullanılacağı ve b ö y l e bir macerada Türk halkının kurbanlık koyun durumunda olacağı gerçeğini zerre kadar değiştirmez. Türkiye NATO'dan çekil-

melidir ve yurdumuzdaki Amerikan üsleri derhal tasfiye edilmelidir. Savunma gücümüz ve stratejimiz millî kurtuluş savaşı olanaklarına göre düşünülmeli, buna göre yeniden ayarlanmalıdır. Biz ancak bize saldırıldığı takdirde ve anayurdun her karış toprağını sonuna kadar savunmak için savaşırız. Ve böyle bir savaşı mutlaka kazanırız. Yoksa. Amerikan emperyalizminin dünya hegemonyasını sağlamak için açılacak bir savaşta Türkiyenin yeri yoktur; olmamalıdır. Halkımız, Anayasanın tanıdığı her türlü demokratik yolları kullanarak, yani gösteriler, mitingler yaparak, dilekçeler, telgraflar, heyetler göndererek hükûmeti bu yolda karar almaya itelemelidir. Sandıktan çıktık diye övünen hükûmete millî iradenin ne olduğunu anlatmalıdır.»

Beş Yıllık Plân Millet Parasıyla Küçük Bir Azınlığı Zengin Etme Programıdır:

Aybar daha sonra İkinci beş yıllık planı ele almış ve bunun küçük bir azınlığı daha da zengin etmek için tasarlanmış bir programdan ibaret olduğunu söylemiştir. Plânın emredici bir nitelik taşımayışının, gerçek anlamda bir plân olmaktan çıkardığını, üstelik 5 yıllık dönem sonunda yatırımların % 49'unun özel sektörce yapılmasının öngörüldüğünü, fakat bunun için aynı dönem sonunda kamu sektöründen özel sektöre 3 milyar lira tutarında bir aktarma yapılacağını, yani fukara halktan alınan vergilerden bir kısmının özel teşebbüs sahiplerine dağıtılacağını ifade eden Aybar, İkinci beş yıllık plânın mevcut sosyal adaletsizliği daha da artıracağını ve plânın, hedefine ulaşamıyacağını söyleyerek konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Devlet adamlarının medenî ölçüde asgarî bir seviyeyi tutturmaları, asgarî bir samimiyet ve ciddiyetle hareket etmeleri şarttır. Bizim talihsizliğimiz böylesine nazik günlerde bu kadar yetersiz bir kadronun işbaşında olmasıdır. Türkiye tarihi Demirel hükûmeti kadar zayıf ve bu zaafın bile farkında olamıyacak kadar görüş ve kavrayıştan yoksun başka bir siyasî heyet kaydetmiyor.»

26 Milyon Özel Sektörcü Ve Gecekonduda Oturma Hürriyeti

Aybar, Başbakanın son konuşmalarından bazı örnekler almış ve bu konuşmalarla kimlerin kazanılmak istendiğini sorarak bu şekilde konuşmakta sakınca görmeyen bir zatın Başbakanlık sandalyesini işgal etmesinin yarattığı endişeleri belirtmiştir. Aybar bu konuda şu misalleri vermiştir:

«Başbakan Türkiyede 26 milyon özel sektörcü olduğunu söylemektedir. Bu iddianın neresini düzeltmeli. Bir kere Türkiyenin çalışan nufusu 14 milyon civarında bulunduğu için 26 milyon özel sektörcü olması mümkün değildir. Anlaşılan Başbakan mahalledeki kundura tamircisinin, geçimini sağlamaktan âciz köylü ailelerinin bütün fertlerini ve çoluk çocuğu da özel sektörcü sayıyor. Üstelik kendisinin özel sektör ve teşebbüs kavramları hakkında doğru bir fikri olmadığı da anlaşılıyor.

Başbakanın hürriyet anlayışı da özel sektör anlayışı kadar temelsizdir. Başbakan, vatandaşların köylerden şehirlere göç edişini ve gecekondularda yaşamalarını bir hürriyet meselesi olarak görüyor ve hükûmet kimsenin hürriyetini kısıtlayamaz diyor. Şüphesiz hürriyetin, sefalet içinde bir hayat yaşamakta hür olma anlamına geldiğini ileri sürebilmek için, ciddiyet ölçülerini tamamen aşmış olmak gerekir.

Keza Başbakanın liberal görüşe sahip olmadıkları yolundaki iddiası da ciddiye alınamaz. Liberalizm, kapitalist ekonominin geçmiş bir dönemdeki uygulanış şeklidir. Bugün Başbakan istese de tam liberal bir ekonomiyi uygulayamaz. Ama bu, kapitalist bir düzende yaşadığımız gerçeğini de ortadan kaldırmaz. Bugün Türkiyenin meselesi, liberalizm veya müdahalecilik değildir. Türkiyenin meselesi, kapitalist olmayan yoldan sosyalizme geçmektir.»

Plânı Uygulama tasarısı:

Daha sonra Aybar plânı uygulama tasarısını ele almış ve bunun millet parasıyla fert zengin etmenin yeni bir yolu olduğunu belirterek şunları söylemiştir:

«Hükûmete geniş yetkiler veren bu tasarı yasama organının yetkilerine açık bir müdahaledir. Hükûmetin bu konuda çıkartacağı kararnameler kanun gücünde olacaktır. Beri yandan bu tasarı, miliet parasıyla fert zengin etme zihniyetinin yeni ve en cüretli adımıdır. Gerçekten özel sektör yatırımlarının teşviki için bütçe, sosyal güvenlik fonları ve dış krediler gibi kaynaklardan özel şahıslara aktarmalar yapılacaktır. Bu tasarının kanunlaşması, Sosyal Sigortalar Kurumu ile Emekli Sandığını bir kaç firmanın arpalığı haline getirecektir.»

Milliyetçilik Ve Sosyalizm:

Aybar, konuşmasını bütün bu ters işlerden ancak sosyalizme geçerek kurtulacağımızı belirterek bağlamış ve sosyalizmle milliyetçiliğin, hele geri kalmış ülkelerde, aynı anlama geldiğini söylemiştir. Aybar bu konuda özetle şöyle konuşmuştur:

«Sosyalizmin milliyetçi olmadığı iddiası XIX. yüzyılda yaşayan kapitalist ve emperyalistlerin milletlerin uyanmasını önleyebilmek umuduyla ortaya attıkları ve artık foyası tamamiyle ortaya çıkmış bir iddiadır. Türk halkına saygısı olmayanlar ve onu geçen yüzyılın uykusu içinde görenler, sosyalistler milliyetçi değildir, onlar milleti sınıflara bölerler, diyerek suları bulandırmak istiyorlar. Emekçi halkımız, sosyal sınıfların yaratılmadığını, kendinden var olduğunu, günlük yaşantısından öğrenmektedir. Sınıflar yoksa neden millî gelirin % 57'sini nüfusun sadece % 20'si almaktadır.

Bu baylar sınıf gerçeğini, halkın gözünden saklayarak emekçi sınıfların devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmasını önlemek çabasındadırlar. Çağımızda milliyetçi olmak, özellikle geri kalmış memleketlerde ancak ve ancak sosyalist olmakla mümkündür. Çünkü milleti bir avuç iç ve dış sömürücünün pençesinden kurtarmak için en ön safta onlar savaşmaktadır. Milliyetçi olmak yabancıya aracılık ederek halkı geri ve yoksul yaşatan toprak ağaları, kompradorlar ve bunların efendileri olan emperyalizmle savaşmaktır. Bu bayların Amerikan üsleri ve Amerikanın Türkiyedeki ağalığına karşı açıkça cephe aldıklarını hiç görmedik. Buna verecekleri cevabı biliyoruz. Komünist oyununa gelmeyiz, Amerikalılar gitsin de, Ruslar mı gelsin, di-

yeceklerdir. Sosyalistler de bu oyuna gelmezler. Çünkü bunların maksadı Rus tehlikesini ileri sürerek Amerikanın Türkiyede kalmasını sağlamaktır. Biz sosyalistler, bin kere söyledik: Türkiye'de ne Amerikan, ne Rus, ne de herhangi bir başka devletin ağalığına karşıyız. Ruslar bağımsızlığımızı, toprak bütünlüğümüzü tehdit ederlerse en önce biz sosyalistler Ruslara karşı dövüşürüz. Ama şimdi Türkiyede üsleri, komutanları, askerleri, uzmanları ve ajanlarıyla ağalık süren Amerikadır. Onu Türkiyeden, sonra Ruslar gelir diye atmamak, yanan evini yarın başka bir yangın olur diye söndürmemek gibi budalaca bir görüştür.

Türk emekçi halkının kurtuluş yolu sosyalizmdir. Çünkü sosyalizm, insanın insanca yaşamasını engelleyen düzeni temelinden değiştiren, insanın insana kulluk etmesini temelinden önleyen biricik ekonomik, sosyal, siyasal ve ahlâkî düzendir.»

MİLLETVEKİLİNİN FİKİRLERİNDEN DOLAYI DOKUNULMAZLIĞI KALDIRILAMAZ! [1]

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, söz sırası şimdi Sayın Mehmet Ali Aybar'ındır, aleyhte. Buyurunuz Sayın Aybar.

A. P. SİNDEN BİR MİLLETVEKİLİ — Mademki komünist fikirler yaymıyor, madem ki, komünizmin propagandasını yapmıyor, neden böyle müdafaa edercesine bir gayretin ve cehtin içine girmişlerdir?

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri bir hususu berraklığa kavuşturmak gerekiyor. Sayın Karma Komisyon Başkanını dikkatle dinledim. Kendisi bir hukukçu, bir dokunulmazlık dosyası üzerinde karar almış. Burada kararın ne surette alındığını açıkladılar..

RUHİ SOYER (Niğde) — Meclis karşısında lûtfen biraz saygılı davranınız. Önünüzü ilikleyiniz.

TARIK ZİYA EKİNCİ (Diyarbakır) — Bağcıoğlu eli cebinde konuşurken niçin bağırmıyordunuz? (Gürültüler)

KEMAL BAĞCIOĞLU (Ankara) — Ben Meclise karşı saygısızlık yapmam, alnımı silmek için mendilimi cebimden çıkardım. (Gürültüler).

YUSUF ZİYA BAHADINLI (Yozgat) — Sen ne karışıyorsun? (Gürültüler ve birbirinin üzerine yürümeler.) (T. İ. P. sıralarından, «eşek» sesleri)

---

[1] **Mehmet Ali Aybar'ın Meclisteki bu konuşması, 20 Temmuz 1967 gününe ait müzakereleri yayınlayan Tutanak Dergisinden aynen alınmıştır.**

İHSAN KABADAYI (Konya) — Eşek sensin, senin sülâlen eşek. (Karşılıklı küfürler, birbirlerinin üzerine yürümeler).

BAŞKAN — Lûtfen yerinize oturun efendim, lûtfen, İdâre âmirleri lûtfen müdahale etsinler. Muhterem arkadaşlarım lûtfen yerimize oturalım. (Gürültüler) Muhterem arkadaşlarım lûtfen yerimize oturalım. Müzakerenin devamına imkân kalmadığı takdirde Birleşime ara vermek mecburiyetindeyim. Lûtfen yerinize oturunuz efendim. (A. P. sıralarından, «Moskof uşakları, ne duruyorsunuz burada?» sesleri).

ŞEVKİ YÜCEL (Samsun) — Uşak herif, nedir sizden çektiğimiz?

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Ben senin ne uşağı olduğunu söyledim mi? En güzel uşak sensin. (Şiddetli gürültüler, kürsüye doğru yürümeler)

BAŞKAN — Arkadaşlar, lûtfen yerinize oturun. Bu şekilde müzakerenin devamına imkân yoktur. (Gürültüler)

ŞABAN ERİK (Malatya) — Sayın Başkan, lûtfen kürsünün masuniyetini koruyun, yoksa ben gideceğim oraya. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lûtfen yerinize oturun arkadaşlar, bu şekilde müzakerelerin devamına imkân yoktur, lûtfen yerinize oturunuz.

Muhterem arkadaşlarım, konuşmanın devamı sırasında Sayın İhsan Kabadayı arkadaşımız ile Sayın Yusuf Ziya Bahadınlı arkadaşımız ve yine tesbit edebildiğimiz kadar Sayın Şevki Yücel arkadaşımız da kürsüdeki hâtibe hitaben bâzı sözler sarf etmişlerdir. Bunlardan Sayın Yusuf Ziya Bahadınlı ve Sayın İhsan Kabadayının birbirlerine karşılıklı olarak söyledikleri sözlerden dolayı kendilerine birer ihtar cezası veriyorum. Ve kürsüde hatibe yine sözle sataştığı için Sayın Şevki Yücel arkadaşımıza da bir ihtar cezası veriyorum.

Şimdi konuşmanıza devam ediniz sayın hâtip.

CEVAT ÖNDER (Erzurum) — Kürsü adabına uygun hareket etmesi için de hatibe ihtar vermenizi istirham ediyorum. (A. P. sıralarından, «Millete hürmet gerek, eli cebinde hitabedilmez» sesi)

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Dokunulmazlığın kaldırılması meselesini görüşüyoruz. Burada bir hususu berraklığa kavuşturmak lâzım: Görüştüğümüz mesele, Sayın Çetin Altan'-

ın Akşam Gazetesinde yazmış olduğu bir makale ile suç işlemiş olduğu hakkındaki bir iddiadır. Demek ki, ortada bir yazı var, bu yazının dokunulmazlığın kaldırılmasını gerektirecek suç niteliğinde olduğu ileri sürülmektedir. Evvelâ bu gibi durumlarda Anayasa muvacehesinde dokunulmazlık meselesinin nasıl ele alınacağı hususunda karara varmak icabeder. Karma Komisyonun raporunu okuduk. Karma Komisyon raporunun sonunda dokunulmazlığın Anayasanın 79 ncu maddesinin 2 nci fıkrasiyle kaldırılması hususunu öneriyor.

Sayın milletvekileri; hâdisemizde 79 ncu maddenin 2 nci fıkrası uygulanamaz. Hâdisemize 79 ncu maddenin 2 nci fıkrasiyle bakmak ve bu yolda Yüce Meclisin karar almasını istemek her şeyden evvel dokunulmazlık müessesesinin esasları ve bu müesseseye Anayasamızın verdiği mânâ ile kabili telif değildir. Berraklığa kavuşturulması lâzım gelen nokta burada, yasama dokunulmazlığı, müessese olarak da Anayasamızın sarih bir hükmü olarak da iki ayrı muameleyi, iki ayrı müesseseyi kapsamaktadır. Milletvekillerinin sözleri, düşünceleri, konuşmaları hakkında kovuşturma yapılamaz. Bunlardan ötürü dâvâ açılamaz. Keza milletvekillerinin Meclisteki beyanları konuşmalarının dışarda açıklanması halinde de milletvekilleri sorumlu tutulamazlar. Hüküm bu. Dokunulmazlığın kaldırılabilmesi için milletvekillerinin parlâmanter görevler ile doğrudan doğruya ilgisi bulunmıyan bir fiille suç işlemiş olmaları şarttır. Basit meseleler, fakat riayet edilmediği görülen basit meseleler. Sayın Çetin Altan burada, kürsüde söylediği şeyleri gazetesinde, sütununda tekrarlamıştır.

Anayasamızın 79 ncu maddesinin 1 nci fıkrasını okuyorum: «TBMM üyeleri, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Meclisteki ileri sürdükleri düşüncelerinden ve bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamazlar.»

Şimdi bu ibareden hemen sonra Çetin Altan'ın bu kürsüden yaptığı bir konuşmadan küçük bir parça okuyacağım. 46 ncı Birleşim 15.2.1966: «Köylü efendimizdir, derken Mustafa Kemal proletarya diktatoryasını istemiyordu. Ama öyle iddia edildi, öyle iddia edildiği için Yakup Kadri müdafaa etmiştir. Biz söylemedik böyle bir şey. Bir Anayasa diyoruz. (Köylü efendimizdir.) ne demek? Köylü ile işçi efendimizdir demek ne demek? Proleterya diktatoryasına bir temayül gösterren bir halkçı hare-

ket demektir. Bir de o açıdan bakmak gerektir, Mustafa Kemâl'in sözlerine.»

Huzurunuza getirilen dosyada suçlama konusu aynı sözlerdir. Biraz evvel Komisyon Başkanı Çetin Altan'ın bu kürsüden suçlanmakta olan sözleri evvelce konuşmadığını ifade etti. Görüyorsunuz, okuduğum tutanaklar Çetin Altan'ın aynı doğrultuda, aynı paralelde bu kürsüden de konuşmuş olduğunu ispatlamaktadır.

Şöyle bir mütalâa serd edilebilir, denilebilir ki, «Kürsüden söylenen sözler, ileri sürülen düşünceler evet sorumsuzluk şümulüne girer. Bundan ötürü milletvekili hakkında kovuşturma açılmaz, dâva açılmaz, tutuklanmaz, tutulmaz. Ama milletvekilinin dışardaki faaliyetlerinin de sorumsuzluk müessesesinin şümulüne girebilmesi için Meclis kürsüsünde söylemiş olduğu sözleri, milletvekilinin dışarda aynen tekrar etmesi gerekir.»

Sayın Milletvekilleri, böyle bir mantık Anayasanın açık metni karşısında müdafaa edilemez. Çünkü, okuduğum Anayasa metninde düşüncelerin tekrarlanması ve açığa vurulması söz konusudur, düşüncelerin tekrarlanması. Düşünce bir muhteva bir öz demektir. Bir özün tekrarlanması söz konusudur, yoksa aynı özün başka cümlelerle tekrarlanması hali de, hiç şüphe edilmesin, maddede sözü edilen kavramın içine girer. Esasen başka türlü düşünmek için de sebep yoktur. Yani kürsüde söylenen sözlerin aynen, kelime ve kelime tekrarının muradedildiği ifade edilemez. Çünkü, Anayasamızın bir başka maddesine göre Meclis müzakereleri esasen açıktır ve Mecliste yapılan müzakerelerin yayınlanması yasaklanamaz. Kelime ve kelime ve mealen buradaki konuşmalar istikametinde yayın yapıldığına göre Anayasanın ayrıca 79 ncu maddesinin 1 nci fıkrasiyle koruyucu bir hüküm getirmesine hacet yoktur. Kaldı ki, milletvekilliği görevi yalnız Meclis içinde ifa edilen bir görev de değildir. Millet Meclisi içinde parlömanter görevini yerine getiren milletvekilleri aynı görevi Millet Meclisi binaları dışında da yerine getirirler. Evvelâ yine Anayasanın bir müessesesini harekete getirmek suretiyle bu görevi yaparlar. Nedir o müessese? Meclis araştırmasını gerektiren bir hâl olduğu ve bu istikâmette bir karar verildiği zaman milletvekilleri Meclis dışında da parlöman-

ter görevlerini yerine getirmek için konuşmalar yaparlar, soru sorarlar, fikir ve görüşlerini açıklarlar.

Binaenaleyh, Millet Meclisi kürsüsündeki sorumsuzluktan böyle bir fonksiyon yaparken milletvekilinin faydalanamıyacağını ifade etmek hukuk mantığı ile bağdaşmaz. Kaldı ki, Anayasamız milletvekillerinin memleket içinde dolaşmalarını, seçmenlerle görüşmelerini vatandaşların nabızlarını yoklamaları için Meclisin yılda en çok beş ay tatil yapmasını öngörmüştür. Niçin? Milletvekillerinin Hükûmeti denetlemek olan esas görevlerini bu vesile ile de halk arasında da yapmalarını sağlamak içindir.

Sayın milletvekilleri, Gürdo gibi bir Anayasacı, demokrasilerin, idare edilenler demokrasisi olmaktan çıkıp idare edenler demokrasisine doğru dönüştüğünü, geliştiğini ifade ediyor. Bu hukukçunun müşahadesi yerindedir. Hakikaten demokrasiler ilk kuruldukları ve ilk uygulandıkları şekilleri muhafaza etmiyorlar, halkın devlet yönetimine iştiraki, ağırlığını koyması zamanla çok daha hızlı bir tempoda tahakkuk ediyor. Yani, basit vatandaşlarımız devlet yönetimi ile her gün daha yakından ilgileniyor ve birtakım bunu sağlıyacak müesseseler doğuyor. Meselâ sendikaları devletle beraber birtakım kararlar almak üzere müşterek oturumlara dâvet ediyorlar.

Şimdi böyle uyanan bir halk kütlesi içinde milletvekillerinin Mecliste hapsolup kalmaları elbette tasavvur edilemez. Nasıl demokrasiler idare edilenler demokrasisi olmaktan çıkıyor ve idare edenler demokrasisi haline geliyorsa milletvekilleri de kürsülerine bağlı olmaktan kurtulup, halk arasına girip halkla beraber demokratik bir düzen ve ortamın gerçeklerini yerine getireceklerdir. Bu işi yaparken milletvekillerinin görecekleri görev nedir? Hiç şüphe edilmesin halkı olup bitenlerden haberdar etmek, halkı devlet meseleleri hakkında fikir edinmesi için uyarmak ve bütün bunları yaparken de milletvekillerinin söz düşünce ve görüş serbestisinin, tıpkı Meclis kürsüsünde olduğu gibi, korunması şarttır.

Sayın milletvekilleri, dokunulmazlığın ağırlık noktası burada. Dokunulmazlık Meclisi, Parlâmentoyu Hükûmetlerin müdahalesinden masun kılmak için ihdas edilmiş bir müessesedir. Hepiniz bilirsiniz, bu müessesenin beşiği İngiltere, temsili re-

jimlerin de beşiği orası. Ve krallık müessesesine karşı Avam Kamarasının korunması için yaratılmış bir müessesedir dokunulmazlık. Çünkü Avam Kamarası mensupları daha 14 ncü - 15 nci yüzyıllarda kraliyete ait hakları çiğnedikleri veyahut kralın şahsına hakarette bulundukları iddialariyle sık sık kovuşturulmaya başlanınca, Avam Kamarasından itirazlar yükselmiştir. Ve nihayet 1688 devriminden sonra bir Haklar Beyannamesinde dokunulmazlık tanzim edilmiş bir hukuki müessese haline gelmiştir. Niçin? Parlâmentoyu kraliyet karşısında korumak için.

Zamanla kraliyet müesseseleri eski şekillerini kaybetmişler ve sadece bir temsili ödevi yerine getiren müesseseler haline gelmişlerdir. Bundan sonra temsili rejimlerde Parlâmentonun haklarını kısıtlıyacak olan müessese Hükûmet olmuştur. Binaenaleyh Hükûmete karşı Parlâmentoyu korumak söz konusudur. Ama demokratik rejimin gelişmesiyle ve Parlâmentolara muhtelif partilerin girmiş olmalariyle bu sefer Parlâmentolar için de muhalefeti, yani azınlıkta olanı çoğunlukta olan iktidara karşı korumak zarureti hâsıl olmuştur ki, dokunulmazlığın bugünkü anlamı ve sağlamak istediği hedef budur. Nitekim Anayasamız bu fikirden hareket ederek yani, muhalefete mensubolan milletvekillerinin haklarını koruyabilmek için, dokunulmazlık müessesesi ile yetinmemiş, dokunulmazlık müessesesinden ötürü Anayasa Mahkemesine başvurulabileceği esasını da getirmiştir. Böylece dokunulmazlık müessesesinde bir yenilik de ortaya çıkmış oluyor. Çünkü, bilirsiniz, dokunulmazlık müessesesinin temeli Yüksek Meclisi kendi üyeleri hakkında son sözü söyleme durumuna getirmekle gerçekleşmiştir. Ve bunda mündemiçtir esası. Yani Hükûmet, adliye vasıtası ile kovuşturma yapamıyacak, yapmaya kalkarsa son sözü Büyük Meclis söyliyecektir. Bu suretle tüm olarak Büyük Meclis Hükûmetin, icranın karşısında böyle korunmuş olmaktaydı.

Ama Meclislerin içinde çoğunluk ve azınlık taazzuv edince, o zaman azınlıkta olan muhalefeti gene Meclis içindeki çoğunluğa karşı, iktidar partisinin mensuplarına karşı da korumak gerekmiştir. Bunu nasıl sağlıyacaktır? Son sözü çoğunlukta olduğu için iktidar söyliyecek, binaeneleyh muhalefette olan azınlığa Anayasa Mahkemesine müracaat etme hakkı tanınmıştır.

Şimdi Çetin Altan'ın dosyasına baktığımız zaman bu dosyada bir gazete makalesi görüyoruz. Bu gazete makalesi, biraz ev-

vel okudum, muhteva itibariyle, doğrultusu itibariyle, amaç ve hedefleri itibariyle Çetin Altan'ın burada yaptığı konuşmalarla paralel. Çetin Altan muhalefete mensup bir mebus, T.İ.P. nin bir milletvekili, bir sosyalist milletvekili. Binaenaleyh bu kürsüden yapacağı eleştiriler, tenkitler ister istemez sosyalist açıdan yapılmış olacaktır.

Sayın milletvekilleri, demokratik bir düzende ve demokratik bir Meclis içinde bu gibi tenkitlere tahammüllü olmak gerekir. Demokrasinin ilk şartı bu tahammülde belirir. Bu tahammül olmadı mı ne desek nafiledir. Burada dosyalar okuyabiliriz, burada ağır, vatanı temelinden sarsacak suçların işlendiğini söyleriz ama bütün bunlara objektif bir gözle baktığımız zaman kendinizi alıkoyamazsınız ve dersiniz ki, mutlaka burada bir baskı rejimi vardır, mutlaka burada bir müsamahasızlık vardır ve dolayısiyle burada demokrasi yoktur.

Sayın milletvekilleri, dokunulmazlığın, söze başlarken, iki müesseseden meydana geldiğini söyledim. Bir tanesi parlâmanter faaliyetlere ilişkin olan fiillerden dolayı, yani parlâmento görevinden ayrılamıyacak fiillerden dolayı ihdas edilmiş olan sorumsuzluk müessesesidir. Yani, fikre taallûk eden meselelerde işliyen sorumsuzluk müessesesidir ki, bu müessesenin kapsamına giren faaliyetleri milletvekillerinin adlî veya her hangi bir diğer kovuşturmaya mevzu teşkil etmez. Hattâ bu milletvekilliği sıfatı zail olduktan sonra da bu dokunulmazlık devam eder.

Sayın milletvekilleri, Anayasamız diyor ki, sorumlu tutulamazlar diyor. Bu kelime üzerinde duralım. Sorumlu tutulamazlar ne demek? Sorumluluğu gerektirecek bir durum olacak, bir fiil olacak da buna rağmen sorumlu tutulamıyacaklar demektir. Yani milletvekili suç işliyecektir ama gene de hakkında kovuşturma yapılamıyacaktır, gene de dokunulmazlığı kaldırılamıyacaktır. Gayet açık ve kesin olarak Anayasamızın 179 ncu maddesinin 1 nci fıkrası bu anlama gelir. Esasen suç işlenmiyecek olsaydı sorumlu tutulamazlar sözü bir haşiv olurdu. Sorumlu tutulamamak için, sorumluluğu gerektirecek bir iş yapılmak şarttır. Nitekim, İçtüzüğün 188 nci maddesi kürsüde işlenen en ağır suçların ancak disiplin muamelesine, işlemine tabi olduğunu ifade etmiştir. Bakınız 188 nci maddesi ne diyor tüzüğün:

«Meclisten muvakkaten çıkarılmak cezasını müstelzim hareketler şunlardır;

1. Takbih cezasına uğradığı halde bunu müstelzim hareketlerden vazgeçmemek.

2. Aynı inikatta üç kere takbih cezasına uğramak, Reis-i cumhuru, Meclis Reisini ve Mecliste Heyeti Hükûmeti tehdit ve tahkir etmek. Heyeti Umumiye müzakerelerinde halkı cebrî muamelelere, dâhili kıyam ve isyanlara veyahut Teşkilâti Esasiye Kanunu ahkâmına tecavüze teşvik etmek.»

Sayın milletvekilleri, bu okuduğum fiiller son derece ağır suçlardır. Bir milletvekili bu kürsüden bu ağır suçları işlediği halde bile hakkında ancak Meclisten muvakkaten çıkarma disiplin işlemi yapılır, başkaca bir adlî takibat yapılamaz. Milletvekillerinin burada ifade ettikleri şeyleri, dışarda ifade etmeleri ve tekrarlamaları ise aynı hükme tabidir.

Muhterem milletvekilleri, sorumsuzluk ve dokunulmazlık müesseseleri esasen fikir özgürlüğü ile sıkı sıkıya, sımsıkı birbirine bağlı bir müessesedir. Beri yandan dokunulmazlık müessesesi kuvvetler ayrıldığı prensibinin de bir teminat ve aynı zamanda neticesidir. Dokunulmazık müessesesinin üzerinde titremenin nedenleri budur. Dokunulmazlık müessesesi eğer bir Mecliste ihlâl edilirse o zaman haklı olarak demokrasiden, demokrasinin geleceğinden, halinden şüphe ederiz. Bu kürsüden konuşan Karma Komisyonun Sayın Başkanı, Çetin Altan'ın ağır cezalı bir suç işlediğini ifade ettiler ve bunun komünizm propagandası suçu olduğunu söylediler. Ben kendilerine diyeceğim ki, eğer Çetin Altan suç denilen o düşünceleri bu kürsüden söylemişse hakkında kovuşturma yapılamaz ve komisyonlara intikal eden dosya bu açıdan tetkik edilip evvelemirde dokunulmazlığın kaldırılması isteminin komisyonlarda reddi icabeder.

Şüphesiz şöyle bir yol da düşünülebilir, denilebilir ki; Anayasanın 68 nci maddesi ne gibi durumların milletvekilliği ile bağdaşamıyacağını tâyin etmiş ve bu arada ağır cezalı suçtan hüküm giymenin milletvekilliği ile bağdaşmıyacağını söylemiştir. Binaenaleyh, Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılması istemi ağır cezalı bir suça taallûk ettiği için bu istem sorumsuzluğa girmez ve dokunulmazlıktan bahseden 79 ncu maddenin 2 nci fıkrasına girer.

Sayın milletvekilleri, bu mantık sakattır. Şundan dolayı temelden sakattır ki, böyle bir mantığı kabul edersek sorumsuzluk müessesesi temelden yok olur, hikmeti vücudu kalmaz. Çünkü bizim mevzuatımıza göre hemen bütün siyasî suçlar ağır cezalı suçlardır. 158 - 159 - 142 - 163 ve saire hepsi ağır cezalı suçlardır. Şu halde tasavvur buyurun, bir milletvekili dokunulmazlığı vardır, bir siyasî fonksiyon yapmaktadır, bu siyasî fonksiyonu dolayısiyle hakkında suç isnadı yapılacak ve mahkûmiyeti halinde de siyasi hayatına hatime çekilecektir.

Sayın milletvekilleri, böyle bir mantık ve böyle bir anlayışa demokrasilerde yer yoktur. Sorumsuzluk müessesesi, biraz evvel arz ettiğim gibi, suç işleme halinde sorumlu tutulamama keyfiyetini getirmiştir. Bu itibarla Çetin Altan'ın yazmış olduğu bir yazıdan dolayı, yani ifade etmiş olduğu bir fikirden ve bu kürsüden ifade etmiş olduğu görüşlerden dolayı sorumsuz bulunması ve her hal ve kârda dokunulmazlığının asla kaldırılmaması, bu hususta bir istemde bulunulmaması icabeder. Kaldı ki, biran başka türlü koyalım meseleyi, diyelim ki, Çetin Altan ağır cezalı bir suç isnadı altında bulunmaktadır ve bu suç da farzu muhal olarak sorumsuzluk mevzuuna girmemektedir, binaenaleyh dokunulmazlık müessesesinden bahseden 79 ncu maddenin 2 nci fıkrasına göre muamele yapacağız.

Sayın milletvekilleri, ben Karma Komisyondaki müzakereleri takibettim, buradaki müzakerelerde de şimdi hep beraber şahit olduk, dokunulmazlık müessesesinin ihdasını icbarettirmiş olan ne gibi sakıncalı muameleler varsa bu işlemde hepsine bir bir tesadüf edilir. Hattâ diyebilirim ki, Anayasa kitaplarında bu işlem dokunulmazlığın ne gibi hallerde kaldırılamıyacağı için misal olarak gösterilebilir. Âdi suçlardan ötürü bir milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması istendiği vakit şu şartların yerine getirilmesi gerekir.

Bir kere dokunulmazlığın kaldırılması hususundaki talebin politik maksatlarla yapılıp yapılmadığı araştırılacaktır. Bu iki şekilde tecelli eder. Ya bir müspet fiil veyahut da bir fiil yokluğu şeklinde olur. Fakat gene de neticesi itibariyle Hükûmete, iktidara menfaat sağlar. Eğer böyle bir durum varsa, dokunulmazlığın kaldırılması hususundaki dosya derhal reddedilir ve takibatın devre sonuna bırakılması hususunda karar alınır.

İkinci nokta: Dokunulmazlığın kaldırılabilmesi için mutlaka efkârı umumiyeyi galeyana getiren bir olayın mevcudiyeti şarttır. Bir skandal olmalı, Fransa'da Staviski skandalinde olduğu gibi, buna benzer bir skandal olmalıdır, bütün memleket galeyana gelmelidir. Filân milletvekili şöyle bir işe karışmış, efkârı umumiye bunun hakkında açıklığa kavuşmalıdır gibilerden bir galeyan mevcudolmalıdır. Bu galeyan mevcud olmadığı hallerde dokunulmazlık istemi gene reddedilir.

Bir başka şart da, dokunulmazlık isteminin geciktirilmeden yapılmış olmasıdır. Eski, üstünden aylar geçmiş bir olay hakkında dokunulmazlığın kaldırılması istenemez. Ama bütün bu şartlar yerine getirilmez de o zaman gene biz dokunulmazlığı kaldırırız gibi bir mütalâa serd edilebilir elbet, ama ben derim ki, o zaman, dokunulmazlık kalkar elbet ama demokrasi de beraber kalkar.

Muhterem milletvekilleri, dokunulmazlığın ne gibi şartlar altında kaldırılabileceğini açıklamaya çalıştım. Huzurunuza getirilen dosyada bu şartlardan hiç biri yok. Evvelâ bu dosya bir fikir suçu ile ilgilidir, üstelik bu fikirler bu kürsüden, biraz evvel okudum, söylenmiştir. Binaenaleyh sorumsuzluk müessesesine girer, kapsamına girer ve bu gibi fiillerden dolayı bir milletvekilinin dokunulmazlığı kaldırılamaz. Bir an için dedim, sorumsuzluğa değil de dokunulmazlığa girdiğinizi farz edelim ve bunun bir âdi suç olduğunu farz edelim, orada da şartlar tahakkuk etmemiştir.

Çetin Altan gibi bir muhalifin bertaraf edilmesinde, hiç şüphe etmiyelim, iktidar partisinin menfaati bulunacaktır, hiç şüphe etmiyelim Hükûmetin menfaati olacaktır. Hükûmetin ve iktidar partisinin menfaati olduğu bir konuda dokunulmazlık devre sonuna ertelenir. Bu, Anayasa hukuku kitaplarının pek ilkel mâlûmatına dâhil olan bilgilerdir, iptidai bilgi cümlesindendir.

Biz burada bu yeni Anayasamızla gerçekten demokrasiyi uygulamak istiyorsak, bir kere evvelâ şu şeklî olan kaidelere alışacağız, üstelik fikirlere de alışacağız. Bileceğiz ki, demokrasi dediğimiz rejim, bir denge rejimidir. Bu dengeyi kapitalin, sermayenin, kuvvetlerin karşısında bulunan emek gücü kuvvetleri sağlarlar ve tarihin gelişimi ile bu denge boyuna emek gücü kuvvetleri lehine gelişir. Yani bir tarafta kapitalist partiler ola-

caktır ve bu partiler açıklıkla ortaya çıkmalı, biz kapitalizmi savunuyoruz demelidirler. Demokrasi böyle bir berraklığı ister. Bir tarafta da sosyalist partiler bulunacaktır ve bunlar Anayasa teminatı altında bulunacaktır. Ha.. «Bunu yapmayız biz, gene demokrasi» olur. Olmaz arkadaşlar, olmaz. Demokrasi olması için bu dengenin kurulması şarttır. Bu denge kuruldu mu, o dengenin gerektirdiği bütün düşüncelere tahammül zaruri bir hal alır. Buna tahammül etmedik mi ve şu veya bu bahanelerle müesseseleri işlemez hale getirdik mi o zaman ister istemez demokrasiye veda etmek zorunluğu hâsıl olur.

Millî menfaatler demokrasilerde bir tek şekilde görülüp açıklanmaz. Millî menfaatlerin de iktidara göre anlaşılışı, muhalefete göre anlaşılışı vardır. Buna da tahammül etmek gerektir demokrasilerde. Hele demokrasilerde fikirden dolayı suç icadetmek, imal etmek katiyyen mümkün değildir. Bizim Anayasamız da bu doğrultuda bir Anayasadır. Anayasamız hiç bir fikri yasaklamamıştır. Anayasamız ancak bâzı fikirlerin eylem, tatbikat sahasına intikali halini yasaklamıştır ve Anayasa ne gibi hususların menedildiğini gayet açık seçik ifade etmiştir. Binaenaleyh, Çetin Altan'ın burada dosya içinde okunan yazısının bu yasaklarla en uzaktan bir alâkası, bir ilişkisi yoktur. Onun için tekrar ediyorum.....

BAŞKAN — Sayın Aybar, 45 dakikalık zamanınız doldu, lûtfen cümlenizi tamamlayınız efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Kaldı ki, tekrar ediyorum ve berraklığın burada olmasını dilerim, suç işliyecektir bu kürsüden milletvekili, ona rağmen sorumsuz olacaktır ve işlediği bu suç doğrultusundaki düşüncesini dışarda açıklarsa gene sorumsuzluğu devam edecektir. Binaenaleyh, Sayın Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılması hususundaki istem Anayasanın 79 ncu maddesinin 1 nci fıkrasına tamamen aykırıdır. Yüksek Meclisimizin Anayasaya aykırı olan bir doğrultuda karar almıyacağına inanmaktayım. Hepinizi saygı ile selâmlarım. (Ortadan ve sağdan alkışlar)

NATO, AMERİKA'NIN EMRİNDEDİR [1]

«Tehlikeye bir kere daha parmak basacağız: Dar boğazlara doğru sürükleniyoruz. **Amerikan emperyalizminin çıkarlarıyla bizdeki kapkaç kapitalizminin çıkarları, yani dış sömürücü ile iç sömürücünün çıkarları, Anayasanın ortadan kaldırılması noktasında birleşmektedir. Çünkü Anayasamız yabancı bir devletin, ne sıfatla olursa olsun, egemenlik haklarını çiğneyen imtiyazlar elde etmesine ve kökü dışarda kapkaç kapitalizmine simsıkı kapalıdır.** Buna karşılık Anayasamız halktan, emekçilerden yanadır Halkın uyanmasından, insanca yaşama şartlarına kavuşmasından yanadır. Emekçi fukara halka haklar, özgürlükler tanımaktadır. Devrimler yapılmasını emretmektedir. Anayasamız ve de Sosyalizme açıktır. Dünyanın her yerinde Anayasalar hakim sınıfların çıkarlarını dile getirir. Oysa bizde, bize özgü tarih şartlarından ötürü Anayasamız, hakim sınıflara karşı olmuştur. Gerçekten 1961'den beri, yani **Anayasa yürürlüğe girdiğinden bu yana halk kütleleri çok uyanmış, haklarına sahip çıkmaya başlamış, sosyalizm en ücra köylere kadar gitmiştir. Tarihimizde ilk defa bir sosyalist parti, Türkiye İşçi Partisi seçimle Büyük Meclise 15 kişi sokmayı başarmıştır. Ve Meclis kürsüsünden kapkaç kapitalizmi amansızca tenkide başlamıştır. Yirmi yıldır kimsenin ağzına almadığı ikili anlaşmaları ele almış, Amerikanın yurdumuzda elde ettiği imtiyazları gözler önüne sermiştir.**

Bu durum iç ve dış sömürücüleri çileden çıkarmaktadır. Şimdiye kadar bir oyun olarak sürdürdükleri demokrasi gerçek anlamıyla belirmeğe başlamıştır: Kapitalist iktidar karşısına dikilen, sosyalist muhalefet... Tenkitler açık açık yapılmaya,

---

[1] **15 Temmuz 1967 tarihli Genel Yönetim Kurulu toplantısı açış konuşmasıdır.**

Şimdiye kadar gizli kalmış kirli işler bir ortaya serilmeye başlamıştır. Bütün fikirler ileri sürülür, konuşulur, tartışılır olmuştur. **Halka, halkın uyanışına karşı bir demirden zırh gibi büründükleri faşist kanunlar işlemez hale gelmiştir. Yüzlerce yıllık sömürücü iktidar temelinden sarsılmaya başlamıştır. Demokrasi! Demokrasi böyle giderse yüzlerce yıllık sömürme imtiyazlarının sonu geleceği anlaşılmıştır.**

Sömürücü çevrelerden derhal itirazlar, şikâyetler, yükselmiştir: Anayasanın tanıdığı hürriyetler, hürriyet rejimini yok etmek için kullanılamaz denmiştir. Milleti sınıflara bölüyorlar; sınıf mücadelesini körüklüyorlar denmiştir; komünizme ortam hazırlanıyor denmiştir; ve de Amerikan düşmanlığı Amerikalıları Türkiye'den çıkartıp yerlerine Rusları davet etmek içindir denmiştir...

Halk Uyanıp Haklarına Sahip Çıkmasın Diye:

Bütün bu safsatalar, bu yalanlar, iftiralar halkın uyanıp haklarına sahip çıkmaması içindir. Biz bu safsataları çürüttükçe hakim sınıfların şirretliği arttı. Üstelik iktisadî durum da boyuna kötüye gittiğinden samimiyetsiz vaatlerle halktan oy koparmış olan Demirel ve arkadaşları, acizlerini büsbütün ortaya koyan ters durumlara düştüler. Çok parti rejimine geçtiğimizden beri zararlı fikirlerin, komünizmin yayıldığı söylendi; her kötülüğün bir anda önünü alacak kerameti kendinden menkul şahısların iktidara namzetliklerini koyduğu görüldü. Anayasa haklarını kısıtlayıcı kanun tasarıları hazırlandı. Yüksek kademedeki memurlar tasfiye edildi ve Danıştay kararları bir yana itildi. Nihayet Anayasanın sosyalizme kapalı olduğu ileri sürülerek sosyalizmi saf dışı etme hazırlıkları yapıldığı anlaşıldı.

Bütün bu telâşlı hazırlıklar, Yunanistan olayından ve Ortadoğu buhranından sonra birden bire hızlanmıştır. Elmayla armutun toplamını yapacak şekilde her şeyi rakama vuran bir kafa yapısındaki başbakan, nihayet uzun yıllardır unuttuğumuz çaptan düşmüş zavallı bir silâhla karşımıza çıktı ve dış tehlikenin kapımızı çaldığı günlerde milleti bölmeye kalkanlara müsaade edilmiyeceğini söyledi.

Gerçekten Tehlikelerle Karşı Karşıyayız:

Başbakanın sözlerini her zaman ciddiye almak mümkün değildir. Fakat bu sefer onun anlatmak istediği anlamda olmamakla beraber dışardan gelen bir tehlikenin varlığı doğrudur. **Ortadoğu buhranından sonra Amerikanın Türkiye'ye verdiği önemin artması bir oldu bitti şeklinde savaşa sürüklenmemiz tehlikesini daha yakınlaştırmıştır.** Geçen yılın başlarında Johnson Türkiye'yi Vietnam'la bir tutmuş, bu iki ülkenin Amerika bakımından ayni önemi taşıdığını söylemişti. Sayın Tunçkanat'ın bir süre önce Senato'da açıkladığı CIA raporu şu günlerde büsbütün ağırlık kazanmıştır. Yunanistan ve Ortadoğu olaylarından sonra, Amerika ile ilişkilerimiz bakımından durumu ciddiyetle gözden geçirmek gerekmektedir.

Zaferin garip neticesi, savaştan galip çıkan İsrail'in durumu, eskisine göre daha nazikleşmiştir. İki buçuk milyonluk İsrail, 70-80 milyonluk Arap âlemi ortasında intikam hırsıyla gıcırdıyan dişlerin ve amansız bir düşmanlığın tek hedefi haline gelmiş, Arap devletlerinin anlaşmazlıklarını bir yana iterek bu düşmanlık duyguları etrafında birleşmelerine yol açmıştır. Gene zaferin ters tecellisi; mağlup bazı Arap devletlerinde, meselâ bunların en büyüğü Mısır'da, ilerici rejimler tasfiye olunacak yerde, mağlubiyetle daha da güçlenmişlerdir. Ve buna karşılık Amerikan prestiji sıfıra düşmüştür.

Oysa Amerikanın bu bölgedeki çıkarları malûm: Amerikan şirketlerinin işlettiği petroller ve bölgenin stratejik önemi... Ortadoğuya Sovyetlerin sızması, hatta sadece bu bölgenin Amerikan nüfuzundan çıkması, Amerikan emperyalizmi için telâfisi imkânsız bir kayıp olacaktır. İsrail'in zaferi, başlangıçta her ne kadar Sovyetlerin de prestijlerini kırmışsa da, Mısır'a yeniden yapılan askeri malzeme yardımları, hele Mısır silâhlı kuvvetlerinin bir Sovyet generali tarafından ıslah ve tensiki, Sovyetlerin Ortadoğuda bir köprübaşı kurmalarına imkân hazırlamıştır. Bu, ilk defa oluyor. Akdenize inmesinden bu kadar korkulan Ruslar son buhranda Akdenize inmişlerdir.

Ortadoğu, her an patlamaya hazır bir barut fıçısı haline gelmiştir. Üstelik bu seferki savaşın mahallî kalmaması ve do-

laylı şekilde de olsa iki büyükleri karşı karşıya getirmesi kuvvetli bir ihtimaldir.

Bu durum bizi ciddî olarak düşündürmelidir. Ortadoğunun kapısında üstelik Sovyetlerle sınırı bulunup da topraklarında Amerikan üsleri olan tek ülke Türkiye'dir. **Pek açık bir gerçektir ki, Amerikanın şu veya bu şekilde müdahaleye karar verdiği bir Ortadoğu savaşında, bu üsler kullanılacak ve Türkiye ister istemez savaş fiillerine hedef olacaktır.** Bu tehlikeyi görmemek veya sayın Çağlayangil üslûbunda nutuklarla örtmeye çalışmak bizi felâkete sürükler.

Türkiye İşçi Partisi bu tehlikeye parmak basmaktadır.

Amerikan Çıkarları İçin Savaş:

Bizim bu savaşta menfaatimiz ne olabilir? Amerikan emperyalizminin bizi sürükleyeceği bir savaş Türkiye'ye, emekçi halkımıza ne gibi çıkarlar sağlar? Hiç bir menfaatimiz yoktur. Sayılmıyacak kadar çok, hem de pek ağır zararlarımız olacaktır.

Bir noktayı hatırdan çıkarmamalı. Amerika yeryüzü kaynaklarının % 60'ını elinde tutuyor. Bu haksız imtiyazını koruyabilmek, daha da genişletmek için dünyanın dört tarafına yayılmış 3300 askeri üs, emrinde NATO, CENTO, SEATO gibi savaş örgütleri ve paralı askerler bulunduruyor. Amerikan savaş bütçesi 60 milyar dolar civarındadır. Amerikan emperyalizminin emrindeki bu muazzam tahakküm, sömürü ve savaş makinasına yirmi yıldır Türkiye de dahildir. Yirmi yıldır Türkiye Amerikan emperyalizminin nüfuz bölgesindedir. Türkiye'de Amerikan askerî üsleri vardır. Askerî heyetler vardır. CIA oyunları vardır. Ve silâhlı kuvvetlerimizin büyük kısmı NATO vasıtasıyla Pentagon'a bağlıdır.

Bunun bir ortak savunma teşkilâtı olduğunu söylüyorlar. İnanmayınız. Bu teşkilât Amerikan emperyalizminin çıkarları için dünyadaki tahakküm ve sömürüsünü sürdürmek, daha da arttırmak için vücude getirilmiştir. **Şu halde Amerika ile aramızda menfaat birliği önce burada yoktur. Zira Türkiye halkı fakir, sömürülen, geri kalmış bir ülkedir. Bizim menfaatimiz sömürülen bir ülke olmaktan bir an önce kurtulmaktır. Oysa**

Amerikanın menfaati sömürü düzenini ayakta tutmaktadır. Emperyalist Amerika ile geri kalmış, sömürülen Türkiye'nin aynı menfaat bağlarıyla birbirine bağlı olabileceklerine inanmak için, ya iyice akılsız, ya da menfaatleriyle Amerikancı olmak lâzımdır.

Atatürk Biliyordu:

Bir büyük devletle bir küçük devlet ittifak ederlerse bu ittifak mutlaka birincinin yararına ikincinin zararına işler.. Atatürk bu hakikati pek iyi bildiği için hiç bir büyük devletle askerî ittifaka girmedi. O, İstiklâl Savaşının ateş hattında çelikleşmiş bir inançla kavrıyordu ki, bağımsızlığın ilk şartı emperyalist bir devletle aynı askerî ittifak içinde yer almamaktır. Son 200 - 250 yıllık tarihinde Türkiye'nin 15 yıl bağımsız yaşaması bu sayede mümkün olmuştur.

NATO Amerika'nın emrindedir:

NATO'nun bir ortak savunma teşkilâtı olduğu da temelde doğru olmayan bir iddiadır. Şüphesiz NATO'ya dahil devletlerin silâhlı kuvvetleri esasta kendilerini savunmak için bu ittifaka girmişlerdir. Pek kısa bir metin halinde kaleme alınmış olan NATO ittifak anlaşmasında tarafların eşitliğini bozacak bir hükme rastlanmamaktadır. Hatta ittifakın bu eşitliği korumak için yapıldığı anlamına gelen hükümler vardır. **Fakat bu ittifaka dayanılarak sonradan uygulama anlaşmalarıyla koskoca bir teşkilât vücude getirilmiştir.** Ve bu teşkilâtta üye devletler ancak güçleri nispetinde söz ve karar sahibi olmuşlardır. **Son sözü söyleyen, savaşa veya barışa karar verecek tek devlet Amerika'dır. NATO'nun genel stratejisi Amerikan emperyalizminin çıkarları açısından hazırlanmıştır. Başkumandanlar Amerikalıdır. Ve nükleer silâhlar onun tekelindedir.** Nükleer silâhlar Amerikan Cumhurbaşkanının emriyle kullanılır. Taktik atom silâhlarının NATO'ya dahil devletlerin silâh depolarında muhafaza edilmesi ,durumu değiştirmez. Atom başlıkları daima Amerikalıların muhafazasındadır. Bu vesileyle şu noktaya değinmek isterim. Son zamanlarda Amerikan üslerinin halka bile açık olduğu hakkında iddialar ileri sürüldü ve İncirlik hava alanının halka açık olduğunu gösteren fotoğrafları yayınlandı. Beri yan-

dan basın mensuplarına atom bombası taşıdığı ifade edilen bir jet uçağımız gösterildi.

Bütün bunlar Amerika ile eşit şartlar içinde olduğumuzu, Amerikanın egemenliğimize ilişmediğini ispatlamak için yapılıyor.

Hakikat ise hiç de gösterilenler gibi değildir. İncirlik hava üssünün bulunduğu kırlarda Adanalıların bir bahar günü ailece yemek yemiş olmaları, bu üssün Amerikan kumandasında, doğrudan doğruya Pentagon'a bağlı oluşu gerçeğini değiştirmez. Meselenin can alıcı noktası, üssün Amerikan kumandasında oluşu ve buna Türk yetkililerinin müdahaleye hakları olmayışıdır.

Bunun gibi bazı jet uçaklarımızda atom bombası bulunması da, bunları ne tek başımıza ne de Amerikalılarla eşit haklarla ve ortaklaşa kullanabileceğimiz anlamına gelmez.

Çünkü atom başlıkları Amerikalıların elinde olmak gerekir. Bu hususu düzenleyen hattâ bir Amerikan kanunu vardır. Bu kanunun yürürlükten kalktığını duymadık, Amerikalıların atom başlıklarını da bize vermiş olabileceklerine ihtimal vermiyoruz. Uçakların Türk nöbetçilerinden başka Amerikan erleri tarafından da muhafaza edilmesi üstelik bombalarının mülkiyetinin bize ait olmadığının açıklanması gerçeği olduğu gibi ortaya koymaktadır.

Kaldı ki, bizim güvenliğimiz ve haklarımız bakımından başka bir sorunun cevaplanması şarttır: **Yurdumuzdaki Amerikan üslerinde bulunan atom silâhları kimin elindedir ve bunların kullanılışında Türkiye'nin herhangi bir karar alma yetkisi var mıdır? Bu soruya açık, kaçamaksız cevap vermesini Hükûmetten ne zamandır istiyoruz. Tehlike burada yatmaktadır. Biz iddia ediyoruz ki, meselâ İncirlik hava üssünden atom taşıyan Amerikan uçakları haberimiz olmadan her an havalanabilir. Ve havalanmışlardır da... Biz iddia ediyoruz ki, her an bir oldu bitti şeklinde Amerika'lılar bizi savaşa sokabilirler... Biz bunu iddia ediyoruz. Türkiyenin varlığı, halkımızın hayatıyla ilgili bu soru yuvarlak cevaplarla geçiştirilemez.** Bizdeki atom silâhları başında da Amerikan nöbetçisi olduğu gibi, İncirlik hava üssündeki atom silâhlarının başında da Türk nöbetçisi var mıdır? Ve bu silâhların iznimiz olmadan kullanılmasını Türk nöbetçisi önlemek yetki ve imkânlarına sahip midir?

Türk - Amerikan ilişkilerinin eşitliği konusunda bu soruya verilecek cevap pek çok şeyi aydınlatacaktır.

Gerçek, hakim çevrelerin göstermek istedikleri gibi değildir:

Gerçekler gizlenmemelidir. Türkiye, Amerikan nüfuz bölgesine dahildir. Üstelik Amerikan liderliğindeki askeri blokun da üyesidir. İkili anlaşmalarla Amerika'ya egemenlik haklarımızla bağdaşmayan birtakım imtiyazlar verilmiştir. Amerikan askeri üsleri Türk egemenliğinin, Türk kanunlarının kapısında gelip durduğu bir vatan parçası halindedir. Kapısında Mehmetçik nöbet tutar, fakat içerde Amerikan kanunları yürür. Bunlar, üstelik güvenliğimize hizmet etmek şöyle dursun, devamlı bir tehlike merkezi halindedir. Biraz önce söylediğim gibi bu üslerden havalanacak uçaklar, füzeler Türkiye'yi, Amerikan çıkarları için, her an savaşa sokabilir. Bundan başka savaş halinde, Türkiyenin sonra kurtarılmak üzere terk edilecek bölgeler arasında bulunmasından endişe duyarız. NATO savaş plânları Amerikan emperyalizminin çıkar ve hedeflerine göre hazırlandığından korkarız ki, Türkiye'nin karış karış savunulması söz konusu değildir. Oysa bizim için millî savunmanın amacı, hedefi budur. Biz saldırgana karşı, saldırgan kim olursa olsun, gücü ne olursa olsun, bir İkinci Kurtuluş Savaşıyla yurdumuzu karış karış savunmak isteriz. Vietnam savaşı, Cezayir savaşı ve hepsinden önce bizim kurtuluş savaşımız ispat etmiştir ki, bütün bir milletin hürriyet savaşına atılması halinde, saldırganın gücü ne olursa olsun mutlaka yenilmektedir.. Geri kalmış fakir milletler yeni savaş usulleri bulmuşlardır. Genellikle basit silâhlarla, fakat halklı silâhlı kuvvetlerin iç içe, tam bir dayanışma halinde yürüttükleri bir yeni savaş tekniğidir bu.

Ruslardan gelecek bir saldırıya karşı korunmamız için imzalandığı söylenen NATO ittifakı, ikili anlaşmalar ve sair askeri paktlar, hem bizi gerçekten korumuyorlar, hem de korunacak olan egemenlik haklarımızın çiğnenmesine, sınırlanmasına vesile oluyorlar.

Üstelik Amerikan emperyalizminin nüfuz ve etkisi altında olmamız, politik, ekonomik, türlü bağlarla Amerika'ya bağlı bulunmamız, son tahlilde ağları ve kapkaççı sermayedarları güç-

lendirdiğinden, kalkınma gayretlerimizi de, demokratik rejimin serpilip gelişmesini de baltalıyor.

Amerika'lı Amerika'ya:

Meselelerimize ne yandan baksak, Amerikan emperyalizminin nüfuz ve etkisinden kurtulmak temel şart olarak görünüyor. Şüphesiz bazılarının sandığı gibi bu anti-emperyalist mücadeleye öncelik verme anlamına gelmez. Amerikan emperyalizmine karşı mücadele edebilmek için ister istemez onun içimizdeki ortak ve aracılarıyla onların dayattığı bozuk düzenle de mücadeleyi zorunlu kılmaktadır. Çok yönlü bir mücadele bu. Bizim şartlarımıza göre, sosyalizm için mücadeleden ayrılmayan anti-emperyalist mücadele aynı zamanda Anayasa için mücadele şeklini alıyor.

Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günden beri sosyalizm için mücadeleyi, milli bağımsızlık ve Anayasa için mücadeleyle birlikte yürütmüştür. Bugün Ortadoğu buhranı ve Yunanistan olaylarından sonra bu çok yönlü mücadele bir kat daha önem kazanmıştır. Anayasa tehlikededir. Çünkü Amerikan emperyalizminin çıkarlarıyla, bizim kapkaççı kapitalistlerin çıkarları, Anayasanın ortadan kaldırılması noktasında birleşmiş bulunuyor. Anayasanın sosyalizme kapalı olduğunun ileri sürülmesi, İkinci Beş Yıllık Plânın özel sektöre öncelik tanıması, Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılması teşebbüsü ile Türk uçaklarında atom bombası bulunduğunu gösteren fotoğraflar yayınlanması, üslere geziler tertiplenmesi, ve bütün bunların aynı zamana raslaması tesadüf değildir.

Tehlike büyüktür; fakat Anayasaya, milli bağımsızlığımıza sahip çıkanların da gücü büyüktür. Türkiye İşçi Partisi Amerika'lılara karşı pasif direnme parolasını ortaya atalı tam bir yıl oldu. Meyveleri toplanmağa başladı. **Amerika'lıya karşı halkımızın artan bir hızla pasif direnme hareketlerine giriştiği görülmektedir.** Bilinçli ve kararlı mitingler, gösteri yürüyüşleri yapılıyor. **İstanbul'da, gençlerin, işçilerin ve geniş halk tabakalarının 6. filo mensubu Amerikan bahriyelilerine karşı giriştikleri vakur ve inançlı hareketler Amerikalıların ve Amerikancıların sanıldığı kadar güçleri olmadıklarını ve tasarladıkları oyunu Türkiye'de kolayca sahneye koyamıyacaklarını ortaya koymuştur.**

Amerikan emperyalizmine direneceğiz. Özgürlüğün başka yolu yoktur. **Amerika'lılar yurdumuzda kendilerini gittikçe daralan bir çenber içinde hissetmelilerdir. Resmî ödev dışında, Amerika'lılarla hiçbir münasebetimiz olmıyacaktır.**

Amerikalıları yurdumuzdan çıkaracağız. Üsleriyle, kumandanlıklarıyla, askerî ve sivil misyonları, CIA ajanlarıyla Amerikan emperyalizminin Türkiye'den çıkıp gitmesi mutlaka ama mutlaka sağlanacaktır.

«Amerika giderse, Rusya gelir» iddiası, Amerikan emperyalizmi ile ortak çalışanların, gerçekleri halktan saklamak için ortaya attıkları bir iddiadır. Sen bağımsızlığına, haklarına, vatanına sahip çıkarsan kimse gelemez. Bağımsızlığını her millet kendi gücüyle korur. Benim bağımsızlığımı Amerika korur dedin mi bağımsızlığın önce Amerika tarafından çiğnenir. Nitekim öyle olmuştur. Egemenlik haklarımızın kapısında durduğu üsler Amerikan üsleridir. «Amerika'lı, Amerika'ya!» Türkiye hiç bir yabancı nüfuzun barınamıyacağı bir ülke olmalıdır: Ne Amerika, ne Rusya, ne Çin ne de herhangi bir başka devlet. Türkiye Türkiye'lilerindir.»

MİLLETİ EMEKÇİ SINIFLARIN MÜCADELESİ YÜCELTİR [1]

Aybar konuşmasına 1968 yılının seçim yılı olabileceğini belirterek başlamış, genel seçimlerin demokratik rejimlerde emekçi halkı iktidara götürebilecek nitelikte bir vasıta olduğunu söylemiştir. Aybar konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Büyük seçimlerin önümüzdeki yıl yapılacağı söyleniyor. A.P. iktidarı hızla yıprandığı için büyük seçimleri bir yıl öne alabilir. Bu ihtimali göz önünde tutmalıyız. Önümüzdeki seçimler büyük önem taşımaktadır. Önümüzdeki seçimler, emekçi halk yığınlarının iktidarına doğru kesin bir adım olmalıdır. Önümüzdeki seçimler, Amerika'nın yurdumuzdaki nüfuz ve kudretine indirilmiş ağır bir darbe olmalıdır. Önümüzdeki seçimler, sömürücü sınıfların yüzlerce yıllık tahakkümlerine artık son verileceğinin açık işareti olmalıdır. Önümüzdeki seçimler, demokratik, sosyalist, tam bağımsız Türkiye'nin müjdecisi olmalıdır. Ve de olacaktır. Türkiye'de son yıllarda pek çok şey değişmiştir. İşçiler, köylüler, zenaatkârlar, küçük esnaf, arkasız memurlar hızla uyanmakta, politik bir güç haline gelmektedir. Bu uyanışı daha da hızlandırmak, tâ en uzak köylere kadar örgütlemek biz Türkiye İşçi Parti'lilerin birinci ödevimizdir.»

Politika, Sosyal Sınıfların İktidar İçin Mücadelesidir:

«Ötedenberi emekçilerden şu gerçek itina ile gizlenmiştir. Toplumlarda, menfaatleri temelde çelişen sınıflar bulunduğu gerçeği halka duyurulmak istenmemiştir. Bu gerçeğin halka anla-

---

[1] **10 Eylül 1967'de Zeytinburnu ilçe kongresinde yapılan konuşmadır.**

tılmaması için faşist memleketlerden kanun maddeleri alınmış; sınıftan, sınıflar arası mücadeleden söz açmak ağır ceza müeyyideleri ile karşılanmıştır. Oysa gerçekleri uzun zaman gizlemek mümkün değildir. Nitekim gizlenmemiştir de. Emekçi halkımız, işçisi, köylüsü zenaatkârı, küçük memuru, dar gelirli aydını, esnafı ile milyonlarca emekçinin aynı sınıfın insanları olduğunu ve karşılarında kendilerini sömürenlerin sınıfı bulunduğunu görmeye, anlamağa başlamıştır. Bu uyanış karşısında sömürücüler feryadı basıyorlar: «Milleti bölüyorlar, millî bütünlüğü bozuyorlar» diyorlar.

Bütün milletler gibi Türk milleti de sınıflardan kurulûdur. Bu, bütünlüğünü birliğini bozmaz. Milletin birliğini, bütünlüğünü yapan faktörler aynı ülke üzerinde yaşamak; aynı dili konuşmak, aynı tarihe ve ülkülere sahip olmak ve aynı millî pazar etrafında yaşamaktır. Nasıl ayrı ayrı ailelere mensup olmamız aynı milletin evlâtları bulunmamıza engel olmuyorsa, ayrı sosyal sınıflara mensup olmamız da aynı milletten olmamıza engel değildir. Tam tersine emekçi sınıfa mensup olma bilinci ve bu bilinç doğrultusunda çaba göstermemiz milletçe yücelmemize, birlik ve beraberlik içinde daha hür, daha haysiyetli bir varlık olmamıza hizmet eder. Çünkü sınıf bilincine ermiş milyonlarca emekçinin devlet yönetiminde ağırlıklarını duyurmaları, devlet çarkının büyük çoğunluk yararına dönmesini sağlar ki, bu da millî birlik ve dayanışmanın ta kendisidir.

Bugün Türkiye'de haksız, adaletsiz bir gelir bölüşümü olduğu meydandadır. Millî gelirin % 57'sini nüfusun sadece % 20'si almaktadır. Yani asıl millî geliri yaratanlar, yarattıkları servetlerden çok az bir pay almakta, buna karşılık imtiyazlı küçücük bir azınlık, kendi yaratmadığı servetten büyük bir kısmına el koymaktadır. Sadece bu olay, hem sosyal sınıfların var olduğunu; hem de küçük bir azınlık olan sömürücü sınıfların, büyük çoğunluğu teşkil eden emekçi sınıfları sömürmekte, tahakkümü altında tutmakta bulunduğunu, ispat etmeye kâfidir. Sorarım size: Yarattıkları millî gelirden hakları olan payı alamıyan emekçiler bu haksız, bu adaletsiz durumu nasıl değiştirecektir? Haklarını nasıl alacaklardır? Bu sorunun bir tek cevabı vardır: Bütün emekçilerin aynı sınıftan olduklarının bilinci ile örgütlenip devlet yönetimine ağırlıklarını koymaları; yani suyun başına geçmeleri... Politika budur. Politika, sosyal sınıfların ikti-

dar için mücadele etmeleridir. Bu mücadele, tarih boyunca kâh kansız, kâh kanlı şekilde devam edegelmiştir. Sömürücü sınıflar tahakkümlerini, baskılarını dayanılmaz dereceye getirince emekçi sınıflar direnmişlerdir. İhtilâllerin nedeni budur. **Demokrasi rejimi, aslında bu mücadeleyi kansız bir mücadele haline getirme teşebbüsüdür. Gerçekten demokrasilerde Sermaye kuvvetleri ile Emek kuvvetleri karşılıklı denge kurarlar; ve de tarihin akışı ile bu denge, boyuna Emekten, Emekçi sınıflardan yana dönüşür.** Demokrasilerde sosyal sınıflar inkâr edilemez. Tam tersine demokrasiler sosyal sınıfların varlığı ve mücadeleleri üzerine kurulmuş rejimlerdir.»

Sosyalizm ve Sosyal Adalet:

Konuşmasına devamla, Aybar, emekçi sınıfların partisi olan Türkiye İşçi Partisinin geniş programını açık ve seçik şekilde halka anlatmak zorunda olduğunu söylemiş, emekçilerin Türkiye'nin kurtuluşu için sosyalizmin tek alternatif olduğunu söylemiştir.

«Sosyalizm, Türkiye için, emekçi halkımız için biricik kurtuluş yoludur. Türkiye'nin özel teşebbüs yolu ile, yabancı sermaye ile ortaklıklar kurarak kalkınacağını söyleyenler aslında sömürücü bir azınlığın çıkarlarını savunmaktadır. Türkiye tâ Tanzimat'tan beri bu yolu denemekte, ve boyuna geri kalmakta, boyuna sömürülmektedir. İktisat ilmince ispatlanmıştır ki, geri kalmış bir ülke, 20. yüzyılın ikinci yarısında kapitalizm yolu ile kalkınamaz. Kapitalizm yolu Türkiye'yi de, emekçi halkımızı da gittikçe daha yoksul, gittikçe daha bağımlı hale getirir. **Şu nokta kesin olarak anlaşılmalıdır. Kapitalizmden, özel teşebbüsten, yabancı sermayeden yana olanlar emekçi halktan yana, Türkiye'den yana değillerdir.** Sosyal adalet konusuna da değinmek istiyorum: .Sosyal adalet, sosyalizmle gerçekleşir, çünkü sosyalizmde her işin ölçüsü insan ve emektir. Ve de en âdil düzeni ilme dayanarak, plânlı olarak kurmak ancak sosyalizmle mümkündür. Fakat sosyal adalet kavramının sosyalizme karşı olarak kullanıldığı da görülmektedir. Sosyal adaleti bu anlamda savunanlar, esasta kapitalizmi muhafaza ederek, bunun aşırı haksızlıklarını az çok gidermek hevesindedirler. Hemen söyliyelim ki, sosyal adaletin bu şekilde anlaşılış ve uygulanışı, Tür-

kiye'miz için ne istenilecek, ne de mümkün olabilecek bir şeydir. Mümkün değildir; çünkü Türkiye'de sömürücü sınıfların elinde, sömürgelerden sağlanmış ve bir kısmı emekçilere sus payı olarak dağıtılabilecek üst - kârlar yoktur. Avrupa'da sosyal adalet ve sosyal güvenlik müesseseleri sömürgelerden sağlanan üst-kârlarla yürütülmektedir. Kaldı ki, biraz önce açıkladığımız gibi, kapitalizm yolu Türkiye'nin de, halkımızın da gittikçe daha çok sömürülmesi, daha çok bağımlı hale düşmesi sonucunu doğurduğundan, temelden reddedilmesi gereken bir yoldur. Sosyal adaleti kapitalizmin kötülüklerini az çok düzeltmek şeklinde anlayanların kesin olarak karşısındayız. Anayasamız da sosyal adaleti böyle anlamamaktadır.»

Aybar konuşmasını Türkiye Sosyalizminin özelliklerini açıklıyarak bağlamıştır.

MİLLİYETÇİLİK SÖMÜRÜ İLE SAVAŞMAKTIR [1]

«Amerikan bahriyelilerinin mütareke yıllarının işgal kuvvetlerini hatırlatarak İstanbul'da küstahca kol gezdikleri bir günde, Türkiye İşçi Partililer, ikinci millî kurtuluş mücadelemizin bayrağını taşımanın sorumluluğunu övünçle duyuyorlar. Amerika'lıları yurdumuzdan atma savaşının ilk adımını teşkil eden «pasif direnme» kampanyasını açtığımız 10 Temmuz 1966 gününden bu yana, bir yıl üç ay geçti. Amerika'lıya pasif - direnme kampanyasının meyvelerini vermeye başladığını sevinçle görüyoruz. Amerikalı artık Türkiye'de istenmeyen adam haline gelmiştir. Ve bu her fırsatta kendilerine anlatılmakta, hissettirilmektedir. 6. filo İzmir'de lâyık olduğu gibi karşılandıktan sonra, yüzsüz bir umursamazlıkla Boğazın sularını da kirletmeğe gelince, İstanbul gençliği, uyanık işçiler ve tüm İstanbul halkı gereken tepkiyi göstermiştir.

6. Filoyu sularımızda istemiyoruz. Genç kardeşlerimi kutlu heyecanla selâmlarım.

Amerika Türkiye'nin bir dost memleket olmadığını iyice hissetmelidir. Türkiye'deki Amerika'lı bir nefret çemberi içinde kalmalı ve hergün bir akrebi çevreleyen ateş gibi bu çember daralmalıdır.

İkinci millî kurtuluş mücadelesi başlamıştır. Kırk kusur yıl önce yedi düveli nasıl yendikse, Amerika'yı da yeneceğiz. Yurdumuzdan atacağız.

İkinci millî kurtuluş mücadelesi başlamıştır. Yedisinden yetmişine milletin bütün namuslu fertleri bu kutsal mücadelenin erleridir. Türkiye İşçi Partililer bu mücadelenin bilinçli, yürekli öncü kuvvetidir.

---

[1] 8 Ekim 1967'de Beşiktaş ilçe kongresinde yapılan konuşmadır.

Bu savaş kurtuluşumuzun son savaşı olacaktır. Çünkü bu savaş dış ve iç sömürüye karşı yürütülen bilinçli bir savaştır. Çünkü bu savaş sadece millî haysiyetimizi, politik bağımsızlığımızı elde etmek savaşı değildir. Bu savaş aynı zamanda emeğin hakkını alma savaşıdır.

Çağımızda emperyalizme karşı savaş sosyalizm için savaşla beraber yürütülür. İlk millî kurtuluş savaşını yalnız politik bir savaş olarak gördüğümüz, emekçi halkımız devlete ağırlığını koyamadığı, sömürü düzenini yok edemediği içindir ki, kırk yıl sonra başladığımız noktaya dönmüş bulunuyoruz.

Biz Türkiye İşçi Partililer milliyetçiyiz. Geri kalmış ülkelerde milliyetçilik, sömürü düzenine karşı olmak, sömürüyle savaşmak demektir. Milletini sevmenin onu yükseltmenin başka yolu yoktur. Sömürü düzeni muhafaza edildikçe, ona karşı çıkılmadıkça, yani sosyalist olmadıkça, ne milliyetçi olunur, ne de Amerika yurttan atılır.

Türkiye'mizin bugün baş dâvâsı Amerikan boyunduruğundan kurtulmaktır. Ama Amerikan boyunduruğundan kurtulmak, aynı zamanda yurdumuzda Amerikan [illegible]unu kökleştiren bütün ilişkilerden kurtulmayı gerekli kılar. Toprak ağalarının, kompradorların ve irili ufaklı bütün satılmışların nüfuzu kırılmadıkça, Amerikan emperyalizminin boyunduruğundan kurtulunamaz.

Amerika'ya karşı kurtuluş mücadelesi, halka mal edilmeden başarıya ulaştırılamaz. Halkın sahip çıkacağı, ağırlığını koyacağı bir kurtuluş mücadelesi ise, birinci kurtuluş savaşının kırk yıl sonra kaybedilmiş olmasının kazandırdığı tecrübelerin de yardımı ile ,ancak dış sömürüyü besleyen aracı iç sömürü düzenini hedef alarak kazanılır. «Önce dış sömürü, sonra iç sömürü» parolası yanlış bir hesaptır. İç ve dış sömürü son tahlilde tek olan emperyalizm ejderinin kanımızı emen iki başıdır. Her iki baş ta vücudumuzdan sökülüp atılmazsa, yere serildiği sanılan emperyalizm ejderi yeniden canlanır.

Yeni emperyalizmin, yeni sömürgecilik döneminde yaşıyoruz. Dış sömürücü artık bizi eskiden olduğu gibi doğrudan doğruya sömürmüyor; yerli ortakları, aracıları eliyle sömürüyor. Komprador burjuvazi ve kapkaç kapitalizmi dış sömürücünün, emperyalizmin tamamlayıcı bir unsurudur. Kapkaç kapitalizmini yaşatan emperyalizm olduğu kadar; emperyalizmi yaşatan da kapkaç kapitalizmidir. Şu halde emperyalizmle mücadele,

aynı zamanda kapkaç kapitalizmi ile mücadeledir. Kapkaççı kapitalizmle mücadele ise başka bir alternatif olmadığından, sosyalizm için mücadele şeklinde tecelli eder.

Anti-emperyalist ve anti-feodal mücadeleyle yetinmemizi öğütleyenler; bugün için sosyalizm yolunda mücadelenin ertelenmesini teorik bir zorunlulukmuş gibi göstermeğe çalışanlar; aslında TEORİ'den de, GERÇEKLERİMİZden de habersiz ve bu gibi sözde teorilerin altında yatan politik nedenleri bir türlü kavrayamayan kimselerdir. Kapkaççı kapitalist düzen değiştirilmedikçe, emperyalizmin boyunduruğundan kurtuluş yoktur. Amerikan emperyalizminin boyunduruğundan kurtulabileceğimiz bir an için farz edilse bile, yerli sömürücüler kendilerine yeni efendiler arayacaklar ve bulacaklardır. Batı Almanya'ya, Fransa'ya, Avrupa ortak pazarına kapılanma gayretleri, dikkatimizi çekmelidir. Komprador burjuvazi ayakta kalabilmek için, sosyalist ülkelerin yardımlarından bile yararlanabilir. Bu doğrultudaki çabalar da dikkatimizi çekmelidir.

Dış ve iç sömürü arasındaki dayanışma ve işbirliği Amerikan işyerlerindeki son grev olayında açıkça bir kere daha ortaya çıkmıştır. Toprak ağaları, kompradorlar ve adamları Amerikan işvereninin çıkarlarına Türk işçisini feda etmekte tereddüt etmemişlerdir. Mücadele her ikisine karşı aynı zamanda yürütülecektir.

TRT'nin tutumu da bunun bir başka örneğini teşkil etmektedir. TRT, Türkiye İşçi Partisi yetkililerinin demeçlerini ya hiç vermemekte, ya da Amerika'ya ve kapkaç kapitalizmine zararsız hale getirerek vermekte ısrar ediyor. Anayasaya aykırı olan bu davranışın hesabı bir gün elbet sorulacaktır.

Amerika'yı yurdumuzdan atabilmek için, emekçi halk kütlelerini sosyalist bir örgüt etrafında yani Türkiye İşçi Partisi etrafında toplamak, bağımsız bir politik güç haline getirmek temel şarttır. Millî haysiyet ve bağımsızlık, milletin bütününü teşkil eden emekçilerin hürriyetleri çıkarları ve haysiyetlerinden ayrı bir şey değildir. Bunlar birlikte korunur.

Bu vesileyle NATO'dan da bahsetmek isterim:

NATO ittifakı 1969'da sona eriyor. Anayasanın bize tanıdığı hakları kullanarak bu köleleştirici ittifaktan çıkmak için halk kütleleri hükûmet üzerinde ağırlığını duyurmalıdır.

NATO, söylendiği ve halkımıza inandırılmak istendiği gibi, bir ortak savunma paktı değildir. NATO, Amerikan emperyaliz-

minin emrinde, Amerikan emperyalizminin çıkarlarını korumak için hazırlanmış bir ittifaktır. Anti-emperyalist bir savaş vererek varlığını korumuş olan halkımızın NATO'da yeri yoktur, olamaz. İkinci millî kurtuluş mücadelesinin ilk başarısı, Türkiye'nin NATO'dan çıkması, ikili anlaşmaları fesh etmesi ile sağlanacaktır. Merzifon'da ve Saros'taki son NATO manevraları, bu ittifak plânlarının, bizim anladığımız anlamda yurt savunması ile bir ilgisi olmadığını bir kere daha ortaya koymuştur. Bu manevraların bir çıkartma tatbikatı olduğu elbet dikkatinizi çekmiştir. Yani savaşın ilk safhasında anavatan toprakları terk edilecek; sonradan kurtarılacaktır.

Hayır! Bizim millî savunma anlayışımızda, anavatan topraklarının bırakılmasına yer yoktur. Anavatan toprakları karış karış savunulur ve asla terk edilmez. Millî kurtuluş kuvvetleri halkın içindedir, halkın kendisidir.

Bu nokta, millî kurtuluş savaşını öteki savaşlardan kesinlikle ayırd eden noktadır. Millî kurtuluş savaşı müttefiksiz yapılan, yani yurda yabancı kuvvetler sokulmadan yürütülen bir savaştır. Hele millî kurtuluş mücadelesi içinde olan Türkiye'nin, emperyalist Amerika ile ittifak etmesi, kuzunun kurttan medet ummasından farksızdır.

Amerika'nın yurdumuzdaki günleri sayılıdır. Amerika'lıyla beraber kapkaççı kapitalist düzenin günleri de sayılıdır. Emekçilerin bu çifte zaferi kutlayacağı günler yakındır.»

DOĞULU EMEKÇİ İLE BATILI EMEKÇİNİN DERTLERİNDEN KURTULUŞ YOLLARI BİRLİR [1]

Doğu mitinglerini sevinç ve heyecanla izliyoruz. Bu mitingler, son yıllarda gittikçe hızlanan özgürlük akımının güçlü bir kolunu teşkil etmektedir. Doğulu fukara emekçiler, Doğulu aydınlarla elele vererek, haklarına bizzat sahip çıkmağa başlamışlardır.

Yüzyıllardır yurdun ister doğusunda, ister batısında yaşayan emekçi halkımızın en doğal hakları çiğnenmektedir. Emekçi, emekçi olduğu için horlanmakta, insan yerine konmamaktadır. Doğulu emekçi kardeşlerimiz üstelik doğulu olmanın çilesini de çekiyorlar. Doğulu olarak ayrıca horlanıyorlar. Dillerinden, mezheplerinden, inançlarından dolayı; farklı muamele ile karşılaşıyorlar. Candarmanın dipçiği fukara emekçinin beline inerken, bir de Doğulu sıfatına indirilmiş küfürle yüklü bulunuyor. Doğulu emekçi kardeşlerimiz, emekçi olarak sömürülürken üstüne üstlük haysiyetleri şerefleriyle de hayasızca oynanıyor. Doğuya «mahrumiyet bölgesi» adı takılmış; «mahrumiyet» sadece yoldan, sudan, okuldan, hastahane ya da fabrikadan yoksun olmayı değil, aynı zamanda insana pahalı, vazgeçilmez, devredilmez temel haklardan yoksun bırakılma anlamını da taşıyor. Doğu mitingleri, bu insanlık dışı durumu protesto ediyor.

Halkın haklarına sahip çıkması, haksızlığı protesto etmesi çok önemlidir. Devlete sahip çıkmanın ilk adımı, haklarına sahip çıkmak, haksızlığı protesto etmektir. Kütlece yapılan protestolardan sonuç alınması için haksızlığın neden ileri geldiği, hakların neden çiğnendiği bilinmek gerekir. Nedenler bilinmedi mi, protesto mitingleri şikâyetleri di-

[1] 22 Ekim 1967'de Ağrı'da düzenlenen mitingde yapılan konuşmadır.

le getirmekten ileri gidemez. Oysa bu mitingler bu durumdan kurtulmanın ilk adımları olmalıdır.

Doğu neden «mahrumiyet bölgesidir»? Acaba yalnız Doğu mudur «mahrumiyet bölgesi» olan? Doğulu emekçilerin sömürülmekten başka üstelik Doğulu oldukları için horlanmaları, ayrı muameleye maruz bırakılmalarının nedenleri var mıdır? Varsa nelerdir? Doğu sorunu, çözümü apayrı ve Türkiye'nin öteki sorunları dışında bir sorun mudur? Yoksa Doğu sorunu çözümü de öteki sorunlarımıza bağlı Doğusu Batısıyla tüm olarak emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmamıza bağlı sorun mudur? Bu mitinglerin bir çeşit ağlama duvarı gösterisi olmaktan öteye geçmesi için yukarda sıralanmış sorulara açık cevaplar aramak gerekmektedir.

Şu nokta üzerine dikkatinizi çekmek isterim: Tek başına ele alınırsa, hiç bir sorunu anlamak ve hele çözüm yolları bulunmak mümkün değildir. Her sorun bir bağla başka bir çok sorunlara bağlıdır. Bu bin bir bağ arasında asıl nedenlere gidenini arayıp bulmak gerektir. Sosyal ve politik sorunlarda hele yüzeydeki görüntülerin altında yatan nedenleri bulmak, doğru çözümler getirmek için mutlaka şarttır. Örneğin Doğu sorunu tek başına ele alınınca hissî plânda kalan bir takım şikâyetler şeklinde görünür ki, şüphesiz bu suretle ne Doğu sorununun gerçek nedenleri anlaşılabilir, ne de hele fukara kardeşlerimizin dertlerine gerçekten çare bulunabilinir. Doğu sorunu Türkiye'nin bütün sorunlarıyle birlikte ele alınacak ve çözümlenecek bir sorundur.

Oysa Türkiye İşçi Partisi kurulana ve olaylara emekçi halkımızın hakları, çıkarları açısından bakıp toplu çözüm teklifleri getirene kadar, öteki partiler sorunları ya ilmî ölçülerine göre sınıflandırmadan karmakarışık şekilde önümüze sürdüler; ya da sorunları tecrit ederek sanki o sorundan başka sorun yokmuş gibi yanlış açıdan gösterdiler. Ve bu politikacılar kâh sizlerin hislerinize seslenerek Doğu sorununu öteki yurt sorunları dışında ele aldılar, ya da bu sorunu büsbütün inkâr ettiler. Hiç biri, Doğu sorununu, emperyalizmin boyunduruğu altında bir kapkaç düzeni içinde yaşamamızla ilişkili olarak değerlendirmedi. Değerlendirmedi, çünkü bu politikacıların hepsi de, bu kapkaç düzenine bağlı, onu savunan kimselerdi.

Doğu'lu emekçi kardeşlerimizin dertleri, Amerikan emperyalizminin boyunduruğundan ve onun aracısı olan kapkaç kapitalizminin, sömürü, ezgi ve baskısından hep kurtulduğumuz zaman ancak çözülebilecektir. Doğulu emekçi kardeşlerimizin dertleriyle emperyalizmin boyunduruğu altında yaşamamız arasında sıkı, fakat ilk bakışta görülmeyen bağlar bulunduğu ve Doğulu emekçilerin dertleriyle Batılı emekçilerin dertleri arasında temelli farklar bulunmadığı kavranmadıkça, Doğunun sorunları asla çözülemez. Örneğin Doğu kalkınması sorununu ele alalım.

Oy avcılığına çıkan kimi politikacılar yatırımlarda Doğuya öncelik verilmelidir; Devlet Doğuda daha çok alt yapı yatırımı yapmalıdır; özel sektör Doğuya daha çok yatırım yapmalıdır diyorlar. Elbette yapılmalıdır. Ama bu günkü düzen içinde bu olur mu? Bu Hükûmet Doğuya el uzatır mı? Önce bu noktaları bilmek gerektir. Amerika'ya tâbi bugünkü kapkaç kapitalizmi düzeni içinde Doğuya yatırım politikası daima damla damla yürütülecektir. Doğunun ihtiyaçları gereği gibi asla karşılanmayacaktır. Nitekim bu güne kadar karşılanmamıştır. Geri kalmış Türkiye içinde Doğu daha da geri bırakılmıştır. Kapitalist sistem kâr mihveri etrafında döner. Yatırımlar ancak kârlı işlere yapılır. Kapitalist düzende en kârlı olanlar hangisi ile yatırım oraya olur. Bakınız Doğunun geri bırakılmışlığı üzerine parlak nutuklar söyleyen Doğulu kapitalistler de yatırımı Doğuya değil Batıya yapıyorlar. Bunun gibi kapitalist düzende devlet de Doğuya gereği kadar alt yapı yatırımı yapmaz. Çünkü kapitalist düzende devlet, kapitalizmin kanunlarına göre işleyen bir makinadır, o da kâr hesapları yapar. Kapkaç kapitalizm düzeninde yatırımlar kârlı kapkaç işlerine yapılır. Bundan dolayı Doğunun kalkınması, Doğuya daha çok yatırım yapılması bugünkü kapkaç kapitalizm düzeninin yerine kapitalist olmayan, sosyalizme götüren bir düzen kurulmasına bağlıdır.

Hakların çiğnenmesi, Doğulu emekçinin horlanması, insandan sayılmaması da son tahlilde sömürücü kapkaç kapitalizminin açtığı yaralardandır. Kapitalizm, emekçi insana kâr sağlayan bir araç gözü ile bakar. Üstelik emekçileri bölmek, parçalamakta çıkarı olan bir sistemdir. Daha yakın zamana kadar emekçilerin sendika kurmalarına, parti kurmalarına bile izin vermemişti. Kapkaç kapitalizmi, sömürü düzenini devam ettir-

mek için, emekçileri Türk-Kürt; Türk-Arap; Sunnî-Alevi; Müslüman-Hıristiyan diye birbirine düşürmekten de geri kalmaz. Aynı vatanın öz evlâtlarını birbirine düşürmeğe devam eder.

Türkiye İşçi Partisi kurulduğu ve ister Doğuda ister Batıda yaşasın yurdun bütün emekçilerinin kardeş ve temelde çıkarlarının bir olduğunu söylediği; sorunlara sınıflar açısından bakılması gerektiğini halka anlatmaya başladığından beri; toprak ağaları ile aracı kapkaççılar ortalığı bulandırmak, emekçilerin bilinçlenerek gerçeği görmelerini önlemek için büyük gayretler göstermekte; halkın dikkatini başka tarafa çekebilmek umudu ile tertipler hazılamaktadırlar. Yalan, iftira, nifak tohumları saçmak, bunların başlıca silâhlarıdır: «Türkiye İşçi Partisi Doğulu vatandaşları kışkırtıyor; bölgecilik yapıyor; yurdu parçalamaya çalışıyor» demektedirler. Oysa Doğulu halka dünyayı zindan edenler kendileridir.

Türkiye İşçi Partisinin Doğu sorunu karşısında politikası açıktır. Biz Anayasanın 3. maddesinin ışığında, 12. maddesinin eksiksiz tastamam uygulanmasını istiyoruz. Dili, dini, inançları, mezhebi, siyasî ve felsefî düşünceleri ve mensup olduğu ırktan dolayı vatandaşlara farklı muamele yapılmasına karşıyız. Doğulu emekçiler ikinci, üçüncü derecede vatandaş değildir. Onlara bu gözle bakanlar ve onlara kanunu farklı şekilde uygulayanlar suçludurlar. Ve Türkiye İşçi Partisi bu gibilerden ergeç mutlaka hesap soracaktır. Biz Doğu sorununu Türkiye'nin bütünlüğü ve birliği içinde çözülecek bir sorun sayarız. Türkiye doğulu, batılı hepimizin vatanıdır. Sınırları hepimizin kanlarıyla çizilmiş; her karış toprağında, ister Doğuda, ister Batıda, herbirimizin babaları, dedeleri yatmaktadır. Biz iddia ederiz ki, Doğulu emekçi halkın aşırı sömürülmesinde Doğulu ağalarla Batılı kapkaççılar ortaktırlar. Ve bu sömürü ezgi ve baskı politikası yalnız Doğulu emekçilere karşı değil Batılı emekçilere karşı da yürütülmektedir. «Mahmuriyet Bölgesi» Batıda da vardır. Hem de Batının en mamur şehirlerinin göbeğinde. Ankara'nın, İstanbul'un, İzmir'in gecekondu semtlerinin herbiri birer «mahrumiyet bölgesi» dir. Doğulu ve Batılı emekçiler «mahrumiyet kardeşleridirler», menfaatleri temelde aynıdır. Bundan dolayı elele verip sorunlarını çözmek için devlete hep beraber ağırlıklarını koymalıdırlar.

Biz iddia ederiz ki, Doğuyu toptan «mahrumiyet bölgesi» haline getiren ve Doğulu emekçi kardeşlerimizi Anayasa dışı, kanun dışı, ahlâk ve insaf dışı bunca işkenceye reva görenler, insafsız ve akılsız pilitikalarında israr ederlerse, bölücülük asıl o zaman baş gösterecektir. Türkiye Doğulusu, Batılısıyla hepimizin, bütün emekçilerin mutluluğa kavuştukları bir ülke haline gelmelidir. Bu ise kapkaç kapitalizminin yerine Türkiye sosyalizminin kurulması ile gerçekleşecektir. Biz diyoruz ki, bugün Doğulusu Batılısıyla bütün emekçilerin, bütün namuslu ve yürekli aydınların ilk ödevleri Türkiye'yi Amerikan emperyalizminin ve ağalarla kapkaççıların boyunduruğundan kurtarmaktır.

Amerikan emperyalizminin ve içerdeki ortaklarının tahakkümünden kurtulmak Türkiye'nin baş sorunudur. Bu, hepimiz için bir ölüm kalım dâvâsıdır. Amerikan emperyalizmi yurdumuzdan atılmadıkça hiçbir sorunumuz çözülemiyeceğinden başka, Türkiye'nin bir gün bir savaş alanına dönmesi de mukadderdir. Amerikan emperyalizmi yurdumuzda kurduğu üsleri şüphesiz maksatsız kurmadı.

Evet, baş sorun Amerikan emperyalizminden ve ona dayanan ve onun desteklediği kapkaççı kapitalist düzenden kurtulmaktır. Emperyalizm ahtapotunun her iki kolu, dış ve iç sömürü vantuzları, birlikte sökülüp atılacaktır. Bunlardan yalnız dış sömürü kolunu söküp atmak, bizi sömürülmekten, ezilmekten, horlanmaktan kurtaramaz. İçerdeki ağalarla kapkaççılar dış sömürü çevreleriyle yeniden ilişkiler kurma yolunu mutlaka bulurlar. Nitekim kırk küsur yıl önce emperyalizmi yendiğimiz halde köklü reformlarla kapitalist olmayan, sosyalizme götüren yol tutulmadığı için, bugün tekrar emperyalizmin boyunduruğuna girmiş bulunuyoruz. Aynı hatayı bir daha işlemiyeceğiz: Amerikan emperyalizmine karşı savaş aynı zamanda sosyalizm için mücadeledir.

Amerikan emperyalizmine karşı savaşı «pasif direnme» şeklinde yürütüyoruz: Uyarmalar, protestolar, mitingler yapıyoruz. Mücadeleyi milletçe hızlandıracağız. Anayasa'daki haklarımıza, tıpkı bu mitingde olduğu gibi, sahip çıkarak Hükûmeti NATO'dan çıkması ve ikili anlaşmaları feshetmesi için etkilemeğe çalışacağız.

Yurdumuzdaki küstah Amerika'lıyı gittikçe daralan bir nefret ve kin çemberi içine alacağız. Amerikan emperyalizmi bağımsızlığımızı, haysiyet ve şerefimizi çiğnemekte ısrar ederse,

«Ezelden beri hür yaşamış» insanlar olarak, her musibete göğsümüzü siper etmesini elbette bileceğiz. Türkiye İşçi Partisi öteki partiler gibi bir parti değildir. Çünkü bu senin, emekçi halkımızın partisidir. Şimdiye kadar sömürüldüğün, horlandığın köşeden çıkıp, bu parti saflarında Anayasa'ya sahip çıkacak, devlete ağırlığını koyacaksın.

Bu haksız sömürü düzenini kendi öz partin olan Türkiye İşçi Partisi saflarında elele vererek sen kendin değiştireceksin. Böylece Doğunun dertlerine de Batının dertlerine de sen çare bulacaksın.

ANAYASA SOSYALİZME AÇIKTIR [1]

Türkiye'nin her bakımdan bir çıkmaz içinde olduğunu belirterek sözlerine başlayan Genel Başkan Aybar, 27 Mayıs Anayasa'sının, bu çıkmazdan kurtulmamız için izlenmesi gereken yolun ana çizgisini gösterdiğini açıklayarak konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Anayasa'mız, Türkiye'yi geri ve bağımlı bir ülke halinde tutan ve emekçi sınıfların aşırı sömürü, ezgi ve baskı altında yaşamalarına yol açan bugünkü kapkaççı kapitalist düzenin, temelden değiştirilmesini emretmektedir. Anayasa'ya, bu bozuk düzenin koruyucu kalkanı gözüyle bakanlar dalâlet içindedirler. 27 Mayıs bu bozuk düzene bir tepki idi. Zira hukuk ve Anayasa dışı tutum ve davranışlarıyla meşruiyetlerini kaybetmiş olan devrik iktidarın dayanağı, bugünkünün tıpatıp aynı olan ekonomik ve sosyal ilişkiler, yani bugünkü kapkaç kapitalizmi idi.

Türkiye'nin ve emekçi halk kütlelerinin aleyhine işleyen bu bozuk ve insafsız kapkaç düzenini, hürriyet düzeni imiş gibi göstermeye kalkışanların midelerine, çıkarlarına bağlı sahte mantıkları kimseyi aldatamaz; aldatmıyor da... Hürriyet düzeni, halk kütlelerinin insanca yaşama olanaklarına fiilen sahip oldukları bir düzendir. Küçücük bir azınlığın halkı pervasızca sömürdüğü, en az kazananla en çok kazanan arasında 22 bin kat fark olduğu düzeni, hürriyet düzeni olarak nitelemek, hürriyetle alay etmektir.

Amerikan emperyalizminin ortak ve aracıları ne derlerse desinler, ne yaparlarsa yapsınlar, bu kapkaç düzenine, bu «hân-ı yağma» ya son verilecektir. Hem de kısa zamanda son verilecektir.»

---

[1] 5 Kasım 1967 tarihinde Ankara Merkez İlçe Kongresinde yapılan konuşmadır.

Aybar, daha sonra, 1961 Anayasasıyla sosyalizm arasındaki ilişkiler üzerinde durmuş, Anayasamızın sosyalizme açık olduğunu, esasen demokratik bir Anayasanın, sosyalizme kapalı olmasının mümkün olmadığını belirterek özetle şunları söylemiştir:

«Anayasamız şüphesiz sosyalizme açıktır. Demokratik bir Anayasanın başka türlü olması esasen mümkün değildir. Emekçi halk kütlelerinin örgütlenmiş siyasî bir güç olarak serbestçe faaliyette bulunmasına izin vermeyen Anayasalar, faşist nitelikte olanlardır. Bizim Anayasamız, devlet anlayışı, sosyal düzen anlayışı, devrimci karakteri ve dayandığı Kuvvâ Milliyecilik ilkesiyle halktan, emekten yana bir yasadır. Bütün bu nedenlerle de, sosyalizme açık, kapkaççı kapitalizme ise kapalı bir yasadır.

Sayın Cumhurbaşkanı, Anayasamız hakkında uluorta konuşmaktan vazgeçmelidir. Çünkü, bu şekilde konuşmakla bilimsel gerçekleri değiştirmek mümkün değildir. Üstelik bu gerçeklerden sayın Sunay'ın habersiz olduğu da böylece ortaya çıkar ki, bu da, işgal ettikleri makamın yüceliğiyle bağdaşmaz.

Beri yandan sayın Sunay, Cumhurbaşkanı olarak, yargı mercilerinin kararlarıyla çelişiye düşmemeye de son derece dikkat etmek durumundadır. Anayasa Mahkemesinin 141 ve 142. maddeler münasebetiyle verdiği karar ve başta Yargıtay olmak üzere, mahkemelerin tatbikatı Anayasa'nın sosyalizme kapalı olmadığı merkezindedir. Cumhurbaşkanı, sosyalizme dair demeç verirken bu durumu gözönünde bulundurmalıdır.»

BAĞIMSIZLIĞI NEDEN KAYBETTİK, NASIL KAZANIRIZ [1]

Millî kurtuluş savaşı vererek bağımsızlığa kavuşmuş milletlerin sayısı pek çok değildir. Biz bunlardan biriyiz; hem de birincisiyiz. Bununla ne kadar övünsek azdır. Ama millî kurtuluş savaşını kazandıktan sonra yeniden emperyalizmin boyunduruğuna düşmüş olan milletlerin de birincisiyiz; hem de tek örneğiyiz. Bundan dolayı da ne kadar kahırlansak azdır. Kahırlanmak, bu talihsiz olaydan ders almamızın ilk iç dürtüsüdür. Bir daha aynı hatayı işlemeyeceğiz. Bu iş nasıl oldu? Bağımsızlığı savaş alanlarında kazandıktan sonra onu nasıl yitirdik? Nasıl oldu da bağımlı bir ülke haline geldik? İkinci millî kurtuluş mücadelesini verirken bu sorunların bilimsel cevaplarını bulmalıyız.

Büyük zaferden sonra 15 yıl, hiç bir yabancı devletin nüfuzu altına girmeden bağımsız yaşadık. 15 yıl sözüne kulak verilen, dostun düşmanın saydığı itibarlı bir varlık olduk. Türkiye 15 yıl esir milletlerin umut gözü ile baktığı bir ülke oldu.

Onbeş yıl, yedisinden yetmişine, mutlu yaşadık. Emperyalizmin boyunduruğunun en kaba şekli olan düşman istilâsından kurtulmuş olmanın sevinci ile, fakat filizlenen yerli kapitalizmin bir gün emperyalizmi tekrar davet edeceğini, bizi emperyalizmin yeniden boyunduruğuna sokacağını hiç düşünmeden ve bu tehlikeyi önleyecek ekonomik, sosyal dönüşümleri yapmadan, işçisi, köylüsü, zanaatkârı, esnafı, arkasız memuru ve aydını ile gafil emekçiler olarak, hepimiz umutla yaşadık.

Atatürk hayatta iken her şey yolunda imiş gibi göründü. Fakat onun ağırlığı ortadan kalkınca sihir bozuldu. Yavaş yavaş emperyalizmin boyunduruğuna yeniden girdik.

1939'da İngiltere ve Fransa ile üçlü ittifak imzalandı. Bu,

---

[1] **12 Kasım 1967'de, İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'nda düzenlenen toplantıda yapılan konuşmadır.**

Atatürk dış politikasından ilk ayrılıştır. Sonra Amerika'dan borç almağa başladık. 1947'de Truman doktrini; yani Amerika'ya yurdumuzda heyetler bulundurmak, işlerimizi denetlemek hakkı veren askerî ilk ikilî anlaşma; 1948'de Marshall plânı ile Amerika'nın iktisadî ve malî nüfuzu altına giriş. Ve 1950'den sonra, gittikçe hızlanan bir tempo ile Amerika'nın tam nüfuzu altına düşen Türkiye; sayıları 54'ü bulan ikili anlaşmalar ve NATO ile Amerikan emperyalizminin bir ileri karakolu haline getirilişimiz.

Ağa-Komprador-«Kadro» Burjuvazisi Üçlüsünün Hâkimiyeti:

Şüphesiz bugün bulunduğumuz noktaya birdenbire gelinmedi. Amerika ile imzalanan anlaşmalar dizisinin gerisinde, bizi bu noktaya iteleyen, ekonomik sosyal yapıya ilişkin bir takım gelişmeler oldu. Kısaca da olsa bunlara da değinmek isterim.

Kurtuluş savaşımızı emekçi halk yapmış, orta tabakalara mensup aydınlar yönetmişti. Yönetici kadro omojen değildi. İçlerinde padişaha, halifeliğe, gerici ve tutucu sosyal yapıya sımsıkı bağlı olanlar vardı. Hatta böyleleri çoğunlukta idi. Sadece yurdu düşman istilâsından kurtarma noktasında birleşmiş görünüyorlardı. Bu kadronun başında bir avuç arkadaşı ile, Mustafa Kemal Paşa gibi halka dönük son derece güçlü bir önder bulunuyordu. Savaşın devam ettiği yıllarda yönetici kadro ile halk arasında, aynı ülkü için dövüşmenin ve bizzat dövüş şartlarının yarattığı kader birliği vardı. İçten bir dayanış ve işbirliği kurulmuştu. Yaşayış seviyesi bakımından da, yöneticilerle halk arasında göze batacak farklar yoktu. Fukara bir millet, emekçisi ve namuslu aydını ile, «bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı milletçe» savaşıyordu. Fakat daha o t a r i h l e r d e: «Savaşılan iç kapitalizm midir? dış kapitalizm midir?» diye soru soran bir milletvekilinin çıkması, zaferden sonra bazı tehlikelerle karşılaşacağımızı açıkça ortaya koyuyordu.

Savaş sona erince halkla yönetici kadro arasındaki kader birliği ve savaş şartlarının yarattığı fiilî işbirliği de sona erdi. Halk köyüne, tarlasına, fabrikaya, tezgâhının başına döndü. Emekçi halk sınıfı ve tabakalarının, dolaylı olarak bile, yönetici kadro üzerinde hiçbir ağırlığı kalmadı. Halk, Osmanlı devletinden beri değişmiyen ve çalışmak, vergi vermek ve asker olmaktan ibaret bulunan kaderi ile gene başbaşa kaldı. Şu farkla ki,

yönetimin başında gerçekten halkı seven ve halka dönük bir önder: Atatürk bulunuyordu.

Ama halkı sevmek, halktan yana olmak sömürü düzenine son vermek için hiç de yetmiyor. Sömürü düzenine son vermek için halkın bizzat devlete sahip çıkması, ağırlığını koyması gerekiyor. Nitekim daha Lozan barışı bile imzalanmamıştı ki, İzmir'de toplanan Millî İktisat Kongresinde, henüz pek güçsüz oldukları halde ağaların, tüccarların, sanayicilerin ağır bastıkları görüldü. Bizi sömürmemek şartıyla - sanki sömürmeyen sermaye olurmuş gibi - yabancı sermayeye karşı olmadığımız açıklandı. Kalkınmada özel teşebbüsün esas alındığı ifade edildi ve özel teşebbüsün devletçe desteklenme kararı alındı: Teşvik-i sanayi kanunları, sanayiciye uzun vadeli ucuz krediler ve saire...

İzmir Kongresinden sekiz on yıl sonra devletçiliğe, yani devlet kapitalizmine geçmek zorunluğu başgösterince, yönetici kadroyu ağalar ve kompradorlar paraleline iteliyen şartlar daha da ağır basmağa başlamıştır. Devletin ekonomiye müdahalesi iş adamlarının yönetici kadrolarla devamlı ilişkiler kurmalarına yol açmıştır. Kapitalizmin kuralları, ahlâkı, böylece genç Cumhuriyetimize yön veren temel etkenler haline geldi. İş çevreleri, yönetici kadrodan kendilerine müttefikler aradılar ve buldular. Toprak ağalarının, kompradorların ağır bastığı bir ortamda, özel teşebbüsten yana olan devlet mekanizmasının ekonomiye müdahalesi, bu ittifakları kaçınılmaz kılmıştır. Ve giderek toprak ağalarının, kompradorların çıkarları doğrultusunda bir «kadro» burjuvazisi ortaya çıkmıştır.

Millî Sermaye Masalı:

Bu vesile ile «millî sermaye» konusuna değinmek isterim. İttihat ve Terakki devrinde, hattâ daha önceleri ortaya atılmış olan bu slogana Cumhuriyet yönetimi de sahip çıkmıştır. Bu slogan, aslında müslüman - Türk burjuvazisinin gayri - müslim burjuvaziyi tecrit etmek için ortaya attığı bir politik eylem bayrağı idi. «Millî sermaye» denmekle, Müslüman - Türk burjuvalarının halkımızı sömürmeyecekleri, yabancılara sömürtmeyecekleri kanısı aşılanmak isteniyordu. Oysa bu, bir safsatadır. Kapitalizm sömürüye dayanır. Sömürmeyen sermaye, dörtken olmayan dörtken sözü kadar saçmadır. Sermaye sömürülüp billur-

laşan emekten başka bir şey değildir. Ve sermayenin işletilmesi ancak sömürü ile mümkündür. Bundan dolayı sermaye sahibi kim olursa olsun, sermayedarın milliyeti dini ne olursa olsun emekçi halkı sömürecektir. Sömürü sermayenin tabiatında mündemiçtir.

Millî sermayenin halkımızı yabancılara sömürtmeyeceği hakkındaki iddialar da bir safsatadır. Sermayenin vatanı yoktur. Yasaklar da koysanız sermaye millî sınırları mutlaka aşar. Evrensel ekonomi kanunları, yasaklardan daha güçlüdür. Ortaklıklar, fiyat mekanizması, para ayarlamaları ve krediler yolu ile milletlerarası büyük sermaye güçsüz yerli sermayeleri ya yutar, ya kendine bağlar. Yuvarlana yuvarlana büyüyen kar topu misali emeği ve güçsüz sermayeleri yutarak SERMAYE boyuna büyür, ve mahdut ellerde birikir. Halkı sömürtmemenin tek çaresi, kapitalizm düzeninden çıkıp kurtulmaktır.

Evet, «millî sermaye» sloganı Cumhuriyet yönetimince de benimsendi. Bu hedefe yönelen bir politika sayesinde bazı firmalar el değiştirdi: Müslüman-Türk burjuvaları eline geçti. Fakat bu el değiştirme daha çok Müslüman - Türk müteşebbislerin ortaklığa alınması şeklinde olmuştur. Ve böylece, önceleri çekingen olan, sonraları cür'etini arttıran bir akım, yabancı sermaye ile ortaklıklar kurma yolları aramış ve bulmuştur.

Amerikan Emperyalizminin Boyunduruğu:

T.İ.P. Genel Başkanı, daha sonra, Türkiye'nin; Amerika'nın emperyalist emellerini uygulaması için nasıl uygun bir ortam haline geldiğini ifade ile, bunun başlıca nedeninin, Türkiye'nin özellikle savaş yıllarında kapitalizme yönelmesi olduğunu belirtmiştir. Bunun gerçekleşmesi için, yurdumuzdaki ağa - komprador - «kadro» burjuvazisi üçlüsünün, yalnız ekonomik değil, politik işbirliğine de hazır olduğunu belirten Aybar, «Üstelik tek parti rejimini uygulayanlar da, Amerika'nın desteği ile, çok partili rejime geçilse dahi, iktidarda kalacaklarını umuyorlardı...» demiştir.

Aybar, Amerika'ya yanaşmamızla ilgili «acı gerçeğin», Kıbrıs buhranına kadar gereği gibi anlaşılamadığını ifade etmiştir.

İkinci Millî Kurtuluş Mücadelesi Başlamıştır:

Aybar, sözlerine şöyle devam etmiştir:

«İkinci millî kurtuluş mücadelesi başlamıştır. Düşman Ame-

rika'dır. Amerika geldiği yoldan gidecektir. Aziz yurdumuzdan çıkarılacaktır. Pasif direnme kampanyasına hız verilecektir. Yurdumuzda vazifeli her Amerika'lıyı gittikçe daralan kin ve nefret çemberi içine alacağız. Bu çember gittikçe daralacaktır. Tıpkı bir akrebin etrafındaki ateş çemberi gibi..

İkili anlaşmaların feshedilmesi, NATO'dan çıkmamız için Anayasa'nın bizlere tanıdığı bütün imkânları kullanmalıyız ve de kullanacağız.

NATO'nun, ikili anlaşmaların güvenliğimize hiçbir hizmeti yoktur. Tersine biz bu ittifakın içinde kaldıkça, güvenliğimiz tehlikede olacaktır.

NATO, Amerikan emperyalizminin dünya ölçüsündeki saldırgan stratejisinin bir halkasıdır. NATO içinde Türkiye de sadece bir ileri karakoldur. Düşmanın ilk saldırılarına hedef olacak ve atomla yanmış bir bölge olarak terk edilecek bir sıçrama tahtasıdır. Her şey yolunda giderse savaşın ikinci safhasında kurtarılacak topraklar arasındadır.

Türkiye'de yapılan NATO manevralarının hep çıkarma tatbikatı oluşu, oyalama savaşlarından sonra Türkiye'nin düşmana bırakılacağını ve sonradan kurtarılacağını teyid etmektedir.

NATO stratejisi, Türkiye'nin güvenliği ön plânda tutularak değil, Amerikan çıkarları göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Onlar için Türkiye'nin terk edilmesi bir ileri mevziden çekilmektir. Bizim için ise vatanı kaybetmektir. Biz vatanı kaybedip, sonradan müttefiklerce kurtarılmış - şayet kurtarılırsa - bir vatana sahip olmak istemeyiz. Bizim vatan savunması anlayışımızda buna yer yoktur.

Biz, vatanı kanımızın son damlasına kadar karış karış savunulan ve asla terkedilmeyen, bize ait kutsal topraklar olarak görürüz. Biz milli kurtuluş savaşı veririz. Amerikan emperyalizminin saldırgan emellerine hizmet için savaşa gidecek durumda bulunmayı red ederiz

NATO, 4 Nisan 1969'da sona erecektir. Üye devletler 4 Nisan 1968'e kadar «fesih ihbarında» bulunmazlarsa, kendiliğinden 10 yıl daha uzayacaktır. Daha kötüsü, NATO'nun politik bir ittifak halinde getirilmesi de düşünülmektedir. Üye devletlerin silâhlı kuvvetleri nasıl bütünleştirilmişse, bunun gibi, üye devletler politik yönden bütünleşecektir Yani hem askeri hem politik yönden Amerikan hegemonyasının altına girmiş olacağız.

Geniş halk toplulukları halinde, mitingler, yürüyüşler yapa-

rak, dilekçeler vererek, ileri ürgütler tarafından bildiriler yayınlayarak, hükûmeti «fesih ihbarında» bulunmaya ısrarla davet etmeliyiz. İkili anlaşmaların derhal feshini istemeliyiz. Anayasa teminatı altındaki haklarına dayanarak büyük halk kütlelerinin bu yoldaki girişimlerine, hükûmet uzun zaman kulaklarını tıkayamaz. Kaybedilecek zaman yoktur.

Amerikan Emperyalizmine Karşı Mücadele Aynı Zamanda Sosyalizm İçin Mücadeledir:

Amerikan boyunduruğundan kurtulmak için yapılan mücadele, aynı zamanda sömürü düzenini değiştirmek, sosyalizmi kurmak için de mücadeledir. Biz Türkiye İşçi Parti'liler millî kurtuluş mücadelemizi böyle iki yönlü bir mücadele olarak anlıyoruz. Bunda haklıyız. Çünkü kazandığımız millî kurtuluş savaşını, sosyalizm için de savaşmadığımızdan dolayı kaybettiğimizi biliyoruz. Aynı hatayı bir daha işlemiyeceğiz. Millî kurtuluş savaşları hangi sosyal sınıfın yönetiminde yönetilirse onun damgasını taşır. Bir de millî kurtuluş savaşları aynı zamanda kapitalist sömürü düzenini değiştirmeyi hedef almazsa, bir süre sonra emperyalizmin yeniden boyunduruğuna düşülmesi mukadderdir.

Savaşı yalnız emperyalizme karşı yöneltmek, evdeki hırsızı bırakıp, dışardaki hırsızı kovalamaya benzer. Hem dış, hem iç sömürü, her ikisi birden sökülüp atılacaktır.

Emperyalizm Bir Bütündür:

Türkiye'yi Amerikan silâhlı kuvvetlerinden ve politik nüfuz merkezlerinden temizlemek gerektiği şüphesiz. Fakat, ağalar - kompradorlar - kadrolar üçlüsünü içine alan içli - dışlı ekonomik ilişkilere ilişilmeden, geçerli ve devamlı herhangi bir başarı sağlanabilir mi? Şüphesiz hayır.

Bütün bunlardan şu sonuç çıkıyor ki; «yalnız emperyalizm ve yalnız feodalizm ile savaş,» ilmî eleştiriye tahammülü olmayan yanlış bir paroladır.

Türkiye'de biz Amerikan emperyalizmine karşı mücadele ederken, ayni zamanda onun bütün ortaklarına karşı da mücadele edeceğiz. Toprak ağalığı düzeni ile, kompradorlukla, mon-

taj sanayiciliği ile, kısacası, kapkaç kapitalizminin bütün cepheleriyle.

Aybar, sözlerine şöyle devam etmiştir:

«Esasen bunları birbirinden ayırmak da maddeten imkânsızdır. Emperyalizm bir bütündür. Dış ve iç sömürü, birbiri içine geçmiş tek bir sistem vücude getirir. Unutmayalım ki, emperyalizm, hegemonyasını, sömürü düzenini, yerli aracıları ve ortakları eliyle yürütür. Şu halde, emperyalizmin boyunduruğundan kurtuluş, aslında, onun yerli ortaklarından, aracılarından kurtulmayı gerektirir. Meseleyi politik nüfuz ve askeri işgal yönlerinden de ele alsak, gene aynı zorunlukla karşılaşırız. Zira, politik nüfuz ve askeri işgal şeklinin gerisinde, daima içli dışlı ekonomik ilişkilerin zemini bulunmaktadır.»

Bir Örnek: Türkiye...

Aybar, iç ve dış sömürücülerin işbirliğine değindikten sonra, Türkiye'deki Amerikan askeri kuvvetlerinin temizlenmesine kimlerin ve neden karşı çıktığını belirtmiş; bunu, yerli yabancı sömürücü işbirliği olarak niteleyerek şöyle demiştir:

«Örneğin, Türkiye'de Amerikan silâhlı kuvvetleri var. Amerika'nın politik nüfuz sahibi olduğu da muhakkak.»

Mehmet Ali Aybar, bu konudaki sözlerini şöyle bitirmiştir:

«Millî kurtuluş mücadelesi,, sosyal sınıflar açısından, ancak emekçi sınıfların yürüttüğü bir mücadeledir. Çünkü millî kurtuluş mücadelesi, son tahlilde; sömürüden kurtulma savaşıdır. Ve bundan dolayı da, ayni zamanda sosyalizm için mücadeledir.»

Durum Nedir?

T.İ.P. Genel Başkanı daha sonra, Türkiye'nin genel durumunu, şu ana çizgilerle belirlemiştir:

«— Türkiye, Amerikan emperyalizminin nüfuz sahasına dahil, ona türlü andlaşmalarla bağlı ve Amerika'nın kendisine ait bir ileri karakol gözüyle baktığı, askeri üsler kurduğu bir ülkedir.

— Geri bir tarım ülkesiyiz. Topraklar son derece adaletsiz şekilde bölüşülmüş; ilkel usullerle tarım yapılmakta;

— Tüketim malı üretimine öncelik veren ters doğrultudaki

sanayileşmenin hızı da düşük; üniteler küçük; genellikle atölye imâlatı halinde ve sanayimizin yüzde 50'si küçük bir azınlığın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelmiş; büyücek üniteler ise tam kapasite ile çalışmamakta; özel teşebbüsün tekelci etkisinde bulunmaktadır.

— Yeraltı servetleri, genellikle âtıl haldedir. Özel sektör tarafından işletilenler kapkaççı bir zihniyetle sömürülmektedir.

— Yabancı tekellerin eline düşen petrol kaynaklarımız, ihtiyat kaynak olarak tutulmakta, gereği gibi değerlendirilmemektedir.

— Ticaret ekonomisinin ağır bastığı bir ortamda iş alanlarının açılış hacmi, nüfusun çok gerisinde kalmakta, boyuna artan işsizlik, bir sosyal afet halini almaktadır;

— Millî gelir son derece haksız ve adaletsiz bir şekilde bölüşülmekte, vergi yükü fukara emekçi halk kütlelerinin sırtında bulunmaktadır; ayrıca yurdun doğu bölgesi, genel geri kalmışlık içinde daha da geri bırakılmış durumdadır;

— Ödeme dengesi yirmi yıldır açık vermekte, dış borçlar kabarmakta; bütçeler suni şekilde dengelenmektedir;

— Düzme gelir beyanı, düzme fatura ve her çeşit sahtecilik ve kaçakçılık, milli ekonomiyi tahrip etmektedir.»

Tek Kurtuluş Yolu:

Aybar, Türkiye'nin genel durumunu böylece belirledikten sonra, «kurtuluş yolu» nu şu sözlerle işaretlemiştir:

«Dâvâ, Türkiye'yi, Amerikan emperyalizminin ve ona dayanan ağalar — kompradorlar — «kadro burjuvazisi» nin nüfuz ve hakimiyetinden kurtarmaktır. Bu dâvâya ancak işçisi, köylüsü, zanaatkârı, küçük esnafı, arkasız memuru ve korkusuz gençleriyle, namuslu aydınları ile emekçi halk sınıf ve zümreleri sahip çıkar. Bugünkü bozuk düzenin temelden değişmesinde yalnız onun menfaati vardır. Bunun için ise, halkın bir pasif oylama makinesi olma durumundan çıkması, biricik sosyalist partimiz, Türkiye İşçi Partisi içinde örgütlenmesi, sosyalizme açık Anayasa'mıza sahip çıkarak, devlet işlerine ağırlığını koyması şarttır. Kapitalist olmayan yol, ancak bu nitelikte bir iktidar değişikliği sonucunda kurulabilir.

Gerçekten, halkın denetimi ve yönetiminde, halka yönelmiş bir kamu sektörünün spesifik ağırlığında, plânlı bir ekonomi

düzeni olan kapitalist olmayan yol, ancak halkın siyasî ağırlığında yürütülebilir. Gerçek bir toprak reformunun yapılması, dış ticaretin bankacılık ve sigortacılığın millileştirilmesi için, emekçi halk sınıflarının aktif bir unsur haline gelerek devlete ağırlığını koyması şarttır. Özel sektörün, kamu sektörünün ağır bastığı, yönetici, düzenleyici ve baş itici kuvvet olduğu plânlı ekonominin tali bir unsuru haline getirilmesi ancak bu şartın gerçekleşmesine bağlıdır. Kapitalist olmayan yol, böylece sosyalizme geçişi hazırlayan bir yol oluyor. Geri bırakılmış toplumların sosyalizme geçiş yolu olan bu yol, her toplumun içinde bulunduğu tarih şartlarına göre uygulanmaktadır.»

Düşmanın Güçlü Ve Zayıf Yanları

Daha sonra, mücadelede, düşmanın güçlü ve zayıf yönlerini iyi bilmenin gerekirliğine değinen Aybar, bu konuda da özetle şöyle demiştir:

«Kuvvetli yönlerini şöylece özetleyebiliriz:

Hâkim sınıflarımız, Amerika ile dayanışma ve işbirliği içindedirler. Bu, onlara güç kazandırmaktadır. Amerikan desteğini çekiverirseniz, hâkim sınıflar derhal çöküvermese bile, iyice sallanır.

Yurdun ekonomik ve malî kaynaklarını ellerinde tutmakta, kamu gücünü kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilme olanaklarına sahip bulunmaktadırlar.

Emekçi sınıfların uyanmaması, bilinçlenip örgütlenmemesi için türlü engel bulunmuştur. Anayasa'ya aykırı bir takım kanunlar ve işlemlerle, halk baskı altında tutulmaktadır. Ters bir propaganda ile halkın uyanışı geciktirilmek istenmektedir. Basın, genellikle onların elindedir. Yalan, iftira, tehdit, kaba kuvvet ve ajanlar kullanma veya adam satın alma, hâkim sınıfların her zaman kullandığı silâhlardır.

Zayıf tarafları ise, tarihsel gelişmenin, bunları objektif ölçüde çürütmüş, sınıf olarak acze düşürmüş olmasıdır. Hiç bir yurt sorununa çözüm getiremezler. Halkı sömürmek için, iş alanları açmak durumunda bile değillerdir. Bu aczlerini kendileri de bilmektedirler; halk da bilmektedir. Aczlerini örtmek için başvurmaya tasarladıkları sert tedbirler, tepkilere yol açmaktadır.

Onların zaafı, genel olarak, bizim kuvvetimizi teşkil ediyor. Zaman bizim lehimize çalışıyor.

Halkımız uyanmakta ve hızla uyanmaktadır. Bu son gezilerimde, doğunun en ücra köylerinde,vatandaşların hayret edeceğiniz kadar uyanmış olduğunu gördüm. Yerin altında, kovuklarda, kerpiç damlarda yaşayan kardeşlerimizin, bize umut gözü ile baktıklarını gördüm. Ve değme mürekkep yalamışın soramayacağı kadar somut sorular sorduklarını gördüm.

Bu uyanan halkı daha hâlâ özel sektör masalı ile uyutmak, daha hâlâ Amerikan boyunduruğunda tutmak mümkün değildir.»

Türkiye Sosyalizminin Özellikleri:

Genel Başkan Aybar konuşmasını Türkiye sosyalizminin özelliklerini belirterek bağlamıştır. Aybar, emekçi halk sınıflarının devlete ağırlıklarını koyarak, hem bugünkü kapkaç düzenini değiştireceklerini, hem de yeniden kazanacağımız millî bağımsızlığımızın teminatı olacaklarını söylemiştir. Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı daha sonra her toplumun sosyalizmi kendine özgü tarih şartlarına göre kuracağını; sosyalizm için hazır reçeteler bulunmadığını, sosyalizm hakkındaki kitaplarda genellikle iki türlü bilgi bulunduğunu, her toplum için geçerli olan evrensel kanunlar yanında, her toplumun kendi şartları içinde sosyalizmi nasıl gerçekleştirdiğini belirten bilgilere de rastlandığını, bunlardan da yararlanılmakla beraber sosyalizmi kurmak için ,evrensel kanun ve ilkeleri, Türkiye'ye özgü şartlar içinde değerlendirmek; yani teori, strateji ve taktiği ile Türkiye sosyalizmini yaratmak gerektiğini açıklayarak, bu konuda özetle konuşmuştur:

«Sosyalizme dair kitaplar toplumdaki temel çelişinin sermayeci sınıfla emekçi sınıf arasında olduğunu ve sosyal gelişmeyi bu çelişiden doğan sınıflar arasındaki mücadele yarattığını yazar. Şüphesiz bu evrensel bir gerçektir. Toplumların daha ileri bir üretim ve sosyal rejime geçişinde, bu çelişi esas etken rolünü oynar. Ancak üst yapıya ait etkenler de, niteliklerine göre, kâh bu gelişmeyi hızlandırırlar, kâh geciktirirler. Hattâ bazı toplumlarda, belirli bir süre, bu üst yapı etkenleri sanki temel etkenmiş gibi ağır basabilir. Bundan dolayı bunların iyice tesbit edilip doğru değerlendirilmesi şarttır. Örneğin işçi sınıfının he-

nüz sınıf bilincine ulaşmış, örgütlenmemiş olması ya da kapitalizmin ideolojisini benimseyerek örgütlenmiş bulunması; buna karşılık örneğin köylerde dar boğazların teşekkül etmiş ve köylüyü devrimci bir ortama getirmiş olması; tutucu batıl inançların halk arasındaki yaygınlık derecesi; emperyalizme karşı millî kurtuluş savaşı vermiş olup olmamak; bizim gibi böyle bir savaşta zafere ulaştıktan sonra yeniden emperyalizmin boyunduruğuna düşmüş olmak; halkın demokratik haklara sahip çıkması, ya da halktan yana bir Anayasa'nın yürürlükte bulunması gibi her toplumun kendi tarihinden gelen bir takım etkenler hesaba katılmadan sosyalizmi kurmak mümkün değildir. Sosyalizmi kurmak için hazır reçeteler yoktur. Genel kanun ve prensiplerden hareket ederek her toplum kendi sosyalizmini yaratmak zorundadır.»

Aybar bundan sonra Türkiye'de modern sosyalizmin 57 yıllık bir tarihi bulunduğunu, Türkiye İşçi Partisi'nin İştirakçi Hilmi'den bu yana gelmiş geçmiş bütün sosyalizm hareketlerinin hakiki ve biricik mirasçısı olduğunu; Türkiye İşçi Partisi'nin bu gelişmenin son ve en mükemmel halkasını teşkil ettiğini, ancak bunun sadece tarih plânında bir bağlantı olduğunu; geçmiş hareket ve kuruluşlarla Türkiye İşçi Partisi arasında ne kuruluş, ne tüzük, ne program bakımından herhangi bir bağlantı bulunmadığını açıklayarak Türkiye İşçi Partisinin temsil ettiği Türkiye sosyalizminin özelliklerini şöyle belirtmiştir:

«Türkiye sosyalizmi, işçisi, köylüsü, zanaatkârı, küçük esnafı, arkasız memuru, namuslu aydını, toplumcusu ile bütün emekçi sınıf ve tabakaların iktidarını öngörür. Emperyalizmin boyunduruğunda yaşamak, emekçi sınıf ve tabakalar arasındaki esasen düşmanca olmayan çelişileri iyice yumuşatmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların Amerikan emperyalizmi ve onun içimizdeki aracı ve ortaklarına karşı kenetlenmelerine, adeta bütünleşmelerine yol açmıştır. Bundan dolayı sosyalizmi kuracak olan iktidar, bir tek emekçi sınıfın iktidarı olmayacak, bütün emekçi sınıf ve tabakaların demokratik iktidarı olacaktır. Türkiye sosyalizminin birinci özelliği budur. Türkiye İşçi Partisi tüzüğünün ikinci maddesi «Türkiye İşçi Partisi, Türk işçi sınıfının ve onun demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların (Irgat ve küçük köylülerin, aylıklı ve ücretlilerin, zanaatkârların, küçük esnaf ve dar gelirli serbest meslek sahipleri ile ilerici gençliğin ve toplumcu aydınların)

kanun yolundan iktidara yürüyen siyasî teşkilâtıdır.» der. Dikkat edilsin: İşçi sınıfının önderliğinde bile denmemiş; **demokratik öncülüğü etrafında toplanmış bütün emekçi sınıf ve tabakaların** denmiştir. Bu, Türkiye sosyalizminin nitelendiren son derece önemli bir özelliktir.

Türkiye sosyalizminin ikinci özelliği, aşağıdan yukarı bir hareket olması ve tepeden inmeciliği kesinlikle reddetmesidir. Bu ikinci özellik esasen birincinin doğal bir sonucudur. Bu ikinci ilke de tarihimizin özelliklerinden gelmektedir.

Halkımız kuşaklardan beri tepeden inme merkeziyetçi, eli sopalı ceberut Osmanlı tipi devlet anlayışı ve yönetiminden çok ıstırap çekmiştir. Bundan dolayı da tepeden inmeciliğin her çeşitine karşıdır. Demokratik oy hakkına sahip çıkmıştır. Halkın bu isteklerine bu eğilimine saygı gösterilmedikçe sosyalizm kurulamaz. Kaldı ki tepeden inme sosyalizm yoktur, olamaz. Tepeden inmecilik, halkın felsefesi halkın ekonomik sosyal ve politik düzeni demek olan sosyalizm ile asla bağdaşmaz. Tepeden inmecilik sosyalizmin red ve inkârı demektir.

Türkiye sosyalizminin üçüncü özelliği, kıskançlıkla istiklâlci olmasıdır. Bu da tüzüğümüzde yazılıdır. Bağımsızlığa kıskançlıkla sarılmışızdır. Bu ilke önce dış politikamızın temelidir. Bugün nasıl Amerikan emperyalizmine karşı duruyorsak yarın hangi yabancı devlet Türkiyeye göz dikerse ona karşı da aynı azim ve şiddetle karşı koyacağız. Türkiye hiç bir yabancı devletin nüfuzu altına girmeyecektir. Türkiye İşçi Partisinin iktidarında hiç bir devletin Türkiye topraklarında yeri olmayacaktır.»

Yabancı Sosyalist Partiler:

«Aynı prensibe yabancı sosyalist partiler karşısında da sımsıkı bağlıyız. Türkiye İşçi Partisi hiç bir milletlerarası sosyalist örgüte bağlı değildir. Hiç bir enternasyonal ile ilişkimiz yoktur. Kimseden, hiç bir merkezden emir almayız. Bunu, üstelik sosyalistçe dayanışmaya da aykırı sayarız. Dayanışma, bağımsız, güçlü varlıklar arasında, eşitlik içinde gerçekleşir. Sosyalizm, İkinci Dünya Savaşından sonra, özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren her yerde bağımsız bir hareket şeklinde gelişmektedir. Hele Üçüncü Dünya Devletlerindeki sosyalist hareketler bağımsızlıklarına sımsıkı sarılıyorlar. Örneğin yeni bağımsızlıklarına kavuşan ülkeler, sosyalizm yolunu hiç bir vesayet ka-

bul etmeden kendi güçleri ve olanakları ile araştırıyor ve buluyorlar. Herhalde biz Türkiye İşçi Partililer Türkiye Sosyalizmini kendi anlayış çerçevemiz içinde, kendi gücümüzle, yani emekçi halkımızla elele, omuz omuza gerçekleştireceğiz. Maddi manevi bütün millî varlıkların tam mânâsı ile değerlendirilmesi ,emekçi halkın iktidara gelerek devlet çarkını milli menfaatlere gerçekten hizmet eder hale getirilmesi olarak, sosyalizm önce millî ve insancı anlamda milliyetçi bir harekettir.»

Aybar, konuşmasını şu sözlerle bitirmiştir:

«Sosyalizm, mutlu yarınlarımızın yolu; Türkiyenin bağımsızlığı ve emekçiler olarak herbirimizin mutluluğu, özgürlüğüdür. Sosyalizm, yarının kalkınmış, halkı mutlu ve kendi kendisinin efendisi olmuş, itibarlı, tam bağımsız, demokratik Türkiyesidir. Hedef uzak değil yakındır. Emekçiler uyanıp örgütlendikleri ölçüde hızla yaklaşmaktadır. Mutlu yarınlar bizimdir.»

TARİHİN ÇİZGİSİ ANTİEMPERYALİST SAVAŞ ÇİZGİSİDİR [1]

Kıbrıs buhranı vahametini muhafaza ediyor. Kıbrıs'lı soydaşlarımız hâlâ kritik durumda. Hiç kimse, soydaşlarımızın yarın gene vahşice cinayetlere kurban gitmiyeceğini temin edemez. Oysa, Kıbrıs dâvâsının kesin bir sonuca bağlanması için milletçe savaşı göze aldık. Bir millet, savaşı kolay göze alamaz. Milletimizin, Kıbrıs için savaşı seve seve göze alması, konunun hayatî önemini sezmiş, Ada'daki soydaşlarımızın katlinden de öte bir tehlikenin bizi tehdit ettiğini, o yanılmaz sağduyusu ile kavramış olmasındandır.

Kıbrıs, bütün Ortadoğuyu kontrol ve tehdit eden müstesna bir üs, kocaman bir uçak gemisidir. Kıbrıs'ı kim ele geçirirse, Doğu Akdeniz'i, Ortadoğunun petrol kaynaklarını ve Türkiye'yi rahatça kontrol eder. Kıbrıs'ın bu müstesna durumu, İngiltere'nin dikkatini daha geçen yüzyılda çekmişti. 1878'de Kıbrıs'a yerleşme fırsatını bulan İngiltere, 1914'de tek taraflı bir irade beyanı ile Kıbrıs'ı ilhak etmiş ve Lozan Antlaşması'nda ilhakı tanımamız üzerine, Ada, İngiliz İmparatorluğu'nun hukuken de bir parçası haline gelmişti.

Truva Atı:

Bugün Ortadoğu'da İngiltere'nin yerini almış olan Amerika, Kıbrıs'ı ele geçirmek için selefinin izlediği politikayı çok daha kaba bir çizgide uyguluyor. Fırsatlardan yararlanıyor. O da selefi İngiltere gibi Enosis'i, Büyük Yunanistan hülyalarını, bir «Truva Atı» gibi kullanmaya çalışıyor.

---

[1] **10 Aralık 1967 tarihinde Ankara İl Kongresinde yapılan konuşma.**

Halkımızın sezdiği ve bertaraf etmek için savaşı göze aldığı tehlike işte budur.

Milletimizin istek ve duygularına tercüman olan Büyük Meclis, Demirel Hükûmeti'ne Kıbrıs için savaş yetkisi vereli 25 gün oluyor. Fakat Hükûmet, kendisine verilen bu yetkiyi kullanmakta hiç acele etmedi. Hatta diyeceğim ki, kullanmamakta özel bir itina gösterdi. Şüphesiz, savaşa karar vermek kolay bir iş değildir. Bir milletin kaderini elinde tutanlar, hafiflikle savaşa karar veremezler; vermemelidirler. İyice düşünmeden, bütün imkânlar hesaplanmadan savaşa girilmez. Ama savaşın zorunlu olduğu, gerçek bir tehlikeyi defetmek için savaştan başka çare kalmadığı haller de vardır. Kurtuluş savaşları, meşru müdafaa savaşları gibi... 25 gün bekledikten sonra artık sormak gerekiyor; savaş yetkisi isteyen ve alan Demirel Hükümeti, yukarıda özetlediğimiz tehlikeleri bertaraf etmiş midir? Kıbrıs'taki soydaşlarımızın güvenliği, özgürlüğü ve hakları konusunda, Türkiye'nin güvenliği konusunda sağlam teminat elde etmiş midir? Bilmek, öğrenmek istiyoruz.

Karanlık Noktalar:

Bilinen tek şey: Yunanistan'ın Kıbrıs'taki askerlerini geri çekmeyi kabul etmiş ve tahliyesine başlamış olmasıdır. Fakat bu konuda da bilinmeyen, karanlıkta kalan noktalar vardır.

Yunanistan'ın kuvvetlerini geri çekmeyi kabul etmesi, acaba Türkiye ile Yunanistan arasında bağımsız münasebetler çerçevesinde, bizim ağır basmamızla elde edilmiş bir sonuç mudur? Yoksa, bu sefer Amerikan baskısının daha çok Yunanistan üzerinde toplanmış olmasının bir sonucu mudur?

Bize göre, 1964'te 6. ncı Filo ve Johnson'un mektubu şeklinde, Türkiye aleyhine tecelli eden Amerikan müdahalesinin Vance ve Brosio kılığına bürünen yeni şekli ile, bu sefer ağırlığını daha çok Yunan cuntası üzerinde duyurmuş olması, kuvvetli bir ihtimaldir. Zira dünyadaki geniş tepkiler karşısında kendi yaratığı olan askerî cunta yerine, gene kendisine bağlı, fakat şekli daha demokratik görünen bir hükûmet kurulması imkânlarını araştıran Amerika'nın, cuntayı yıpratmak istemis olması, ayrıca bir taşla iki kuş vurarak, Amerikan aleyhtarı Türk halkoyunu da tatmin edebileceğini düşünmüş bulunması, akla yakın gelmektedir. Türkiye'nin manevra imkânlarını son derece sınırlayan,

fakat Makarios'a tam bir serbestlikle hareket imkânı veren şartların neler olduğunu hâlâ göremeyen veya gördükleri halde bu sınırları aşmaya yanaşmayan politikacılar, millî menfaatlerimize ters orantılı bir yol izlemektedir.

Buhranın tâ başından beri Makarios büyük bir maharetle hareket etti. Makarios'un bu üstünlüğü, iki bloktan hiç birine mensup olmamasından ileri geliyor. Ne NATO'ya, ne Sovyetler Birliği'ne bağlı olmamak, Makarios'a geniş bir hareket serbestliği sağlıyor. Bu durumundan, azamî derecede yararlanmasını biliyor. Makarios'un hesapları, bugünkü imkânları sonuna kadar istismar ederek Kıbrıs'ı ileride Yunanistan'a bağlamaktadır. Hedefi budur. Ve ne Amerika'ya ne de Sovyetler'e bağlı olmayan bir devlet temsil etmek, Makarios'u hedefine her gün biraz daha yaklaştırmaktadır.

Amerikan Emperyalizminin Çıkarları :

Ancak, ne var ki; Enosis gerçekleşince Amerika Ada'da üslenmek imkânına sahip olacaktır. Yunanistan, NATO üyesidir. Kıbrıs Yunanistan'a bağlanınca, Ada'da NATO üsleri kurulabilecektir. Yani Amerika, Ada'ya yerleşecektir. Bundan dolayı, Amerika Makarios'u desteklemeğe devam ediyor. Ve Amerika'ya karşı bağımsız hareket eden Enosis'çi Makarios da, son tahlilde Amerika'ya hizmet etmiş oluyor.

Yunanistan'da bir askerî cuntanın iktidarı ele geçirmesi Makarios'u bir süre için Enosis'i ikinci plâna itmeğe zorlamıştır. Bu sürede Amerika'nın Kıbrıs'ı NATO'ya almak için diplomatik bir taarruza geçmesi beklenebilir. Taarruzun başarısı, Türkiye ve Ada'lı soydaşlarımız aleyhine Makarios'a verilecek tavizlere bağlıdır. Bize ise söyleyecekleri bellidir; «Kıbrıs bağımsız bir devlettir. Bağımsız bir devlete herhangi bir şey dayatamayız. Kıbrıs NATO'ya üye olunca kurulacak üslerde Türk silâhlı kuvvetleri de bulunacağından Kıbrıs'lı Türk'lerin hakları taminat altına girmiş olacaktır.»

Amerikan emperyalizminin çıkarları açısından olayların gelişme çizgisi kabaca budur. Politikacılarımızın kavraması gereken nicelik de bu kaba çizgiden ibarettir.

Şu gerçeği bir kere daha ve kesinlikle ifade edelim ki, Kıbrıs'tan başlayarak milli güvenliğimiz, bağımsızlığımız, millî menfaatlerimizle yakından veya uzaktan ilgili bütün konularda Ame-

rika ile eşit olmayan ilişkilerimiz ve NATO içinde bulunuşumuz, olumlu bir politika izlememize engel olmaktadır. NATO'dan çıkmak, Amerika'ya imtiyazlar tanıyan ikili anlaşmaları feshetmek; milli menfaatlere uygun hareket etmenin, güvenliğimizi sağlamanın, kalkınmanın ve haysiyetli bir varlık olarak yaşamanın ilk şartıdır.

Yeni Boyunduruk :

Bir Milli kurtuluş savaşıyla varlığını koruyan Türkiye'nin, üstelik on beş yıl bağımsız bir dış politika izlenmiş olduğu halde, nasıl ve neden tekrar emperyalizmin boyunduruğuna girdiğini Amerika'nın yurdumuzda nasıl üslendiğini hepimiz iyice bilmeliyiz.

Size ilginç bir belge sunacağım; Amerika ile imzalanan 12 Temmuz 1947 tarihli askeri yardım anlaşması münasebetiyle Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının Dışişleri Bakanı rahmetli Hasan Saka'nın, Büyük Meclis'te alkışlar arasında yaptığı konuşmadan bazı parçalar okuyacağım:

«Türkiye, emniyetini, bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü savunmak maksadıyla» diyor Hasan Saka, «şimdiye kadar ihtiyar ettiği büyük masraflar neticesinde iktisadî bazı müşkilâta maruz kalması yüzündendir ki, böyle bir yardımın kendisine yapılmasına, bu hususta yapılacak yardımın pek samimî ve her türlü ivazdan bizim aleyhimize herhangi bir maksattan tamamiyle âri olmasından dolayı, Birleşik Amerika Hükûmeti'ne Türkiye Cumhuriyeti adına bu kürsüden teşekkürü ifa etmeyi kendim için bir vazife bilirim. Bugün Türkiye'nin ve Türkiye ile dünyanın maruz bulunduğu tehlike, bu kürsüden açıkça ifade edebilirim ki, Amerika Birleşik Devletleri'nin yardımı olmadan önlenemez. Ve şunu da hemen ilâve edeyim ki, Amerika Birleşik Devletleri işe, şimdiye kadar olduğu gibi sıkı surette sarılmaya devam ederse, bu tehlike, tehlike olmaktan çıkar veya herhangi bir çılgınca hareket neticesinde fiiliyata geçmek teşebbüsüne girerse pek çabuk önlenebilir. Büyük felâketler yaratmadan boğulur.»

Gereksiz Davet :

Hasan Saka'nın bahsettiği tehlike, 1945 yılı başlarında Sovyetler'in, Boğazlar ve bazı Doğu vilâyetlerimiz üzerinde resmî

veya gayrı resmi isteklerde bulunmuş olması üzerine, Türk - Sovyet münasebetlerinin son derece bozulmuş bulunmasından ileri gelmiştir. Ancak, şartlar iyi değerlendirilince, Sovyetler'in bu isteklerini savaşla gerçekleştirme yoluna gidemeyecekleri apaçık meydanda iken ve aradan iki yıl geçtikten sonra, hele bağımsızlıkla asla bağdaşmayan imtiyazlar vererek Amerika'nın dâvet edilmiş olması, hiç bir şekilde haklı gösterilemez.

Hasan Saka konuşmasına şöyle devam etmiştir:

«Bu vesika, Amerika Hükûmeti tarafından verilecek ve şu kadar milyon dolarla ifade edilen bir askeri malzeme yardımı şeklinde dar mütalâa edilmemek lâzımdır. Bu vesika bundan sonra, Türk - Amerikan yakınlaşmasının ve münasebetlerinin inkişafının temel taşı telâkki edilmelidir. Büyük Millet Meclisi bu kanunu kabul ettikten sonra, Türk - Amerikan münasebetleri yeni bir devreye girmiş olacaktır. Ve biraz evvel de eğer bu neşriyat, yani anlaşma aleyhine yapılmış olan neşriyat, Türkiye'nin bir yardım vesilesiyle iktisadî serbestisinden fedakârlık ediyor telâkki ve mütalâasında bulunanlar bilhassa mukavelenin ve kanunun neşrinden sonra niyetleri samimi ise, kendilerine teşekkür ederim. Mutmain olsunlar. Ne Türk Hükûmeti'nin, ne de Amerikan Hükûmeti'nin tarihinde, evet, Amerikan Hükûmeti'nin tarihinde herhangi bir mukavele yardım yoluyla müstakil, bağımsız bir devletin bağımsızlığına aykırı bir teşebbüs gösterilebilir.»

Amerika, Emperyalist Bir Devlettir :

Son cümlenin altını çizelim. Karşılığında hiç bir şey beklemeden iyilik yapan Amerika imajı, halkımıza mütareke yıllarından beri zaman zaman sunulmuştur. Bir değil, onlarca delil gösterebiliriz Amerika'nın emperyalist bir devlet olduğuna dair.

Amerika, daha 19. ncu yüzyılın başlarında, 1823 yılında Monroe Doktrini'ni ilân etti. Monroe Doktrini ile Amerika, Lâtin Amerika'yı, Avrupa devletinin sömürüsüne kapatıyor, bir iç pazar haline getiriyordu. 19. ncu yüzyılın ikinci yarısında, Amerikan kapitalizmi güçlendikçe, emperyalist bir politika izlenmesini isteyenlerin sayıları ve ağırlıkları artmıştır. «İç pazarla yetinemeyiz. Mutlaka yeni pazarlar bulmalıyız. Avrupa kapalı olduğuna göre, batıya doğrû gitmeliyiz. Okyanus'u aşıp, oradaki adaları Amerika'ya bağlamalıyız. Çin'i açık kapı, açık pazar hali-

ne getirmeliyiz.» diyenler çoğalmıştır. Hattâ, emperyalist politikaya kutsal bir ödev niteliği vermeye kalkanlar bile olmuştur. Pasifik adaları, Filifinler zaptedilmiş, Çin'e el atılmıştır. Orta ve Güney Amerika, Kûba, daha önce Amerika'nın nüfuz ve etkisi altına sokulmuştur. Görüldüğü gibi, Amerikan çizgisi baştan aşağı, başka milletlerin hürriyetlerini, bağımsızlıklarını çiğneme örnekleriyle doludur.

1947 tarihinde Truman Doktrini ise, Amerika'nın harp sonrası politikasında kesin bir dönüm noktasıdır. Bu doktrin ile Amerika, başka devletlerin iç işlerine karışmayı kendisi için bir dış politika prensibi haline getirmiştir. Truman Doktrini, Komünizmle mücadele maskesi arkasına gizlenen Amerika'nın dünya hegamonyası plânlarında ilk adımı teşkil eder. Gerçekten, maksat, Türkiye ve Yunanistan gibi son derece önemli mevkiler işgal eden iki memleketi sıçrama tahtası haline getirmektir. Demek ki, Truman Doktrinine dayanan bu anlaşma, Türkiye'nin iç işlerine müdahele maksadını güden bir teşebbüstü. Anlaşmanın maddeleri, bu maksadı açıkça ortaya koymaktadır. Bu ikili anlaşma gereğince, Amerika Türkiye'ye bir askerî heyet gönderecek, bu heyet, yardımın kullanılışını denetleme yetkisine sahip olacaktı. Anlaşmanın asıl bizim elimizi kolumuzu bağlayan hükmü, 4. üncü maddesindeki hükümdür. Bu maddede, verilen silâhları, Amerika'nın izni olmadan kullanamayacağımız yazılıdır.

Hal böyle iken, zamanın iktidarı gerçekleri halktan gizlemiştir. Ve tarihin garip bir cilvesiyle, 1964 te Johnson, mektubunda, bu maddeyle karşımıza çıkmıştır.

Şükran Duyanlar:

Demokrat Parti'nin sözcüsü Enis Akaygen de, muhalefet adına, görüşünü şöyle açıklıyordu: «Birleşik Amerika Devletleri Hükûmeti'nin memleketimizin kalkınmasını kolaylaştırmak için yapmaya karar verdiği yardımı büyük bir memnuniyet ve şükranla karşılamış olanDemokrat Parti, bu yardımının mütekabiliyet esası ve kongrenin tayin ettiği şerait dairesinde sür'atle tahakkukuna kadar olan bu anlaşmayı tamamiyle tasvip eder.»

O tarihlerde, küçük, mütevazi imkânlariyle gerçekleri halka duyurmaya çalışan sadece bir avuç bilinçli vatanseyer çıkmıştır. Bunlar, vatan hainliğiyle suçlanarak susturulmuşlardır. Amerikan boyunduruğuna, muhalefeti ve iktidarı ile söz birliği halin-

de, 20 yıl önce, işte biz böyle girdik. Şimdi dâva bundan kurtulmaktır.

Yirmi yıldır karşımıza ayni gerekçe ile çıkıyorlar:

«Bizim gibi küçük bir devlet, ya Birleşik Amerika'dan yana olacaktır, ya Sovyetler Birliği'nden yana, ya NATO içinde, ya Varşova Paktı içinde kendini koruyacaktır. Varşova Paktı'na giremeyeceğimize göre, elbette NATO'da kalacağız...» diyorlar.

Kurtuluş Savaşı'nın başlarında, Erzurum ve Sivas kongrelerinde de ayni mantık, ayni gerekçe ileri sürülmüştü:

«Biz kime karşı savaşacağız? Yunanlıların arkasında İngiltere var. Onun parası, silâhı, topu, tüfeği var. Bizim ise, buradan cepheye kadar şimendiferlerimizi yürütecek kömürümüz bile yok. Onun için, savaş yolunu tutmayalım. Bize yardım elini uzatan Amerika'nın himayesini, «manda» sını kabul edelim» demişlerdi. Üstelik, bu sözler, basiretin, sağduyunun sesiymis gibi söylenir.

Tarihin Çizgisi Antiemperyalist Savaş Çizgisidir :

Oysa, hürriyetleri söz konusu olunca, milletler, bu gibi akla yakın görünen sözlere kulaklarını tıkarlar. Nasıl ki, biz de tıkamıştık kulaklarımızı. Türk Milleti ve Mustafa Kemal, «Ya istiklâl, ya ölüm...» diye haykırmıştı mandacıların, himayecilerin yüzüne.

Hayır... Bugün bizim gibi küçük devletlerin kaderi, ya Amerikan boyunduruğu, ya Sovyetler boyunduruğu değildir. Tarihin çizgisi, emperyalizme karşı savaş çizgisidir. İnsanlığın kaderi, anti - emperyalist savaş çizgisi üzerindedir. Halklar, dünya nüfusunun üçte ikisinden daha çoğunu teşkil eden fukara ve mazlum halklar, elde silah, Amerika'ya ve emperyalizme karşı savaşıyor. Kimi de, henüz pasif bir direnme halinde bulunuyor. Silâhlı ya da silâhsız, her hal-ü kârda, insanlığın kaderi anti - emperyalist mücadelede belirleniyor. Bu gerçek, asla gözden çıkarılmamalıdır. Türkiye'nin bugününden çok daha kötü şartlar altında, bir millî kurtuluş savaşı vermiş ve kazanmış olduğu unutulmasın. Türkiye gibi küçük devletler, varlıklarını emperyalizme karşı mücadele ederek koruyorlar. Emperyalizme karşı zafer kazandıktan sonra da, yollarını, yöntemlerini, kendi tarihsel gerçeklerine göre değerlendirdikleri sosyalist ilkeler ışığında çizmeye çalışıyorlar. Bağımsızlıklarına kıskançça sarılı-

yorlar. Emperyalizmin, Amerika'nın veya herhangi bir başka kapitalist devletin sızma teşebbüsleri karşısında uyanık bulunuyorlar. Bağımsızlıklarını. Sovyetler veya Çin'le münasebetlerinde de titizlikle koruyorlar. Kûba'nın, Kuzey Vietnam'ın, Cezayir'in, Mısır'ın ve daha bir çok küçük devletin durumu budur. Kuzey Vietnam çok üstün güçte bir devletin, Amerika'nın saldırısına karşı koyuyor. Son derece ağır şartlar altında savaşıyor. Buna rağmen «müttefik» kuvvetler, bu «müttefiklerin» emrinde üsler yok Kuzey Vietnam'da. Ne Sovyet ne Çin subayına ne de askerine rasladım. En küçük bir taviz vermiyorlar. Başbakanları, ileri gelen yöneticileriyle konuştum. Bağımsızlıklarına sımsıkı sarılmışlar.

Bağımsızlık ve milliyetçilik, sosyalizmin temel direkleridir. Şüphesiz, burada söz konusu olan milliyetçiliğin, başka milletleri aşağı gören, ezilmelerini, köleleştirilmelerini emreden faşist milliyet anlaşıyı ile ve şovenlikle bir ilişkisi yoktur. Emperyalizmle dövüşen ve sosyalizme yürüyen bütün mazlum milletler, mücadele güçlerini, insancıl bir milliyetçilik duygusundan alıyorlar. Yabancı tahakkümünden kurtulmak, kültürlerini ve ekonomilerini geliştirmek istiyorlar. Fukara halklarını, memleketlerinin efendisi yapmak istiyorlar. İnsanlık ailesi içinde, ilimleri, kültürleri, sanatlarıyla şerefli bir yer almak için savaşıyorlar.

Millî Kurtuluş Savaşları Başka Bir Savaştır:

Bütün bu gerçeklere gözlerini kapayan hâkim sınıfların sözcüleri, halkımızı ikinci milli kurtuluş savaşına davet eden bizlere, yeni yeni sorular yöneltmektedirler: «Bir tepkili uçak 60 milyon lira; Amerika olmasa, hangi bütçe ile millî savunmamıza yetecek kadar uçak alabiliriz?» diyorlar. Millî Kurtuluş savaşları başka bir savaştır. Önce bunu anlamak gerek. Millî kurtuluş savaşlarının silâhı da başka, stratejisi de başka, taktiği de başkadır. Evet millî kurtuluş savaşlarında modern silâhlar da kullanılır, kullanılmaktadır. Ama, daha çok basit silâhlar kullanılır ve zafer de çok zaman bu basit silâhlarla kazanılır. Millî kurtuluş savaşları, silâhlı halk kuvvetlerine dayanan bir savaştır. Halkın savaşıdır. Bunun içindir ki, silâh konusu, millî kurtuluş savaşlarının kendine özgü stratejisi ve taktiği içinde çözümlenen bir konudur.

Millî kurtuluş savaşları, vatan topraklarının karış karış, so-

nuna kadar savunulduğu bir savaştır. Düşman, vatan topraklarını bir baştan bir başa işgal etse de, savaş bitmez. Millî kurtuluş savaşları, ancak zaferle son bulur. Savaşan esas unsur halkın kendisi olduğu için, yurt topraklarının, geçici bir süre için de olsa terki söz konusu değildir. Savaş yıllarca devam edebilir ve sonunda, en güçlü ordular bile mutlaka yenilip gitmek zorunda kalırlar.

«Milyonlarca liralık modern silâhları, uçakları nasıl alırız?» sorusuna gelince, Türk halkı, Birinci Millî Kurtuluş Savaşı'nda bu sorunun cevabını vermiştir. Özgürlüğü, şerefi, namusu için, Türk halkının göze almayacağı fedakârlık yoktur. Yeter ki biz, bir kurtuluş savaşı için millî savunmamızı bağımsız bir güç haline getirmeye karar verelim. Türkiye'nin hakikî menfaatleri, millî savunma plânlarımızın, kurtuluş savaşı esaslarına göre yeniden düzenlenmesini, strateji, taktik ve eğitimin yeniden tespitini zorunlu kılmaktadır.

Kıbrıs Olaylarının Verdiği Ders :

Kıbrıs olayları, bunu ikinci defadır bize hatırlatıyor. Oysa hâlâ biz kafalarımızı aynı duvara vuruyoruz. Kıbrıs olayları bize «NATO içinde sana geçit yok, senin millî menfaatlerini savunmana yer yok...» diyor. Bunu biz hâlâ duymazlıktan, görmezlikten geliyoruz. Hedef; Türkiye'nin bağımsızlığı, haysiyetli yaşaması, emperyalizmin yörüngesinden çıkması ve tam bağımsız olarak kendi sosyalist yolunu arayıp bulmasıdır. Bu hareket başlamıştır. Amerika'ya karşı hareket, hızlı bir gelişme temposu içindedir. En uzak köylerde millî bağımsızlığımız konusunu ele aldığımız zaman, bütün ihtiyaçlarını unutan fukara halkımız; «Aman Türkiye'nin üstünde, topraklarımızın üstünde, Türk bayrağından başka bayrak dalgalanmasın. Yabancıların bayrakları defolup gitsin...» diyor. Canının içinden, gönlünün tâ derinliklerinden gelen bir coşkuyla sözlerimize alkış tutuyor. Bunun, Türkiye'nin İkinci Millî Kurtuluş Savaşı'nın ortamında olduğunu gösteren, elle tutulur, yanıltmaz, şaşırtmaz bir delil olduğu ortadadır. Bundan dolayıdır ki, yılların yılı, NATO'ya ikili anlaşmalara alkış tutmuş bazı politikacılar, son zamanlarda, ikili anlaşmaları, NATO'yu, sınırlı şekilde de olsa, eleştirmeye başlamışlardır. NATO içinde eşit muamele istiyorlar. İkili anlaşmaların bağımsızlığımıza dokunan hükümleri varsa, (bu varsa sözüne dikkati çekerim) de-

ğiştirilmesini istiyorlar. Bu kadarına bile seviniyoruz; bütün İşçi Parti'liler seviniyor. Bu hareketin öncüsü, gerçek sahibi Türkiye İşçi Partisi'dir; Emekçi Türk halkıdır.

Nato İçinde Eşit İmkân Sağlanmaz:

NATO içinde eşit imkânlara kavuşmak meselesini de aydınlığa çıkarmak gerekiyor. Hemen şu noktaya işaret edelim; eşit imkânlara kavuşmak istendiğine göre, demek, bugüne kadar eşit olmayan bir duruma katlanılmıştır. Bu, bir itiraftır. Ve iddia sahipleri, «eşit imkânlar» elde edemeyince, Türkiye'nin NATO'dan ayrılmasından yana olmalıdırlar.

NATO'nun, Amerikan emepryalizminin emrinde bir ittifak olduğunu ve varlığını anti - emperyalist bir savaşa borçlu olan Türkiye'nin, böyle bir ittifak içinde yeri olamayacağını bir an için unutalım ve Türkiye için eşit imkânlar elde etmenin mümkün olup olmadığını araştıralım.

İttifak metninde, üyeler arasında hukukî eşitsizliğe delalet eden herhangi bir açık hükme raslanmamaktadır. Eşitsizlikler sonradan Amerika ile imzalanan ikili anlaşmalarda ve NATO teşkilâtının kuruluş ve işleyişinde belirmiştir. Aslında eşitsizlikler ittifaka dahil devletler arasında politki, ekonomik ve sair hususlarda büyük farklar olmasından ve Amerikanın üstün gücünden doğmaktadır.

Amerika, dünyanın en zengin, en güçlü devleti. İttifakın malî gücü daha çok onun sırtında; nükleer silahlar onun tekelinde. İttifak, son tahlilde, onun çıkarlarını, sağlamak için vücude getirilmiş. Gerçek durum bu olunca, ittifakta son sözü Amerika'nın söylemesi, kaçınılmaz oluyor.

İttifaka dahil devletler, silâhlı kuvvetlerini bütünleştirmişlerdir. Baş komutan Amerika'lıdır. En iyi asker olduğu için mi? Hayır. Sadece nükleer silâhlar Amerika'nın tekelinde olduğu; silâhların büyük kısmı Amerika'da sağlandığı, ve ittifakın malî yükünü daha çok Amerika taşıdığı için.

İttifakın savaş plânları ,strateji ve taktiği de, son tahlilde, Amerikan emperyalizminin dünya hegamonyası hedeflerine göre düzenlenmiştir. Bu kaçınılmazdır.

Bir an için, NATO'nun, Amerikan emperyalizminin emrinde bir pakt olduğunu unutarak, Türkiye gibi, varlığını anti - emperyalist bir savaşa borçlu olan bir devletin NATO içinde yeri ola-

mayacağını da bir yana bırakarak, Türkiye'nin eşit imkânlara kavuşabilip kavuşamayacağını araştıralım.

NATO'nun en üst organı, fiiliyatta üç devletten kuruludur. Amerika, İngiltere, Fransa... İcra organı mesabesinde olan bu üst kurulda olsun, bu üç devletin eşit imkânlara sahip olduğu düşünülebilir. Oysa bunlardan biri olan Fransa - ki nükleer silâhlara varana kadar bütün modern silâhları kendisi yapmaktadır. - «Bana eşit muamele yapılmıyor» diye NATO teşkilâtından ayrılmıştır. Şimdi düşünelim; Türkiye'nin eşit imkânlara sahip olma imkânı nedir? Hem «60 Milyon liraya tepkili uçak satın alamayız. Amerika vermezse, modern silâhlarla ordumuzu donatamayız.» diyeceksiniz, yani her şeyi Amerika'dan bekleyeceksiniz, hem de NATO'da eşit imkân isteyeceksiniz. Olacak bir iş değildir bu.

İkili anlaşmalar konusunda da durum aynidir. İkili anlaşmalar bir bütündür. Bunlar, Amerika'nın dünya çapındaki saldırgan plânının birer halkasıdır. Tıpa tıp ayni hükümleri ihtiva eden yüzlerce benzeri, bizim durumumuzda olan başka devletlere de dayatılmıştır. Amerika'nın, Güney Vietnam'la imzaladığı yardım (!) anlaşmaları, bizim 1947 den beri imzaladığımız 54 anlaşmadan farksızdır. Bu anlaşmalar, Amerikan saldırısına üsler sağlamaya yarar. Görevleri bundan ibarettir. Amerika'nın en önemli saydığı bölgelerdeki devletler, bu anlaşmalarla, Amerikan politik ve askeri gücünün birer «enfrastrüktürü» haline getirilmiştir. Artık o devletlerin bağımsızlığı falan söz konusu olamaz. İkili anlaşmaları imzalamış olan devletler, Amerika'nın nazarında birer askeri üsten ibarettir. Bundan dolayı, filan hükmünü değiştirmek, falan maddesine bir virgül eklemekle, ikili anlaşmaların, egemenlik haklarımızla bağdaşır hale getirilebileceği sanısı, asla gerçekleşmeyecek olan bir ham hayaldir.

İkili anlaşmaları toptan feshetmekten başka şık yoktur. NATO'dan çıkacağız ve ikili anlaşmaları feshedeceğiz. Zaman gelmiştir. Derhal harekete geçmek gerek. «Zamanı gelince, NATO içindeki vaziyetimizi mütalâa etmek suretiyle bir hal yolu bulacağız..» gibi sözlerle kaybedilecek vakit yoktur. Açık konuşmak lâzım. NATO'dan yana mısınız, değil misiniz? Biz değiliz. Türkiye İşçi Partisi, NATO'dan yana değildir. Türkiye İşçi Partisi, Amerikan emperyalizmine ve NATO'ya karşıdır. Türkiye İşçi Partisi yalnız Türkiye'nin bağımsızlığından ve sosyalizmden yanadır.

RUSSEL MAHKEMESİ KARAR VERDİ: «AMERİKA SUÇLUDUR...» [1]

Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'nin Kopenhag'da yapılan son oturumundan dönen Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, şu demeci vermiştir:

Vietnam Savaşı ile ilgili ikinci ve son oturumunu 20 kasım - 1 Aralık 1967 tarihleri arasında Kopenhag (Roskılde) de yapan Milletlerarası Savaş Suçları Mahkemesi, altı konuyu karara bağladı.

Amerikan Birleşik Devletleri Hükûmeti ve müttefikleri ve Saygon'lu adamlarının;

1. Savaş kanunlarının yasakladığı silâh, araç ve maddeler kullandıkları;
2. Savaş esirlerine, andlaşmalara aykırı insanlık dışı muamele ettikleri;
3. Sivil halka, kütlece sürgünler, keyfi tevkifler, işkenceler gibi hukuk ve insanlık dışı muamele yaptıkları;
4. Tayland'ın, Filipinler'in ve Japonya'nın, Amerika Birleşik Devletlerince işlenen saldırganlık fiillerine iştirak ettikleri;
5. Savaşı Laos'a sıçrattıkları;
6. Vietnam halkına karşı «Jenosit» suçu işledikleri, Mahkemece sabit görülmüştür.

Hatırlanacağı gibi, Stockholm'deki ilk oturumda, Mahkeme, Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti'nin Vietnam'a karşı saldırıda bulunduğuna, sivil halkı ve hedefleri bombaladığına, Kamboçya'nın bağımsızlık, tarafsızlık ve ülke bütünlüğünü defalarca ihlâl ettiğine ve Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Kore'nin saldırıya iştirak ettiklerine karar vermişti.

---

[1] **TİP haberleri 3. ncü sayısında çıkan özel demeç.**

Vietnam savaşının Türkiye için hayatî bir önem taşıdığını bir kere daha belirtmek isterim.

Amerika, Vietnam'da iki şey için savaşmaktadır. Birincisi; Çin'e karşı bir askerî üs kurmak ve ayni zamanda bütün Güneydoğu Asya'yı kontrolu altına almak. İkincisi; kurtuluş savaşlarının amansızca ezileceğini, Amerikan boyunduruğundan kurtulmayı tasarlayan bütün milletlere ispat etmek... Hatta, Amerika için ikinci nedenin, birinciden de önemli olduğu muhakkaktır. Gerçekten, Amerikan emperyalizmi, dışarıdan, hegemonyası dışında kalan âlemden gelen bir tehlikeyle değil, içeriden, yani hüküm sürdüğü dünyadan gelen, bünyevî içinden kemiren bir tehlikeyle karşı karşıyadır. Amerikan tahakkümü ve sömürüsüne karşı başkaldıranların, emperyalist sistemi içinden çökertecek olan tehdidi, her gün biraz daha ağır basmaktadır.

Vietnam'da Amerika, halkı yok ederek veya kayıtsız şartsız teslime zorlayarak, kesin bir zafer için savaşıyor. Zafer öylesine ezici olmalıdır ki, artık hiç bir millet, Amerikan boyunduruğuna karşı direnmek cesaretini kendinde bulmasın. Vahşetlerini pervasızca teşhir etmelerinin ve filmler, fotoğraflarla, Vietnam'da nasıl kanunları ,anlaşmaları hiçe sayarak savaştıklarını, cinayetler işlediklerini, bizzat kendilerinin yayınlamalarının başka bir nedeni olamaz. Göstermek istiyorlar, özgürlük hevesine kapılanları ne gibi bir akibetin beklediğini...

Ve Vietnam halkı, bu vahşete karşı konulabileceğini hayatı bahasına ispatlıyor.

Türkiyemizi, Amerikan boyunduruğundan kurtarmak azmi ile yürütülen mücadelemiz kritik ana gelince, halkımız aynı saldırıların; aynı cinayetlerin beklemediğini hiç kimse temin edemez. En basit mantık bile, bizi, tehlikenin ciddi bir ihtimal olduğunu kabule zorlar.

Bugün, Türkiye ile Vietnam arasında tek fark, Fransa'ya karşı kurtuluş savaşından yeni çıkmış Vietnam halkının, Amerikan tahakkümüne daha ilk anda direnmiş olmasına karşılık, Türk halkının, Sovyetlere karşı Amerikanın bizi korumak üzere geldiği yalanı ile kandırılmış ve gizli istilâyı fark edememiş olmasından ileri gelmektedir.

Amerika'nın Türkiye'ye girişi ile Vietnam'a yerleşişi arasındaki benzerlik çok açıktır.

Truman Doktrini'ne dayanan 1947 tarihli ikili anlaşmanın imzalanmasıyla, Amerikan heyetleri, Ankara'ya yerleşti. Bunlar, ya-

pılan yardımı (!) denetlemek bahanesiyle iç işlerimize karışmaya başladılar. Uzmanlar (!), danışmanlar (!), yönetim mekanizmasını bir kanser gibi sardılar. Ordu birliklerimizin, bölüğe, takıma kadar içine girdiler. Stratejik yollar yaptırdılar. Daha sonra üsler, hava alanları, radar merkezleri ve kanunlarımızın giremediği siteler kurdular. Her bakanlıkta danışmanlar (!!) var. Gizli istihbarat servislerimizde Amerikalılar, Türk vatandaşlarının gizli dosyalarını tutmaktadırlar. Ekonomimiz, tam bağımlı hale getirilmiştir. Ve kültürümüzü, örf ve âdetlerimizi, Amerikan örneğine uydurmağa çalışmaktadırlar.

Vietnam'da da aynı yol izlenmiştir. Ekonomik ve askerî yardım (!), üsler, stratejik yollar, uzmanlar, danışmanlar... Şu farkla ki, Vietnam halkı direnmiştir. Napalmlar, fosforlar, bilyalı bombalar, zehirli gazlar, meme koparmalar, kızgın demirle dağlamalar, zindanlar, ölüm kampları, «stratejik köy toplulukları», bunlardan sonra gelmiştir... Demek Türk halkı pasif direnmesini daha ileri götürüp, Amerikanın istenmeyen varlığından kurtulmak için daha kesin adımlar attığı gün, aynı belâlarla karşılaşacaktır. Karşılaşması kuvvetli bir ihtimaldir.

«Vietnam'la ne ilgimiz var?» diyenler, halkı devekuşu olmağa çağırıyorlar. İsterlerse, kendi kafalarını kuma gömsünler. Türk halkı, Vietnamlıların, kendisi için, aynı düşmana karşı dövüştüğünü, yanılmaz sağduyusu ile sezmeye, kavramaya başlamıştır.

Kopenhag oturumunda Mahkeme, «Jenosit» konusuna özel bir önem verdi. Jenosit, insanlık kadar eski bir suç olduğu halde pozitif hukuk âlemine ancak İkinci Dünya Savaşından sonra girebilmiş bir suçtur. 1948 Tarihli sözleşme, Jenositi; «Dini, ırkî, millî veya etnik bir grubun tamamen veya kısmen yok edilmesi kasdıyla işlenen suçların adıdır.» şeklinde tanımlamaktadır. Mahkeme, Amerika'nın, Vietnam'a karşı, bu nitelikte bir katliama girişmiş olup olmadığını ciddiyet ve titizlikle araştırmıştır.

Kopenhag oturumundan önce Vietnam'a giden iki tahkik komisyonu, bu konuyu incelemişti. Bu komisyonlardan birine başkanlık ettim. Olayları ve tanık ifadelerini, bu açıdan değerlendirmeğe özel bir itina gösterdik. Şu kanıya vardık ki; Amerika, Vietnam halkını, ya yok olmak, ya da teslim olmak şıklarından birini seçmek zorunda bırakıyor.

Ama, teslim olmak da, süreli bir yok oluştan ibarettir. Zi-

ra, bir kısmı yok edilmiş, öteki kısmı da geleneklerinden, kültüründen, inançlarından, politik kurumlarından sökülüp bitkisel bir hayata zorlanmış bir insan topluluğunun millet olarak var olduğu iddia edilemez.

Amerika, Vietnam'da üslenmek için toprak istiyor. İnsan, tabiat, onu ilgilendirmiyor. Üslenmek... Başlıca hedef bu. Bir de başkaldırmaya heveslenen milletlere gözdağı vermek. Bu hedeflere ulaşmak için bu «toptan savaşların» en toptanını, en amansızını yapıyor. Bir Amerikan generali, «Bir gün Vietnam'dan çekilirsek, geride yanmış bir çöl bırakacağız.» demiş. Gerçeğin yalın ifadesi...

Esasen, dinlenen şahitler, Jenosit konusunda, son derece titizlenenleri bile inandırmıştır Amerikalı üç er, basit Amerikan vatandaşlarıyken, Vietnam'da nasıl savaş suçlusu haline geldiklerini, halka nasıl işkence yaptıklarını, işkence usullerini Saygon'lu adamlarına nasıl öğrettiklerini, örnek vererek açıklamışlardır. Altı yıl, Güney Vietnam'da bir hastahanede çalışan bir Alman doktoru, inanılmaz şeyleri; bunları yaşamış olanların inandırıcı sükûnetiyle anlatmıştır. Amerikalı subayların, «Heligoland» Sağlık Heyeti'ne mensup Alman hastabakıcılarını, helikopterlerle insan avına götürdüklerini teyid etmiştir.

Amerikan «dokümanterleri»nden derlenen bir filmde, savaş esirlerine, Amerika'lıların nasıl işkence edip öldürdüklerini midemiz bulanarak seyrettik. Phu - Loi, Poulo Consor, Hve gibi ölüm kamplarında yıllarca kalmış Vietnam'lı tanıkların hikâyelerini dinledik.

Hikâye edilen olayların, Nurenberg statüsünün 6. ncı maddesine ve 1948 sözleşmesinni (2.) maddesine tıpa tıp uyduğunu müşahede ettik.

Mahkeme, beni Jenosit hakkında bir rapor hazırlamakla görevlendirmişti. Mahkemeye sunduğum raporda, kapitalizm, emperyalizm ve faşizm gibi tahakküm ve sömürü düzenlerinin, Jenosit'i ruşeym halinde bünyelerinde taşıdıklarını; bunların, helo milletlerin, sömürülen sınıfların direnme dönemi olan çağımızda tahakküm ve sömürü düzenlerini dayatabilmek için ister istemez Jenosite başvurduklarını açıkladım. 1948 sözleşmesinin aşılmış olduğu, Vietnam'da Amerika'nın işlediği suçları kapsayamayacağı hakkında bir endişe vardı. Endişenin yersiz olduğunu; «Bir milleti, tamamen veya kısmen yok olması sonucunu doğuracak hayat şartlarına kasten tâbi tutmanın Jenosit sayılaca-

ğı» hakkındaki sözleşme hükmünün, kütlece öldürmeler, işkenceler, sürgünler, kısırlaştırmalar vesair suçlar da gözönünde tutulunca, Amerikalıların, Vietnam'daki bütün suçlarını kapsayacağını anlattım. Lelio Basso ile Matarasso da Amerika'yı Jenosit ile suçlayan raporlar sundular. Ve mahkeme, Jenosite ittifakla karar verdi. Sartre, Jenosit üzerindeki uzun konuşmasında, Amerika'yı Vietnam'da Jenosit işlemeğe iten nedenleri açıkladı. Amerika'nın Vietnam halkına karşı Jenosit suçu işlediği sonucuna varmaktaydı. Mahkeme üyelerinin, Jenosit, konusunda karar vermeleri böylece gerçekleşti.

Mahkemenin Kopenhag oturumu, büyük ilgi toplamıştır. Türkiye hariç, belli başlı bütün batı ve doğu basını, radyo ve televizyonları, mahkeme birleşimlerini, günü gününe yansıtmışlardır. Le Monde gibi ciddi gazete, Mahkeme'ye her gün satırlarını aç mıştır. Bunlar Stockholm'deki çalışmalarıyla, mahkemenin, meşruiyetini kazandığını göstermektedir. Stockholm'e giderken, «Mahkeme, meşruluğunu, dünya halkoyu tarafından benimsendiği ölçüde kazanacaktır» demiştim. Duyulan ihtiyaca, ciddiyet, dürüstlükle cevap vermiş olması, Mahkeme'ye gerçek bir prestij sağlamıştır.

Birçok müracaatlar aldık: Arap - İsrail savaşı sırasında, Arap devletleri, İsrail'lilerin suç işledikelrini ileri sürerek, tahkik etmemizi istediler. Ben Bella'nın avukatlarına varıncaya kadar, birçok resmi ve gayrı resmî kuruluş, Mahkeme'ye başvurdular. Bütün bunlar, Mahkeme'nin, duyulan bir ihtiyaca cevap verdiğini, kısmen de olsa, bir boşluğu doldurduğunu ispatlamaktadır. Güçlü devletlerin, pervasızca suç işlemelerine, artık göz yumulamayacağı, dünya kamu oyunun bu gibi olaylar karşısında kayıtsız olmadığı anlaşılmıştır.

Şüphesiz, «Russel Mahkemesi,» resmi bir kuruluş değildir ve kararlarını uygulatma gücünden de yoksundur. Ama Stockholm ve Kopenhag kararlarının, kusursuz hukukî belgeler olduğu, manevî ağırlığı ile dünya kamuoyunu etkilediği inkâr edilemez. Stockholm'den Kopenhag'dan sonra, Vietnam Savaşı'nı her yönü ile çok daha iyi kavrıyoruz. Johnson'un; «Amerika için Türkiye ile Vietnam ayni önemdedir» sözünün korkunç anlamını daha iyi anlıyoruz. Ve Vietnam Savaşı'nın, bizim de savaşımız olduğuna ve mutlaka kazanılması gerektiğine çok daha kuvvetle inanıyoruz.

ÇÜRÜMÜŞ SINIFLAR VE CÜCE POLİTİKACILAR [1]

Emekçilerin hızla uyanıp Türkiye İşçi Partisine sarılmaları ağaları, kompradorları, bürokratları ve bunların çıkarlarını savunan cüce politikacıları, yani toplumumuzun çürümüş sınıf ve tabakalarını çılgına çevirmektedir. Bunlar çürümüşlüklerini gizliyen sessizlikten hoşlanırlar. Her şeyin ortaya döküldüğü, gerçeklerin konuşulduğu ortamlardan, vebadan korkar gibi korkarlar. Çürümüş olmayı kabul etmezler. Çürümüş oldukları için acz içinde olduklarını değil, kendilerine çürük dendiği için acze düştüklerini sanırlar; ve çürüdükçe etrafa saldırırlar.

Bunlara bakılırsa: «Her iş yolunda gidecektir, ama Türkiye İşçi Partisi işleri bozmaktadır.» ve arkasından malûm tehditler: «Her şeyi biliyoruz. Kanunun pençesinden kurtulamıyacaklar. Ve saire..» Bu zavallı suçlama ve tehditler Türkiye İşçi Partisi kurulduğundan beri sürüp gider. Ve bizim tehditlere cevabımız «Hodri meydan!» deyip kervanı yürütmektir.

Cüceleri çılgına çeviren, çürümüşlerin rahatını kaçıran gerçekleri, olayları bir kere daha özetleyelim:

Türkiye'de düzen bozuk: İşçisi, köylüsü, zanaatkârı, esnafı, arkasız memuru, dulu yetimi ve namuslu aydınıyla bütün emekçi sınıf ve tabakalar işsizlikten, hayat pahalılığından, güvensizlikten, bakımsızlıktan, eşitsizlikten, horlanmaktan şikâyetçi. Bunların karşısında dünya nimetlerinden bol bol yararlanan bir avuç toprak ağası, komprador, bürokrat... Durumun rakkamla ifadesi şu: Nüfusun %2'si millî gelirin %33 ünü almakta ve en az kazananla en çok kazanan arasında 22 bin kat fark bulunmaktadır.

Bu neden böyledir? Açıkladınız mı nedenleri: Toprak, bir

[1] **17 Aralık 1967'de Balıkesir ve Manisa İl Kongrelerine gönderilen mesaj.**

avuç ağanın elindedir; dış ticaret, bankacılık, sigortacılık, yoluyla bir avuç komprador haksız kazanç sağlıyor; toplumun çarkı bu haramilerden yana dönüyor dediniz mi... Cüce politikacılar yaygarayı basarlar: «Sınıf yaratıyorlar, sınıf kavgasını kışkırtıyorlar» diye...

Sınıflar vardır ve Anayasa çerçevesinde mücadele ederler:

İstedikleri kadar bağırsınlar. Sosyal sınıflar vardır ve bu sınıflar mücadele halindedir. Anayasamız sosyal sınıfların varlığını da, mücadele halinde olduğunu da kabul etmiştir. Sınıflar canlı varlıklar olduğundan mücadele halinde olmaları tabiidir. Anayasanın grev ve toplu sözleşmeden bahseden 47. maddesi, «İşçiler, işverenle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler» demektedir. Keza 12 ve 4. maddeler de sınıfların varlığını kabul eder. Ancak mücadelenin Anayasa dışı yürütülmesi ve egemenliğin bir tek sınıfın tekelinde bırakılması yasaklanmıştır. Üstelik Anayasamızın 2. maddesi de sosyal devletin iktisaden zayıf olan işçiden, emekçiden yana olmasını emreder. Bu gerçekleri dile getirdik mi; emekçi sınıfların haklarına sahip çıkarak devlet yönetimine ağırlıklarını koymalarını istedik mi; ve de emekçiler uyanıp örgütlenmeye başladılar mı; cüce politikacılar tehdit savurmaktadırlar. Tehditlere pabuç bırakmayız. Onlar da bilirler bunu. Biz «Anayasaya saygılı olun» deriz onlara. Ama Anayasaya saygılı olmak, bu bozuk düzenin temelden değiştirilmesi demek olacağından, ağaların, kompradorların, bürokratların çıkarlarını savunan cücelerin işine gelmez bu.

Millet Bütünlüğü ve Sosyal Gerçekler:

Gene biz: «Çeşitli din ve mezheplere, etnik guruplara mensup vatandaşlarımıza farklı muamele yapılmasın» dedik mi, cüceler feryadı basarlar: «Milleti bölmeye, vatanı parçalamaya kalkışıyorlar; Kürtleri kışkırtıyorlar; Sünnî-Alevi çatışmasını körüklüyorlar» diye. Biçare cüceler. «Kaderde, kıvançta, ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde millî şuur ve ülkü etrafında toplanmanın» mutluluğunu bir türlü kavrayamazlar. Bu

kavramları da çürümüşlüklerini örtmek için kullanmaya kalkışırlar.

Milletin bütünlüğü, sosyal gerçekleri yok saymak ve yok saymak için de sindirme politikası gütmekle sağlanamaz. Bu kahir ve sindirme politikası Anayasaya aykırıdır. Anayasanın 12. maddesi dilinden, mezhebinden dolayı vatandaşlara farklı muamele yapılamıyacağını yazar. D i l i n d e n d o l a y ı, m e z h e b i n d e n dolayı vatandaşa farklı muamele yaptınız mı asıl o zaman korkulatı âkibetlerle karşılaşılır. Sindirme politikası akıllı bir iş değildir. Tarihin hiç bir döneminde kârlı olmamıştır. Ama 20. yüzyılın ikinci yarısında, felâketlere yol açacağı muhakkaktır. Cüce politikacıları akıllarını başlarına toplamaya davet ederiz.

T.İ.P. nin Doğu Sorunları Hakkındaki Görüşü:

Partimizin bu konularda görüşü açıktır. Ve geçerli tek çıkar yol da budur. Kürtçülük, Alevilik sorunlarına Anayasanın 3. maddesi ışığında yani Türkiye Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğu esasından hareket edilerek, 12. maddesinin eksiksiz tastamam uygulanmasıyla çözüm bulunur. Ana dili Kürtçe olan vatandaşlarımıza — ki sayıları 2 milyonun üstündedir — ve Alevî mezhebinden olan vatandaşlarımıza — ki sayıları 10 milyonun üstündedir — iki numaralı vatandaş muamelesi yapılamaz; yapılmamalıdır. Sünnî mezhebinden ve ana dilleri Türkçe olan vatandaşlarımız ne gibi haklara sahipseler onlar da aynı haklara sahiptirler; ve bu haklar, Anayasa teminatı altındadır. Millî varlığımızın gerçekten korunması, ancak Anayasaya saygılı ve böylesine özgür bir politikayla sağlanır. Tahakküm politikası, baskılar, ezgiler varlığımız için tehlikeli tepkilere yol açar. Cüce politikacılar bunu böyle bilsinler.

Doğu sorununun temelinde ekonomik nedenler yattığını bin kerre tekrar ettik. Doğunun geri bırakılmışlığının bu bozuk kapitalist düzenin bir sonucu olduğunu söyledik. Kâr peşinde olan bu düzende Doğuya yatırım yapılamaz; çünkü kârlı değildir; çözüm bu düzenin değişmesi, yani kapitalizmden sosyalizme geçilmesiyle bulunacaktır dedik. Doğulu emekçiyle batılı emekçilerin çıkarları ortak ve kardeş olduklarını bin defa tekrarladık. Doğulu vatandaşların tertipledikleri mitingleri, emekçi halk

kütlelerinin Anayasadaki haklarını kullanarak, Anayasaya sahip çıkışları olarak selâmladık.

Kazdıkları Kuyuya Kendileri Düşecekler:

Cüce politikacılar başbaşa vermişler: «Doğuda Türkiye İşçi Partisi hızla gelişiyor, sizi de bizi de çökertti; nasıl edip de başına çorap örsek» diye düşünüyorlarmış. Elinizden geleni arkanıza koymayın cüceler! İşçi Partisinin kılına dokunamazsınız. Bizim her işimiz Anayasadan yana, açık, meydanda... Bizim başımıza çorap örmeğe kalkanlar, çorabı kendi başlarına örerler; ve kazdıkları kuyuya kendileri düşerler. Anayasayı çiğnemeye kalkışmanın cezası büyüktür; ve bu suçun zaman aşımı da yoktur. Tertipler tasarlıyan cücelerin dikkatini çekeriz.

Türkiye İşçi Partisi iktidara gelecektir. Bunu kimse önliyemiyecektir. Seçim Kanununu değiştireceklermiş. Seçim Kanununu değiştirmek de kâr etmez. Aldığımız oylarla orantılı sayıda milletvekili çıkarmamız seçim kanunu değiştirilerek önlenirse gidişat ağaların, kompradorların, bürokratların lehine mi dönecektir? Türkiye İşçi Partisinin ağırlığı daha da artacaktır. Çünkü parlamento toplumdaki gerçek durumu yansıtmadığı için çelişiler, zıtlaşmalar daha da derinleşecektir.

Türkiye gibi geri kalmış, fakat halkı yüz yıllık politik tecrübelerden geçmiş bir toplumda, seçim kanunu oyunlarıyla postu kurtarmak, tarihî şartların acze düşürdüğü sosyal sınıfları çöküşten kurtarmak katiyen mümkün değildir.

Türkiye sosyalist olacaktır. Tarihin akışını kimse durduramaz. Seçimde ayak oyunu da kâr etmez; Amerikaya dayanmak da...

Evet Amerika'ya dayanmak da kâr etmez. Çünkü Amerika Türkiyeden çekip gidecektir. Çekip gitmek zorunda kalacaktır. İkinci millî kurtuluş mücadelemiz güçleniyor; Amerikalıyı çepe çevre saran nefret çemberi her gün daralıyor. Türkiye NATO'dan çıkacaktır; ikili anlaşmalar feshedilecektir. Bağımsız, demokratik, sosyalist Türkiyeyi emekçi halkımız kendi elleriyle kuracaktır. Kendi gücünün bilincine varan halkımız güzel günleri getirecektir. Güzel günler yakındır.

ÖĞRETMEN KIYIMI [1]

«Öğretmen Kıyımı», gerçeği çok mütevazi ölçüler içine sokan bir deyim. Halkı cahil bırakma yollarından sadece biri «Öğretmen Kıyımı». Olay böyle görülünce üstelik yeni de değil. Bunun kökleri ta «bid'at» lara, matbaanın yurdumuza 300 yıl geç girişine kadar uzanır. A.P. iktidarının «Öğretmen Kıyımı», C.H.P. iktidarının köy enstitülerini kapatışının gecikmiş bir yankısıdır. Rahmetli Reşat Şemsettin Sirer'e atfedilen: «Köylü çocuklarını okutalım da başımıza belâ mı olsunlar» sözü, gerçeği insafsız bir ışıkla aydınlatmaktadır. Prof. Mümtaz Turhan'ın seçkinler yetiştirme tezi de, bu ters doğrultudaki «nefis müdafaası» nın bir başka belirtisidir.

Hâkim sınıflarımız öteden beri halkı okutmamayı çıkarlarına uygun bulmuşlardır. Osmanlı devletinde bu pek açık olarak görülür. Cumhuriyetten beri de durumda esaslı bir değişiklik olmamıştır. Hâlâ okur yazar sayısı utanç verecek kadar azdır. Üstelik verilen eğitimin niteliği de geri kalmış yurdumuzun ihtiyaçlarına uygun değildir. Bizim durumumuzdaki toplumlarda eğitim devrimci, gerçek anlamda milliyetçi ve anti-emperyalist olmak zorundadır. Devrimci ve milliyetçi eğitim boyuna kendini aşan ve özü, biçimi toplumu değiştirmeyi, emperyalizmin boyunduruğundan kurtulmayı amaçlıyan bir eğitimdir. Bilim, varlığın kanunlarını bulgulayarak doğayı, toplumu ve insanı değiştirme çabası olduğuna göre daima devrimcidir. Bundan dolayı gerçek bilim adamı da, gerçek öğretmen de devrimcidir; ve giderek insancıdır, halkçıdır, her türlü tahakküme karşıdır.

Şöyle hafızamızı yoklarsak devrimci oldukları; yurtlarını, halklarını gerçekten sevdikleri için, işlerinden uzaklaştırılmış yüzlerce öğretmen adı sıralıyabiliriz. 1946 yıllarında Ankara ve

[1] **19 Aralık 1967'de Aybar'ın yaptığı açıklama.**

İstanbul Üniversitelerinden uzaklaştırılan öğretim üyelerini; Tonguç'un faal hizmetten uzaklaştırılışını hatırlıyalım. Kurbanlar listesi gerilere doğru uzayıp gider.

Millî Eğitim Bakanlığındaki gerici kadro, bilinçli ve plânlı şekilde devrimci ve yurtsever öğretmenleri, 27 Mayıstan sonra da tasfiyeye devam etmiştir.

Fakat bütün bunlar A.P. iktidarının öğretmen kıyımındaki ağır sorumluluğunu hafifletmez elbet. Sezarın hakkı Sezara verilmelidir. Geçmişe atıflarla sorunun, son tahlilde yüzyıllardır süre-gelen bugünkü bozuk kapitalist düzene bağlandığını belirtmek istedim. «Öğretmen Kıyımı», tarihî ve politik çerçevesi içine oturtulmalıdır. Kesin çözüm, millî bağımsızlık ve sosyalizm için yürütülen bilinçli mücadelenin zafere ulaşmasıyla bulunacaktır.

Önümde 100 kişilik bir liste var. Bu liste eksik bütün kıyımları kapsamıyor. Feyzullah Ertuğrul'dan başlayıp Münir Özkan'da bitiriyor. Bunların 31'i görülen lüzum üzerine 21'i gerekçe gösterilmeden, 7 si bakanlığın mucibi ile işlerinden uzaklaştırılmıştır. Ötekiler de il disiplin kurullarının kararı veya valinin gösterdiği lüzum üzerine, fakat gerçekte öğretmenlik görevini ilerici bir anlayışla yapmaya çalıştıkları için gadre uğramışlardır.

Feyzullah Ertuğrul'la Fakir Baykurt TÖS'ün genel başkanlarıdır. Gadre uğratılan öteki öğretmenler de, ya TÖS yöneticisi, ya TÖS'ün üyesidir. Ve hemen hepsi de devrimcidir; meslek çalışmalarında yurt sorunlarıyla ilgilenmeyi görev bilmişlerdir. Böylece, Millî Eğitim Bakanlığının politik maksatlarla hareket ettiğinde en küçük bir şüphe ve tereddüde yer olmadığı pek açık olarak ortaya çıkıyor. Kanunlarımızdaki bazı boşluklardan yararlanılarak belki iş kitaba uydurulmaktadır. Fakat bunlar esasta Anayasamıza aykırı tasarruflardır. Hesabı bir gün mutlaka sorulacaktır.

FİKRET BİZDENDİ [1]

Büyük Fikret'in 100. doğum yıldönümünü kutluyoruz. Benden sonra konuşacak arkadaşlarım sanırım ki, Fikret'i insan olarak, savaşçı olarak bütün yönleriyle anlatacaklardır. Ben bu kısa açış konuşmasında, Fikret'in içinde yaşadığı, savaştığı, sosyal ve politik ortamın ana çizgilerini belirtmeye çalışacağım.

Fikret 1867'de doğru. 1915'te öldü. Bu dönem Osmanlı devletinin son yıllarına raslar. Fikret doğduktan birkaç yıl sonra Düyunu Umumiye idaresi kurulacaktır. Fikret'in ölümünden birkaç yıl sonra da Osmanlı devleti tarihe karışacaktır.

Osmanlı devleti, Batı Kapitalizminin ve emperyalizminin çökertici etkilerini XIX. yüzyılda gittikçe daha ağır şekilde duymaya başlamıştır: Devletin geleneksel ekonomisi hızla çökmüş, sosyal ve politik yapısı değişmeye başlamıştır. Beri yandan büyük devletlerin taksim plânları, savaşlar, müdahaleler, ayaklanmalar da, devleti, varlığına ilk fırsatta son verilecek bir duruma düşürmüştür.

Çöküşü hazırlayan ve hızlandıran etkenler arasında bir noktaya gereği kadar önem verilmediğini sanıyoruz. Osmanlı devletinin Batı kapitalizminin etkisi altına girmesi, bugünkü kompradorların ağababaları olan müstemenlerin, Avrupa tüccarı ile Hayriye tüccarlarının ve Galata bankerlerinin yeni bir sosyal sınıf olarak ortaya çıkmalarına ve yalnız ekonomide değil politik alanda da gittikçe ağır basmalarına yol açmıştır. Gerçekten bu yeni sınıfın temsilcileri hürriyetçi isteklerle saray istibdadının karşısına çıktılar ve iktidara adaylıklarını koydular. Aslında bu

---

[1] **Tevfik Fikret'in 100. doğum yıldönümü münasebetiyle TİP'in yurt çapında düzenlediği anma törenlerinden biri olan Ankarada Seyhan Düğün Salonundaki toplantıda Mehmet Ali Aybar'ın yaptığı açış konuşmasının özetidir. (24 Aralık 1967)**

hürriyetçi istekler çeşitli tepkilerin bir muhassalası olmaktan başka, Batı Kapitalizminin ortak ve aracılarına devlet yönetiminde bir yer ayrılması amacını, gütmekteydi. Genç Osmanlılar ve daha sonra İttihat ve Terakki Türkiye'yi burjuva sınıfının ağırlığında Batıya dönük bir ülke haline getirmeye çalışmıştır. İttihat ve Terakkinin ileri gelen yöneticilerinden biri, Mecelle-i Umuru Belediye yazarı Osman Nuri Bey'e: İttihat ve Terakkinin bir burjuva sınıfı yaratıp ona dayanmak amacında olduğunu açıklamıştır. Şüphesiz yaratmak sözcüğü yerinde değil. Çünkü bu sözler söylendiği günlerde rüşeym halinde de olsa, Türk burjuvazisi çoktan doğmuş bulunuyordu. Ama bu sözlerin Osmanlı devletindeki «hürriyetçilik» akımının sınıfsal karakterini belirtmek bakımından önemi vardır.

Demek ki, hürriyet adına Saray istibdadına karşı çıkan bu akımlar, yeni bir sömürü ve dolayısiyle tahakküm düzeninin, yani emperyalizme bağlı, onun aracısı durumundaki kapkaç kapitalizminin, temsilcileri ve öncüleri idiler. Abdülhamit istibdadı devrilecek, fakat yerine yeni bir istibdat kurulacaktı. Yüzlerce yıldır toprak rantına tasarruf edenlerin tek başlarına sömürdüğü ve ezdiği halk kütleleri meşrutiyetten sonra kökü dışarda yeni bir sosyal sınıfın devlet yönetimine katılmasıyla bu sefer ortaklaşa fakat katmerli şekilde gene sömürülecek, ezilecek, horlanacaktır.

Sis'te çizilen tablonun değişmesi, hürriyet ve eşitlik güneşinin doğması için gerekli olan şartlar henüz ortada yoktu. Fikret, her türlü tahakkümün karşısındaydı; o, halktan, insanlıktan, hürriyetten ve eşitlikten yana idi; barıştan yana idi. Ama Fikret yalnızdı. Üstelik bu özlemlerinin nasıl, hangi sosyal güçlerle gerçekleşebileceğini de bilmiyordu. Fikret, kötülüklerin kaynağı diye saray ve çevresindeki insanları görüyordu. Ve sanıyordu ki, Abdülhamit'in devrilmesi, saray çevresinin dalkavuklardan, yiyicilerden temizlenmesiyle kötülükler son bulacak, hürriyet ve eşitlik güneşi parlayacaktır.

İkinci Meşrutiyetin yarattığı umutlar uzun sürmedi. Abdülhamit istibdadının yerini, yeni sınıfların temsilcisi İttihat ve Terakkinin ceberut yönetimi almıştı. Üstelik devlet, Alman emperyalizminin istilâ emellerine âlet ediliyor ,Almanların «doğuya yayılma» politikasında Türkiye, Orta Asya'ya, Basra körfezine geçit veren bir köprü durumuna getiriliyordu.

Fikretin acılı ama yiğit sesi gene yükseldi:

Bir devri şeamet yine çiğnendi yeminler
Çiğnendi yazık milletin ümmidi bülendi
Kanun diye kanun diye kanun tepelendi

.....

Millet yaşamaz hakka tahassürle solurken
Sussun diye vicdanına yumruklar inerse
Millet yaşamaz Meclisi müstahkâr olurken
İğfal ile, tehdit ile titrer ve sinerse
Millet yaşamaz maşeri millet boğulurken

.....

Yiyin efendiler yiyin, bu hanı iştihâ sizin
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncıya kadar yiyin.

Fikret gene yalnızdı. Onun yalnızlığı aslında türkülerini yiğitçe söylediği emekçi halk kütlelerinin henüz bilinçle tarih sahnesine çıkmamış olmasından geliyordu.

Fikret'e amansızca saldırdılar. Softalar, Sebilürreşatçılar, onu imansızlık, dinsizlikle suçlarken, Türk Ocakları da onu vatansızlıkla suçladılar. Bu saldırılar kaynağını Alman emperyalizminin birer Truva atı gibi kullandığı Pan-İslâmizm ve Pan-Turanizm ideolojilerinden almaktaydı. Bu ideolojiler, Enver Paşa diktasının temsil ettiği rüşeym halindeki Türk burjuvazisinin, macerada Alman emperyalizmi ile birleşen çıkarlarına hizmet etmekteydi.

Fikret - Mehmet Akif kavgası bu döneme raslar. Fikret şüphesiz akılcı, maddeci bir şairdi.

Bilerek bilmiyerek anti-emperyalistti.

Akif ise mukaddesatçı geleneklere bağlı bir şairdi; ama o da emperyalizme karşıydı. Başka başka yollardan her ikisi de gelecek güzel günlere inanmış vatan şairleridir.

Evet sabah olacaktır, sabah olur, geceler
Tulû-i haşre kadar sürmez

diyen Fikret en karanlık günlerde bile umudunu yitirmedi. Fikret'i bugün canlı yapan nedenlerden biri, hâlâ emperyalizmin, kapitalizmin boyunduruğu altında yaşamamızdan geliyorsa, öteki neden de Fikret'in güzel günlerin mutlaka geleceğine olan sarsılmaz inancıdır.

Fikret'i biz bizlerden sayarız. O, herşeyi, insan severliği, vatanseverliği, zulüme karşı fukara halktan yana oluşu, yiğitliği, doğruluğu ile bizdendi. Fikret'i yetiştiren bir millete mensup olmakla ne kadar övünsek azdır.

TÜRKİYE SOSYALİZMİ

Sosyalizm, sömürüye son veren ve insanı gerçekten özgürlüğe kavuşturan toplum düzeninin adıdır. Toplumların bilimsel «gelişme şeması»nda sosyalizm, kapitalizmden sonra gelen aşamadaki üretim biçimidir. Bu anlamda şüphesiz Türkiye Sosyalizmi'nden henüz söz edilemez. Çünkü toplumumuz hâlâ ilkel bir kapitalizmin soygun düzeninde yaşamaktadır.

Ama Türkiye'de sosyalizm için mücadele edilmektedir. Meclis-te temsil edilen Türkiye İşçi Partisi bir sosyalist partidir. İktidara gelince bu günkü ilkel kapitalist düzene son verecek, sosyalizmi kuracaktır. Türkiye'de Sosyalist gençlik kuruluşları, sosyalist sendikalar; sosyalist yazarlar, sanatçılar, bilim adamları vardır. Ucu Türkiye İşçi Partisi olan ve gittikçe yayılıp güçlenen, sosyalist akımın kökleri, ta köylere kadar uzanmaktadır. Şu halde Türkiye Sosyalizmi deyimiyle bu sosyal gerçek, yani Türkiye'deki sosyalist akım anlatılıyor. Sosyalizm için yürütülen mücadele emekçi halkımızın mücadelesi olduğu ve Türkiye'de yürütüldüğü için, sosyalizm sözcüğünün başına Türkiye sözcüğü getirilmiştir.

Türkiye sosyalizmi deyimi ile bir başka gerçek de belirtilmek isteniyor: Sosyalizm mücadelesi Türkiye'nin şartları içinde ve bu şartlara göre yürütüldüğü için, mücadelemiz gerek özü, gerekse biçimi bakımından özellikler gösteriyor. Türkiye ne dünü, ne de dünün devamı olan bugünü ile Batı toplumlarına benzemiyor. Geri kalmış öteki toplumlara da tıpatıp benzemiyor. Ekonomik ve sosyal yapısı farklı; üst-yapı unsurları da başka. Bunlardan bazılarına işaret edelim:

Türkiye'de 120 yıl öncesine kadar toprak Devletin mülkiyetindeydi. Politik gücü elinde tutan bir yönetici «sınıf», hem toprağa tasarruf eder, hem de gedik, Narh, Lonca örgütü gibi mekanizmalarla çalışma hayatını düzenlerdi. Böylece yüzlerce yıl halka hükmetmiş, merkezci, tekelci, ceberut, OSMANLI TİPİ DEVLET adını verdiğimiz bir üretim ve yönetim biçimi meydana gelmiştir. Bu, halkın dışında ve üstünde olan sömü-

rücü yönetim biçimi, zamanın yaptığı ayarlama ve değişimlerle, bugün hâlâ yaşamaktadır.

Türkiye'de kapitalizm bir «komprador» sınıf yaratmış ve kapitalizmin «komprador» sınıfa dayanması, bu üretim biçiminin bütün aşamalarını tamamlıyarak gelişmesini engellemiştir. Dolayısiyle işçi sınıfımız da gereği gibi gelişmemiştir.

Türkiye koca bir imparatorluk aynı zamanda bir yarı sömürge olmuştur.

Türkiye'de hâlâ derebeylik kalıntısı ilişkilerin hüküm sürdüğü geniş bölgeler vardır. Türkiye nüfusunun % 74'ü köylerde yaşamakta ve geçimini tarımla sağlamak durumundadır. Ancak köylü ailelerinin % 84'ü ekilen toprakların sadece % 39'unu işlemektedir. % 16 gibi bir azınlık toprakların % 61'ine sahiptir. 5000 dönümü aşkın topraklar 419 ailenin mülküdür. Buna karşılık 300 bin küsur köylü ailesinin hiç toprağı yoktur. Ve nüfusun yarısından çoğu okur - yazar değildir.

Türkiye'de tarihin yazdığı ilk millî kurtuluş savaşı kazanılmıştır. Ve Türkiye Kurtuluş Savaşı kazandıktan sonra yeniden emperyalizmin boyunduruğuna düşen ilk devlettir.

Fakat Türkiye'de ilk grev 1872'de, belki daha önce yapılmış; ilk sosyalist parti 1910'da kurulmuştur. Ve Amerikan emperyalizmine ve «Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsü»ne rağmen, halktan yana, sosyalizme açık, demokratik bir Anayasa yürürlüktedir. Ve de 1965 genel seçimlerinde, sadece 51 ilde seçimlere katılan Türkiye İşçi Partisine hemen her köyden oy çıkmış ve partimiz 300 bine yakın oy almıştır.

İşte Türkiye böyle bir toplumdur. Bir başka benzeri galiba yoktur. Sosyalizm için mücadele bu toplumun şartları içinde yürütülmektedir. Türkiye'ye özgü şartlar, çelişiler tablosunda değişik bir manzara göstermektedir. Türkiye'nin temel çelişisi, Batı toplumlarının temel çelişisine benzememektedir. Batıda temel çelişi Burjuvazi ile Proletarya arasındadır. Oysa Türkiye'de temel çelişi, Amerikan emperyalizmi ve ortakları ağalar - kompradorlar - amerikancı bürokratlar üçlüsü ile bütün emekçi sınıf ve tabakalar arasındadır.

Bütün bu etkenler Sosyalizm için yürüttüğümüz mücadelenin özünü ve biçimini belirlemekte, Türkiye'ye özgü bir sosyalizm'den söz edilmesine yol açmaktadır.

Sosyalizm için mücadele Türkiye'ye özgü bir nitelikte olun-

ca, kurulacak sosyalizm de, sosyalist üretim biçiminin genel çizgileri doğrultusunda ister istemez Türkiye'ye özgü bir sosyalizm olacaktır. Bundan dolayı Türkiye sosyalizmi deyimi, ilerde kurulacak sosyalist düzeni de kapsamaktadır.

Evrensel Gelişme Kanunu ve Bilimsel Yöntem:

Sosyalizm için reçete yoktur. Yani ne yürütülen mücadelenin yolu, ne de iktidara gelindikten sonra kurulacak düzenin biçimi hakkında uygulanacak hazır bir «model» mevcut değildir. Şüphesiz ne için mücadele ettiğimizi ve iktidara gelince neler yapacağımızı biliyoruz. Çünkü tarih, sosyoloji, antropoloji, etnoloji ve ekonomi dallarında yeni bulgular, insan topluluklarının ilkel yaşantılarından bugünkü toplum düzenlerine yükselişinin, raslantılarla olmadığını; bu gelişmeyi üretim biçiminde meydana gelen değişikliğin yarattığını; üretim biçimindeki değişikliğin de bilim ve teknikteki yeni bulgularla üretim güçlerinin büyümesi sonucu üretim ilişkilerinin, yani mülkiyet ilişkilerinin, dedişmesiyle tüm üretim biçiminin ve dolayısiyle toplumun politik, kültürel, sosyal tüm üst-yapısının değiştiğini biliyoruz. Gene biliyoruz ki, İlkel Üretim Biçimi, Asya Tipi Üretim Biçimi, Köleci Üretim Biçimi, Germanik Üretim Biçimi, Antik Üretim Biçimi, Feodal Üretim Biçimi, Kapitalist Üretim Biçimi, ve Sosyalist Üretim Biçimi olmak üzere insan topluluklarının gelişmesinde her biri birer aşama teşkil eden sekiz «model» vardır.

Gelişme sürecinin, yukarda işaret olunan aşama sırasını tıpatıp izlemediğini; dünyanın bazı bölgelerinde, örneğin Batı Avrupa'da, Asya Tipi Üretim Biçiminden geçilmediğini ve bazı bölgelerde, örneğin Avustralya'da, hâlâ İlkel Üretim Biçimi aşamasında yaşıyan insan toplulukları bulunduğunu da biliyoruz.

Nihayet bu «model»lerin bilimsel birer «şema», yani çeşitli üretim biçimlerinin en genel çizgilerinden meydana getirilmiş «kategori»ler olduğunu, bunların karmaşık gerçek yaşantıları içinde herhangi bir topluma hazır elbise gibi giydirilemiyeceğini, gerçekte yaşıyan, ya da yaşamış olan herhangi bir toplumun, sırtından çıkardığı bir eski elbiseler koleksiyonu olmadığını da biliyoruz.

Ancak her üretim biçiminin temel kanunları bulunduğu ve yukarda işaret edildiği gibi, bir aşamadan ötekine geçişin de kanunları olduğu muhakkaktır. Bilim bu noktayı ispatlamıştır.

Bundan dolayı sosyalizm için mücadelemizde el yordamıyla yürüme durumunda bulunmuyoruz.

Türkiye'de sosyalizmi kurmak istiyoruz. Sosyalist üretim biçiminin nasıl bir üretim biçimi olduğu genel çizgileriyle bilinmektedir. Beri yandan Türkiye'de bugün hüküm süren İlkel Tarım Ekonomisi üzerine oturtulmuş «Komprador» kapitalizminin genel kanunları, çelişileri, gücünün sınırları ve objektif zaafları da bilinmektedir. Bu bilgiyi sosyal ve ekonomik kanunlara dayanan bilimsel yöntemle elde etmiş bulunuyoruz. «Komprador» kapitalizminin çökeceği kesin bir bilim doğrusudur. Yalnız Türkiye'deki «Komprador» kapitalizminin değil, onu ayakta tutan milletlerarası kapitalizmin de çökeceği muhakkaktır. Bunları bilimsel doğrular olarak biliyoruz. Ve Türkiye'nin Sosyalizme gidişinin kaçınılmaz olduğunu da biliyoruz. Bu bilgilerimizi, «Evrensel Gelişme» kanununa dayanan ve olayların doğruladığı, toplumların gelişmesi hakkındaki «Genel Teori»den alıyoruz. Ama bu «Genel Teori», Türkiye'de Sosyalizm için mücadelenin somut yolunu göstermiyor. Keza Türkiye Sosyalizminin nasıl kurulacağına dair bir reçete, bir model de vermiyor. «Genel Teori» bizi «Evrensel Gelişme» kanununa ve buna dayanan bilimsel yönteme gönderiyor. Elimize sadece bir anahtar veriyor; bütün kapıları açacak bir anahtar. Kapıları bulmak ve açmak bize düşmektedir.

Dört noktadan ibaret olan «Evrensel Gelişme» kanunu şöyle açıklanmaktadır:

1 — Varlıkları, olayları ile toplum, doğa ve evren bir bütündür. Varlıklar ve olaylar birbirinden bağımsız değil, birbirine bağlı ve karşılıklı etki - tepki halindedir.

2 — Evren, doğa, toplum, herşey harekettedir; durmıyan bir gelişme, değişme ve yenileşme içindedir. Devamlı olarak bir şey doğmakta, bir şey ölmekte; yeni eski'nin yerini almaktadır.

3 — Gelişme bir süreçtir. Başlangıçtan sona kadar devam eder. Belirsiz nicelik artışları birike birike bir anda bir nitelik değişikliğine yol açar. Gelişme aşağıdan yukarı, düpedüzden bileşiğe doğru olur.

4 — Her varlığın, her olayın iç yapısında, biri olumlu öteki olumsuz, birbiriyle çelişen, müacdele eden en az iki karşıt güç vardır. Karşıtların mücadelesi, gelişmenin kaynağı ve özüdür.

«Evrensel Gelişme» kanunu, varlığın en genel kanunudur. Dış dünyayı da, insan düşüncesini de kapsar. Varlıklar, olaylar ve

düşünce yukarda özetlenen biçimde gelişir. Bilimsel yönteme gelince, irademiz dışındaki bu oluş ve oluşmaya göre çizilmiş bir yoldur. Dış dünyayı ve düşünce mekanizmasını, yeni bulgularla gittikçe daha derinden kavramamız ve çelişileri fiilen çözmemiz için, uğraşımıza verilmesi gereken doğru yönü gösterir.

Demek ki, herhangi bir olay karşısında onun yalnız, tek başına olmadığını, başka olaylarla bağları bulunduğunu, başka olaylarca etkilendiğini, onun da başka olayları etkilediğini; incelediğimiz olayın devamlı hareket halinde bulunan bir bütünün parçası olup, kendisinin de hareket halinde, gelişme halinde bir süreç olduğunu; bir bütün olan her sürecin iç yapısında olumlu ve olumsuz, karşıt güçlerin mücadele ettiğini, gelişmenin kaynağı olan bu iç mücadelede «yeni» nin mutlaka «eski» yi yendiğini; ve niteliksel birikimlerin sıçramayla nitelik değişikliğine yol açtığını bilerek davranacağız. Emekçi sınıfların iktidar için yürüttükleri mücadelede «Evrensel Gelişme» kanununa dayanan bilimsel yöntem yolumuzu aydınlatan biricik ışıktır.

«Evrensel Gelişme» kanununun dört unsuru içinde en önemli olanı sonda açıklanan «Çelişi Kanunu» dur. Türkiye Sosyalizminin özelliklerini bu kanun ışığında açıklamaya çalışacağımız için, üzerinde biraz dafa durulmasında yarar görüyoruz.

Çelişi Kanunu:

Çelişi evrensel ve mutlaktır. Şu anlamda ki, istisnasız bütün varlıklar, bütün olaylar ve düşünce, iç yapısında biri olumlu öteki olumsuz, birbiriyle mücadele halinde olan en az iki karşıt güç taşımaktadır. Bu mücadele gelişmenin başından sonuna kadar sürmektedir. Gelişmeyi, hareketi, iç yapıdaki karşıt güçlerin mücadelesi meydana getirir.

Fakat evrensellik somut ve özgülde saklıdır. Çünkü bütün olaylar, varlıklar, somut ve özgüldür. Her birinin iç çelişileri, bu çelişilerin görüntüleri; her birinin temel çelişi ve ikinci derecedeki çelişileri; çelişilerin temel görüntüleriyle ikinci derecedeki görüntüleri, somut ve özgüldür. Gelişme sürecinde her birinin çelişiler sistemindeki değişmeler de somut ve özgüldür. Çelişiyi meydana getiren karşıt güçlerin belirli şartlarda özdeş ve «bütün» içinde yanyana var olması; ve belirli şartlarda bu karşıt güçlerden birinin ötekine dönüşmesi keza özgüldür, somuttur.

Bununla beraber yukarda belirtildiği gibi, her özgül aynı zamanda evrenseldir. Zira somut ve özgül olan her olayda çelişinin evrenselliği belirmektedir.

Her gelişme ve hareket biçimi iç çelişilerinin özgüllüğü ile birbirinden ayrılır. Ayrı bilim dalları buna göre meydana gelir. Her bilim dalı çelişisinin özgüllüğü ile belirlenen hareket biçimlerini inceler.

Biz burada çelişi kanunnunu sosyal bilimler açısından ele alacağız ve bu kanunun konumuzla ilgili bazı yanları üzerinde duracağız.

Biraz önce toplumların «Gelişme şeması»ndan söz ettik. Toplumların bir «üretim biçiminden» daha ilerdeki «üretim biçimine» geçerek gelişmelerini, «üretim güçleri» ile «üretim ilişkileri», yani mülkiyet ilişkileri arasındaki çelişi sağlamıştır. Üretim güçlerinin gelişmesine karşıt olan tutucu mülkiyet ilişkileri bir an gelmiş ki, üretim güçlerinin hamlesine dayanamamış, gelişmeyi frenlemiyen yeni mülkiyet ilişkileri kurulmuştur. Yani yeni bir «üretim biçimine» geçilmiştir.

Üretim güçleriyle tutucu mülkiyet ilişkileri arasındaki çelişi, sömürülen sınıflarla sömüren sınıflar arasında ve ekonomik temelle üst-yapı arasındaki çelişiler olarak da belirir.

Fakat çelişiler bunlardan ibaret değildir. Sömüren sınıfların kendi aralarında ve sömürülen sınıflar arasında çelişiler vardır. İç sömürücülerle dış sömürücüler, keza sömürülen bütün sınıflarla dış sömürücü ve ortakları arasında; köyle şehir arasında, çelişiler mevcuttur.

Bu çelişilerin bütün ayrıntı ve ilintileriyle somut ve özgül olarak ele alınması gerekmektedir. Temel çelişi, temel görüntüler ve gelişme süreci içinde, çelişiler yelpazesinde meydana gelen değişmeler - çünkü çelişiler donmuş şeyler değildir; boyuna değişir. Temel çelişi, temel görüntüler, yer değiştirir - yani her şey, belirli toplum şartlarında somut ve özgül olarak değerlendirilecektir.

Keza ekonomik temelle üst-yapı arasındaki çelişi de, türlü somut ve özgül sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Ekonomik temelin son kertede gelişmeyi sağlaması, tutucu üst-yapı etkenlerinin yenilmesine bağlıdır ki, bu da her topluma göre değişen, son derece somut ve özgül sorunların çözülmesine ihtiyaç gösteren bir iştir.

İç çelişilerin, nitelik değişikliği ile sonuçlanan gelişmeyi sağ-

lamasında, **dış etkenlerin rolü olduğunu** biliyoruz. Gerçekten sürecin özü iç çelişiler ise, şartı da dış etkenlerdir. Tohumun bitki haline gelmesi, yani içindeki «gizli» hayat gücünün, karşıtı öbür güçlerini yenebilmesi için, tohumun toprağa düşmesi, gerekli besinleri, nemi ve ısıyı bulması şarttır. Bu dış şartlar yerine gelmezse, tohum bitkiye dönüşmez, ölür. Gerçekte böyle bir durum istisnadır; genellikle Doğa, tohumlardan gerekli dış şartları esirgemez. Doğa'nın tohumdan yana olduğu gibi, Tarih de ileri «üretim biçimi»lerinden yanadır. İnsanlığın ilerlemesi durmaz, durdurtulamaz. Ama geciktirilebilir. Bundan dolayı sosyalizm için yürütülen mücadelede, olumsuz dış etkenleri doğru tespit etmek ve bunların ters etkilerinden sıyrılma yollarını bulmak özel bir dikkat ve çaba ister. Bu da toplumlara göre değişen somut ve özgül işlerdendir.

Bütün bu nedenler, sosyalizm için mücadelemize ve kuracağımız sosyalizme, Türkiye'ye özgü bir nitelik kazandırmaktadır. **Her çelişi özgüldür; çözümü için özgül yöntem ister.**

TÜRKİYE'DE EGEMEN SINIFLAR:

1 — Bürokrat Sınıf:

Türkiye'ye özgü şartları, çelişileri tespit etmek için sosyal sınıfları incelemekle işe başlıyacağız.

Osmanlılarda Devlet, sınıflaşmış bir yönetici «KADRO»nun temsil ettiği, halkın dışında ve üstünde, merkezci, tekelci, ceberut bir varlıktı. Osmanlılarda başlıca üretim aracı olan topraklar, çeşitli tasarruf biçimlerine bağlanmış olmakla beraber, tarıma elverişli olanlar, özellikle fethedilmiş topraklar, genellikle «Beytulmal»e, yani Devlete aitti. Bu gibi topraklara «Arazi-i Emiriye» denilirdi. Bunlardan bir kısmı, mülkiyeti Devlette kalmak ve vergi alınmak üzere kişiler tarafından işletilmek üzere dağıtılırdı. Büyük kısmı ise, Sultanlara, Vezirlere, Beylerbeyilere, Sancakbeylerine, ve yüksek rütbeti memurlarla yararlığı görülmüş askerlere ve sair imtiyazlı kişilere HAS, ZEAMET, TIMAR olarak verilirdi. Bir kısmı da HASS-I HÜMAYUN adıyla Devlete bırakılırdı. Padişahlara, Şehzadelere ve Vezirlerle Beylerbeyiler gibi ümeraya ayrılan HAS'lar, geliri yılda 100 bin akçeden fazla olan topraklardı. Eyalet paşalarının HAS'ı bir buçuk milyonu bulurdu. Geliri 20 binden 100 bine kadar olanlar ZEAMET; 20 binden aşağı olanlara da TIMAR denilirdi. HAS

memuriyetle kaim olduğu halde, ZEAMET'le TIMAR çocuklara kalabilirdi.

19. yüzyıla gelinceye kadar Hazinenin geliri cizye, gümrük resimleri, maden ve tuzla gelirleriyle, bazı Devletlerden alınan vergilerden ibaretti. Devletin olması gereken en büyük gelir kaynağı Aşar ve bazı Resimler, DİRLİK olarak HAS, ZEAMET ve Timar sahiplerine bırakılmıştı.

Başta Padişah, Şehzadeler ve Vezirler olmak üzere İLMİYE, SEYFİYE, KALEMİYE, yani sarıklı, asker ve mülkiye sınıflarına mensup yöneticilerden meydana gelen «KADRO», bu iki dereceli sömürü sisteminde toprak rantından en büyük payı almaktaydı. Yönetici «KADRO», üstelik Narh, Gedik, gibi mekanizmalarla tüm ekonomik faaliyetleri düzenlemek ve çalışma şartlarını belirlemek yetkilerine de sahipti.

Bu yetkileri yüzlerce yıl nefsinde toplamış olan bu «KADRO», Devletle adetâ bütünleşen «sui generis» egemen bir sınıf haline gelmiştir.

Sınıf teriminin kullanılmasına itiraz edilebilir. Üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olmak, egemen sınıfın nitelikleri başında geldiğine, Osmanlı Devletinde yönetici «KADRO» üretim araçlarının mülkiyetine sahip bulunmadığına göre, bu sosyal topluluğun egemen sınıf sayılmasına itiraz edilebilir. Ancak ne var ki, bir sosyal sınıfın egemen oluşu, asıl çalışma şartlarını kendi yararına düzenleyerek artı-değeri ele geçirme olanaklarına hukuken sahip olmasından doğar. Mülkiyet hakkı, üretim aracı sahibine bu yetkiyi verdiği için, egemen sınıf kavramının bir unsuru sayılmıştır. Önemli olan, artı-değere sahip çıkma olanaklarını veren, çalışma şartlarını düzenleme yetkisidir. Osmanlı Devletinde yönetici «KADRO» bu yetkilere fazlasıyla sahipti.

Üstelik Padişah, vezirleri, İlmiye, Seyfiye ve Kalemiye mansıplarına mensup yöneticiler, özellikle karar alan ve uygulatan yöneticiler, toprak rantından yüksek paylar almak, gedik ve narh gibi mekanizmalarla ekonomik faaliyetleri düzenlemek, çalışma şartlarını belirlemek hususundaki mutlak yetkilerinden başka, politik kararlar almak ve uygulamak yetkisini de tekellerinde bulundurmaktaydılar. Osmanlı Devletinde yönetici «KADRO»nun tekelindeki yetkiler, kapitalist bir toplumda egemen burjuvazi sınıfının yetkileriyle kıyaslanmıyacak kadar geniştir.

Bir başka itiraz da, bu yetkilerin miras yoluyla çocuklara geçmemesi olabilir. Egemen sınıf, varlığını bu yoldan korur ve devam ettirir. Oysa Osmanlı Devletinde mansıplar miras yoluyla evlâda geçmezdi.

Bu da esaslı bir itiraz sayılamaz. Zira yönetici «KADRO»ya mensup olanlar, çocuklarını okutmak, yetiştirmek olanaklarına sahiptiler. Ve bu sosyal grup mensupları arasındaki dayanışma, yeni kuşakların Devlet kapısında hizmete alınmalarını sağlayacak güçteydi. Bir vezirin, bir Şeyhülislâmın, bir nişancının oğlu, vezir, şeyhülislam, nişancı olmasa bile, mutlaka Devlet katında yüksek bir yer işgal ederdi. Kaldı ki, yukarda işaret edildiği üzere, ZEAMET ve TIMAR çocuklara kalabilirdi.

Bize göre Osmanlı Devletinde yönetici «KADRO» «sui generis» egemen bir sınıf'tı.

Bu sınıf, zamanın zorunlu kıldığı ayarlamaları yapa yapa, günümüze kadar gelmiştir. «Bürokrat» sınıf bugün Ağa ve Komprador sınıfları yanında yeri olan, hatta yakın tarihe kadar bu sınıfları açıkça vesayeti altında tutmuş ve hâlâ Devlet yönetiminde önemli bir rol oynıyan egemen bir sınıftır.

«Bürokrat» sınıf Türkiye'nin egemen sınıfları arasında en eski olanıdır. Osmanlı Devleti yöneticiliğinden, Türkiye Cumhuriyeti yöneticiliğine nasıl geldiğini, kısaca da olsa belirtmek isteriz:

Avrupa Kapitalizmi pek eski tarihlerde Osmanlı Devletine ticaret sermayesi şeklinde girmiştir. (Kapitülasyonlarla verilen imtiyazlar). Fakat asıl 19. yüzyıl başlarından itibaren yurdu tam boyunduruğu altına almış, yüzlerce yıllık doğal ekonomiyi hızla çökerterek koca imparatorluğu bir yarı-sömürge durumuna sokmuştur. Üst üste gelen yenilgiler, isyanlar, bu çöküşü ve malî iflâsı daha da hızlandırmıştır. Bu durum yönetici «Kadro» nun gelirleri üzerinde son derece olumsuz etkiler yapmıştır. Tımar sistemi yozlaşmış, eski yüksek gelirleri sağlamaz olmuştur.

Böylece yönetici «KADRO» mensupları arasında, reformlarla Devleti kurtarma fikri doğmuştur. Bunlaradn bir kısmı geleneklere dönülmesi, bir kısmı da Batı'nın örnek alınması görüşündeydiler. Batı'ya dönük olanlar arasında bazı uyanık padişahlar da bulunmaktaydı. Ancak ne varki, kapitalizmin boyunduruğuna düşmüş olan Osmanlı Devletini, geleneklere sarılmak-

ta, Batı kapitalizminin yıkıcı etkilerini artıran Batı taklitçiliği de kurtaramazdı.

«Bürokrat» sınıfın Batı'ya dönük mensupları arasında genellikle iki görüş hâkimdi: Jön Türkler'in Paris'te toplanan ilk büyük kongresinde (1902) açık seçik ortaya çıkan bu görüşlerden birincisini Prens Sabahattin ve arkadaşları temsil ediyorlardı. Bunlar özel teşebbüscü, ademi-merkeziyetçi idiler. İkinci görüşü temsil eden Ahmet Rıza bey ve arkadaşları ise, son tahlilde merkezci, tekelci, ceberut OSMANLI TİPİ DEVLET'ten yana idiler. Şüphesiz onlar da kapitalizmi savunuyorlardı; fakat onlar Devletin vesayetinde bir Müslüman - Türk burjuvazisi geliştirmeyi düşünüyorlardı. Aslında görüş ayrılığı, Komprador burjuvazinin Devlet yönetimine iştiraki sorunundan çıkmaktaydı. Prens Sabahattin ve arkadaşları klâsik bir «liberal» devlet kurulmasını istiyorlardı. Böylece kozmopolit «Komprador» burjuvazi Devlete hâkim olacaktı.

Paris Kongresinde tarafları uzlaştırmak mümkün olmamıştır. Yukarıki görüşler doğrultusunda, Abdülhamit yönetiminin devrilmesi için tutulacak yol üzerinde de derin anlaşmazlık vardı. Birinci grup bu işin ancak büyük devletlerin yardımı, müdahalesiyle başarılabileceği görüşündeydi. İkinciler buna şiddetle karşı idiler.

«Bürokrat» sınıf mensupları arasında beliren bu görüş ayrılıkları, temsil ettikleri çıkarlara paralel olarak günümüze kadar gelen iki politik akıma yol açmıştır:

Osmanlı Tipi Devleti temsil eden akımlar, «liberal» Devleti temsil den akım...

Birinci akımı Meşrutiyette İttihat ve Terakki; Cumhuriyette Cumhuriyet Halk Partisi temsil etmişir.. Her ikisi de merkezci, tekelci, ceberut OSMANLI TİPİ DEVLET anlayışı ve yönetiminin mirasçısı olmuştur. Her ikisi de «Bürokrat» sınıfın yönetiminde partiler olarak Devletin ekonomik gücü ile komprador burjuvaziyi «vesayet»leri altında geliştirmeye çalışmıştır. Her ikisi de devlet kapitalizmi politikası uygulamışlardır.

İkinci akım, yani «liberal» devleti savunanlar, meşrutiyette özellikle Ahrar ve Hürriyet ve İtilâf partilerince temsil edilmiştir. Cumhuriyette Terakkiperver Partisi, Serbest Parti, Demokrat Parti ile Adalet Partisi bu akımın temsilcileri olmuştur.

Komprador - Ağa ikilisi, ceberut OSMANLI TİPİ DEVLET yönetimine karşı yüzlerce yılın halkta biriktirmiş olduğu hırslı

duygulardan ve bu duygunun yarattığı tepkilerden yararlanarak, «Bürokrat» sınıfın yerine iktidara geçmiştir.

«Bürokrat» sınıfın Atatürkçü ilerici kanadı, 27 Mayıs'ta Ağa - Komprador iktidarını silâh zoruyla devirmiş; ve 1961 Anayasasına koyduğu bazı hükümlerle «Bürokrat» sınıfın Devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmasını teminata bağlıyan, Tabii Senatörlük, Milli Güvenlik Kurulu gibi müesseseler yaratmıştır.

Bu konularda geniş açıklamalara ihtiyaç var. Ancak bu yazının sınırları buna engel. Yalnız kısaca iki noktayı işaret edeceğiz:

C.H.P.nin 1950'ye kadar izlediği Devlet Kapitalizmi politikası, «Bürokrat» sınıfın ekonomik temelini teşkil eden «devletçi üretim ilişkilerini» büyük ölçüde geliştirerek bu sınıfın politik - ekonomik - sosyal ağırlığını artırmıştır. İttihat ve Terakki'nin çok mütevazi ölçülerde başlattığı Devlet Kapitalizmi, Osmanlı Devletinin Timar, Gedik, ve Narh gibi biçimlerde yürüttüğü «devletçi üretim ilişkileri»nin, başka bir plânda devamı idi. C. H.P. bu sistemi geliştirerek «Bürokrat» sınıfı, büyüyen Komprador sınıfı karşısında ayakta tutmayı başarmıştır.

Belirtilmesi gereken ikinci nokta da şudur: Ağa - Komprador ikilisinin «Bürokrat» burjuvaziye karşı mücadelesi, «Bürokrat»ların tasfiyesi hedefini gütmüyordu. Hedef Ağa - Komprador sınıflarını «vesayetten» kurtarmak ve Devlet yönetiminde doğrudan doğruya söz ve karar sahibi etmekti. «Bürokrat» sınıfın Ağa - Komprador ikilisinin emrine girmesi isteniyordu. D.P. iktidarı ile başlıyan ve A.P. iktidarında devam eden «Partizan» politikanın bir nedeni de budur.

Türkiye'nin Amerikan emperyalizminin nüfuzu altına girmesi, hele Türkiye İşçi Partisi'nin kurulması sonucu emekçi halk kütlelerinin iktidara adaylığını koyması üzerine Ağa - Komprador ikilisi ile «Bürokrat» sınıf arasındaki ilişkilerde esaslı değişiklikler olmuştur. «Bürokrat» sınıf Amerikancılar ve Atatürkçüler olarak gitgide ikiye bölünmüştür. Böylece Amerikan emperyalizmiyle çıkar ve kader birliği halinde olan Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsü meydana gelmiştir.

2 — Komprador Burjuvazi ve Ağa sınıfı:

Bugünkü «Komprador» sınıfı, Osmanlı Devletinde, Müstemen, Avrupa tüccarı ve Hayriye tüccarı olarak doğmuştur. Çe-

şitli konularda ticaret yapan Gedik sahiplerini de bunlara katabiliriz.

Osmanlılarda Avrupa ile ticaret «Müstemen» denen yabancı uyruklu kimseler eliyle başlamıştır. Üçüncü Selim zamanında, önce Gayri-müslim Osmanlı tüccarları, sonra müslüman tüccarlar da, ber'at alarak Avrupa ile ticaret yapmak imtiyazını elde ettiler. Birincilere «Avrupa tüccarı», ikincilere «Hayriye Tüccarı» adı verildi. «Hayriye Tüccarları» ayrıca İran ve Hindistan'la da ticaret yapma yetkisine sahiptiler.

Avrupa ticaretinin, Osmanlı Devletinin çöküş döneminde hızla gelişmiş olması, şüphesiz bir raslantı değildi. Bu, Avrupa kapitalizminin Osmanlı toplumunu, sömürücü etkisi altına almasının ve el sanatlarını çökertmesinin bir sonucu idi. Kapitülasyonlaradn bakşa ikili ticaret anlaşmalarıyla imtiyazlar ele geçiren Avrupa kapiatlizmi Osmanlı Devletinin ekonomik yaşantısını alt üst etmiş; onu ham madde, tarımsal ürünler ve maden cevherleri ihracatçısı bir yarı - Sömürge durumuna düşürmüştür. Bu şartlar altında - ithalat resmi % 3, transit resmi % 1'di, Osmanlı parasının düşük değeri de hesaplanırsa ithalat resmi % 1'i aşmamaktaydı - Avrupa kapitalizminin aracısı olarak yapılan dış ticaret kârlı bir iş haline gelmiştir.

Avrupa Sermaye çevreleriyle ilişkiler kurmakta daha şanslı olan gayri - müslim Avrupa tüccarları ile Müstemenler iç pazarı tekellerine geçirmekte gecikmemişlerdir. Böylece «Komprador» sınıfı iç yapısında çelişik olarak - müslim ve gayri-müslim tüccarlar arasındaki çelişi-doğmuş ve gelişmiştir. Fakat Müslüman-Türk «Burjuvazi» güçlendikçe ve yönetici «Bürokrat» sınıfın yardımları ve desteğiyle, iç pazarı gayri-müslimlerin elinden almak ve milletlerarası kapitalizmin aracılığını ellerine geçirmek için mücadeleye girecektir.

Burada Türk kapitalizminin yapısal bir eksiğine işaret etmek gerektir. Bizde tüccar sınıfı «Komprador» sınıf olarak doğduğu, yani dış pazar peşinde olan Milletler arası kapitalizmin aracısı durumunda bulunduğu için Avrupa'dakine paralel bir gelişme gösterememiş, sanayici burjuvazi aşamasına ulaşamamıştır. Şüphesiz gelişmiş güçlenmiştir ama bu gelişme kendi sınırları içinde, komprador niteliğini koruyarak olmuştur. Türk Kapitalizminin, tâ İttihat ve Terakki iktidarından bu yana, bunca desteklere bunca Teşvik-i Sanayi kanunlarına, Devlet yardımlarına rağmen bir türlü ileri bir kapitalizm niteliği kazanama-

mış olmasının nedeni, bu iç yapı sakatlığıdır. Bu sakatlıktan Türk kapitalizmini kurtarmak mümkün değildir.

Bugünkü **Ağalar sınıfı'nın** kökleri, Osmanlı toplumunun derinliklerine uzanmıyor. Osmanlılarda tarım yapılan topraklar, genellikle mülkiyeti Beytülmal'e ait Arazi-i Emiriyye idi. Mülk-tımarlar bir istisnadır. Özel çiftlikler halinde tarıma izin verilmiş olan ülkeler ise, Hicaz ve Ak Deniz adaları gibi, Türkiye'den ayrılmış olan ülkelerdir. Doğu ve Güney doğuda bugün hâlâ uygulanan feodal töreler, Timar usulünün kalıntısıdır.

Tımar ve Zeamet sahiplerinin hak ve görevlerinin miras yoluyla çocuklarına geçmesi kabul edilmiş olduğuna göre, bazı hallerde bugünkü ağaların eski «sahib-i arz»ların torunları olması mümkündür. Araştırılması gerekir.

Hazine topraklarının ve köylüye ait toprakların yağması, Tımar'ın kaldırılması (1848) ve Arazi Kanununun ilânından (1857) sonra başlamış ve bugünkü Ağa takımı o tarihlerden sonra türemiştir.

Ağa ve Komrador sınıfları, Amerika emperyalizmi ile ortaklık ve işbirliği döneminde, yani 1947'den sonra hızla gelişmişlerdir, Tarımın makinalaşması, toprak mülkiyetinde ve işletmecilikte yoğunlaşma ve merkezleşmeye yol açmış, tarımsal yapıda derin değişiklikler meydana getirmiştir. Aynı hızlı büyüme «Komprador» sınıfın işlettiği sermayede de görülmüştür.

Beri yandan «Komprador» burjuvazi, kârlı bir ithalât biçimi olarak «montaj» sanayiine de yönelmiştir. Böylece «Komprador» kapitalizminin kıra uzanması ve «montaj» sanayiine el atması sonuncunda, bu sınıflar arasındaki çelişilerin yumuşaması, sınırların silinmesi olayına tanık olmaktayız.

Amerikan emperyalizminin aracılık payı olarak dağıttığı nimetlerin, inalı yani mutemedi durumunda olan Amerikancı «Bürokrat» burjuvazi ile Ağa-Komprador ikilisi, aynı dış çıkarlar mihveri etrafında birbirlerine yaklaşmışlar ve aralarındaki çelişiler iyice yumuşamıştır. Amerikan emperyalizminin ortak ve aracısı olan Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsü, Türkiye'nin «müttefik» egemen sınıfları haline gelmiştir.

«Bürokrat» burjuvazinin ikiye bölünmesi ve bir kanadı Amerikaya bağlanırken, öbür kanadının Atatürkçülüğe sarılması, üzerinde önemle durulması gereken bir olaydır. «Bürokrat» sınıf kendi içinde çelişiktir. Osmanlı Devletinin çöküşü dönemin-

de de yönetici «KADRO», geleneklere dönülmesini istiyenler ve Batı'ya yönelinmesini istiyenler olarak ikiye bölündü. Daha sonra ilk Jön Türkler Kongresinde, bu Batıcı kanat da, Türkçü ve Osmanlıcı olarak tekrar ikiye bölünmüştür. Türkçüler OSMANLI TİPİ DEVLET anlayışına sahip çıktılar.

Amerikayla, ittifakın bağımsızlığımızla, güvenliğimizle bağdaşmadığı, millî haysiyetimizi kırdığı ortaya çıkınca, «Bürokrat» burjuvazinin çoğunluğunu temsil eden bir kanadı Atatürkçülüğe sarıldı ve bunlardan bir kısmı Sosyalizmden yana oldu. Küçük bir kısmı da «Amerikancı» bir kişiliğe büründü.

Yüzlerce yıl koca İmparatorluğu, sonra Meşrutiyeti, Kurtuluş Savaşını ve Cumhuriyeti yönetmiş bu sınıfın, yurtsever ilerici kanadı, İkinci Milli Kurtuluş ve Sosyalizm için yürütülen mücadelede elbet görevini yapacaktır.

Burada kısaca da olsa «millî burjuvazi» konusuna değinmek isteriz. İkinci Milli Kurtuluş mücadelemizde bazı kimseler millî burjuvazi ile işbirliği yapılması gerektiğini ileri sürüyorlar. Bu işbirliği sorunu, yanılmıyorsam ilk olarak Çin'in Kurtuluş Savaşı sırasında ortaya atıldı. Halkla ayni safta düşmana karşı savaşa katılan bazı sanayiciler demokratik cephenin bir üyesi sayıldılar. 20 yıl kadar sonra bu tez bir politik konferansta tekrar ortaya atıldı. Ancak Çin'de olsun, daha sonraki konferansta olsun milli burjuvazinin iki yönlü niteliği üzerine dikkatler çekilmiştir. Her halde milli kurtuluş mücadelesinin öncülüğünü milli burjuvaziye bırakmak asla söz konusu olmamıştır.

Sorunun teorik tartışmasına girmenin bizim için bir anlamı yoktur. Milli burjuvazi ile işbirliğinin söz konusu olması için, önce böyle bir sınıfın var olması gerekir. Türkiye'de böyle bir sınıf yoktur. Yani «Komprador» burjuvaziden ayrı, Amerikan emperyalizmine karşı bir sanayîci sınıf mevcut değildir. Bizdeki sanayiciler, aynı zamanda İthalâtçı - İhracatçı, hatta bazı hallerde büyük toprak sahibidirler. Bunların Amerikan emperyalizmiyle mücadeleye katılmaları nasıl beklenebilir ki, kredi muslukları, lisans müsaadeleri v.b. Amerikancı Ağa-Komprador-Bürokrat üçlüsünün elindedir.

Şüphesiz, milli kurtuluş mücadelesine kişi olarak katılmazlar, demek istemiyoruz. Elbet katılırlar. Saflarımızda böyleleri vardır. Ama Türkiye'de bir «millî» burjuvaziden söz açmak ve

bunlarla işbirliği öğütleri vermek havanda su dövmek kabilinden boş bir çabadır.

EMEKÇİ SINIF VE TABAKALAR:

Modern anlamda işçi sınıfı bizde Avrupa kapitalizminin Osmanlı Devletini nüfuz ve etkisine aldıktan sonra doğmuştur. Doğuşu «Komprador» burjuvazi ile aşağı yukarı aynı tarihlere raslar.

Yüzlerce yıl durgun ve kapalı yaşamış emekçi sınıf ve tabakalar arasında kapitalizmin amansız sömürüsünü ilk olarak etinde kemiğinde duyan **işçi sınıfımız olmuştur.**

İlk Devlet fabrikaları 1816 - 1845 tarihlerinde kurulmuş; bunları 1845'ten sonra yabancı ve yerli sermayenin kurduğu fabrikalar izlemiştir. Demiryolu ve Maden imtiyazları da sanayi işletmeleri sayısını arttırmıştır. Fakat bunların sayısı ve genişliği Osmanlı Devletine sanayici bir nitelik kazandırmamıştır. Burjuvazinin «Komprador» oluşu sanayileşme hareketinin son derece mütevazi ölçüler içinde kalmasına sebep olmuştur. Dolayısiyle işçi sınıfımız da ne nicelik, ne de nitelik bakımından tam manasıyle gelişip serpilememiştir. «Komprador» burjuvazinin olumsuz niteliği ister istemez işçi sınıfımızı da frenlemiştir.

Osmanlı devletinde çalışma şartları öylesine ağır ve sömürü haddi öyle yüksekti ki, işçiler erkenden dayanışmaya başlamışlar ve ağır iş şartlarını, düşük ücretleri protesto için topluca işlerini bırakmışlardır. Bilinen ilk grev 1872'de Haliç tersane işçilerinin giriştiği grevdir. 1845 yarihli bir polis kanunundaki hükümlere bakılırsa, Türk işçisinin bu tarihten önce de grev yaptıklarını düşünebiliriz.

Fakat işçi hareketleri asıl meşrutiyetin ilânı ile görülmedik bir genişlik almıştır. Meşrutiyetten sonra grevler zincirleme olarak yurdun bütün sanayi şehirlerini sarmıştır. İşçiye karşı bir ıktidar olan İttihad ve Terakki hükümeti bunları zor kullanarak bastırmış, grevi yasaklamış ve Sosyalist kulüplerle Osmanlı Sosyailst Fırkasını kapatmıştır.

Cumhuriyet dönemi de işçi sınıfımız için, daha anlayışlı, dada şefkatli olmamıştır, emekçi sınıflar devlet yönetimine ağırlıklarını koymadıkça, sömürenlerden yana olan iktidarlardan, anlayış ve şefkat beklemek boşunadır.

Tek parti yönetiminde faşist İtalya'dan alınmış kanunlarla

grev hakkı, sendika, toplu sözleşme hakları ve hele Sosyalist parti kurma hakkı yıllarca yasaklanmıştır.

1920'lerde alınan, Solu kanun dışı sayma kararı, Takrir-i Sükûn kanunundan sonra (1925) bütün şiddetiyle 1946'ya kadar uygulanmıştır.

Yasaklar çok parti rejimine geçildikten sonra da sürmüştür: Sendikalara izin verilmiş, fakat grev ve toplu sözleşme hakları tanınmamıştır. Kurulmasına göz yumulan Sosyalist Partiler, Komünistlik suçlamasıyla hemen kapatılmıştır. Ve Amerikalı «danışman»ların tavsiyesiyle sendikacılığın işçi hareketini yozlaştırmaya yarıyan bir örgüt haline getirilmesine çalışılmıştır.

Fakat, sayıca büyüyen işçi sınıfının artan baskısı karşısında, kısıtlı da olsa nihayet grev ve toplu sözleşme hakları tanınmış, sosyal güvenlik müesseseleri kurulmuş ve işçilerin hayat seviyesinde yoksul köylününkine kıyasla hissedilir bir yükselme olmuştur. Ancak ne var ki, işçilerin bu adımları politik açıdan değerlendirmelerine Amerikancı sendikalar engel olduğundan, bunlar kapkaç düzeninin emniyet süpapları haline gelmekte ve son tahlilde sömürücü sınıfların işine yaramaktadır. Köyden gelen işçinin, iş bulursa, köydekinden daha iyi yaşaması Amerikancı sendikacıların da gayretile onu, politikada kendi bindiği dalı kesmeye itiyor.

İşçi sınıfının bilinçlenmesini, sadece dış etkenler geciktirmiyor. İşçi sınıfımızın özgül, sosyal yapısı da, kısmen tutucu bir rol oynuyor. İşçilerin hâlâ bir ayaklarının köyde oluşu, küçük işletme ve süreksiz çalışan işletme sayısının hâlâ çok kabarık bulunuşu, işçi sınıfımızın bu sınıfa özgü nitelikleri tam olarak kazanmasına engel oluyor.

Fakat işçi sınıfımızın bu özgül yapısı, bir bakıma da, sosyalizm için mücadelemizde yararlı oluyor: İşçilerin bir ayaklarının köylerde oluşu, işçi - köylü işbirliğinin ortamını doğal olarak yaratıyor.

İşçi sınıfımızın politik bilince kavuşmasını önlemek için artık ne yapılsa boştur. Türkiye İşçi Partisi kurulmuş ve uyandırıcı ışığı emekçi kütlelere ulaşmıştır. Bilim kurulumuzun parti üyelerinin sosyal durumları üzerinde yapmakta olduğu incelemelerin ilk sonuçlarına göre, partimizin üyelerinden %80'i kol emekçisidir ve bunlar arasında kara işçi dediğimiz «vasıfsız» işçi oranı %20 nin üstündedir.

İşçi sınıfımız son yıllarda hızla bilinçlenmektedir. Partimiz Büyük Meclise girdiğinden beri daha da hızlanmıştır. Amerikan emperyalizminin ve sömürücü sınıfların emrindeki sendikacılığa karşı Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) kurulmuştur. Bu da hızlı uyanışın somut bir işaretirdir. Türkiye gibi geri kalmış bir toplumda, dış sömürüden sağlanan ve bir kısmı işçilere «sus payı» olarak dağıtılan üst - kârlar da bulunmadığından, işçi sınfımızın tarihsel ödevine bilinçle sahip çıkarak Sosyalizm için yürütülen mücadeleye fiilen ağırlığını koymasını, sömürücü sınıflar artık ne yapsalar önliyemiyeceklerdir.

Olaylar bu yargıyı doğrulamaktadır. Özellikle ağır sanayi dallarında çalışan işçilerin hızlı bir uyanış içinde oldukları açıkça görülüyor. Politikanın ekmek kavgası olduğunu ve emekçi sınıflar olarak kendi öz partileri içinde örgütlenip Devlet yönetimine ağırlıklarını koymadıkça, grev hakkının da, toplu sözleşmenin de, demokrasinin de havada kalacağını, kaldığını işçiler, köylüler her geçen gün daha iyi kavrıyorlar.

Topraksız veya az topraklı köylüler, Sosyalizm için mücadelede, bugün son derece önem taşımaktadırlar. Sömürünün, yaşama şartlarının çok ağır olmasına karşılık hiçbir güvenliklerinin bulunmaması; köydeki sömürü sisteminin somut olarak karşılarında bulunması: Ağanın toprakları, hayvanları, araç ve gereçleriyle, kendi topraksızlıklarını, hayvansız, araçsız ve gereçsiz oluşlarını her gün karşılaştırmak durumunda oluşları; büyük ve karşı konmaz, konamaz çoğunluğu teşkil ettiklerini için için duymaları; ve OSMANLI TİPİ DEVLET'i devirmiş olmanın bilinç ve gururu ile, gücünü denedikleri «oy» hakkına namusları gibi sahip çıkmaları; kapkaç düzeninin temelden değiştirilmesi konusunda, bugün için politik ağırlığın yoksul köylü sınıfı tarafından temsil edilmesine sebep olmaktadır.

İçinde bulunduğumuz şartlar, bütün emekçi sınıf ve tabakaları, aralarındaki çelişileri yumuşatarak, tek bir vücut halinde harekete itelemektedir. Bir ayağı köyde olan işçi sınıfımızın birleştirici tarihsel rolünü oynaması ve başta yoksul köylüler olarak bütün emekçi sınıf ve tabakaları demokratik ve bilimsel öncülüğü etrafında tek bir güç haline getirmesi, adeta kendiliğinden gerçekleşmektedir.

Gerçekten sosyal durum ve psikolojileri bakımından kapitalizme daha çok dönük olarak bilinen orta tabakalar bile, a-

ğır sömürü şartları yüzünden, tam emekçi durumuna gelmişler ve emekçiler safında yer almışlardır. Üstelik bunun bilinci içinde oldukları da görülmektedir.

Küçük esnafın, Zanaatkârın Lonca örgütlerinden, Ahî ve Fütüvvet örgütlerinden geçen sosyalizme yakın bir tarihleri vardır. Küçük esnaf ve Zanaatkâr'ın, aşırı sömürü yüzünden bugün yeniden su yüzüne çıkan Emeğe dönük yanları, politik açıdan gereği gibi değerlendirilirken, bunun tarihsel kökleri de bilimsel incelemelerle açıklanmalıdır.

Türkiye'nin Temel Çelişisi:

Osmanlı toplumunun özgül sosyal yapısında sömürücü sınıfla sömürülen topluluklar kalın bir çizgi ile ayrılmıştır: yukarıda, merkezci, tekelci, ceberut Devletle adeta bütünleşmiş **sömüren ve** yöneten «sınıf»ı vardır. Aşağıda, köylüsü kentlisi ile feodal düzenin çektiği duvarlar içinde birbirinden ayrılmış, fakat aslında bir tek sömürülen kütle teşkil eden emekçi halk vardır. HAS ve AVAM sözcükleriyle bu gerçek dile getirilmektedir.

«Komprador» kapitalizmi, bu durumu temelden değiştirememiştir. Yöneten ve sömürenlerle, yönetilen ve sömürülenler arasındaki çizgi en keskin çizgi olarak kalmıştır. Sömürülen sınıflar arasındaki çizgiler olsun, sömüren sınıflar arasındaki ler olsun, gelişmiş kapitalist toplumlarda olduğu gibi, keskin bir çizgi biçimini almamıştır. Bu, bizde sınıfların ekonomik ve sosyal varlıklar olarak istikrarlı ve nispeten bağımsız bir duruma gelememiş olmalarının bir sonucudur. Uyumsuz ve dengesiz ekonomik gelişme, toplumu gittikçe daha açık ve seçik olarak iki sınıfa: Sömürenler ve sömürülenler sınıfına ayırmıştır. Amerikan emperyalizmine bağlı bir ülke haline geldikten sonra, bu doğrultudaki gelişme daha da hızlanmış ve Türkiye esas itibariyle iki sınıftan kurulu bir toplum haline gelmiştir. Yani Osmanlı toplumu modeline yaklaşılmıştır.

Amerikan emperyalizmi ile bilinen ikili ve çok taraflı anlaşmalar imzalandıktan sonra, çelişiler yelpazesinde tam bir kutuplaşma olmuştur: Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsü arasındaki çelişiler ve emekçi sınıf ve tabakalar arasındaki çelişiler yumuşarken, Ağa - Komprador - Amerikancı

Bürokrat üçlüsü ile tüm emekçi sınıf ve tabaklar arasındaki çelişi keskinleşmiştir.

Emperyalizmin boyunduruğundaki toplumlarda bu kaçınılmaz bir olaydır: Emperyalizmle çıkar birliği halinde olanlar giderek onun bayrağı altında toplanırlar ve bütün emekçi sınıf ve tabakalar «milli» bayrak altında ve Sosyalizm yolunda birleşirler. Toplumun Temel çelişisi böylece emperyalizm ve ortaklarıyla tüm emekçiler arasındaki çelişi olur.

Temel çelişi, bütün öteki çelişileri belirleyen çelişidir. Türk toplumunun türlü çelişileri var: işçilerle patronlar rasında; Küçük esnafla aracılar; Küçük üretici ile tefeciler; Kiracılarla mülk sahipleri arasında; Ağalarla Kompradorlar ve her ikisiyle Bürokratlar arasında; hiç topraksız köylülerle orta köylüler arasında; işçi ve yoksul köylüyle, küçük esnaf arasında; köylülerle şehirliler arasında; «mahrumiyet» bölgesi Doğu ile Batı arasında; alevilerle sünniler arasında; okur yazar olmıyanlarla aydınlar arasında v.b. sayısız çelişiler mevcuttur. Fakat bugün bütün bu çelişiler, önemleri ne olursa olsun, Amerikan emperyalizmi ve ortaklarının Türkiye'yi bağımlı bir ülke haline getirmeleri, tüm olarak sömürmeleri; ve Amerikanın askeri üsleri, silahlı kuvvetleri; bakanlıklardan köylere kadar uzanan «ajanları» ile, milli şeref ve haysiyetimizi kırması, güvenliğimizle oynaması karşısında, ikinci derecede çelişiler haline gelmiştir. Amerikan emperyalizmi ve ortakları ile tüm emekçi sınıf ve tabakalar arasındaki çelişi, kısacası milletin tümü ile bir avuç işbirlikçi ve «patronları» arasındaki çelişi, bütün öteki çelişileri gölgeleyen bir nitelik kazanmıştır.

Amerikanın araya girmesiyle Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsü ile mekçi sınıflar arasındaki çelişiler bütünleşerek, Türk milleti ile aracılarına dayanarak içimize girmiş bir yabancı varlık, Amerikan emperyalizmi arasında düşmanca bir çelişi halini almıştır.

Bu temel çelişinin iki kanadından, şu anda güçsüz görünmesine rağmen olumlu olanı, Amerikanın patronluğundaki sömürücüler kanadı değil, emekçiler kanadıdır. Amansız mücadeleyi sonunda kazanacak ve toplumumuzu dönüştürecek olanı o'dur

Türkiye'ye Özgü Sosyalizm Yolu:

Türkiye Sosyalizmi bakımından bunun ne gibi sonçular doğurduğunu görelim:

Bizdeki temel çelişi, ileri kapitalist toplumlardaki gibi Burjuvazi ile Sanayi işçisi arasında değil; Amerikan emperyalizmi ve ortakları Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokat üçlüsü ile tüm emekçi sınıf ve tabakalar arasında. Temel çelişi bize özgü olduğuna göre çözümü için tutulacak yol da bize özgü olacaktır.

Bizde işçi sınıfının köylüleri sürükliyerek iktidarı alması söz konusu değilidir; emekçi sınıflar «koalisyon» iktidara adaydır. İşçi sınıfımız, Temel çelişinin bir kanadı olarak fiilen kurulmuş olan bu «koalisyon»u, demokratik ve bilimsel öncülüğünün etrafında toplayarak daha etkin bir hale getirmeğe uğraşacaktır. Tüm emekçi kütleleri tabandan uyarıp Sosyalizm ve milli kurtuluş doğrultusunda eğitip örgütleme biçiminde olan bu uğraş tam demokratik bir nitelik taşır.

Şartlar buna elverişlidir:

1 — Amerikan emperyalizmiyle işbirliği halinde olan Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsünün gayri - milli tutumu emekçi sınıf ve tabakaları tek bir cephe kurmaya itelemektedir;

2 — İkinci Milli Kurtuluş mücadelesi «pasif» direnme şeklinde başlamıştır ve hergün genişlemektedir;

3 — Halk kütleleri egemen sınıflardan umut kesmiştir ve düzenin temelden değişmesini istemektedir;

4 — Egemen sınıflar da, kendi aczlerini bilmektedirler;

5 — Ekonomik buhran hızla yaklaşmaktadır. Önümüzdeki yıl dar boğazlar, daha da daralacaktır;

6 — Sosyalist görüşler en ücra köylere kadar ulaşmaktadır,

7 — Halk olayları sınıf açısından değerlendirmeye başlamıştır;

8 — Halk seçim sisteminin gücünü OSMANLI TİPİ DEVLET'in son temsilcisini devirerek denemiştir; ve «oy» haklarına kıskançlıkla sahip çıkmaktadır;

9 — Anayasamız halktan yana ve Sosyalizme açıktır;

10 — Ve 7 yıldır yiğitçe verdiği mücadeleyle tek kurtuluş yolu olduğunu ispatlamış TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ vardır.

Bütün bunlardan başka tarihin Sosyalizm ve Milli Kurtu-

luş Savaşlarından yana oluşu, Dünyadaki kuvvet dengesinin emperyalizm aleyhine dönüşmesi; kapitalizmin son kalesi Amerikan emperyalizminin Vietnam gibi küçük bir devlet tarafından dize getirilmek üzere olması halkımızı olumlu biçimle etkilemektedir.

Sosyalizmin ancak bir darbeyle, tepeden inme kurulacağı görüşü yanlıştır. Her olay bir süreçtir. Hiç bir şey birden bire, bir anda olmaz. Bir anda olmuş gibi görünen olaylar da bir sürecin sonucudur; uzun bir nicelik birikiminin niteliğe dönüş sıçrayışıdır bunlar. Bundan dolayı Sosyalizmin bir anda kurulması görüşü, tatlı bir hayal olmaktan öteye geçemez. Hele halk kütlelerinin tepeden inme iktidarlara kesinlikle karşı olduğu Türkiye'de darbeyle Sosyalizmi kurmaya teşebbüs etmek, bizi içinden çıkılmaz zorluklarla karşı karşıya bırakır. Halkı Sosyalizme kazanmak lazımdır. Çünkü Sosyalizm, fedakârlıklarla kurulur. Halk, işin başında olmalı, niçin fedakârlık ettiğini bilmelidir ki, sosyalizmin kuruluşuna şevkli çabasıyla katılsın. Sosyalizmi Halk kurar. İyi niyetle de olsa, Halkı karşımıza alarak sosyalizmi kuramayız.

Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günlerde halkın oylarıyla iktidara geleceğimizi söylediğimiz zaman; «en az yüz yıl beklemek gerek» cevabıyla karşılaşırdık. Olaylar karamsar olmak için bir sebep olmadığını göstermiştir. Şüphesiz bu, mücadelenin kolay olacağı anlamına gelmez. Sosyalizmi kurmanın kolay olduğunu kim söylemiş. Türkiye İşçi Partisi'ne tuzaklar hazırlandığına şahit oluyoruz. Bunlar, egemen sınıfların iktidarı bırakmak niyetinde olmadıklarını ve sonuna kadar her çareye başvuracaklarını gösteremktedir. Ama sandıktan çıkmakla övünen iktidarın bu telâşı, halkta uyanışın ne kadar hızlı olduğunun da delilidir.

1946 - 1950'den beri Türkiye'de seçim «devrimci» bir müessesedir. Çelişilerin bir demet halinde birleşmesi, halkın oylarıyla oynamak olanaklarını gittikçe daraltmaktadır. Türkiye'de Sosyalizmi demokratik yoldan kurma olanakları, somut olarak düşünülmesi gereken bir sorundur. Bu konuda «kitabî» tartışmaları tamamiyle yersiz bulmaktayız.

Millî Kurtuluş İçin Mücadele İle Sosyalizm İçin Mücadele Madalyonun İki Yüzüdür:

Bir nokta daha gözden kaçırılmamalıdır. Çelişiler yelpa-

zesinin ortaya koyduğu gibi, Türkiye'de Sosyalizm için mücadele, aynı zamanda Amerikan emperyalizmine karşı bir milli kurtuluş mücadelesi olarak yürütülmektedir.

Gerçekten, Amerikan emperyalizmi, Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsü aracılığıyla iş gördüğü; Amerikanın Türkiye'deki varlığı onlar eliyle gerçekleştiği için, Amerikakaya karşı kurtuluş mücadelesi aynı zamanda Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokat üçlüsünün egemenliğine karşı bir mücadele biçimini alacak; yani Sosyalizm için de bir mücadele olacaktır.

Milli Kurtuluş mücadelesinin sadece anti - emperyalist ve anti - feodal olması gerektiği hakkındaki iddialar, hiç değilse Türkiye bakımından yanlıştır. Biz birinci milli kurtuluş savaşımızı anti - emperyalist bir savaş olarak, üstelik anti - kapitalist şıarlar da ortaya atarak yürüttük; kazandık. Fakat savaş aynı zamanda Sosyalizm için bir mücadele olarak yürütülmediği, Ağaların kompradorların ekonomik dayanaklarını ortadan kaldıracak köklü dönüşümler yapılmadığı için, sonunda, yeniden emperyalizmin boyunduruğuna girdik. Tarihimizin bu dersini biz, unutmak niyetinde değiliz.

Emperyalizmden, ona bağlı, onunla içiçe olan «Komprador» kapitalizmi nasıl ayrılır ki, birinciyle mücadele edip ikinciyi kenarda bırakmak mümkün olsun. Amerikanın Türkiye'den çıkarılması, bizi Amerikaya bağlıyan bütün anlaşmaların fesh'edilmesiyle olacaktır. Bunun için ise, iki yol var: ya Ağa-Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsü iktidarını düşürmek; ya «Komprador» iktidarını andlaşmaları fesyetme durumunda bırakmak. Bu şıkların her ikisi de halk kütlelerinin Amerikan emperyalizmi aleyhinde geniş ölçüde harekete geçirilmesini gerektirir. Bu da, «Komprador»lar üçlüsünün, emperyalizmle içiçe olduğunun halk kütlelerine anlatılmasına bağlıdır ki, halkın Sosyalizme kazanılması demektir. Amerikan emperyalizmi boyunduruğundan bu yoldan kurtulunmazsa, kurtulunamazsa, yeni bir durumla karşılaşmış olacağız: Amerika Türkiye'de kalmak için zora baş vurmuş olacaktır. Bu takdirde milli kurtuluş savaşı «pasif» direnme biçiminden «aktif» direnme haline geçer ve gene Ağa - Kompradır - Amerikancı Bürokrat üçlüsünün Amerikayla birlikte hedef alınması gerektir. Emperyalizmin boyunduruğu altında, Milli Kurtuluş Mücadelesi sosyalizm

için mücadeleyle birilkte yürütülür. Dış sömürüyü iç sömürüden ayırmak mümkün değildir.

Demokratik Sosyalizm ve Somut İnsan Gerçeği:

Türk işçi sınıfının, bütün emekçi sınıflar, bütün yurtsever tabakalarla ilerici gençlik ve Sosyalist aydınlarla kaynaşmasından meydana gelen, kol ve kafa emekçilerinin kardeşçe iktidarı olarak gördüğümüz Türkiye Sosyalizmi, gerçekten demokratıktir. Aşağıdan yukarı, yani halkın uyanarak kurduğu bu iktidarın demokratik olmaması düşünülemez. Yönetimin kaynağında olduğu kadar, uygulanışta da demokratik olması için, halkın, yönetime katılmasını sağlamak gerektir. Halk, toplum hayatının her kesiminde, bütün müesseselerde söz ve karar sahibi olacaktır.

Sosyalizm bir ekonomi sisteminden ibaret değilidr. Sosyalim bir ahlak anlayışı, mihveri somut ve gerçek insan olan bir hayat felsefesidir. İnsan Sosyalizm için değil Sosyalizm insan içindir. İç dünyası, inançları, düşünceleri zevkleri, hayalleri, acıları, sevinçleri sonuna kadar mutlu, sonuna kadar özgür olma hakları ile somut ve gerçek insan, bir dakika olsun gözden uzak kalmamalıdır. Emekçi sınıfların iktidara gelip sömürüye son vermesi, aslında insanı yabancılaşmadan kurtarmak, insanın işi ile, emeğinin ürünleri, kısacası kendi kendisiyle düşman kesilmesini önlemek, onu en üst plânda ve daima daha özgür yapmak içindir. Emekçi sınıfların iktidarı amaç değil araçtır. Hasanları, Ayşeleri, Recepleri, Fatmaları, yani gerçek, somut insanı, özgür, mutlu, dopdolu yaşama olanaklarına kavuşturmak için bir araç... Türkiye Sosyalizminde, günlük yaşantısı içinde somut insanın mutluluğu, halk iktidarının başlıca kaygısı olacaktır.

Bağımsızlık:

İkinci Milli Kurtuluş için yürütülen mücadele ile bütünleşmiş olan Türkiye Sosyalizmi milli bağımsızlığa kıskançlıkla bağlıdır. Yani Türkiyenin milleti ve ülkesi ile bütünlüğünü ve bağımsız varlığını korur; egemenlik haklarına dokundurtmaz; iç işlerine kimseyi karıştırtmaz. Milli bağımsızlığı, sadece Türkiye için değil, Dünya barışı ve Sosyalizmin hızla yayılıp güçlenmesi için de vazgeçilmez bir prensip sayıyoruz. Yarının güçlü Sosyalist dünyası, bağımsız Sosyalist devletlerden kurulu olacaktır.

Sosyalist partilerle ilişkileri de aynı prensip açısından görürüz. Her hangi bir milletlerarası kuruluşun Sosyalizm adına, milli partilere tavsiyede dahi bulunmasına kesinlikle karşıyız. Her millet Sosyalizmini kendisi kurar; ve kendi sorunlarını en iyi kendisi bilir.

Nihayet Türkiye İşçi Partisi, Türkiye'de daha önce kurulmuş Sosyalist partilerden de bağımsızdır. Şüphesiz partimiz, 58 yıllık bir mazisi olan Sosyalist hareketin, tarih plânında en son aşaması ve mirasçısıdır. Fakat bu ilişki sadece tarih plânındadır; ve orada kalır. Türkiye İşçi Partisi bambaşka şartların yarattığı ve Tüzüğü, Programı, Sosyalizm anlayışı ile yepyeni bir partidir. Bugünkü kapkaç düzenini ancak o değiştirebilir; o değiştirecektir.

Temel Yapı Değişiklikleri:

Emekçi halk sınıflarını ezen bugünkü kapkaç kapitalizmi, Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsü ile Amerikan emperyalizmi ve Milletlerarası Sermaye lehine çalışan bir düzendir. Türkiye'nin her yıl dış borçların batağına biraz daha gömülmesine, emekçi halk sınıflarının her yıl biraz daha işsiz, biraz daha topraksız, biraz daha çaresiz ve yoksul kalmasına sebep olan bu kapkaç düzenidir. Ama bir avuç haramzadenin, yani Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat sınıflarının, servet ve nüfuzlarını her yıl katmerleştirmeleri de bu kapkaç düzeni sayesinde mümkün olmaktadır.

Bu düzeni temelden değiştirmek gerektir.

Kim değiştirecektir? Nasıl değiştirecektir? Yerine nasıl bir düzen kurulacaktır?

Bu sorulara, kısaca da olsa cevap vermek isteriz.

Önce birinci soruya cevap verelim:

Bu haksız bu kötü düzen kimleri eziyorsa, şüphesiz düzeni onlar değiştirecekler ve yerine kendi menfaatlerine uygun bir düzen kuracaklardır. Politika ekmek kavgasıdır. Sömüren sınıflarla sömürülen sınıflar arasında mücadeledir. Bu mücadele Anayasa çerçevesinde ve onun sağladığı güvenlik altında yürütülüyorsa, yani Anayasa Sermayeci Sınıflar karşısında Emekçi Sınıfların haklarını almak için mücadele etmelerine izin veriyorsa, toplum düzeni tarihin akışıyla emekçi halk sınıfların-

dan yana dönüşen bir politik - sosyal denge içinde bulunacağından, demokrasi var demektir: emekçi sınıflar mücadelelerini demokratik yoldan yürütürler.

Anayasamız böyle bir düzeni emrediyor. Anayasamız felsefesi, ilkeleri ve iç yapısı ile halktan yanadır; 2. maddenin gerekçesinde bu apaçık ortaya konmaktadır. Sosyal haklar bölümü de öyledir.

Fakat ne var ki, İktidarlar Ağa - Komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsünden yana olduğu için Anayasanın bu hükümleri uygulanmıyor. Hatta A.P. halk yararına olan hükümleri Anayasadan çıkarmak, halkın kurtuluş kapılarını kapamak için, Anayasayı değiştirmeğe hazırlanıyor. Gücü yeterse bu kapkaç düzenini kanunlaştıran bir Anayasa yapacaktır.

Demek ki, bu bozuk düzen Anayasaya aykırıdır; ve bu bozuk düzeni değiştirmek, bir Anayasa emridir. Bu anayasa emrini anayasaya sahip çıkan emekçi halk sınıfları yerine getireceklerdir. Emekçi sınıflar, kendi partileri olan Sosyalist Türkiye İşçi Partisi saflarında yer alacaklar; oylarını bu partiye verecekler; ve iktidara gelip anayasanın emrettiği işleri bizzat kendileri yapacaklardır. İşlerin düzelmesi için bundan başka yol yoktur. Emekçi halk sınıflarının iktidara gelmesi, tek kurtuluş yoludur. Peki, bozuk düzeni temelden değiştirecek olan işler hangileridir?

Sosyalist Türkiye İşçi Partisi'nin, yani emekçi sınıflar iktidarının yapacağı ilk işler şunlardır:

1 — **Toprak reformu:** Anayasanın emrettiği gibi toprağı olmıyan veya yetmiyen köylü ailelerine toprak dağıtılacaktır. Gene anayasanın öngördüğü yoldan toprak, ağaların elinden alınacaktır. Ağaların elinde en çok 500 dönüm bırakılacaktır. Sulu tarım yapan bölgelerde ağaların elinde bırakılan toprak, 100 dönüme kadar inebilecektir. Hazineye ait olup işletilmiyen veya ihtiyaçtan fazla olan topraklar da bunlara katılacak ve hepsi köylü ailelerine bedava dağıtılacaktır.

Bunun yanısıra yurt çapında kurulacak Devlet Tarım İstasyonları istiyen köylü ailelerine her türlü teknik yardımı yapacaktır.

Böylece toprağa kavuşan köylü aileleri topraklarını, ister kendi olanaklarıyla yalnız başına, ister Devlet istasyonlarından teknik yardım görerek, ister kooperatif kurarak işleyeceklerdir.

Köylüler kendi topraklarında kendilerinin efendisi olacaklardır. Türkiye İşçi Partisi topraklarınızı elinizden alıp sizi kö-

le gibi çalıştıracak şeklindeki propagandalar yalandır. Köylü kardeş, Türkiye İşçi Partisiyle sen iktidara geleceksin; ağaların toprağını sen alacak ve kendine dağıtacaksın.

Şimdi soruyorum yoksul köylü kardeş: Bu işi sen iktidara gelmezsen kim yapar? Kimse yapmaz. Ağalardan yana olan partiler elbet yapmaz. Netekim yapmadılar bugüne kadar.

2 — Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılığın millîleştirilmesi:

Türkiye İşçi Partisinin gerçekleştireceği temel yapı reformlarından ikincisi, dış ticaretin, bankacılık ve sigortacılığın millîleştirilmesidir. Bugünkü kapkaç kapitalizminin belli başlı dayanağı budur. Sanki Devletin damarı kesilmiştir de, kanı dışarı akmaktadır. Dış ticareti, bankacılığı, sigortacılığı millîleştirerek bu kesik damarı dikeceğiz.

İthalât ve ihracat devlet eliyle plana göre yapılacaktır. Böylece ithalât fiyatlarının türlü gayri meşru yollardan şişirilerek halkın ve devletin soyulması, vergi ve döviz kaçakçılığı yapılması önlenecektir. Aracıların, köylüden mahsulü yok pahasına kapatıp, yüksek fiyatla ihraç etmesine meydan verilmiyecektir. Keza dış ticaretin millîleştirilmesiyle, dış ödeme açığının kapatılması olanakları da elde edilmiş olacaktır.

Dış ticaretin devlet eliyle ve plana göre ayarlanması, iç ticarette de olumlu sonuçlar verecek, üretici ile tüketici arasındaki halkı soyan aracıların hakimiyetine set çekilmiş olacaktır.

Bankacılık ve sigortacılığın millîleştirilmesi de bu bozuk düzenin değiştirilmesi için zorunludur. Sosyalist Türkiye İşçi Partisi iktidarı, dış ticaretle birlikte bankacılık ve sigortacılığı da derhal millileştirecektir. Bankacılık, toprak ve tarım reformu, devlet eliyle sanayileşme ve dış ticaretin millileştirilmesi gibi temel sorunlarla sıkı sıkıya bağlıdır. Kredilerin Türkiye'nin kalkınması için ve üretici halk yararına kullanılması, ancak spekülasyoncu kredi oyunlarına, halkı soyan tefeciler hakimiyetine son vermekle, yani bankaları millileştirmekle gerçekleşir.

Keza sigortacılığın da aynı açıdan değerlendirilmesi gerekir. Türkiye İşçi Partisi, sigortacılığı millileştirmekle bir soygun kapısını daha kapamış olacaktır. Sigorta, gerçek bir sosyal güvenlik müessesesi haline gelecektir. Gene sorarım sana emekçi vatandaş, yoksul köylü kardeş, işçi, esnaf kardeş, arkasız memur kardeş, bu işleri senden başka kim yapar? Sen iktidara.

kendi partini, sosyalist Türkiye İşçi Partisini getirmezsen, özel sektörden yana olan partiler bu işleri hiç yaparlar mı?

3 — Devlet eliyle hızla sanayileşmek:

İleri bir toplum olmanın temel şartı ağır sanayi temeline dayanan hızlı bir sanayileşmedir. Geri kalmış toplumlarda bu iş özel teşebbüs eliyle başarılamaz. Esasen özel teşebbüsün böyle bir isteği de yoktur. Özel teşebbüs kâr peşindedir. Geri kalmış, «Komprador» kapitalizminin egemenliğindeki toplumlarda, özel teşebbüs ancak kapkaç işlerine, dış ticaret, lüks konut inşaatı gibi işlere; ya da normal ithalattan daha da kârlı bir ithalat çeşidi olan «montaj» sanayiine yatırım yapar.

Türkiye İşçi Partisi iktidarında ağır sanayi, makinalı sanayi kurma ve işletme işleri emekçilerin denetimi ile Devlet tarafından yürütülecektir. Gerçi bugün de millî ekonominin «özgül ağırlığı» kamu sektöründedir. Ne var ki, bu ağırlık özel teşebbüsü beslemek için halk zararına kullanılmaktadır. Biz önce bugünkü Devlet İktisadi Teşebbüslerini düzene sokarak bu akıl dışı durumu ortadan kaldıracağız. Ve de hızlı kalkınmak için gerekli olan yeni sanayi dallarını, en ileri tekniğe uygun olarak devlet eliyle kuracağız.

4 — Özel sektörü muhafaza edeceğiz. Ama özel sektör kalkınma planına bağlı olacaktır. Özel sektörün millî kalkınmaya yararlı ve plana uygun yatırımları teşvik edilecektir. Özel sektörün tasfiyesi söz konusu değildir. Fakat halkı soymasına izin verilmiyecektir. Halkın yararına çalışması ve kalkınmaya hizmet etmesi istenmektedir. Bu sağlanacaktır. Özel sektörün bu günkü soygun ve vurgun özgürlüğü devam etmiyecektir. Millî ekonominin yararlı bir unsuru haline getirilecek olan özel sektör, kamu sektörü yanında, namuslu ve güvenli bir çalışma düzeni içine sokulacaktır. Anayasamızın öngördüğü özel sektör böyle bir özel sektördür.

5 — Devlete emekçiler ağırlıklarını koymuş olacakları, yani iktidarda emekçiler bulunacağı için, Devlet çarkı emekçi halktan yana dönecektir. İşçiler, yoksul köylüler, küçük esnaf ve zanaatkârlar, arkasız memurlar, kısacası emeğiyle yaşıyan bütün yurttaşlarımız yönetip denetledikleri devletin olanaklarını arttırmak suretiyle, kendi yaşantılarını hergün biraz daha iyileştireceklerdir.

Fakat Devlet gelirlerinin artmasını beklemeden, Türkiye İşçi Partisi iktidarının ilk yapacağı iş, bugünkü haksız gelir dağılımını temelden düzeltmek olacaktır. Bir toplumda en az kazananla en çok kazanan arasında 22 bin kat fark olursa, o toplumda ne demokrasi, ne hak, ne adalet, ne de kalkınma olur. «Herkese emeğine göre gelir» ilkesine uygun olarak ücretler, aylıklar, kazançlar, vergiler, yeniden ayarlanacaktır. Az kazanandan az, çok kazanandan çok ve büyük servetlerden daha çok vergi alınacaktır.

Düzen değişikliği kapkaç kapitalizmine son verecek bu gibi köklü reformlarla olur. Bunlardan bazılarına işaret ettik. Bunun için de **emekçi halk sınıflarının** bağımsız bir politik güç olarak, yani politikanın bir sınıf sorunu olduğunu bilinçle kavrayarak, iktidara gelmeleri, Devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmaları şarttır. Ve de bütün bunlar, Ağaların - Kompradorların - Amerikancı Bürokratların dayanağı olan dış sermaye çevrelerinin ve bunların ağababası Amerikan emperyalizminin, Türkiye'deki elini, içimizden koparıp atmaya bağlıdır. Petrolümüzü, boraksımızı, kısacası yer altı ve yer üstü zenginliklerimizi «komprador» larla ortaklaşa sömürmelerine meydan bırakmıyacağız. Sermayenin millisi yoktur; çünkü dış ve iç sermaye içiçedir. Nihayet, bağımsızlığımızı, egemenlik haklarımızı çiğniyen, güvenliğimizi tehlikeye sokan ve millî haysiyetimize dokunan NATO'yu, ikili anlaşmaları ve bizi bağımlı bir ülke yapan bütün anlaşmaları fesh eedceğiz. Emeğiyle yaşıyan kardeşler: İşçiler, köylüler, esnaflar, memurlar, subaylar, zanaatkârlar, ilerici gençler, Atatürkçü aydınlar, sosyalistler, Türkiye İşçi Partisi işte böyle bir partidir.

Sosyalizm ve kitap

Türkiyemiz için, emekçi yoksul çilekeş halkımız için Sosyalizm biricik kurtuluş yoludur. Anayasamız da bu yola açıktır. Biz Sosyalistlerin görevi, halka gitmek, halkı uyandırmak, Türkiye İşçi Partisi saflarında örgütliyerek, halkın iktidarına yardımcı olmaktır. Bundan dolayı sosyalizmin ne olduğunu ne olmadığını biz İşçi Partililerin gayet iyi bilmemiz şarttır. Çünkü Türkiye'de sosyalizmi kurmak tarihi sorumluluğu, bizlerin omuzlarımızdadır. Her şeyden önce sosyalizmin basit ve kolay bir iş olmadığını bilmemiz gerektir. Sosyalizmi kurmak için

tarihi gerçeklerimizi iyi bilmek ve bunları iyi değerlendirmek zorundayız. **Kitaplarda yazılanları masa başında birbirimize tekrarlamakla, sosyalizmin kurulamayacağını; sosyalizmi kurmanın son derece zahmetli ve ciddi bir iş olduğunu bilmemiz şarttır.** Sosyalist düşünce bilime dayandığına, araştırmalarda olsun, politikada olsun bilim metodu kullanıldığına göre, sosyalizmin temel kanunlarını, yöntemini şüphesiz kitaplardan öğreneceğiz. Ama sosyalizmi kurmak için kitaplarda yazılı olanları aynen uygulamaya kalkmak hiç de yeterli değildir. Hatta sosyalist düşünceye tamamen yabancı ve her zaman zararlı sonuçlar veren bir davranıştır. Çünkü her toplum genel çizgilerle belirli bir «üretim biçimine» girmekle beraber, her toplum, tarihinden gelen bir çok özelliklere sahiptir. Ve bu özellikler tarihsel gelişmede, çoğu zaman genel şartlardan çok daha ağır basmaktadır. Her toplumun kendisine özgü tarihsel şartları ise, başka başka olduğundan, sosyalizmin kuruluşunda bu etkenlerin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir ki, bu da sosyalizmde «kitapçılığa», taklitçiliğe, doğmacılığa asla yer bırakmız.

Sosyalizmi kurmak için Türkiye'nin tarih şartlarını, ekonomik - sosyal gerçeklerini iyi bileceğiz. Sınıflar arasındaki çelişilerini, iç ve dış etkenleri iyi hesap ederek, emekçi halk yığınlarını bilinçlendirerek, örgütleyerek, politik kuvvet dengesinde emekçilerin ağır basmasını sağlıyacağız. Demek ki, Türkiye Sosyalizminin KİTABINI, bilime dayanarak, (a) dan (z) ye kadar, her günkü mücadelemizle bizler, yani Türkiye İşçi Partililer, hep beraber yazacağız. Ve de yazmaktayız.

Kitaplar bir bakıma fotoğraflara benzer. Fotoğraflar gibi kitaplar da, bir anı tespit eder; teori olarak da,tarihsel olay olarak da, kitaplar, ister istemez gelişimin canlı akışını dondurur. Bundan dolayıdır ki, doğa ve toplum kanunlarını daha yakından kavramak ve durmadan değişen ve gelişen dünyayı, daha büyük bir sadakatla yansıtmak için bilime dayanan yeni varsayımlar ortaya atılır ve deneyler bunları doğruladıkça, yeni teoriler meydana gelir; yeni kitaplar yazılır. Bilim, bütün bu çabaların kitaplar halinde birbirini tamamlamasıyla meydana gelen bir sinema şeridine benzer. Varlığın hareketi, hayatın akışı, maziden istikbale uzanan bu teoriler silsilesinde yansımış olur. Biz, İşçi Partililer, Türkiye'de Sosyalizmin kurucu-

ları olmanın sorumluluğu içinde kitaplara ölmüş bilgiler yığını gözüyle bakılmasına razı değiliz. Biz kitabı yarına açılmış bir kapı olarak görürüz. Ve biz kitapı tamamlanmamış, hayatın akışını yansıttıkça sonsuzluğa kadar durmadan tamamlanan bir canlı varlık olarak kabul ederiz.

Son sözümüz şu olacak:

Bizim yolumuz Türkiye Sosyalizmi. Uyanan emekçi halk sınıflarına o ışık tutuyor; artık ne yapılsa boştur. Bağımsız, demokratik, sosyalist Türkiyeyi nasırlı ellerimizle ve aydınlık kafalarımızla mutlaka kuracağız. Ve halkın yüzü ilk defa gülecektir.

Ankara, 15 Şubat 1968

İÇİNDEKİLER

Önsöz 5
Derleyenlerin Açıklaması 14
Kâğıt Üzerinde Demokrasi 19
Kâğıt Üzerinde Demokrasinin Havası, İdaresi ve Halkı 23
Halkı Afyonlama, Uyutma Yolları 26
Romantik ve Mücerret (Soyut) Demokrasi 29
Bir Gün Sabah Olursa 33
İntizar (Bekleyiş) 36
Üniversite Gençliği İle Hasbihal 42
Bigâne (Kayıtsız) Kalmıyalım 47
Kafa, Düşünmek İçindir 50
Diyorlar ki: Her Kafadan Bir Ses Çıkarsa 52
Hürriyet İçin Pazarlık Olmaz 56
Hürriyet Kanunla Olmuyor 58
Değişen ve Değişmeyen Yanlarımız 63
Demokraside Mabutlara Yer Yoktur 70
C.H.P. nin Değişmez Başkanına Açık Mektup 72
Yeni Dünya 75
Men Dakka Dukka 79
Hayırlı Bir Gelişme 81
Apaçık Diktatör Olsunlar 85
Sulha (Barışa) Doğru 87
Maksatları Hürriyeti Boğmak, Muhalefeti Ezmektir 90
İstiklâl Savaşları Türkiyesine Yaraşır Bir Dış Politika İstiyoruz 92
Sağ, Sol 95
Her Şeyden Evvel ve Her Şeyin Üstünde İstiklâl 97
Amerikan Yardımını Bizde Kimler İstiyor 101
Yardımın Aleyhinde Bulunmak Her Türk İçin Kutsal Bir Görevdir 104
Yardım Konusunda Şunları da Bilmeliyiz 109
Zincirli Hürriyet'in Sahibi Mehmet Ali Aybar Diyor ki 112
Dosta Düşmana Beyanname 116

İleri Değil, Geri Gittik 120
İstanbul Valisi Sayın Lütfi Kırdar'a Açık Mektup 124
Solcu Profesörlerin Yüzü Ak, Müfterilerinki Kara Çıktı ... 131
İnönü Demokrasisi 133
İlk Hedef İnönü'ler, Celâl Bayar'lardır 135
İktidar Partisinin Manevraları 137
Kapitülasyonlar Geri mi Geliyor Dersiniz 139
Amerikan Yardımı ve Hürriyet Mücadelesi 141
30 Ağustos 143
Amerikan Sermayesi Memlekete Girerken 144
Türk Misafirseverliği ve İzmir Cinayeti 146
Amerikan Yardımının Faydaları (!) 148
Cumhuriyet Bayramını Kutlarken 150
Yurtta Sulh, Cihanda Sulh 153
Sömürgeleşmeye Doğru 155
Bir daha S. O. S. 157
1919 - 1950 159
Grev Hakkı 161
İthalât Serbestisi ve Türk İşçisi 163
Bir Vatan Borcu 165
Çekiver Seçimlerin Kuyruğunu 166
Kısa Bir Hesaplaşma 168
Ha Kapı Kulları, Ha Köy Ağaları 169
Millî Kültür Düşmanı Yabancı Yayınlar 171
Cemal Gürsel'e Mektup 179
Türkiye İşçi Partisi Bildirisi 191
Mehmet Ali Aybar'ın 9 Şubat 1962 Günlü Demeci 195
Faşist Kanunla Açık Rejim Olmaz 197
Gerçek Demokrasiyi Emekçi Halk Yığınları Kuracaktır ... 200
Emek Zafere Ulaşacaktır 213
Emekçilerin İnsanca Yaşaması Gerektir 220
Demokrasiyi Ancak Uyanık Halk Güçleri Korur 225
Beş Partinin Beşi de Bir 229
Bugünkü Durumdan Biz İlerici Aydınlar da Sorumluyuz 234
Görevimiz Anayasayı Uygulamaktır 239
Kalkınma Şartı: Kurtuluş Savaşı Felsefesine Dönüş 248
Tehlike Geçmemiştir 254
Aşağıdan Yukarıya Doğru 257
Demokrasi Kurtuldu mu 261
Sendikacılarımız Gerçeklere Dönmeli 264
Ulusal Kurtuluşların Başladığı Gün 268
Köklü Reformlar Yapılmadıkça 272

Doğu Sorununun Çözümü de Bağımsızlığa ve Köklü Dönüşümlere Bağlıdır 275
Hükümeti Anayasayı Eksiksiz Uygulamaya Çağırıyoruz ... 286
Ortak Pazara Hayır 289
Bugünkü Koalisyon, Türkiye'yi Geri Kalmışlıktan Kurtaramaz 291
Seçimde Oyuna Gelme 301
Sosyalizm Aynı Zamanda Bir Hayat Felsefesidir 308
Kanunsuzluk Hep Sağdan Gelmektedir 312
24 Temmuz Bir Protesto Günüdür 315
Kıbrıs Tezimiz 317
İkili Anlaşmaların Feshi Bağımsızlığın İlk Şartıdır 337
Güzel, Mutlu Günler Uzak Değildir ve de Asıl Yüreğimiz Korkusuz, İnancımız Bütündür 344
İçten ve Dıştan Sömürülüyoruz 369
NATO'dan Çıkıncaya Kadar Neler Yapmalı 376
Tarih Önünde Dâvacı Biziz 381
Kuvayı Milliye Ruhunun Yeniden Canlandığı Günlerde Yaşıyoruz 383
Hedef Sosyalizmdir 390
Bütün Meselelerin Düğüm Noktası: Bağımsızlık 396
Var Olmak ya da Yok Olmak 402
10 Ekim'de Zincirleri Kırmak İçin İlk Hamleyi Yapacağız 416
Hem Suçlu, Hem Güçlü 419
Yarın Halkımız İktidara İlk Adımını Atacak 422
Emekçi Halk, Bozuk Düzeni Temelinden Değiştirecektir 426
Kalkınmamız, Emperyalizme ve Kapitalizme Karşı Çıkmamıza Bağlıdır 433
Amerikan Emperyalizmi Yenilecektir 442
A.P. İktidarı, D.P. nin Kötü Bir Kopyasıdır 446
Kıbrıs Tezimiz 450
Başbakan «Yok» Dese de Türkiye'de Amerikan Üsleri Vardır 459
Amerikalıyı Gittikçe Daralan Bir Nefret Çenberi İçine Alacaksın 462
Millî Kurtuluşla Sosyalizm, Madalyonun İki Yüzüdür 465
Kuzu Postuna Bürünenler Ancak Koyunları Aldatabilirler 469
Sosyalizm İçin Hazır Reçete Yoktur 476
Türkiye Sosyalizminin Bazı Özellikleri 482
İnsanlık Amerikayı Mahkûm Ediyor 490
Bağımsızlık Türkiye Sosyalizminin Vazgeçilmez Unsurudur 493

Emperyalizme Karşı Mücadele, Sosyalizm İçin Mücadele İle Birlikte Yürütülür 498
İkinci Millî Kurtuluş Mücadelesi Bayrağını Partimiz Taşıyor 504
Güçlükleri Yene Yene Altı Yıl 511
«Tural Emirnamesi» nin Sorumluluğunu Hükümet Taşımaktadır 519
Hodri Meydan 526
Faşizme Ortam mı Hazırlanıyor 547
Anayasa, Asıl Bugünkü Kapkaç Düzenine Kapalıdır 554
Gerçek Milliyetçiler Sosyalistlerdir 559
Milletvekilinin Fikirlerinden Dolayı Dokunulmazlığı Kaldırılamaz 565
NATO, Amerika'nın Emrindedir 576
Milleti Emekçi Sınıfların Mücadelesi Yüceltir 585
Milliyetçilik Sömürü ile Savaşmaktır 589
Doğulu Emekçi İle Batılı Emekçinin Dertlerinden Kurtuluş Yolları Birdir 593
Anayasa Sosyalizme Açıktır 599
Bağımsızlığı Neden Kaybettik, Nasıl Kazanırız 601
Tarihin Çizgisi Antiemperyalist Savaş Çizgisidir 614
Russel Mahkemesi Karar Verdi: «Amerika Suçludur» 625
Çürümüş Sınıflar ve Cüce Politikacılar 630
Öğretmen Kıyımı 634
Fikret Bizdendi 636
Türkiye Sosyalizmi 639

GERÇEK YAYINLARI

Yöneten : Fethi Naci

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER VE SOSYALİZM. Fethi Naci. (İkinci baskı). 7,5 lira. «Bu kitabı okumadan kapitalizmin yeryüzünde oynadığı rolü anlamak ve geri kalmış ülkelerin meselelerini kavrayabilmek zordur.» (Çetin Altan, AKŞAM, 12.6.1965)

EMPERYALİZM NEDİR? Fethi Naci. 6 lira. «Fethi Naci'nin son yayınladığı 'Emperyalizm Nedir?' adlı eseri, yüz elli yıllık uykudan bir türlü uyanmak istemiyenleri gerektiği kadar sarsacak niteliktedir.» (Çetin Altan, AKŞAM, 17.11.1965)

SOVYETLER BİRLİĞİ İLE AZ GELİŞMİŞ ÜLKELER ARASINDA EKONOMİK İŞBİRLİĞİ. Malawya. Çeviren : Selâhattin Hilâv. 5 lira. «Eser, bu konuda rakamlara dayanan geniş bilgiler vermekte ve Sovyet yardımlarının yapısını ortaya koymaktadır.» (İlhan Selçuk, CUMHURİYET, 31.10.1965)

SOVYET RUSYA, AZERBAYCAN, ÖZBEKİSTAN, BULGARİSTAN, MACARİSTAN. Melih Cevdet Anday. 7,5 lira. «Bir mizacın ve o mizacın özlü bakışının; bir dünyanın ve o dünyanın kendi güzelliğinin; bir inancın ve o inancın çıkarsız güveninin toplamı; bir açı ortaklığında birleşebilmek için muhakkak okunması gerekli tatlı kitaplardan.» (Samih Entre, YÖN, 3.12.1965)

SOSYALİZM VE AHLÂK. Roger Garaudy. Çeviren : Selâhattin Hilâv. 4 lira. «Ahlâk sorununun böylesine açık bir tarih ve fel-

sefe açısından bu kadar anlaşılır bir özetle böyle derinliğine verilişi, günümüzün kaçırılmaz fırsatlarından biridir. Garaudy'nin kitabı herhalde hemen okunmalıdır.» (Samih Emre, YÖN, 31.12.1965)

SOSYALİZM VE KÖYLÜLER. Harbi - Rodriguez - Vien. Çeviren : Attilâ Tokatlı. 4 lira. «Bu kitapta Cezayirli, Kübalı ve Vietnamlı üç uygulayıcı yazar, az gelişmiş ülkeleri sarsmağa başlayan sosyalizm akımının köylülere işleyişini, millî kurtuluş hareketine ve toprak reformuna katılan köylülerin davranışlarını, uygulama basamağındaki öncü durumlarını inceliyor.» (KİM DERGİSİ, 15.1.1966)

JAPON KALKINMASI VE TÜRKİYE. Oka-Perceval. Çeviren: Fethi Naci. Önsöz : İdris Küçükömer. 4 lira. «Bu kitap... öteden beri Türkiye için örnek gösterilen 'Japon kalkınması'nın, hem sanıldığı kadar rahat şartlar altında, ıztırapsız ve dengeli olmadığını, hem de bizimle hiç bir benzerliği ve ilişkisi bulunmayan birtakım özel şartlar altında yürüdüğünü ortaya koymaktadır.» (KİM DERGİSİ, 23.2.1966)

SEÇME YAZILAR. Lenin. Çeviren : Attilâ Tokatlı. 6 lira. Türkçede Lenin'i bütün cepheleriyle tanıtan tek eser.

YENİ SÖMÜRGECİLİK. Nkrumah. Çeviren : A. Sarıca. 5 lira. «Bu kitap, bütün Türk milliyetçilerinin, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu durumu daha iyi kavramak için okuyacakları değerli bir eserdir.» (Türker Acaroğlu, CUMHURİYET, 28.7.1966)

SOSYALİZM AÇISINDAN CİNSİYET VE KADIN. Dr. Muldworf. Çeviren: Attilâ Tokatlı. 3 lira. «Sosyalizm Açısından Cinsiyet ve Kadın, bu soruna getirdiği ışık bakımından, üzerinde önemle durulacak, yararlı bir el kitabıdır.» (Mehmet Seyda, VARLIK, 15.5.1966)

ÇAĞIMIZIN SANATI. Aragon. Çeviren : Bertan Onaran 5 lira.

«Aylardan beri ilk kez bir kitabı günlerdir okuyorum. Notlar alarak, yer yer kırmızılı mavili işaretler koyarak... Aragon'un 'Çağımızın Sanatı' adlı kitabı kupkuru bir düşün döngüsünden kurtarıyor okuru. Renkli, kalıcı, etkileyici bir evrene götürüyor.» (Oktay Akbal, VARLIK, 1.6.1966)

ANARŞİZM NEDİR? Henri Arvon. Çeviren: Galip Üstün. 5 lira. «Elbette kitabın getirdiği en önemli husus marx'çı öğreti ile anarşizmin ilişkilerini ve çatışmalarını ortaya koymak oluyor.» (Cengiz Tuncer, AKŞAM, 17.8.1966)

ASKERİ DARBELER VE DEMOKRASİ. Derleyen : Fethi Naci. 5 lira. «Teori ve pratik üzerinde bir araştırma kitabıdır. Türkiye'de sosyalizm demokrasi ile mi olur, yoksa hükümet darbesiyle mi olur sorusunu soranlara epey cevap vardır. içinde. Bu çeşit politik konularla ilgili olanlar için yararlı bir eserdir.» (Çetin Altan, AKŞAM, 15.3.1967)

SÖMÜRGECİLİK ÜZERİNE. Marx-Engels. Çeviren : Selâhattin Hilâv 4 lira. «Sömürgeciliğin bugün vardığı aşamaya ışık tutan kaynak bir kitap.» (Doğan Hızlan, ABC dergisi, 10.12. 1966)

DİN ÜZERİNE. Marx-Engels. Çeviren : Murat Belge. 4 lira Sosyalizmin din hakkındaki görüşleri bilimsel sosyalizmin iki kurucusunun çeşitli metinlerinden derlenerek en mükemmel şekilde açıklanmıştır.

HAPİSANE MEKTUPLARI. Antonio Gramsci. Çeviren : Attilâ Tokatlı. 4 lira. «Gramsci ile koca Nâzım'ın aynı kaderde birleştikleri zaman nasıl aynı 'Yenilmez Adam'lıkta birbirinin tıpkısı olduklarını gösteren karşılaştırmalar vermeyi düşünüyordum... Lütfen Gramsci'nin mektuplarıyla Nâzım'ın şiirlerini yan yana koyun ve her hatırlayışta özgür bırakın çağrışımlarınızı.». (Samih Emre, YÖN, 2.12.1966)

TÜRKİYE ÜZERİNE. Karl Marx. Çevirenler : S. Hilâv - A. Tokatlı. 7,5 lira. «Hanedancı Avrupa'nın statükocu tutumunun kar-

şısına geçerek, yaşamasına olanak tanımadığı Osmanlı İmparatorluğunun tarihsel yapısını açıklayan Marx; Türkiye üzerindeki uluslararası ticaret savaşını, çeşitli milliyetlerin coğrafya ve tarih koşullarından doğan mümkün geleceklerini, din azınlıklarının haklarını bahane ederek savaş cepheleri açan Çarlık Rusyasının emperyalist tasarılarını bir sistemin mantığı içinde değerlendiriyor.» (Rauf Mutluay, ANT, 17.1.1967)

AMERİKA BİRLEŞMEMİŞ DEVLETLERİ. Pozner. Çeviren : Cemal Süreya. 4 lira. «Pozner'in kitabını herkes okumalı ve gerçek Amerika'yı öğrenmelidir. Herkesin kolayca tadabileceği bir kitaptır 'Amerika Birleşmemiş Devletleri'.» (Çetin Altan, AKŞAM, 15.3.1967)

KOMPRADORSUZ TÜRKİYE. Fethi Naci. 6 lira. «Gerçekte Kompradorlu Türkiye'de yaşadığımızı anlatıyor bu kitap. Kompradordan nasıl kurtulacağımızı, bunun yollarını, çarelerini göstermek istiyor... Okunması gerekli kitaplardan biri.» (Oktay Akbal, VATAN, 9.6.1967)

HARBE GİDEN MEKTEPLİ. Bulat Okucava. Çeviren : Galip Üstün. 4 lira. (Roman) «Destansılık yerini yumuşak bir hüzne bırakmıştır. Trajik abartılmış durumlarla sunulmuyor. Okucava, olağanlığın içinde yakalıyor onu, ölüm «hızı kesilmiş, hemen hemen öldürmeyecek bir kurşunla» ya da ceptcn çıkan bir kaşıkla yansıyor bilincimize.» (Ahmet Oktay, ANT, 8.6. 1967)

100 AŞK ŞİİRİ. Antoloji. Hazırlayan : Cemal Süreya. 7,50 lira. «100 Aşk Şiiri gerçekten güzel derlenmiş.» (İlhan Selçuk, CUMHURİYET, 7.9.1967)

Ödemeli isteme adresi :

GERÇEK YAYINEVİ
Cağaloğlu Yokuşu, Saadet İş Hanı, Kat 4
P. K. 655
İstanbul

20 lira